

UNIwersytet Gdański
SZKOŁA DOKTORSKA NAUK
HUMANISTYCZNYCH I SPOŁECZNYCH

Mariusz Krzysztof Szatkowski

Prawotwórstwo organizacji sportowych

Rozprawa doktorska
z zakresu nauk prawnych
napisana pod kierunkiem
prof. Tomasza Bąkowskiego
w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych
i Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

Promotor pomocniczy:
dr Katarzyna Szlachetko

Gdańsk 2023

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	11
1. Uwagi ogólne	11
2. Ustalenia metodologiczne	17
3. Merytoryczna struktura pracy	18
Rozdział I. Zjawisko sportu we współczesnym świecie	21
1. Uwagi ogólne	21
2. Pojęcie sportu	22
2.1. Definicje naukowe.....	23
2.2. Definicja legalna	36
3. Sport jako wielowymiarowe zjawisko	46
3.1. Społeczne znaczenie sportu	48
3.2. Gospodarcze znaczenie sportu	58
3.3. Kulturowe znaczenie sportu	61
3.4. Polityczne znaczenie sportu	65
4. Podsumowanie	68
Rozdział II. Prawna regulacja sportu	71
1. Uwagi ogólne	71
2. Jurydyzacja sportu w ujęciu historycznym	75
2.1. Starożytność	76
2.2. Średniowiecze	79
2.3. Nowożytność	82
2.4. XX-wiek	89
3. Współczesny sport z perspektywy normatywnej	91
3.1. Koncepcje regulacji prawnych w sporcie	91
3.2. Sport w Konstytucji RP	96
3.3. Prawo sportowe powszechne	105
3.4. Prawo sportowe wewnętrzne	118
3.5. Prawna autonomia sportu	122
4. Koncepcja prawa sportowego – propozycja wyodrębnienia norm prawa sportowego ...	136
5. Podsumowanie	152
Rozdział III. Prawna regulacja organizacji sportowych	155
1. Uwagi ogólne	155
2. Pojęcie organizacji sportowej	158
3. Struktura organizacyjna sportu w Polsce	166
4. Krajowe organizacje sportowe	175
4.1. Klub sportowy	175
4.2. Związek sportowy	182
4.3. Polski związek sportowy	188
4.4. Liga zawodowa	196
4.5. Polski Ruch Olimpijski	201
4.5.1. Polski Komitet Olimpijski	203
4.5.2. Polski Komitet Paralimpijski	207
5. Międzynarodowe organizacje sportowe	209

6. Podsumowanie	225
Rozdział IV. Konstrukcja prawotwórstwa organizacji sportowych	229
1. Uwagi ogólne	229
2. Podstawa prawna prawotwórstwa organizacji sportowych	245
2.1. Ustawa	245
2.2. Umowa kreująca organizację sportową	295
2.3. Upoważnienie organizacyjne	314
3. Przedmiot prawotwórstwa organizacji sportowych	323
4. Charakter prawny prawotwórstwa organizacji sportowych	348
4.1. Powszechnie obowiązujący	348
4.2. Wewnętrznie obowiązujący	359
4.3. Prawo <i>quasi</i> -zakładowe	369
4.4. Niezorganizowane prawo organizacji sportowych	375
4.4.1. Prawo zwyczajowe	375
4.4.2. Prawo <i>quasi</i> -sędziowskie	380
4.4.3. Normy pozaprawne	382
4.4.4. <i>Soft law</i>	391
5. Podsumowanie	393
Rozdział V. Kontrola oraz nadzór nad prawotwórstwem organizacji sportowych	397
1. Uwagi ogólne	397
2. Publicznoprawna kontrola oraz nadzór nad prawotwórstwem organizacji sportowych	406
3. Wewnątrzorganizacyjna kontrola oraz nadzór nad prawotwórstwem organizacji sportowych	439
4. Podsumowanie	455
Wnioski	457
Wykaz źródeł prawa	479
Wykaz źródeł prawa sportowego wewnętrznego	486
Wykaz orzecznictwa	500
Wykaz literatury	506
Wykaz stron internetowych	533
Wykaz pozostałych źródeł	540

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

Prawo krajowe

Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w 2.04.1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25.05.1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16.07.1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

k.p.a. – ustawy z 14.06.1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 775 ze zm.)

k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1610 ze zm.)

k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2119 ze zm.)

k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1465)

u.k.f. z 1984 r. – ustawa z 3.07.1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. 1984 nr 34 poz. 181 ze zm.)

u.pr.stow. – ustawa z 7.04.1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2261)

u.p.d.o.f. – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2647 ze zm.)

u.p.d.o.p. - ustawa z 15.07.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2587 ze zm.)

u.k.f. z 1996 r. – ustawa z 18.01.1996 r. o kulturze fizycznej (Dz.U. 1996 nr 25 poz. 113 ze zm.)

k.k. – ustawa z 06.06.1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138)

u.p.r.d. – ustawa z 20.06.1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1047 ze zm.)

u.d.a.rz. – ustawa z 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2512 ze zm.)

u.b.i.a. – ustawa z 21.05.1999 r. o broni i amunicji (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2516 ze zm.)

k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. 2022 poz. 1467 ze zm.)

u.ż.ś. – ustawa z 21.12.2000 r. o żegludze śródlądowej (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1097 ze zm.)

r.z.t.p. – Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 283)

u.d.p.p.i.w. – ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn. Dz. U. 2023 r., poz. 571 ze zm.)

u.s.k. – ustawa z 29.07.2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz.U. Dz.U. 2005 nr 155 poz. 1298 z późn. zm.)

ustawa o przygotowaniu UEFA EURO 2012 – ustawa z 7.09.2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 2008)

u.b.i.m. – ustawa z 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 616)

u.fin.publ. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2170 ze zm.)

u.s. – ustawa z 25.06.2010 r. o sporcie (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 2048)

u.kontr.adm.rz. – ustawa z 15.07.2011 r. o kontroli w administracji rządowej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 224)

u.bezp.obsz.wodn. – ustawa z 18.08.2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 714 ze zm.)

u.bezp.ratown.gór. – ustawa z 18.08.2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (tekst jedn. Dz. U. 2023 r., poz. 1154 ze zm.)

u.p.ś. – ustawa z 14.12.2016 r. - Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. 2023 poz. 900 ze zm.)

u.z.d.s. – ustawa z 21.04.2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1258)

Prawo Unii Europejskiej

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016)

2. Projekt ustawy o sporcie

projekt u.s. – Rządowy projekt ustawy o sporcie, druk sejmowy nr 2313 z 28.08.2009 r., <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2313.htm> [dostęp: 25.03.2022]

uzasadnienie projektu u.s. – Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o sporcie, druk sejmowy nr 2313 z 28.08.2009 r., <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2313.htm> [dostęp: 25.03.2022]

projekt nowelizacji u.s. z 2017 r. – Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410 z 16.03.2017 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410-ustawa.docx> [dostęp: 25.03.2021]

uzasadnienie projektu nowelizacji u.s. z 2017 r. – Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410 z 16.03.2017 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410-uzasadnienie.docx> [dostęp: 25.03.2021]

3. Organy orzekające

CAS – *Court of Arbitration for Sport* (Sportowy Sąd Arbitrażowy)

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

TK – Trybunał Konstytucyjny

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Krajowe organizacje sportowe

AZS – Akademicki Związek Sportowy

PKOL – Polski Komitet Olimpijski

PLK S.A. – Polska Liga Koszykówki spółka akcyjna

PLS S.A. – Polska Liga Siatkówki spółka akcyjna

PKPar – Polski Komitet Paralimpijski

PZB – Polski Związek Bilarda

PZBS – Polski Związek Brydża Sportowego

PZGim – Polski Związek Gimnastyczny

PZJ – Polski Związek Jeździecki

PZKaj – Polski Związek Kajakarski

PZKol – Polski Związek Kolarski
PZKosz – Polski Związek Koszykówki
PZLA – Polski Związek Lekkiej Atletyki
PZŁow – Polski Związek Łowiecki
PZŁucz – Polski Związek Łucznictwa
PZM – Polski Związek Motorowy
PZMiNW – Polski Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego
PZN – Polski Związek Narciarski
PZP – Polski Związek Pływacki
PZPN – Polski Związek Piłki Nożnej
PZPS – Polski Związek Piłki Siatkowej
PZSS – Polski Związek Strzelectwa Sportowego
PZSSan – Polski Związek Sportów Saneczkowych
PZSum – Polski Związek Sumo
PZSW – Polski Związek Sportów Wrotkarskich
PZSZach – Polski Związek Szachowy
PZTW – Polski Związek Towarzystw Wioślarskich
ZPRP – Związek Piłki Ręcznej w Polsce

5. Międzynarodowe organizacje sportowe

BWF – *Badminton World Federation* (Międzynarodowa Federacja Badmintona)
CEV – *Confédération Européenne de Volleyball* (Europejska Konfederacja Piłki Siatkowej)
FIA – *Fédération Internationale de l'Automobile* (Międzynarodowa Federacja Samochodowa)
FIBA – *Fédération Internationale de basket-ball* (Międzynarodowa Federacja Koszykówki)
FIG – *Fédération Internationale de Gymnastique* (Międzynarodowa Federacja Gimnastyczna)
FISA – *Fédération Internationale des Sociétés d'Aviron* (Międzynarodowa Federacja Wioślarska)
FIVB – *Fédération Internationale de Volleyball* (Międzynarodowa Federacja Piłki Siatkowej)
IBAF – *International Baseball Federation* (Międzynarodowa Federacja Baseballu)
IFAB – *International Football Association Board* (Międzynarodowa Rada Piłkarska)
IGF – *International Golf Federation* (Międzynarodowa Federacja Golfa)
IHF – *International Handball Federation* (Międzynarodowa Federacja Piłki Ręcznej)
IIHF – *International Ice Hockey Federation* (Międzynarodowa Federacja Hokeja na Lodzie)
IJF – *International Judo Federation* (Międzynarodowa Federacja Judo)

ISSF – *International Shooting Sport Federation* (Międzynarodowa Federacja Strzelectwa Sportowego)

ISU – *International Skating Union* (Międzynarodowa Unia Łyżwiarska)

ITF – *International Tennis Federation* (Międzynarodowa Federacja Tenisa)

MKOL – Międzynarodowy Komitet Olimpijski

MKPar – Międzynarodowy Komitet Paralimpijski

MLB – *Major League Baseball* (Główna Liga Baseballu)

NBA – *National Basketball Association* (Narodowe Stowarzyszenie Koszykarskie)

NCAA – *National Collegiate Athletic Association* (Narodowe Stowarzyszenie Sportów Akademickich)

NFL – *National Football League* (Narodowa Liga Futbolowa)

UWW – *United World Wrestling* (Międzynarodowa Federacja Zapaśnicza)

WR – *World Rugby* (Światowa Federacja Rugby)

WRF – *World Rowing Federation* (Międzynarodowa Federacja Wioślarska)

6. Czasopisma i publikatory

AUWr – *Acta Universitatis Wratislaviensis*

GSP – Gdańskie Studia Prawnicze

ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego

OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych

OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna

OSNC-ZD – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna – Zeszyty Dodatkowe

OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

OTK-A – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A

OTK ZU – Zbiór urzędowy orzeczeń Trybunału. Konstytucyjnego

PiP – Państwo i Prawo

Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo

7. Inne

j.s.t. – jednostka samorządu terytorialnego

KE – Komisja Europejska

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych

PE – Parlament Europejski

Rada UE – Rada Unii Europejskiej

RE – Rada Europejska

UE – Unia Europejska

Wprowadzenie

1. Uwagi ogólne

Tematem niniejszej dysertacji jest prawotwórstwo organizacji sportowych. Nie można rozważać zagadnień związanych z prowadzeniem i organizowaniem współzawodnictwa sportowego, czy też sposobem organizowania sportowych imprez masowych bez odniesienia do zagadnienia pierwotnego, warunkującego sposób działania organizacji sportowych. Tworząc własne regulacje, podmioty te wpływają na otaczającą je rzeczywistość, przede wszystkim kreując warunki organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego. Na przestrzeni wieków ludzie upatrywali w uprawianiu aktywności fizycznej pewnego rodzaju przyjemności, rozwijającej ich warunki fizyczne oraz psychiczne. Natomiast tam, gdzie pojawiło się współzawodnictwo pomiędzy grupą osób, musiały pojawić się w końcu reguły uczestnictwa w nim (kopanie „bez celu” piłki zostałyby szybko uznane za zajęcie nużące). Z początku te reguły były stanowione przez „samych zainteresowanych”, czyli grupę osób uprawiających dany sport, natomiast wraz z rozwojem organizacyjnym społeczeństwa i wzrostem popularności różnego rodzaju aktywności fizycznych, zaczęły powstawać organizacje sportowe, które z czasem przejęły pełnię władztwa nad prowadzeniem i organizowaniem współzawodnictwa sportowego. Sport pozostawał jednakże przeważnie domeną wolności obywatelskich, państwo nie ingerowało zaś w samo współzawodnictwo sportowe – jego przebieg i towarzyszące mu reguły.

Niezależnie od działalności władzy państwowej i niejako „obok” niej, w ramach inicjatyw grup osób fizycznych sukcesywnie formowano organizacje sportowe. Pierwotnie, na szczeblu lokalnym, a w kolejnych fazach współzawodnictwo sportowe przybierało charakter krajowy, aby w ostateczności stać się także zagadnieniem o charakterze kontynentalnym i międzynarodowym. Opisywane zjawisko nie znajdowało się jednakże w próżni. Pojawiła się konieczność utworzenia odpowiednich podmiotów, którym można byłoby powierzyć zadania w postaci organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego na danym szczeblu. Stanowiło to asumpt do tworzenia organizacji sportowych, a więc podmiotów bezpośrednio odpowiedzialnych za prowadzenie takowej działalności. Nie można natomiast mówić o prowadzeniu i organizowaniu współzawodnictwa sportowego, bez równoczesnego umożliwienia organizacjom sportowym ustanawiania własnych reguł. Trudno wyobrazić sobie inną możliwość zintegrowania grupy podmiotów wyrażających chęć

uczestnictwa w określonej dyscyplinie sportu na danym szczeblu, niż właśnie ustanowienie obowiązujących je reguł w ramach danego współzawodnictwa sportowego.

Wraz z rozwojem rywalizacji sportowej państwo zaczęło zapewniać określone standardy bezpieczeństwa publicznego, w ramach których współzawodnictwo sportowe mogło mieć miejsce. Taka była geneza regulacji odnoszących się do zapewnienia bezpieczeństwa w trakcie imprez sportowych (które nie dotyczą *stricte* warunków organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego tak jak u.s.), czego przykładem są chociażby obowiązujące współcześnie w Polsce przepisy u.b.i.m. Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa osób uprawiających dany rodzaj sportu na terenie zarządzanym przez organizację sportową został także uregulowany w treści u.b.i.a., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratow.n.gór. Omawiane zagadnienie odnosi się także do innych ustaw, na podstawie których organizacje sportowe ustanawiają swoje regulacje, takich jak: u.b.i.a., u.ż.ś., czy u.z.d.s. W treści tychże aktów prawnych zobowiązano organizacje sportowe do wykonywania określonego rodzaju czynności, związanych z prowadzeniem działalności sportowej danego rodzaju. Skoro bowiem ustawodawca przewiduje, że uprawianie sportów strzeleckich, czy też turystyki wodnej wymaga posiadania odpowiednich kwalifikacji, to na organizacjach sportowych spoczywa obowiązek określenia w jaki sposób można je uzyskać.

Powyższe przedstawienie problematyki umożliwia sformułowanie następujących tez badawczych. Tworzenie przepisów prawa pozostaje niewątpliwie domeną władz publicznych, jednakże w sporcie sytuacja prezentuje się zgoła inaczej. Regulacje obowiązujące w sporcie są bowiem o tyle specyficzne, że przybierają dwojaką formę. Z jednej strony państwo decyduje się na ograniczone uregulowanie określonego rodzaju spraw związanych ze sportem w drodze aktów prawa powszechnie obowiązującego (w postaci przede wszystkim u.s. i odrębnych ustaw materialnych wskazanych powyżej), z drugiej zaś, przeważająca większość mających zastosowanie w świecie sportu reguł pochodzi od samych organizacji sportowych. Te natomiast nie posiadają konstytucyjnego, czy ustawowego uprawnienia do tworzenia przepisów prawa o charakterze powszechnie obowiązującym w rozumieniu Konstytucji RP. Pomimo tego, od lat organizacje sportowe pełnią naczelną rolę, jeśli chodzi o legislację dla sportu na każdym jego szczeblu, a stan ten jest powszechnie akceptowalny. W polskim porządku prawnym, ustawodawca uznał, że tylko jedna organizacja sportowa powinna zostać upoważniona do ustanawiania i realizacji własnych reguł odnoszących się do współzawodnictwa sportowego – tą organizacją jest p.z.s. W ten sposób ustawodawca uznaje specyfikę sportu, wynikającą z jego autonomii oraz hierarchicznej struktury organizacyjnej na szczeblu międzynarodowym, kontynentalnym oraz krajowym. Bez wątpienia jest to podmiot, którego działania są

najistotniejsze dla krajowego porządku sportowego, natomiast skupienie się na omówieniu wyłącznie jego działalności prawotwórczej byłoby działaniem niepełnym. Stanowi to konsekwencję tego, że na każdym szczeblu światowej piramidy sportu – a więc ustalonej przez lata i powszechnie uznawanej hierarchii funkcjonującej w świecie sportu – występują podmioty, które pomimo przyjęcia formy prawnej, przewidzianej przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego, występują w roli twórców prawa adresowanego do uczestników współzawodnictwa sportowego. Pomimo tego, że ustawodawca przyznaje wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł mających zastosowanie do współzawodnictwa sportowego na rzecz p.z.s., analiza aktów prawotwórstwa innych organizacji sportowych, prowadzi do wniosku, że w praktyce również one tworzą przepisy prawa sportowego wewnętrznego. Mowa tutaj o innych organizacjach sportowych, których status prawny oraz kompetencje zostały uregulowane – choćby szczątkowo – w u.s., którymi są kluby sportowe, związki sportowe, liga zawodowa, PKOL, PKPar na szczeblu krajowym¹ oraz międzynarodowe organizacje sportowe². Specyficzny przedmiot regulacji oraz status prawny organizacji sportowych wpływa na:

- 1) charakter prawny aktów ich prawotwórstwa, który nie sposób zakwalifikować wprost do podsystemów źródeł prawa powszechnie lub wewnętrznie obowiązującego, które reguluje Konstytucja RP;
- 2) uregulowanie kontroli i nadzoru nad prawotwórstwem organizacji sportowych.

W konsekwencji – należy zadać kluczowe dla niniejszej dysertacji pytanie – w jaki sposób organizacje sportowe tworzą prawo organizowanej przez siebie rywalizacji sportowej i jaką rolę w tym zakresie widzi dla siebie państwo polskie? Sport – jako przykład współczesnej zabawy wydaje się bowiem nie iść razem z prawem w parze³. Wbrew temu, pozostaje on jednakże zjawiskiem, które nie odbywa się poza sferą regulacji prawnych, a w zasadzie żadne zachowanie w ramach aktywności sportowej na każdym jej szczeblu nie pozostaje prawnie indyferentne. Regulacje prawne są bowiem w sporcie wszechobecne⁴. Obowiązuje także podstawa konstytucyjna, określająca w jaki sposób władza publiczna powinna podchodzić do

¹ Niezależnie natomiast od okoliczności, że większość z w/w podmiotów, ustawodawca nie poświęcił zbyt wiele uwagi w ramach u.s. – często ograniczając się do określenia ich statusu prawnego albo rodzaju prowadzonej działalności w ramach jednego przepisu redakcyjnego, to podejmują one działania o charakterze prawotwórczym i te działania należy – z uwagi na ich doniosłość w praktyce – w ramach niniejszej pracy omówić.

² Okoliczność ustanawiania przez organizacje sportowe własnych „przepisów”, ustawodawca wskazuje wprost w treści art. 13 ust. 2 i 4 oraz art. 14 ust. 1 i 2 u.s.

³ E. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016, s. 29.

⁴ Tamże, s. 29.

kwestii związanych ze sportem, a mianowicie art. 68 ust. 5 Konstytucji RP, zgodnie z którym władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej⁵.

W celu udzielenia odpowiedzi na tak postawione pytanie badawcze, niezbędne jest dokonanie analizy także innych zagadnień, która pozwalają na dogłębne jego zrozumienie. Należy więc rozważyć:

- 1) czym jest sport oraz zasadność zawarcia w polskim systemie prawa definicji legalnej tego pojęcia;
- 2) wielowymiarowość tego zjawiska oraz znaczenie funkcjonowania organizacji sportowych dla współczesnych społeczeństw;
- 3) zakres prawnej regulacji sportu, z uwzględnieniem jej historycznego rozwoju;
- 4) autonomiczny wymiar sportu oraz w konsekwencji także i funkcjonowanie samych organizacji sportowych;
- 5) koncepcję prawa sportowego – a więc umiejscowienia przepisów prawnych współtworzących prawo sportowe *sensu largo* w ramach polskiego systemu prawa stanowionego;
- 6) źródło i charakter kompetencji organizacji sportowych;
- 7) jaka jest podstawa prawna prawotwórstwa organizacji sportowych oraz jaki jest jego przedmiot;
- 8) umiejscowienie prawa sportowego wewnętrznego w konstytucyjnym systemie źródeł prawa;
- 9) instytucję kontroli i nadzoru nad działalnością prawotwórczą organizacji sportowych – zarówno o charakterze publicznoprawnym, jak i wewnątrzorganizacyjnym.

Tytułowe zagadnienie należy przedstawić w szerszym kontekście. I tak rozważenia wymaga przede wszystkim samo zjawisko prawnej regulacji sportu oraz ukazanie podejścia ustawodawcy do całokształtu zagadnień związanych z organizowaniem sportu profesjonalnego w Polsce. Problematyka ta powinna także zostać poddana analizie z punktu widzenia autonomii sportu (w szczególności w ujęciu normatywnym) oraz samych organizacji sportowych. W nawiązaniu do tych ostatnich, przed omówieniem prawotwórczych aspektów ich działalności, należy dokonać badania posiadanego statusu administracyjnoprawnego, który determinuje sposób postępowania w stosunku do adresatów ich działań. Dopiero takie podejście badawcze umożliwi przejście do analizy tytułowego zagadnienia oraz sformułowania wniosków dotyczących jego konstrukcji prawnej, umiejscowienia w systemie źródeł prawa

⁵ Zgodnie natomiast 2 ust. 2 u.s. jest ona tworzona właśnie przez sport oraz wychowanie fizyczne i rehabilitację ruchową.

powszechnie obowiązującego oraz źródeł prawa administracyjnego, zagadnień nadzoru nad prawotwórczą działalnością organizacji sportowych oraz wzajemnych relacji pomiędzy prawem sportowym powszechnie obowiązującym, a regulacjami pochodzącymi od organizacji sportowych.

Problematyka prawotwórczej działalności organizacji sportowych nie jest zgłębniona w nauce prawa. W literaturze przedmiotu analizowano funkcjonowanie organizacji sportowych. W tym zakresie odnotować należy przede wszystkim pozycje podręcznikowe, w ramach których omówiony został ich status⁶. Na krajowym rynku wydawniczym pojawiły się także pozycje odnoszące się do zagadnień związanych z funkcjonowaniem klubów i organizacji sportowych w prawie polskim, które rozważane było na tle istniejących rozwiązań zagranicznych⁷. Pojawiły się także publikacje dotyczące bezpośrednio zagadnień związanych z kompatybilnością pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi⁸, dotyczące struktury organizacyjnej polskiego sportu⁹, analizujące wybrane mechanizmy prawa sportowego¹⁰, czy też rozważające teoretyczne podstawy nauki prawa sportowego¹¹, zagadnienia związane z działalnością gospodarczą w sporcie¹², postępowaniami antydopingowymi¹³ oraz dyscyplinarnymi¹⁴. Nie ma jednak publikacji, która odnosiłaby się wprost kompleksowo do zagadnień związanych z działalnością prawotwórczą najważniejszych podmiotów w strukturze światowego sportu, a więc organizacji sportowych.

W tytule niniejszej dysertacji posłużono się zwrotem „organizacje sportowe”. Przedmiotem badań pozostają krajowe organizacje sportowe, a więc podmioty działające na podstawie prawa krajowego oraz międzynarodowe organizacje sportowe, czyli podmioty działające na podstawie prawa obowiązującego w innych państwach, właściwych dla ich siedziby. Należy dostrzec, że katalog krajowych organizacji sportowych jest niezwykle szeroki, co jest konsekwencją pozostawienia sportu w sferze wolności obywatelskich – tym samym

⁶ Zob. S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, Warszawa 2013; M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, Warszawa 2018. Zob. także: M. Leciak (red.), *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017.

⁷ Zob. E. Krześniak, *Kluby...*

⁸ A. Szwarc (red.), *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2014.

⁹ R. Pawłowski, *Prawo sportowe. Struktury organizacyjne sportu*, Kielce 2021. Pojawiają się także monografie dotyczące administracyjnoprawnych zagadnień organizacji i funkcjonowania sportu w Polsce, zob. P. Masłowski, *Organizacja i funkcjonowanie sportu w Polsce – zagadnienia administracyjnoprawne*, Olsztyn 2021.

¹⁰ P. Dobosz, M. Biliński, W. Górny, A. Mazur, M. Hadel, A. Koziń (red.), *Problemy ochrony prawnej sportowego dziedzictwa kulturowego i mechanizmy prawa sportowego*, Kraków 2018.

¹¹ L. Starosta, *Teoretyczne podstawy nauki prawa sportowego*, Gdańsk 2023.

¹² K. Lewandowski, *Działalność gospodarcza w sporcie*, Lublin 2020.

¹³ M. Rynkowski, *Postępowania dyscyplinarne w sprawach dopingowych – zagadnienia prawnomiędzynarodowe i prawnoporównawcze*, Warszawa 2019.

¹⁴ A. Fal, *Arbitraż w sprawach dyscyplinarnych dotyczących polskich podmiotów prawa sportowego*, Gdańsk 2020.

omówienie funkcjonowania każdej z nich przekracza ramy niniejszej rozprawy. Działają jednak podmioty, których status należy uznać za szczególny dla sportu w Polsce, ze względu na uregulowanie przez ustawodawcę (niezależnie od poziomu szczegółowości tych regulacji) ich działalności oraz statusu prawnego. Są nimi wszystkie podmioty wymienione w treści u.s., a więc – kluby sportowe¹⁵, związki sportowe, p.z.s., ligi zawodowe, PKOL oraz PKPar. Wyróżnionych zostało więc sześć krajowych podmiotów o kluczowym znaczeniu dla niniejszej pracy, dlatego też ilekroć jest mowa o „krajowych organizacjach sportowych”, to sformułowanie to dotyczy każdej ze wskazanych organizacji. Omówienie najważniejszych z punktu widzenia krajowego sportu organizacji wpisuje się także w dostrzegany w doktrynie pogląd, zgodnie z którym uznaje się te podmioty za „podstawowe organizacje sportowe”¹⁶. Z kolei w razie użycia w niniejszej pracy terminu „międzynarodowe organizacje sportowe”, należy przez to rozumieć MKOL oraz międzynarodowe federacje sportowe, których celem jest prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego w ramach danej dyscypliny sportu na arenie międzynarodowej. Mowa jest więc o organizacjach bezpośrednio nadrzędnych dla organizacji krajowych, a w całej pracy konsekwentnie uwzględnia się obowiązującą w światowym porządku sportowym hierarchię. Zbiorcze określenie „organizacje sportowe” dotyczy natomiast zarówno krajowych, jak i międzynarodowych organizacji sportowych¹⁷.

Ostatecznie, w odniesieniu do wielokrotnie używanego w treści niniejszej dysertacji sformułowania „współzawodnictwa sportowego”, należy wskazać, że obowiązująca u.s. nie definiuje tego pojęcia¹⁸ – było ono definiowane w ramach wcześniej obowiązującego stanu prawnego. I tak zgodnie z art. 3 pkt 4 u.s.k. mianem tym określano indywidualną lub zbiorową rywalizację osób zmierzającą do uzyskania właściwych dla danej dyscypliny sportu rezultatów. Na potrzeby niniejszej pracy współzawodnictwo sportowe należy rozumieć w brzmieniu zaproponowanym przez M. Gniatowskiego i P. Kokota, zgodnie z którym jest to rodzaj uprawiania sportu nakierowany na osiągnięcie najlepszych wyników w rywalizacji z innymi sportowcami i drużynami, które musi podlegać konkretnemu reżimowi organizacyjnemu, co

¹⁵ Z uwagi na ograniczony zakres działania pominięte zostały uczniowskie kluby sportowe.

¹⁶ E. Krześniak, *Status prawny Polskiego Komitetu Olimpijskiego* [w:] *Problemy ruchu olimpijskiego w polskim prawie*, red. A. Szwarz, Poznań 2018, s. 100-102. W treści swojej pracy, B. Uljasz przeanalizował również działalność analogicznego zestawu podmiotów, zob. B. Uljasz, *Wykonywanie i organizowanie sportu w Polsce. Studium administracyjno-prawne*, Toruń 2019.

¹⁷ Organizacjom sportowym poświęcony został cały rozdział III, w ramach którego są one umiejscawiane także w teorii nauk o zarządzaniu. W ramach tego rozdziału przedstawiona została także propozycja ustalenia elementów współtworzących omawiane pojęcie.

¹⁸ Brak zawarcia definicji „współzawodnictwa sportowego” w treści u.s. był nawet przedmiotem interpelacji poselskiej, zob. Odpowiedź ministra sportu i turystyki na interpelację nr 19083 w sprawie definicji współzawodnictwa sportowego na gruncie obowiązującej ustawy o sporcie, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=29A6CA65> [dostęp: 21.02.2023].

wymaga istnienia podmiotu odpowiedzialnego za organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie¹⁹.

2. Ustalenia metodologiczne

Tadeusz Kotarbiński definiuje „metodę” jako „system postępowania, sposób wykonywania czynu złożonego, polegający na określonym doborze i układzie jego działań składowych, a przy tym uplanowany i nadający się do wielokrotnego stosowania”²⁰. Metodę badawczą określa się jako „zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentów obejmujących najogólniej całość postępowania badawczego, zmierzającego do rozwiązania określonego problemu naukowego”²¹. Wedle innej koncepcji, przedstawionej przez S. Nowaka, metody badawcze to „przede wszystkim typowe, powtarzalne sposoby zbierania, opracowywania, analizy i interpretacji danych empirycznych, służące do uzyskania maksymalnie uzasadnionych odpowiedzi na stawiane w nich pytanie”²².

Wybór opisywanego tytułowego zagadnienia ma swoje konsekwencje w odniesieniu do zastosowanych metod badawczych. Podstawową metodę badawczą stanowiła dogmatyczna analiza przepisów prawa. Wśród tych, które zostały poddane wykładni znalazły się nie tylko normy wynikające z aktów prawa krajowego, ale także z aktów prawa międzynarodowego. W odniesieniu do zagadnień związanych ze sportem, z uwagi na lakoniczność regulacji u.s., uzasadnione, a nawet konieczne jest sięganie do innych gałęzi prawa. W ocenie E. Krześniaka, „w sporcie, jak w żadnej chyba innej dziedzinie życia, materia prawa cywilnego, w tym prawa spółek handlowych, regulacje dotyczące stowarzyszeń oraz materia prawa administracyjnego i prawa karnego mieszają się ze sobą nieustannie”²³. Sławomir Fundowicz zaznacza natomiast, że „wspólny obszar oddziaływania między sportem i prawem w interdyscyplinarnym prawie sportowym obejmuje zakresem kroki, szczególnie profesjonalnego sportu, w klasycznych obszarach praw, jak prawo stowarzyszeniowe, prawo administracyjne, prawo pracy, prawo egzekucyjne, prawo karne, prawo mediów, prawo podatkowe, a także prawo europejskie i międzynarodowe”²⁴.

¹⁹ M. Gniatowski, P. Kokot [w:] *Ustawa...*, s. 44-45, za: M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 91.

²⁰ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1969, s. 86-87.

²¹ A. Kamiński, *Metoda, technika i procedura badawcza w pedagogice empirycznej* [w]: *Metodologia pedagogiki społecznej*, red. R. Wroczyński, T. Pilch, Warszawa – Wrocław – Kraków – Gdańsk 1974, PAN, s. 65.

²² S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985, s. 22.

²³ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 53.

²⁴ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 25.

Kolejną z zastosowanych metod była metoda historycznoprawna. Zamiarem pozostawało bowiem zbadanie poprzednio obowiązujących regulacji prawnych, odnoszących się do zagadnień związanych z organizowaniem sportu w Polsce – i tym samym, czy – i jeśli tak, to w jakim zakresie – dochodziło w przeszłości do wyposażania krajowych organizacji sportowych w kompetencje o charakterze prawotwórczym. Co więcej, przeanalizowane zostały poprzednio obowiązujące akty prawne stanowione przez międzynarodowe organizacje sportowe (mowa tu w szczególności o poprzednich wersjach Karty Olimpijskiej), w celu ukazania ich ewolucji na przestrzeni dziejów i stopniowego poszerzania kompetencji prawotwórczych. Wykorzystanie takiej metody umożliwiło poznanie genezy normatywnej autonomii sportu, której skutki aż do dziś mają fundamentalne znaczenie dla sportu na całym świecie.

W ramach metody empirycznej dokonano analizy regulacji prawnych stanowionych przez organizacje sportowe – w tym zakresie trzeba pamiętać, że przedmiot działań prawotwórczych organizacji sportowych jest zróżnicowany, przy czym generalną zasadą pozostaje możliwość uregulowania większej ilości zagadnień przez organizację znajdującą się na wyższym szczeblu piramidy światowego sportu. W omawianym zakresie przywołane zostały także orzeczenia sądów powszechnych, sądów administracyjnych, SN oraz TK, które dotyczyły zależności pomiędzy regulacjami pochodzącymi od organizacji sportowych z prawem powszechnie obowiązującym. W niniejszej pracy wykorzystany został także dorobek doktryny prawa sportowego. Źródła inspiracji czerpane były nie tylko z literatury polskojęzycznej, ale także opracowań zagranicznych.

Ostatnią z zastosowanych metod była analiza systemowa, przy użyciu której umiejscowiono prawo sportowe w polskim systemie prawa oraz ustalono charakteru prawnego regulacji niepochodzących od uprawnionych w Konstytucji RP podmiotów, a więc tym samym nie wchodzących w krąg źródeł prawa określonych w art. 87 Konstytucji RP.

3. Merytoryczna struktura pracy

Struktura niniejszej dysertacji została podzielona na: wprowadzenie, pięć merytorycznych rozdziałów poświęconych omówieniu kwestii fundamentalnych dla tytułowego zagadnienia, które zwieńczone są podsumowaniami oraz wnioski końcowe.

Rozdział pierwszy dotyczy zagadnień natury ogólnej. Przedstawione w nim zostały różne propozycje definiowania pojęcia „sport”. Zostało to dodatkowo uzupełnione rozważaniami w zakresie wątpliwości umieszczenia w akcie prawnym rangi ustawowej

definicji legalnej sportu. Przedstawiono również współczesne znaczenie sportu na płaszczyznach, na które w ocenie autora wywiera on najistotniejszy wpływ – a więc społeczeństwo, gospodarkę, kulturę oraz politykę. Przy omawianiu tych zagadnień, uwzględnione zostało także znaczenie organizacji sportowych.

Rozdział drugi poświęcono w całości relacjom sportu z prawem. W celu należytego zrozumienia aktualnego stanu rzeczy konieczne było przytoczenie genezy rozwoju ingerencji prawa w sport. Omówione zostało także zjawisko o fundamentalnym znaczeniu dla tytułowej problematyki, a więc kwestia autonomii prawnej sportu, która dla organizacji sportowych jest uzasadnieniem kreowania przez nie odrębnego systemu norm, mających zastosowanie we współzawodnictwie sportowym. Wskazano komponenty współtworzące prawo sportowe *sensu largo* w postaci prawa sportowego powszechnie obowiązującego oraz prawa sportowego wewnętrznego. Przedstawiono także propozycję podejścia do zagadnienia koncepcji prawa sportowego.

W rozdziale trzecim skupiono się już wyłącznie na funkcjonowaniu organizacji sportowych w polskim systemie prawa. Rozważania uwzględniają umiejscowienie organizacji sportowej w „ogólnej” teorii organizacji. Następnie, omówiony został status krajowych organizacji sportowych, w kontekście posiadanych przez nie kompetencji, nadanych im przez ustawodawcę. Tożsamą analizę przeprowadzono w odniesieniu do międzynarodowych organizacji sportowych. Przedstawiono także propozycję uniwersalnej definicji dla organizacji sportowej, a więc określono, jakie cechy konstytutywne powinien wykazywać taki podmiot.

Czwarty rozdział został poświęcony prawnej konstrukcji prawotwórstwa organizacji sportowych. W jego treści omówiono podstawy prawne kompetencji prawotwórczych po stronie organizacji sportowych. W dalszej kolejności określony został przedmiot ich prawotwórstwa, a więc rodzaj spraw, które mogą regulować. Przy okazji analizy tego zagadnienia, zaprezentowano także grono adresatów aktów stanowionych przez organizacje sportowe, którzy objęci są tą działalnością prawotwórczą. Akty te spróbowano przyporządkować do konstytucyjnego systemu źródeł prawa, a następnie dokonano ich analizy, proponując ich zakwalifikowanie do „niezorganizowanego prawa sportowego” na podobieństwo „niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego”, w postaci prawa zwyczajowego, prawa *quasi-sędziowskiego*, norm pozaprawnych oraz *soft law*.

Rozdział piąty poświęcony został kwestiom kontroli oraz nadzoru nad działalnością prawotwórczą organizacji sportowych. W tym zakresie oddzielnie omówiono nadzór o charakterze publicznoprawnym oraz wewnątrzorganizacyjnym. W tym zakresie bowiem należy postrzegać to zjawisko dwojako. Organizacje sportowe jako podmioty prawa prowadząc

swoją działalność na terytorium danego państwa podlegają tym samym jego ustawodawstwu²⁵, ale ich działalność prawotwórcza pozostaje również przedmiotem zainteresowania ze strony innych organizacji sportowych usytuowanych wyżej w strukturze organizacyjnej sportu, którą razem współtworzą.

Prawo sportowe jako stosunkowo młody i dynamicznie rozwijający się zespół norm staje się przedmiotem zainteresowania coraz większej ilości osób. Na niektórych uczelniach wyższych pojawiły się nawet odrębne zajęcia dydaktyczne z tej materii, powszechne stały się prywatne kursy oraz studia podyplomowe, w ramach których omawiane są zagadnienia z tej dziedziny. Wzrasta więc świadomość w zakresie prawnych uwarunkowań mających zastosowanie we współzawodnictwie sportowym. Z kolei wszelkie postulaty zgłaszane w ramach coraz szerszej dyskusji na gruncie nie tylko krajowego, ale i międzynarodowego prawa sportowego mogą natomiast ostatecznie znaleźć swoje odzwierciedlenie w przepisach prawa stanowionego przez państwa²⁶, czy też przez same organizacje sportowe. Należy jednak pamiętać, że o ile sport sam w sobie wydaje się zjawiskiem nieskomplikowanym, o tyle meandry prawne rządzące światem profesjonalnego sportu są już dużo bardziej skomplikowane, czego niniejsza dysertacja jest przykładem.

Rozprawa doktorska została sporządzona z uwzględnieniem stanu prawnego obowiązującego na dzień 1 grudnia 2023 r.

²⁵ Które dotyczy wybranych rodzajów podmiotów prawa, takich jak w szczególności: stowarzyszenia, spółki kapitałowe prawa handlowego.

²⁶ Nie tylko państwo polskie, ale także państwa, w których swoje siedziby mają międzynarodowe organizacje sportowe.

Rozdział I

Zjawisko sportu we współczesnym świecie

1. Uwagi ogólne

Sport jest zjawiskiem nierozzerwalnie związanym z rozwojem cywilizacji ludzkiej. Sprawność fizyczna miała ogromne znaczenie w kontekście możliwości przetrwania człowieka w świecie. Wiesław Osterloff wskazuje wprost, że: „sprawność fizyczna u zarania dziejów ludzkości miała niepomiarowo większe znaczenie niż w dzisiejszym świecie. Wtedy bowiem chód lub bieg stanowił jedyny dostępny pierwotnemu człowiekowi środek pokonywania przestrzeni i przenoszenia się z miejsca na miejsce. Szybkość biegu i zręczność skoku ratowały mu życie w ucieczce przed drapieżnymi zwierzętami, a celność i siła rzutu decydowały o tym, czy nasz prarodziec kładł się spać z pełnym czy pustym żołądkiem. W warunkach więc ciężkiej walki o byt z otaczającą go przyrodą człowiek prehistorii znajdował się nieustannie w ostrym treningu w podstawowych dyscyplinach lekkoatletycznych. Byłoby jednak oczywistą przesadą mniemanie, że w ciągłym uprawianiu tych ćwiczeń już wtedy odnajdywał urok sportu, czerpiąc z niego podniosłą radość życia. Były one dla niego czymś nieporównywalnie ważniejszym – po prostu warunkiem zachowania istnienia”²⁷. Współcześnie trudno wyobrazić sobie świat bez sportu – zarówno amatorskiego, jak i profesjonalnego. Uprawianie sportu jest bowiem zjawiskiem powszechnym, przyczyniającym się do poprawy zdrowia publicznego, rozwijania stosunków społecznych. Nie jest także przypadkiem, że wychowanie fizyczne pozostaje przedmiotem obowiązkowym w placówkach oświatowych na każdym etapie kształcenia. Co więcej, co raz bardziej istotna jest obecnie związana ze sportem rehabilitacja ruchowa, z uwagi na rozwój nauk medycznych. „Sport”, „wychowanie fizyczne”, czy też „rehabilitacja” ruchowa nie są tożsamymi pojęciami i każde z nich dotyczy innych aspektów oraz odnosi się do innego grona odbiorców. Razem te trzy wyżej wymienione pojęcia tworzą pojęcie nadrzędne, którym jest kultura fizyczna, co uwzględnia również ustawodawca w art. 2 ust. 2 u.s. Uwagę należy skierować na współczesne znaczenie sportu, który jest już nieodzownym elementem życia społecznego.

Sport jest dynamicznie rozwijającym się zjawiskiem społecznym na wielu płaszczyznach – jak trafnie ujął to P. Nosal „współczesny sport stanowi wielowymiarowy

²⁷ W. Osterloff, *Historia sportu*, Warszawa 1976, s. 9.

konstrukt, którego wyjątkowość tworzą elementy o zróżnicowanym charakterze²⁸. Jedną z jego najważniejszych funkcji dla społeczeństwa jest to, że jego uprawianie przyczynia się do wypracowania lub wzmocnienia kondycji fizycznej i psychicznej oraz do ogólnej poprawy stanu zdrowia i samopoczucia²⁹. Co więcej, sport jako zjawisko społeczne posiada wiele różnych wymiarów i oddziałuje nie tylko na aspekty psycho-fizyczne ludzi (czy też szerzej pojęte zdrowie publiczne), ale również na: gospodarkę, kulturę, politykę³⁰. W ramach uprawiania sportu dochodzi bowiem do zetknięcia się wielu płaszczyzn życia codziennego – jako przykład należy rozważyć chociażby organizację widowiska sportowego, bez którego to wydarzenia trudno wyobrazić sobie profesjonalne współzawodnictwo sportowe w ramach danej dyscypliny sportu. Posiada ono wymiar nie tylko rekreacyjny, zdrowotny, ekonomiczny, społeczny, polityczny, architektoniczny oraz medialny, ale może być również uznane za – „największy współczesny teatr”, „przedmiot i inspirację dla sztuki”, „przestrzeń wywoływania i zaspokajania potrzeby emocji – jako >fabryka< emocji i działalność usługowa zaspokajająca ludzkie potrzeby w tym zakresie”³¹. Dlatego też sport sam w sobie pozostaje tak istotną częścią życia publicznego o doniosłym znaczeniu dla społeczeństwa.

2. Pojęcie sportu

Sposób rozumienia pojęcia sport uzależniony jest od rodzaju podmiotu, który je formułuje. Jest to zagadnienie, które można opisywać przyjmując mnogie punkty widzenia, w zależności od

²⁸ P. Nosal, *Spoleczne ujęcie sportu. (Trudne) definiowanie zjawiska i jego dyskurs* [w:] *Przegląd Socjologii Jakościowej*, t. 11, nr 2, Łódź 2015, s. 16.

²⁹ Wprawdzie istnieją badania ukazujące niepokojące zjawisko coraz mniejszej aktywności fizycznej wśród Polaków, natomiast uprawianie sportu oraz jego oglądanie, w dalszym ciągu niezależnie od powyższego cieszy się niezmienną popularnością wśród dużej części społeczeństwa. Badania wykazują, że: „regularnie i z pewną regularnością sport uprawia co czwarty mieszkaniec Polski (28 proc); w UE-28 jest to ok. 40 proc. Osób. Ponad połowa mieszkańców w Polsce twierdzi, że w ogóle nie uprawia sportu (56 proc.) Oznacza to, że brak aktywności ruchowej wzrósł o 10 pkt. proc. od 2004. r. Koszty braku aktywności szacuje się na 7 mld PLN rocznie.”, zob. K. Kutwa, M. Rafał, *Polski rynek sportu. Wyzwania – wpływ społeczno-gospodarczy – trendy*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2019, s. 6. Niezależnie zatem od faktu, czy dana osoba uprawia dyscyplinę sportu rekreacyjnie albo wyczynowo, w dalszym ciągu istnieje istotna grupa osób zainteresowanych sportem w Polsce, które niekoniecznie same go uprawiają.

³⁰ O wielowymiarowości sportu pisze także B. Rischka-Słowik, która zauważa, że jego złożoność i specyfika mają odzwierciedlenie w następujących aspektach życia: aksjologicznym, kulturowym, politycznym, gospodarczym, organizacyjnym i prawnym, B. Rischka-Słowik, *Specyfika sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 201.

³¹ Zob. P. Ławniczak, *Spoleczny, ekonomiczny i kulturowy wymiar widowiska sportowego* [w:] *Pedagogiczny wymiar kultury fizycznej i zdrowotnej w życiu współczesnego człowieka*, red. A. Kaźmierczak, J. E. Kowalska, A. Maszorek-Szymala, A. Makarczuk, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 111-136.

perspektywy³²: amatorskiej, zawodowej, profesjonalnej, kwalifikowanej, wyczynowej, olimpijskiej, zdrowotnej, rekreacyjnej, edukacyjnej, wychowawczej, kulturowej, politycznej, społecznej, gospodarczej, elektronicznej, masowej, akademickiej, młodzieżowej, dziecięcej czy też nawet narodowościowej³³. Inaczej do jego definiowania podchodzi ustawodawca, inaczej doktryna, a jeszcze inaczej jest on definiowany w pozycjach encyklopedycznych oraz słownikowych. Co więcej, także i osoby uprawiające sport albo biorące udział w jego organizowaniu lub prowadzeniu również mogą formułować własne definicje na swój użytek. Istnieją jednakże pewne zobiektyzowane cechy omawianego zjawiska, które pozostają wspólne, bez względu na perspektywę poznawczą.

Sport jest częścią kultury każdego z państw, dlatego też jego definicje w różnych kręgach kulturowych różnią się od siebie³⁴. Nie obowiązuje uniwersalna (powszechnie akceptowalna) definicja sportu. Sposób rozumienia sportu ewoluuje wraz z rozwojem form współzawodnictwa sportowego. Pojawiają się nowe jego odmiany, w odniesieniu do których należy poddać w wątpliwość, czy należy także określać je tym mianem³⁵.

2.1. Definicje naukowe

Pomocne w przybliżeniu znaczenia pojęcia „sport” może być odwołanie się do jego etymologii. Pierwotnie sport był traktowany w kategoriach zabawy – jak wskazuje S. Fundowicz „samo jednak słowo >sport< wywodzi się >z ludowej łaciny używanej pod koniec Imperium Rzymskiego<, kiedy organizowano dla ludności miast gry i zabawy poza murami. Określano je terminem *disporto* – poza bramą (*porta* – brama, a przedrostek *dis* – poza). (...) W XVIII w. pojmowano go jako >całokształt współzawodnictwa o charakterze zabawowym<.”³⁶. Podobnie twierdzi A. Maciejewski: „słowo >sport< wywodzi się z łacińskiego pojęcia >*disporte*<, które oznaczało oddalanie się od miejsca czynności codziennych dla rozrywki i odpoczynku. Składa się z rzeczownika >*porta*<, znaczy >brama< i przedimka >*dis*<. Po odrzuceniu części wyrazu >*di*< pozostało >*sporte*<, a zanik akcentu na

³² Hubert Radke podkreśla, że odnotować należy wiele „określeń sportu” – powszechny, amatorski, wyczynowy, profesjonalny, kwalifikowany, zorganizowany, szkolny, akademicki, indywidualny, zespołowy, e-sport, zob. H. Radke, *Sport w świetle prawa* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 4.

³³ W kontekście uznawania niektórych dyscyplin sportowych za sport „narodowy” – czego przykładem jest chociażby hokej na lodzie w Kanadzie.

³⁴ W.N. Thompson, *Sports*, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/sports/sports> [dostęp: 19.12.2021].

³⁵ Mowa w szczególności o sporcie elektronicznym.

³⁶ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 15. Wspomniany autor w swojej monografii dokonał także historycznego przeglądu ewolucji pojęcia „sport”, tamże, s. 15-19.

ostatnią sylabę spowodował nie wymawianie końcowego >e< i tak powstał wyraz >sport<, który rozpowszechnił się w większości języków europejskich (angielskim, francuskim, niemieckim).³⁷”.

Definiowaniu pojęcia „sport” poświęcono nawet odrębne opracowania naukowe³⁸. Określone pojęcie, pomimo tego, że wydaje się powszechnie zrozumiałe, nastęrcza trudności definicyjnych – jak zauważa A. Wach: „jest rzeczą symptomatyczną, iż pojęcia najbardziej potoczne, obiegowe i pozornie dla wszystkich zrozumiałe, nastęrczają w praktyce wiele trudności w momencie podjęcia próby ich określenia i zdefiniowania”³⁹. Po raz pierwszy próbę zdefiniowania „sportu” w języku polskim podjął S. Orgelbrand w Encyklopedii Powszechnej z 1866 r.⁴⁰: „sport, tak w Anglii nazywa się mianowicie zabawa na otwartym powietrzu, jak np. polowanie, rybołówstwo, wyścigi itp.”⁴¹. Dodatkowo, nomenklatura sportowa doczekała się odrębnych pozycji słownikowych. Tak jak w innych dziedzinach życia, także i określenia używane przy opisywaniu sportu uznane zostały za wystarczająco istotne i wymagające szerszego wyjaśnienia. Na rynku zagranicznym słowniki sportowe pojawiały się już od początku XIX wieku⁴², natomiast na polskim rynku z okazji II Międzynarodowych Igrzysk Sportowych Młodzieży zorganizowanych w dniach 1-14 sierpnia 1955 r. w Warszawie ukazał się w tym samym roku historyczny 22-tomowy „Słownik sportowy”⁴³ oraz opracowanie

³⁷ A. Maciejewski, *Ewolucja definicji sportu* [w:] „Miesięcznik Literacki Akant” 2017, nr 12, s. 14-15, <https://akant.org/archiwum/191-archiwum-miesiecznik-literacki-akant-2017/akant-2017-nr-12/6449-andrzej-maciejewski-ewolucja-definicji-sportu> [dostęp: 13.12.2021].

³⁸ Zob. S.E. Klein, *Defining sport. Conceptions and Borderlines*, Maryland 2017; F. McBride, *Towards a non-definition of sport* [w:] *Journal of Philosophy of Sport*, vol. 2, nr 1, Abingdon 1975, s. 4-11; S. Regonini, *Towards a definition of sport*, https://www.academia.edu/3274587/Towards_a_Definition_of_Sport [dostęp: 15.12.2021]; F. Kobiela, *Towards a High Definition of (Olympic) Sport*, [w:] *CCD. Cultura Ciencia Deporte*, vol. 13, nr 38, Murcia 2018, s. 127-135; R. Sobotka, *Zur Definition des Sports* [w:] *Sportwiss*, 1981, vol. 11, s. 103-104; C. Tiedermann, „*Sport – Vorschlag einer Definition*”, <http://kulturwiss.info/tiedemann/documents/DefinitionSport.pdf> [dostęp: 15.12.2021].

³⁹ A. Wach, *Próba nowego zdefiniowania terminu sport* [w:] *Prawo. Sport. Finanse. Między integralnością autonomicznych regulacji w sporcie a przepisami prawa powszechnie obowiązującymi*, red. A. Ciołek, J. Wnorowski, Warszawa 2018, s. 21.

⁴⁰ F.H. Levestarm, *Sport* [w:] *Encyklopedia powszechna*, t. 23, red. S. Olgebrand, Warszawa 1866, s. 902, za: A. Maciejewski, *Ewolucja...*

⁴¹ A. Maciejewski, *Ewolucja...*

⁴² Zob.: W. Taplin, *The Sporting Dictionary and Rural Repository of General Information upon every subject appertaining to the Sports of the Field inscribed to the Right Honourable the Earl of Sandwich, Master of His Majesty's Stag Hounds*, vol. I,II, Londyn 1803; H. Harewood, *A Dictionary of Sports; or Comptation to the Field, the Forest, and the River Side, containing Explanations of Every Term applicable to Racing, Shooting, Hunting, Fishing, Hawking, Archery, etc. etc. with Essays Upon All National Amusements*, Londyn 1835; T. Considine, *The Language of Sport: A Handy Dictionary of Sporting Terms*, Londyn 1982; M.H. Anshel, P. Freedson, *Dictionary of the Sport and Exercise Sciences*, Champaign 1991; J. Zumerchik, *Encyclopedia of sports science*, vol. I, II, Nowy Jork 1997; A & C Black Publishers Ltd, *Dictionary of Sport and Exercise Science*, Londyn 2006; M. Kent, *Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine*, Nowy Jork 2006; A. Tomlinson, *A Dictionary of Sports Studies*, Nowy Jork 2010; A. Room, *Dictionary of Sports and Games Terminology*, Jefferson 2010.

⁴³ Biuro Organizacyjne II Międzynarodowych Igrzysk Sportowych Młodzieży, *Słownik sportowy*, Warszawa, 1955, t. 1-22.

J. Ożdżyńskiego na temat polskiego ówczesnego słownictwa sportowego⁴⁴. Polska terminologia sportowa ulega nieustannym zmianom, w szczególności z uwagi na wpływ telewizji w relacjonowaniu widowisk sportowych⁴⁵. Historyczne rozumienie pojęcia „sport” skupiało się wokół traktowania go jako formy rekreacji, relaksu, rozrywki, przyjemności, czy te zabawy. W następnej kolejności należy przejść do przedstawienia współczesnych definicji sportu przedstawianych w pozycjach encyklopedycznych, słownikowych oraz w nauce.

Stosownie do propozycji definicji encyklopedycznej sport określa się jako: „pokojowe współzawodnictwo, którego istotę stanowi indywidualna bądź zespołowa rywalizacja (według określonych reguł) prowadzona zgodnie z zasadami *fair play* oraz dążenie do osiągania jak najlepszych wyników, podejmowane także m.in. w celu rekreacji i doskonalenia własnych cech fizycznych⁴⁶”. Uwagę zwraca podkreślenie występowania elementu współzawodnictwa, które z uwagi na fakt, że dąży do „doskonalenia własnych cech fizycznych” musi opierać się na użyciu siły mięśni.

Według słownika języka polskiego sportem są: „ćwiczenia i gry mające na celu rozwijanie sprawności fizycznej i dążenie we współzawodnictwie do uzyskania jak najlepszych wyników”⁴⁷. Ponownie więc niezbędnymi elementami są „współzawodnictwo” oraz używanie siły mięśni (z uwagi na „rozwijanie sprawności fizycznej”). W ramach innej propozycji słownikowej, uznaje się, że sport można opisać w sposób jeszcze mniej skomplikowany poprzez uznanie, że jest to tylko i aż „zorganizowana aktywność fizyczna”⁴⁸. Ta niezwykle krótka – zawierająca wyłącznie trzy słowa – definicja tego zjawiska, być może w sposób najbardziej trafny sposób oddawać całą jego istotę, pomimo ograniczonej objętości. Zawiera one w sobie bowiem elementy, które pozostają niezbędne do uznania danego rodzaju zachowania za sport. W pierwszej kolejności wiąże się ona z koniecznością podjęcia aktywności. Po drugie, jest to aktywność fizyczna, a więc wiążąca się z użyciem siły mięśni. Po trzecie, jest ona w pewien sposób zorganizowana. Przywołana definicja nie zawiera jednakże ostatniego z niezbędnych elementów do przypisania danej aktywności miana sportu

⁴⁴ J. Ożdżyński, *Polskie współczesne słownictwo sportowe*, Warszawa 1970.

⁴⁵ Na ten temat zob. więcej: B. Nowowiejski, *Polskie słownictwo sportowe z perspektywy słowników XX wieku* [w:] *Prace Filologiczne*, nr 58, Warszawa 2010, s. 287-302; B. Nowowiejski, *Zróżnicowanie polskiej leksyki sportowej (między specjalistyczną terminologią a słownictwem potocznym i środowiskowym)* [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, nr 28, Poznań 2014, s. 109-124; B. Grochala, *Język sportu w perspektywie mediolingwistycznej – zarys problematyki* [w:] *Poradnik Językowy*, nr 4, Warszawa 2021, s. 7-18; M. Rosłoń, *Mowa trawa 2.0*, Warszawa 2021.

⁴⁶ J. Wojnowicz (red.), *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 25, Warszawa 2004, s. 454.

⁴⁷ E. Sobol, *Podręczny słownik języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 947.

⁴⁸ Słownik Języka Polskiego, *Sport*, <https://sjp.pl/sport> [dostęp: 29.03.2021].

w postaci „współzawodnictwa” lub „rywalizacji”. Sport z natury rzeczy wiąże się bowiem z konkurowaniem z przeciwnikiem/czasem/dystansem.

Przechodząc natomiast do propozycji definicji sportu przedstawianych przez naukę, w pierwszej kolejności należy wspomnieć definicję sportu zaproponowaną przez przedstawicieli doktryny prawa sportowego – A. Szwarca oraz A. Wacha, zgodnie z którą sport „jest aktywnością człowieka realizowaną ze względu na racje zdrowotne i przyjemność, poza jakimikolwiek strukturami organizacyjnymi, w sposób spontaniczny i niczym nieskrępowany”⁴⁹. Wskazana propozycja definiowania sportu może zostać uznana za wyczerpującą, jednakże tylko i wyłącznie w odniesieniu do sportu amatorskiego. Powinna ona wręcz zostać uznana za definicję rekreacji ruchowej. W zaproponowanym znaczeniu pojęcia sport” nie uwzględniono sportu zawodowego, który przecież jest organizowany w pewnej określonej strukturze pod auspicjami właściwej organizacji sportowej w ramach obowiązującej w światowym sporcie hierarchii.

Wojciech Lipoński podkreśla, że sportem w „klasycznym” ujęciu jest: „świadoma aktywność człowieka, której istotę stanowią: indywidualne lub zespołowe współzawodnictwo ludzi (niekiedy z udziałem zwierząt) w pokonywaniu czasu, przestrzeni, przeszkód naturalnych lub sztucznych oraz przeciwnika, przy czym elementy te występują łącznie lub rozdzielnie, w proporcjach zależnych od dyscypliny sportu; doskonalenie walorów fizycznych, jak siła, szybkość, skoczność, wytrzymałość, zręczność i precyzja działania, równolegle do doskonalenia sił psychicznych, w tym cech woli i charakteru, zasad moralnych i umiejętności taktyczno-koncepcyjnych; dobrowolność uczestnictwa; podporządkowanie się regułom – skodyfikowanym, uznawanym zwyczajowo lub doraźnie umownym, wynikającym z istoty danej dyscypliny lub konkurencji sportu, a pod względem etycznym z zasady *fair play*; brak bezpośrednich celów pozasportowych”⁵⁰. Ta rozbudowana definicja sportu obejmuje w sobie wiele elementów. W szczególności akcentuje ona element współzawodnictwa fizycznego pomiędzy osobami, które podejmują się aktywności polegającej na „pokonywaniu czasu, przestrzeni, przeszkód naturalnych lub sztucznych oraz przeciwnika”. W ramach powyższej definicji istotny pozostaje także element „podporządkowania się regułom”, bez których nie można prowadzić rozważań na temat samego sportu. Definicja zaproponowana przez W. Lipońskiego nie zawiera jednakże elementu strukturalnego zorganizowania sportu⁵¹, co

⁴⁹ Por. A. Szwarz, *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977, s. 22-23; A. Wach, *Alternatywne formy rozstrzygnięcia sporów sportowych*, Warszawa 2005.

⁵⁰ W. Lipoński, *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa 1987, s. 312. Podobnie: H. Radke, *Sport [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 205-206.

⁵¹ Analogicznie do definicji zaproponowanej przez A. Szwarca i A. Wacha.

oznacza, że autor kładzie nacisk na zdefiniowanie sportu amatorskiego, który uprawiany jest poza auspicjami organizacji sportowych. Tymczasem, mianem sportu powinny być zbiorczo określone zarówno aktywności podejmowane w ramach sportu profesjonalnego, jak i amatorskiego – o czym była mowa także przy okazji omawiania definicji zaproponowanej przez A. Szwarca i A. Wacha. Ograniczenie się do możliwości użycia pojęcia sport tylko i wyłącznie dla sportu profesjonalnego wydaje się nazbyt rygorystyczne i równocześnie deprecjonujące aktywność podejmowaną przez bliżej nieokreśloną liczbę osób uprawiających amatorską aktywność fizyczną.

Hubert Radke w swoich rozważaniach powołuje się na „klasyczną” definicję sportu zaproponowaną przez W. Lipońskiego, równocześnie podkreślając jego wieloznaczność⁵². Przywołany autor zwraca także uwagę, że jednym z kluczowych elementów sportu jest prowadzenie współzawodnictwa sportowego w „zinstytucjonalizowanej formie, w ramach struktur organizacji sportowych, przy uwzględnieniu obowiązujących reguł sportowych”⁵³. W tym wypadku pomijany jest sport amatorski, który nie jest organizowany w zinstytucjonalizowanej formie, co pokazuje dość zróżnicowane podejście polskiej doktryny prawa sportowego do kwestii definiowania sportu, jako że różni jej przedstawiciele kładą nacisk na różne jego aspekty.

Eligiusz Krześniak uważa, że „sportem jest to, co jest podobne do aktywności, którą intuicyjnie nazwalibyśmy sportem”⁵⁴. Ten sam autor we wcześniejszej części swojego opracowania zauważa, że „sport wymyka się wszystkim próbom precyzyjnego definiowania”⁵⁵ przytaczając następnie przykłady potocznego rozumienia pojęcia „gra”⁵⁶, powołując się na poglądy austriackiego filozofa L. Wittgensteina i udzielane odpowiedzi na temat tego, jakie rodzaje aktywności mogą być uznane za „grę” oraz konkluzję, według której „coś jest grą, jeśli

⁵² H. Radke, *Sport [w:] Leksykon...*, s. 205.

⁵³ Tamże, s. 206.

⁵⁴ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 291. Takie podejście jest niezwykle interesujące, jako że na starcie zakłada ono, że sport jest możliwy do zdefiniowania w sposób instynktowny – każdy człowiek „mniej więcej” orientuje się czym jest sport i w związku z tym jest w stanie zrozumieć to pojęcie w sposób naturalny. Do tego samego nawiązuje również A. Wach, który podkreśla znaczną trudność w definiowaniu sportu jako pojęcia „obiegowego”, „potocznego” i „pozornie dla wszystkich zrozumiałego”, A. Wach, *Próba...*, s. 21.

⁵⁵ Tamże, s. 290.

⁵⁶ O potrzebie rozróżnienia sportu od rekreacji w ogóle oraz gier (*games*) i zabaw (*play*) w szczególności wskazywali też S. Gardiner, J. O’Leary, R. Welch, S. Boyes, U. Naidoo, *Sports Law. Fourth Edition*, Routledge 2011, s. 4.

przypomina inne gry, jest do nich podobne”⁵⁷, co wcale nie oznacza, że „jest choć jedna gra, która miałaby wszystkie cechy wszystkich gier”⁵⁸.

Niektórzy autorzy skupiają się nie na tym, aby w jak najbardziej precyzyjny sposób określić czym jest sport, ale, dążą do wykazania jego koncepcji⁵⁹. Sposobem na wskazanie koncepcji (a nie definicji) sportu może być nie tyle dobór odpowiednich słów, którymi miałyby się wyjaśnić to pojęcie, ale wyeksponowanie reguł, które ostatecznie wyznaczają jej zakres⁶⁰. Niemniej jednak wskazać należy, że zdefiniowanie pojęcia może okazać się przydatne do zrozumienia także jego koncepcji⁶¹. Trzeba się również zastanowić, czy jednak to posługiwanie się definicją może być lepszym sposobem zrozumienia danego pojęcia, aniżeli wskazywanie przykładów elementów (aktywności, czynności) związanych z tym pojęciem i tworzących wspólnie jego koncepcję⁶². Przykładowo B. Uliasz przywołuje trzy koncepcje sportu: 1) ludyczną; 2) agonistyczną i 3) pedagogiczną⁶³. Według koncepcji ludycznej sport uznawany jest za zabawę, która „jest działaniem wolnym i nie zawiera elementu przymusu”⁶⁴. Koncepcja agonistyczna zakłada, że „istota sportu nie polega na zabawie, lecz na walce z przestrzenią, czasem, siłami przyrody i przeciwnikiem. Walka ta odbywa się według określonych reguł, których zadaniem jest zapewnienie równości szans uczestników”⁶⁵. Natomiast w myśl koncepcji pedagogicznej „celem sportu jest wychowanie i wykształcenie takich wartości, jak: tolerancja, uczciwość, wytrwałość i solidarność”⁶⁶.

Do wszystkich trzech koncepcji, przy okazji analizy definicji sportu odwołuje się także S. Judycki⁶⁷. Autor ten konkluduje: „wszystkie te koncepcje istoty sportu wystawione są na zarzut jednostronności. Sport jest na pewno zabawą, co jest szczególnie widoczne w sportach rekreacyjnych, które nie zawierają elementu rywalizacji i walki (spacery, wędkarstwo itd.), lecz istnieją też odmiany sportu, do istoty których należy rywalizacja i walka, czy to z przeciwnikiem, czy z czasem i przestrzenią, czy z przyrodą (sporty wyczynowe). Nikt

⁵⁷ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 290. Na temat argumentacji L. Wittgensteina zob. więcej: D.J. Levitin, *The Organized Mind. Thinking Straight in the Age of Information Overload*, Nowy Jork 2014, s. 65, za: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 290.

⁵⁸ Tamże, s. 290.

⁵⁹ S.E. Klein, *Defining...*, s. XII.

⁶⁰ Tamże, s. XII.

⁶¹ S.M. Kang, *Defining Sport: Philosophical conflicts between the practices of sport and cybersport*, New Brunswick 2009, s. 20.

⁶² Tamże, s. 20.

⁶³ B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*, s. 21.

⁶⁴ Taka koncepcja jest bardzo zbliżona do historycznego sformułowania *disporto*, Tamże, s. 21.

⁶⁵ Tamże, s. 21.

⁶⁶ Tamże, s. 21.

⁶⁷ S. Judycki, *Filozofia sportu*, https://www.kul.pl/files/57/wydzial/judycki/filozofia_sportu.pdf [dostęp: 18.04.2023], s. 2-3.

rozsądny nie podważa funkcji pedagogicznej sportu, lecz ze względu na funkcję rekreacyjną i fakt istnienia sportu wyczynowego z elementami walki i rywalizacji trudno byłoby po prostu powiedzieć, że istotą sportu jest aktywność ruchowa, mająca celu wychowanie do uznawania przydatnych społecznie wartości.”⁶⁸. Autor podważa niezbędność elementu rywalizacji w odniesieniu do aktywności mogących być określanymi mianem „sportu”, włączając w jego zakres także „rekreację”, co jest działaniem nieprecyzyjnym i powodującym nadmierną „inflację” tego pojęcia.

W języku angielskim z kolei rozróżnia się pojęcie *sport* oraz *sports*⁶⁹. W amerykańskiej odmianie języka angielskiego pojęcie *sport* będzie odnosić się do opisywania jakiejkolwiek gry/aktywności, która będzie polegała na podjęciu aktywności fizycznej, natomiast sformułowanie *sports* będzie oznaczało po prostu liczbę mnogą od rzeczownika *sport* i w ten sposób opisywane będą wszystkie rodzaje/dyscypliny sportu jako jedna grupa⁷⁰. Natomiast w brytyjskiej odmianie języka angielskiego używa się wyłącznie pojęcia *sport* w liczbie pojedynczej, jako opisu aktywności, którą wykonuje się dla przyjemności i która wymaga wysiłku fizycznego lub umiejętności, wykonywanej zazwyczaj w ustalonym miejscu i według ustalonych zasad⁷¹.

Niektórzy przedstawiciele amerykańskiej oraz brytyjskiej doktryny wskazują jednak, że dokładna definicja sportu wydaje się być niemożliwa, natomiast należy wyróżnić kilka wspólnych elementów, które tworzą to pojęcie: struktura organizacyjna, zasady gry, wysiłek fizyczny i rywalizację⁷². Ze społecznego punktu widzenia, sport może być określany jako: „zinstytucjonalizowana działalność konkurencyjna, która obejmuje energiczny wysiłek fizyczny lub wykorzystanie stosunkowo złożonych umiejętności fizycznych przez osoby, których uczestnictwo jest motywowane połączeniem czynników wewnętrznych i zewnętrznych”⁷³. Inne podejście zakłada możliwość zakwalifikowania sportu jako: „działalność ludzką, w którą zaangażowane są określone organizacje administracyjne

⁶⁸ Tamże, s. 3.

⁶⁹ C. Tiedemann, „*Sport*” – a suggested definition, <http://www.sportgeschichte.de/tiedemann/documents/sportdefinitionEnglish.html> [dostęp: 14.07.2021].

⁷⁰ Jako interesujący przykład należy wskazać przykład amerykańskiej publikacji z zakresu historii sportu, w ramach której autorzy chcieli odnosić się do historii sportu jako *sport history*, natomiast decyzją wydawcy tej publikacji zostało to zmienione na *sports history*, zob. J. Nauright, S.W. Pope, *Routledge Companion to Sports History*, Nowy Jork 2010, s. 9.

⁷¹ Oxford Learner’s Dictionary, *Sport*, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/sport_1?q=sport [dostęp: 22.07.2021].

⁷² S. Gardiner, J. O’Leary, R. Welch, S. Boyes, U. Naidoo, *Sports Law...*, s. 5.

⁷³ J. Coakley, *Sport in Society: Issues and Controversies*, Mosbey, St. Louis 1994, s. 21, za: S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5. Co także istotne, J. Coakley przy okazji definiowania sportu, posługuje się sformułowaniem *sports*.

i historyczne tło zasad, które określają cel i ograniczają wzorzec ludzkiego zachowania; wiąże się ona z rywalizacją i/lub wyzwaniem oraz ostatecznym wynikiem, określanym głównie przez umiejętności fizyczne⁷⁴”. Niezależnie natomiast od zaproponowanej definicji, problematyczne pozostaje ustalenie, jaki poziom aktywności sportowej powinien być objęty zakresem definicyjnym – w tym zakresie nasuwa się pytanie, czy pożądana jest definicja sportu, która odróżnia go od zwyczajnej rekreacji fizycznej⁷⁵? Na to pytanie nie ma jasnej odpowiedzi – stanowi to przedmiot rozważań doktryny prawa sportowego, przy czym w ramach niniejszej pracy, najbardziej istotne pozostają zagadnienia możliwe do zastosowania w polskim porządku prawnym – czego odzwierciedleniem jest dokonanie w następnej kolejności szczegółowej analizy zawartej w u.s. definicji legalnej sportu i konsekwencji takiego stanu rzeczy. Howard Slusher zestawia sport z religią i wskazuje, że oba te pojęcia „przeciwstawiają się” definicji, jako że żadne z nich „nie posiada substancji, którą można zidentyfikować”, co oznacza, że w pewnym stopniu i sport i religia „wykraczają poza istotę”⁷⁶.

Po analizie propozycji definiowania sportu, trzeba poczynić następujące ustalenia. Na potrzeby niniejszej dysertacji, przyjmuje się, że sportem jest „zorganizowana aktywność fizyczna polegająca na współzawodnictwie”. Nie można bowiem mówić o sporcie bez odniesienia się do tych elementów. Nie należy wszak zapominać o pozostałych elementach współtworzących pojęcie sportu w ocenie W. Lipońskiego, natomiast w celu możliwie zwięzłego przedstawienia tego zjawiska, wystarczy wskazanie najważniejszych jego elementów, bez których nie ma możliwości właściwego ustalenia znaczenia tego pojęcia. Na uwadze trzeba mieć również, że elementy: „aktywności” oraz jej określenie „fizyczna” występują w dotychczasowym piśmiennictwie oraz ustawodawstwie przeważnie wspólnie i tak też zostaną omówione. Przemawia za tym chociażby to, że polski ustawodawca w dotychczasowych regulacjach prawnych poświęconych zagadnieniom sportu uchwalanych po transformacji ustrojowej, definiując to pojęcie, przeważnie używał określenia „aktywność fizyczna”.

Najwięcej kontrowersji może wzbudzać pierwszy z elementów, odnoszący się do wymogu „zorganizowania” sportu. Przeciwnicy takiego definiowania sportu mogliby bowiem z łatwością próbować wykazać, że istnieje możliwość uczestnictwa w sporcie „niezorganizowanym” – w szczególności w jego amatorskim wydaniu. Zwykły obywatel nie

⁷⁴ R. Singer, *Physical Education: Foundations*, Holt, Rinehart and Winston, Ney Work 1976, za: S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5.

⁷⁵ S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5.

⁷⁶ H. Slusher, *Men, Sport and Existence: A critical Analysis*, Lea and Febiger, Philadelphia 1967, za: S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5.

ma przecież obowiązku przynależenia do klubu sportowego (który z kolei zrzeszony jest w krajowych organizacjach sportowych w postaci związków sportowych oraz p.z.s.), aby móc uprawiać aktywność fizyczną. Jak wskazuje bowiem M. Biliński „>Uprawienie< do uprawiania sportu nie wynika z istnienia lub funkcjonowania jakichkolwiek instytucji publicznych (państwa), lecz wynika z jego (człowieka – M.Sz.) niezbywalnej, osobistej wolności”⁷⁷. W ocenie autora dysertacji, oznacza to, że uprawianie aktywności fizycznej poza auspicjami organizacji sportowej mieści się w zakresie pojęcia „sport”. Struktura organizacyjna utworzona w ramach organizacji sportowej niewątpliwie pełni funkcję porządkującą profesjonalne współzawodnictwo sportowe, z uwagi na jego doniosłość gospodarczą i społeczną. Nie oznacza to jednak, że aktywność fizyczna uprawiana poza organizacją sportową nie powinna być uznawana za sport i sprowadzana wyłącznie do funkcji rekreacji fizycznej. Także amatorskie bieganie w parku lub lesie powinno być uznawane za uprawianie sportu, z uwagi na to, że nawet taka aktywność wiąże się z koniecznością przestrzegania określonych reguł – zarówno powszechnie obowiązujących przepisów prawa, jak i wszelkich innych reguł obowiązujących w społeczeństwie, czy też w danej sportowej społeczności⁷⁸. Biegacz-amator, uprawiający sport poza ścianami swojego domu, niezależnie od nieposiadania przez siebie statusu zawodowca⁷⁹ – musi przestrzegać powszechnie obowiązujących przepisów prawa⁸⁰. Przykładowo, podczas biegu nie tylko nie może zaśmiecać otoczenia⁸¹ (np. poprzez wyrzucenie butelki wypitej wody), ale powinien przestrzegać zasad ruchu drogowego jako jego uczestnik zgodnie z art. 2 pkt 18 u.p.r.d. określonych w rozdziale 2 tejże ustawy, który dotyczy ruchu pieszych, czy też zachować odpowiedni dystans przy okazji wyprzedzania innego, wolniejszego biegacza – tak aby nie naruszyć jego nietykalności cielesnej⁸² albo nie spowodować uszczerbku na zdrowiu⁸³. Tym samym, taka aktywność także odznacza się pewnym stopniem „zorganizowania”, chociaż nieporównywalnie mniejszym niż w odniesieniu

⁷⁷ M. Biliński, *Państwo a sport. Węzłowe zagadnienia prawne*, Kraków 2011, s. 48.

⁷⁸ W tym przypadku biegaczy amatorów, w postaci m.in. zwyczajowych reguł wykształconych przez same osoby uprawiające dany rodzaj aktywności fizycznej.

⁷⁹ A więc w sytuacji, w której za swoją aktywność fizyczną nie otrzymuje on wynagrodzenia i nie stanowi to jego głównego źródła utrzymania.

⁸⁰ Z kolei, zastosowanie prawa powszechnie obowiązującego do amatorskiego biegacza polega nie tylko na tym, że musi on wystrzegać się czynów godzących w dobra prawne innych osób, ale sam także ma określone prawa, które mogą polegać na tym, że w sytuacji w której odniesie kontuzję z uwagi na wadliwość butów biegowych, rozważyć można pociągnięcie do odpowiedzialności producenta takiego sprzętu, D. Healey, *Sport and the law*, Sydney 2009, s. 1.

⁸¹ Takie zachowanie wyczerpywałoby znamiona wykroczenia stypizowanego w art. 145 k.w., zgodnie z którym: Kto zanieczyszcza lub zaśmieca miejsca dostępne dla publiczności, a w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

⁸² A więc aby nie popełnić przestępstwa określonego w art. 217 § 1 k.k.

⁸³ Uszczerbek na zdrowiu może przybrać formę ciężką, średnią albo lekką, od której będzie zależeć właściwa kwalifikacja takiego czynu w postaci art. 156 § 1, 2 albo 3 k.k., czy też art. 157 § 1, 2 albo 3 k.k.

do sportu profesjonalnego. Zorganizowanie to nie musi się przejawiać wyłącznie tym, że, aby móc uczestniczyć w określonych aktywnościach sportowych, niezbędne jest posiadanie np. licencji zawodnika, aktualnego orzeczenia lekarskiego zezwalającego na uprawianie takiej aktywności, zawarcie umowy ubezpieczenia, czy też wspomniana przynależność do klubu sportowego. Trzeba wszakże mieć na uwadze okoliczność, że zorganizowanie to dotyczy aktywności, które podejmowane są w otoczeniu innych osób – nie sposób bowiem uznać, że samodzielna gimnastyka w domu odznacza się jakimkolwiek stopniem zorganizowania.

Dodatkowo, dla osób należących do określonej grupy osób uprawiającej daną dyscyplinę sportu istotne jest przestrzeganie (nie)pisanych zasad w niej obowiązujących, które można określać mianem „zbioru zasad” lub „kodeksów”, których autorami są sami sportowcy amatorzy, dzielący się swoją wiedzą z osobami rozpoczynającymi uprawianie danego rodzaju aktywności fizycznej⁸⁴. Wśród przykładowych zasad wykształconych przez same osoby uprawiające amatorsko bieganie, można wskazać m.in.:

- 1) ustępowanie miejsca osobie biegnącej szybciej;
- 2) nieużywanie słuchawek dousznych z uwagi na bezpieczeństwo własne oraz innych osób;
- 3) korzystanie z adekwatnego ubioru umożliwiającego swobodne bieganie⁸⁵.

W ramach każdej dyscypliny sportu – niezależnie od tego, czy uprawianej amatorsko, czy też profesjonalnie – naczelną jest zasada *fair-play*⁸⁶. Sport jest zatem zjawiskiem, które zawsze charakteryzuje się mniejszym lub większym, ale jednak zorganizowaniem – takie postawienie sprawy wpisuje się także w klasyczne ujęcie sportu zaproponowane przez W. Lipońskiego, zgodnie z którym jednym z elementów sportu pozostaje: „podporządkowanie się regułom – skodyfikowanym, uznawanym zwyczajowo lub doraźnie umownym, wynikającym z istoty danej dyscypliny lub konkurencji sportu, a pod względem etycznym z zasady *fair play*”⁸⁷.

Uprawianie sportu polega w szczególności na podejmowaniu każdorazowo jakiegoś rodzaju aktywności. W kontekście sportu sformułowanie „aktywność” zestawia się zazwyczaj

⁸⁴ Zob. m.in.: A. Baka, *FSZP: Kodeks drogowy... biegacza*, <https://www.festiwalbiegowy.pl/festiwal-biegowy/fszp-kodeks-drogowy-biegacza#.ZEGyR3ZBw2w> [dostęp: 20.04.2023]; Poranny Biegacz, *Kodeks biegacza*, <https://porannybiegacz.pl/2019/12/20/kodeks-biegacza/> [dostęp: 20.04.2023]; www.nabiegowkach.pl, *Kodeks drogowy na biegówkach*, <http://nabiegowkach.pl/Z-zycia/Kodeks-drogowy-na-biegowkach.html> [dostęp: 20.04.2023].

⁸⁵ Zob. M. Skowronek, *Biegowa Grupa Wsparcia: Niepisany Kodeks Biegacza*, Radio Kraków, <https://www.radiokrakow.pl/sport/biegowa-grupa-wsparcia-niepisany-kodeks-biegacza/> [dostęp: 28.04.2021]; M. Majak, *Savoir vivre biegacza. Czego lepiej nie robić?*, Radio Zet, <https://aktywnie.radiozet.pl/Nowe/Naluzie/Savoir-vivre-biegacza.-Czego-lepiej-nie-robic> [dostęp: 28.04.2021]; A. Lauretta, *The Runner's Code: 10 Things All Runners Need to Know*, <https://blog.mapmyrun.com/runners-code-10-things-runners-need-know/> [dostęp: 28.04.2021].

⁸⁶ Na ten temat zob. więcej: K. Grabska-Luberadzka, *Zasada fair-play [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 272-275.

⁸⁷ W. Lipoński, *Humanistyczna...*, s. 312.

z przymiotnikiem „fizyczna”, dlatego też oba ze wspomnianych elementów zostaną omówione wspólnie. Element „aktywności” będzie polegać na podjęciu przez osobę uprawiającą dowolną dyscyplinę sportu działania, które będzie się wiązało z użyciem siły mięśni oraz mogącej skutkować zmęczeniem organizmu⁸⁸. W tym miejscu trzeba wszakże założyć, że istnieją różne rodzaje aktywności fizycznej – w szczególności biorąc pod uwagę jej stopień intensywności (wysiłku fizycznego). Istnieje wiele różnych rodzajów aktywności sportowych – zwracał na to uwagę już W. Lipoński zaznaczając, że sportem jest: „indywidualne lub zespołowe współzawodnictwo ludzi (niekiedy z udziałem zwierząt) w pokonywaniu czasu, przestrzeni, przeszkód naturalnych lub sztucznych oraz przeciwnika, przy czym elementy te występują łącznie lub rozdzielnie, w proporcjach zależnych od dyscypliny sportu”⁸⁹. Mając na uwadze powyższe, przykładowo, sportem będzie zarówno⁹⁰:

- 1) podejmowanie aktywności, których głównym założeniem jest nieustanny, intensywny kontakt fizyczny z przeciwnikiem (takie jak: piłka ręczna, rugby, zapasy, futbol amerykański, wszelkiego rodzaju sztuki walki, itp.);
- 2) podejmowanie aktywności, w których bezpośredni kontakt fizyczny z przeciwnikiem nie następuje, natomiast branie udziału we współzawodnictwie sportowym organizowanym w ramach tej dyscypliny sportu wymaga jednak pewnego rodzaju aktywności fizycznej ze strony uczestnika w m.in. postaci przemieszczania się, strzelania, czy też rzucania do celu, (dotyczy to takich dyscyplin jak: łucznictwo, curling, *dart*, bilard, pływanie, itp.);
- 3) podejmowanie aktywności, w ramach których korzysta się także ze zwierząt (jeździectwo, polo, itp.).

Trzeba jednak z całą stanowczością podkreślić, że sport opiera się przede wszystkim na aspekcie „fizyczności”, co znajduje swoje odzwierciedlenie w motto olimpijskim, dewizie igrzysk olimpijskich i MKOL – *Citius-Altius-Fortius* (szybciej, wyżej, silniej). Co istotne z prawnego punktu widzenia, znalazło to także swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie TSUE. W jednym z wyroków Trybunał analizował czy dla potrzeb zastosowania zwolnienia z podatku VAT gra w brydża porównawczego jest „sportem”. W treści uzasadnienia wskazano, że: „w odniesieniu najpierw do znaczenia pojęcia >sportu< w języku potocznym, pojęcie to określa zwykle, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 23 opinii, aktywność o charakterze fizycznym lub, innymi słowy, aktywność cechującą się niepozbawionym znaczenia elementem

⁸⁸ Na co zwracano uwagę w języku polskim już pod koniec XIX i na początku XX wieku.

⁸⁹ W. Lipoński, *Humanistyczna...*, s. 312.

⁹⁰ Przy czym powyższy przykładowy katalog nie jest katalogiem wyczerpującym, gdyż nie sposób wymienić i pogrupować wszystkie znane dyscypliny sportu na świecie.

fizycznym.”⁹¹. TSUE orzekł, że artykuł 132 ust. 1 lit. m) dyrektywy Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej⁹² należy interpretować w ten sposób, że aktywność, taka jak brydż porównawczy, cechująca się elementem fizycznym, który wydaje się nieistotny, nie wchodzi w zakres pojęcia „sportu” w rozumieniu tego przepisu. W tej sprawie swoją opinię przedstawił także Rzecznik Generalny M. Szpunar, który w odpowiedzi na pytania zadane przez TSUE⁹³, doszedł do innych wniosków i zauważył, że: 1) „pośród cech, jakie powinna wykazywać dana aktywność, aby można było ją zakwalifikować jako >sport< w rozumieniu art. 132 ust. 1 lit. m) dyrektywy Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej nie musi występować wysiłek fizyczny; 2) aktywność taka jak gra w brydża porównawczego będąca przedmiotem postępowania głównego jest >sportem< w rozumieniu art. 132 ust. 1 lit. m) dyrektywy VAT.”⁹⁴.

Polski ustawodawca uznaje za sport uznaje się wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach⁹⁵. Należy więc wskazać, że element „fizyczności” jako jeden z niezbędnych elementów pojawił się także w akcie prawnym rangi ustawowej. Obecnie należy jednak dostrzec stopniowe odchodzenie od aspektu „fizyczności” sportu. Przykładowo, polski ustawodawca rozszerzył definicję sportu także o współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego. Tak więc sportem w rozumieniu u.s. nie będzie wyłącznie (tak jak miało to miejsce przed nowelizacją z 2017 r.) aktywność, którą można określić jako „fizyczną”, gdyż aktywność „intelektualna” została z nią zrównana na poziomie ustawowym⁹⁶.

⁹¹ Wyrok TSUE z 26.10.2017 w sprawie C-90/16 *The English Bridge Union Limited vs Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*.

⁹² Dyrektywa Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347 z 11.12.2006).

⁹³ Pytania były następującej treści: „1) Jakie są zasadnicze cechy, jakie musi wykazywać dana aktywność, aby można było ją zakwalifikować jako »sport« w rozumieniu art. 132 ust. 1 lit. m) dyrektywy [2006/112]? W szczególności, czy dana aktywność musi wykazywać znaczący (lub niepozabawiony znaczenia) element fizyczny, który jest istotny dla jej wyniku, czy wyst.,,, rczy, aby wykazywała ona znaczący element umysłowy, który jest istotny dla jej wyniku?; 2) Czy brydż porównawczy jest »sportem« w rozumieniu art. 132 ust. 1 lit. m) głównej dyrektywy 2006/112?”.

⁹⁴ Opinia Rzecznika Generalnego M. Szpunara przedstawiona w dniu 15.06.2017 r., C-90/16, *The English Bridge Union Limited vs Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*.

⁹⁵ Definicja legalna sportu została zawarta w art. 2 ust. 1 u.s., natomiast rozważania na temat konieczności zawarcia definicji legalnej tego pojęcia w polskim systemie prawnym są przedmiotem dalszej części monografii.

⁹⁶ Konsekwencje takiego stanu rzeczy są dość znaczące – szerzej na ten temat zob. M. Szatkowski, *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 27.03.2019 r. (sygn. III SA/Wa 1079/18)* [w:] *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM*, red. M. Jędrzejczak Poznań 2021, s. 319-335.

Wydaje się jednak, że pomimo rosnącej rzeszy fanów rozgrywek polegających na współzawodnictwie w grach elektronicznych⁹⁷, a także ich potencjału ekonomicznego, w obecnych czasach pojmowanie sportu zdecydowanie wymknęło się spod jego klasycznej wersji proponowanej m.in. przez W. Lipońskiego – upatrującej kluczowego elementu sportu w elemencie fizyczności zmagania. W ocenie autora niniejszej rozprawy nieuprawnionym działaniem jest zrównywanie wysiłku fizycznego zapaśnika, judoki, czy piłkarza ręcznego z wysiłkiem intelektualnym gracza komputerowego, które w wyniku nowelizacji u.s. uprawnia do określania obu tych rodzajów aktywności tym samym mianem sportu. Co prawda, obrońcy takiej tezy wskazują, że profesjonalni zawodnicy e-sport poddają się takiemu samemu reżimowi treningowemu, jeśli chodzi o ćwiczenia fizyczne, jak profesjonalni sportowcy uprawiający „klasyczne” dyscypliny sportu⁹⁸. Taka okoliczność została także zauważona przez WSA w Warszawie w wyroku z 27.03.2019 r.⁹⁹, w którym Sąd stwierdził, że: „Pozostaje wątpliwość, nad którą nie pochylił się organ, czy przez >współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego< należy rozumieć stosunkowo nową aktywność, jaką jest e-sport. W ocenie Sądu odpowiedź na to pytanie jest twierdząca. Angażowanie aktywności umysłowej poprzez grę w brydża sportowego, warcaby, czy szachy, a także sporty elektroniczne stwarza możliwość rozwoju intelektualnego, wzmacnia relacje społeczne, sprzyja socjalizacji uczestników, dodaje pewności siebie. Skutki aktywności intelektualnej w aspekcie społecznym są zatem podobne do uprawiania aktywności fizycznej. Należy również mieć na względzie, że profesjonalne podejście do gry w szachy, warcaby, brydża sportowego, a także sporty elektroniczne wymaga od uczestników uprawiania aktywności fizycznej, ponieważ wyrabiają szybkość reakcji oraz rozwijają strategiczne myślenie. Należy przyjąć, że nie tylko aktywność fizyczna, lecz także aktywność intelektualna, może prowadzić do osiągnięcia wyniku sportowego, a dodatkowo sprzyjać umacnianiu więzi społecznych czy budowaniu własnej wartości.”¹⁰⁰. Przytoczony pogląd WSA w Warszawie dotyczący pozytywnych aspektów uprawiania aktywności intelektualnej należy podzielić, natomiast z uwagi na znikomy element fizyczności, natomiast aktywność ta nie powinna być zrównywana ze sportem w jego tradycyjnym rozumieniu.

Wreszcie, ostatnim z elementów współtworzących aprobowaną definicję sportu pozostaje element „współzawodnictwa”. Należy bowiem uznać, że jego występowanie jest

⁹⁷ Na ten temat zob. więcej: M. Biliński, *Sport elektroniczny. Charakter prawny*, Warszawa 2021.

⁹⁸ Na ten temat zob. więcej: M. Szatkowski, *Glosa...*, s. 331-332.

⁹⁹ Wyrok WSA w Warszawie z 27.03.2019 r., sygn. III SA/Wa 1079/18, LEX nr 2691347.

¹⁰⁰ Tamże.

elementem kluczowym dla rozróżnienia pojęcia sportu oraz rekreacji fizycznej. Element „współzawodnictwa” (używany zamiennie z pojęciem „rywalizacja”) pojawia się także we wszystkich przytoczonych powyżej definicjach – zarówno naukowych, jak i encyklopedycznych oraz słownikowych. Występuje on także i w sporcie amatorskim, co powoduje, że może on współtworzyć propozycję uniwersalnej definicji sportu, zawierającej w sobie zarówno zagadnienia sportu profesjonalnego, jak i amatorskiego.

2.2. Definicja legalna

Wątpliwości budzi czy sport jest zjawiskiem, które da się zdefiniować w akcie prawnym – i jeśli tak – to czy powinno się go w ten sposób definiować i czy w ogóle takie działanie jest potrzebne? Zdaniem E. Krześniaka „sport wymyka się wszystkim próbom precyzyjnego definiowania”¹⁰¹. Przedstawiciele zagranicznej doktryny prawa sportowego stoją na stanowisku, że „dokładna definicja sportu wydaje się być niemożliwa”¹⁰². Z kolei H. Radke wskazuje, że sport stanowi na tyle społecznie zrozumiały fenomen, że zbędne jest jego definiowanie¹⁰³. Z tezą tą można by się zgodzić, natomiast stopień sformalizowania zagadnień takich jak m.in. otrzymywanie wsparcia od podmiotów publicznych w ramach wspierania przez nich sportu, powoduje, że zasadność ustanowienia definicji legalnej sportu wymaga rozważenia. W ten sposób powinny zostać usunięte wątpliwości w zakresie tego, czy dana aktywność może być zakwalifikowana jako sport i czy możliwe jest jej publiczne dofinansowywanie.

Polski ustawodawca przyjmuje, że sport jest pojęciem, które należy prawnie zdefiniować. Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.s. „sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach.”. Przywołana definicja legalna sportu została dodatkowo uzupełniona w 2017 r. także o „współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego” w wyniku nowelizacji u.s., w ramach której dodany został art. 2 ust. 1a. Rozszerzenie definicji sportu przewidzianej w u.s. w ocenie ustawodawcy miało na celu usunięcie wątpliwości dotyczących możliwości uznania pewnych form

¹⁰¹ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 290. Howard Slusher uważał, że sport nie posiada substancji, którą dałoby się zidentyfikować, H. Slusher, *Men...*, za: S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5.

¹⁰² S. Gardiner et al., *Sports law...*, s. 5.

¹⁰³ H. Radke, *Sport w świetle prawa* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 5.

aktywności ludzkiej¹⁰⁴ za sport, z uwagi na występowanie w ich ramach znikomego aspektu fizyczności¹⁰⁵. Zwrócono także uwagę na to, że „skutki aktywności intelektualnej w aspekcie społecznym są podobne do uprawiania aktywności fizycznej”¹⁰⁶. Wzbogacenie definicji sportu o formy aktywności umysłowej, które pozbawione są aspektu „fizyczności”¹⁰⁷ wpisuje się w obecny światowy trend pojmowania sportu. Jak zostało to wcześniej wskazane, następuje stopniowe zmniejszenie zainteresowania sportami tradycyjnymi, których głównym założeniem jest fizyczna rywalizacja i jednocześnie wzrost zainteresowania zmaganiem graczy rywalizujących ze sobą w grach elektronicznych. Jednakże decyzja o zakwalifikowaniu również e-sportu, szachów, warcabów, brydża sportowego oraz innych sportów umysłowych¹⁰⁸ niesie za sobą poważne konsekwencje w kontekście możliwości stosowania do takich form aktywności przepisów u.s. Zgodnie z art. 1 tej ustawy określa ona bowiem zasady uprawiania i organizowania sportu.

Jako punkt wyjścia w tym zakresie przyjęta została definicja sportu ustalona przez Radę Europy i obecnie jest używana przez KE w zakresie określania polityki UE w tym obszarze w ramach Białej Księgi Sportu¹⁰⁹, a do polskiego porządku prawnego została inkorporowana w dokładnie takim samym brzmieniu¹¹⁰. Nie doszło więc do „próby stworzenia autonomicznej definicji sportu”¹¹¹. Takie działanie należy ocenić krytycznie, albowiem powielona w polskim porządku prawnym została definicja, która budzi poważne wątpliwości interpretacyjne, a w szczególności według której niemalże każda ludzka aktywność może zostać uznana za „sport”.

Znaczenie „uprawiania” i „organizowania” sportu w kontekście u.s. nie zostało przez ustawodawcę wyjaśnione. Trzeba w tym miejscu przy okazji wspomnieć, że zakres zastosowania u.s. został określony w zdecydowanie za wąski sposób, ponieważ takie ujęcie nie obejmuje przepisów dotyczących wspierania sportu przez władze publiczne¹¹², które to zadania

¹⁰⁴ W treści uzasadnienia rządowego projektu nowelizacji u.s. z 2017 r. mowa była o szachach, warcabach oraz brydżu sportowym, a także sporcie elektronicznym.

¹⁰⁵ Uzasadnienie projektu nowelizacji u.s. z 2017 r., s. 3.

¹⁰⁶ Tamże, s. 3-4.

¹⁰⁷ Z jednej strony są one pozbawione elementu „fizyczności” w trakcie rozgrywki w tym sporcie, natomiast jak zauważa ustawodawca „profesjonalne podejście do gry w szachy, warcaby, brydża sportowego, a także sporty elektroniczne wymaga od uczestników uprawiania aktywności fizycznej”, Uzasadnienie projektu nowelizacji u.s. z 2017 r., s. 4.

¹⁰⁸ W taki sposób określonych w treści projektu ustawy, zob. Uzasadnienie projektu nowelizacji u.s. z 2017 r., s. 3-5.

¹⁰⁹ Biała Księga Komisji Europejskiej na temat sportu opublikowana 11.07.2007 r., COM/2007/391 wersja ostateczna.

¹¹⁰ Tamże, s. 2; Uzasadnienie projektu u.s., s. 5.

¹¹¹ O czym wspomina A. Wach, *Próba...*, s. 25.

¹¹² Rozdział 6 u.s.

w ocenie przedstawicieli doktryny nie mogą być uznane zarówno za „organizację”, jak i „uprawianie” sportu¹¹³. Powracając do omawianego zagadnienia, wskazać należy, że „pod pojęciem uprawiania sportu należy rozumieć każdą formę aktywności fizycznej lub intelektualnej, która może zostać uznana za sport.”¹¹⁴. Jak wskazuje E. Krześniak taka aktywność będzie polegać na „uczestniczeniu w rozgrywkach sportowych, organizowanych przez p.z.s., w ramach klubu sportowego zrzeszonego w tym związku”¹¹⁵, ale także na „aktywności, które ze sportem zorganizowanym w ramach p.z.s. nie ma wiele wspólnego”¹¹⁶. Natomiast jeśli chodzi o organizowanie sportu, trafnie przyjmuje się, że „za organizowanie sportu należy uznać zarówno działalność prowadzoną przez polskie związki sportowe, które organizują, między innymi, rozgrywki o tytuł Mistrza Polski lub Puchar Polski, ale również działalność wszystkich innych podmiotów, pozostających poza strukturami p.z.s., które zajmują się w dowolny sposób organizowaniem wydarzeń sportowych lub rywalizacji sportowej.”¹¹⁷. Jak wskazuje W. Cajsels, obie wspomniane sfery są ze sobą nierozdzielnie powiązane i co do zasady jedna nie będzie w stanie funkcjonować bez drugiej – autor ten zadaje także pytanie o sens organizacji sportu bez możliwości jego uprawiania¹¹⁸.

Przepisy prawa powszechnie obowiązującego, w tym przede wszystkim przepisy u.s., określają przede wszystkim uprawianie oraz organizowanie (a także inne kwestie z tym związane – podatkowe, administracyjne, itp.) zarówno sportu polegającego na uprawianiu aktywności fizycznej, jak i sportu polegającego na uprawianiu aktywności umysłowej, bez równoczesnego uprawiania aktywności fizycznej. Oznacza to również konsekwencje publicznoprawne – osoby uprawiające sporty umysłowe będą mogły ubiegać się o wsparcie organów administracji publicznej, którego formy zostały szczegółowo wskazane w rozdziale 6 u.s.

Sformułowanie legalnej definicji sportu oznacza natomiast, że ilekroć w innym niż u.s. akcie prawnym pojawi się wzmianka o sporcie – wystąpi możliwość definiowania tego pojęcia w sposób analogiczny do tego z u.s.¹¹⁹. Odniesienia do sportu zawarte są także w innych „ogólnych” ustawach, które w żaden sposób nie odnoszą się do kwestii uprawiania lub

¹¹³ M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 25.

¹¹⁴ E. Krześniak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 42.

¹¹⁵ Tamże, s. 42.

¹¹⁶ Tamże, s. 42.

¹¹⁷ Tamże, s. 42.

¹¹⁸ W. Cajsels, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 38.

¹¹⁹ W sytuacji, gdy inny akt prawny nie będzie zawierał bezpośredniego odesłania do treści u.s. Pamiętać należy bowiem o tym, że „definicja legalna jest wiążąca w obrębie aktu normatywnego, w którym jest ona zamieszczona – co jest zgodne z zasadą konsekwencji terminologicznej”, A. Halasz, *Definicje pojęć prawnych w ustawodawstwie dotyczącym podatków obrotowych*, Wrocław 2019, s. 77-78.

organizowania sportu. Wśród nich w szczególności wymienić należy ustawy podatkowe.

Przykładowo, w u.p.d.o.f. przewidziano, że:

- 1) za przychody z działalności wykonywanej osobiście, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2, uważa się m.in. przychody z uprawiania sportu¹²⁰, stypendia sportowe przyznawane na podstawie odrębnych przepisów oraz przychody sędziów z tytułu prowadzenia zawodów sportowych¹²¹;
- 2) wolne od podatku dochodowego są nagrody w konkursie z dziedziny sportu - jeżeli jej jednorazowa wartość nie przekracza kwoty 2000 zł¹²².

Z kolei w ramach u.p.d.o.p. założono, że:

- 1) wolne od podatku są m.in.: dochody podatników, których celem statutowym jest działalność w zakresie kultury fizycznej i sportu – w części przeznaczony na te cele¹²³;
- 2) podatnik uzyskujący przychody inne niż przychody z zysków kapitałowych może odliczyć od podstawy opodatkowania, ustalonej zgodnie z art. 18 wspomnianej ustawy, kwotę stanowiącą 50% kosztów uzyskania przychodów poniesionych na działalność sportową¹²⁴.

W przypadku zdefiniowania sportu w akcie prawnym rangi ustawowej, należy rozważyć ogólne względy stojące za podjęciem takiej decyzji ustawodawczej – nie tylko w kontekście sportu. Celem wprowadzenia definicji legalnej sportu jest ukierunkowanie wykładni przepisów ustawy – w tym wypadku u.s.¹²⁵. Definicja legalna ma szczególne znaczenie w systemie prawa¹²⁶. Współczesne prawodawstwo charakteryzuje się tym, że niełatwym zadaniem obecnie jest wskazanie aktu prawnego rangi ustawowej, w którym nie została zawarta żadna definicja¹²⁷. W opinii T. Bąkowskiego, takie zjawisko stanowi „przejaw >nadregulacji< życia publicznego¹²⁸. W przeszłości sięgano po definicję legalną w wyjątkowych sytuacjach, natomiast współczesne prawodawstwo traktuje to jako „standardowy zabieg legislacyjny”¹²⁹.

¹²⁰ A więc także w ramach działalności wykonywanej osobiście w zakresie uprawiania e-sportu, warcabów, brydża sportowego, szachów oraz wszelkiego innego współzawodnictwa opartego na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego.

¹²¹ Art. 13 pkt 2 u.p.d.o.f.

¹²² Art. 21 ust. 1 pkt 68 u.p.d.o.f.

¹²³ Art. 17 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p.

¹²⁴ Art. 18ee ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p.

¹²⁵ M. Bartosiewicz, *Definicje legalne w świetle zasady określoności prawa* [w:] *Dookoła Wojtek... Księga pamiątkowa poświęcona Doktorowi Arturowi Wojciechowi Preisnerowi*, red. R. Balicki, M. Jabłoński, Wrocław 2018 s. 355.

¹²⁶ A. Bielska-Brodziak, *Kłopoty z definicjami legalnymi* [w:] *System prawny a porządek prawny*, red. O. Bogucki, S. Czepita, Szczecin 2008, s. 160, za: A. Halasz, *Definicje pojęć...*, s. 30.

¹²⁷ T. Bąkowski, *Kilka krytycznych uwag i spostrzeżeń dotyczących formułowania definicji legalnych we współczesnym prawodawstwie* [w:] *GSP*, t. XXXVI, Gdańsk 2016, s. 58.

¹²⁸ Tamże, s. 58.

¹²⁹ Tamże, s. 67.

Celem uwzględnienia definicji legalnej jest sprecyzowanie języka prawnego¹³⁰. Należy w tym miejscu jednak postawić pytanie, czy zawarcie w akcie prawnym tak rozbudowanej, ogólnej, składającej się z wielu elementów definicji pojęcia, które można uznać za powszechnie zrozumiałe przyczyniło się do precyzji języka prawnego, czy też doprowadziło do wątpliwości interpretacyjnych? Pytanie to pozostaje o tyle zasadne, że obecnie niemalże każde ludzkie zachowanie może być potraktowane jako sport w rozumieniu u.s.¹³¹. Co więcej, jak wskazuje A. Bielska-Brodziak, definicje legalne „wprowadzane są po to, aby usunąć wątpliwości co do znaczenia definiowanych wyrażen”¹³² – również i w tym wypadku należy zasygnalizować raczej na okoliczność, że w wyniku zawarcia definicji sportu o takiej treści, ustawodawca nie tylko nie usunął wątpliwości co do znaczenia zdefiniowanego wyrażenia, ale raczej przyczynił się do ich zwiększenia. Niektórzy autorzy podnoszą wszakże, że poprzez wprowadzenie do systemu prawnego pojęć zdefiniowanych, ustawodawca umożliwia postrzeganie prawa jako stabilnego systemu poprzez ograniczenie dylematów w procesie jego interpretacji¹³³. Na uwadze należy mieć to, że celem „definicji” samej w sobie jest ułatwienie właściwego posługiwania się tym wyrazem¹³⁴. Ma ona także „ułatwić adekwatny kontakt ustawodawcy z odbiorcami tekstów prawnych”¹³⁵. Z kolei M. Zieliński zauważa, że „moc definicji legalnej jest tak wielka, iż nic nie jest od niej silniejsze (jeśli jest jednoznaczna) i że nie wolno jej znaczenia przełamać przez apragmatyczną regułę założeniową”¹³⁶. Ostatecznie, trzeba podkreślić, że sposób ustalenia znaczenia danego pojęcia przez ustawodawcę ma pierwszeństwo przed znaczeniem ustalonym na gruncie reguły języka „potocznego”¹³⁷.

Jako sytuacje, w których dopuszcza się wprowadzenie do aktu prawnego definicji legalnej J. Wróblewski wskazuje: 1) „konieczność precyzyjniejszego niż w języku potocznym ustalania znaczeń zwrotów”¹³⁸; 2) sytuację „gdy zwrot, którym się posługuje, ma zbyt nieokreślone znaczenie w mowie potocznej albo gdy ma on znaczenie inne, niż przyjmuje

¹³⁰ A. Halasz, *Definicje pojęć prawnych...*, s. 31.

¹³¹ Podobnie: S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 19; E. Krześniak, *Kluby...*, s. 290.

¹³² Por. A. Bielska-Brodziak, *Kłopoty z definicjami...*, s. 160.

¹³³ J. Firlus, A. Ozimek, *Definiowanie oraz wykładnia pojęć w prawie administracyjnym na przykładzie procesów inwestycyjnych* [w:] *Forum Prawnicze*, nr 5, Warszawa 2016, s. 71.

¹³⁴ Zgodnie ze słownikiem języka polskiego „definicja” to określenie znaczenia wyrazu, sprowadzające się zwykle do sprecyzowania jego treści i zorientowania w jego możliwym zakresie, co ułatwia właściwe posługiwanie się wyrazem, M. Szymczak, *Słownik języka polskiego PWN*, t. I, Warszawa 1998, s. 344.

¹³⁵ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 198, za: A. Bielska-Brodziak, *Kłopoty...*, s. 159.

¹³⁶ M. Zieliński, *Wyznaczniki reguł wykładni prawa* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, rok LX, zeszyt 3,4, Warszawa 1998, s. 16.

¹³⁷ A. Bielska-Brodziak, *Kłopoty...*, s. 160.

¹³⁸ J. Wróblewski, *Zagadnienia teorii wykładni prawa ludowego*, Warszawa 1959, s. 221.

ustawodawca w danym przepisie”¹³⁹. Z kolei według S. Wronkowskiej i M. Zielińskiego ustanowienie w akcie prawnym definicji legalnej jest celowe, a nawet konieczne w następujących przypadkach gdy: 1) prawodawca zamierza obostrzyć jakiś termin nieostry; 2) dany termin jest wieloznaczny i prawodawca zamierza wybrać jakieś określone jego znaczenie; 3) znaczenie danego terminu, którym posługuje się prawodawca nie jest w potocznym języku etnicznym dostatecznie rozpowszechnione; 4) prawodawca „zapożycza” jakieś pojęcie z języka wyspecjalizowanego, zwłaszcza gdy dostęp do tego języka nie jest dostatecznie powszechny¹⁴⁰. Sama decyzja o zawarciu w treści aktu prawnego definicji legalnej jakiegokolwiek pojęcia powinna być ukierunkowana zasadami techniki prawodawczej, które zostały sformułowane w treści r.z.t.p.¹⁴¹. Zgodnie z treścią § 146 ust. 1 tego aktu prawnego w ustawie lub innym akcie normatywnym formułuje się definicję danego określenia, jeżeli: 1) dane określenie jest wieloznaczne; 2) dane określenie jest nieostre, a jest pożądane ograniczenie jego nieostrości; 3) znaczenie danego określenia nie jest powszechnie zrozumiałe; 4) ze względu na dziedzinę regulowanych spraw istnieje potrzeba ustalenia nowego znaczenia danego określenia. Na wstępie rozważań należy przytoczyć twierdzenia G. Wierczyńskiego, który zauważa, że: „wprowadzenie definicji do tekstu aktu normatywnego jest uzasadnione, jeśli wystąpi jakakolwiek z przesłanek wyliczonych w komentowanym przepisie.”¹⁴². Należy więc rozważyć, czy słowo „sport”: 1) jest określeniem wieloznacznym; 2) jest określeniem nieostrym, a pożądane jest ograniczenie jego nieostrości; 3) nie jest powszechnie zrozumiałe; 4) wymaga ustalenia nowego znaczenia dla niego ze względu na dziedzinę regulowanych spraw.

Sport z pewnością można określić jako pojęcie wieloznaczne¹⁴³. Możliwe jest

¹³⁹ Tamże, s. 222.

¹⁴⁰ S. Wronkowska, M. Zieliński, *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993, s.118

¹⁴¹ Jak wskazuje T. Bąkowski, charakter oraz moc wiążąca przepisów r.z.t.p. w dalszym ciągu jest przedmiotem ożywionej dyskusji doktryny, natomiast w ocenie wspomnianego autora „zredagowanie tekstu prawnego w zgodzie z r.z.t.p. daje rękojmię jego formalnej poprawności”, T. Bąkowski, *Kilka...*, s. 59-60. Powstaje bowiem pytanie, jaki jest jego charakter prawny, gdyż zasady techniki prawodawczej określone są nie w treści ustawy, ani rozporządzenia, ale w formie załącznika do rozporządzenia. Na temat charakteru prawnego przepisów r.z.t.p. zob. więcej: S. Wronkowska, *O meandrach skuteczności nowych zasad techniki prawodawczej* [w:] „Przegląd Legislacyjny”, nr 4, Warszawa 2004, s. 11; G. Wierczyński, *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 25–26; S. Wojtczak, *Zasady techniki prawodawczej – luka w prawie?* [w:] PiP, nr 1, Warszawa 2005, s. 44–55; M. Bogusz, *Problem charakteru prawnego Zasad Techniki Prawodawczej* [w:] *Zagadnienia nauki prawa. W 40-lecie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego*, red. J. Warylewski, GSP, t. 24, Gdańsk 2010, s. 96–97, za T. Bąkowski: *Kilka...*, s. 59-60.

¹⁴² G. Wierczyński, *Komentarz do rozporządzenia w sprawie "Zasad techniki prawodawczej"* [w:] *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, red. G. Wierczyński, wyd. II, Warszawa 2016, s. 755.

¹⁴³ Słowo to nie jest jednakowo rozumiane w encyklopediach, słownikach. Co więcej, także i przytoczane poglądy przedstawicieli doktryny (A. Szwarca, A. Wacha, H. Radke, E. Krześniaka oraz W. Lipońskiego) raczej wykazują możliwość różnorodnego zdefiniowania tego pojęcia – każdy z tych autorów bowiem podkreślał istotność różnych elementów tworzących to pojęcie.

wyjaśnienie tego zjawiska na wiele różnych sposobów¹⁴⁴, co zostało wskazane na stronach poprzedzających. Trzeba także mieć na uwadze, że ta okoliczność (niewymagająca szerszego wyjaśnienia) już sama w sobie uzasadnia wprowadzenie definicji legalnej sportu do u.s.

Kontrowersją pozostaje, czy można je uznać za pojęcie nieostre¹⁴⁵, czyli takie, które jest nieprecyzyjnie sformułowane¹⁴⁶. Odrębnym pytaniem, które należy zadać jest to, czy można stwierdzić, że „pożądane jest ograniczenie jego nieostrości”? W tym zakresie M. Kokoszczyński podkreśla, że: „Jak wynika wprost z § 146 ust. 1 pkt 2 r.z.t.p., nieostrość określenia nie zawsze musi przesądzać o konieczności sformułowania definicji, a tylko wówczas, gdy jest pożądane ograniczenie jego nieostrości. Wynika to z faktu, że prawodawca często celowo posługuje się określeniami nieostrymi, aby uelastyczyć stosowanie prawa. Rozwiązanie takie przesuwają zakres regulacji na płaszczyznę stosowania prawa. Dopuszczalny stopień nieostrości danego terminu zależy od charakteru normy prawnej, jaką współtworzy, i gałęzi prawa, której dotyczy.”¹⁴⁷. Wspomniany autor zauważa, że o ile przykładowo w prawie karnym brak wprowadzenia definicji pojęcia, od którego zależy dokładne określenie znamion czynu zabronionego jest błędne¹⁴⁸, o tyle „użycie pojęcia o takim stopniu nieostrości w prawie cywilnym nie musi skutkować koniecznością sformułowania definicji¹⁴⁹. Wydaje się, że w tym wypadku sport, jako naczelną definicją prawa sportowego, które w przeważającej większości odznacza się znaczną specyfiką¹⁵⁰ nie jest pojęciem na tyle „problematycznym”, że wymagana jest jego „sztywna” definicja legalna. Tym bardziej na uwadze należy mieć to, że określenia nieostre, tak jak i klauzule generalne mają za zadanie uelastyczyć stosowanie aktu normatywnego¹⁵¹, tymczasem w omawianym zakresie doprowadziło to do stanu, w którym jako sport można uznać aktywności, które nie powinny być oznaczane tym mianem. Dodatkowo, nie można uznać, że znaczenie pojęcia sport nie jest powszechnie zrozumiałe. Przeciętny odbiorca z pewnością jest w stanie w sposób klarowny, komunikatywny wyjaśnić znaczenie

¹⁴⁴ Słownik Języka Polskiego PWN, *Wieloznaczny*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/wieloznaczny.html> [dostęp: 29.12.2021].

¹⁴⁵ Na temat pojęć nieostrych zob. więcej: J. Woleński, *Nieostrość i definicje regulujące* [w:] *Odmiany współczesnej nauki o polityce*, red. P. Borowiec, R. Kłosowicz, P. Ścigaj, t. 1, Kraków 2014, s. 315-328; M. Porwolik, *Nazwy nieostre* [w:] *Studia Philosophiae Christianae UKSW*, t. 41, nr 2, Warszawa 2005, s. 39-55; M. Przełęcki, *W sprawie terminów nieostrych* [w:] *Studia Logica*, t. 8, Warszawa 1958, s. 313-317.

¹⁴⁶ Słownik Języka Polskiego PWN, *Nieostry*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/nieostry.html> [dostęp: 29.12.2021].

¹⁴⁷ M. Kokoszczyński, *Komentarz do § 146 r.z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, red. J. Warylewski, Warszawa 2003, s. 480.

¹⁴⁸ Z uwagi na funkcję gwarancyjną prawa karnego.

¹⁴⁹ M. Kokoszczyński, *Komentarz do § 146 r.z.t.p.* [w:] *Zasady...*, s. 480.

¹⁵⁰ W szczególności z uwagi na zakres samoregulacji prawnej ze strony organizacji sportowych, zob. B. Rischka-Słowik, *Specyfika sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 201-203.

¹⁵¹ Tak: P. Borsowski, *Określenia nieostre i klauzule generalne w prawie podatkowym*, Warszawa 2017, s. 11-12.

tego pojęcia. W tym zakresie H. Radke wskazuje, że sport stanowi na tyle społecznie zrozumiały fenomen, że nie potrzebuje on definiowania¹⁵².

W odniesieniu do ostatniego z elementów wskazanych w § 146 ust. 1 pkt 4 r.z.t.p., tj. potrzeby ustalenia nowego znaczenia tego określenia – trzeba mu poświęcić najwięcej miejsca. O spełnieniu tej przesłanki w ocenie G. Wierczyńskiego można mówić wtedy, gdy: 1) „istnieje powszechnie przyjęte znaczenie danego określenia, ale jest ono odmienne od znaczenia, którego wymaga regulacja danej dziedziny spraw”; 2) „nie istnieje powszechnie przyjęte znaczenie danego określenia”¹⁵³. Wydaje się, że od razu można odrzucić drugą z wymienionych przez G. Wierczyńskiego przesłanek – sport ma swoje powszechnie przyjęte znaczenie, co zostało uzasadnione we wcześniejszej części niniejszej pracy. Powyższe oznacza, że należy w związku z tym zadać pytanie – czy powszechnie przyjęte znaczenie sportu pozostaje „odmienne od znaczenia, którego wymaga regulacja danej dziedziny spraw”? Ustawodawca wyszedł z założenia, aby w prawie polskim zastosować definicję sportu z Białej Księgi na temat sportu – a więc dokumentu zawierającego wnioski działań UE w zakresie sportu. Niemniej jednak, ostatecznie pomimo zawarcia w u.s. definicji legalnej sportu, okazuje się, że powinien być on – jak wynika z uzasadnienia rządowego projektu u.s. – rozumiany w sposób dwojaki – takie stwierdzenie nie wynika jednak z analizy samej u.s., a z uzasadnienia projektu u.s., w ramach którego wskazano: „w projekcie ustawy używa się pojęcia „sport” w dwóch znaczeniach, szerszym i węższym. Z jednej strony sport (*sensu largo*) odnosi się do definicji wskazanej wyżej. I w takim znaczeniu używa się tego pojęcia w art. 2 ust. 1 projektu ustawy. Z drugiej strony (*sensu stricto*) sport jest związany z jego konkretnym przejawem (dyscypliną sportową w rozumieniu obecnych przepisów). I w takim znaczeniu używa się tego pojęcia w odniesieniu do polskiego związku sportowego. Odstępuje się od używania sformułowania >dyscyplina sportowa<, jako pojęcia niedookreślonego, przyjmując, że konwencjonalne reguły znaczeniowe dla określonego sportu są wystarczające dla prawidłowego funkcjonowania projektowanej ustawy. Doprowadzi to do unifikacji pojęciowej w tym zakresie z nomenklaturą stosowaną w ramach międzynarodowego ruchu olimpijskiego, w którym pojęcie >sport< stosuje się w celu oznaczenia określonej aktywności organizowanej lub prowadzonej przez właściwą międzynarodową organizację sportową.”¹⁵⁴. Takie działanie ustawodawcy pozostaje wprost niezgodne z jedną z zasad techniki prawodawczej – zasady konsekwencji terminologicznej w ramach aktu, która wynika z § 147 r.z.t.p. Zgodnie z przywołaną regułą

¹⁵² H. Radke, *Sport w świetle...*, s. 5.

¹⁵³ G. Wierczyński, *Komentarz...*, s. 754.

¹⁵⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 5.

jeżeli w ustawie lub innym akcie normatywnym ustalono znaczenie danego określenia w drodze definicji, w obrębie tego aktu nie wolno posługiwać się tym określeniem w innym znaczeniu, natomiast ust. 2 stanowi, że jeżeli zachodzi konieczność odstąpienia od zasady wyrażonej w ust. 1, wyraźnie podaje się inne znaczenie danego określenia i ustala się jego zakres odniesienia. Definicja sportu odnosi się do całej u.s., dlatego też pojęciem sportu w innym znaczeniu nie wolno posługiwać się w ramach tego aktu bez wyraźnego podania innego znaczenia tego określenia i ustalenia zakresu jego odniesienia¹⁵⁵. Skoro więc zamysłem ustawodawcy było posłużenie się innym znaczeniem pojęcia sport w odniesieniu do p.z.s. (w wyniku zaniechania definiowania pojęcia „dyscyplina sportowa”), to taka definicja powinna znaleźć się w ramach rozdziału 3 u.s. im poświęconego.

Ustawodawca uzasadnia zawarcie w ramach u.s. definicji sportu w sposób następujący: „taka definicja jest potrzebna z uwagi na zadania władz publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, które mogą wspierać kulturę fizyczną jako całość. Definicja ta pozwala jednocześnie zrezygnować z dystynkcji pojęciowej, w wyniku której pojęcia >sport< oraz >kultura fizyczna< – także w odniesieniu do określenia zakresu zadań właściwego w tym względzie ministra – traktowane są obecnie rozłącznie. Zgodnie z art. 2 ust. 2 projektu ustawy sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową składają się na kulturę fizyczną. Pojęcie rekreacji ruchowej wyodrębniane dotychczas w ustawie o kulturze fizycznej zawiera się w szerokiej definicji sportu przyjętej w projekcie ustawy o sporcie. Porządkuje się w ten sposób terminologię w zakresie kultury fizycznej, odnosząc ją do rzeczywistych znaczeń pojęciowych.”¹⁵⁶.

Ostatecznie, należy zauważyć, że sport (pomimo bardzo rozbudowanej definicji, która umożliwi uznanie za sport praktycznie każdego rodzaju aktywności podejmowanej przez człowieka) sam w sobie stanowi wyłącznie jedną z trzech (obok wychowania fizycznego i rehabilitacji ruchowej) składowych pojęcia nadrzędnego – tj. kultury fizycznej. Zagadnienia z zakresu wychowania fizycznego i rehabilitacji ruchowej nie będą jednak stanowić przedmiotu

¹⁵⁵ Tak: M. Kokoszczyński, który jako analogiczny przykład naruszenia zasady określonej w § 147 z.t.p., podniósł: „przykładem naruszenia § 147 z.t.p. jest art. 21 ust. 2 pkt 7 ustawy z 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, w którym jest użyte pojęcie >współwłaściciel< odwołujące się do kodeksowego rozumienia pojęć >własność< i >właściciel<. Tymczasem w przepisach ogólnych tej ustawy (art. 2 ust. 1 pkt 2) jest zawarta definicja, zgodnie z którą ilekroć w ustawie jest mowa o właścicielu, należy przez to rozumieć wynajmującego lub inną osobę, z którą wiąże lokatora stosunek prawny uprawniający go do używania lokalu, zatem odbiega ona w sposób zdecydowany od rozumienia tego terminu przyjętego na gruncie Kodeksu cywilnego. Skoro definicja ta odnosi się do całej ustawy, nie wolno posługiwać się tym pojęciem w innym znaczeniu w obrębie tego aktu bez wyraźnego podania innego znaczenia danego określenia i ustalenia zakresu jego odniesienia”, M. Kokoszczyński, *Komentarz do § 147 r.z.t.p.* [w:] *Zasady...*, s. 483,

¹⁵⁶ Uzasadnienie projektu u.s., s. 7.

rozważań niniejszej pracy¹⁵⁷, przy czym wzmianki o nich mogą sporadycznie pojawić się w dalszej części tej rozprawy.

Mając na uwadze powyższe, wydaje się, że powszechnie przyjęte znaczenie sportu nie pozostawało „odmienne od znaczenia, którego wymaga regulacja danej dziedziny spraw”. Przy okazji definiowania sportu ustawodawca posłużył się kryterium „uporządkowania terminologii z zakresu kultury fizycznej” – m.in. w ten sposób rekreacja ruchowa została włączona przez ustawodawcę w zakres pojęciowy sportu, natomiast sama definicja została uznana za potrzebną „z uwagi na zadania władz publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, które mogą wspierać kulturę fizyczną jako całość”¹⁵⁸. Wskazać więc można, że w tym kontekście regulacja sportu nie wymagała jego definiowania. Jego powszechnie przyjęte znaczenie nie pozostawało „odmienne od znaczenia, którego wymaga regulacja danej dziedziny spraw”. Sport zazwyczaj definiowany jest bardzo szeroko, z uwzględnieniem także mieszczącej się w jego zakresie rekreacji ruchowej (fizycznej) i w tożsamy – szeroki sposób został zdefiniowany w u.s. Należy wszakże podzielić twierdzenia G. Wierczyńskiego, że: „wprowadzenie definicji do tekstu aktu normatywnego jest uzasadnione, jeśli wystąpi jakakolwiek z przesłanek wyliczonych w komentowanym przepisie”¹⁵⁹. Z pewnością można stwierdzić, że sport jest pojęciem wieloznacznym, co już samo w sobie uprawnia ustawodawcę do zastosowania techniki legislacyjnej w postaci zawarcia definicji legalnej tego pojęcia w u.s., jednak zastrzeżenia budzi ostateczny „rezultat” legislacyjny.

Definicja legalna sportu nie została zaaprobowana przez polską doktrynę prawa sportowego. Jak trafnie zauważają M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny oraz M. Wojcieszak ustawowa definicja sportu wykroczyła poza jego klasyczne ujęcie definicyjne, konsekwencją czego jest również objęcie przez tę definicję rekreacji jako sportu¹⁶⁰. Z kolei w ocenie E. Krześniaka, definicja sportu zawarta w u.s. „jest nieprecyzyjna i niepotrzebna”¹⁶¹. Autor ten podkreśla także, że dotychczasowe próby objęcia pojęcia „sport” definicją legalną kończyły się porażką oraz używając argumentacji *ad absurdum* wskazuje, że nawet „wspólny posiłek z przyjaciółmi jest sportem” z uwagi na to, że spełnione są wszystkie elementy ustawowej definicji¹⁶². Wiktor Cajselski podchodzi do definicji sportu w sposób neutralny, zarówno jej nie krytykując, ani nie pochwalając, przy czym autor ten podkreśla odmiennność obowiązujących

¹⁵⁷ Z uwagi na fakt, że kompetencje w tym zakresie przysługują podmiotom publicznym i nie są one przeważnie przekazywane organizacjom sportowym do ich wykonywania w ich imieniu.

¹⁵⁸ Uzasadnienie projektu u.s., s. 7.

¹⁵⁹ G. Wierczyński, *Komentarz...*, s. 755.

¹⁶⁰ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 28-29.

¹⁶¹ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 48.

¹⁶² Tamże, s. 48.

przepisów, które uznają za sport wszelkie formy aktywności fizycznej na wszelkich poziomach od poprzednio obowiązujących przepisów z zakresu kultury fizycznej (a więc i sportu), które regulowały szczegółowo kwestie sportu profesjonalnego¹⁶³.

Ostatecznie sport nie został ograniczony wyłącznie do jego profesjonalnego aspektu, tak jak miało to chociażby miejsce w u.s.k., w której uregulowany został tytułowy sport kwalifikowany, który stosownie do art. 3 pkt 3 wspomnianej regulacji określany był mianem formy aktywności człowieka związanej z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez p.z.s. lub podmioty działające z jego upoważnienia. W obowiązującym stanie prawnym, jako sport może zostać uznana przeważająca większość zachowań ludzkich, w związku z czym teoretycznie i do nich zastosowanie powinny mieć przepisy u.s., jako że w art. 1 określono, że reguluje ona zasady uprawiania i organizowania sportu. Dopiero z dalszej analizy samej u.s., a w szczególności uzasadnienia do niej, wynika, że zamiarem ustawodawcy było jednak uregulowanie sportu profesjonalnego, który odbywa się pod auspicjami p.z.s. Zgodzić należy się z E. Krześniakiem, że taka definicja niewątpliwie wprowadziła niepotrzebny chaos interpretacyjny¹⁶⁴ i nawet wyjaśnienie zawarte w treści uzasadnienia rządowego projektu u.s.¹⁶⁵, zgodnie z którym: „taka definicja jest potrzebna z uwagi na zadania władz publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, które mogą wspierać kulturę fizyczną jako całość”¹⁶⁶, nie uzasadnia tak nieprecyzyjnego ujęcia tego pojęcia w tym akcie prawnym. Dodatkowo, w żaden sposób nie wskazuje, że tak właściwie w u.s. obowiązują dwa znaczenia pojęcia „sport”, pomimo tego, że nie zostało to w żaden sposób w u.s. wskazane. Pewnym rozwiązaniem może okazać się zaniechanie wprowadzania do krajowego prawodawstwa definicji pojęcia „sport” i pozostawienie jego ustalenia jurysprudencji oraz organom stosującym prawo¹⁶⁷.

3. Sport jako wielowymiarowe zjawisko

Sport jako zjawisko wywiera istotny wpływ na szereg płaszczyzn życia codziennego, w szczególności podkreślić należy jego wpływ na:

¹⁶³ W. Cajsł, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 43.

¹⁶⁴ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 48.

¹⁶⁵ Na uwadze należy mieć natomiast okoliczność, że uzasadnienia projektów aktów prawnych ma charakter pomocniczy, którego analiza może prowadzić do formułowania wniosków, jaki cel przyświecał ustawodawcy przy okazji podjęcia danej aktywności legislacyjnej.

¹⁶⁶ Uzasadnienie projektu u.s., s. 7.

¹⁶⁷ S. Gardiner [w:] S. Gardiner, et al., *Sports law*, Routledge-Cavendish 2006, s. 18; F. Buy, J.M. Marmayou, D. Poracchia, F. Rizzo, *Droit du sport*, L.G.D.J. Lextenso éditions 2009, s. 4, za: M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 29.

- 1) społeczeństwo – kreuje stosunki społeczne, sprzyja budowaniu więzi międzyludzkich oraz tworzenia wspólnoty, wpływa na kształtowanie oczekiwanych w społeczeństwie postaw oraz promuje pożądane wartości;
- 2) gospodarkę – jako jej istotny element wpływając korzystnie na sytuację ekonomiczną państwa, a także podmiotów prywatnych funkcjonujących w sporcie, przyczyniając się m.in. do tworzenia nowych miejsc pracy związanych bezpośrednio z tym sektorem zawodowym oraz umożliwiając organizowanie międzynarodowych wydarzeń sportowych, co służy budowaniu pozytywnego wizerunku państwa na arenie międzynarodowej;
- 3) kulturę – przyczyniając się bezpośrednio do jej rozwoju, a tak właściwie ją współtworząc;
- 4) politykę – częstokroć wydarzenia sportowe stały się okazją do różnych manifestacji politycznych, w wyniku czego rzeczywisty rezultat tych wydarzeń schodził na drugi plan¹⁶⁸. Sport może być też „narzędziem” politycznym, którego państwo może próbować użyć w celu osiągnięcia określonego zamierzenia politycznego – w ten sposób dochodzi do pewnego rodzaju „instrumentalizacji” sportu¹⁶⁹. Jako że instytucje prawne odnoszące się bezpośrednio do sportu pozostają wyłącznie w rękach odpowiednich organów prawotwórczych (krajowych, europejskich oraz międzynarodowych), sport (oraz przede wszystkim kierunki jego rozwoju) – jak właściwie każda dziedzina życia publicznego – z założenia pozostaje pod mniejszym lub większym wpływem polityki¹⁷⁰.

W treści uzasadnienia projektu u.s. podkreślono okoliczność, że „sport jest również dobrem publicznym, które państwo powinno wspierać ze względu na jego znaczenie społeczne (zdrowie, promocja kraju, spójność społeczna) i edukacyjne (wychowanie młodzieży przez sport)”¹⁷¹. Sport jest zjawiskiem bezpośrednio wiążącym się z wieloma innymi aspektami życia publicznego. Wywiera on wpływ na m.in.: edukację, wychowanie fizyczne, rehabilitację ruchową, zdrowie publiczne. W podrozdziale omówione zostały związki sportu ze

¹⁶⁸ Czego przykładem jest organizacja Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej Mężczyzn we Włoszech w 1934 r. oraz Letnich Igrzysk Olimpijskich w Berlinie w 1936 r. – oba te wydarzenia były pokazem siły organizacyjnej dwóch totalitarnych reżimów.

¹⁶⁹ W dzisiejszych czasach zjawisko to nazywa się mianem *sportswashingu*, który polega na tym, że państwo wspiera sport albo decyduje się na organizację międzynarodowej imprezy sportowej w celu poprawy swojej reputacji, Cambridge Dictionary, *Sportswashing*, <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/sportswashing> [dostęp: 05.05.2023]. Mowa tu w szczególności o ostatnich dwóch edycjach Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej Mężczyzn, które zorganizowane zostały w Rosji oraz Katarze.

¹⁷⁰ W przypadku sportu jednak wpływ polityki państwowej na kształtowanie konkretnych instytucji prawnych z zakresu sportu nie będzie z perspektywy przeciętnego obywatela tak bardzo „odczuwalny”, z tego względu, że przeważnie uregulowana prawnie pozostaje jedynie warstwa zawodowa sportu, natomiast jego rekreacyjne uprawianie nie będzie pozostawało przedmiotem regulacji ze strony podmiotów publicznych, co nie oznacza, że nieprofesjonalne uprawianie sportu będzie pozostawać *de facto* poza sferą przepisów prawa powszechnie obowiązującego.

¹⁷¹ Uzasadnienie projektu u.s., s. 1.

społeczeństwem, gospodarką, kulturą i polityką jako te, które w ocenie autora mają najbardziej doniosłe znaczenie w kontekście niniejszej rozprawy.

3.1. Społeczne znaczenie sportu

Sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. W definicji legalnej podkreślono jego społeczne znaczenie¹⁷². Abstrahując od wcześniejszych rozważań na temat zasadności zawarcia w u.s. tak obszernej definicji sportu, podkreślić należy, że z punktu widzenia ustawodawcy jednym z warunków uznania danej aktywności fizycznej za sport jest jej „wpływ na rozwój stosunków społecznych”. Z drugiej jednak strony, w treści uzasadnienia projektu u.s. wskazano, że: „powszechnym społecznym oczekiwaniem jest, aby państwo zajmowało się sportem tylko wtedy, gdy ma on wyraźnie wymiar >państwowy<. To zaś jest związane głównie z występowaniem reprezentantów Polski na arenie międzynarodowej, przede wszystkim na Igrzyskach Olimpijskich, Paralimpijskich oraz mistrzostwach świata i Europy. Odczuciu temu towarzyszy jednocześnie przekonanie, że państwo nie powinno ingerować w organizowanie sportu w innych sferach, lecz stwarzać korzystne dla obywateli organizacyjno-finansowe warunki do jego uprawiania.”¹⁷³. Oznacza to, że założeniem ustawodawcy jest pozostawienie sportu niezawodowego w sferze wolności obywatelskich i realizowanego poza „sztywnymi” ramami prawnymi, które mogłyby zostać nieuzasadnione dla tego typu aktywności¹⁷⁴.

Sport pełni funkcje integrujące, ponieważ potrafi „przyciągać do siebie i skupiać obywateli wokół wspólnej gry, rywalizacji, zabawy, tworząc zarówno nieformalne, jak i formalne struktury organizujące się, by wspólnie uprawiać sport oraz rozwijać poszczególne dyscypliny”¹⁷⁵. Przejawia się to także tym, że właściwie nie różni się on niczym od sfery

¹⁷² Na temat społecznego wymiaru sportu zob. więcej: P. McIntosh, J. Edmundson, *Sport and society* [w:] *The Journal of the Royal Institute of Public Health and Hygiene*, vol. 23, nr 5, Oxford 1960, s. 109-117; R.E. Washington, D. Karen, *Sport and society* [w:] *Annual Review of Sociology* vol. 27, San Mateo 2001, s. 187-212; G. Jarvie, *Sport, Culture and Society*, Londyn 2006; K. Heineman, *Sport in post-modern society* [w:] *Sport w procesie integracji europejskiej*, red. Z. Krawczyk, J. Kosiewicz, K. Piłat, Warszawa 2015; J. Jedel, J. Kończak, *Rynek sportu i sponsoringu sportowego w Polsce*, Gdańsk 2019, s. 22-32; J. Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies. 13th edition*, Nowy Jork 2021. O dużym wpływie sportu na życie społeczne wspomina także P. Godlewski, *Globalny i lokalny wymiar współczesnego sportu* [w:] *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 78, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 689, Szczecin 2011, s. 10.

¹⁷³ Uzasadnienie projekt u.s., s. 3.

¹⁷⁴ Tamże, s. 2.

¹⁷⁵ P. Godlewski, *Globalny...*, s. 7.

polityki, ekonomii, czy też mediów, jeśli chodzi o rzeczywisty jego wpływ na życie zwykłego obywatela. Jak trafnie wskazuje bowiem P. Nosal, w ramach sportu zachodzą bowiem procesy takie, jak w innych obszarach życia, a on sam potrafi utworzyć silne relacje z podmiotami innych sfer¹⁷⁶. Zestawiając jednak sport z innymi branżami, należy podkreślić, że nawet w przypadku, gdy przeanalizuje się podmioty z branży innej niż sportowa, uzyskujące takie same lub nawet wyższe przychody niż podmioty ze świata sportu, to i tak większy wpływ społeczny będzie widoczny po stronie organizacji sportowych¹⁷⁷.

Co istotne, w innym akcie prawnym – ustawie z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹⁷⁸ - ustawodawca wprost wskazuje, że jednym z celów publicznych w rozumieniu jest od 10.10.2007 r. m.in. budowa i utrzymywanie publicznych obiektów sportowych¹⁷⁹. Oznacza to więc, że na ten cel zgodnie z art. 21 ust. 2 Konstytucji RP dopuszczalne jest wywłaszczenie nieruchomości, którego tryb uszczegółowiony jest w rozdziale 4 tej ustawy. Konsekwencją powyższego – ze społecznego punktu widzenia – jest zrównanie pod kątem istotności dla społeczeństwa publicznych inwestycji infrastrukturalnych w zakresie sportu – z innymi celami publicznymi takimi jak, m.in. budowa i utrzymywanie ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, pary, gazów i energii elektrycznej, czy też budowy, utrzymywania obiektów oraz urządzeń, niezbędnych na potrzeby obronności państwa. W tym zakresie te inwestycje, jako realizujące cele publiczne, służą „dobru wspólnemu” wszystkich obywateli, natomiast ich użytkownikami mogą być także organizacje sportowe, które mogą prowadzić na tych obiektach działalność sportową.

Konstytucja RP przewiduje jedyną wzmiankę odnoszącą się pośrednio¹⁸⁰ do kwestii sportu zawartą w art. 68 ust. 5 ustawy zasadniczej, zgodnie z którym władze publiczne

¹⁷⁶ P. Nosal, *Spoleczne...*, s. 17.

¹⁷⁷ S. Weatherhill, *Principles and Practice in EU Sports Law*, Oxford 2017, s. 2.

¹⁷⁸ Ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2023, poz. 344), art. 6 pkt 6.

¹⁷⁹ Do polskiego porządku prawnego nie została wprowadzona definicja tego pojęcia, dlatego też w celu określenia tych obiektów przydatne są poglądy przedstawiane w doktrynie: „należy założyć, że obiektami sportowymi mogą być wszelkie obiekty służące do uprawiania tak zdefiniowanego sportu. Nie wyjaśniono jednak bliżej w żadnej ustawie, które z tych obiektów należy uznać za publiczne, a do takich odnosi się art. 6 pkt 6 u.g.n. Jeśli przyjmie się w tym zakresie kryterium własnościowe (czego komentowany przepis nie przesądza i co musi budzić różne wątpliwości w kontekście innych celów publicznych, dla których kryterium pozwalającym uznać obiekty za publiczne jest raczej powszechny dostęp lub zaspokajanie powszechnych potrzeb), to można zauważyć, że powodować to może zaliczenie do celów publicznych także takich obiektów sportowych, które wcale nie przyczyniają się do rozwoju psychofizycznego i zdrowia obywateli ani rozwoju stosunków społecznych, lecz służą zupełnie innym celom (komercyjnym, zaspokajaniu potrzeb wąskiego grona sportowców i działaczy zrzeszonych w klubie sportowym itp.)”, E. Bończak-Kucharczyk, *Ustawa o gospodarce nieruchomościami. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2023, s. 108.

¹⁸⁰ Nie bezpośrednio, gdyż w przepisie jest mowa o kulturze fizycznej.

popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży¹⁸¹. Umieszczenie tego przepisu w rozdziale II „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela” w ramach podrozdziału „Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne” także pozostaje znaczące dla określenia zamiaru ustrojodawcy. Prawo do kultury fizycznej (a więc i sportu) jest bowiem prawem człowieka, które w żaden sposób nie powinno być poddane jakiegokolwiek dyskryminacji. Jest to jedna z fundamentalnych zasad olimpizmu wyrażona w Karcie Olimpijskiej¹⁸²: „uprawianie sportu jest prawem człowieka. Każdy musi mieć możliwość uprawiania sportu bez jakiegokolwiek dyskryminacji, a w duchu olimpijskim, co wymaga wzajemnego zrozumienia w duchu przyjaźni, solidarności i *fair play*.”¹⁸³.

Na uwadze należy mieć także art. 12 Konstytucji RP, który zapewnia wolność tworzenia i działania zrzeszeń i fundacji. Wolność ta odnosi się również jak najbardziej do sfery sportu, co stanowi urzeczywistnienie zasady społeczeństwa obywatelskiego. Mowa w szczególności o tym, że najbardziej znaczącymi podmiotami w strukturze światowego sportu są te, które utworzone przez samych obywateli, czyli tytułowe organizacje sportowe. Z kolei znaczenie „zasady społeczeństwa obywatelskiego” zostało rozwinięte w wyroku TK z 2.06.2015 r.¹⁸⁴. W treści uzasadnienia TK wskazał, że „zagwarantowanie wolności zrzeszania się wymaga nie tylko powstrzymania się państwa od ingerowania w swobodę powoływania i działania zrzeszeń, ale również stworzenia takich instytucji prawnych, które umożliwiają realizowanie celów poszczególnych zrzeszeń. Tworzenie takiej instytucjonalizacji jest obowiązkiem państwa. Zakaz ingerowania organów władzy publicznej w możliwość tworzenia i działania zrzeszeń (aspekt negatywny) dotyczy wszystkich zrzeszeń, w tym tych najmniej sformalizowanych. Natomiast nakaz ich instytucjonalizacji, polegający na wprowadzeniu prawnych wymogów tworzenia zrzeszeń, ich struktury, a przede wszystkim przysługujących im uprawnień (aspekt pozytywny), jest realizowany w zależności od celów i zadań danego zrzeszenia.”. Wskazany wyrok TK w bardzo precyzyjny sposób wpisuje się także w zagadnienia kultury fizycznej (a więc i sportu). W polskim prawie przewiduje się bowiem szeroką wolność dla wszelkich zrzeszeń, co w szczególności będzie niezwykle istotne dla świata sportu, który charakteryzuje się wprawdzie szeroką autonomią, samoregulacją oraz wykorzystaniem stowarzyszeniowej formy działalności.

Ostatecznie jednak, organizacje sportowe działające na terenie RP nie pozostają z uwagi

¹⁸¹ Konstytucyjne uwarunkowania sportu zostały omówione w dalszej części pracy.

¹⁸² MKOL, *Karta Olimpijska*, <https://www.olimpijski.pl/Media/files/Karta-Olimpijskav9-10-2018.pdf> [dostęp: 20.01.2022].

¹⁸³ I.S. Blackshaw, *International Sports Law: An Introductory Guide*, Nowy Jork 2017, s. 1.

¹⁸⁴ Wyrok TK z 2.06.2015 r., K 1/13, LEX nr 1730123.

na swoją specyfikę wyłączone spod jurysdykcji polskiego prawa i z punktu widzenia spełnienia określonych wymagań formalnych, podlegają takiemu samemu reżimowi prawnemu, jak inne pozarządowe zrzeszenia, które nie prowadzą działalności sportowej¹⁸⁵. MKOL również dostrzega ściśle powiązanie sportu ze społeczeństwem – w tym zakresie niezwykle istotna pozostaje neutralność polityczna organizacji sportowych zrzeszonych wokół Ruchu Olimpijskiego. Jest to jedna z fundamentalnych zasad olimpizmu, zgodnie z którą: „Uznając, iż sport jest ściśle powiązany ze społeczeństwem, organizacje sportowe zrzeszone wokół Ruchu Olimpijskiego są neutralne politycznie. Niezależnie ustanawiają swoje prawa i obowiązki, do których należy swobodne ustalanie i kontrolowanie zasad dyscyplin, określanie struktur i zarządzanie swoją organizacją, przeprowadzanie wyborów do swoich władz w sposób wolny od jakichkolwiek wpływów z zewnątrz, ale również odpowiedzialność za zapewnienie stosowania zasad dobrego zarządzania”¹⁸⁶.

Jak wskazuje P. Cedro regulacje w zakresie społecznego wymiaru sportu – „leżą w gestii niezliczonej liczby organizacji, federacji i stowarzyszeń, tworzących słabo skorelowaną i skonsolidowaną strukturę”¹⁸⁷. Struktura organizacyjna sportu współtworzona jest bowiem przez współdziałanie podmiotów wchodzących w skład sektora rządowego oraz pozarządowego. Potężnie rozbudowany sektor pozarządowy sportu tworzony jest przez prywatne podmioty, posiadających szeroki zakres autonomii. Przeważnie ma miejsce sytuacja, w której współzawodnictwo sportowe w ramach danej dyscypliny sportu, organizowane i prowadzone jest przez podmioty prywatne – zasadniczo niezależne od aparatu państwa, a do tego stanowiące podmioty prawa zagranicznego. Nie oznacza to jednak, że takie współzawodnictwo nie jest obwarowane szeregiem nakazów i zakazów wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego w Polsce.

W ramach art. 165 ust. 1 TFUE w omawianym zakresie przewidziano, że Unia przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. Nie był to jedyny przepis tego aktu prawnego, który odnosi się w bezpośredni sposób do sportu. Pierwszym jest art. 6, zgodnie z którym Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań

¹⁸⁵ O czym jest szerzej mowa w rozdziale II i III.

¹⁸⁶ 5 Fundamentalna Zasada Olimpizmu określona w Karcie Olimpijskiej.

¹⁸⁷ P. Cedro, *Społeczna rola sportu* [w:] *Rozprawy Społeczne*, t. 7, nr 2, Biała Podlaska 2013, s. 79.

Państw Członkowskich¹⁸⁸. Do takich działań o wymiarze europejskim należy również i sport¹⁸⁹. Takie ujęcie znaczenia sportu w UE stanowiło przełom, na który cały ruch sportowy czekał latami¹⁹⁰. Swój zachwyt wyraził w szczególności MKOL oraz przedstawiciele światowego ruchu sportowego¹⁹¹ którzy we wspólnym stanowisku stanowiącym odpowiedź na wejście w życie TFUE przedstawili następujący pogląd: „Ruch Olimpijski i Sportowy z zadowoleniem przyjmuje nową rolę, jaką odgrywa Rada UE i PE w dziedzinie sportu. Ich większe zaangażowanie pozwoli na zdefiniowanie w sposób skuteczny i stabilny szczególnego charakteru sportu i sposobu, w jaki ta podstawowa zasada powinna być uwzględniana przy wdrażaniu nowej polityki UE w dziedzinie sportu polityki UE w dziedzinie sportu.”¹⁹². Co istotne – w kontekście społecznym – we wspomnianym art. 165 ust. 1 TFUE dostrzeżona została istota dobrowolności struktur sportowych oraz społecznych i edukacyjnych funkcji sportu¹⁹³.

Spoleczna rola sportu została również uwzględniona w Białej Księdze KE na temat sportu¹⁹⁴. W jej treści wskazano, że społeczna rola sportu przejawia się w:

- 1) poprawie zdrowia publicznego poprzez aktywność fizyczną;
- 2) łączeniu sił w walce z dopingiem;
- 3) uwydatnieniu roli sportu w kształceniu i szkoleniu;
- 4) propagowaniu wolontariatu i aktywnej postawy obywatelskiej przez sport;
- 5) wykorzystaniu potencjału zawartego w sporcie do celów integracji społecznej, integracji i równości szans;
- 6) wzmocnieniu środków zmierzających do zapobiegania rasizmowi i przemocy oraz do walki z nimi;
- 7) dzieleniu się wartościami z innymi częściami świata;
- 8) popieraniu zrównoważonego rozwoju¹⁹⁵.

¹⁸⁸ W tym brzmieniu regulacja ta podobna jest do art. 68 ust. 5 Konstytucji RP.

¹⁸⁹ Oprócz sportu w art. 6 TFUE wymienione zostały: 1) ochrona i poprawa zdrowia ludzkiego; 2) przemysł; 3) kultura; 4) turystyka; 5) edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież; 6) ochrona ludności; 7) współpraca administracyjna,

¹⁹⁰ A. Cattaneo, R. Parish, *Sports law in the European Union*, Wolters Kluwer 2020, s. 47.

¹⁹¹ Reprezentowani przez FIBA, FIFA, IIHF oraz IRB (Światową Federację Rugby, obecnie *World Rugby*).

¹⁹² MKOL, FIBA, FIFA, IIHF, IRB, *Common position of the Olympic and Sports Movement on the implementation of the new Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) on sport (Lisbon Treaty)*, 02.01.2010, https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/ed8107d55ad049dfa26b610dbbaac62c/common_position_of_the_olympic_and_sports_movement.pdf [dostęp: 20.01.2022], s. 2.

¹⁹³ A. Cattaneo, R. Parish, *Sports...*, s. 48.

¹⁹⁴ Biała Księga..., s. 3.

¹⁹⁵ Tamże, s. 3-11.

Upowszechnianie sportu w społeczeństwie jest przede wszystkim zjawiskiem pożądanym z punktu widzenia zdrowia publicznego. Wprawdzie sportowcy profesjonalni osiągają swoje źródło dochodu z uprawiania aktywności fizycznej, natomiast osoby uprawiające aktywność fizyczną amatorsko traktują ją jako sposób spędzania wolnego czasu, czy też remedium na poprawę zdrowia oraz samopoczucia. Z punktu widzenia ponad stuletniej definicji zdrowia publicznego¹⁹⁶ zaproponowanej przez profesora zdrowia publicznego Szkoły Medycznej Uniwersytetu Yale C.E. Amorego Winslowa, należy podkreślić, że aktywność fizyczna jest jednym ze środków, który jest skutecznie wykorzystywany w celu poprawienia jakości zdrowia publicznego i już ponad 100 lat temu za taki środek zgodnie z piśmiennictwem także można było ją uznać. Z kolei brak aktywności fizycznej w sposób niezaprzeczalny wpływa niekorzystnie na zdrowie człowieka, natomiast nawet wysiłek rekreacyjny odnosi już odczuwalny, pozytywny wpływ¹⁹⁷. Niestety – pomimo korzystnego wpływu aktywności fizycznej na zdrowie – aktywność fizyczna przeciętnego obywatela Polski jest na niskim poziomie, natomiast okolicznością, która pozostaje niepożądana z punktu widzenia nie tylko terażniejszości, ale przede wszystkim przyszłości zdrowia publicznego jest w szczególności spadek aktywności dzieci i młodzieży w starszych grupach wiekowych¹⁹⁸. Sport jest równie istotny dla osób młodych, w średnim wieku, jak również osób starszych – w tym zakresie warto przytoczyć twierdzenie zaproponowane przez M. Skotnicką i M. Pieszko: „konieczne jest upowszechnianie tezy, że odpowiednia do wieku i sprawności aktywność fizyczna jest najlepszym sposobem na zachowanie zdrowia, długowieczności, a także dobrego samopoczucia”¹⁹⁹. Działania urzeczywistniające społeczną rolę sportu wskazane w Białej Księdze KE na temat sportu podejmowane są nie tylko przez samo państwo, ale także przez organizacje sportowe. Można wręcz stwierdzić, że wobec ograniczonej regulacji sportu ze strony prawodawcy²⁰⁰, to właśnie te podmioty pełnią wiodącą rolę w świecie sportu,

¹⁹⁶ Zgodnie z którą zdrowie publiczne to: „nauka i sztuka zapobiegania chorobom, wydłużania życia oraz promowania zdrowia fizycznego i sprawności poprzez zorganizowane wysiłki społeczeństwa mające na celu higienizację środowiska, zwalczanie zakażeń występujących w społecznościach, edukację jednostek odnośnie zasad higieny osobistej, organizację świadczeń lekarskich i pielęgniarskich mających na celu wczesną diagnozę oraz profilaktycznie ukierunkowane leczenie oraz rozwój mechanizmów społecznych, które zapewnią każdej jednostce w społeczeństwie standard życia właściwy dla utrzymania zdrowia.”, C-E.A. Winslow, *The untilled fields of public health* [w:] *Science*, vol. 51, nr 1306, Waszyngton 1920, s. 23–33, za: J. Opolski, *Zdrowie publiczne – geneza, przedmiot i zakres. Wprowadzenia do zagadnienia* [w:] *Zdrowie publiczne. Wybrane zagadnienia. Tom 1*, red. J. Opolski, Warszawa 2011, s. 18.

¹⁹⁷ Tamże, s. 136.

¹⁹⁸ M. Sanecki, *Epidemiologia jako podstawowe narzędzie zdrowia publicznego. Determinanty zdrowia. Diagnozowanie sytuacji zdrowotnej* [w:] *Zdrowie publiczne. Wybrane zagadnienia. Tom 1*, red. J. Opolski, Warszawa 2011, s. 84

¹⁹⁹ M. Skotnicka, M. Pieszko, *Aktywność fizyczna receptą na długowieczność* [w:] *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu*, t. 20, nr 4, Lublin 2014, s. 382.

²⁰⁰ O której szerzej mowa w rozdziałach II i III.

funkcjonując wyłącznie w uwarunkowaniach (w szczególności prawnych), narzuconych przez państwo. W tym kierunku swoje działania prowadzą także organizacje sportowe, wśród których jako przykład wskazać można PZPN, którego naczelnym hasłem jest: „Łączy nas piłka”²⁰¹. Organizacje sportowe podejmują także szereg działań z zakresu *corporate social responsibility*, w ramach których zwracają uwagę na rozwój lokalnych społeczności. Oznacza to więc, że niezależnie od organizowania sportu profesjonalnego na najwyższym możliwym szczeblu, organizacje sportowe zwracają uwagę na podłoże społeczne i angażują się w funkcjonowanie regionów, na terenie których one funkcjonują. Sport pozostaje bowiem zasadniczym polem, w którym kształtują się lokalne, regionalne więzi społeczne, a nawet można go określić jako „ostoję tożsamości i dumy narodowej oraz obszar krzewienia patriotyzmu”²⁰². Poprzez organizowane wydarzenia sportowe kształtuje on obywatelskie postawy, natomiast na szczeblu lokalnym przyczynia się do budowania tożsamości lokalnej²⁰³. Dla wielu miast pozostaje istotnym elementem strategii ich promocji²⁰⁴. Także i w Polsce wiele miast kojarzy się dość jednoznacznie z drużynami sportowymi, które w ten sposób są ich „ambasadorami” w kraju i Europie. Jako przykład można wskazać miasto Kielce oraz Województwo Świętokrzyskie, które z uwagi na sukcesy krajowe i międzynarodowe drużyny piłki ręcznej Industria Kielce posiadają znaczną ekspozycję w mediach krajowych i zagranicznych. Miasto Kielce oraz Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego wspierają finansowo drużynę, natomiast nie jest ryzykowną tezą, że rzeczywisty ekwiwalent dla miasta z tytułu jego promocji przez klub jest znacznie większy niż kwoty pieniężne przekazywane klubowi przez miasto, czy też Urząd Marszałkowski.

Tym samym, organizacje sportowe pełnią funkcję społeczną, którą można określić mianem „integrującej”. Dochodzi bowiem do konsolidacji różnych grup społecznych we wspólnym celu. Sport buduje tożsamość na każdym możliwym szczeblu – zarówno lokalnym, regionalnym, narodowym, a następnie światowym. Przykładowo kluby sportowe oraz związki sportowe prowadzą działalność mającą na celu aktywizację lokalnych społeczności, także poprzez wykonywanie zadań publicznych z zakresu kultury fizycznej. Polskie związki sportowe natomiast podejmują działania o charakterze ogólnokrajowym. Z kolei międzynarodowe organizacje sportowe kładą nacisk na rozwój danej dyscypliny sportu na

²⁰¹ Polski Związek Piłki Nożnej, <https://www.laczynaspilka.pl/> [dostęp: 30.12.2021].

²⁰² B. Rischka-Słowik, *Sport a kultura* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 211.

²⁰³ R. Kossakowski, *Sport w supermarkecie kultury*, <https://nck.pl/szkolenia-i-rozwoj/projekty/kultura-sie-liczy-/blog/sport-w-supermarkecie-kultury> [dostęp: 28.07.2020].

²⁰⁴ Zob. S. Bosiacki, J. Śniadek, *Sport jako element strategii promocji miasta* [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzanie. Marketing sportowy wyzwaniem dla miast i regionów*, t. 13, nr 10, Łódź 2012, s. 13-23.

całym świecie, mogąc jednak w bardziej istotny sposób wspierać określone regiony na świecie, które wymagają większego wsparcia materialnego, infrastrukturalnego²⁰⁵.

Ostatecznie, zasygnalizowania wymaga społeczne znaczenie funkcjonowania organizacji sportowych z punktu widzenia realizowanych przez nie zadań publicznych. Przede wszystkim zadanie publiczne²⁰⁶ musi wynikać z konstytucyjnej lub ustawowej normy prawnej – które określane są mianem norm zadaniowych²⁰⁷. W konstytucyjnej podstawie sportu²⁰⁸ wskazano, że władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży²⁰⁹. Tym samym określono cel działania władz publicznych związany z zaspokajaniem potrzeb jednostek i wspólnot z zakresu kultury fizycznej²¹⁰. Jednakże, jak wskazują K. Żukowski i M. Brzeski „norma zadaniowa jako norma prawa administracyjnego – ustrojowego, nie może stanowić podstawy prawnej działania podmiotu administracji wobec jednostki w sferze zewnętrznej administracji publicznej”²¹¹. W doktrynie zauważa się, że w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP zredagowano normę programową²¹² skierowaną do władzy publicznej²¹³. Oznacza to, że „(...) adresatem jest tu przede wszystkim prawodawca, który powinien uchylać ustawy realizujące w maksymalnym stopniu określone cele”²¹⁴

Mając na uwadze powyższe, norm zadaniowych w odniesieniu do kultury fizycznej należy poszukiwać na poziomie ustawowym. Jednym z działów administracji rządowej jest kultura fizyczna²¹⁵. Dział ten obejmuje sprawy sportu, wychowania fizycznego oraz rehabilitacji ruchowej²¹⁶. Wynika z tego wprost, że administracji rządowej zostały powierzone

²⁰⁵ Zob. m.in.: UEFA, *Football's social responsibility: UEFA raises its game*, <https://www.uefa.com/returntoplay/news/026a-128ee7eea52a-2bae3b1fbd3e-1000--footballsocialresponsibility-uefa-raises-its-game/> [dostęp: 27.01.2023].

²⁰⁶ Szerzej na temat definiowania tego zagadnienia zob.: S. Fundowicz, *Dynamiczne rozumienie zadania publicznego* [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 154-166.

²⁰⁷ M. Brzeski, *Zadanie publiczne* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016, s. 304.

²⁰⁸ Art. 68 ust. 5 Konstytucji RP.

²⁰⁹ Konstytucyjny wymiar sportu został szerzej omówiony w rozdziale II.

²¹⁰ M. Brzeski, *Zadanie...*, s. 304-305.

²¹¹ Tamże, s. 306; K. Żukowski, *Prawo administracyjne – ustrojowe* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. E. Bojanowski, K. Żukowski, Warszawa 2009, s. 278; K. Żukowski, *Ustrój administracji publicznej* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. E. Bojanowski, K. Żukowski, Warszawa 2009, s. 480.

²¹² J. Trzcziński, M. Wiącek, *Komentarz do art. 68 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, s. 729.

²¹³ Tamże, s. 728. Tak też: P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Warszawa 2008, s. 163; B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 409-412; M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 230.

²¹⁴ M. Bartoszewicz, *Komentarz do art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. M. Haczkowska, Warszawa 2014, LEX/el.

²¹⁵ O czym mowa w art. 5 pkt 10) u.d.a.rz.

²¹⁶ O czym mowa w art. 15 u.d.a.rz.

działania z w/w zakresu, które należy zakwalifikować jako zadania publiczne²¹⁷. W treści uzasadnienia projektu u.s. ustawodawca wskazał wprost, że: „sport jest również dobrem publicznym, które państwo powinno wspierać ze względu na jego znaczenie społeczne (zdrowie, promocja kraju, spójność społeczna) i edukacyjne (wychowanie młodzieży przez sport)”²¹⁸. Zadania publiczne z zakresu kultury fizycznej są także realizowane przez j.s.t. i to na każdym ich szczeblu. Zadania publiczne zlecane są także do realizacji przykładowo lokalnym klubom sportowym oraz związkom sportowym, które w ten sposób także partycypują w ich wykonywaniu – jest to jednakże działanie incydentalne, a nie stałe, jak ma to miejsce w przypadku p.z.s., PKOL czy PKPar, które realizują w nieprzerwany sposób określone zadania z zakresu kultury fizycznej, a sytuacja ta może ulec zmianie wyłącznie w przypadku podjętej aktywności legislacyjnej ze strony ustawodawcy.

Jak wskazuje się w doktrynie, „zjawisko zlecenia realizacji zadań publicznych, będące jedną z postaci prywatyzacji zadań publicznych, jest współcześnie powszechne i uzasadnione tak aksjologicznie, jak i prakseologicznie. W jego wyniku dochodzi do odciążania podmiotów administracji publicznej, zwiększania skuteczności realizowanych zadań, a także zmniejszania wydatków publicznych na ich realizację”²¹⁹. Taki pogląd jak najbardziej należy podzielić, w szczególności biorąc pod uwagę wspomnianą w niniejszej pracy specyfikę i autonomię sportu – jest on wprawdzie zjawiskiem powszechnym, uprawia go znaczna część społeczeństwa, natomiast światową tendencją jest pozostawienie jego profesjonalnej części w rękach prywatnych organizacji, co znalazło swoje odzwierciedlenie także na poziomie krajowym, gdzie państwa – uznając sposób zorganizowania światowego sportu i zwierzchnictwo międzynarodowych organizacji sportowych nad nim, chcąc umożliwić uprawianie współzawodnictwa sportowego w kraju, decydują się na przekazanie im wykonywanie zadań w tym zakresie. W ten sposób dochodzi do prywatyzacji zadań publicznych, która jak zauważa J. Zimmermann stanowi „najdalej idącą formę” decentralizowania administracji publicznej i równoczesnego zbliżania się administracji do obywatela²²⁰. Z praktycznego punktu widzenia trudno sobie obecnie także wyobrazić sytuację,

²¹⁷ M. Brzeski, *Zadanie publiczne* [w:] *Leksykon...*, s. 305. Działy administracji rządowej określają natomiast rzeczowy zakres działania administracji publicznej.

²¹⁸ Uzasadnienie projektu u.s., s. 1.

²¹⁹ A. Bochentyn, J. Szlachetko, K. Ważny, *Współdziałanie administracji publicznej ze społeczeństwem* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016, s. 296. Na temat relacji pomiędzy współpracą i interakcją organów administracji państwowej z m.in. organizacjami pozarządowymi zob. także: P. Dobosz, A. Puczek (red.), *Relacje pomiędzy sferą zewnętrzną i sferą wewnętrzną działań administracji publicznej*, Warszawa 2023.

²²⁰ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne. 7 wydanie*, Warszawa 2017, s. 210. Na temat samej decentralizacji administracji publicznej oraz jej konstytucyjnych podstaw zob. także: S. Fundowicz, *Konstytucyjne podstawy decentralizacji administracji publicznej* [w:] *Dylematy rozwoju kadr administracji publicznej. Materiały*

w której ustawodawca pozostawia jednemu z organów administracji publicznej prawo do decydowania o większości istotnych elementów z punktu widzenia profesjonalnego współzawodnictwa sportowego²²¹. Obowiązujący w polskim prawie sportowym stan jest pewnego rodzaju konsensusem, w ramach którego państwo przekazuje należące do siebie zadania na rzecz podmiotów prywatnych, natomiast w dalszym ciągu posiada odpowiednie mechanizmy prawne, przy użyciu których może sprawować nadzór nad ich wykonywaniem²²². Nadzór ten nie sprowadza się natomiast do kwestii *stricte* ocennych – a więc, czy według ministra właściwego do spraw kultury fizycznej właściwe działanie p.z.s. jest obiektywnie uzasadnione, ale sprowadza się do sprawowania pieczy nad tym, aby czynności te były zgodne z prawem. O kierunku działania organizacji sportowych decydują one same, przy czym należy pamiętać o nieodzownej roli państwa w finansowaniu profesjonalnego sportu w Polsce, co pośrednio wymusza na organizacjach sportowych działanie w takim kierunku, który jest dla państwa akceptowalny i który może zostać zasługiwać na finansowe wsparcie.

Przekazanie organizacjom sportowym określonych zadań publicznych do wykonania mieści się w granicach dopuszczalnej prywatyzacji. Nie zostały one wprowadzone prawnie ustalone, natomiast przekazywanie zadań związanych z kulturą fizyczną jak najbardziej wpisuje się w obowiązujący trend społeczny²²³. Co więcej, w treści uzasadnienia projektu u.s. mowa jest wprost o tym, żeby sport „pozostawić obywatelom” i ograniczyć tym samym rolę państwa wyłącznie do wybranych jego elementów²²⁴.

z symposium zorganizowanego przez Wyższą Szkołę Handlową w Radomiu, red. S. Wrzosek, Radom 2002, s. 33-46; S. Fundowicz, *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*, Lublin 2005.

²²¹ Co natomiast miało miejsce na gruncie niektórych polskich ustaw poświęconych kulturze fizycznej w XX w.

²²² Nie sposób natomiast przesądzać o tym, że w polskim systemie prawa sportowego doszło do wykształcenia wzorów i zasad działania administracji państwowej na kształt tych, występujących przykładowo w odniesieniu do sfery ochrony zabytków, zob. P. Dobosz, *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji w sferze ochrony zabytków* [w:] *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, red. B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki, Warszawa 2020, s. 328-340.

²²³ Nie stanowi tym samym przekroczenia dopuszczalnych granic prywatyzacji, z tego względu, że nie istnieją przesłanki, prawne, polityczne, ekonomiczne, ani społeczne – jak ma to miejsce na przykład w przypadku zagadnień związanych z ewidencją ludności, obywatelstwem, obroną narodową, zarządzaniem dorobkiem kultury narodowej, J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 211; T. Bąkowski, K. Ważny, *Prywatyzacja zadań publicznych* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016, s. 190.

²²⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 3.

3.2. Gospodarcze znaczenie sportu

Gospodarcze znaczenie sportu²²⁵ powinno być ocenione z punktu widzenia jego rzeczywistego wpływu na nią. Należy bowiem wziąć pod uwagę nie tylko popularność samych wydarzeń sportowych, podczas których na obiekcie sportowym znajduje się publiczność. Jeszcze większa ilość odbiorców śledzi to wydarzenie za pomocą środków przekazu medialnego w telewizji oraz Internecie. Beata Rischka-Słowik zauważa, że można mówić o „narodzinach nowoczesnego biznesu sportowego o globalnym zasięgu”²²⁶. Sport pozostaje znakomitym nośnikiem dla wszelkich reklamodawców chcących promować swój produkt lub usługę podczas popularnego wydarzenia oglądanego przez znaczne grono odbiorców. Organizacje sportowe czerpią także istotne zyski z reklamowania produktów oraz usług – w tym zakresie są one pożądanymi „nośnikami” reklamy. Biorąc natomiast pod uwagę kontekst lokalny, na pierwszy rzut oka wydaje się, że istnienie miejscowej drużyny sportowej może być uznane jako zjawisko „korzystne” dla lokalnej społeczności, przy czym dokładne analizy takich sytuacji często udowadniają, że jest zupełnie inaczej i zawodowe drużyny sportowe nie zawsze są „ekonomicznie opłacalne” dla niej²²⁷. W opinii autorów takiej tezy, wynika to przede wszystkim z tego, że publiczne środki finansowe przeznaczane są na wspieranie sportu profesjonalnego (przykładowo poprzez budowę/utrzymywanie infrastruktury sportowej dla lokalnej drużyny, czy też bezpośredni jej sponsoring), podczas gdy takie ich przeznaczanie nie wiąże się z uzyskiwaniem finansowego zwrotu z tej „inwestycji”²²⁸.

Rynek sportowy także ma swój istotny udział w krajowym PKB, z uwagi na jego ekonomiczny potencjał, który polega na przyspieszeniu wzrostu gospodarczego, generowaniu zatrudnienia, czy też stymulowaniu innych sektorów gospodarki²²⁹. Zainteresowanie sportem przez społeczeństwo powoduje, że sektor sportowy pozostaje jednym z istotnych sektorów

²²⁵ Na ten temat zob. więcej: P. Taylor, C. Gratton, *The Economics of Sport and Recreation. An Economic Analysis*, Londyn 2000; R. Sandy, P.J. Sloane, M.S. Rosentraub, *The Economics of Sport. An International Perspective*, Nowy Jork 2004; W. Andreff, S. Szymanski, *Handbook on the Economics of Sport*, Cheltenham 2006; W. Andreff, *Recent Developments in the Economics of Sport*, Cheltenham-Northampton 2011; L.H. Kahane, S. Shmanske, *The Oxford Handbook of Sports Economics: The Economics of Sports Volume 1*, Oxford 2011; C. Gratton, D. Liu, G. Ramchandani, D. Wilson, *The Global Economics of Sport*, Londyn 2012; M.A. Leeds, P. von Allmen, V.A. Matheson, *The Economics of Sports. Sixth edition*, Routledge 2018; A. Grabowski, *Ekonomia sportu. Zagadnienia metodologiczne i wybrane doświadczenia*, Warszawa 2019; R.H. Konning, S. Kesenne, *A Modern Guide to Sports Economics*, Cheltenham-Northampton 2021.

²²⁶ B. Rischka-Słowik, *Sport a gospodarka* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 25.

²²⁷ J. Conway, C. Isselhard, E. Urbanski, *The Economic Impact of Sport* [w:] *The Review: A Journal of Undergraduate Student Research*, vol. 9, Pittsford 2007, s. 18.

²²⁸ Tamże, s. 22.

²²⁹ B. Rischka-Słowik, *Sport a gospodarka...*, s. 25.

polskiej gospodarki²³⁰. Dla ukazania gospodarczego rozwoju tej dziedziny życia można wziąć pod uwagę wyniki „Rachunków Satelitarnych Sportu dla Polski” (raportów wykonanych na zlecenie i ze środków budżetowych Ministerstwa Sportu i Turystyki²³¹ w 2010 r., 2013 r., 2015 r. oraz 2017 r.), w których dokonywano kompleksowej analizy znaczenia sportu dla obrazu polskiej gospodarki, jako że: „oprócz niepodważalnych wartości społecznych sportu, ma on również swoją wartość ekonomiczną i stanowi znaczącą część gospodarki narodowej”²³².

W pierwszym z wymienionych Rachunków Satelitarnych wskazano, że wartość całkowita popytu finalnego na sportowe dobra i usługi w 2006 r. wyniosła 20,7 mld zł i odpowiadała udziałowi sportu w PKB na poziomie 1,96 %²³³. Jeśli chodzi natomiast o liczbę osób pracujących w sektorach związanych ze sportem i wytwarzających usługi oraz produkty na rzecz sektora sportowego, w 2006 r. stanowili oni 1,54 % ogółu zatrudnionych w polskiej gospodarce²³⁴. Z kolei w 2008 r. wartość „sportowego” PKB w roku 2008 wyniosła już 28,5 mld zł, co stanowi 2,23% PKB Polski w roku 2008. Udział ten zwiększył się w porównaniu z rokiem 2006 o 0,27 punktu procentowego²³⁵. Zatrudnienie związane ze sportem również wzrosło – do 2,12 % ogółu zatrudnionych²³⁶. W następnym Rachunku Satelitarnym (za 2010 r.) odnotowane zostały bardzo podobne wyniki: wartość sektora sportu w 2010 r. określano na wartość 32,1 mld zł, co stanowiło 2,26% PKB wytworzonego w tym roku, z kolei udział zatrudnieniu związanym ze sportem stanowił 2,09% ogólnej liczby zatrudnionych w polskiej gospodarce w roku 2010²³⁷. W ostatnim z Rachunków Satelitarnych sporządzonych na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki (za 2012 rok) PKB sportu obliczone zostało na 35,3 mld zł, co przełożyło się na 2,16 % PKB w tym roku w Polsce²³⁸. Zatrudnienie związane ze sportem określone zostało na 2,04 % zatrudnionych²³⁹. Ostatnie z badań – przeprowadzone w 2016 r. dowiodły, że sport generował 2,26 % produktu krajowego brutto Polski, natomiast w ramach

²³⁰ Na temat gospodarczego wymiaru sportu w Polsce zob. więcej: J. Jedel, J. Kończak, *Rynek sportu...*, s. 33-46.

²³¹ W 2006 r. utworzona została Grupa Robocza ds. Sportu i Ekonomii, której celem było stworzenie europejskiej metody pomiaru wpływu, jaki ma sport na gospodarkę oraz doprowadzenie do powstania europejskiego rachunku satelitarnego sportu.

²³² Instytut Statystyki Publicznej, Główny Urząd Statystyczny, *Rachunek satelitarny sportu dla Polski*, Warszawa 2010, s. 6.

²³³ Tamże, s. 27.

²³⁴ Tamże, s. 31.

²³⁵ B. Liberda, Ł. Tomaszewicz, I. Świeczewska, J. Trębska, *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2008 rok*, Warszawa 2013, s. 21.

²³⁶ Tamże, s. 5.

²³⁷ B. Liberda, Ł. Tomaszewicz, I. Świeczewska, J. Trębska, *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2010 rok*, Warszawa 2015, s. 5.

²³⁸ B. Liberda, Ł. Tomaszewicz, I. Świeczewska, J. Trębska, *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2012 rok*, Warszawa 2017, s. 4.

²³⁹ Tamże, s. 4.

tego sektora zatrudnienie szacowało się na 294 tys. osób, co stanowiło wówczas 2,1 % wszystkich pracowników w polskiej gospodarce²⁴⁰.

Jeśli chodzi o gospodarcze znaczenie sportu w UE, podkreśla się, że również i w jej państwach członkowskich, odgrywa on istotną rolę w ich gospodarkach. Już w połowie lat 70 XX wieku sport stanowił obszar zainteresowań UE²⁴¹. Jak wskazuje z kolei B. Rischka-Słowik – „Unijna polityka sportowa narodziła się w latach 80. ubiegłego wieku, kiedy to poszczególne instytucje unijne (wówczas jeszcze wspólnotowe) – w ramach swoich kompetencji i w oparciu o określone procedury – zaczęły odnosić się do sportu w ogólności oraz do poszczególnych kwestii z nim związanych. (...) Szczególną aktywność w kreowaniu unijnej polityki sportowej wykazywały się KE i PE, które już w 1984 r. wydały pierwsze dokumenty dotyczące m.in. lub wyłącznie sportu.”²⁴². W treści oficjalnych dokumentów UE wskazywano wprost na fakt, że sport przyczynił się do wzrostu gospodarczego, jak również do wzrostu poziomu zatrudnienia²⁴³. W trakcie prezydentury austriackiej w 2006 r. przeprowadzone zostało badanie, według którego sport wytworzył w 2004 r. dla gospodarki europejskiej wartość dodaną w wysokości 407 miliardów euro, co stanowiło 3,7 % PKB UE, jak również miejsca pracy dla 15 milionów osób, co stanowiło 5,4 % siły roboczej w UE²⁴⁴. W 2012 roku z kolei określano, że związane ze sportem PKB w UE wyniosło już tylko 2,12 %²⁴⁵, natomiast w dalszym ciągu jest to znaczący sektor gospodarki europejskiej. Sport pozostaje istotną dziedziną życia publicznego, natomiast dla wielu osób wydatki z nim związane pozostają wyłącznie dodatkiem w porównaniu do innych, bardziej niezbędnych dla życia codziennego każdego człowieka.

Gospodarczy wymiar sportu został również dostrzeżony w treści Białej Księgi na temat sportu, w której podniesiono, że stanowi on dynamiczny, wciąż zyskujący na znaczeniu sektor, który jest w stanie przyczynić się do realizacji celów lizbońskich w zakresie przyspieszenia procesu wzrostu gospodarczego oraz utworzenia nowych miejsc pracy, natomiast jego ogólny wpływ na makroekonomię pozostaje niedoceniany²⁴⁶. W treści tego dokumentu zaapelowano

²⁴⁰ J. Baran, M. Lis, I. Magda, *Ocena korzyści społecznych inwestycji w sport w odniesieniu do ponoszonych kosztów. Raport analityczny*, Warszawa 2016, s.10.

²⁴¹ A. Grabowski, *Znaczenie ekonomiczne sportu w Unii Europejskiej* [w:] *Studia Ekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, t. 176, Katowice 2014, s. 189.

²⁴² B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014, s. 110.

²⁴³ A. Grabowski, *Analiza rachunku satelitarnego sportu w krajach Unii Europejskiej* [w:] *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 316, Katowice 2017, s. 94.

²⁴⁴ Zob. D. Dimitrov, C. Helmenstein, A. Kleissner, B. Moser, J. Schindler, *Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts*, Sektion Sport, Wiedeń, 2006.

²⁴⁵ Sports Econ Austria, Institute of Sports Economics, Sheffield Hallam University, Sport Industry Research Centre, *Study on the Economic Impact of Sport through Sport Satellite Accounts – Research Report*, European Union 2018, s. 15.

²⁴⁶ Biała Księga..., s. 11.

również o silne zaangażowanie władz publicznych w kwestii zapewnienia obywatelom równych szans i otwartego dostępu do uprawiania sportu poprzez zapewnienie zrównoważonego modelu finansowania, zapewniającego długoterminowe wsparcie organizacjom sportowym, które mają słabszy dostęp do środków pochodzących z sektora prywatnego²⁴⁷.

Należy również wspomnieć o gospodarczym potencjale samych organizacji sportowych. Największe z nich osiągają wielomilionowe przychody w skali roku, natomiast ich wartość określana jest orientacyjnie jako parokrotność ich rocznych przychodów, co doprowadza do tego, że ostatecznie wynosi ona kilka miliardów euro/dolarów. Wśród 50 najbardziej wartościowych klubów sportowych świata w 2021 r.²⁴⁸ znajduje się: 26 drużyn NFL, 9 koszykarskich drużyn NBA, 9 piłkarskich drużyn z europejskich lig oraz 9 drużyn MLB.

Nie tylko jednak kluby sportowe są podmiotami o istotnym znaczeniu dla gospodarki. W tym zakresie należy też mieć na uwadze rzeczywisty potencjał ekonomiczny międzynarodowych organizacji sportowych, które potrafią osiągać miliardowe zyski w roku. Jako przykład może posłużyć najbardziej ekonomicznie rozwinięta organizacja sportowa w Europie, jaką jest UEFA. Jej przychód za sezon 2019/2020 został obliczony na niebagatelną kwotę 3.038 mld euro (przy czym za poprzedzający sezon wynosił 3,857 mld euro, a za sezon 2015/2016 aż 4.579 mld euro)²⁴⁹.

3.3. Kulturowe znaczenie sportu

Kulturowe znaczenie sportu jest określane w szczególności poprzez jego globalny zasięg, z tego względu, że pozostaje on nie tylko najbardziej rozpowszechnioną formą kultury, ale również bardzo istotnym komponentem kultury masowej²⁵⁰. Niektórzy autorzy podkreślają, że obecnie sport pełni nawet rolę „uniwersalnego wzorca kulturowego”²⁵¹. Sport jako zjawisko jest nośnikiem wielu wartości, a wydarzenia sportowe mogą być przyrównane

²⁴⁷ Tamże, s. 13.

²⁴⁸ Najdroższy z nich – klub NFL Dallas Cowboys wyceniany jest na 5,7 mld dolarów, a ostatni (50) klub na liście – także klub NFL Cleveland Browns wyceniany jest na 2,35 mld dolarów.

²⁴⁹ UEFA, *Financial Report 2019/2020*, https://editorial.uefa.com/resources/0268-1215a6daaf78-a6ca16cd1df1-1000/04_uefa_financial_report_2019-20_en.pdf [dostęp: 18.01.2022], s. 4.

²⁵⁰ Z. Krawczyk, *Spoleczno-kulturowe wartości sportu w świetle badań empirycznych* [w:] *Wychowanie Fizyczne i Sport*, nr 3, Warszawa 1983, s. 46; zob. także P. Godlewski, *Globalny...*, s. 9.

²⁵¹ P. Nosal, *Spoleczne ujęcie...*, s. 18.

do wydarzeń kulturowych, takich jak koncerty²⁵². Uczestniczy w nich publiczność na żywo, jak również poprzez środki przekazu medialnego. Należy pamiętać, że sport w znacznej jego części pozostaje jednak rozrywką, która odbywa się na oczach znacznej publiczności. Sam fakt uczestnictwa w widowisku sportowym „wzbudza poczucie tożsamości i przynależności do danej wspólnoty, tworzy więzi, kreuje określone postawy i wzorce zachowań (zarówno pozytywne, jak i negatywne), współkształtuje system wartości”²⁵³. Główny wymiar relacji pomiędzy sportem a kulturą dotyczy w szczególności kwestii „uprzemysłowienia” sportu, który dokonał się dzięki środkom przekazu medialnego, a dzięki któremu sport został spozycjonowany w bardzo szerokiej sferze społeczno-kulturalnej.

Jak trafnie wskazują I. Kurz oraz P. Kubkowski postrzeganie określonej dyscypliny, stylu gry, sposobu wyrażania emocji, zaplecza ekonomicznego i społecznego pozostaje wynikiem kontekstu kulturowego i historycznego danego państwa²⁵⁴. Z kolei w Białej Księdze na temat sportu w tym kontekście podkreślono, że – „organizacja sportu i zawodów na szczeblu krajowym jest częścią historycznego i kulturowego dziedzictwa europejskiego podejścia do sportu i odpowiada oczekiwaniom obywateli Europy.”²⁵⁵. Państwa rywalizują o organizację międzynarodowych imprez sportowych, dzięki którym mogą również w znaczący sposób promować swoją kulturę.

Warto wspomnieć, że podmiot stojący na czele światowego sportu, czyli MKOL odniósł się w Karcie Olimpijskiej odniósł się bezpośrednio do kwestii kultury, wskazując że współtworzy ona jedną z fundamentalnych zasad olimpizmu – „olimpizm jest filozofią życia, chwalącą i łączącą w zrównoważoną całość jakość ciała, woli i umysłu. Łącząc sport z kulturą i edukacją, olimpizm dąży do stworzenia sposobu życia opartego na radości z wysiłku, wychowawczych wartościach dobrego przykładu, odpowiedzialności społecznej i poszanowaniu uniwersalnych podstawowych zasad etycznych”²⁵⁶. Niezależnie od powyższego warto również przytoczyć art. 2 ust. 16 Karty Olimpijskiej, w którym wskazano, że rolą MKOL jest m.in.: „zachęcanie i wspieranie inicjatyw łączących sport z kulturą i edukacją”. Co więcej, jednym z wymogów stawianych przez MKOL w stosunku do Komitetu Organizacyjnego Igrzysk Olimpijskich jest organizacja programu imprez kulturalnych, który

²⁵² W trakcie wielu wydarzeń sportowych występują także poboczne elementy rozrywkowe w szczególności w postaci występów artystów w przerwach pomiędzy częściami zawodów sportowych.

²⁵³ B. Rischka-Słowik, *Sport a kultura* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 24.

²⁵⁴ P. Kubkowski, I. Kurz, *Kulturowe przedstawienia sportowe. Sport. I co z tego? Co widać w przedstawieniu sportowym* [w:] *Kultura Współczesna*, nr 1, vol. 94, Warszawa 2017, s. 13. Także i model sportu przyjęty w danym państwie pozostają poważnie wypadkową historii rozwoju sportu w tym kraju (w kontekście przyjętego dotychczasowego stopnia ingerencji przez państwo w sport).

²⁵⁵ Biała Księga..., s. 15.

²⁵⁶ 1 fundamentalna zasada olimpizmu.

musi obejmować co najmniej cały okres, w którym otwarta jest Wioska Olimpijska, natomiast taki program musi zostać uprzednio przedstawiony Komitetowi Wykonawczemu MKOL oraz przez niego zatwierdzony²⁵⁷.

Popularne pozostają również wszelkie ceremonie związane z organizacją Igrzysk Olimpijskich, wśród których należy w szczególności wyróżnić:

- 1) ceremonię otwarcia, w trakcie której każdorazowo kluczową rolę odgrywa program artystyczny. Są one bardzo istotnym elementem igrzysk olimpijskich – stanowią one bowiem – poprzez zaprezentowany w ich czasie program artystyczny – wizytówkę cywilizacyjną państwa gospodarza, ukazując jego historię oraz dorobek kulturowy, niosąc równocześnie pewne przesłania na przyszłość, które łączą kwestie lokalne z globalnymi;
- 2) paradę narodów, w ramach której sportowcy ze wszystkich krajów uczestniczących w igrzyskach olimpijskich gromadzą się na głównej arenie (stadionie) danych igrzysk;
- 3) wręczenie medali;
- 4) ceremonię zamknięcia – analogicznie do ceremonii otwarcia – również z dedykowanym programem artystycznym²⁵⁸.

W Białej Księdze na temat Sportu określono kulturowe znaczenie sportu:

- 1) „olimpijski ideał rozwoju sportu propagującego pokój i zrozumienie między narodami i kulturami oraz wychowanie młodzieży narodził się w Europie i rozwijany był przez MKOL i Europejskie Komitety Olimpijskie”²⁵⁹;
- 2) „instytucje europejskie uznały szczególną rolę odgrywaną w społeczeństwie europejskim przez sport, którego struktury działają na zasadzie wolontariatu, pod względem zdrowia, wychowania, integracji społecznej i kultury”²⁶⁰;
- 3) „sport ma nie tylko znaczenie dla poprawy zdrowia obywateli Europy, lecz posiada również wymiar wychowawczy oraz odgrywa rolę społeczną, kulturową i rekreacyjną”²⁶¹;

²⁵⁷ Art. 39 Karty Olimpijskiej. Wskazany zapis ukazuje podejście MKOL do kwestii kultury, poprzez bezpośrednie wskazanie, że sportowcom mieszkającym w Wiosce Olimpijskiej w czasie Igrzysk Olimpijskich, należy zorganizować stosowny program imprez kulturalnych, tak aby zapewnić im w tym czasie należyty dostęp do kultury, mając jednak na uwadze ograniczenia związane z przebywaniem przez zawodników w tym czasie na terenie Wioski Olimpijskiej oraz chęcią jak najlepszego przygotowania się do rozgrywek w ramach Igrzysk Olimpijskich.

²⁵⁸ W części artystycznej ceremonii zamknięcia oprócz programu artystycznego przygotowanego przez gospodarzy swoją prezentację przedstawia również miasto, które będzie organizatorem następnych igrzysk olimpijskich.

²⁵⁹ Biała Księga..., s. 2.

²⁶⁰ Tamże, s. 3.

²⁶¹ Tamże, s. 3.

- 4) „sport może również sprzyjać integracji imigrantów i osób obcego pochodzenia w społeczeństwie oraz wspomagać dialog międzykulturowy”²⁶²;
- 5) „organizacja sportu i zawodów na szczeblu krajowym jest częścią historycznego i kulturowego dziedzictwa europejskiego podejścia do sportu i odpowiada oczekiwaniom obywateli Europy”²⁶³.

Analizując związki sportu z kulturą, należy również pamiętać, że zgodnie z art. 2 ust. 2 u.s. „sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową składają się na kulturę fizyczną”. Sport traktowany jest więc rozłącznie od wychowania fizycznego oraz rehabilitacji ruchowej, które pozostają przedmiotem regulacji odpowiednio – u.p.s. oraz u.k.f. z 1996 r.²⁶⁴. Jednakże inaczej niż w przypadku pojęcia „sport” polski ustawodawca nie zdecydował się na zawarcie w wyżej wymienionych aktach prawnych definicji legalnych pojęć: „wychowanie fizyczne”, „rehabilitacja ruchowa” oraz „kultura fizyczna”. Należy natomiast wskazać, że było to przedmiotem nieobowiązujących już przepisów u.k.f. z 1996 r. Art. 1 ust. 1 tego aktu przewidywał, że kultura fizyczna jest „częścią kultury narodowej, chronionej przez prawo, natomiast obywatele niezależnie od wieku, płci, wyznania, rasy oraz stopnia i rodzaju ich niepełnosprawności korzystają z równego prawa do różnych form kultury fizycznej”. Co więcej, ustawodawca wskazał również, że w rozumieniu tego aktu kulturą fizyczną jest „wiedza, wartości zwyczaje, działania podejmowane dla zapewnienia rozwoju psychofizycznego, wychowania, doskonalenia uzdolnień i sprawności fizycznej człowieka, a także dla zachowania oraz przywracania jego zdrowia”²⁶⁵. Jako podstawowe cele kultury fizycznej wskazywano dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli²⁶⁶, natomiast cele te miały być realizowane w szczególności poprzez wychowanie fizyczne, sport, rekreację ruchową oraz rehabilitację ruchową²⁶⁷. Należy również w tym miejscu wspomnieć o ustawowej dyrektywie skierowanej do organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zgodnie z którą tworzyły one warunki prawno-organizacyjne i ekonomiczne dla rozwoju kultury fizycznej²⁶⁸.

²⁶² Tamże, s. 7.

²⁶³ Tamże, s. 15.

²⁶⁴ Wprawdzie ta ustawa w dalszym ciągu pozostaje w polskim porządku prawnym, natomiast należy wskazać, że w jej ramach ustawodawca pozostawił wyłącznie jeden przepis, który w dalszym ciągu obowiązuje (art. 43 dotyczący zajęć rehabilitacji ruchowej oraz zabiegów fizjoterapeutycznych) – takie rozwiązanie legislacyjne z pewnością zasługuje na krytykę, gdyż wydaje się, że należało przenieść brzmienie tego artykułu w takiej samej formie do u.s., która stanowi najbardziej znaczący akt prawny dla polskiego sportu oraz kultury fizycznej.

²⁶⁵ Art. 3 pkt 1 u.k.f. z 1996 r.

²⁶⁶ Art. 2 ust. 1 u.k.f. z 1996 r.

²⁶⁷ Art. 2 ust. 2 pkt 1-4 u.k.f. z 1996 r.

²⁶⁸ Art. 4 u.k.f. z 1996 r.

Sport – będący jednym z elementów „kultury fizycznej” – stanowi równocześnie element współtworzący całokształt dorobku kulturalnego państwa. Jak wskazuje jednak M. Kobierecki w przeszłości dominowały stanowiska sprzeciwiające się uznaniu kultury fizycznej za część kultury²⁶⁹. Obecnie jednak przeważa stanowisko przeciwne²⁷⁰. W tym miejscu należy przytoczyć m.in. pogląd J. Świercza – „kultura fizyczna stanowi integralną część kultury i stanowi dorobek, jaki stworzył człowiek we wszystkich dziedzinach życia, na przestrzeni wieków”²⁷¹, oraz P. Godlewskiego – „kultura fizyczna jest zapewne jednym ze składników kultury ogólnoludzkiej, rozumianej jako całokształt dóbr, a także wartości duchowych i materialnych, będących wytworem członków społeczeństw w rezultacie ich zbiorowej działalności”. Uzasadnia to sportu jako części kultury, tak jak ma to miejsce w przypadku kultury politycznej, czy też kultury języka²⁷².

3.4. Polityczne znaczenie sportu

Sport jest nierozzerwalnie powiązany z polityką²⁷³ – w tym zakresie może on być traktowany już od wielu lat jako jeden z instrumentów politycznych, służących kreacji wizerunku danego państwa na arenie międzynarodowej²⁷⁴, czy też jako narzędzie polityki wewnętrznej, zagranicznej albo nawet dyplomacji²⁷⁵. Wprawdzie sama geneza oraz idea sportu oraz kultury fizycznej pozostaje wolna od wpływu polityki, niewątpliwie jego organizacja pozostaje z nią połączona. Dzieje się tak chociażby dlatego, że w wielu krajach to państwo jest głównym podmiotem wspierającym rozwój sportu, co samo w sobie oznacza, że może ono narzucać pewien kierunek rozwoju określonych dyscyplin sportu – przykładowo inwestując

²⁶⁹ Z. Krawczyk, *Natura, kultura – sport. Kontrowersje teoretyczne w Polsce*, Warszawa 1970, s. 24, za: M. M. Kobierecki, *Kultura fizyczna a kultura – rozważania teoretyczne* [w:] *Zbliżenia* Cywilizacyjne, nr 1, vol. 1, Włocławek 2016, s. 130.

²⁷⁰ Niektórzy autorzy zestawiają nawet sport ze sztuką, z uwagi na ich podobieństwo, zob. M. Krajewski, *Sztuka jako sport* [w:] *Społeczne zmagania ze sportem*, red. Ł. Rogowski, R. Skrobaccki, Poznań 2011, s. 35-49.

²⁷¹ J. Świercz, *Historia kultury fizycznej. Fakty i ciekawostki*, Brzeście 2005, s. 7, za M. M. Kobierecki, *Kultura fizyczna...*, s. 132.

²⁷² P. Godlewski, *Współczesne heterogeniczne oblicze sportu – refleksja terminologiczna i metodologiczna* [w:] *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej. Historia kultury fizycznej*, red. J. Chełmecki, T. Rychta, t. I, Warszawa 2003, s. 46, za: M. M. Kobierecki, *Kultura fizyczna...*, s. 132.

²⁷³ Na temat relacji sportu i polityki zob. więcej: B. Houlihan, *Sport, Policy and Politics A Comparative Analysis*, Routledge 1997; J. Hill, *Introduction: Sport and Politics* [w:] *Journal of Contemporary History*, vol. 38, nr 3, Londyn 2003, s. 355-361; V.D. Cha, *A Theory of Sport and Politics* [w:] *The International Journal of the History of Sports*, vol. 26, nr 11, Londyn 2009, s. 1581-1610; A. Bairner, J. Kelly, J.W. Lee, *Routledge Handbook of Sport and Politics*, Nowy Jork 2017.

²⁷⁴ Zob. E. Białkowska, *Sport – instrument polityczny służący kreacji wizerunku państwa na arenie międzynarodowej* [w:] *Kwartalnik Naukowy Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego „e-Politikon”*, nr 8, Warszawa 2013 s. 103-137.

²⁷⁵ U. Merkel, *Sport as a foreign policy and diplomatic tool* [w:] A. Bairner, et al., *Routledge...*, s. 28-38.

w poprawę infrastruktury niezbędnej do ich uprawiania, czy też stypendia dla młodych zawodników.

Jako modelowy przykład relacji sport-polityka, można wskazać organizację wydarzenia międzynarodowego na terenie jakiegokolwiek państwa. Wprawdzie propozycję organizacji imprezy rangi mistrzowskiej zgłaszają odpowiednie dla danej dyscypliny krajowe związki sportowe, natomiast przy zgłaszaniu swojej kandydatury są zobligowane, aby posiadać również odpowiednie gwarancje ze strony państwa. Należy bowiem podkreślić, że do organizacji imprezy międzynarodowej niezbędna jest przeważnie zmiana powszechnie obowiązującego prawa w zakresie wymaganym przez daną międzynarodową organizację sportową. Przykładowo, jeżeli państwo odmówiłoby spełnienia wymogów stawianych przez międzynarodową organizację sportową (UEFA), uznając, że naruszają one suwerenność państwową oraz są sprzeczne z krajowym porządkiem konstytucyjnym, to takie działanie *de facto* oznaczałoby rezygnację z organizowania wydarzenia sportowego (w tym wypadku przykładowo UEFA EURO 2012)²⁷⁶. Konsekwencją wyrażenia przez państwo chęci wsparcia organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej było uchwalenie ustawy o przygotowaniu UEFA EURO 2012. W tej ustawie określone zostały zasady przygotowania finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012, w szczególności odnoszące się do warunków realizacji przedsięwzięć²⁷⁷ w zakresie projektowania, budowy, przebudowy lub remontu stadionów i innych obiektów budowlanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych do przeprowadzenia turnieju²⁷⁸.

Co więcej, międzynarodowe organizacje sportowe same wskazują, że imprezy sportowe rangi mistrzowskiej nie mogą być zorganizowane bez wsparcia ze strony rządu państwa

²⁷⁶ zob. więcej: P. Bielewicz, *Polskie zobowiązania i gwarancje na UEFA EURO 2012 w zakresie ochrony własności intelektualnej i zagadnień powiązanych*, Forum Prawnicze, <https://forumprawnicze.eu/attachments/article/91/9-2012%20Bielewicz.pdf> [dostęp: 20.01.2022], s. 80-81. Jednym z głośniejszych przykładów „wymuszenia” przez międzynarodową organizację sportową zmiany prawa krajowego, było doprowadzenie do uchylecia przepisów prawnych obowiązujących od 2003 r., zakładających brak możliwości spożywania napojów alkoholowych (dotyczyło to piwa) na stadionach w Brazylii – zakaz ten został zniesiony specjalnie na okres rozgrywania Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w Brazylii w 2014 r., zob. BBC, *Beer 'must be sold' at Brazil World Cup, says Fifa*, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-16624823> [dostęp: 20.01.2022]; BBC, *Brazil World Cup beer law signed by President Rousseff*, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18348012> [dostęp: 20.01.2022].

²⁷⁷ Przedsięwzięcia te finansowane były z: 1) budżetu państwa ustalonych w ustawach budżetowych, w tym w ramach limitu wydatków na programy wieloletnie; 2) budżetów jednostek samorządu terytorialnego ustalonych w uchwałach budżetowych, w tym w ramach limitu wydatków na programy wieloletnie; 3) pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielonej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, niepodlegających zwrotowi (art. 2 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z 7 września 2007 r. o przygotowaniu UEFA EURO 2012). Wspomniana ustawa określała także warunki realizacji innych przedsięwzięć niezbędnych do przeprowadzenia turnieju (art. 1 ust. 2 pkt 2 ustawy o przygotowaniu UEFA EURO 2012).

²⁷⁸ Art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy o przygotowaniu UEFA EURO 2012.

organizującego daną imprezę²⁷⁹. Przykładowo, FIFA w dokumentacji dotyczącej przedkładania zgłoszeń na organizację Mistrzostw Świata w 2026 r.²⁸⁰, wymagała, aby państwa przedkładające swoje kandydatury zawarły w nich rządowe gwarancje odnoszące się do następujących kwestii:

- 1) wiz, zezwoleń na pobyt, imigracji, zameldowań²⁸¹;
- 2) uprawnień do uzyskania zezwolenia na pracę oraz zwolnień i procedury z zakresu prawa pracy²⁸²;
- 3) zwolnień podatkowych i zobowiązań walutowych²⁸³;
- 4) bezpieczeństwa oraz środków bezpieczeństwa²⁸⁴;
- 5) ochrony i korzystania z praw handlowych²⁸⁵;
- 6) telekomunikacji i technologii informacyjnej²⁸⁶;
- 7) zrzeczeń prawnych, odszkodowań oraz innych kwestii prawnych²⁸⁷.

Gwarancja rządowa wraz ze zgłoszeniem kandydatury powinna zostać złożona przez przedstawiciela najwyższej władzy wykonawczej państwa, w ten sposób. W ten sposób ma to potwierdzać wsparcie państwa dla narodowej federacji, która przedkłada dane zgłoszenie, jak również do wyrażenia gotowości organizacji turnieju na swoim terytorium²⁸⁸.

Polityczne znaczenie sportu przejawia się również na innych płaszczyznach. Należy bowiem pamiętać, że sport – jako element szerszego pojęcia, „kultura fizyczna” – uprawiany jest również masowo na płaszczyźnie nieprofesjonalnej i jego propagowanie stanowi element polityki sportowej państwa (a więc polityki wewnętrznej). Dzieje się tak, z uwagi na to, że państwo rozpoznaje potencjał społeczny i ekonomiczny sportu i w ten sposób próbuje „wykorzystać” go jako narzędzie do realizowania swojej polityki w innych dziedzinach

²⁷⁹ FIFA, *Overview of Government Guarantees and the Government Declaration*, <https://digitalhub.fifa.com/m/502252882e0edd0e/original/ufybnq0f1kd2g1nhw5pc-pdf.pdf> [dostęp: 20.01.2022], s. 1.

²⁸⁰ Ostatecznie organizację turnieju przyznano wspólnej kandydaturze Kanady, Meksyku oraz Stanów Zjednoczonych, która uzyskała więcej głosów od kandydatury złożonej przez Maroko – co ciekawe będzie to zarówno pierwszy turniej w historii Mistrzostw Świata, którego gospodarzami będą aż 3 kraje oraz podczas którego wystąpią już 48 – a nie 32 jak dotychczas – zespoły z 6 różnych kontynentalnych federacji piłkarskich.

²⁸¹ Z uwagi na fakt, że Mistrzostwa Świata są wydarzeniem sportowym o zasięgu globalnym, w którym mogą uczestniczyć drużyny wszystkich 211 stowarzyszeń członkowskich FIFA i które wiąże się z ogromnymi wyzwaniem organizacyjnymi, oczekuje się, że duża liczba osób wejdzie i wyjdzie z kraju/ów gospodarza/y, zob. FIFA, *Overview...*, s. 2.

²⁸² FIFA, *Overview...*, s. 3.

²⁸³ FIFA, *Overview...*, s. 4-9.

²⁸⁴ FIFA, *Overview...*, s. 9.

²⁸⁵ FIFA, *Overview...*, s. 9-10.

²⁸⁶ FIFA, *Overview...*, s. 10-11.

²⁸⁷ FIFA, *Overview...*, s. 11.

²⁸⁸ FIFA, *Overview...*, s. 11.

życiowych, takich jak np.: ochrona zdrowia, edukacja, zatrudnienie, integracja społeczna, turystyka²⁸⁹. Jak wskazuje z kolei W. Woźniak, sport może zostać uznany również za:

- 1) element polityki publicznej;
- 2) użyteczne pole działań klasycznie rozumianej polityki społecznej;
- 3) element spełniający funkcje dyplomatyczne w polityce międzynarodowej;
- 4) element polityki tożsamości²⁹⁰.

Organizacje sportowe oraz sami sportowcy często zajmują stanowisko w określonych (najczęściej budzących duże zainteresowanie) sprawach politycznych dotyczących określonych grup społecznych²⁹¹. Jako narzędzie polityczne sport został wykorzystany również w akcji prowadzonej podczas rozgrywek NBA, w ramach której poruszony został temat nierówności społecznych, wynikających z nierównego traktowania osób o czarnym kolorze skóry. Akcja *Black Lives Matter* stanowiła reakcję ligi, w której przeważającą większość zawodników stanowią osoby o czarnym kolorze skóry i przejawiała się w szczególności tym, że w ramach rozgrywek sezonu 2019/2020 wznowionych w kompleksie Disneya w Orlando w ramach tzw. *NBA Bubble* na każdym z boisk pojawił się właśnie taki napis, natomiast sami zawodnicy mieli możliwość, aby na tyłach swoich koszulek zamiast swoich nazwisk umieścić wybrany przez zawodnika przekaz społeczny²⁹².

4. Podsumowanie

Rozważania na temat znaczenia sportu we współczesnym świecie należało rozpocząć od ustalenia, z czym to pojęcie jest i z czym się wiąże. Trzeba wprost uznać, że sformułowanie jednolitej definicji sportu, która zostałaby powszechnie uznana jest zadaniem trudnym, jeśli nie wręcz niewykonalnym, pytanie także czy potrzebnym. Zrozumiałe pozostaje założenie

²⁸⁹ B. Rischka-Słowik, *Sport a polityka* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 26.

²⁹⁰ Zob. W. Woźniak, *Polityka wobec sportu. Sport jako element polityki publicznej* [w:] „*Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*”, vol. 2, nr 37, Warszawa 2020, s. 35-45.

²⁹¹ Dla przykładu należałoby wskazać umowę partnerstwa zawartą pomiędzy najwyższą klasą rozgrywek piłki nożnej mężczyzn w Anglii – *Premier League* a organizacją *Stonewall*, w ramach której *Premier League* i kluby w niej zrzeszone będą współpracować z organizacją *Stonewall*, aby zachęcić osoby LGBT do angażowania się w sport – niezależnie od tego, czy grają, wspierają klub, czy pracują w roli poza boiskiem - oraz aby poprawić doświadczenia społeczności LGBT, gdy tym się zajmują²⁹¹, *Premier League, Premier League announces partnership with Stonewall*, <https://www.premierleague.com/news/511487> [dostęp: 20.01.2022].

²⁹² Zob. J. Wojczyński, *Equality, freedom, sloboda, kiahaha, koszykarze NBA zagrają z hasłami zamiast nazwisk*, Przegląd Sportowy, <https://www.przegladsportowy.pl/koszykowka/nba/koszykowka-w-nba-zagraja-z-haslami-zamiast-nazwisk-black-lives-matter-i-inne/w0ex48p> [dostęp: 20.01.2022]; B. Deng, *NBA: Black Lives Matter and basketball's role in discussion on racism*, BBC News, <https://www.bbc.com/sport/basketball/53556565> [dostęp: 20.01.2022]; J. Martin, J. Lev, *NBA season restarts with a nod to Black Lives Matter and 2 games that went down to the wire*, CNN, <https://edition.cnn.com/2020/07/31/us/lebron-james-black-lives-matter-nba-spt-trnd/index.html>. [dostęp: 20.01.2022].

przyświecające użyciu tego określenia, jako opisu pewnego rodzaju aktywności fizycznych, uprawianych samodzielnie, czy też w grupie, przy czym istnieć może niezliczona ilość sposobów na powiązanie tych sformułowań w ramach jednej definicji. Tym samym, zabiegiem niepotrzebnym jest zawarcie w polskim systemie prawa definicji legalnej sportu. Jej założeniem miało być „uporządkowanie” rodzajów aktywności, które podlegają dofinansowaniu ze strony władz publicznych, natomiast ustawodawca w niezamierzony sposób doprowadził do niewątpliwej „inflacji” tego pojęcia, gdyż pojęcie to posiada obecnie zdecydowanie zbyt szeroki zakres pojęciowy i łatwiej jest prawdopodobnie wskazać aktywności, które sportem nie są. Konsekwencją takiego działania jest także na wstępie „przeregulowanie” tej dziedziny życia. Z jednej strony bowiem ustawodawca dostrzega to, że powinien ingerować w sport tylko w uzasadnionych przypadkach, jednakże z drugiej decydując się na zawarcie w u.s. definicji tak intuicyjnego pojęcia, przysparza trudności interpretacyjnych.

Wreszcie, sport wpływa na wiele innych wymiarów życia publicznego. Jest on istotną częścią każdego społeczeństwa, „ukorzenioną” na przestrzeni dziejów, wpływa pozytywnie na gospodarkę, współtworząc ją w znaczący sposób. Co więcej, jest on elementem kultury państwowej, a z uwagi na jego znaczenie jest także narzędziem politycznym, wykorzystywanym w celach wizerunkowych przez polityków. Podkreślić należy w tym zakresie wiodącą rolę organizacji sportowych – to one bowiem są organizatorami największych „nośników” emocji sportowych, czyli wydarzeń sportowych. Przeważnie, obywatel nie nawiązuje interakcji ze sportem organizowanym przez państwo albo na niższym szczeblu przez j.s.t. Bierze udział oraz interesuje się rozgrywkami *stricte* prywatnymi, w których występują i które organizowane są wyłącznie przez podmioty prywatnoprawne. To właśnie organizacje sportowe pełnią w konsekwencji fundamentalną rolę dla wzrostu i utrzymywania znaczenia sportu w omówionych powyżej sferach życia publicznego. Rolą państwa jest natomiast wytyczanie ogólnych kierunków ich funkcjonowania w kraju.

Rozdział II

Prawna regulacja sportu

1. Uwagi ogólne

Analizując sport jako fenomen społeczny należy też pamiętać, że jest on dziedziną życia, która pozostaje ściśle związana z normami²⁹³. Nie jest bowiem możliwe uprawianie jakiegokolwiek aktywności sportowej bez równoczesnego podporządkowania się określonym regułom. Przypomnienia wymaga, że W. Lipoński wskazywał „podporządkowanie się regułom – skodyfikowanym, uznawanym zwyczajowo lub doraźnie umownym, wynikającym z istoty danej dyscypliny lub konkurencji sportu, a pod względem etycznym z zasady *fair play*” jako warunek konieczny uznania danej aktywności ludzkiej za sport²⁹⁴. Co więcej, jak wskazują przedstawiciele doktryny prawa sportowego, istotą sportu pozostaje jego instytucjonalizacja, która przejawia się w prowadzeniu współzawodnictwa w ramach określonych struktur organizacyjnych i w oparciu o z góry przyjęte zasady i reguły²⁹⁵. Ian Blackshaw wskazuje wprawdzie, że „sport reguluje się sam”²⁹⁶, natomiast twierdzenie to jest pewnym uproszczeniem, jako że zagadnienia związane ze sportem są także przedmiotem przepisów prawa powszechnego. W tym zakresie należy mieć na uwadze, że działalność organizacji sportowych na terenie danego kraju nie odbywa się „w próżni” i musi mieć swoją podstawę prawną – czy to w postaci *lex specialis*, poświęconej wprost zagadnieniom profesjonalnego sportu, czy też - *lex generalis* obowiązującej wszystkie podmioty o danej formie prawnej, w tym i organizacje sportowe.

Eligiusz Krześniak opisuje to zjawisko w bardziej precyzyjny sposób: „nikt, a już na pewno nie ustawodawca i nie judykatura, nie traktuje dzisiaj sportu jako aktywności odbywających się poza sferą regulacji prawnych. Nie zmienia to jednak faktu, że sport w dużej mierze rządzi się sam.”²⁹⁷. Należy wszakże podkreślić, że sport w pełni podlega krajowemu

²⁹³ S. Gardiner et al., s. 45.

²⁹⁴ W. Lipoński, *Humanistyczna...*, s. 312.

²⁹⁵ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 28.

²⁹⁶ I.S. Blackshaw, *International...*, s. 9.

²⁹⁷ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 289. W tym tonie wypowiada się także A. Szwarz, który uznaje, że jedną z możliwości ustalenia podejścia państwa do sportu jest brak jego ingerencji, z uwagi na to, że sport „rządzi się własnymi prawami”, A. Szwarz, *Kompatybilność regulacji sportowych i prawnych w kontekście prawnej reglamentacji sportu* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarz, Poznań 2014, s. 23.

porządkowi prawnemu²⁹⁸. Stephen Weatherhill zauważa także, że o ile sport jest musi uwzględniać krajowy porządek prawny, to pozostaje on na tyle „wyjątkowy”²⁹⁹ że sama ta okoliczność powinna warunkować interpretację i stosowanie reguł prawnych jego dotyczących³⁰⁰. Hubert Radke podkreśla, że sport od zawsze był uznawany za dziedzinę, która charakteryzuje się niezależnością i funkcjonuje w oparciu o własne zasady i reguły³⁰¹.

Wspomniana przez H. Radke „niezależność” nie oznacza natomiast, że sport funkcjonuje odrębnie od innych sfer życia publicznego i zasad, które nimi rządzą³⁰². Sport podlega dwojakim rodzajom regulacji:

- 1) publicznoprawnych (ustanawianych przez organy państwa upoważnione do stanowienia norm prawa powszechnie obowiązującego) – zespół tych przepisów prawnych dotyczących sportu może być określony zbiorczo mianem prawa sportowego powszechnego³⁰³ oraz;
- 2) prywatnoprawnych (ustanawianych przez organizacje sportowe działające na każdym możliwym szczeblu sportu – lokalnym, krajowym, kontynentalnym lub globalnym) – zespół tych norm prawnych może być określony zbiorczo na wiele różnych sposobów, w tym jako *lex sportiva*³⁰⁴, prawo sportowe wewnętrznie obowiązujące³⁰⁵, prawo sportowe

²⁹⁸ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 288.

²⁹⁹ S. Weatherhill używa określenia *special* i jemu poświęca cały rozdział swojej monografii, S. Weatherhill, *Principles...*, s. 1-7.

³⁰⁰ Tamże, s. 50.

³⁰¹ H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?* [w:] *Sport wyczynowy*, nr 7-9, Warszawa 2007, s. 140.

³⁰² Tamże, s. 140.

³⁰³ Tak: H. Radke, *Prawo sportowe powszechne a prawo sportowe wewnętrzne* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 47-50.

³⁰⁴ Na temat *lex sportiva* zob. więcej: H. Radke, *Lex sportiva* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak Warszawa 2017, s. 74-77. Autor ten pisze, że wprawdzie z początku terminem tym była określana prawotwórcza działalność orzeczeń CAS, natomiast z czasem rozwinęło się jego szersze rozumienie, nie ograniczające jego zakresu wyłącznie do w/w orzeczeń CAS, ale również do regulacji i decyzji organizacji sportowych, funkcjonujących w ramach ruchu olimpijskiego, stanowiące egzemplifikację autonomii sportu.

³⁰⁵ Taką nazwę można zaproponować mając na uwadze art. 93 Konstytucji RP, który określa system źródeł prawa wewnętrznie obowiązującego. Ustawa zasadnicza przewiduje otwarty podmiotowo i przedmiotowo system źródeł prawa wewnętrznie obowiązującego. W ten sposób wypowiedział się na ten temat TK: „system aktów prawa wewnętrznego ma – w przeciwieństwie do systemu aktów będących źródłami prawa powszechnie obowiązującego – charakter systemu otwartego (...). Trzon tego systemu stanowią akty wymienione w art. 93 ust. 1, ale nie ma konstytucyjnego zakazu, by przepisy ustawowe upoważniały także inne podmioty do stanowienia zarządzeń czy uchwał, bądź też nawet aktów inaczej nazwanych, ale też odpowiadających charakterystyce aktu o charakterze wewnętrznym (...). Zarazem jednak wszystkie te akty mieścić się muszą w modelu określonym w art. 93 Konstytucji< (wyrok TK z 1.12.1998 r., K 21/98, OTK 1998/7/116, zob. też wyrok TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK 2000/5/141).”, P. Radziejewicz, *Komentarz do art. 93 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 303.

wewnętrzne³⁰⁶, prawo statutoworegulaminowe³⁰⁷, prawo organizacji sportowych³⁰⁸, czy też prawo wewnątrzwiązkowe³⁰⁹.

Sport podlega jurydyzacji rozumianej przez J. Kochanowskiego jako „regulacji przez ustawodawcę nieomal każdej jego dziedziny, tak jakby bez tego nie mogło się ono normalnie rozwijać i tak jakby przed tą regulacją się nie rozwijało”³¹⁰. Przywołany autor określa podstawowe zasady jurydyzacji życia publicznego³¹¹. W jego ocenie państwo nie powinno przy pomocy prawa regulować rzeczy, które:

- 1) nie nadają się do regulacji prawnej;
- 2) nie muszą być regulowane;
- 3) nie dają się wyegzekwować lub
- 4) „wywołują (nadmierne) skutki finansowe i nie mają pokrycia w budżecie” oraz
- 5) bilans zysków i strat – nie tylko w ekonomicznym znaczeniu jest ujemny³¹².

Opisywana jurydyzacja życia publicznego stała się wg L. Morawskiego „jedną z najbardziej charakterystycznych cech współczesnych społeczeństw”³¹³. W kontekście sportu należy to odnieść do możliwego podejścia interwencyjnego albo nieinterwencyjnego ze strony państwa³¹⁴ oraz do tego, czy sport jako zjawisko „powinien być regulowany”, zgodnie z jedną z wyżej przedstawionych zasad jurydyzacji. Ustawodawca sam zauważa³¹⁵, że regulacje

³⁰⁶ H. Radke, *Prawo sportowe powszechne...*, s. 47-50; W. Górny, *Prawo sportowe wewnętrzne jako determinanta rozwoju w sporcie* [w:] *Casus*, nr 93, Kraków 2019, s. 34; B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu...*, s. 91-97.

³⁰⁷ W. Cajselski, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 44-45. Autor ten dopuszcza dwa możliwe określenia prawa sportowego nie pochodzącego od państwa i drugim z nich jest „prawo sportowe wewnętrzne”.

³⁰⁸ Taką nazwę można zaproponować z uwagi chociażby na art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s., który przewiduje możliwość ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez p.z.s., z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie.

³⁰⁹ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarz, Poznań 2014, s. 78.

³¹⁰ J. Kochanowski, *Deregulacja jako pierwszy etap reformy systemu tworzenia prawa*, [w:] *Wymiar sprawiedliwości i legislacja*, „*Ius et Lex*”, nr 1, Warszawa 2005 s. 216, za: M. Hotel, A. Rychlewska, *Jurydyzacja życia a skuteczność prawa* [w:] *Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia*, nr 1, Poznań 2015, s. 43. Jerzy Paśnik podkreśla, że ustawodawca traktuje inicjowanie procesu legislacyjnego jako podstawowy, o ile nie wyłączny sposób rozwiązywania istniejących problemów społecznych, przy czym takie działanie należy poddać w wątpliwość, w szczególności w odniesieniu do zagadnień związanych ze sportem, co do których powstaje pytanie, czy w ogóle powinny podlegać one regulacji w jakimkolwiek zakresie, zob. J. Paśnik, *Projekt ustawy o ochronie państwa polskiego przed roszczeniami dotyczącymi mienia bezspadkowego jako przykład populizmu prawnego* [w:] *Społeczeństwo i Polityka* 2019, 4(61) s. 233.

³¹¹ Na temat jurydyzacji życia społecznego zob. więcej: K. Koźmiński, *Jurydyzacja życia społecznego* [w:] *Socjologia prawa. Główne problemy i postacie*, red. Z. Cywiński, A. Kojder, Warszawa 2014, s. 134-137.

³¹² J. Kochanowski, *Jurydyzacja życia* [w:] *Palestra*, nr 7-8, Warszawa 2002, s. 99.

³¹³ L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa. Wydanie XII*, Toruń 2009, s. 80.

³¹⁴ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 73-77.

³¹⁵ Z treści uzasadnienia projektu u.s. wynika, że założeniem ustawodawcy było pozostawienie sportu głównie jako sfery wolności obywatelskiej – „(...) kultura fizyczna, w tym sport, nie jest domeną państwa, lecz przede wszystkim – wolności obywatelskiej. Kultura fizyczna, w tym sport, niewątpliwie należą do sfery obywatelskich praw kulturalnych. Te zaś, z uwagi na swój szczególny i specyficzny charakter, nie mogą być obciążone nadmierną reglamentacją prawną oraz interwencją organów władzy publicznej (rządowych oraz samorządu terytorialnego).

prawne dotyczące sportu są niezbędne, ale w możliwie ograniczonym zakresie. Zagadnienie to należy rozważać z punktu widzenia zasady proporcjonalności, która musi być uwzględniana przede wszystkim przy ingerencji prawodawcy w sferę praw i wolności jednostki (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Z orzecznictwa TK z tej zasady wypływają trzy powiązane między sobą obowiązki prawodawcy:

- 1) „przyjmowanie danej regulacji tylko wówczas, gdy jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest związana;
- 2) nakaz kształtowania danej regulacji w sposób zapewniający osiągnięcie zamierzonych skutków (celów);
- 3) warunek zachowania proporcji między efektami wprowadzonej regulacji a ciężarami, względnie niedogodnościami wynikającymi z niej dla obywateli”³¹⁶.

Pytanie więc, czy przyjęcie regulacji o charakterze specjalistycznym odnoszącej się do sportu jest rozwiązaniem niezbędnym „dla ochrony interesu publicznego”, i jeśli tak, to jakiej treści³¹⁷? W uzasadnieniu projektu u.s. akcentowano, że sport jest „domeną wolności obywatelskiej”, natomiast z analizy u.s. wynikają odmienne wnioski. Państwo bowiem ściśle ingeruje w materię związane ze sportem profesjonalnym, tj. tym pozostającym pod auspicjami p.z.s. W ten sposób dochodzi do *de facto* ograniczania wolności obywatelskiej, albowiem w sposób ściśle reglamentowany ustalono, że uprawianie sportu na danym poziomie może odbywać się już wyłącznie w rozgrywkach organizowanych przez p.z.s., którego kompetencje i działalność są określane samodzielnie przez ustawodawcę oraz podlega nadzorowi publicznoprawnemu. Odnosząc się do drugiego z elementów, w omawianym zakresie zamierzonymi skutkami ustanowienia u.s. było ustalenie, że „państwo nie powinno w zasadzie ingerować w sport, gdy nie ma on charakteru uprawiania lub uczestniczenia we współzawodnictwie organizowanym przez polskie związki sportowe lub z ich upoważnienia przez inne podmioty. Uprawianie sportu poza systemem współzawodnictwa sportowego organizowanego przez polskie związki sportowe jest wolne i nie podlega reglamentacji prawnej.”³¹⁸. Skoro natomiast ustawodawca bezpośrednio przewiduje normy prawne współzawodnictwa sportowego organizowanego przez p.z.s., to uznać należy, że w takim wypadku doszło do „zachowania proporcji między efektami wprowadzonej regulacji a ciężarami, względnie niedogodnościami wynikającymi z niej dla obywateli”. Dla tych osób

Aktywność kulturalna, w tym sportowa, jest związana immanentnie z osobistym prawem każdego człowieka do aktywności sportowej.”, Uzasadnienie projektu u.s., s. 1.

³¹⁶ Wyrok TK z 27.04.1999 r., P 7/98, OTK 1999/4/72, LEX nr 37317.

³¹⁷ Zważać należy na to, że „interes publiczny” jest bowiem pojęciem niezwykle szerokim i ogólnym.

³¹⁸ Uzasadnienie projektu u.s., s. 6-7.

fizycznych i prawnych, które nie uczestniczą w tym rodzaju współzawodnictwa nie zostały przewidziane żadne prawne niedogodności, natomiast dla tych, które w nim uczestniczą zostały one określone w precyzyjny sposób, przy czym – czego niniejsza praca jest przykładem – „zasady uprawiania sportu określają właściwe polskie związki sportowe, uwzględniając zasady międzynarodowych federacji sportowych. To na polskich związkach sportowych spoczywa zadanie ustanawiania norm w danym sporcie w zakresie przypisanym im projektowaną ustaw.”³¹⁹. Stanowi to więc interesujące zagadnienie z badawczego punktu widzenia, albowiem państwo wyłącznie wskazuje podmiot, który *de facto* te „niedogodności” dla tych osób reguluje w sposób samodzielny, podlegając jednakże w dalszym ciągu publicznoprawnej kontroli oraz nadzorowi.

2. Jurydyzacja sportu w ujęciu historycznym

Kwestia obowiązywania w danym kręgu kulturowym określonych reguł i zwyczajów w trakcie rywalizacji sportowej zależała przeważnie od ogólnego cywilizacyjnego dorobku na danym terytorium. Wspomniane reguły i zwyczaje z początku przybierały formę niepisaną, natomiast z czasem nastąpiła ich obszerniejsza kodyfikacja³²⁰. Od wieków w każdym społeczeństwie istniała kultura fizyczna, w ramach której uprawiano popularne w danym państwie dyscypliny sportu. Geneza prawa sportowego natomiast sięga tak daleko, jak sam sport³²¹. Analiza ewolucji rozwiązań prawnych w sporcie od jego początków może natomiast stanowić istotne źródło wiedzy na temat pochodzenia wielu aktualnych rozwiązań normatywnych w sporcie. Uwagę należy także zwrócić na źródło pochodzenia reguł, mających zastosowanie w sporcie – tj. uwzględnienie, czy pochodziły one od grupy osób prywatnych, władzy państwowej, czy też organizacji sportowej.

³¹⁹ Tamże, s. 7.

³²⁰ B. Rischka-Słowik, *Historia prawa sportowego* [w:] *Leksykon prawa sportowego*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 42.

³²¹ A.T. Pittman, *The Interaction of Sport and Law: Where Has it Been, Where Is It Now, and Where Is It Going* [w:] *Journal of Legal Aspects of Sport*, vol. 2, nr 2, Conway 1992, s. 64; J.A. Scanlar Jr., G.E. Cleveland, *The Past as Prelude: The Early Origins of Modern American Sports Law* [w:] *Ohio Northern University Review*, vol. VIII, nr 3, Ada1981, s. 433.

2.1. Starożytność

Genezy zorganizowanego współzawodnictwa sportowego upatruje się w starożytnym Egipcie³²². Istnieją także wzmianki o starożytnych zmaganiach sportowych w 1829 r. p.n.e. w Irlandii. Niemniej jednak, to dorobek cywilizacyjny starożytnej Grecji oraz Rzymu w omawianym zakresie zostały poddane najszerzej analizie w literaturze, dlatego też epoka starożytnego prawa sportowego została przeanalizowana na ich przykładzie.

Wydarzenia sportowe były niezbędnym elementem społecznego w kalendarzu wydarzeń w starożytnej Grecji i Rzymie³²³. Najbardziej znaną kolebką starożytnego sportu pozostaje starożytna Grecja. Zawodami sportowymi o największej popularności były Igrzyska Olimpijskie, które odbywały się w Olimpii³²⁴. Współzawodnictwo sportowe uprawiane podczas tego wydarzenia było obwarowane szeregiem reguł, które zostały szczegółowo opisane przez M. Rosińskiego³²⁵ i które dotyczyły nie tylko samych uczestników igrzysk (sportowców³²⁶), ale odnosiły się także do sędziów³²⁷. Założeniem ustanowienia specjalnych praw dla Igrzysk Olimpijskich było przede wszystkim utrzymanie integralności rozgrywek, ale także zapewnienie pokoju³²⁸. Szereg istotnych elementów organizowanego w starożytnej Grecji współzawodnictwa może stanowić pierwowzór współczesnych rozwiązań stosowanych w sporcie, w tym przez organizacje sportowe.

Dla zwycięzców zawodów przewidziane były wartościowe nagrody materialne oraz inne symboliczne przedmioty, jak również honorowe tytuły oraz dożywotnie utrzymanie³²⁹. Zawodnicy uczestniczący w igrzyskach mieli prawo do zaskarżania decyzji sędziowskich w formie protestu do Rady w Olimpii, przed którą mogli udowodnić swoje racje w razie popełnienia błędu przez sędziego. Decyzja sędziego co prawda nie mogła zostać zmieniona,

³²² J.A.R. Nafziger, *International Sports Law*, Nowy Jork 1988, za: A.T. Pittman, *The Interaction...*, s. 64.

³²³ I.S. Blackshaw, *International...*, s. 1.

³²⁴ Ich pierwsza edycja datowana jest na rok 776 p.n.e. Były to największe zawody sportowe z grupy igrzysk panhelleńskich, do których zaliczane były również igrzyska pytyjskie w Delftach, igrzyska istmijskie w Istmii koło Koryntu oraz igrzyska nemejskie w Nemei. Na temat sportu w Starożytnej Grecji zob. więcej: R. Gostkowski, *Sport w starożytności*, Warszawa 1959.; Z. Piątek, *Dzieje kultury fizycznej w zarysie (Antyk-Oświecenie)*, Gdańsk 1995; J. Bielski, *Sport i sztuka w cywilizacji antycznej*, Warszawa 2003; W. Dobrowolski, *Sport i Igrzyska Olimpijskie w starożytnej Grecji [w:] Sport i igrzyska olimpijskie w starożytności*, red. J. Gmurek, E. Zdonkiewicz, Warszawa 2004; W. Jastrzębski, *Historia kultury fizycznej*, Bydgoszcz 2005.

³²⁵ Zob. M. Rosiński, *Sport i Igrzyska Olimpijskie w Starożytnej Grecji*, Łódź 2019

³²⁶ W igrzyskach olimpijskich mogli brać udział wyłącznie dorośli mężczyźni oraz młodzieńcy w wieku od lat 17 do 20 – wszyscy zawodnicy występowali nago, nie dotyczyło to wyłącznie wyścigów konnych. Jeśli chodzi o możliwość uczestnictwa kobiet w igrzyskach olimpijskich – nie miały one prawa wstępu na nie, natomiast wyjątek czyniono jedynie dla kapłanek Hestii oraz Demeter, Tamże s. 6-7.

³²⁷ Tamże, s. 7-8.

³²⁸ J.A. Scanlar Jr., G.E. Cleveland, *The Past...*, s. 435.

³²⁹ M. Rosiński, *Sport...*, s. 7.

natomiast sędziemu, który popełnił błąd, Rada w Olimpii wymierzała karę pieniężną³³⁰. Prawo zawodników do kwestionowania decyzji sędziowskich miało gwarantować należyta staranność sędziów w przeprowadzaniu zawodów w sposób uczciwy i sprawiedliwy³³¹. Ten instrument prawny może zostać uznany za pierwowzór obecnie powszechnie znanych „protestów”, składanych w czasie trwania Igrzysk Olimpijskich.

Sędziowie odgrywali bardzo istotną rolę podczas trwania Igrzysk Olimpijskich. Ich rola była analogiczna do tej sprawowanej również w dzisiejszych czasach i sprowadzała się do nadzorowania/kontrolowania przebiegu zawodów sportowych³³². Sprawowanie funkcji sędziego zawodów wiązało się z uznaniem oraz szacunkiem ze strony mieszkańców starożytnej Olimpii³³³. Sędziowie w ramach sprawowanego przez siebie nadzoru nad przebiegiem zawodów sportowych mieli prawo do wymierzania kar cielesnych zawodnikom, np. mogli ich uderzać kijami, różgami i wychłostać, jeżeli naruszyli zasady rywalizacji sportowej³³⁴. Mieli również za zadanie sprawdzenie „stanu cywilnego” zawodnika przed przystąpieniem przez niego do rywalizacji. Chodziło o ustalenie czy zawodnik nie jest niewolnikiem (jest wolno urodzony) i czy nie posiada żadnych problemów natury prawnej³³⁵.

Okres Igrzysk Olimpijskich przyczyniał się również do zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców starożytnej Grecji. Ogłaszano rozejm od działań wojennych w celu zapewnienia bezpiecznej podróży osobom chcącym wziąć udział w igrzyskach w roli widzów³³⁶. Znanym określeniem pozostaje „Olimpijski Rozejm”³³⁷. Igrzyska Olimpijskie stały się symbolem demokracji, wolności, niepodległości oraz przede wszystkim pokoju.

Syntezyując dorobek greckich regulacji odnoszących się *stricte* do uprawiania sportu, należy przytoczyć pogląd S. Millera, zgodnie z którym najważniejszą wartością wniesioną przez sport do społeczeństwa było wytworzenie koncepcji równości wobec prawa (*isonomia*³³⁸)

³³⁰ Tamże, s. 8.

³³¹ Tamże, s. 8.

³³² Tamże, s. 7.

³³³ Tamże, s. 7-8.

³³⁴ Tamże, s. 8.

³³⁵ R. Gostkowski, *Sport...*, s. 66, za: M. Rosiński, *Sport...*, s. 8.

³³⁶ Tamże, s. 6.

³³⁷ Nazywany *ekecheiria*. Tradycja "olimpijskiego rozejmu" lub "Ekecheiria" została ustanowiona w starożytnej Grecji w IX wieku p.n.e. poprzez podpisanie traktatu pomiędzy trzema królami - Ifitosem z Elis, Klejstenesem z Pizy i Likurgiem ze Sparty - w celu umożliwienia bezpiecznego udziału w starożytnych igrzyskach olimpijskich wszystkim sportowcom i widzom z tych greckich miast-państw, które w przeciwnym razie były niemal nieustannie zaangażowane w konflikt między sobą.

³³⁸ Zgodnie z definicją słownikową, *isonomia* rozumiana jest jako „równość wobec prawa”, która była ważnym hasłem polit. przeł. VI i V w. p.n.e. w staroż. Grecji, przeciwieństwo rządów jednostki. Terminem „isonomia” określano również stan stosunków polit. i społ. w państwie wolnym od tyranii, zarówno rządzonym przez stosunkowo dużą grupę oligarchów, jak i przez lud (*demos*). Często określenie to stawało się także synonimem demokracji, Encyklopedia PWN, *Isonomia*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/isonomia;3915592.html> [dostęp: 22.01.2021].

– a więc fundamentu, na którym opiera się demokracja jako forma ustroju politycznego państwa³³⁹.

Całokształt regulacji dotyczących warunków uczestnictwa w Igrzyskach Olimpijskich określa się mianem *lex olympica*³⁴⁰. Ich rozwój był równoległy do rozwoju innych instytucji, takich jak państwo i prawo. Można stwierdzić, że w okresie olimpijskim Igrzyska zdefiniowały na nowo prawo w greckich *Polis*, gdzie prawo nie było przecież stanowione przez jedną osobę (króla), ale było kształtowane przez ideę sprawiedliwości dla mas. W tym kontekście warto także wspomnieć, że system szkolny starożytnych Aten opierał się na doskonaleniu siły fizycznej poprzez trening i obejmował głównie muzykę oraz różne zajęcia sportowe, które miały na celu rozwijanie fizycznych, umysłowych i moralnych cech obywateli tego miastopństwa. Stanowiło to pierwszy w historii zorganizowany system ćwiczeń fizycznych dla ogółu³⁴¹.

Kolejne zagadnienie z zakresu prawa sportowego w starożytności – tym razem w rzymskim wydaniu – opisuje E. Krześniak, który przypomina wątpliwości Ulpiana odnoszące się do zgłaszanego przez właścicieli niewolników sporu dotyczącego odszkodowania za poniesione uszkodzenia ciała przez jednego z niewolników, które miały być związane z walką na arenie³⁴². W opinii Ulpiana, takiego typu roszczenia podlegały wyłączeniu, w sytuacji, gdy właściciele obu niewolników walczących na arenie wyrazili na to zgodę³⁴³. Generalnie rzecz ujmując, sport w starożytnym Rzymie³⁴⁴ mógł również stanowić pierwowzór rozwiązań związanych ze zmianą przynależności zawodników³⁴⁵, dodatkowo istotne pozostawały kwestie sponsoringu³⁴⁶, które były znane w sporcie już z czasów starożytnej Grecji. Ostatecznie jednak – jak podnosi M. Schneider starożytni Rzymianie interesowali się przede wszystkim zagadnieniami finansowymi odnoszącymi się do aktywności sportowej, natomiast problemy

³³⁹ S.G. Miller, *Ancient Greek Athletics*, Yale University Press, New Haven and London 2004, s. 232.

³⁴⁰ Zob. więcej na ten temat: A.M. Mestre, *The Law of the Olympic Games*, Haga 2009.

³⁴¹ D.H. Demirel, I. Yildiran, *The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment* [w:] *European Journal of Education Research*, vol. 2, nr 4, Hanover 2013, s. 192.

³⁴² E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 45, zob. więcej: M. Schneider, *Sponsoring von Hochleistungssportlern unter rechtshistorischen und verfassungsrechtlichen Gesichtspunkten*, Frankfurt am Main 1998, s. 40–41.

³⁴³ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 45.

³⁴⁴ Na temat prawa w sporcie w starożytnym Rzymie zob. więcej: D. Ibbetson, *Athletics in Ancient Law* [w:] *Legal Information Management*, vol. 12(2), 2012, s. 98-101; K. Harter-Uibopuu, T. Kruse, *Sport und Recht in der Antike*, Wiedeń 2014.

³⁴⁵ W tamtym czasie niewolnicy walczący na arenie byli niewolnikami, a więc stanowili oni własność konkretnych osób fizycznych, dlatego nie można użyć obecnie używanego sformułowania „przynależność klubowa”, z tego względu, że w ówczesnych czasach nie istniały kluby sportowe, natomiast całe władztwo nad niewolnikami – stanowiącymi cudzą własność – sprawowali ich właściciele i to oni posiadali niczym nieograniczoną możliwość decydowania o ich losie – w tym to zobowiązania ich do występów na arenie.

³⁴⁶ U. Haas, D.R. Martens, *Sportrecht*, Zurych 2012, s. 19, za: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 45-46.

odpowiedzialności za szkody wyrządzone w czasie tejsze aktywności pozostawały na dalszym planie³⁴⁷.

Generalnie, nie sposób porównywać rzymskiego postrzegania sportu do greckiego z punktu widzenia wartości, które prezentował on dla tychże cywilizacji³⁴⁸. Zmagania gladiatorów na słynnym rzymskim Koloseum były bowiem filozoficzną antytezą Igrzysk Olimpijskich na praktycznie każdej płaszczyźnie³⁴⁹. Począwszy od „doboru” zawodników – w starożytnej Grecji zawodnicy musieli spełniać określone kryteria (takie jak m.in. wolne urodzenie oraz brak problemów natury prawnej), natomiast w starożytnym Rzymie w zmaganiach uczestniczyli niewolnicy z podbitych ziem lub przestępcy³⁵⁰. Założeniem współzawodnictwa nie było wykazanie się umiejętnościami w ramach danej dyscypliny, ale zaspokojenie pragnienia tłumu w zakresie brutalności³⁵¹. Wreszcie, żaden system sprawiedliwości nie regulował postępowania uczestników ani widzów. Zamiast tego, istniała tylko wyrażona głosem aprobata tłumu i pojedynczy, arbitralny gest władcy w postaci uniesionego w górę albo skierowanego w dół kciuka³⁵².

W stosunku do czasów starożytnych, nie sposób odnosić się do prawotwórstwa organizacji sportowych w jakiegokolwiek postaci – w tamtym okresie nie tylko nie istniały jeszcze wyodrębnione organizacje sportowe, a także nie obowiązywało prawo pochodzące od podmiotu uprawnionego do stanowienia prawa, które odnosiłoby się do sposobu organizacji oraz przebiegu wydarzeń sportowych. Wszelkie powyższe zasady sportowe przybierały formę prawa zwyczajowego, gdyż nie były one zbiorczo regulowane w jakimkolwiek akcie prawnym pochodzącym od upoważnionej do tego władzy państwowej. Z uwagi na ich konsekwentne, wielokrotne zastosowanie nabrały one jednak rangi przepisów obowiązujących zawodników uczestniczących w starożytnych zmaganiach sportowych.

2.2. Średniowiecze

W okresie wczesnego średniowiecza, praktyki gimnastyczne klasycznej ery grecko-rzymskiej zostały praktycznie zapomniane. Wpływ na to mogły mieć nie tylko „silnie ascetyczne nastroje wczesnego Chrześcijaństwa”, w ramach których nie zwracano uwagi na

³⁴⁷ M. Schneider, *Sponsoring...*, s. 40–41, za: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 45-46.

³⁴⁸ J.A. Scanlar Jr., G.E. Cleveland, *The Past...*, s. 439.

³⁴⁹ Tamże, s. 439.

³⁵⁰ Tamże, s. 439-440.

³⁵¹ Tamże, s. 439.

³⁵² Tamże, s. 440.

ćwiczenia cielesne, ale także motywy ekonomiczne – brak funduszy na miejsca przeznaczone do uprawiania ćwiczeń fizycznych, a w szczególności gimnastyki³⁵³. Jednakże, jak wskazuje R. Siekiera, średniowiecze – wbrew temu, co mogłoby się sądzić³⁵⁴ – nie przyniosło widocznego regresu w ramach kultury fizycznej³⁵⁵. Niektóre ludy europejskie miały swoje własne gry i zabawy ruchowe, które wynikały z tradycji, natomiast stopień ich zorganizowania w żaden sposób nie mógł dorównywać starożytnym Igrzyskom Olimpijskim³⁵⁶. Istnieje jednak szereg powiązań pomiędzy uprawianiem określonej dyscypliny sportu a zainteresowaniem ze strony władzy państwowej, która doprowadziła ostatecznie do uregulowania tej części życia społecznego. Analogicznie jak do okresu starożytnego, również w średniowieczu nie było podmiotów, które mogłyby zostać uznane z obecnej perspektywy za organizacje sportowe. Uregulowanie kultury fizycznej (a więc i sportu) pozostawione zostało głównie prawu zwyczajowemu. Należy jednakże odnotować przykłady ingerencji władzy państwowej w tę dziedzinę życia społecznego poprzez ustanowienie konkretnych nakazów lub zakazów związanych z konkretnymi dyscyplinami sportu. Jako przykłady takich działań ze strony władzy państwowej w średniowieczu przytoczyć można m.in.:

- 1) *The Medieval Archery Law* z 1252 r. – angielską ustawę, która wymagała, aby każdy angielski obywatel płci męskiej w wieku od 15 do 60 lat wyposażył się w łuk i strzałę³⁵⁷;
- 2) Edykt królewski Króla Anglii Edwarda III z kwietnia 1314 r. – wydanie tego aktu prawnego stanowiło reakcję władzy na zachowanie tłumów ludzi w Londynie, które próbowały kopać, przenosić lub rzucać piłkę pomiędzy rywalizującymi ze sobą wioskami, co doprowadzało przeważnie do zniszczeń w miastach. W tych rozgrywkach brało udział po kilkuset zawodników, natomiast założeniem gry było przemieszczenie piłki (poprzez jej kopanie, przenoszenie lub rzucanie) do konkretnego miejsca w innym mieście (najczęściej

³⁵³ L.H. Joseph, *Physical education in the middle ages* [w:] *Sport and physical education in the Middle Ages*, red. E.F. Zeigler, Trafford 2006, s. 18.

³⁵⁴ Należy mieć na uwadze, że znaczna część tego okresu czasowego w postaci tzw. „wieków ciemnych” (tj. od końca V wieku do połowy X wieku) jest bardzo uboga w źródła pisane dokumentujące dzieje ludzkości w trakcie tego okresu.

³⁵⁵ R. Siekiera, *Początki polskiej publicystyki sportowej w ujęciu genologicznym. „Przegląd Sportowy” w latach 1921-1925*, Łódź 2016, s. 20.

³⁵⁶ Tamże, s. 20.

³⁵⁷ S. Newman, *Sports in the Middle Ages*, <https://www.thefinertimes.com/sports-in-the-middle-ages> [dostęp: 24.01.2021]. Średniowiecze było okresem praktycznie nieustannych wojen – dlatego też z punktu widzenia władzy państwowej, najbardziej pożądaną formą aktywności jaką mogli uprawiać „zwykli” obywatele był łucznicstwo, natomiast szlachta brała udział w specjalnych turniejach, J.A. Scanlar Jr., G.E. Cleveland, *The Past...*, s. 441. Wspomniany akt prawny w dalszym ciągu jest aktem powszechnie obowiązującym w Anglii i miał swoje zastosowanie w praktyce w ostatnich latach – w 2010 r. wikary jednej z parafii w Anglii powołując się na *The Medieval Archery Law* z 1252 r. zwołał członków swojej parafii na trening łuczniczy, zob. BBC, *Wiltshire vicar revives ancient archery law*, BBC 2010, <https://www.bbc.com/news/10300924> [dostęp: 24.01.2021].

do bramy miasta)³⁵⁸. Celem edyktu było zapewnienie bezpieczeństwa publicznego poprzez zakazanie działań prowadzących do dewastacji przestrzeni miejskiej³⁵⁹.

W przypadku opisywania średniowiecznych związków prawodawstwa państwowego ze sportem, nie można pominąć kwestii niezwykle popularnych w tamtej epoce turniejów rycerskich – niektórzy autorzy twierdzą nawet, że w średniowieczu „dbałość o ciało i wychowanie fizyczne były odrzucane”, a „wychowanie fizyczne odnosiło się do rycerstwa”³⁶⁰. Samo rycerstwo pojawiło się w Europie w IX i X wieku, z kolei na ziemiach obecnej Polski w XI wieku³⁶¹. Niektórzy autorzy upatrują nawet w turniejach rycerskich średniowiecznej genezy idei *fair play*, która do dnia dzisiejszego jest jedną z najbardziej istotnych norm wartości w sporcie³⁶². Pierre de Coubertin – ojciec nowożytnego ruchu olimpijskiego, jeden z założycieli MKOL w swoim liście³⁶³ z 15.01.1884 r., który rozesłał do przedstawicieli wszystkich organizacji sportowych z całego świata wskazywał jako jedno z założeń kongresu: „przede wszystkim konieczność utrzymania w sporcie szlachetnego i rycerskiego charakteru, tak właściwego mu w przeszłości, a to w celu zapewnienia mu odgrywania w wychowaniu narodów nowożytnych podziwu godnej roli, jaką przypisywali mu nauczyciele greccy [...]”³⁶⁴. Jak wskazuje W. Firek, obecnie posługując się sformułowaniem „Igrzyska Olimpijskie” nie ma się na myśli wyłącznie rywalizacji stadionowej, ale między innymi ogół helleńskiej tradycji, etos rycerski, czy też angielski model gentelmana³⁶⁵.

Średniowieczni rycerze charakteryzowali się postępowaniem według zasad etosu rycerskiego, na który składał się zespół wartości przyjętych i akceptowanych przez rycerzy³⁶⁶.

³⁵⁸ R. Siekiera, *Początki...* s. 20.

³⁵⁹ Jako element uzasadnienia edyktu królewskiego wskazano, że: "ponieważ w mieście panuje wielki hałas spowodowany szamotaniem się o duże piłki, z czego może wyniknąć wiele złego, czego Bóg zabrania, rozkazujemy i zabraniamy w imieniu króla, pod groźbą kary więzienia, aby taka gra była używana w mieście w przyszłości", tekst oryginalny: „*There is great noise in the city caused by hustling over large balls from which many evils may arise which God forbid; we command and forbid, on behalf of the King, on pain of imprisonment, such game to be used in the city in the future.*”, T. Lutz, K. McCarthy, *Has football ever been illegal in Britain?*, The Guardian (The Knowledge. Football) 2007, <https://www.theguardian.com/football/2007/feb/07/theknowledge.sport> [dostęp: 24.01.2021].

³⁶⁰ D.H. Demirel, I. Yildiran, *The Philosophy...*, s. 200.

³⁶¹ Zob. D. Piwowarczyk, *Słynni rycerze Europy. Rycerze Chrystusa*, Warszawa 2007.

³⁶² Zob. M. Mazurkiewicz, *Średniowieczna geneza idei fair play i jej funkcjonowanie we współczesnym sporcie – od turniejów rycerskich do nowoczesnego współzawodnictwa na arenach sportowych [w:] Ethos rycerski w kulturze. Tradycje i kontynuacje. T. I: W kręgu średniowiecza*, Katowice 2017, s. 133-147.

³⁶³ List ten zawierał oficjalne zaproszenie na międzynarodowy kongres sportowy mający na celu powołanie Komitetu Olimpijskiego – jego treść obejmowała szczegółowy program przebiegu tego kongresu. Odbiorcy tego listu nie mieli jednak świadomości, że kongres ten miał dotyczyć idei „wskrzeszenia” igrzysk olimpijskich, tylko spotkanie to zostało zorganizowane pod przykrywką uzgodnienia pewnych spraw dotyczących kwestii związanych z amatorem w sporcie, zob. W. Firek, *Filozofia Olimpizmu Pierre'a de Coubertina*, Warszawa 2016, s. 51.

³⁶⁴ Tamże, s. 51-52.

³⁶⁵ Tamże, s. 160.

³⁶⁶ J. Piwowarski, *Ethos rycerski. Przyczynek do budowy kultury bezpieczeństwa Policji*, Kraków 2014, s. 53.

Początkowo ten zespół norm nie był uregulowany kompleksowo w jednym akcie. Pierwotnie średniowiecznych rycerzy obowiązywał niepisany zbiór zasad postępowania, następnie zaś pojawił się kodeks rycerski, który miał zostać stworzony pomiędzy 1170 a 1220 rokiem³⁶⁷. W ramach kodeksu rycerskiego³⁶⁸ określone były następujące fundamentalne zasady, którymi musiał kierować się honorowy średniowieczny rycerz:

- 1) oddanie swojemu władcy;
- 2) chrześcijańskie miłosierdzie (w szczególności w stosunku do słabszych, sierot i wdów) oraz
- 3) walka równego z równym.

Pod koniec epoki średniowiecznej ponownie dostrzeżono znaczenie kultury fizycznej dla całokształtu społeczeństwa – w szczególności w zakresie jego ogólnego korzystnego wpływu na zdrowie i kondycję ludzkiego ciała, ale także w kontekście ewentualnego przygotowania do zmagania wojennych. Pionierem w tym zakresie był włoski nauczyciel V. de Feltre³⁶⁹, który pozostawał pod znacznym wpływem dorobku kultury antycznej (a więc także i kultury fizycznej), w ramach której jednym z warunków posiadania „zdrowego” umysłu było posiadanie „zdrowego” ciała³⁷⁰. Ponownie natomiast, nie sposób poszukiwać w omawianym przedziale czasowym genezy współczesnej działalności prawotwórczej organizacji sportowych, z uwagi na fakt, że nie występowały one w omawianym przedziale czasowym.

2.3. Nowożytność

W epoce nowożytnej w społeczeństwach europejskich „odrodziła się”³⁷¹ kultura fizyczna, której najlepsze wzorce czerpano z dorobku antycznego. Z perspektywy uwarunkowań normatywnych sportu ta epoka ma o tyle istotne znaczenie, że kultura fizyczna (dzięki swoim korzyściom, które przynosiła społeczeństwu jako całości) weszła do życia

³⁶⁷ D. Crouch, *The Birth of Nobility: Constructing Aristocracy in England and France 900–1300*, Harlow 2005, s. 80.

³⁶⁸ W obecnym rozumieniu ten kodeks deontologiczny można by określić jako: „Kodeks etyki zawodowej rycerza”.

³⁶⁹ Vittorino de Feltre (włoski nauczyciel i humanista, który odpowiadał za kwestie nauczania w ramach szkoły w Mantui w I połowie XV wieku) jako jeden z przedmiotów obowiązkowych w ramach programu nauczania przewidział także ćwiczenia fizyczne, J. Mulhern, *A History of Education*, Nowy Jork 1946, s. 282, za: E.A. Oleson, *Physical education in liberal education in the Renaissance and the twentieth century*, Montana 1959, s. 15-16. Na temat działalności edukacyjnej Vittorino de Feltre zob. więcej: P.J. McCormick, *Two Medieval Catholic Educators: I. Vittorino da Feltre* [w:] *The Catholic University Bulletin*, vol. 12, Waszyngton 1906, s. 453-484.

³⁷⁰ S.S. Laurie, *Studies in the History of Educational Opinion*, Cambridge 1905, s. 21, za: E.A. Oleson, *Physical education...*, s. 16.

³⁷¹ Użyte określenie nawiązuje do czasów Renesansu, kiedy to doszło do odrodzenia także i idei uprawiania ćwiczeń fizycznych, D.H. Demirel, I. Yildiran, *The Philosophy...*, s. 200. Na temat sportu w okresie Renesansu zob. więcej: G.M. Colon Semenza, *Sport, Politics and Literature in the English Renaissance*, Cranbury 2003; J. McLelland, *Body and Mind Sport in Europe from the Roman Empire to the Renaissance*, Londyn 2006.

codziennego, natomiast doskonalenie kondycji fizycznej zostało niekiedy przewidziane jako obowiązkowy przedmiot przez ówczesne placówki edukacyjne, jako jedna z aktywności, która zmierza do równomiernego rozwoju człowieka (obok nauki przedmiotów teoretycznych).

Również ówczesny śródziemnomorski krąg kulturowy doskonił się w kierunku kultywacji rozwoju ciała na równi z rozwojem umysłu. Papież Pius II uważał, że umysł i ciało są integralnymi elementami człowieka i powinny być rozwijane równocześnie (obok siebie), w końcu tajemnica integralności człowieka leży we właściwym kształtowaniu jego ciała³⁷². Jak więc widać, stopniowo sport stawał się zjawiskiem, które miało co raz większy wpływ na codzienne życie zwykłych ludzi.

Na przestrzeni XV – XVIII wieku nie da się wprawdzie wyróżnić regulacji, które można uznać za prawo sportowe. W tym okresie nie dochodziło jeszcze do masowego tworzenia organizacji sportowych (w tym klubów sportowych, związków sportowych)³⁷³, których założeniem byłoby organizowanie uprawiania współzawodnictwa sportowego w ramach danej dyscypliny sportu³⁷⁴, natomiast można dostrzec wzrost zainteresowania nawet nie tyle samego prawodawcy państwowego, co podmiotów nie-państwowych, które same zaczęły postrzegać kulturę fizyczną jako element stanowiący integralny element życia społecznego jako całości. Powyższe oznaczać może początki współczesnej formy wychowania fizycznego, które obecnie także jest integralnym elementem każdego programu nauczania na każdym szczeblu nauki. Do rozwoju kultury fizycznej mógł przyczynić się także przemysłowy rozwój państw. Dla wielu pracowników fizycznych sport stał się źródłem odpoczynku po pracy, natomiast w państwach europejskich zaczęły powstawać w miastach specjalnie wyznaczone tereny przeznaczone na cele rekreacyjne dla społeczeństwa. Filozofowie nowożytni dostrzegali potrzebę odpowiedniej budowy ciała dla rozwoju duszy i idealnego człowieka opartego na całkowicie humanistycznym wychowaniu – z tego powodu zalecali oni młodym ludziom ćwiczenia i gry na świeżym powietrzu³⁷⁵.

³⁷² W.H. Woodward, *Vittorino da Feltre and Other Humanist Educators*, Cambridge 1905, s. 136, za: E.A. Oleson, *Physical education...*, s. 16.

³⁷³ Istnieją wprawdzie wzmianki o tym, że pierwszy odnotowany oficjalny mecz krykieta odbył się w Croxheath w hrabstwie Kent, w 1646 roku, wiadomo także, że mecze były rozgrywane w Smithfield w Londynie w latach 60-tych XVI wieku. Co więcej za najstarszy klub na świecie uznaje się Mitcham Cricket Club, który rozgrywa swoje mecze na Mitcham Cricket Green już od 1685 r., zob. P. Shaw, *After 400 years, history is made next to the A323*, *The Independent* 2002, <https://web.archive.org/web/20180328164848/https://www.independent.co.uk/sport/cricket/after-400-years-history-is-made-next-to-the-a323-184142.html> [dostęp: 14.02.2021].

³⁷⁴ Należy jednak odnotować, że zawody sportowe miały miejsce także w XVI wieku - za najstarszą nagrodę sportową na świecie uznaje się *Carlisle Bells* – dzwony przyznawane zwycięzcom w wyścigach konnych *Carlisle Bell* w mieście Carlisle w 1599 r., zob. The Telegraph, *Carlisle Bells, world's sport's oldest trophy, the prize for winner of Cumbria's most celebrated flat race*, 2017, <https://www.telegraph.co.uk/racing/2017/06/27/carlisle-bells-worlds-sports-oldest-trophy-prize-winner-cumbrias/> [dostęp: 14.02.2021].

³⁷⁵ D.H. Demirel, I. Yildiran, *The Philosophy...*, s. 200

Rozwój pierwszych organizacji sportowych nastąpił w późniejszym okresie. Jak wskazuje B. Rischka-Słowik bardziej rozbudowana kodyfikacja reguł oraz zwyczajów obowiązujących we współzawodnictwie sportowym w danej dyscyplinie sportu rozpoczęła się w połowie XVIII w., początkowo obejmując swoim zakresem reguły gry oraz zasady bezpieczeństwa i uczciwej rywalizacji. Prym w tym zakresie wiodło uregulowanie sposobu uprawiania współzawodnictwa sportowego w zakresie boksu³⁷⁶. Autorka ta podnosi, że „era sportu nowoczesnego pod względem organizacyjnym i prawnym rozpoczęła się w XVIII-wiecznej Anglii, która w przedmiocie kodyfikacji ruchu sportowego (a także zamięłowania do rekordów i zakładów sportowych) wyprzedziła kontynent o kilka dziesięcioleci i stworzyła wzór dla innych państw Europy.”³⁷⁷. Pierwsze organizacje sportowe, które można uznać za prekursorów obecnych krajowych związków sportowych zaczęły powstawać w II połowie XIX w. w Wielkiej Brytanii – w tym zakresie B. Rischka-Słowik wymienia chociażby:

- 1) *The Grand National Archery Society*, która została założona w 1861 r.;
- 2) *The Football Association*, która została założona w 1863 r.³⁷⁸.

O znaczeniu dorobku Wielkiej Brytanii w XIX w. dla rozwoju światowego sportu wspominał także w 1995 r. w jednej ze swoich wypowiedzi Premier Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej Sir John Major³⁷⁹. Pierwotnie w Wielkiej Brytanii tworzono organizacje krajowe, w których zrzeszone były kluby biorące udział we współzawodnictwie sportowym w danej dyscyplinie sportu na poziomie krajowym. Z czasem analogiczne organizacje sportowe w danej dyscyplinie sportu były tworzone także w innych krajach³⁸⁰. Krajowe organizacje sportowe dbały o nadzorowanie wszystkich aspektów związanych ze współzawodnictwem w ramach danej dyscypliny sportu na terytorium państwa, na terenie którego dana organizacja została utworzona.

Posłużyć można się w tym zakresie przykładem – do momentu spotkania założycielskiego *The Football Association*, nie obowiązywały jakiegokolwiek powszechnie akceptowalne zasady odnoszące się do sposobu uprawiania współzawodnictwa sportowego w ramach dyscypliny piłka nożna i nie można było mówić o „zorganizowanej” piłce nożnej

³⁷⁶ B. Rischka-Słowik, *Historia...*, s. 42.

³⁷⁷ Tamże, s. 43, zob. S. Boyes, *Globalisation, Europe and the Re-regulation of Sport*, w: *Professional Sport in the EU: Regulation and Re-regulation*, red. A. Caiger, S. Gardiner, Haga 2000, s. 67 i n.

³⁷⁸ B. Rischka-Słowik, *Historia...*, s. 43.

³⁷⁹ Tekst oryginalny: *We invented the majority of the world's great sports... 19th century Britain was the cradle of a leisure revolution every bit as significant as the agricultural and industrial revolutions we launched in the century before*, G. Whannel, *Media Sport Stars: Masculinities and Moralities*. Routledge 2005, s. 72.

³⁸⁰ Mowat u m.in. o *Scottish Football Association* (Szkockim Związku Piłki Nożnej) utworzonym w 1873 r., czy o *Oninklijke Belgische Roeibond Federation Royale Belge D’Aviron* (Belgijskim Związku Wioślarskim) utworzonym w 1887 r.

uprawianej w ramach narzuconych z góry struktur³⁸¹. Właśnie w ten sposób krajowe organizacje sportowe zaczęły bezpośrednio wpływać na kwestie związane z organizowaniem i uprawianiem danej dyscypliny sportu. W końcu bowiem zaczęły się pojawiać skodyfikowane zespoły norm odnoszące się do tych kwestii, które wcześniej nie podlegały jakimkolwiek „uregulowaniu”, natomiast dotychczasowe uprawianie danej dyscypliny sportu nie wiązało się z koniecznością przestrzegania jakichkolwiek skodyfikowanych reguł, które zostały określone przez upoważniony do tego podmiot. Samo upoważnienie krajowej organizacji sportowej do stanowienia reguł uprawiania i organizowania danej dyscypliny sportu wynikało natomiast z kompetencji nadanych jej samodzielnie przez członków założycieli, którymi – w przypadku *The Football Association* – były londyńskie i podlondyńskie kluby piłkarskie oraz szkoły. W ocenie W. Lipońskiego powstawanie lokalnych stowarzyszeń oraz klubów, które grupowały osoby uprawiające daną dyscyplinę sportu na poziomie regionalnym – czy raczej częściej miejskim stanowiło pierwszą fazę rozwoju stowarzyszeniowego oraz internacjonalizacji sportu³⁸². Pierwszy mecz pod regułami ustanowionymi przez *The Football Association* odbył się 9.01.1864 r.³⁸³.

Krajowe związki sportowe były tworzone przez podmioty zrzeszające grupy osób zainteresowane uprawianiem danej dyscypliny sportu (czyli coraz częściej formujące się kluby sportowe, ale także np. szkoły, które gromadziły osoby czynnie uprawiające dany sport). Jest to druga faza rozwoju stowarzyszeniowego oraz internacjonalizacji sportu w ujęciu W. Lipońskiego³⁸⁴.

Wspólna inicjatywa krajowych organizacji sportowych doprowadziła do powstania międzynarodowych organizacji sportowych, których zadaniem było nadzorowanie organizowania światowego współzawodnictwa w ramach danej dyscypliny sportowej. Jest to trzecia – ostatnia faza rozwoju stowarzyszeniowego oraz internacjonalizacji sportu w ocenie W. Lipońskiego³⁸⁵. Przy zakładaniu organizacji światowych kluczową rolę odgrywały organizacje europejskie, które niewątpliwie należy uznać za pionierów w zakresie sposobu organizowania współzawodnictwa w ramach sportu światowego.

Przełom XIX i XX w. był okresem, w których powstawało wiele międzynarodowych organizacji sportowych. Za najstarszą z nich uznaje się FIG, która została założona w 1881

³⁸¹ The Football Association, *The History of the FA*, <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history> [dostęp: 08.03.2021].

³⁸² W. Lipoński, *Historia sportu na tle rozwoju kultury fizycznej*, Warszawa 2012, s. 479.

³⁸³ S. Szczepłek, *Moja historia futbolu*, t. 1, Kraków 2005, s. 17.

³⁸⁴ W. Lipoński, *Historia...*s. 479.

³⁸⁵ Tamże, s. 479.

r. przez Belgię, Francję oraz Holandię³⁸⁶. Po tej dacie nastąpiło znaczące przyspieszenie w powstawaniu międzynarodowych organizacji sportowych, wśród których wymienić można m.in.³⁸⁷:

- 1) *World Rugby* – a więc międzynarodową organizację powołaną w celu organizowania światowego współzawodnictwa w ramach sportu *rugby union* założoną w 1886 r. przez Szkocję, Walię oraz Irlandię;
- 2) Międzynarodową Federację Wioślarską (*World Rowing Federation*, znaną także jako FISA), która została powołana w celu organizowania światowego współzawodnictwa w ramach wioślarstwa w 1892 r. przez Francję, Szwajcarię, Belgię, Włochy oraz Adriatyk (stanowiącą część obecnych Włoch)³⁸⁸.

Konieczność, a precyzyjniej – nieuchronność powstania międzynarodowych organizacji sportowych można najdokładniej przedstawić na podstawie fragmentu opisu historii FISA – w książce wydanej w 100. Rocznicę powstania tejże organizacji. Opisano w niej bowiem genezę powstawania organizacji, która może posłużyć jako uniwersalna historia powstania każdej międzynarodowej organizacji sportowej: „W drugiej połowie XIX wieku, wraz z rosnącą popularnością wioślarstwa, wzrosła liczba klubów i stowarzyszeń. Potrzebny był jednolity zestaw przepisów. Louis Choisy, który miał zostać na kilka lat głównym administratorem FISA, wyjaśnił potrzebę stworzenia międzynarodowej federacji: >Przepisy regat różniły się w zależności od klubu. W Gandawie, Zurychu i Como były one różne. Dystans wyścigu wahał się od 3 000 do 4 000 metrów i obejmował kilka zwrotów wokół boi, palika lub piłki, okrążających pojedynczy punkt lub trzy punkty tworzące trójkąt. Łódki skręcały czasem na prawą, czasem na lewą burtę. Nie było żadnych ograniczeń co do projektu lub konstrukcji łodzi. Wyobraź sobie wyścig z udziałem trzech różnych typów łodzi! Wreszcie, można było zaoferować dowolny rodzaj nagrody. Amatorstwo było praktycznie nieznane: bukmacherzy ustalali kursy: najchętniej obstawiali członkowie jury i sami wioślarze. Słowo jury było ostateczne i rozstrzygało wszelkie spory. Nie istniał ktoś taki jak sędzia. Trzeba było pilnie położyć kres temu chaotycznemu stanowi rzeczy.<”³⁸⁹. Wspomniany fragment można

³⁸⁶ Pierwotna nazwa to Europejska Federacja Gimnastyki - aż do 1921 roku, kiedy to przyjęto kraje pozaeuropejskie i otrzymała swoją obecną nazwę. Co ciekawe, od 1933 do 1939 r. Prezesem tej organizacji był hrabia Adam Zamojski, a siedziba organizacji mieściła się od 1933 r. w Polsce, aż do 1946 r., kiedy została przeniesiona do Lyonu.

³⁸⁷ Przy czym nie jest to pełna lista organizacji powstałych w tym okresie. Rozbudowaną listę międzynarodowych organizacji, unii i federacji sportowych powstałych do 1914 r. przedstawia W. Lipoński, zob. W. Lipoński, *Historia...*, s. 483-485.

³⁸⁸ Na temat historii tej organizacji zob. więcej: J.L. Meuret, *The Fisa Centenary Book*, Oberhofen 1992.

³⁸⁹ Tamże, s. 9, tekst oryginalny: *In the second half of the 19th century, the number of clubs and associations increased, as rowing gained in popularity. A uniform set of rules was required. Louis Choisy, who was to become for several years FISA's chief administrator, explained the need for the creation of an international federation:*

z łatwością odnieść do jakiegokolwiek dyscypliny sportu w II połowie XIX wieku, kiedy to następował stopniowy rozwój współzawodnictwa sportowego, które przestało być wyłącznie sprawą lokalną, ale także zaczęło mieć wymiar krajowy, a następnie międzynarodowy. Można też uznać w/w fragment jako uzasadnienie kompetencji prawotwórczych międzynarodowych organizacji sportowych. *Ratio legis* ich utworzenia było bowiem stworzenie jednolitego zestawu reguł obowiązującego na całym świecie, w celu unifikacji i określenia tożsamyh warunków uprawiania danej dyscypliny sportu, co umożliwiała następnie rywalizację na szczeblu międzynarodowym.

Niezależnie od rozwoju międzynarodowych organizacji sportowych, nastawionych wprost na organizowanie współzawodnictwa sportowego w danej dyscyplinie sportu, należy także dostrzec pojawienie się wyspecjalizowanych organizacji utworzonych wprost do ustanawiania reguł gry. Modelowym przykładem takiej organizacji jest IFAB, który został założony w 1886 r. przez cztery brytyjskie związki piłkarskie – angielski, szkocki, walijski oraz irlandzki³⁹⁰. Celem działania tej organizacji było uzgodnienie standardowych przepisów w ramach dyscypliny piłka nożna, które miały być stosowane na arenie międzynarodowej³⁹¹. Najważniejsza światowa federacja piłkarska – FIFA, która została założona w 1904 r., uznaje jurysdykcję IFAB nad *Laws of the Game*, czyli skodyfikowane przepisy gry w piłkę nożną. Dziewięć lat po utworzeniu, FIFA stała się jednym z członków IFAB³⁹². Co istotne, aż po dziś dzień jednym z wymogów przynależności danej organizacji sportowej do FIFA pozostaje stosowanie przez nią przepisów, które zostały ustanowione przez IFAB. Obecnie odpowiedzialność za światową piłkę nożną jest rozdzielona pomiędzy te dwa podmioty – jeden z nich (FIFA) jest odpowiedzialny za warstwę organizowania światowego współzawodnictwa sportowego i ustanawianie reguł z tą organizacją związanych, natomiast drugi z nich (IFAB)

“The rules of racing varied from club to club. At Ghent, Zurich and Como, these were all different. The race distance varied from 3,000 to 4,000 metres and included several turns about a buoy, a stake or a ball, rounding either a single point or three points which formed a triangle. The boats turned sometimes to starboard, sometimes to port. There were no restrictions on the design of construction of boats. Imagine a race involving three different types of boat! Finally, any kind of prize could be offered. Amateuism was virtually unknown: bookmakers decided the odds: the keenest to lay bets were the members of the jury and the oarsmen themselves. The jury’s word was final and settled any dispute. There was no such thing as an umpire. It was becoming a matter of urgency to put an end to this chaotic state of affairs.

³⁹⁰ IFAB, *The IFAB Background*, <https://www.theifab.com/background/> [dostęp: 03.07.2022].

³⁹¹ Tamże.

³⁹² IFAB składa się z czterech brytyjskich związków piłkarskich (Anglii, Szkocji, Walii i Irlandii Północnej), z których każdy ma jeden głos, oraz FIFA, obejmującej pozostałe 207 związków krajowych, z czterema głosami. W ten sposób wszystkie pięć organów zapewnia, że przepisy są przestrzegane z poszanowaniem tradycji piłki nożnej, a także jej międzynarodowych realiów.

jest podmiotem wyłącznie odpowiedzialnym za kreowanie reguł sportowych, a więc tych, których muszą przestrzegać wszyscy zawodnicy podczas meczów piłkarskich³⁹³.

Pod koniec XIX w. z inicjatywy barona P. de Coubertin utworzono MKOL oraz reaktywowano Letnie Igrzyska Olimpijskie, których pierwsza nowożytna edycja została zorganizowana w 1896 r. w Atenach. Wybór miejsca nie był przypadkowy. Stanowił hołd dla greckiej tradycji sportowej i oznaczał powrót do korzeni sportu. Od 1896 r. co 4 lata odbywają się Letnie Igrzyska Olimpijskie, których organizacja wiąże się dla danego kraju z wielkim prestiżem, ale także stanowi znaczne wyzwanie organizacyjne, co siłą rzeczy oznacza, że krąg państw mających odpowiednie zaplecze finansowe i infrastrukturalne nie jest zbyt szeroki. Letnie Igrzyska Olimpijskie uważane są przez sportowców za najważniejsze wydarzenie sportowe, natomiast medal olimpijski zapewnia danemu sportowcowi miejsce w panteonie najlepszych przedstawicieli danej dyscypliny sportu. MKOL jest podmiotem stojącym na czele światowego Ruchu Olimpijskiego³⁹⁴, którego misją jest propagowanie olimpizmu na całym świecie oraz przewodniczenie Ruchowi Olimpijskiemu³⁹⁵. Zrzesza on narodowe komitety olimpijskie, które – aby móc przynależeć do Ruchu Olimpijskiego – muszą działać na podstawie Karty Olimpijskiej, czyli aktu kształtującego „najważniejsze pryncypia organizacji igrzysk olimpijskich, podstawy filozofii olimpizmu oraz kluczowe zasady funkcjonowania MKOL i zarządzania ruchem olimpijskim na całym świecie”³⁹⁶.

Jak wskazuje się w doktrynie, narodziny nowoczesnego ruchu sportowego, który zaczął przybierać formę zinstytucjonalizowaną i skodyfikowaną, sprawiło, że państwo zaczęło coraz bardziej interesować się tą dziedziną życia i zainteresowanie to zaczęło przybierać zorganizowaną formę³⁹⁷. Pojawienie się pod koniec XIX w. międzynarodowych organizacji sportowych, w szczególności utworzenie MKOL nadało *de facto* bieg rozwojowi międzynarodowego prawa sportowego w takim rozumieniu, że zaczęło ono przyjmować

³⁹³ IFAB opisuje swoją misję w następujący sposób: „Misją IFAB jest służenie światu piłki nożnej jako niezależny strażnik Przepisów Gry. Jako jedyny organ uprawniony do decydowania i uzgadniania zmian w Przepisach Gry, słuchamy społeczności piłkarskiej, mając na celu poprawę i rozwój gry dla zawodników, sędziów i kibiców, jednocześnie chroniąc i wzmacniając ducha i prostotę piłki nożnej. Przejrzystość, odpowiedzialność i inkluzywność to podstawowe wartości IFAB. Służymy całej globalnej społeczności piłkarskiej, wyrażamy jej poglądy i odpowiednio zmieniamy Przepisy Gry w demokratyczny sposób. Naszym celem jest zapewnienie przyszłego zdrowia i stabilności piłki nożnej przy jednoczesnym poszanowaniu podstawowych wartości gry.”, zob. IFAB, *The IFAB...*

³⁹⁴ Na temat ruchu olimpijskiego zob. K. Grabska-Luberadzka, *Ruch olimpijski [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 194-196.

³⁹⁵ Art. 2 Karty Olimpijskiej.

³⁹⁶ K. Grabska, Luberadzka, *Karta olimpijska [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 56.

³⁹⁷ S. Gardiner, et al., *Sports...*, s. 25 i n., za: B. Rischka-Słowik, *Historia...*, s. 44.

ponadnarodowy charakter, a jedna organizacja stała się uprawniona do ustalania sytuacji prawnej innych – podległych jej – krajowych organizacji członkowskich.

2.4. XX-wiek

Początek XX w. przyniósł dalszy rozwój światowego sportu w związku z konstytuowaniem się kolejnych międzynarodowych organizacji sportowych odpowiedzialnych za organizację współzawodnictwa w ramach danej dyscypliny sportu. Co ciekawe, zainteresowane kraje dopiero z czasem zaczęły organizować się w ramach swojego kontynentu (tworząc np. europejskie organizacje sportowe). W tym zakresie jako przykład można podać fakt, że pierwsze Mistrzostwa Świata w piłce nożnej organizowane przez FIFA odbyły się w 1930 r. w Urugwaju, natomiast pierwsze Mistrzostwa Europy w piłce nożnej organizowane przez UEFA miały miejsce 30 lat później we Francji. Konsekwencją powstawania kontynentalnych oraz światowych organizacji sportowych było przekazanie im obowiązków związanych z organizowaniem rozgrywek sportowych na tych szczeblach. Z uwagi na pojawienie się nowych podmiotów w ramach światowego sportu zasadne stało się dzielenie wydarzeń sportowych na:

- 1) krajowe (organizowane przez daną organizację sportową na terytorium danego państwa – a więc np. zawody o mistrzostwo/puchar danego kraju³⁹⁸);
- 2) kontynentalne (organizowane przez daną organizację sportową działającą na terenie kontynentu – a więc np. zawody o mistrzostwo Europy);
- 3) międzynarodowe (światowe – organizowane przez daną organizację sportową działającą dla określonej dyscypliny sportu na całym świecie w wyniku uznania jej przez organizacje krajowe i kontynentalne – a więc np. zawody o mistrzostwo świata).

Biorąc pod uwagę powyższy katalog wydarzeń sportowych z uwagi na ich zasięg terytorialny, tożsamą argumentację można przedstawić w odniesieniu do prawa organizacji sportowych. Z początku można bowiem było mówić tylko i wyłącznie o prawie krajowych organizacji sportowych, następnie o prawie międzynarodowych organizacji sportowych oraz ostatecznie – także i prawie kontynentalnych organizacji sportowych. Wszystkie te poziomy stanowienia przepisów przez organizacje sportowe pozostają ze sobą we wzajemnej korelacji.

Elementem wspólnym dla wszystkich z wymienionych organizacji sportowych jest także to, że zostały one upoważnione przez swoich członków do ustalenia całokształtu reguł

³⁹⁸ Na gruncie polskim obecnie kompetencje te przynależą p.z.s.

odnoszących się do uprawiania oraz organizowania współzawodnictwa sportowego. Tym samym powstał swoisty dualizm prawny, gdyż uprawianie i organizowanie sportu zostało objęte szeregiem reguł wewnętrznych pochodzących od właściwej organizacji sportowej, ale także w dalszym ciągu podlegało ustawodawstwu krajowemu. Każda z tych organizacji sportowych została bowiem „umiejscowiona” w uwarunkowaniach prawnych danego państwa, a więc podlegała krajowym przepisom prawnym, chociażby w zakresie wymogów związanych z rejestracją, bieżącym funkcjonowaniem, sprawozdawaniem ze swojej działalności, czy też nadzorem sprawowanym przez organizację państwową. Rozwój międzynarodowych organizacji sportowych został dostrzeżony w prawodawstwie krajowym. Stopień ingerencji państwowej w sport zależał od decyzji prawodawcy państwowego. W tym zakresie na tym etapie należy zaobserwować możliwe zróżnicowane podejścia: 1) interwencjonistyczne (tj. przewidujące rozbudowane przepisy dotyczące uprawiania i organizowania współzawodnictwa sportowego) oraz 2) nieinterwencjonistyczne (autonomiczne – zakładające pozostawienie tej sfery regulacji poza domeną państwową do wyłącznej regulacji przez krajowe organizacje sportowe z uwagi na specyfikę sportu, w ramach której wymagana jest jego istotna „niezależność” od organizacji państwowej).

Należy wspomnieć, że w XX wieku doszło do rozwoju zarówno prawa sportowego wewnętrznego, jak i prawa sportowego powszechnie obowiązującego. W tym zakresie trzeba zauważyć, że przykładowo już w II Rzeczypospolitej pojawiły się akty prawne, które dotyczyły kwestii uprawiania i organizowania wydarzeń sportowych³⁹⁹. W ocenie S. Fundowicza rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27.10.1933 r. – Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych było pierwszą regulacją w niepodległej Polsce, w której bezpośrednio odniesiono się do sportu⁴⁰⁰. Z kolei w drugiej połowie XX wieku doszło do ewolucji państwowego prawa sportowego – wprawdzie w niektórych ustawodawstwach kwestie odnoszące się do sportu (a w zasadzie do kultury fizycznej jako elementu zdrowia publicznego) pojawiały się w wielu ustawach, natomiast brak było naczelných aktów prawnych, które regulowały tę materię w sposób kompleksowy. W niektórych państwach europejskich taki trend utrzymał się do dnia dzisiejszego. Przykładowo w ustawodawstwie niemieckim, holenderskim, brytyjskim czy też szwedzkim w dalszym ciągu nie obowiązuje jakikolwiek akt prawny, który odnosiłby się bezpośrednio do materii sportu⁴⁰¹. W tych krajach

³⁹⁹ Zob. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27.10.1933 r. Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych (Dz. U. z 1933 r., nr 85, poz. 632) – w art. 1 tegoż rozporządzenia określono, że jego przepisom podlegają także „przedsięwzięcia sportowe”.

⁴⁰⁰ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 26.

⁴⁰¹ J. L. Chappelet, *Autonomy of sport in Europe*, Strasbourg 2010, s. 34.

działają jednakże stosowne organizacje sportowe (krajowe federacje), których funkcjonowanie nie jest uregulowane w akcie prawnym o charakterze *lex specialis*. Pozostają one podmiotami, na których spoczywa główny obowiązek zarządzania sportem profesjonalnym. W takim przypadku – z uwagi na brak obowiązywania naczelnego aktu prawnego z tej dziedziny – do organizowania współzawodnictwa sportowego będą miały zastosowanie przepisy prawa powszechnie obowiązującego (z zakresu prawa cywilnego, prawa karnego, prawa publicznego oraz – tak właściwie – każdego aktu prawnego, który będzie dotyczył konkretnego aspektu działalności tej organizacji sportowej). W odniesieniu do systemu prawa polskiego, zaczęły się z czasem pojawiać kompleksowe krajowe rozwiązania prawne, z tym że odnosiły się one przeważnie do kultury fizycznej⁴⁰², do której należy również sport, natomiast komercjalizacja i profesjonalizacja sportu⁴⁰³ doprowadziły do tworzenia aktów prawnych, które były poświęcone materii sportu profesjonalnego⁴⁰⁴.

Podsumowując prawny dorobek sportu z przestrzeni XIX i XX w. w Europie, podzielić należy opinię B. Rischki-Słowik, według której prawo sportowe „rozwijało się na przestrzeni XIX w., by w XX w. rozkwitnąć i przekształcić się w odrębną dziedzinę prawa”⁴⁰⁵, przy czym w zakresie możliwości uznania prawa sportowego za odrębną dziedzinę prawa, odpowiednie rozważania zostały poczynione na dalszych stronach.

3. Współczesny sport z perspektywy normatywnej

3.1. Koncepcje regulacji prawnych w sporcie

Współczesny sport jak niemalże każda dziedzina życia publicznego pozostaje przedmiotem zainteresowania polskiego prawodawcy. W ocenie A. Szwarca już samo obowiązywanie regulacji prawnych odnoszących się do sportu stanowi przejaw ingerencji państwa i prawa w jego sprawy⁴⁰⁶. Należy bowiem mieć na uwadze, że nie sposób uznać, że jakiegokolwiek zachowanie ludzkie może być oceniane z punktu widzenia prawnego jako indyferentne⁴⁰⁷. Sformułowanie to ma zastosowanie także i do aktywności sportowej. Mowa tu nie tylko o jej warstwie zawodowej, która uregulowana jest w prawie sportowym powszechnym (w postaci

⁴⁰² Zob.: u.k.f. z 1984 r.; u.k.f. z 1996 r.

⁴⁰³ Na temat komercjalizacji i profesjonalizacji sportu zob. H. Radke, *Komercjalizacja i profesjonalizacja sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 61-64.

⁴⁰⁴ Zob. u.s.k.; u.s.

⁴⁰⁵ B. Rischka-Słowik, *Historia...*, s. 42.

⁴⁰⁶ A. Szwarc, *Kompatybilność regulacji sportowych...*, s. 23.

⁴⁰⁷ Na co wskazuje także E. Krześniak, *Kluby...*, s. 289.

przede wszystkim u.s.), a także w prawie sportowym wewnętrznym (w postaci zasad i reguł ustanawianych przez krajowe i międzynarodowe organizacje sportowe). Wyróżnić należy także regulacje prawne odnoszące się do warstwy amatorskiej (powszechnej, rekreacyjnej) sportu, która będzie podlegać każdorazowej ocenie z punktu widzenia odpowiednich przepisów prawa powszechnego (m.in. prawa cywilnego, prawa karnego). Dotyczy to w szczególności zdarzeń, od których zależałoby np. określenie odpowiedzialności jednego z zawodników w razie wyrządzenia przez niego uszczerbku na zdrowiu drugiemu zawodnikowi, biorącemu udział w niezawodowej rozgrywce.

Na początku rozważań trzeba wyjaśnić rozumienie pojęcia „normatywność”⁴⁰⁸, aby prawidłowo umiejscowić sport w tejże perspektywie. Samo pojęcie „normatywności” nie jest jednolicie rozumiane w doktrynie⁴⁰⁹. Założyć można, że „normatywność” jest dogodnym określeniem, którego można użyć, gdy chce się opisać część doświadczenia życiowego, które nie stanowi natychmiastowego rezultatu tego, co znajduje się w świecie, ale wręcz przeciwnie – mówi o tym, jak świat powinien wyglądać⁴¹⁰. Aż dziewięć propozycji definicji normatywności przywołuje M. Piekarski⁴¹¹. W kontekście prawnym, przywołania wymaga sposób określenia normatywności przez H. Kelsena i przytaczany przez J. Kalinowskiego, zgodnie z którym, normatywność to „własność tzw. etycznych i prawnych systemów normatywnych, tj. praw, kodeksów itd. Należy je rozumieć jako określone zbiory zdań praktycznych i teoretycznych powiązane związkami logicznymi i pozallogicznymi.”⁴¹². W ocenie B. Brożka najbardziej rozpowszechnioną definicją „normatywności” jest ta, która zakłada, że „reguła postępowania jest normatywna, jeśli stanowi obiektywną rację działania”⁴¹³. To, że reguły obowiązujące w sporcie można określić mianem „normatywnych” wynika stąd, że są one opisowe i określają pewne zachowania za dopuszczalne i niedopuszczalne⁴¹⁴.

⁴⁰⁸ Na temat zagadnienia normatywności zob. więcej m.in.: B. Brożek, *Normatywność prawa*, Warszawa 2012; B. Brożek, *Pojęcie normatywności* [w:] *Fenomen normatywności*, red. A. Brożek, B. Brożek, J. Stelmach, Kraków 2013, s. 19–44; P. Duchliński, *Normatywność – jej źródła i sposoby badania. Analiza metateoretyczna* [w:] *O normatywności w etyce*, red. P. Duchliński, A. Kobyliński, R. Moń, E. Podrez, Kraków 2015, s. 16–62.

⁴⁰⁹ Zob. S. Delacroix, *Legal Norms and Normativity. An Essay in Genealogy*, Oxford and Portland, Oregon 2006, s. x–xiv

⁴¹⁰ Tamże, s. x.

⁴¹¹ M. Piekarski, *Jedna czy wiele normatywności?* [w:] *Studia Philosophiae Christianae UKSW*, vol. 54, nr 2, Warszawa 2018, s. 64–65.

⁴¹² H. Kelsen, *General Theory of Law and State*, Cambridge 1945; J. Kalinowski, *Teoria poznania praktycznego*, Lublin 1960, za: M. Piekarski, *Jedna...*, s. 64.

⁴¹³ Ch. Korsgaard, *The Sources of Normativity*, Tanner Lectures on Human Values, <http://www.tannerlectures.utah.edu/lectures/documents/korsgaard94.pdf>, 1994, za: B. Brożek, *Normatywność prawa...*, s. 12.

⁴¹⁴ W. Twining, D. Miers, *How do to Things With Rules. Fourth edition*, Londyn 1999, s. 123, za: S. Gardiner, et al., *Sports...*, s. 44. Dotyczy to zarówno przepisów prawa sportowego powszechnego oraz wewnętrznego.

W kontekście normatywności reguł, sport należy oceniać więc analogicznie jak wszelkie inne dziedziny życia, które obwarowane są pewnym szeregiem norm. W odniesieniu do sportu pewien nacisk należy jednak położyć na specyficzne źródło pochodzenia tychże reguł, jako że przeważająca większość z nich ustanawiana jest przez podmioty prywatne. Normy prawa sportowego będą stanowić wycinek szerszego obszaru normatywnego (nazywanego przez M. Piekarskiego „polem normatywnym”, charakteryzującego się różnorodnością i specyfiką i które jest szczegółowo analizowane w ramach niniejszej rozprawy⁴¹⁵.

Przed wymienieniem aktów prawnych prawa powszechnego regulujących zagadnienia dotyczące sportu, poczynić trzeba pewne ustalenia w tym zakresie. Uważa się, że prawo sportowe może być postrzegane w trojakim znaczeniu:

- 1) prawo sportowe *sensu stricto*, które obejmuje regulacje prawne pochodzenia państwowego, znajdujące zastosowanie w sporcie;
- 2) prawo sportowe, które obejmuje regulacje pochodzące od organizacji sportowych;
- 3) prawo sportowe *sensu largo*, które obejmuje regulacje prawne znajdujące zastosowanie w sporcie oraz regulacje organizacji sportowych⁴¹⁶.

Wiktor Cajselski podjął się próby wymienienia wszystkich elementów tworzących normatywny porządek w polskim sporcie⁴¹⁷, wskazując, prawo sportowe tworzą: „dyspozycje prawa powszechnie obowiązującego (prawa pracy, prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa podatkowego etc.), prawa sportowego powszechnego (u.s.k. oraz akty wykonawcze wydane na jej podstawie) oraz prawa sportowego wewnętrznego, statutoworegulaminowego, do którego należy zaliczyć prawo międzynarodowych organizacji sportowych zrzeszających właściwe p.z.s, prawo właściwych p.z.s. zrzeszających właściwe związki sportowe i kluby sportowe, prawo właściwych związków sportowych zrzeszających kluby sportowe oraz prawo klubów

⁴¹⁵ M. Piekarski przyrównuje „pola normatywne” do wysp, archipelagów i kontynentów usytuowanych na wielkim oceanie (którym jest normatywność) i pisze: „Czym jest pole normatywne? Aby wyjaśnić to pojęcie, należy wyobrazić sobie, że normatywność jest czymś na kształt oceanu. Jest bardzo różnorodna, nieo określona i różnicują ją pojawiające się specyfikacje, tak jak na oceanie pojawiają się różne wyspy, archipelagi czy kontynenty. Z całą pewnością jedną z takich wysp czy kontynentów jest normatywność moralna wiązana z dociekaniem etycznymi. Ale przecież oprócz niej istnieje też region normatywności prawa, obok niego znajduje się normatywność matematyki, normatywność logiki itd. Oprócz tych dużych wysp czy kontynentów można wskazać takie regiony, które wiążą się z normatywnością teorii i praw empirycznych, normatywnością twórców artystycznych, a nawet ze specyficzną sferą normatywności projektowania interakcji i przedmiotów użytkowych. Pole normatywne obejmuje zatem szereg dziedzin i problemów, zaś jego zbadanie wymaga od badaczy podziału pracy i dyscypliny metodologicznej. Droga odgórna w jakimś stopniu prowadzi do zredukowania pola normatywnego do jednego z jego regionów.”, M. Piekarski, *Jedna...*, s. 70.

⁴¹⁶ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 23. Wspomniany autor powołuje się w tym zakresie na twierdzenia A. Szwarcza.

⁴¹⁷ Autor ten dokonywał swoich rozważań na bazie poprzednio obowiązującej ustawy regulującej kwestie sportowe, tj. u.s.k.

sportowych”⁴¹⁸. Należy się zgodzić z tym, że powyższa lista jest wyczerpująca, jeśli chodzi o wymienienie elementów współtworzących polskie prawo sportowe – zawiera ona w sobie zarówno element publicznoprawny – tj. przepisy prawa powszechnie obowiązującego, które mają zastosowanie do sportu – prawo cywilne, handlowe, podatkowe, prawa sportowego powszechnego (a więc ustaw bezpośrednio odnoszących się do sportu) oraz przede wszystkim prawa sportowego wewnętrznego, a więc przepisów pochodzących od wszystkich krajowych oraz międzynarodowych podmiotów niepublicznych, które współtworzą regulacje obowiązujące w sporcie.

Regulacje prawne mające zastosowanie w sporcie są więc pochodną działalności prawotwórczej różnego rodzaju podmiotów. Ich wzajemne uzupełnianie się prowadzi do powstania zespołu norm różnego rodzaju, które wspólnie współtworzą pojęcie nadrzędne, jakim jest „prawo sportowe”. Regulacje te odznaczają się znaczną specyfiką. Przyczyną tworzenia tych regulacji jest konieczność określenia sekwencji zdarzeń przebiegu współzawodnictwa sportowego – nie tylko na polu gry, ale także w jego warstwie organizacyjnej. Uprawianie sportu przez uczestników zawodów sportowych wymaga stosowania przez nich określonych reguł w czasie trwania ich rywalizacji. Reguły te – w zależności od rozwoju sportu były stanowione pierwotnie przez samych uczestników danej rywalizacji, natomiast z momentem utworzenia odpowiednich organizacji sportowych, przejęły one kwestie regulowania zasad odnoszących się do uprawiania danej dyscypliny sportu i sposobu prowadzenia współzawodnictwa sportowego.

Reguły sportowe określa się jako: „ogół norm o generalno-abstrakcyjnym charakterze, ustanawianych przez organizacje sportowe na poziomie lokalnym, krajowym, kontynentalnym lub globalnym, służących regulowaniu zarówno przebiegu współzawodnictwa sportowego, jak i aspektów organizacyjnych sportu”⁴¹⁹. Podkreśla się, że sport, który pozbawiony jest reguł, nie jest w takim wypadku sportem⁴²⁰. Państwo nie stanowi jednak bezpośrednio reguł sportowych – pozostają one w domenie samych organizacji sportowych, natomiast państwo jest odpowiedzialne za stworzenie odpowiednich warunków wspierania sportu⁴²¹, od państwa zależy też decyzja o ustanowieniu podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego w sporcie krajowym oraz ustalenie zakresu nadzoru nad ich działalnością.

⁴¹⁸ W. Cajselski, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym...*, s. 44- 45.

⁴¹⁹ J.L. Chapelet, *Autonomy of Sport...*, s. 41-45, za: H. Radke, *Reguły sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 191.

⁴²⁰ Z. Jaworski, *Sport z dystansu. Fakty i refleksje*, Warszawa 2015, s. 17.

⁴²¹ Czy też raczej szerzej – kultury fizycznej – przy czym sport pozostaje jedną z jej części.

Pomimo powyższych twierdzeń przedstawicieli doktryny prawa sportowego o „samoregulacji” sportu, trzeba wskazać, że jest on dziedziną życia, która ostatecznie znalazła także swoje odzwierciedlenie nie tylko w regułach wewnętrznych organizacji sportowych, ale także w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Sport nie jest ostatecznie zjawiskiem pozostawionym poza przedmiotem regulacji prawnych. W doktrynie zagranicznej wyróżnia się trzy rodzaje przepisów prawnych, które regulują sport:

- 1) reguły sportowe;
- 2) reguły dotyczące kultury gry sportowej (m.in. kodeksy etyczne);
- 3) prawo powszechne⁴²².

Źródłem pochodzenia pierwszych dwóch będzie tytułowa działalność prawotwórcza organizacji sportowych, natomiast ostatni z nich będzie pozostawał już wyłącznie domeną prawodawcy państwowego. Biorąc pod uwagę ustawową definicję sportu, należy wskazać, że przedmiotem zainteresowania ustawodawcy powinna być każda forma aktywności fizycznej, niezależnie od tego, czy uczestnictwo w niej jest doraźne (incydentalne) czy zorganizowane, a której rezultatem jest wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach.

Należy podkreślić, że niemalże każde (a więc również nieprofesjonalne) uprawianie sportu będzie podlegać regulacjom prawnym pomimo tego, co zostało wskazane w treści uzasadnienia projektu u.s.: „znaczna część aktywności w zakresie kultury fizycznej, w tym sportu, odbywa się poza sferą regulacji prawnych”⁴²³. Przychylić należy się do twierdzeń E. Krześniaka, który zauważa wprost, że sport nie może być traktowany jako aktywność, która odbywa się poza sferą regulacji prawnych⁴²⁴. Inaczej twierdzi S. Fundowicz, który podziela pogląd przedstawiony powyżej zawarty w treści uzasadnienia projektu u.s.⁴²⁵.

Przy okazji omawiania koncepcji regulacji prawnych mających zastosowanie w sporcie, na uwadze należy mieć okoliczność, czy wspomniane reguły sportowe można w ogóle uznawać jako odpowiadające swoim charakterem regułom prawnym? Z pewnością posiadają one walor normatywności w rozumieniu prezentowanym przez B. Brożka. Poza tym, ustanawiają one generalne i abstrakcyjne normy określające zachowania uczestników danej rywalizacji sportowej. Uznawane są natomiast za obowiązujące z uwagi na dobrowolne podporządkowanie się im podmiotów, które chcą uczestniczyć w drodze wyrażenia zgody przez podmiot

⁴²² S. Gardiner, et al., *Sport...*, s. 45.

⁴²³ Uzasadnienie projektu u.s., s. 3.

⁴²⁴ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 44.

⁴²⁵ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 31.

przystępujący w rywalizacji sportowej organizowanej przez drugi podmiot. Dodatkowo, są one egzekwowane wewnątrz przez organy jurysdykcyjne organizacji sportowych. Uznanie na tym etapie, że reguły sportowe – a więc te nie pochodzące od władzy państwowej – nie mogą korzystać z przymiotu reguł prawnych byłoby znacznym nadużyciem. W tym zakresie należy jednakże szerzej odesłać do rozważań poczynionych w rozdziale IV, odnoszących się do charakteru norm stanowionych przez organizacje sportowe.

Rozpatrując kwestię prawnej regulacji sportu w polskim systemie prawnym, uznając obowiązującą hierarchię źródeł prawa, w pierwszej kolejności pod uwagę należy wziąć konstytucyjne uwarunkowania sportu.

3.2. Sport w Konstytucji RP

W Konstytucji RP nie ma żadnego przepisu, który odnosiłby się bezpośrednio do sportu. Jedynym przepisem, który w jakikolwiek sposób dotyczy tej materii jest art. 68 ust. 5 ustawy zasadniczej, zgodnie z którym władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Jako że zgodnie z art. 1 ust. 3 u.s. sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową stanowią kulturę fizyczną, przepis art. 68 ust. 5 Konstytucji RP dotyczy każdego z trzech wymienionych elementów.

Na wyróżnienie zasługuje także uwzględnienie przepisu art. 68 Konstytucji RP w podrozdziale „Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne” w ramach rozdziału II „Wolności, Praw i Obowiązków Człowieka i Obywatela”. Wykładnia systemowa dowodzi, że sport, a właściwie prawo do sportu jako elementu kultury fizycznej, traktowany jest przez polskiego ustrojodawcę jako prawo należące do tej samej kategorii co:

- 1) prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia (art. 64 Konstytucji RP);
- 2) wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy (art. 65 Konstytucji RP);
- 3) prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (art. 66 ust. 1 Konstytucji RP);
- 4) prawo do urlopu (art. 66 ust. 2 Konstytucji RP);
- 5) prawo do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP);
- 6) prawo do ochrony zdrowia (art. 68 ust. 1-4 Konstytucji RP);
- 7) pomoc osobom niepełnosprawnym (art. 69 Konstytucji RP);
- 8) prawo do nauki (art. 70 Konstytucji RP);
- 9) prawo rodziny do pomocy ze strony państwa (art. 71 Konstytucji RP);

- 10) ochrona praw dziecka (art. 72 Konstytucji RP);
- 11) wolność twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury (art. 73 Konstytucji RP);
- 12) bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska (art. 74 Konstytucji RP);
- 13) zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych (art. 75 Konstytucji RP);
- 14) ochrona konsumentów (art. 76 Konstytucji RP).

Artykuł 68 Konstytucji RP odnosi się do zagadnień związanych z ochroną zdrowia. Analiza konstytucyjnych uwarunkowań sportu wymaga natomiast wykładni całej treści przytoczonego przepisu. W tym wypadku bowiem konieczna jest analiza systemowa, która pozwoli na prawidłowe rozważenie zawarcia ust. 5 odnoszącego się do popierania rozwoju kultury fizycznej, w treści przepisu rangi konstytucyjnej odnoszącego się bezpośrednio do ochrony zdrowia w postaci art. 68 ustawy zasadniczej.

W ocenie J. Trzcíńskiego i M. Wiącka, analiza art. 68 Konstytucji RP umożliwia jego postrzeganie z dwóch punktów widzenia⁴²⁶. Z jednej strony w ocenie wspomnianych autorów można rozważać, że ust. 1 dotyczący prawa do ochrony zdrowia nie jest ściśle powiązany z następnymi ustępami, a więc w związku z tym powinien być on rozważany samodzielnie⁴²⁷. Z drugiej strony⁴²⁸ – biorąc pod uwagę systemową wykładnię prawa, poszczególne ustępy art. 68 Konstytucji RP „powinny być czytane i interpretowane w związku ze sobą jako elementy jednej regulacji prawnej”⁴²⁹. Taka interpretacja oznacza, że pomimo tego, że ust. 2-5 odnoszą się do poszczególnych elementów, które ustawodawca zalicza jako niezbędne do „ochrony zdrowia”⁴³⁰, o której mowa w ust. 1, stanowią one jedną całość redakcyjną i w związku z tym regulacje z ust. 2-5 dopełniają te określone w treści ust. 1, co samo przez się nie oznacza, że w ten sposób wyczerpana zostaje treść pojęcia „prawo do ochrony zdrowia”⁴³¹.

W tym samym tonie wypowiada się M. Florczak-Wątor, która podkreśla, że: „przepisy art. 68 ust. 2-5 są podporządkowane nadrzędnemu celowi, o którym stanowi ust. 1 - ochronie zdrowia”⁴³². Tym samym, „popieranie rozwoju kultury fizycznej”, o którym mowa w art. 68

⁴²⁶ J. Trzcíński, M. Wiącek, *Komentarz...*, s. 727.

⁴²⁷ Tamże, s. 727.

⁴²⁸ Ten pogląd autorzy traktują jako „bardziej właściwy”.

⁴²⁹ J. Trzcíński, M. Wiącek, *Komentarz...*, s. 727.

⁴³⁰ W postaci: 1) zapewniania obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, przez władze publiczne równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych; 2) obowiązku zapewnienia przez władze publiczne szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku; 3) obowiązku zwalczania przez władze publiczne zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska; 4) popierania przez władze publiczne rozwoju kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

⁴³¹ Tamże, s. 727.

⁴³² M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

ust. 5 Konstytucji RP jest jedną z form osiągnięcia przez ustawodawcę celu określonego w ust. 1, tj. ochrony zdrowia. Z uwagi natomiast na to, że sport stanowi jeden z elementów współtworzących kulturę fizyczną, a naczelną rolę w sporcie odgrywają prywatnoprawne podmioty w postaci tytułowych organizacji sportowych, zagadnienie to wymaga szerszego przeanalizowania. Piotr Winczorek wskazuje, że wspomniany przepis zawiera regulacje prawne o „podwójnym charakterze” – i tak w jego ocenie, ust. 1, 2 i 3 ustanawiają prawa podmiotowe dla odpowiednio – każdej osoby, obywateli polskich oraz dzieci, kobiet ciężarnych, osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku⁴³³. Z kolei w treści art. 68 ust. 2-5 Konstytucji RP w ocenie przywołanego autora mowa jest o „zadaniach władz publicznych”⁴³⁴.

Konsekwentnie, odnieść należy się także do podmiotów, które art. 68 Konstytucji RP zobowiązuje do określonych działań. Są nimi władze publiczne – zarówno na szczeblu centralnym jak i lokalnym⁴³⁵. Monika Florczak-Wątor zauważa, że obowiązki określone w tym artykule nie mogą być przez państwo przekazane podmiotom niepublicznym, chociaż istnieje możliwość, aby je „włączyć” w funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia, w żadnym natomiast wypadku nie mogą one zastępować podmiotów publicznoprawnych w wykonywaniu tychże obowiązków⁴³⁶. W tym zakresie należy mieć na uwadze zjawisko prywatyzacji zadań publicznych i istnienie przykładowo „niepublicznych” podmiotów wykonujących działalność leczniczą, o których pisze M. Raduła⁴³⁷.

Marcin Wiącek i J. Trzeciński zauważają, że ust. 2-5 skierowane są do władzy publicznej⁴³⁸ i swoją redakcją przypominają normy programowe⁴³⁹. Podobnie ocenia te przepisy M. Bartoszewicz, który uważa, że ust. 3-5 to typowe normy programowe skierowane do władzy publicznej⁴⁴⁰, co oznacza, że „z żadnego z tych przepisów nie można wywodzić roszczenia o precyzyjnie wskazane rodzaje świadczeń, choć można rozważać skuteczność skargi konstytucyjnej z powołaniem się na te przepisy. Adresatem jest tu przede wszystkim prawodawca, który powinien uchwalać ustawy realizujące w maksymalnym stopniu określone cele.”⁴⁴¹.

⁴³³ P. Winczorek, *Komentarz...*, s. 163.

⁴³⁴ Tamże, s. 163.

⁴³⁵ Tamże, s. 163.

⁴³⁶ Tamże, s. 163.

⁴³⁷ M. Raduła, *Prywatyzacja podmiotów leczniczych a prawo do ochrony zdrowia*, Wrocław 2021, s. 121, 255-273.

⁴³⁸ J. Trzeciński, M. Wiącek, *Komentarz...*, s. 728. Tak też: P. Winczorek, *Komentarz...*, s. 163; B. Banaszak, *Konstytucja...*, s. 409-412; M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

⁴³⁹ J. Trzeciński, M. Wiącek, *Komentarz...*, s. 729.

⁴⁴⁰ Tak też: M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

⁴⁴¹ M. Bartoszewicz, *Komentarz...*

W kontekście podjętej problematyki, na potrzeby niniejszej dysertacji trzeba rozważyć szczegółowo brzmienie oraz założenia ustrojodawcy stojące za sformułowaniem art. 68 ust. 5 Konstytucji RP. Przede wszystkim, uwagę zwraca to, że przepis ten został skonstruowany w odmienny sposób niż poprzedzające go ustępy. Ustrojodawca określa, że władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. We wcześniejszych ust. 3 i 4 władze publiczne zostały natomiast „zobowiązane” do wskazanych tam działań, natomiast w ust. 5 ich działaniem jest wyłącznie „popieranie” rozwoju kultury fizycznej. Różnica w redakcji przepisu jest zauważalna, natomiast ostatecznie i tak, każdy z ust. 3-5 określa pewien obowiązek po stronie władzy publicznej⁴⁴² i może zostać uznany za typową normę programową⁴⁴³. Analogicznie do analizowanych powyżej ust. 3 i 4, także i ust. 5 nie kreuje po stronie jakiegokolwiek osoby żadnego prawa podmiotowego, które uprawniałoby do korzystania z obiektów sportowych lub innych form popierania rozwoju kultury fizycznej⁴⁴⁴.

W ocenie B. Banaszaka, popieranie rozwoju kultury fizycznej oznacza „konieczność finansowania budowy i utrzymania obiektów sportowych oraz podejmowania działań edukacyjnych i organizacyjnych na rzecz rozwoju fizycznych uzdolnień człowieka, zapewnienia mu możliwości czynnego wypoczynku i uprawiania sportu.”⁴⁴⁵. W tym zakresie przytoczyć można poglądy M. Florczak-Wątor, która również zauważa, że działania państwa w zakresie popierania kultury fizycznej mogą polegać m.in. na budowie, utrzymywaniu i udostępnianiu infrastruktury sportowej oraz na tworzeniu i realizowaniu programów w zakresie edukacji i promowania wychowania fizycznego czy wspieraniu młodych sportowców, także w wymiarze finansowym⁴⁴⁶. Michał Bartoszewicz z kolei zauważa, że dla ustrojodawcy celem nadrzędnym kultury fizycznej jest profilaktyka zdrowotna, a nie wyniki polskiego sportu zawodowego⁴⁴⁷. Z uwagi na to, przy okazji tworzenia projektu budżetu państwa, sport amatorski (w szczególności dzieci i młodzieży) powinien być zawsze priorytetem w porównaniu do sportu zawodowego⁴⁴⁸. Powyższe poglądy M. Bartoszewicza jak najbardziej zasługują na aprobatę. Uwadze nie może umknąć konstytucyjne umiejscowienie kultury fizycznej – tj. w przepisie dotyczącym w całości kwestii ochrony zdrowia. Na kulturę

⁴⁴² M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

⁴⁴³ M. Bartoszewicz, *Komentarz...*

⁴⁴⁴ B. Banaszak, *Konstytucja...*, s. 413.

⁴⁴⁵ Tamże, s. 413. Niektórzy komentatorzy przy okazji omawiania art. 68 Konstytucji RP w żaden sposób nie odnoszą się do zagadnień kultury fizycznej, o których mowa w ust. 5, P. Winczorek, *Komentarz...*, s. 163-165; W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 82-83; J. Trzeciński, M. Wiącek, *Komentarz...*, s. 726-739.

⁴⁴⁶ M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

⁴⁴⁷ M. Bartoszewicz, *Komentarz...*

⁴⁴⁸ Tamże.

fizyczną trzeba więc spojrzeć z profilaktycznego punktu widzenia, albowiem ustrojodawca postrzega „popieranie rozwoju kultury fizycznej” za jedno z narzędzi służących realizacji celu nadrzędnego, jakim jest ochrona zdrowia. Dzięki podejmowaniu aktywności fizycznej człowiek ma możliwość rozwijania swojego potencjału zdrowotnego, zwiększenia jego zasobu i poszerzenia zakresu tolerancji fizjologicznej⁴⁴⁹. W ten sposób wypowiadał się także Rzecznik Praw Obywatelskich w jednym z zapytań przesłanych do Ministra Zdrowia: „zapewnienie jak najlepszych warunków treningowych dla polskich sportowców powinno być priorytetem nie tylko w odniesieniu do olimpijczyków i osób uprawiających sport zawodowo, ale również w stosunku do osób uprawiających sport w sposób amatorski. To szczególnie ważne, gdy odpowiedni stan zdrowia fizycznego i psychicznego jest podstawą zachowania właściwego funkcjonowania organizmu.”⁴⁵⁰. Na istotny problem zwraca uwagę P.F. Nowak, który podkreśla, że: „zdrowie jest wypychane z wielu obszarów kultury fizycznej, czego potwierdzeniem jest fakt zastąpienia u.k.f. z 1996 r. u.s., w której m.in. przemodelowano definicję sportu i zrezygnowano z określenia rekreacja ruchowa jako składowej kultury fizycznej. W przepisach ogólnych nowej ustawy słowo zdrowie po prostu w ogóle nie występuje.”⁴⁵¹. Ustawodawca uzasadniał wejście w życie u.s. wskazując natomiast, że: „sport jest również dobrem publicznym, które państwo powinno wspierać ze względu na jego znaczenie społeczne (zdrowie, promocja kraju, spójność społeczna) i edukacyjne (wychowanie młodzieży przez sport)”⁴⁵². Takie ujęcie „wpisuje się” w treść realizacji obowiązku określonego w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP.

Biorąc pod uwagę oba powyżej przytoczone poglądy, można wysnuć wniosek, że „popieranie rozwoju kultury fizycznej” jest pojęciem, do którego należy podchodzić szeroko i tym samym uznać, że działania podejmowane przez władze publiczne w tym zakresie obejmują każdą czynność, która podejmowana jest w celu przyczyniania się do rozwoju kultury fizycznej⁴⁵³, a więc sportu, rehabilitacji ruchowej oraz wychowania fizycznego⁴⁵⁴ przez władzę publiczną albo inny podmiot z upoważnienia tej władzy – w postaci jednostek organizacyjnych

⁴⁴⁹ A. Krawański, *Ciało i zdrowie człowieka w nowoczesnym systemie wychowania fizycznego*, Poznań 2003, za: P.F. Nowak, *Edukacja zdrowotna jako wyzwanie dla współczesnej kultury fizycznej* [w:] *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika*, t. XXV, nr 2, Częstochowa 2016, s. 174.

⁴⁵⁰ Rzecznik Praw Obywatelskich, *Jak państwo ułatwi aktywność fizyczną obywateli? RPO pyta Ministra Zdrowia*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-jak-panstwo-ulatwi-aktywnosc-fizyczna-obywateli> [dostęp: 27.09.2023].

⁴⁵¹ P.F. Nowak, *Edukacja...*, s. 181.

⁴⁵² Uzasadnienie projektu u.s., s. 1.

⁴⁵³ Takie jest bowiem znaczenie słowa „popierać”, zob. Słownik Języka Polskiego PWN, *Popieranie*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/popieranie.html> [dostęp: 27.09.2023].

⁴⁵⁴ Albowiem sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową składają się na kulturę fizyczną, stosownie do art. 2 ust. 2 u.s.

powołanych do prowadzenia działalności na rzecz sportu⁴⁵⁵, czy też samej organizacji sportowej, prowadzącą działalność w danym zakresie w wyniku prywatyzacji zadań publicznych⁴⁵⁶. Może to przyjmować formę wskazanych powyżej czynności, wymienianych przez przedstawicieli doktryny, ale także tworzenia odpowiednich uwarunkowań prawnych, przyznawania wybranym organizacjom sportowym kompetencji odnoszących się do wybranych zagadnień odnoszących się do sportu profesjonalnego⁴⁵⁷ (w tym i delegowanie na ich rzecz stanowienia przepisów prawa sportowego wewnętrznego poprzez wskazanie jego zakresu⁴⁵⁸) w drodze ustawowej. Najlepszą formą „popierania rozwoju kultury fizycznej” jest pozostawienie określonych zagadnień do samodzielnego uregulowania przez same organizacje sportowe – w ten sposób dostrzeżona zostaje autonomia oraz specyfika sportu, która przejawia się właśnie w możliwości tworzenia własnych, wewnętrznych regulacji prawnych mających zastosowanie we współzawodnictwie sportowym. Wreszcie, „popieranie rozwoju kultury fizycznej” może polegać także wprost na wspieraniu finansowym nie tylko klubów sportowych prowadzących działalność ukierunkowaną na szkolenie dzieci i młodzieży, ale także i tych profesjonalnych, które występują w międzynarodowych rozgrywkach sportowych⁴⁵⁹.

W uzasadnieniu projektu u.s. wskazano, że z art. 68 ust. 5 Konstytucji RP wynikają dwie główne zasady dotyczące zakresu reglamentacji prawnej kultury fizycznej, które opisane zostały w uzasadnieniu projekt u.s.:

- 1) podstawowa zasada wolności uprawiania i organizowania kultury fizycznej;

⁴⁵⁵ W tym zakresie zob. szerzej: A. Gajda, *Jednostki organizacyjne powołane do prowadzenia działalności na rzecz sportu w wybranych miastach w Polsce* [w:] *GSP*, nr XXXIV, Gdańsk 2015, s. 207-218.

⁴⁵⁶ *Vide m.in.*: p.z.s. odpowiadający za organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie (art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s.).

⁴⁵⁷ *Vide* wyposażenie przez ustawodawcę p.z.s., PKOL oraz PKPar w kompetencje określone w treści u.s.

⁴⁵⁸ Czego dokonano w odniesieniu do p.z.s., który został wyposażony w wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie (art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.)

⁴⁵⁹ Czego przykładem miał być „Rządowy Program Wsparcia Mistrzów”, w ramach którego Rada Ministrów miała przeznaczyć 550 milionów złotych na wsparcie krajowych drużyn, które będą walczyć o udział w europejskich pucharach, zob. Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program Wsparcia Mistrzów – ponad pół miliarda złotych dla drużyn walczących o europejskie puchary!*, <https://www.gov.pl/web/sport/program-wsparcia-mistrzow--ponad-pol-miliarda-zlotych-dla-druzyn-walczacych-o-europejskie-puchary> [dostęp: 27.09.2023]. Ostatecznie, dofinansowanie nie trafiło do wszystkich uprawnionych podmiotów, a otrzymali je wyłącznie: piłkarski mistrz Polski Lech Poznań, który uczestniczył w eliminacjach Ligi Mistrzów, a następnie rywalizował w Lidze Konferencji, mistrz kraju siatkarki ZAKSA Kędzierzyn-Koźle, która występowała w Lidze Mistrzów, koszykarska Legia Warszawa, która odpadła już z Ligi Mistrzów FIBA, oraz hokejowa Re-Plast Unia Oświęcim, zob. Przegląd Sportowy, *Porażka rządowego programu wsparcia dla klubów. Minister sportu wyjaśnia przyczyny*, <https://przegladSPORTOWY.onet.pl/inne-sporty/porazka-rzadowego-programu-wsparcia-dla-klubowministersportu-wyjasnia-przyczyny/gm88rrk> [dostęp: 27.09.2023].

2) uzupełniającą ją zasada pomocniczości państwa w uprawianiu i organizowaniu kultury fizycznej⁴⁶⁰.

Pierwsza z zasad wyjaśniona została w treści uzasadnienia projektu u.s.⁴⁶¹. Należy jednak pamiętać, że przysługująca obywatelom wolność uprawiania i organizowania kultury fizycznej nie sprawia, że taki zestaw aktywności pozostaje poza sferą jakichkolwiek regulacji prawnych. Ta podstawowa zasada może inaczej zostać określona jako nakaz wspierania⁴⁶² (ale nie kompleksowego regulowania) kultury fizycznej, z uwagi na jej istotne znaczenie społeczne i zdrowotne, które zostało odzwierciedlone umiejscowieniem przepisu dotyczącego kultury fizycznej w ramach art. 68 Konstytucji RP, odnoszącego się w całości do ochrony zdrowia.

Z kolei w kontekście zasady pomocniczości⁴⁶³, na uwadze należy mieć konieczność odróżnienia powinności wspierania od ingerowania w kulturę fizyczną⁴⁶⁴. Wspieranie charakteryzuje się właśnie charakterem pomocniczym w porównaniu do ingerowania⁴⁶⁵. Od organów władzy publicznej wymaga się, aby wspierały one sport, który „już istnieje” i opiera się na realizacji przez obywateli ich wolności w uprawianiu sportu⁴⁶⁶. To właśnie w oparciu o te założenie powinno ustalać się zakres zastosowania zasady pomocniczości państwa w kulturze fizycznej społeczeństwa, która pozostaje „wolna”⁴⁶⁷. Co istotne – „pomocniczość ta powinna przy tym być przestrzegana na poziomie stanowienia i stosowania prawa”⁴⁶⁸. Zasada

⁴⁶⁰ Uzasadnienie projektu u.s., s. 2.

⁴⁶¹ „Kultura fizyczna, w tym sport, nie jest domeną państwa, lecz przede wszystkim – wolności obywatelskiej. Kultura fizyczna, w tym sport, niewątpliwie należą do sfery obywatelskich praw kulturalnych. Te zaś, z uwagi na swój szczególny i specyficzny charakter, nie mogą być obciążone nadmierną reglamentacją prawną oraz interwencją organów władzy publicznej (rządowych oraz samorządu terytorialnego). Aktywność kulturalna, w tym sportowa, jest związana immanentnie z osobistym prawem każdego człowieka do aktywności sportowej”⁴⁶¹, Tamże, s. 1.

⁴⁶² Co istotne, w treści uzasadnienia u.s. posłużono się sformułowaniem „wspierania” kultury fizycznej i w konsekwencji uznano, że „norma konstytucyjna (art. 68 – M.Sz.) zawiera zaadresowany do władz publicznych nakaz wspierania kultury fizycznej, ze szczególnym uwzględnieniem kultury fizycznej dzieci i młodzieży”. Tym samym, doszło do niefortunnego uznania, że „popieranie rozwoju kultury fizycznej” oznacza „wspieranie kultury fizycznej”. Wyjaśnianie pojęcia o tak ogólnym znaczeniu („popieranie”) innym pojęciem o ogólnym znaczeniu („wspieranie”) nie służy natomiast rozstrzygnięciu, jak prawidłowo analizować to pojęcie.

⁴⁶³ Na temat zasady pomocniczości zob. więcej: Ch. Millon-Delsol, *Zasada pomocniczości*, tłum. Cz. Porębski, Kraków 1995; A. Jurkowska, K. Oswiak, *Realizacja zasady pomocniczości w warunkach polskich – wybrane przykłady* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 840, Kraków 2010, s. 107-125; K. Łuczka, *Zasada pomocniczości jako fundament nowoczesnego państwa* [w:] *Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej*, nr 13, Rzeszów 2006, s. 311-321; T. Bąkowski, *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Warszawa 2007; J. Ostheimer, *Ład społeczny. Zasada pomocniczości i jej znaczenia dla społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Zeszyty Naukowe KUL*, vol. 56, nr 1 (221), Lublin 2013, s. 27-43; M. Kruk, *Wokół zasady pomocniczości. Kilka uwag o jej znaczeniu i gwarancjach w Unii Europejskiej* [w:] *Ius Novum*, vol. 10, nr 4, Warszawa 2016, s. 28-48; K. Chochowski, *Zasada pomocniczości jako zasada ustrojowa* [w:] *International Journal of Legal Studies*, vol. 8, nr 2, Warszawa 2020, s. 205-222.

⁴⁶⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 1.

⁴⁶⁵ Tamże, s. 2.

⁴⁶⁶ Tamże, s. 2. Nie wyjaśniono w treści uzasadnienia u.s., na czym ta „wolność” polega, natomiast założyć należy, że odnosi się ona wprost do założenia, że zagadnienie to nie powinno podlegać regulacjom prawnym.

⁴⁶⁷ Tamże, s. 2.

⁴⁶⁸ Tamże, s. 2.

pomocniczości państwa w zakresie kultury fizycznej może być współcześnie interpretowana w kontekście dwóch następujących uniwersalnych haseł: „tyle wolności, ile można, tyle społecznienia, ile koniecznie potrzeba” oraz „tyle społeczeństwa, ile można, tyle państwa, ile koniecznie trzeba”⁴⁶⁹. Jej założeniem jest ustalenie wewnętrznego porządku w państwie – i z jednej strony chroni obywatela przed nadmierną ingerencją ze strony państwa, a z drugiej „w pewnym sensie legitymizuje także istnienie różnorodnych struktur pośrednich pomiędzy obywatelem a państwem”⁴⁷⁰. Sławomir Fundowicz podkreśla, że za pomocą zasady pomocniczości dochodzi do określenia relacji pomiędzy człowiekiem, jednostką i osobą a społeczeństwem lub wspólnotą⁴⁷¹. Istotą zasady pomocniczości jest w szczególności „przyczynianie się do przewyciężenia centralizmu państwowego, poszerzania zakresu wolności wszystkich podmiotów życia społeczno-politycznego w skali krajowej i międzynarodowej, powrót do personalizmu i stawianie na pierwszym miejscu praw człowieka”⁴⁷². Powinna ona mieć szczególne zastosowanie w kontekście kultury fizycznej, co do której postawić można wciąż aktualne pytanie, jaka powinna być skala ingerencji prawodawcy państwowego w tę dziedzinę spraw?

Umiejscawiając natomiast omawiane zagadnienie w odniesieniu do podjętej problematyki, dostrzec należy w konsekwencji istotną rolę organizacji sportowych. Decydując się na realizację obowiązku określonego w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP, władze publiczne nie są w stanie zapewnić jego prawidłowej realizacji bez udziału innych podmiotów publicznych lub prywatnych. Władze publiczne finansują budowę oraz utrzymywanie obiektów infrastruktury sportowej, natomiast jest ona następnie użytkowana przez jednostki organizacyjne powołane do prowadzenia działalności na rzecz sportu albo same organizacje sportowe (w tym wypadku kluby sportowe), które następnie są odpowiedzialne za tworzenie przepisów prawa obowiązujących na ich terenie⁴⁷³. Pozostałe aktywności, w postaci podejmowania działań edukacyjnych i organizacyjnych, czy też tworzenia i realizowania programów w zakresie edukacji i promowania wychowania fizycznego również wymagają nawiązania stosunków z podmiotami, które te działania oraz programy będą realizować. W tym wypadku ponownie będą to jednostki organizacyjne powołane do prowadzenia działalności na

⁴⁶⁹ C. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 2003, s. 518, za: A. Jurkowska, K. Oswiak, *Realizacja...*, s. 111.

⁴⁷⁰ K. Łuczka, *Zasada...*, s. 311. Autorka powołuje się na działalność j.s.t.

⁴⁷¹ S. Fundowicz, *Zasada decentralizacji administracji publicznej w świetle personalistycznej koncepcji administracji publicznej i prawa administracyjnego* [w:] *Roczniki Nauk Prawnych* 2021, t. XXXI, nr 3, s. 13.

⁴⁷² A. Wiktorowska, *Zasada subsydiarności* [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, red. I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosz, D. Dąbek, M. Smaga, Kraków 2001, s. 761, za: K. Łuczka, *Zasada...*, s. 311.

⁴⁷³ *Vide* m.in. regulamin obiektu (terenu), regulamin imprezy masowej, regulamin korzystania z obszaru wodnego.

rzecz sportu albo same organizacje sportowe, którym można powierzyć wykonywanie zadań publicznych z tego zakresu. Jeśli natomiast uznać, że intencją ustrojodawcy nie było „popieranie” sportu profesjonalnego⁴⁷⁴, to tym samym wydaje się, że jego założeniem nie jest „popieranie” działalności samych organizacji sportowych. Z takim założeniem nie można się zgodzić – należy bowiem odróżnić obowiązek „popierania” kultury fizycznej zarówno w odniesieniu do sportu amatorskiego, jak i do sportu profesjonalnego. Często to właśnie organizacje sportowe występują jako element łączący społeczeństwo z państwem. Co więcej, praktyka wspierania przez państwo sportu zawodowego pokazuje, że państwo decyduje się także na bezpośrednie wspieranie finansowe organizacji sportowych prowadzących działalność w zakresie sportu profesjonalnego. Jest to kolejny z elementów omawianych wcześniej związków sportu z polityką, gdyż forma oraz zakres wsparcia sportu profesjonalnego – a więc bezpośrednio organizacji sportowych – może być zależny od politycznych uwarunkowań (wobec zmiany partii politycznej sprawującej władzę, czy zmiany ministra właściwego ds. kultury fizycznej), ale także i od wyników osiągniętych przez kluby sportowe na arenie międzynarodowej. Wsparcie finansowe jest natomiast w przeważającej większości kierowane do najpopularniejszych dyscyplin sportowych⁴⁷⁵, co z kolei rodzi pytanie o równość w zakresie możliwości uzyskania wsparcia ze strony państwa ze strony przedstawicieli dyscyplin o mniejszej popularności.

Podsumowując, podkreślić należy, że działania władz publicznych w zakresie sportu skupiają się głównie na jego finansowaniu. Środki publiczne przeznaczane są nie tylko na infrastrukturę sportową, ale także na działalność samych organizacji sportowych oraz sportowców. Takie działania wpisują się w „popieranie rozwoju kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży”. W ten sposób, państwo odpowiada za zaspokajanie potrzeb wszystkich ludzi (nie tylko obywateli) z zakresu kultury fizycznej, zaś wynika to wprost z okoliczności, że współtworzą oni danego rodzaju społeczność⁴⁷⁶. To właśnie ludzie są bowiem adresatami działań administracji publicznej⁴⁷⁷. Państwo wycofuje się z ingerowania we współzawodnictwo sportowe, ograniczając swoją rolę, do przekazania organizacjom

⁴⁷⁴ Do czego odnosi się M. Bartoszewicz, *Komentarz...*

⁴⁷⁵ Czego przykładem jest ponownie uzasadnienie „Rządowego Programu Wsparcia Mistrzów”: „Program Wsparcia Mistrzów jest elementem Polskiego Ładu dla sportu i będzie się składał z dwóch obszarów. Pierwszy z nich to wsparcie rozwoju infrastruktury sportowej dla klubów piłkarskiej Ekstraklasy i 1 Ligi. Drugi obszar zakłada wsparcie finansowe kierowane do najlepszych polskich klubów z najpopularniejszych dyscyplin sportowych, które będą zajmować w rozgrywkach miejsca premiowane startem w eliminacjach do europejskich pucharów.”, Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program...*

⁴⁷⁶ S. Fundowicz, *Człowiek i administracja publiczna [w:] Prawość i godność. Księga pamiątkowa w 70. Rocznicę urodzin Profesora Wojciecha Łączkowskiego*, red. S. Fundowicz, F. Rymarz, A. Gomułowicz, Lublin 2003, s. 106–107.

⁴⁷⁷ S. Fundowicz, *Dynamiczne rozumienie...*, s. 158.

sportowym, sportowcom, trenerom, a tak właściwie wszystkim interesariuszom sportu środków prawnych oraz finansowych do jego właściwego uprawiania oraz organizowania. Można także wprost wykazywać rodzaje aktywności sportowej, co do których państwo ma określone oczekiwania, że będą one realizowane⁴⁷⁸ – nie jest jednak tak, że jest ono bezpośrednio odpowiedzialne za ich realizację, ale odbywa się ona z udziałem pozarządowych organizacji sportowych funkcjonujących w ramach danej dyscypliny sportu. W takiej sytuacji dochodzi do pożądanego stanu symbiozy pomiędzy tymi organizacjami a państwem, jako że wspomniane organizacje otrzymują środki finansowe niezbędne do prowadzenia działalności w zamian za świadczenie usług, w których się specjalizują, natomiast z drugiej strony państwo w ten sposób realizuje swój konstytucyjny obowiązek popierania sportu z pomocą pozarządowych „podwykonawców”.

3.3. Prawo sportowe powszechne

Sławomir Fundowicz opowiada się za tym, aby rozumieć pojęcie „prawo sportowe” jako zespół norm obejmujący zarówno przepisy pochodzące od podmiotów publicznych, jak i od podmiotów prywatnych⁴⁷⁹. Skupiając się na normach prawa sportowego pochodzących od podmiotów publicznych, zauważyć trzeba, że one też mogą zostać podzielone na dwie grupy⁴⁸⁰. Pierwszą kategorią są przepisy prawne, które zawierają bezpośrednie odniesienie do sportu⁴⁸¹. W drugiej grupie odnotować należy natomiast regulacje prawne, które nie zawierają bezpośredniego odniesienia do sportu, jednakże z uwagi na powszechność ich stosowania także i w sporcie, muszą być one w tym zakresie uwzględniane. Omówienie krajowych przepisów, mających bezpośrednie albo pośrednie zastosowanie do sportu nie wyczerpuje jednakże problematyki na gruncie przepisów prawa obowiązującego w Polsce, jako że także i w tej materii pod uwagę należy wziąć przepisy pochodzące od organów UE oraz międzynarodowego prawa publicznego, które także zostały omówione. Przeprowadzona analiza jest koniecznym elementem określenia potencjalnych aktów prawnych, na gruncie których realizowana jest tytułowa działalność prawotwórcza organizacji sportowych.

⁴⁷⁸ Mowa tu o współzawodnictwie sportowym o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie, którego organizowanie i prowadzenie zostało przekazane na rzecz p.z.s. Ponadto, ustawodawca oczekuje, że PKOl oraz PKPar samodzielnie wyznaczają i realizują cele związane z ruchem olimpijskim i paraliimpijskim.

⁴⁷⁹ Tamże, s. 23.

⁴⁸⁰ Tamże, s. 23.

⁴⁸¹ Tamże, s. 24.

W pierwszej kategorii przepisów prawnych, zawierających bezpośrednie odniesienie do sportu, S. Fundowicz wymienia m.in.:

- 1) u.s.;
- 2) u.b.i.m.;
- 3) u.bezp.obsz.wodn.⁴⁸²;
- 4) u.bezp.ratown.gór.⁴⁸³.

Na uwadze należy mieć przede wszystkim główny akt prawny odnoszący się do regulowania tej sfery życia jakim pozostaje u.s. W tym akcie prawnym reguluje następujące kwestie odnoszące się do sportu:

- 1) przepisy ogólne, w ramach których przewidziano ustawową definicję sportu oraz kultury fizycznej
- 2) działalności klubów sportowych i związków sportowych;
- 3) działalności p.z.s.;
- 4) nadzoru ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nad p.z.s.;
- 5) narodowego ruchu olimpijskiego;
- 6) wspierania sportu przez organy władzy publicznej;
- 7) bezpieczeństwa w sporcie;
- 8) kwalifikacji zawodowych w sporcie;
- 9) odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz rozstrzygania sporów w sporcie;
- 10) przepisów karnych związanych z dopuszczeniem się korupcji sportowej, nieuczciwego udziału w zakładach wzajemnych, płatnej protekcji w sporcie oraz bezprawnego wykorzystywania symboli i nazw olimpijskich.

Istotnym aktem prawnym z punktu widzenia sportu profesjonalnego pozostaje także u.b.i.m., w ramach której uregulowane zostały następujące kwestie:

- 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych (a więc także masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej);
- 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych;
- 4) zasady przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, w tym danych osobowych;

⁴⁸² Eligiusz Krześniak zalicza ten akt do innej kategorii, uznając, że nie zawiera on w sobie bezpośredniego odniesienia do sportu, E. Krześniak, *Kluby...*, s. 300-301.

⁴⁸³ Eligiusz Krześniak zalicza ten akt do innej kategorii, uznając, że nie zawiera on w sobie bezpośredniego odniesienia do sportu, E. Krześniak, *Kluby...*, s. 300-301.

5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych.

Odnosząc się natomiast do u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór., należy wskazać, że analiza ich zakresu przedmiotowego potwierdza pogląd S. Fundowicza, że powinny one zostać uznane za akty prawne bezpośrednio odnoszące się do sportu – odpowiednio wodnego i narciarstwa. Nie są one wprawdzie w całości poświęcone zagadnieniom organizowania i uprawiania sportu⁴⁸⁴, przy czym zawierają one istotne przepisy odnoszące się do zagadnień bezpośrednio ze sportem związanych. W u.bezp.obsz.wodn. w zakresie sportu określone zostały:

- 1) warunki bezpieczeństwa osób uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych;
- 2) podmioty odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa osobom uprawiającym sport lub rekreację na obszarach wodnych;
- 3) zasady i tryb usuwania, przechowywania, wydawania oraz orzekania przepadku statku lub innego obiektu pływającego przeznaczonego lub używanego do uprawiania sportu lub rekreacji.

Z kolei w u.bezp.ratown.gór., w odniesieniu do sportu mowa jest o:

- 1) obowiązkach osób przebywających w górach oraz na zorganizowanych terenach narciarskich, a w szczególności uprawiających sport, rekreację lub turystykę;
- 2) warunkach bezpieczeństwa osób przebywających w górach oraz na zorganizowanych terenach narciarskich, a w szczególności uprawiających tam sport, rekreację lub turystykę.

Listę zaproponowaną przez S. Fundowicza należy także uzupełnić o trzy akty prawne w postaci u.b.i.a., u.ż.ś. oraz u.z.d.s. W treści pierwszego ze wskazanych aktów prawnych określone zostały m.in. warunki uprawiania sportów strzeleckich⁴⁸⁵. W art. 1 ust. 3 u.ż.ś. mowa jest z kolei o tym, że przepisy ustawy stosuje się także do uprawiania sportu na innych wodach śródlądowych niż określone w ust. 1⁴⁸⁶. Wreszcie w art. 1 u.z.d.s. uregulowano nie tylko sprawy dotyczące zwalczania dopingu w sporcie, ale również organizację i zakres działania Polskiej Agencji Antydopingowej oraz Polskiego Laboratorium Antydopingowego. Podkreślenia wymaga obowiązywanie u.k.f. z 1996 r., w odniesieniu do której mocy obowiązującej nie utracił jeden artykuł (art. 43) poświęcony zagadnieniom rehabilitacji ruchowej, przy czym

⁴⁸⁴ A więc, nie zawierają odpowiednika art. 1 u.s.

⁴⁸⁵ Zob. m.in. art. 10b u.b.i.a.

⁴⁸⁶ A więc innych niż wody śródlądowe uznane za żeglowne na podstawie przepisów Prawa wodnego.

z uwagi na przedmiot regulacji nie można uznać tej regulacji za współtworzącej obecnie prawo sportowe powszechne⁴⁸⁷.

Prawo sportowe jest częścią polskiego systemu prawa – w tym zakresie nie jest jednak samowystarczalnym zespołem norm, a więc musi ono „czerpać” z regulacji przewidzianych w innych gałęziach/dziedzinach prawa, które regulują zagadnienia natury ogólnej. Do sportu uprawianego i organizowanego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej zastosowanie ma więc także szereg przepisów „ogólnych”, a więc nie poświęconych całościowo wyłącznie materii związanych ze sportem, natomiast których poszczególne przepisy możemy uznać za współtworzące prawo sportowe powszechnie obowiązujące. Sławomir Fundowicz zauważa, że takie przepisy tworzą drugą grupę przepisów prawa publicznego tworzących prawo sportowe – wśród nich autor wyróżnia⁴⁸⁸:

- 1) u.pr.stow.⁴⁸⁹;
- 2) k.p.;
- 3) k.s.h.⁴⁹⁰;
- 4) k.k.,

Eligiusz Krześniak, uzupełnia powyższy katalog zaproponowany przez S. Fundowicza i zauważa, że do zasad uprawiania i organizowania sportu w Polsce zastosowanie znajdą także inne akty prawne, z uwagi na sam przedmiot regulacji. Wśród nich autor ten wymienił także k.c. - jako że przepisy tej ustawy mogą być podstawą relacji pomiędzy klubem sportowym a zawodnikami⁴⁹¹ oraz u.kontr.adm.rz., która z kolei będzie określać zasady sprawowania kontroli nad polskimi związkami sportowymi przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w trybie art. 16 ust. 1 u.s. W treści u.s. znajduje się także odesłanie do wielu innych aktów prawnych – wprawdzie nie mają one tak istotnego znaczenia dla prawa sportowego jak

⁴⁸⁷ Co należy uznać za rozwiązanie błędne, albowiem wątpliwym jest pozostawienie w systemie źródeł prawa aktu prawnego rangi ustawy, zawierającego w sobie na tym etapie wyłącznie jeden przepis.

⁴⁸⁸ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 24.

⁴⁸⁹ W treści u.s. zawarte zostały odniesienia do u.pr.stow., do której u.s. odsyła bezpośrednio w zakresie działalności uczniowskich klubów sportowych (art. 4 ust. 2 u.s.) oraz spraw nieuregulowanych w u.s. w stosunku do p.z.s. (art. 7 ust. 3 u.s.). Dodatkowo, należy mieć na uwadze, że również i kluby sportowe mogą przybierać formę stowarzyszenia, co będzie oznaczać, że w stosunku do takiego podmiotu przepisy u.pr.stow. znajdą zastosowanie.

⁴⁹⁰ W treści u.s. zawarte zostały odniesienia do k.s.h., wobec przewidywanego wymogu, że w skład ligi zawodowej w grach zespołowych wchodzi wyłącznie kluby sportowe działające jako spółki akcyjne lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 15 ust. 3 u.s.) oraz mając na uwadze fakt, że liga zawodowa jest zarządzana przez osobę prawną działającą w formie spółki kapitałowej (art. 15 ust. 4 u.s.).

⁴⁹¹ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 300-301.

w/w akty prawne, jednakże wciąż są one w tej, minimalnej swojej części inkorporowane przez ustawodawcę w system polskiego prawa sportowego⁴⁹².

Uwzględniając hierarchię aktów prawnych, należy także wspomnieć o rozporządzeniach – aktach wykonawczych do u.s., które również należą do przepisów prawa sportowego powszechnego. Do projektu u.s. załączono szereg projektów aktów wykonawczych⁴⁹³. Ostatecznie, w drodze rozporządzenia uregulowane zostały następujące zagadnienia:

- 1) ewidencja klubów sportowych⁴⁹⁴;
- 2) stypendia członków kadry narodowej⁴⁹⁵;
- 3) wyróżnienia oraz nagrody dla osób fizycznych za wybitne osiągnięcia sportowe⁴⁹⁶;
- 4) nagradzanie za wybitne osiągnięcia w działalności w zakresie sportu⁴⁹⁷;

⁴⁹² W treści u.s. zostało zawartych wiele odniesień do ustaw regulujących inne zagadnienia, w tym: 1) k.p.a. - w art. 4 ust. 4a u.s.); 2) k.k. – w art. 9 ust. 3 pkt 7 i 8, ust. 4a, 5b, 5c, art. 41 ust. 3 pkt 4, art. 49a ust. 1 pkt 2 u.s.; 3) ustawy z 18.12.1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 177) – w art. 9 ust. 3 pkt 9 i art. 9 ust. 3a u.s.; 4) ustawy z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2509) – w art. 14 ust. 3 u.s.; 5) u.fin.publ. – w art. 28 ust. 1 u.s.; 6) ustawy z 6.03.2018 r. - Prawo przedsiębiorców (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 221 ze zm.) – w art. 29 ust. 1b u.s.; 7) u.d.p.p.i.w. – w art. 29 ust. 7 i 8 u.s.; 8) ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.) – w art. 33 ust. 1 u.s.; 9) ustawy z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1100 ze zm.) – w art. 33 ust. 1 u.s.; 10) ustawy z 17.11.1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.) – w art. 45a ust. 2 u.s.; 11) ustawy z 24.08.2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 457 ze zm.) – w art. 52 u.s.

⁴⁹³ Projekt u.s., s. 149-207.

⁴⁹⁴ Zob. Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 18.10.2011 r. w sprawie ewidencji klubów sportowych (Dz. U. z 2011 r., nr 243 poz. 1449).

⁴⁹⁵ Zob.: Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 15.10.2012 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2012 r., poz. 1130); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 1.02.2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2017 r., poz. 217); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 14.11.2017 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2017 r., poz. 2145); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 31.01.2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2018 r., poz. 293).

⁴⁹⁶ Zob.: Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 2.10.2012 r. w sprawie określenia rodzajów wyróżnień i wysokości nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2012 r., poz. 1107); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.08.2016 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2016 r., poz. 1308); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 26.09.2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2016 r., poz. 1551); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 14.11.2017 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 2135); Rozporządzenie Ministra Sportu z 22.05.2020 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 929); Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z 23.12.2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 2407).

⁴⁹⁷ Zob.: Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 10.10.2012 r. w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1126); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 16.11.2017 r. w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2017 r., poz. 2171); Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 12.12.2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2018 r., poz. 2338); Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

- 5) wykaz zawodów sportowych osób niepełnosprawnych, odbywających się przed 1992 r. będących odpowiednikiem igrzysk paralimpijskich oraz zawodów sportowych osób głuchych, odbywających się przed 2001 r. będących odpowiednikiem igrzysk głuchych⁴⁹⁸;
- 6) tytuły zawodowe w sporcie⁴⁹⁹;
- 7) wzór wniosku dotyczącego uznawania kwalifikacji zawodowych w zakresie kultury fizycznej oraz rodzaju dokumentów dołączanych do wniosku⁵⁰⁰;
- 8) zakres i sposób realizowania opieki medycznej nad zawodnikami zakwalifikowanymi do kadry narodowej w sportach olimpijskich i paralimpijskich⁵⁰¹;
- 9) kwalifikacje lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania orzeczenia lekarskiego⁵⁰²;
- 10) wzór zaświadczenia dotyczącego okresu pobierania stypendiów sportowych⁵⁰³.

Z punktu widzenia aktów prawa miejscowego, należy mieć na uwadze art. 27 ust. 1 u.s., zgodnie z którym tworzenie warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu stanowi zadanie własne j.s.t. Co więcej, organ stanowiący j.s.t. może określić, w drodze uchwały, warunki i tryb finansowania zadania własnego, o którym mowa powyżej, wskazując w uchwale cel publiczny z zakresu sportu, który jednostka ta zamierza osiągnąć⁵⁰⁴. Wydawane

z 23.12.2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2020 r., poz. 2394).

⁴⁹⁸ Zob. Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.01.2011 r. w sprawie wykazu zawodów sportowych osób niepełnosprawnych odbywających przed 1992 r., będących odpowiednikiem igrzysk paralimpijskich, oraz wykazu zawodów sportowych odbywających się przed 2001 r., będących odpowiednikiem igrzysk głuchych (Dz. U. z 2011 r., nr 20 poz. 105).

⁴⁹⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 18.02.2011 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania kwalifikacji zawodowych w sporcie (Dz. U. z 2011 r., nr 44 poz. 233).

⁵⁰⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.11.2010 r. w sprawie wzoru wniosku dotyczącego uznania kwalifikacji w zawodzie trenera lub instruktora sportu (Dz. U. z 2010 r., nr 225 poz. 1469).

⁵⁰¹ Zob. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14.04.2011 r. w sprawie zakresu i sposobu realizowania opieki medycznej nad zawodnikami zakwalifikowanymi do kadry narodowej w sportach olimpijskich i paralimpijskich (Dz. U. z 2011 r., nr 88 poz. 501).

⁵⁰² Zob.: Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14.04.2011 r. w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania orzeczenia lekarskiego (Dz. U. 2011 nr 88 poz. 502); Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 22.07.2016 r. w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu i częstotliwości wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania tych orzeczeń (Dz. U. z 2016 r., poz. 1172); Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 27.02.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu i częstotliwości wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania tych orzeczeń (Dz. U. z 2019 r., poz. 395).

⁵⁰³ Zob.: Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 15.07.2011 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dotyczącego okresu pobierania stypendiów sportowych (Dz. U. 2011 nr 156 poz. 933); Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 24.11.2017 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dotyczącego okresu pobierania stypendiów sportowych (Dz. U. 2017 r., poz. 2185).

⁵⁰⁴ Art. 27 ust. 2 u.s.

przez właściwy organ stanowiący j.s.t. akty prawne (w postaci uchwał) dotyczą m.in. zagadnień takich jak:

- 1) określenie warunków i trybu finansowania zadania własnego gminy w zakresie sprzyjania rozwojowi sportu⁵⁰⁵;
- 2) ustanowienie okresowych stypendiów sportowych, nagród i wyróżnień dla osób fizycznych za osiągnięte wyniki sportowe oraz dla trenerów prowadzących szkolenie zawodników osiągających wysokie wyniki sportowe w międzynarodowym współzawodnictwie sportowym lub w krajowym współzawodnictwie sportowym⁵⁰⁶;
- 3) określenie warunków oraz trybu udzielania i rozliczania dotacji służących sprzyjaniu rozwojowi sportu oraz kontroli ich wykorzystania⁵⁰⁷;
- 4) ustanowienie wyróżnień i nagród pieniężnych dla trenerów oraz innych osób wyróżniających się osiągnięciami w działalności sportowej⁵⁰⁸.

W następnej kolejności rozważyć należy omawiane zagadnienie z punktu widzenia prawa UE oraz prawa międzynarodowego. Stephen Weatherhill rozważając możliwość wyodrębnienia „prawa sportowego UE”⁵⁰⁹ analizuje przełomowe orzeczenie TSUE oraz art. 165 TFUE⁵¹⁰. Trzeba bowiem zauważyć, że sport jako taki nie pojawiał się w traktatach aż do 2009 r., a więc roku wejścia w życie TFUE⁵¹¹, w treści którego przewidziano, że Unia przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. Beata Rischka-Słowik zauważa, że „unijna polityka sportowa narodziła się w latach 80. ubiegłego wieku, kiedy to poszczególne instytucje unijne (wówczas jeszcze wspólnotowe) – w ramach swoich kompetencji i w oparciu o określone procedury – zaczęły odnosić się do sportu w ogólności oraz do poszczególnych kwestii z nim związanych. (...) Szczególną aktywność w kreowaniu unijnej polityki sportowej wykazywały KE i PE, które już w 1984 r. wydały pierwsze dokumenty dotyczące m.in. lub wyłącznie sportu.”⁵¹².

⁵⁰⁵ Podstawą prawną takiego aktu prawa miejscowego będzie art. 27 ust. 2 u.s.

⁵⁰⁶ Podstawą prawną takiego aktu prawa miejscowego będzie art. 31 u.s.

⁵⁰⁷ Podstawą prawną takiego aktu prawa miejscowego będzie art. 27 ust. 1 i 2, art. 28 ust. 1 i 2 u.s.

⁵⁰⁸ Podstawą prawną takiego aktu prawa miejscowego będzie art. 35 ust. 5 i 6 u.s.

⁵⁰⁹ Autor zauważa, że sport nie został w ogóle wymieniony w traktatach europejskich, które weszły w życie w latach 50. XX wieku i w rzeczywistości sport pozostawał w nich niewymieniony aż do 2009 r., kiedy to na mocy zmian wprowadzonych Traktatem Lizbońskim wprowadzono art. 165 TFUE, S. Weatherhill, *Sources and origins of EU sports law* [w:] *Research Handbook on EU Sports Law and Policy*, red. J. Anderson, R. Parrish, B. Garcia, Cheltenham 2018, s. 7.

⁵¹⁰ S. Weatherhill, *Sources...*, s. 22.

⁵¹¹ Tamże, s. 7.

⁵¹² B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu...*, s. 110.

Poszukując źródeł prawa sportowego UE, S. Weatherhill analizuje orzecznictwo TSUE i powołuje się w pierwszej kolejności na wyrok TSUE wydany w sprawie *Walrave and Koch vs UCI*⁵¹³ w 1974 r. – w treści jego uzasadnienia nastąpiło pierwsze odniesienie do sportu, które można uznać za datę początkową prawa sportowego w UE⁵¹⁴. Sprawa miała szeroki zasięg i była istotna, ponieważ określiła zakres i charakter możliwości narzucania własnych przepisów przez organy nadzorujące sport, operatorów lig i poszczególne związki w Europie, a także ich bezpośrednią sprzeczność z traktatami, dorobkiem prawnym UE lub orzeczeniami TSUE. Trybunał uznał, że uprawianie sportu podlegało prawu wspólnotowemu w takim zakresie, w jakim stanowiło ono działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 Traktatu Rzymskiego. Trzeba wszakże zauważyć, że omawiany wyrok został wydany w innym systemie prawnym obowiązującym w ramach tzw. prawa wspólnotowego⁵¹⁵. Orzeczenie to stanowi także bezpośredni przejaw sądowej kontroli prawotwórstwa organizacji sportowych, która jest przedmiotem szerszych rozważań w rozdziale V.

Drugim przełomowym orzeczeniem TSUE dla sportu w UE jest orzeczenie wydane w sprawie *Jean-Marc Bosmana* w 1995 r.⁵¹⁶. Ten istotny wyrok odmienił całkowicie sposób zatrudniania piłkarzy przez kluby sportowe, jako że umożliwił on zawodowym sportowcom zatrudnionym przez klub posiadający siedzibę w państwie członkowskim UE swobodne przejście do innej drużyny po wygaśnięciu kontraktu z dotychczasową drużyną⁵¹⁷. Stephen

⁵¹³ Wyrok TSUE z 12.12.1974 r. w sprawie 36/74 *Walrave and Koch* przeciwko *Association Union Cycliste Internationale and Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federacion Espanola Ciclismo*, pkt 12. Na temat znaczenia sprawy dla prawa sportowego zob. więcej: R. Parrish, *Case C-36/74 Walrave and Koch [1974] ECR 1405* [w:] *Leading Cases in Sports Law*, red. J. Anderson, Haga 2014, s. 45-64

⁵¹⁴ S. Weatherhill, *Sources...*, s. 7. Sprawa dotyczyła dwóch Holendrów, którzy zaoferowali swoje usługi jako osoby jadące na motorze i nadające tempo (tzw. *pacemakers*) w wyścigu kolarskim *motor-paced racing* dla zawodników biorących w nich udział (tzw. *stayers*). Zawody organizowane przez UCI przewidywały, że zarówno *pacemaker* musi być tej samej narodowości co *stayer*. W ocenie B. Walrave i L. Kochoa takie postanowienie było dla nich dyskryminujące. Skierowali oni sprawę do Sądu w Utrechcie, który zwrócił się do TSUE z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym interpretacji art. 7, 48 oraz 49 Traktatu Ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą.

⁵¹⁵ Traktat Rzymski z 1957 roku ustanowił Europejską Wspólnotę Gospodarczą, której zakres przekazanych przez państwa kompetencji był znacznie węższy niż zakres dzisiejszej UE.

⁵¹⁶ Wyrok TSUE z 15.12.1995 r. w sprawie 415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman*.

⁵¹⁷ Na temat znaczenia sprawy *Bosman* dla prawa sportowego zob. więcej: LL. Barani, *The Role Of The European Court Of Justice As A Political Actor In The Integration Process: The Case Of Sport Regulation After The Bosman Ruling* [w:] *Journal of Contemporary European Research*, vol. 1, nr 1, Londyn 2005, s. 42-56; J.J. Binder, M. Findlay, *The Effects of the Bosman Ruling on National and Club Teams in Europe* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 13, nr 2, Londyn 2012, s. 107-129; R. Simmons, *Implications of the Bosman ruling for football transfer markets* [w:] *Economic Affairs*, vol. 17, nr 3, Buckingham 2008, s. 13-18; P. Antonioni, J. Cubbin, *The Bosman Ruling and the Emergence of a Single Market in Soccer Talent* [w:] *European Journal of Law and Economics*, nr 9, Nowy Jork 2000, s. 157-173; B. Frick, R. Simmons, *The footballers' labour market after the Bosman ruling* [w:] *Handbook on the Economics of Professional Football*, red. J. Goddard, P. Sloane, Cheltenham 2014, s. 203-226; B. Frick, *Globalization and Factor Mobility: The Impact of the "Bosman-Ruling" on Player Migration in Professional Soccer* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 10, nr 1, Londyn 2009, s. 88-106; M.

Weatherhill uważa, że to orzeczenie „przerwało tamę” i sprawiło, że prawo sportowe UE stało się dyscypliną prawa, która miała rzeczywisty wpływ na postępowania sądowe⁵¹⁸.

Wreszcie, trzecim orzeczeniem, od którego swój początek może brać prawo sportowe UE jest orzeczenie w sprawie *Meca-Medina*⁵¹⁹. Spór dotyczył zgodności z prawem niektórych przepisów MKOL w zakresie kontroli dopingowej. Dwaj pływacy, D. Meca-Medina i I. Majcen zarzucili, że takie zasady naruszają wspólnotowe przepisy dotyczące współzawodnictwa⁵²⁰. Zatem źródeł unijnego prawa sportowego można szukać w orzeczeniu Trybunału w sprawie *Meca-Medina*, w którym, odrzucając abstrakcyjne pojęcie przepisu „czysto sportowego”, Trybunał w końcu przyjął realistyczne podejście do rutynowej zdolności przepisów sportowych do wywoływania skutków gospodarczych oraz, stosując unijne prawo konkurencji, podkreślił na znaczenie przeprowadzania w każdym przypadku indywidualnej kontroli zgodności praktyk sportowych z prawem UE. W następnych latach, Trybunał dalej rozstrzygał w sprawach o fundamentalnym znaczeniu dla europejskiego prawa sportowego⁵²¹, tym samym potwierdzając istnienie zjawiska sądowej kontroli prawotwórstwa organizacji sportowych, zapoczątkowane orzeczeniem wydanym w sprawie *Walrave and Koch vs UCI*.

Z punktu widzenia normatywnej analizy źródeł prawa sportowego UE, zasygnalizować należy wejście w życie TFUE w 2009 r. Zgodnie z art. 165 ust. 1 tego aktu prawnego Unia

Radoman, *Labor Market Implications of Institutional Changes in European Football: The Bosman Ruling and Its Effect on Productivity and Career Duration of Players* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 18, nr 7, Londyn 2017, s. 651-672; J. Goddard, P.J. Sloane, J.O.S. Wilson, *Chapter 14. The Bosman Ruling and Labor Mobility in Football (Soccer)* [w:] *The Oxford Handbook of Sports Economics. Volume 1: The Economics of Sports*, red. L.H. Kahane, S. Shmanske, Nowy Jork 2012, s. 259-280; B. Downey, *The Bosman Ruling: European Soccer – Above the Law?* [w:] *Asper Review of International Business and Trade Law*, vol. 1, Edmonton 2001, s. 187-198; S.S. Gardiner, R. Welch, *The winds of change in professional football: the impact of the Bosman ruling* [w:] *Contemporary Issues in Law*, vol. 3, nr 4, Oxford 1998, s. 289-312; S. Weatherhill, *Bosman Changed Everything: The Rise of EC Sports Law* [w:] *European Sports Law. Collected Papers. 2nd Edition*, red. S. Weatherhill, Haga 2014, s. 497-506.

⁵¹⁸ S. Weatherhill, *Sources...*, s. 6.

⁵¹⁹ Wyrok TSUE z 18.07.2006 r. w sprawie 519/04 *David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities*.

⁵²⁰ MKOL (a następnie KE) uznał, że przepisy dotyczące kontroli dopingowej są "przepisami czysto sportowymi", ponieważ mają całkowicie pozaekonomiczny cel (sprawiedliwość zawodów sportowych, zdrowie zawodników sportowych), a zatem nie podlegały prawu wspólnotowemu. W swoim przełomowym orzeczeniu TSUE uchylił stanowisko MKOL i KE (podobnie jak Sąd Pierwszej Instancji, który zgodził się z ich stanowiskiem). TSUE uznał, że nawet przepisy antydopingowe (które można uznać za najbardziej przepisy „czysto sportowe”) podlegają prawu wspólnotowemu i że należy wykazać w poszczególnych przypadkach, że ograniczenia, które powodują, są zgodne z prawem wspólnotowym w każdym przypadku należy wykazać, że ograniczenia są nieodłączne i proporcjonalne w odniesieniu do celów sportowych. co stanowiło rewolucję między sportem a prawem wspólnotowym. W ten sposób przepisy te, nawet jeśli mają na celu wyłącznie sportowy interes, podlegają prawu europejskiemu, a więc i europejskiemu prawu konkurencji, w momencie, gdy wpływają na ponadnarodową działalność gospodarczą osób trzecich (np. sportowców lub klubów). Innymi słowy, w orzeczeniu *Meca-Medina i Majcen* TSUE odrzucił pretensje federacji międzynarodowych do unikania prawa wspólnotowego. Należy przypomnieć, że federacje powoływały się na następujące zagadnienia, w celu obrony swojego stanowiska: „wyjątek sportowy”, „specyfika sportu” lub „zasady czysto sportowe”.

⁵²¹ Które opisuje przykładowo S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 38-40.

przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. W następnym ustępie doprecyzowano powyższe założenie wskazując, że działanie UE zmierza do rozwoju europejskiego wymiaru sportu, przez popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, jak również przez ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców, w szczególności tych najmłodszych. Unia i Państwa Członkowskie mają także sprzyjać współpracy z państwami trzecimi oraz z kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie edukacji i sportu, zwłaszcza z Radą Europy o czym jest mowa w ust. 3. Co istotne, w ust. 4 określone zostały także formy działania UE, które mają się przyczynić do osiągnięcia celów określonych w art. 165 TFUE – i tak PE oraz Rada UE, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą i po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Komitetem Regionów, przyjmują środki zachęcające, z wyłączeniem jakiegokolwiek harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych Państw Członkowskich, natomiast Rada UE przyjmuje zalecenia, na wniosek KE.

Stephen Weatherhill uznaje, że od dnia wejścia w życie TFUE sport w końcu stał się dziedziną życia, co do której UE zaczęła posiadać prawo aby w niej interweniować⁵²². Stanowisko to opiera się natomiast na znacznym uproszczeniu, albowiem – co zostało ukazane na stronach poprzedzających – dochodziło do orzekania ze strony TSUE w odniesieniu do nieuprawnionych zdaniem skarżących działań organizacji sportowych. Autor argumentuje to w ten sposób, że do tego momentu Unia nie była bezpośrednio odpowiedzialna za regulowanie spraw z zakresu sportu – nie prowadziła ani nie finansowała w tym zakresie swojej polityki⁵²³, co nie oznaczało braku sądowej kontroli działalności prawotwórczej organizacji sportowych prowadzących swoją działalność na terenie państw podlegających jurysdykcji TSUE. Można więc wprost zauważyć, że do 2009 r. nie można było mówić o oficjalnej polityce sportowej UE z uwagi na brak wyraźnej kompetencji przyznanej w tym zakresie⁵²⁴. Beata Rischka-Słowik

⁵²² S. Weatherhill, *Is There Such a Thing as EU Sports Law?* [w:] *European Sports Law. Collected Papers. 2nd Edition*, red. S. Weatherhill, Haga 2014, s. 543.

⁵²³ I. Katsarova, V. Halleux, *EU sports policy. Going faster, aiming higher, reaching further*, European Parliamentary Research Service 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI\(2019\)640168_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI(2019)640168_EN.pdf) [dostęp: 21.05.2022] s. 2.

⁵²⁴ European Olympic Committees, *Guide to EU Sport Policy*, http://www.eurolympic.org/files/guide_to_EU_Sport_Policy-paginas-1-13.pdf [dostęp: 21.05.2022], s. 5.

zauważa, że jest to moment, kiedy „polityka sportowa UE uzyskała oficjalny status”⁵²⁵. Nie jest jednak tak, że przed 2009 rokiem UE nie wpływała w żaden sposób na kształt prawa sportowego w Europie. Na uwadze należy mieć bowiem bogate orzecznictwo TSUE oraz wspomniane trzy najważniejsze sprawy wytyczające dalszy kierunek rozwoju europejskiego prawa sportowego, które zostały opisane po krótkce powyżej. Zależność pomiędzy prawem UE a sportem rozpoczęła się przecież już w 1974 r. od wydania wyroku w sprawie *Walrave and Koch vs UCI*. Co więcej, do sportu zastosowanie miał także szereg ogólnych przepisów prawa UE (wcześniej – prawa wspólnotowego) regulujących zagadnienia z związane z prawem konkurencji, czy też jednolitym rynkiem⁵²⁶.

Zmiana związana z wejściem w życie TFUE nie była ostatecznie tak gruntowna, jako że w dalszym ciągu UE nie stała się głównym podmiotem regulującym sport w samej Unii⁵²⁷. Trzeba bowiem pamiętać, że kreowanie krajowej polityki sportowej pozostaje w gestii państw członkowskich, przy czym Unia uzyskała możliwość aktywnego wspierania wszelkich działań w zakresie sportu, a także ich koordynowania i uzupełniania⁵²⁸. Wpisuje się to natomiast w zasadę pomocniczości, określoną w art. 5 ust. 3 TFUE i Protokole nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności, która normuje wykonywanie kompetencji UE. Oznacza to, że w dziedzinie sportu, UE ogranicza się do wspierania podejmowania decyzji i działań przez państwa członkowskie, którym pozostawia możliwość samodzielnego kształtowania własnej polityki w odniesieniu do sportu. Jest to założenie słuszne, albowiem ewentualne wyposażenie UE w kompetencje uprawniające do kreowania jednolitego modelu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego w całej Unii, byłoby działaniem sprzecznym z autonomią i specyfiką sportu oraz dążeniem do jak najmniejszej regulacji prawnej samego sportu.

W ocenie A. Siwek-Ślusarek, Unia realizuje swoje cele w tej sferze poprzez „popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, a także ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców”⁵²⁹. Co istotne z punktu widzenia samych organizacji sportowych, postrzegają one tę regulację jako nienaruszającą ich uzasadnionej autonomii oraz swobody podejmowania

⁵²⁵ B. Rischka-Słowik, *Polityka sportowa UE* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 133.

⁵²⁶ I. Katsarova, V. Halleux, *EU sports...*, s. 2.

⁵²⁷ S. Weatherhill, *Is There...*, s. 543.

⁵²⁸ A. Siwek-Ślusarek, *Komentarz do art. 165 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* [w:] *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz. Tom II (art. 90-222)*, red. K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer, A. Wróbel, Warszawa 2012, s. 1015.

⁵²⁹ Tamże.

przezeń decyzji w ramach organizowanego współzawodnictwa sportowego⁵³⁰. W wyniku takiego uregulowania podejścia UE do sportu doszło do uznania specyficznej natury sportu, który nie jest zjawiskiem odbywającym się poza prawem – co znajduje swoje potwierdzenie w tym, że został on właśnie w tymże prawie uregulowany, natomiast z pewnością nie może być on rozważany jako kolejna „branża”, bez odniesienia do jego specyfiki⁵³¹, o której jest mowa w dalszej części pracy.

Na uwadze należy mieć również, że zgodnie z art. 6 lit e) TFUE Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań Państw Członkowskich w dziedzinie edukacji, kształcenia zawodowego, młodzieży i właśnie sportu. Wspierająca rola Unii oznacza w praktyce, że może ona posługiwać się w odniesieniu do sportu działaniami „miękkimi”, takimi jak dialog, nawiązanie współpracy na poziomie politycznym, opracowania wytycznych i zaleceń⁵³². To stanowi przeciwieństwo kompetencji określonych w art. 3 TFUE⁵³³ oraz art. 4 TFUE⁵³⁴. Stephen Weatherhill nazywa to wprost – „słabą legislacyjną kompetencją”⁵³⁵. Sport został uwzględniony w TFUE, jednakże nie z intencją, aby nadać mu podstawowe znaczenie w tym akcie⁵³⁶. Skoro więc rolą Unii określoną w art. 165 ust. 1 TFUE jest „przyczynienie się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu”, powinna ona ograniczyć się wyłącznie do tych czynności, zachowując równocześnie ostrożność, aby nie wychodzić poza przyznany sam sobie zakres kompetencji⁵³⁷. Ostatecznie, podkreślić należy, rola UE w sporcie – chociaż została w sposób prawny uznana, została wyraźnie określona jako ograniczona i nie mająca konkretnego kształtu⁵³⁸.

Prawo sportowe w UE to nie tylko art. 165 TFUE, czy też bogate orzecznictwo. Unia ma kompetencje do działań legislacyjnych w tym zakresie. W ocenie S. Weatherhilla powinno się to wyłącznie ograniczyć do „środków zachęcających, wykluczając jakąkolwiek harmonizację”⁵³⁹. Aktami prawnymi Unii, które odnoszą się do „przyczyniania się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu” są wszelkie akty wydawane w formie: decyzji, zaleceń, opinii, deklaracji, konkluzji, raportu, rezolucji, sprawozdania,

⁵³⁰ Zob. UEFA, *UEFA's position on Article 165 of the Lisbon Treaty*, https://www.uefa.com/multimediafiles/download/uefaorg/europeanunion/01/57/91/67/1579167_download.pdf [dostęp: 21.05.2022], s. 1.

⁵³¹ Tamże, s. 1.

⁵³² I. Katsarova, V. Halleux, *EU sports...*, s. 2.

⁵³³ Kompetencji wyłącznych UE.

⁵³⁴ Kompetencji dzielonych przez UE z Państwami Członkowskimi.

⁵³⁵ S. Weatherhill, *Is There...*, s. 545.

⁵³⁶ Tamże, s. 545.

⁵³⁷ Tamże, s. 545.

⁵³⁸ Tamże, s. 545.

⁵³⁹ Tamże, s. 545.

dokumentów roboczych i konsultacyjnych, memorandumów, komunikatów, wytycznych oraz białych ksiąg⁵⁴⁰. Do tej listy aktów prawnych wskazanych przez B. Rischkę-Słowik należy także zaliczyć rozporządzenia⁵⁴¹ oraz dyrektywy⁵⁴². Jak wskazuje wspomniana autorka, z praktyki legislacyjnej wynika, że w prawie UE (a wcześniej prawie wspólnotowym) regulowanych było wiele zagadnień z zakresu sportu⁵⁴³. Z punktu widzenia tytułowego zagadnienia, nie sposób natomiast dostrzec w działalności legislacyjnej UE, aktów prawnych, które wyposażałyby organizacje sportowe w kompetencje prawotwórcze.

W kontekście źródeł prawa sportowego powszechnego, w ostateczności należy także wskazać, że obowiązuje także międzynarodowe prawo sportowe⁵⁴⁴, które uregulowane jest w formie kontynentalnych albo ogólnosiwiatowych umów międzynarodowych i w przeważającym stopniu odnosi się do zagadnień o charakterze publicznoprawnym, w szczególności związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa podczas organizowania wydarzeń sportowych⁵⁴⁵, przeciwdziałania niepożądanym zachowaniom wszelkich podmiotów biorących udział w międzynarodowym sporcie⁵⁴⁶, czy też nawet ochrony symbolu

⁵⁴⁰ B. Rischka-Słowik, *Źródła prawa sportowego* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, M. Leciak (red.), Warszawa 2017, s. 283.

⁵⁴¹ Przykładem jest m.in. Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2021/817 z 20.05.2021 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013 (Dz.U. UE, L 189 z 28.5.2021).

⁵⁴² Dyrektywa 2005/36/WE PE i Rady z 7.09.2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz. U. UE, L 255 z 30.9.2005).

⁵⁴³ Wśród których wyróżnić należy: „1) promowanie idei integracji europejskiej poprzez sport; 2) wykorzystywanie potencjału sportowego w edukacji i integracji społecznej; 3) ochronę specyfiki sportu i jego szczególnej społeczno-kulturowej roli; 4) zapobieganie oraz zwalczanie przemocy w sporcie; 5) zwalczanie dyskryminacji w sporcie; 6) walkę z dopingiem w sporcie; 7) walkę z korupcją w sporcie; 8) promowanie aktywności sportowej (zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, osób niepełnosprawnych i osób w podeszłym wieku); 9) ochronę dzieci i młodzieży w sporcie; 10) poprawę zdrowia publicznego poprzez sport; 11) zapewnienie stabilności finansowania sportu; 12) przyczynianie się rynku sportowego do rozwoju regionalnego i zdolności do zatrudnienia; 13) wspieranie dobrego zarządzania w sporcie; 14) rozwijanie infrastruktury sportowej i ułatwianie dostępu do sportu dla wszystkich; 15) zapewnienie swobodnego przepływu zawodników; 16) przestrzeganie unijnego prawa konkurencji na rynku sportowym; 17) transmisje wydarzeń sportowych (w tym tych o zasadniczym znaczeniu społecznym); 18) promowanie zasady *fair play*; 19) rozwijanie europejskiego dialogu społecznego w sektorze sportu oraz dialog i współpracę z organizacjami sportowymi, takimi jak FIFA, UEFA i MKOL.” B. Rischka-Słowik, *Polityka...*, s. 132.

⁵⁴⁴ Które B. Rischka-Słowik opisuje dodatkowo używając określenia „publiczne”, B. Rischka-Słowik, *Źródła...*, s. 283.

⁵⁴⁵ Zob. m.in.: Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, sporządzona w Strasburgu z 19.08.1985 r. (Dz.U. 1995 nr 129 poz. 625) – akt został przez Polskę wypowiedziany, w celu przystąpienia do następnego, bardziej aktualnego aktu prawnego poświęconego tej materii, tj. Konwencji Rady Europy w sprawie zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa, zabezpieczenia i obsługi podczas meczów piłki nożnej i innych imprez sportowych, sporządzona w Strasburgu 4.05.2016 r. (Dz.U. 2017 poz. 2099).

⁵⁴⁶ Zob. m.in.: Międzynarodowa Konwencja przeciw apartheidowi w sporcie, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 10.12.1985 r. (Dz.U. 1988 nr 14 poz. 100); Międzynarodowa Konwencja o zwalczaniu dopingiu w sporcie, sporządzona w Paryżu 19.10.2005 r. (Dz.U. 2007 nr 142 poz. 999);

olimpijskiego⁵⁴⁷. Międzynarodowe prawo sportowe współtworzą także akty nieposiadające wiążącego charakteru, takie jak rezolucje, deklaracje, rekomendacje – których głównym założeniem jest określenie kierunku działań podejmowanych przez te organizacje oraz państwa będące ich członkami w zakresie sportu⁵⁴⁸. Ponownie natomiast z punktu widzenia tytułowego zagadnienia, nie sposób natomiast dostrzec w źródłach prawa sportowego międzynarodowego aktów, które wyposażałyby organizacje sportowe w kompetencje o charakterze prawotwórczym.

3.4. Prawo sportowe wewnętrzne

Polski sport jest regulowany nie tylko w drodze aktów prawa powszechnie obowiązującego wymienionych w art. 87 Konstytucji RP oraz przepisach prawa UE i umów międzynarodowych. Prawo sportowe jako specyficzny zespół norm jest bowiem stanowione w przeważającej większości przez organizacje sportowe. Zadaniem państwa jest natomiast stworzenie odpowiednich warunków prawnych do takiej działalności, co należy postrzegać z punktu widzenia realizacji obowiązku „popierania” rozwoju kultury fizycznej określonego w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP..

Przepisy, które regulują zagadnienia związane z uprawianiem i organizowaniem sportu pochodzą także od organizacji sportowych. Mowa tu o podmiotach prywatnoprawnych, nietworzonych przez państwo, a których geneza powstania wynika z działalności oddolnej grupy osób. W doktrynie zaprezentowano kilka propozycji nazewnictwa tego zespołu przepisów:

- 1) „prawo sportowe wewnętrzne” – jest to w ocenie autora najbardziej oddające istotę rzeczy pojęcie, które zostało zaproponowane przez H. Radke⁵⁴⁹, W. Górny⁵⁵⁰ oraz B. Rischkę-Słowik⁵⁵¹. Użycie tego sformułowania nie przysparza bowiem większych wątpliwości interpretacyjnych, które mogą wystąpić przy okazji posłużenia się inną z niżej wskazanych propozycji. Akcentuje ono jego charakter „wewnętrzny”, a więc przeciwny powszechnemu. W tym zakresie W. Płowiec trafnie podkreśla, że „gdy w literaturze prawniczej przypisuje się aktom, przepisom bądź normom >charakter wewnętrzny<, to zazwyczaj ma to na celu

⁵⁴⁷ Traktat z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego, przyjęty w Nairobi 26.09.1981 r. (Dz.U. 1997 nr 34 poz. 201).

⁵⁴⁸ B. Rischka-Słowik, *Źródła...*, s. 283.

⁵⁴⁹ H. Radke, *Prawo sportowe powszechne...*, s. 47-50.

⁵⁵⁰ W. Górny, *Prawo sportowe wewnętrzne...*, s. 34.

⁵⁵¹ B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu...*, s. 91-97.

odróżnienie tych właśnie obiektów od aktów, przepisów bądź norm, którym przypisuje się >charakter powszechnie obowiązujący<. Utrwalił się pogląd, że pierwsze z wymienionych mogą być adresowane tylko do podmiotów organizacyjnie podległych organowi, który je wydał, natomiast adresatem drugich może być każdy bez wyjątku”⁵⁵². To pojęcie natomiast jest najbardziej trafne, albowiem zakłada ono właśnie rzeczzone odróżnienie od prawa sportowego powszechnego, które zostało omówione na wcześniejszych stronach;

- 2) „*lex sportiva*”⁵⁵³ – pojęcie *lex sportiva* natomiast pierwotnie odnosiło się tylko i wyłącznie do prawotwórczego charakteru orzeczeń CAS, natomiast dopiero z czasem objęło ono także na regulacje organizacji sportowych⁵⁵⁴. Jest ono także niekiedy używane w celu określenia „dziedziny prawa”⁵⁵⁵, natomiast takie ujęcie pozostaje zbyt daleko idące, stąd też w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, nie zostało ono uznane za wiodące na potrzeby niniejszej dysertacji;
- 3) „prawo wewnątrzorganizacyjne”⁵⁵⁶ – w ocenie J. Foksa „prawo stanowione przez organy międzynarodowych organizacji sportowych (np. statuty, regulaminy, uchwały) ma walor wyłącznie norm wewnątrzorganizacyjnych, których adresatami są członkowie danej organizacji lub podmioty związane z nią stosunkami prawnymi o innym charakterze (np. zawodnicy lub sędziowie)”⁵⁵⁷, tym samym, koncepcja „prawa wewnątrzorganizacyjnego” przedstawiona przez J. Foksa stanowi jedno z możliwych ujęć zjawiska prawa stanowionego przez organizacje sportowe, przy czym nie została ona podzielona przez doktrynę, tak jak „prawo sportowe wewnętrzne”;
- 4) prawo statutoworegulaminowe⁵⁵⁸ - jest pojęciem używanym przez W. Cajsela, przy czym autor ten opowiada się także za możliwością nazwania omawianego zespołu norm jako „prawa sportowego wewnętrznego”. Skupienie się definicji na źródłach tego prawa – a więc na statucie i regulaminach jest zabiegiem niezasadnym, gdyż można wymienić także inne rodzaje źródeł prawa stanowionych przez organizacje sportowe, takich jak: podręczniki licencyjne, przepis, kodeksy, instrukcje, komentarze. Tym samym, ograniczanie się do

⁵⁵² W. Płowiec, *Koncepcja aktu prawa wewnętrznego w Konstytucji RP*, Poznań 2006, s. 131.

⁵⁵³ H. Radke, *Lex sportiva...*, s. 74-77.

⁵⁵⁴ Tamże, s. 74-77.

⁵⁵⁵ Tak: J. Dziadur, *Lex sportiva - współczesny charakter prawa sportowego*, <https://www.infor.pl/prawo/prawa-konsumenta/prawa-konsumenta/5135510,Lex-sportiva-wspolczesny-charakter-prawa-sportowego.html> [dostęp: 27.09.2023].

⁵⁵⁶ J. Foks, *Prawo krajowe a prawo międzynarodowe w sporcie - casus Polska* [w:] *Sport Wyczynowy*, nr 1-2, Warszawa 2006, s. 76.

⁵⁵⁷ Tamże, s. 76.

⁵⁵⁸ W. Cajsela, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 44- 45.

najistotniejszych źródeł prawa organizacji sportowych nie jest zasadnym, gdyż nie wyczerpują one całej materii ich prawotwórstwa;

- 5) prawo wewnątrzwiązkowe⁵⁵⁹ - jest zbyt wąskim ujęciem tego zagadnienia, gdyż prawo mające zastosowanie w sporcie pochodzi także od innych niż związki (związki sportowe, p.z.s.) podmiotów, czego dowodzi niniejsza dysertacja.

Na tym etapie podkreślić należy że, w polskim systemie prawa jedynymi organizacjami sportowymi, które zostały wyposażone w ustawową kompetencję do stanowienia prawa sportowego wewnętrznego na podstawie u.s. są p.z.s. oraz PKOL. Z perspektywy działalności prawotwórczej p.z.s. najistotniejszą regulacją u.s. pozostaje z pewnością art. 13 tej ustawy stanowiący o wyłącznych prawach takiego podmiotu. I tak, p.z.s. posiada wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie⁵⁶⁰. Z kolei PKOL, który na podstawie art. 14 ust. 2 u.s. może w swoich przepisach wyznaczyć zakres wykorzystania wizerunku członka reprezentacji olimpijskiej do swoich celów gospodarczych. Kwestia kompetencji prawotwórczych organizacji sportowych w zakresie pozostawionej im autonomii w ujęciu normatywnym⁵⁶¹ pozostaje natomiast szczegółowo omówiona w rozdziale IV.

Rozważania na temat prawa sportowego wewnętrznego stanowią jedno z najbardziej istotnych zagadnień dla całego prawa sportowego. Zespół przepisów stanowionych przez organizacje sportowe tworzy odrębny od państwowego porządek prawny, które wspólnie współtworzą prawo sportowe *sensu largo*. Organizacje te funkcjonują jednakże na podstawie przepisów prawa powszechnego, korzystając z przyznanej im autonomii normatywnej. Równoczesne funkcjonowanie w ramach prawa sportowego *sensu largo de facto* dwóch porządków prawnych (prawa sportowego powszechnego i wewnętrznego) wymaga ich zgodności i wzajemnego poszanowania. Trzeba natomiast przyznać prymat prawu krajowemu i w przypadku kolizji prawa sportowego wewnętrznego z prawem powszechnym, powinno bezwzględnie dojść do dostosowania regulacji prawa sportowego wewnętrznego do regulacji prawa sportowego powszechnego. Nie oznacza to jednakże, że organizacje sportowe w ramach swojego prawotwórstwa nie uznają, że ich autonomia oraz specyfika samego sportu pozwalają na pewne odstępstwa w zakresie podporządkowania się w pełni prawu krajowemu. Co więcej, na taką okoliczność zwrócił uwagę SN, który stanął pośrednio na straży specyfiki sportu –

⁵⁵⁹ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 78.

⁵⁶⁰ Art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

⁵⁶¹ W myśl rozróżnienia dokonanego przez E. Krześniaka, zob. E. Krześniak, *Kluby...*, s. 291-300.

a zarazem jego autonomii – już w wyroku z 24.01.2000 r.⁵⁶² uznając, że „osoby uprawiające sport na podstawie umowy cywilnoprawnej, zawartej na czas oznaczony, i otrzymujące za to wynagrodzenie, nie mogą tej umowy wypowiedzieć w każdym czasie w oparciu o art. 746 § 2 k.c.”. Sąd w uzasadnieniu podniósł także, że „stosowanie odpowiednie do umów o uprawianie sportu za wynagrodzeniem przepisów o zleceniu wymaga przeto uwzględnienia, że jedną z konstytuujących tę umowę cech jest związanie się zawodnika z klubem na określonych warunkach na ściśle określony czas, co w konsekwencji wyłącza dopuszczalność stosowania do tych umów art. 746 § 2 zd. 1 k.c. ze względu na tę odmienną od zlecenia ich cechę.”. Bez znaczenia dla SN pozostawała okoliczność, że przepisy prawa powszechnego uprawniają przyjmującego zlecenie – a więc także profesjonalnego sportowca – do wypowiedzenia zlecenia w każdym czasie. SN uznał w tym wypadku prymat przepisów prawa sportowego wewnętrznego, które przewidywały możliwość zmiany przynależności klubowej przez zawodników w określonych przedziałach czasowych.

Poszukując genezy prawa sportowego wewnętrznego, w doktrynie podkreśla się jego podobieństwo do *lex mercatoria*⁵⁶³. Mianem *lex mercatoria* określa się „pozanarodowy zbiór reguł i zasad prawnych, które są opracowywane głównie przez samą międzynarodową społeczność biznesową w oparciu o zwyczaj, praktykę przemysłową i ogólne zasady prawa, które są stosowane w arbitrażu handlowym (arbitraż handlowy, międzynarodowy) w celu regulowania transakcji między podmiotami prywatnymi, jak również między podmiotami prywatnymi a państwami, w handlu transgranicznym i finansach”⁵⁶⁴. Zauważyć należy tym samym pewne podobieństwa pomiędzy prawem sportowym wewnętrznym, a *lex mercatoria*. Tomasz Widłak wskazuje wprost, że „Obie dziedziny są bowiem, jak się wskazuje, w znacznej mierze autonomiczne i niezależne od bezpośredniej regulacji oraz interwencji adjudykacyjnej ze strony państwa, tworzone są głównie przez samych uczestników na bazie praktyki w danej dziedzinie i własnych źródeł normatywnych (odpowiednio np. zwyczaje handlowe i reguły rywalizacji sportowej), instrumentów prywatnoprawnych (kontrakt) przy wsparciu kluczowych umów międzynarodowych, a także posiadają rozwinięty, wewnętrzny system rozwiązywania sporów oparty na arbitrażu”⁵⁶⁵. Uzasadnia to stwierdzenie, że sport – chociaż jest zagadnieniem o istotnym znaczeniu dla państwa – to pozostaje domeną organizacji prywatnych, które tworzą

⁵⁶² Wyrok SN z 24.01.2000 r., III CKN 531/98, OSP 2000/10/146, LEX nr 42120.

⁵⁶³ T. Widłak, *Wybrane uwagi na temat charakteru lex sportiva w przestrzeni prawnomiędzynarodowej* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 4, Poznań 2015, s. 86.

⁵⁶⁴ S.W. Schill, *Lex mercatoria* [w:] *Max Planck Encyclopedias of International Law*, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law9780199231690e1534?rskey=RtGUDR&result=1&prd=MPIL> [dostęp: 22.03.2023].

⁵⁶⁵ T. Widłak, *Wybrane uwagi...*, s. 86. Na ten temat zob. szerzej: A. Fal, *Arbitraż...*

obowiązujące je same zespół norm. Konieczność obowiązywania reguł prawa w działalności sportowej jest powszechnie akceptowana i w zakresie, w jakim osoby uczestniczące w działalności sportowej określają te reguły w sposób zgodny z prawem powszechnym, to taką działalność należy jak najbardziej uznać za słuszną.

System prawa sportowego wewnętrznego jest kreowany przez same organizacje sportowe i jest uznawany za obowiązujący uczestników współzawodnictwa sportowego z uwagi na jego niezbędność. W końcu sport bez reguł nie jest sportem, a reguły sportowe nie są ustanawiane przez państwo i okoliczność ta została bezsprzecznie ukształtowana na przestrzeni wielu lat funkcjonowania organizacji sportowych. Nauka prawa nie poświęca jednak większej uwagi temu zjawisku. Jest to jednakże system prawa *sui generis*, nad przestrzeganiem którego pieczę sprawują same organizacje sportowe, zgodnie z omawianą w ramach następnego rozdziału strukturą światowego sportu.

W odniesieniu do prawa wewnętrznego stanowionego przez międzynarodowe organizacje sportowe można mówić wręcz o jego ponadnarodowym charakterze. Regulacje stanowione przez MKOL, czy inne międzynarodowe federacje sportowe regulują bowiem stosunki pomiędzy osobami fizycznymi i prawnymi pochodzącymi z różnych krajów, które łączy uczestnictwo w tym samym rodzaju współzawodnictwa. Tym samym, obowiązuje ono daną grupę podmiotów, niezależnie od granic państwowych. Nie jest to natomiast międzynarodowe prawo publiczne, gdyż nie jest stanowione przez umawiające się państwa lecz stanowione samodzielnie przez daną organizację sportową, której zakres działania obejmuje sprawy o charakterze międzynarodowym niezbędne do właściwego organizowania i prowadzenia sportowego.

3.5. Prawna autonomia sportu

Po przedstawieniu problemu prawa sportowego wewnętrznego, należy przeanalizować jedno z najistotniejszych zagadnień, które warunkuje sposób normatywnego podejścia do sportu – czyli jego prawną autonomię. W podrozdziale omówiono czym jest autonomia, jakie aspekty przyjmuje i wyjaśniono, dlaczego sport – jak mało która inna dziedzina życia publicznego – korzysta z niej w tak szeroki sposób.

Pojęcie „autonomia” przybiera następujące znaczenia: „prawo jakiejś zbiorowości do samodzielnego rozstrzygnięcia swoich spraw wewnętrznych” albo „samodzielność

i niezależność w decydowaniu o sobie”⁵⁶⁶. Sformułowanie to jest kombinacją dwóch greckich słów *autos* (sam) oraz *nomos* (reguła, prawo), oznaczających wspólnie „tych, którzy sami ustanawiają swoje prawo”⁵⁶⁷. Korzenie autonomii jako odzwierciedlenia samostanowienia można odnaleźć w starożytnej filozofii greckiej, a dokładniej w idei samokontroli⁵⁶⁸. Dwaj wielcy greccy myśliciele – Platon oraz Arystoteles wiązali ideał człowieczeństwa z samowystarczalnością oraz przede wszystkim brakiem zależności od innych⁵⁶⁹. W ocenie Arystotelesa rzeczona samowystarczalność⁵⁷⁰ stanowiła istotny składnik szczęścia i oznaczała także brak uzależnienia od zewnętrznych warunków szczęścia – najlepszym (najbardziej szczęśliwym) człowiekiem był bowiem ten kierujący się rozumem i niezależny od innych w osiągnięciu własnego szczęścia⁵⁷¹.

Pojęcie autonomii znalazło swoje rozwinięcie w poglądach I. Kanta⁵⁷², aby następnie zostać przejęte przez myślicieli anglojęzycznych pod nazwą *self-rule* i *self-governance*⁵⁷³. W ocenie Kanta, wolność nie sprowadzała się do tego, że jednostki nie obowiązują żadne prawa, ale prawa które w pewnym sensie jednostki same tworzą – tym samym idea wolności, znajdująca swój wyraz w autonomii jest czymś więcej niż pozostawanie wolnym od zewnętrznych czynników, które wpływają na postępowania jednostki⁵⁷⁴. Wolność miała zawierać w sobie przede wszystkim ucieleśnienie idei praw ustanowionych i określonych przez same jednostki, które stanowią z tego tytułu prawa mające władzę nad tą jednostką⁵⁷⁵.

Przechodząc natomiast do współczesnych zagadnień, jako punkt wyjścia do dalszych rozważań należy przytoczyć propozycję definiowania autonomii sportu przedstawioną przez M. Kędziora, który zakłada, że polega ona na zagwarantowaniu swobody zakładania klubów

⁵⁶⁶ Słownik Języka Polskiego PWN, *Autonomia*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/autonomia.html> [dostęp: 25.06.2022].

⁵⁶⁷ J.L. Chappellet, *Autonomy and governance: necessary bedfellows in the fight against corruption in sport*, https://www.transparency.org/files/content/feature/1.3_AutonomyAndGovernance_Chappellet_GCRSport.pdf [dostęp: 25.06.2022], s. 1; P. Sut, *Autonomia prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017, s. 13.

⁵⁶⁸ Internet Encyclopedia of Philosophy, *Autonomy*, <https://iep.utm.edu/autonomy/#H1> [dostęp: 25.06.2022].

⁵⁶⁹ Tamże.

⁵⁷⁰ Nazywana *autarkią*. Na temat *autarkii* zob. więcej: P. Bosman, *Ancient debates on autarkeia and our global impasse* [w:] *Phronimon*, vol. 16, nr 1, Pretoria 2015, s. 16-28; S. Husson, *Utopia and the quest for autarkeia* [w:] *Utopias in Ancient Thought*, red. P. Destrée, J. Opsomer, G. Roskam, Berlin 2021, s.185-198.

⁵⁷¹ Internet Encyclopedia of Philosophy, *Autonomy*...

⁵⁷² Na temat poglądów I. Kanta na temat autonomii zob.: P. Guyer, *Kant on the theory and practice of autonomy* [w:] *Social Philosophy and Policy*, vol. 20(2), 2003, s. 70-98; R.S. Taylor, *Kantian personal autonomy* [w:] *Political Theory*, vol. 33, nr 5, Nowy Jork 2005, s. 602-628; L. Thorpe, *Kant on the relationship between autonomy and community* [w:] *Kant and the concept of community*, red. C. Payne, L. Thorpe, Rochester 2011, s. 63-87; I. Brassington, *The concept of autonomy and its role in Kantian ethics* [w:] *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, vol. 21, nr 2, Cambridge 2012, s. 166-176.

⁵⁷³ J.L. Chappellet, *Autonomy*..., s. 1.

⁵⁷⁴ Stanford Encyclopedia of Philosophy, *Kant's Moral Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/kant-moral/#Aut> [dostęp: 25.06.2022].

⁵⁷⁵ Tamże.

sportowych, organizacji sportowych oraz następnie stanowienia przez te podmioty przepisów prawa wewnątrzwiązkowego w formie statutów lub regulaminów, które mają zasadniczo być niezależne od wpływu państwa⁵⁷⁶. W literaturze zagranicznej na uwagę zasługuje opracowanie J.L. Chappeleta, który w 2010 r. przygotował obszerne opracowanie na temat autonomii sportu w Europie na zlecenie KE⁵⁷⁷. Autor ten przeanalizował historyczny oraz ówczesny stan autonomii sportu w Europie, dokonując próby usystematyzowania wymiaru autonomii sportu w państwach członkowskich UE⁵⁷⁸. Przedstawiona została także propozycja definicji autonomii sportu, w której założono, że autonomia sportu polega na tym, że z punktu widzenia prawa krajowego, europejskiego i międzynarodowego, przewiduje się możliwość działania pozarządowych organizacji sportowych nienastawionych na zysk, które polega na:

- 1) swobodnym ustanawianiu, zmienianiu oraz interpretowaniu reguł właściwych dla ich sportu, bez nadmiernych wpływów politycznych lub ekonomicznych;
- 2) demokratycznym wyborze swoich przywódców, bez ingerencji ze strony państw lub osób trzecich;
- 3) uzyskiwaniu odpowiednich funduszy ze źródeł publicznych lub innych, bez nieproporcjonalnych zobowiązań;
- 4) wykorzystywaniu tych funduszy do osiągnięcia celów i prowadzenia wybranej działalności bez poważnych ograniczeń zewnętrznych;
- 5) opracowywaniu, w porozumieniu z władzami publicznymi, zgodnych z prawem norm proporcjonalnych do realizacji tych celów⁵⁷⁹.

Ostatecznie, J.L. Chappelet podkreśla, że z historycznego punktu widzenia sportowe organizacje pozarządowe regulowały sport w Europie i na świecie i z tego względu „zasługują”, aby ich autonomia została uznana przez krajowe systemy prawne, w których prowadzą one swoją działalność, jak również z uwzględnieniem prawa międzynarodowego⁵⁸⁰.

Eligiusz Krześniak wyróżnia dwa ujęcia autonomii sportu – normatywne⁵⁸¹ oraz

⁵⁷⁶ M. Kędzior, *Autonomia organizacji sportowych w świetle prawa polskiego i unii europejskiej* [w:] *Sport wyczynowy*, nr 1-3, Warszawa 2007 s. 7, za: H. Radke, *Autonomia...*, s. 11.

⁵⁷⁷ J.L. Chappelet, *Autonomy...*

⁵⁷⁸ Tamże, s. 19-20.

⁵⁷⁹ J.L. Chappelet, *Autonomy...*, s. 49. Tekst oryginalny: *The autonomy of sport is, within the framework of national, European and international law, the possibility for non-governmental, non-profit-making sports organisations to: 1. establish, amend and interpret rules appropriate to their sport freely, without undue political or economic influence; 2. choose their leaders democratically, without interference by states or third parties; 3. obtain adequate funds from public or other sources, without disproportionate obligations; 4. use these funds to achieve objectives and carry on activities chosen without severe external constraints; 5. draw up, in consultation with the public authorities, legitimate standards proportionate to the fulfilment of these objectives.*

⁵⁸⁰ Tamże, s. 49.

⁵⁸¹ Hubert Radke nazywa to ujęcie „autonomią reguł sportowych”, H. Radke, *Autonomia sportu* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 17.

organizacyjne⁵⁸². Pierwsze z nich ujmując to zagadnienie możliwie najwęższej polega na tym, że regulacje prawne mające zastosowanie w sporcie tworzą „sami zainteresowani”⁵⁸³ – tj. organizacje sportowe. Organizacyjny wymiar autonomii sportu sprowadza się w ocenie E. Krześniaka do tego, że w sporcie obowiązuje „tzw. reguła jedna dyscyplina sportowa – jedna organizacja i tolerowanie albo wręcz narzucanie (tak jak w u.s.) przez organy państwa faktycznego monopolu światowych federacji oraz – w przypadku naszego porządku prawnego – monopolu p.z.s.”⁵⁸⁴. Oznacza to, że państwo upoważnia określony przez siebie podmiot (w Polsce jest to p.z.s.) do organizowania uprawiania współzawodnictwa sportowego w danej dyscyplinie sportu, przyznając mu szereg praw wyłącznych, o których mowa w art. 13 u.s.

Hubert Radke zauważa, że autonomia sportu polega m.in. na „swobodzie stanowienia prawa wewnętrznego w formie statutów i regulaminów zasadniczo niezależnie od zewnętrznego wpływu państwa”⁵⁸⁵ i ten pogląd jak najbardziej wpisuje się w jej normatywne ujęcie. Stephen Weatherhill wyróżnia natomiast trzy możliwe „strategie” na „obronę” autonomii sportowej w ujęciu normatywnym po stronie organizacji sportowych – kontraktową, prawodawczą oraz interpretacyjną⁵⁸⁶. Rzeczona „ochrona” polega na chronieniu swojej autonomii normatywnej przed „zwykłym prawem” – a więc pochodzącym od państwa albo od organizacji międzynarodowych, którym państwa przyznały kompetencje prawotwórcze, takich jak UE⁵⁸⁷. Każda ze strategii zakłada, że sport jest „wyjątkowy”, ale są one skonstruowane w oparciu o odrębne założenia⁵⁸⁸.

Strategia kontraktowa oznacza narzucanie wprost przez organizację sportową wymogu „związania” uczestników prowadzonej lub organizowanej przez nią działalności sportowej regułami prawnymi, ustanawianymi przed tę organizację i z założenia wyklucza możliwość rozwiązywania zawisłych sporów sportowych przed sądami powszechnymi⁵⁸⁹. Wpisuje się to w umowną teorię przynależności do prywatnoprawnych podmiotów, którymi są organizacje sportowe, przyjmujące najczęściej formę prawną stowarzyszenia, związku stowarzyszeń albo

⁵⁸² E. Krześniak, *Kluby...*, s. 291-300. Rozróżnienie to zyskało aprobatę w doktrynie – zob. H. Radke, *Autonomia sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 11; H. Radke, *Autonomia sportu* [w:] *Prawo sportowe...*, s. 17. H. Radke nazywa to ujęcie „autonomią organizacji sportowych”, Tamże, s. 17. Na temat autonomii organizacji sportowych zob. także: P. Łebek, *Autonomia organizacji sportowych* [w:] *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego*, vol. IX, Kraków 2011, s. 153-181.

⁵⁸³ Takim sformułowaniem posługuje się E. Krześniak, *Kluby...*, s. 298.

⁵⁸⁴ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 299.

⁵⁸⁵ H. Radke, *Autonomia sportu* [w:] *Prawo sportowe...*, s. 17.

⁵⁸⁶ S. Weatherhill, *Principles...*, s. 8-49.

⁵⁸⁷ S. Weatherhill, *Principles...*, s. 8.

⁵⁸⁸ Tamże, s. 9.

⁵⁸⁹ Tamże, s. 8.

spółki prawa kapitałowego⁵⁹⁰. Jest to rozwiązanie, które znajduje swoje odzwierciedlenie w statutach najważniejszych organizacji sportowych na świecie, takich jak FIFA⁵⁹¹, czy MKOL⁵⁹², w których znalazły się wielokrotne odniesienia do rozwiązywania wszelkich sporów przez CAS⁵⁹³. W ocenie S. Weatherhilla, pomimo tego, że rzeczony kontraktowe podejście jest „cenne” i w praktyce znaczące dla zwolenników autonomii sportowej, nie zapewnia ono jednakże pełnej „szczelności” pomiędzy prawem powszechnym a prawem sportowym wewnętrznym, które autor ten konsekwentnie nazywa *lex sportiva*⁵⁹⁴.

Druga strategia obronna – prawotwórcza – polega na tym, że organizacje sportowe mogą podejmować działania, których założeniem jest przekonanie publicznej władzy o konieczności przyjęcia lub wprowadzenia prawa sportowego wewnętrznego do

⁵⁹⁰ Która omawiana jest szerzej na dalszych stronach.

⁵⁹¹ Przykładowo, w statucie FIFA w ramach art. 56-58 przewidziano wprost przepisy odnoszące się do sposobów rozwiązywania sporów. I tak, zgodnie z art. 56 ust. 1 Statutu FIFA, CAS jest podmiotem odpowiedzialnym za rozstrzyganie sporów pomiędzy FIFA, związkami członkowskimi, konfederacjami, ligami, klubami, zawodnikami, urzędnikami, agentami piłkarskimi i agentami meczowymi. Stosownie natomiast do art. 57 ust. 1, CAS jest także instancją odwoławczą od ostatecznych decyzji podjętych przez organy prawne FIFA oraz od decyzji podjętych przez konfederacje, stowarzyszenia członkowskie lub ligi. Ostatecznie w art. 58 określono wymagania dla członków FIFA, odnoszące się do ich obowiązków związanych z rozstrzygnięciem sporów. W ust. 1 podniesiono, że Konfederacje, stowarzyszenia członkowskie i ligi zobowiązują się do uznać CAS za niezależny organ sądowy i zapewnić, że ich członkowie, zrzeszeni zawodnicy i urzędnicy stosują się do decyzji wydanych przez CAS, a to samo zobowiązanie będzie dotyczyło agentów piłkarskich i agentów meczowych, którzy posiadają licencję FIFA. W ramach ust. 2 przewidziano, że: Odwołanie się do sądów powszechnych jest zabronione, chyba że jest to wyraźnie przewidziane w przepisach FIFA. Również zabronione jest odwołanie się do sądów powszechnych w przypadku wszystkich rodzajów środków tymczasowych. W ust. 3 zawarto natomiast wymóg skierowany do członków FIFA: Stowarzyszenia umieszczają w swoich statutach lub regulaminach klauzulę, stanowiącą, że zabronione jest podejmowanie sporów w stowarzyszeniu lub sporów dotyczących lig, członków lig, klubów, członków klubów, zawodników, urzędników i innych funkcjonariuszy związku do sądów powszechnych, chyba że regulamin FIFA lub wiążące przepisy prawne wyraźnie przewidują lub przewidują odwołanie się do sądów powszechnych. Zamiast odwoływania się do sądów powszechnych, należy przewidzieć arbitraż. Takie spory zostaną skierowane do niezależnego i należycie ukonstytuowanego trybunału arbitrażowego uznanemu zgodnie z przepisami stowarzyszenia lub konfederacji lub do CAS. Stowarzyszenia zapewniają również, że to postanowienie zostanie wykonane w jego ramach, w razie potrzeby poprzez nałożenie wiążącego zobowiązania na jego członków. Stowarzyszenia nakładają sankcje na każdą stronę, która nie przestrzega tego i zapewniają, że wszelkie odwołania od takich sankcji są bezwzględnie przekazywane do arbitrażu, a nie do sądów powszechnych, FIFA, *FIFA Statutes. Regulations governing the application of the statutes. Standing orders of the Congress. May 2022 edition*, https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf [dostęp: 04.07.2022].

⁵⁹² W art. 61 ust. 1 Karty Olimpijskiej przewidziano, że Decyzje MKOL są ostateczne. Wszelkie spory związane z ich stosowaniem lub interpretacji może być rozstrzygany wyłącznie przez Radę Wykonawczą MKOL, a w niektórych przypadkach w pewnych przypadkach w drodze arbitrażu przed Trybunałem Arbitrażowym ds. Sportu (CAS). Z kolei w ramach ust. 2 założono, że Wszelkie spory powstałe przy okazji lub w związku z Igrzyskami Olimpijskimi są przedkładane wyłącznie Trybunałowi Arbitrażowemu ds. Sportu (CAS) zgodnie z kodeksem arbitrażu sportowego.

⁵⁹³ Jest to najbardziej rozpoznawalna instytucja w ramach sportowego wymiaru sprawiedliwości na świecie, która powstała w latach 80 XX w. i jak podkreśla K. Grabska-Luberadzka „był odpowiedzią na zmieniające się w świecie sportu wyczynowego relacje, w tym komercjalizację i profesjonalizację sportu, które dostrzegł ówczesny prezydent MKOL H.E. Juan Antonio Samaranch”, K. Grabska-Luberadzka, *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie (CAS)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 246.

⁵⁹⁴ S. Weatherhill, *Principles...*, s. 8-9.

obowiązującego porządku prawnego⁵⁹⁵. Autor tej strategii rozważa jej znaczenie, powołując się na okoliczności związane z organizacją przez państwa wielkich wydarzeń sportowych, które w celu uzyskania prawa do ich organizacji, zezwalają organizacjom sportowym na uzyskanie nadzwyczajnych zwolnień, ulg, koncesji, które skutkują przyznaniem im praktycznie pełnej autonomii w porównaniu do praw obowiązujących wszystkie inne podmioty przyjmujące analogiczną formę prawną w kraju oraz szczególną ochronę ich interesów handlowych, przy okazji zapewniając węższe i bardziej specyficzne dla danego sektora zwolnienia, w szczególności w zakresie kształtowania systemów podatkowych i dotacji państwowych⁵⁹⁶. Stephen Weatherhill zauważa jednak, że UE konsekwentnie opierała się dążeniu do przyznania sportowi wyraźnego wyłączenia ze stosowania prawa unijnego, a co więcej jak dotąd żadne państwo ani organizacja międzynarodowa nie posunęła się do tego, by przyznać sportowi ogólnej amnestii od regulacji prawnych⁵⁹⁷.

Ostatnią, trzecią strategią ochronną podejmowaną przez organizacje sportowe jest rozwiązanie „rozejmcze”⁵⁹⁸, które sprowadza się do tego, że próbują one przekonać sądy – zarówno państwowe, jak i sądy organizacji międzynarodowych – że „specjalny” charakter sportu powinien być wzięty pod uwagę przy okazji interpretowania i stosowania „zwykajnego” prawa⁵⁹⁹. To podejście nie zakłada formalnej autonomii sportu od prawa krajowego, czy też prawa organizacji międzynarodowych, ale dąży się do uzyskania autonomii wewnątrz tych systemów prawa, do czego służy argumentacja używana w sądach, że stosowanie odpowiednich ogólnych przepisów prawnych powinno ulegać modyfikacji z uwagi na specyfikę sportu⁶⁰⁰. Wartość tego podejścia dla organizacji sportowych zależy od poziomu zrozumienia ich argumentacji w przekonywaniu sądu, że szczególny status norm prawa sportowego, a tym samym działalności organizacji sportowych, pozostaje uzasadniony, co

⁵⁹⁵ Tamże, s. 9.

⁵⁹⁶ Tamże, s. 9.

⁵⁹⁷ Tamże, s. 9.

⁵⁹⁸ Które można nazwać też „arbitrażowym” albo „orzekającym” – S. Weatherhill używa sformułowania *adjudicative*.

⁵⁹⁹ S. Weatherhill, *Principles...*, s. 9.

⁶⁰⁰ Tamże, s. 9. Można uznać także, że na gruncie polskiego prawa doszło do rozpoznania „wyjątkowości” stosunków prawnych, nawiązywanych w sporcie, o czym mowa w wyroku SN z 24.01.2000 r., III KKN 531/98, OSP 2000/10/146, LEX nr 42120. Sąd rozważał, czy umowa o profesjonalne uprawianie sportu może zostać w każdym momencie wypowiedziana na podstawie przepisów k.c. i w uzasadnieniu podniósł, że „stosowanie odpowiednie do umów o uprawianie sportu za wynagrodzeniem przepisów o zleceniu wymaga przeto uwzględnienia, że jedną z konstytuujących tę umowę cech jest związanie się zawodnika z klubem na określonych warunkach na ściśle określony czas, co w konsekwencji wyłącza dopuszczalność stosowania do tych umów art. 746 § 2 zd. 1 k.c. ze względu na tę odmienną od zlecenia ich cechę.” Beata Rischka-Słowik rozważa natomiast, czy specyfika sportu jest okolicznością, która usprawiedliwia niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi, B. Rischka-Słowik, *Specyfika sportu jako okoliczność usprawiedliwiająca niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014, s. 113-129.

w konsekwencji powinno przełożyć się na pewną formę „skorygowanej” albo „złagodzonej” interpretacji przepisów prawa⁶⁰¹.

Autonomia sportu należy do fundamentalnych zasad olimpijskich⁶⁰² określonych w Karcie Olimpijskiej⁶⁰³. Postanowienia Karty Olimpijskiej odnoszące się do autonomii sportu ulegały znaczącym zmianom⁶⁰⁴. MKOL zakłada obecnie, że autonomia jest źródłem praw i obowiązków organizacji sportowych prowadzących swoją działalność w ramach Ruchu Olimpijskiego i dookreśla, że rzeczona autonomia obejmuje swobodne ustanawianie i kontrolowanie reguł sportowych przez te organizacje oraz określanie struktury i sposobu zarządzania, korzystając także z prawa do wyborów wolnych od wszelkich wpływów zewnętrznych. MKOL wskazuje także wprost, że jednym z jego zadań jest podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie jedności Ruchu Olimpijskiego, ochronę jego niezależności, utrzymania i promowania jego neutralności politycznej oraz zachowania autonomii sportu⁶⁰⁵. Co istotne, MKOL zastrzega sobie także prawo do uznawania międzynarodowych organizacji sportowych, zakładając, że i tak każda z nich zachowuje niezależność i autonomię w zarządzaniu danym sportem⁶⁰⁶. Po raz ostatni wzmianka o autonomii pojawia się przy okazji określania statusu narodowych komitetów olimpijskich i założenia, że muszą one chronić swoją autonomię i opierać się wszelkiego rodzaju naciskom, w tym między innymi naciskom natury politycznej, prawnej, religijnej lub ekonomicznej, które

⁶⁰¹ S. Weatherhill, *Principles...*, s. 9.

⁶⁰² Pełna treść Zasady nr 5 brzmi: *Recognising that sport occurs within the framework of society, sports organisations within the Olympic Movement shall apply political neutrality. They have the rights and obligations of autonomy, which include freely establishing and controlling the rules of sport, determining the structure and governance of their organisations, enjoying the right of elections free from any outside influence and the responsibility for ensuring that principles of good governance be applied* – pomimo użycia wyrażenia „autonomia” w anglojęzycznej wersji Karty Olimpijskiej przy opisie tej Zasady, w polskim tłumaczeniu ono się nie pojawiło, zostało ono zastąpione sformułowaniem „niezależnie”.

⁶⁰³ Co ciekawe, w anglojęzycznej wersji Karty Olimpijskiej sformułowanie „autonomia” pojawia się czterokrotnie, MKOL, *Olympic charter*, https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf?_ga=2.58183594.1683278921.16561740562123702212.1656174056 [dostęp: 25.06.2022]. W polskojęzycznej wersji natomiast wyrażenie to zawarte jest wyłącznie jednokrotnie, MKOL, *Karta...* Słowo „autonomia” zostało zastąpione przeważnie sformułowaniem „niezależność”, które jednak nie oddaje w pełni znaczenia tego zjawiska. Mając na uwadze powyższe, w niniejszej pracy przeanalizowana zostanie wersja oryginalna – anglojęzyczna.

⁶⁰⁴ J.L. Chappelet, *Autonomy...*, s. 11-14.

⁶⁰⁵ Art. 2 pkt 5 Karty Olimpijskiej – w tym przepisie została zawarta jedyna wzmianka na temat „autonomii” w polskim tłumaczeniu Karty Olimpijskiej.

⁶⁰⁶ Art. 25 Karty Olimpijskiej – pomimo użycia wyrażenia „autonomia” w anglojęzycznej wersji Karty Olimpijskiej w tym przepisie, w polskim tłumaczeniu ono się nie pojawiło, zostało ono zastąpione sformułowaniem „niezależność”

mogą stawać na przeszkodzie wypełnianiu przez ten komitet postanowień Karty Olimpijskiej⁶⁰⁷.

Odniesienia do autonomii sportu zawarte są także w statutach samych międzynarodowych organizacji sportowych, przy czym nie sposób przeanalizować dokumenty wewnętrzne każdej z tych organizacji z uwagi na ich liczbę. Odwołując się do wiodących międzynarodowych organizacjach sportowych można wysnuć następujące wnioski:

- 1) część z nich przewiduje wprost swoją autonomię w przepisach statutu organizacji⁶⁰⁸;
- 2) część z nich nie posługuje się wprost pojęciem „autonomii”, przewidując w treści swojego statutu swoją „niezależność”⁶⁰⁹;
- 3) większość z nich nie zawiera w ramach statutu wzmianki ani o swojej „autonomii”, ani o swojej „niezależności”⁶¹⁰.

⁶⁰⁷ Art. 27 ust. 6 Karty Olimpijskiej – pomimo użycia wyrażenia „autonomia” w anglojęzycznej wersji Karty Olimpijskiej w tym przepisie, w polskim tłumaczeniu ono się nie pojawiło, zostało ono zastąpione sformułowaniem „niezależność”.

⁶⁰⁸ Tak np.: IHF, *Statutes*, https://www.ihf.info/sites/default/files/2022-02/01%20-%20Statutes_E.pdf [dostęp: 25.06.2022] – w art. 3 ust. 2 pkt 12 przewidziano, że IHF zapewnia ochronę niezależności i autonomii IHF oraz jej członków i Konfederacji Kontynentalnych do rządzenia i regulowania sportu, włączając w to korzystanie z prawa do demokratycznych wyborów wolnych od jakichkolwiek wpływów zewnętrznych; ISU, *Constitution and General Regulations 2022*, <https://www.isu.org/inside-isu/rules-regulations/isu-statutes-constitution-regulations-technical/29326-constitution-general-regulations-2022/file> [dostęp: 18.10.2022], art. 6 ust. 3 lit. g; WRF, *World Rowing Rule Book*, <https://worldrowing.com/technical/rules/2021-rule-book/> [dostęp: 25.06.2022] – jako jedną z naczelných zasad tej organizacji wskazano jej autonomię oraz niezależność, która przejawia się tym, że organizacja będzie starać się, aby utrzymać wioślarstwo od politycznych i ekonomicznych ograniczeń i zobowiązuje się do zachowania niezależności i autonomii sportu; IJF, *IJF Statutes*, https://78884ca60822a34fb0e6082b8fd5551e97bc65e327988b444396.ssl.cf3.rackcdn.com/up/2020/04/IJF_Statutes_Hungarian_Associa-1587039969.pdf [dostęp: 25.06.2022] – w art. 1.2.3 przewidziano, że jedną z zasad, jakimi kieruje się IJF jest utrzymywanie harmonijnych stosunków z władzami państwowymi przy jednoczesnym poszanowaniu zasady autonomii określonej w Karcie Olimpijskiej; IBAF, *IBAF Statutes*, <https://www.baseboll-softboll.se/globalassets/svenska-bsf/dokument/idrottsjuridik/ibaf-stadgar.pdf> [dostęp: 25.06.2022] – w ramach art. 1 stwierdzono, że IBAF, ze względu na swój autonomiczny charakter, jest apolityczny (...); BWF, *Constitution of the Badminton World Federation*, <https://extranet.bwfbadminton.com/docs/document-system/81/1466/1467/1.1%20BWF%20Constitution%20-%2030%20January%202021.pdf> [dostęp: 25.06.2022] – w ramach tego dokumentu zagadnieniu autonomii poświęcono w całości art. 5, w ramach którego przewidziano, że autonomia sportu międzynarodowego jest podstawową zasadą i Federacja podejmie odpowiednie środki w celu zachowania autonomii międzynarodowego badmintona (art. 5 ust. 1), a także zapewni swoim członkom pełną autonomię na ich własnym terytorium (art. 5 ust.2).

⁶⁰⁹ W języku angielskim – *independence*. Tak np.: FIBA, *FIBA General Statutes*, <https://www.fiba.basketball/documents/fiba-general-statutes.pdf> [dostęp: 25.06.2022], art. 1.1; FIM, *Statutes*, https://www.fim-moto.com/fileadmin/user_upload/Statutes_En.pdf?t=1656188018 [dostęp: 25.06.2022], art. 4.2.

⁶¹⁰ Tak np.: UCI, *UCI Constitution*, https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/2uOSbE8gAbYJWGZF6Zdb0c/83ce4e80c45d61ff20adcc23b43d382d/2021_UCI_CONSTITUTION__CONGRESS_EN.pdf [dostęp: 25.06.2022] – w ramach tego dokumentu zawarto jednak wymóg niezależności (*independence*) po stronie krajowych organizacji wchodzących w skład UCI – zob. art. 7 ust. 6 i 7; FIFA, *FIFA Statutes...* – w statucie FIFA zawarto jednak wymóg niezależności (*independence*) po stronie krajowych organizacji wchodzących w jej skład – zob. art. 19; World Athletics, *Constitution*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=7f875f768eb248aea4e718b8bf6cfeaf&urlslug=A1%20-%20The%20Constitution> [dostęp: 25.06.2022]; FIG, *Statutes. Edition 2022*, https://www.gymnastics.sport/publicdir/rules/files/en_Statutes%202022.pdf [dostęp: 25.06.2022] – w statucie FIG przewidziano jednak autonomię członków FIG – zob. art. 32; FIA, *FIA Statutes*, https://www.fia.com/sites/default/files/2021_fia_statutes_fr-en.pdf [dostęp: 25.06.2022]; UWW, *Constitution*,

Pamiętać jednak należy o tym, że niezależnie od tego, czy międzynarodowa organizacja sportowa zastrzeże w statucie swoją autonomię lub niezależność, to i tak zgodnie z art. 25 Karty Olimpijskiej każda z nich zachowuje niezależność i autonomię w zarządzaniu danym sportem. Uwagę zwraca także to, że międzynarodowe organizacje często uznają autonomię swoich członków – a więc przeważnie krajowych organizacji sportowych⁶¹¹. Zakres autonomii pozostawiany członkom międzynarodowych organizacji sportowych także pozostaje odmienny w zależności od decyzji samej organizacji⁶¹², czy też uwarunkowań historycznych. Z jednej strony międzynarodowe organizacje sportowe pozostawiają swoim członkom autonomię, natomiast z drugiej autonomia ta musi być realizowana w zgodzie z prawem nadrzędnej dla tych członków międzynarodowej organizacji sportowej⁶¹³. Co więcej, w celu realizacji przyznawanej swoim członkom autonomii, nadrzędne organizacje sportowe pozostawiają po swojej stronie środki prawne o charakterze kontrolnym albo nadzorczym⁶¹⁴ w celu przywrócenia pożądanego przez międzynarodową organizację sportową stanu.

Przechodząc natomiast do polskiego porządku prawnego, w doktrynie wyróżnia się konstytucyjne źródła organizacyjnej autonomii sportu wynikające z art. 12 oraz art. 58 Konstytucji RP, które znajdują swoje rozwinięcie w przepisach u.s. oraz u.pr.stow.⁶¹⁵, do której u.s. odsyła kilkakrotnie⁶¹⁶. Zgodnie z art. 12 Konstytucji RP Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji. Wiele organizacji sportowych współtworzących strukturę organizacyjną polskiego sportu przybiera formę stowarzyszenia, która to forma prawna jest wymieniona wprost w treści art. 12 Konstytucji RP. Organizacje sportowe przyjmujące inną formę niż stowarzyszenia (albo

https://cdn.uww.org/s3fpublic/202112/constitution_final_oct2021_eng.pdf?VersionId=8R300xkHAbgBdGos7wVAnq715y.Sdv3r [dostęp: 25.06.2022] – w ramach tego dokumentu zawarto jednak wymóg autonomii po stronie krajowych organizacji wchodzących w skład UWW; FIVB, *Constitution. Edition 2022*, https://www.fivb.com//media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%202022%20constitution_clean%20version_website_24102022.pdf?la=en&hash=C6B2622367745DCED13B74141EAE4221 [dostęp: 25.06.2023]; ITF, *The Constitution of ITF Limited 2022*, <https://www.itftennis.com/media/2431/the-constitution-of-the-itf-english-2022-web.pdf> [dostęp: 25.06.2022] – w tym dokumencie dokonano ciekawego zabiegu legislacyjnego, gdyż nie wspomniano wprost o autonomii lub niezależności ITF, natomiast w załącznikach przytoczono wyciąg z najważniejszych postanowień Karty Olimpijskiej, w tym art. 25 przesądzającego o niezależności i autonomii międzynarodowych organizacji sportowych; ISSF, *ISSF General Regulations*, https://www.issf-sports.org/getfile.aspx?mod=docf&pane=1&inst=455&file=ISSF-General-Regulations_June_2022.pdf [dostęp: 25.06.2022]; IGF, *Constitution*, <https://gsites.brightspotcdn.com/b0/d2/bab20828715d61567370518ccffc/igf-constitution-version-090918-5-06-2019.pdf> [dostęp: 25.06.2022] – w statucie IGF przewidziano jednak przewidziano jednak autonomię członków IGF – zob. art. 3.7.

⁶¹¹ J.L. Chappelet, *Autonomy...*, s. 14.

⁶¹² Tamże, s. 14.

⁶¹³ Tamże, s. 14.

⁶¹⁴ Opisanych szerzej w treści rozdziału V.

⁶¹⁵ H. Radke, *Autonomia sportu* [w:] *Leksykon...*, s. 11-12, tak też M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 84.

⁶¹⁶ Zob. art. 4 ust. 2 u.s., art. 7 ust. 3 u.s.

związki stowarzyszeń) także korzystają z „wolności tworzenia i działania”, jako że „z gwarancji wolności zrzeszania się korzystają zrzeszenia niewymienione w art. 12 Konstytucji. Zrzeszenia takie mogą również być podmiotami innych wolności lub praw. Przykładowo, spółki osobowe lub kapitałowe korzystają z wolności działalności gospodarczej, a spółdzielnie z konstytucyjnej ochrony własności”⁶¹⁷.

Stosownie natomiast do art. 58 ust. 1-3 Konstytucji RP każdemu zapewnia się wolność zrzeszania się. Zakazane są zrzeszenia, których cel lub działalność są sprzeczne z Konstytucją lub ustawą. O odmowie rejestracji lub zakazie działania takiego zrzeszenia orzeka sąd. Ustawa określa rodzaje zrzeszeń podlegających sądowej rejestracji, tryb tej rejestracji oraz formy nadzoru nad tymi zrzeszeniami. Te dwa przepisy pozostają ze sobą strukturalnie powiązane, jako że „realizację przepisów art. 12 gwarantują od strony formalnej przepisy art. 58 ust. 1 (i art. 59 ust. 1), stwarzające konstytucyjną ochronę prawom podmiotowym jednostek do zrzeszania się w ogólności (i – odpowiednio – zrzeszania się w związkach zawodowych rolników i pracodawców). W tym sensie prawa podmiotowe oparte na brzmieniu art. 58 ust. 1 (art. 59 ust. 1) stanowią uzupełnienie i swego rodzaju podbudowę zasady ustrojowej wyrażonej w art. 12.”⁶¹⁸.

W u.pr.stow. uwagę należy zwrócić przede wszystkim na to, że stowarzyszenie⁶¹⁹ charakteryzuje się dobrowolnością oraz samorządnością⁶²⁰ oraz samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności⁶²¹. Samorządność stowarzyszenia przejawia się przede wszystkim w tym, że podmiot ten posiada „swobodę w kształtowaniu struktury organizacyjnej, określaniu kryterium członkostwa, wyznaczaniu sobie zadań, przyjmowaniu dowolnych (w ramach prawa) metod funkcjonowania, w intensywności podejmowanej działalności, w obsadzaniu przez konkretne osoby stanowisk we władzach czy wreszcie w podejmowaniu decyzji o rozwiązaniu”⁶²².

⁶¹⁷ P. Tuleja, *Komentarz do art. 12 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 64.

⁶¹⁸ M. Zubik, W. Sokolewicz *Komentarz do art. 12 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II*, red. L. Garlicki, Warszawa 2016, LEX/el.; Analogicznie: M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 58 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 198-199.

⁶¹⁹ Ta forma prawna jest jedną z najczęściej występujących w polskim systemie prawa sportowego - w formie stowarzyszenia zorganizowane są przeważnie organizacje sportowe prowadzące współzawodnictwo sportowe, tj. p.z.s., same kluby sportowe także często przyjmują formę stowarzyszenia, natomiast wraz ze wzrostem stopnia ich profesjonalizacji, wymusza się na nich zmianę formy prawnej i przyjęcie np. formy spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (zob. art. 15 ust. 2 i 3 u.s.).

⁶²⁰ Art. 2 ust. 1 u.pr.stow.

⁶²¹ Art. 2 ust. 2 u.pr.stow.

⁶²² Tak: A. Rzetecka-Gil *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2022, LEX/el. Zob. także: wyrok SA w Łodzi z 9.04.2013 r., I ACa 1294/12, LEX nr 1313313; wyrok WSA w Warszawie z 28.03.2011 r., III SA/Wa 1695/10, LEX nr 860026.

Sformułowanie „samorządność” można także próbować wytłumaczyć zamiennie za pomocą innego wyrażenia – „samodzielności”⁶²³. Pamiętać także należy o tym, że jakkolwiek ingerencja sądowa w działalność stowarzyszenia powinna przybrać formę *ultima ratio*, właśnie na z uwagi na wyrażoną w art. 2 u.pr.stow. dobrowolność zrzeszania się⁶²⁴.

Kwestia autonomii sportu pojawiła się w uzasadnieniu projektu teje ustawy dwukrotnie. W odniesieniu do uwarunkowań polityczno-społecznych sportu, wskazano, że „w pierwszej kolejności należy zauważyć, że znaczna część aktywności w zakresie kultury fizycznej, w tym sportu, odbywa się poza sferą regulacji prawnych. Również w ramach organizacji podlegających reżimowi obowiązujących ww. ustaw (p.z.s.) należy odnotować zjawisko istotnej sfery regulacji o charakterze autonomicznym, co wynika bezpośrednio z tego, że działają one w formie stowarzyszeń, a więc jednostek samorządnych, które samodzielnie określają swoje cele i programy działania (art. 2 ust. 2 u.pr.stow.⁶²⁵)”. Po raz drugi, o autonomii sportu jest mowa w kontekście praw wyłącznych p.z.s., określonych w art. 13 ust. 1 u.s., który to przepis stanowi przejaw zagwarantowania autonomii sportu ze strony państwa: „wyłączne uprawnienia przyznane p.z.s. są ściśle związane z autonomią tego związku w zakresie ustanawiania i egzekwowania norm sportowych, porządkowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych w danym sporcie (art. 13 pkt 2 projektu), co wynika z uznania, że organizowanie i uprawianie sportu jest wolne, również w ramach funkcjonowania p.z.s.”⁶²⁶.

Z kolei w założeniach do projektu u.s.⁶²⁷ zagadnienie autonomii także pojawia się dwukrotnie. W pierwszym przypadku w kontekście uznania konieczności uregulowania w u.s., także zagadnień dot. rekreacji ruchowej: „Nie ma potrzeby tworzenia regulacji prawnych dotyczących rekreacji ruchowej. Stanowisko to wynika z celowości unikania nadmiernego i zbędnego reglamentowania prawnego wszystkich takich dziedzin życia i ludzkiej aktywności, które są sferą autonomii człowieka. Wychowanie fizyczne, z uwagi na jego funkcje oraz usytuowanie i zakres podmiotowy – nie wymaga ustawowego uregulowania w ustawie o sporcie.”⁶²⁸. Drugie zastosowanie tego terminu odnosiło się do PKOL: „W nowej ustawie utrzymany zostanie dotychczasowy, autonomiczny status PKOL oraz postanowienia

⁶²³ Tamże.

⁶²⁴ O czym mowa w wyroku SA w Krakowie z 8.05.2019 r., I ACa 617/18, LEX nr 2784440.

⁶²⁵ Uzasadnienie projektu u.s., s. 3. O autonomiczności stowarzyszenia pisze także J. Bról, *Prawo o stowarzyszeniach z komentarzem oraz przepisami wykonawczymi i związkowymi*, Zielona Góra 1994, s. 12.

⁶²⁶ Uzasadnienie projektu u.s., s. 11-12.

⁶²⁷ Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Założenia do projektu ustawy o sporcie*, Warszawa 2008, https://bip.msit.gov.pl/download/2/408/Projekt_zalozen_do_ustawy_o_sporcie_4_09_2008_na_Rade_Ministrow.pdf. [dostęp:

⁶²⁸ Tamże, s. 7.

zapewniające ochronę prawną symboli olimpijskich.”⁶²⁹. Jako jedną z podstaw ustroju prawnego w zakresie sportu uznano „zasadę europejskiego modelu sportu, zgodnie z którą w państwie działa jedna narodowa federacja w danej dyscyplinie sportu. Polski związek sportowy jest więc suwerenem w określonej dyscyplinie sportu. Wyznacza on samodzielnie sportowe i organizacyjne reguły w danej dyscyplinie sportu oraz zapewnia ich przestrzeganie, poprzez prowadzenie i nadzór nad współzawodnictwem sportowym w tej dyscyplinie”⁶³⁰.

Najbardziej jaskrawy przykład autonomii sportu w polskim porządku prawnym stanowi regulacja przewidująca określone prawa wyłączne po stronie p.z.s. określona w art. 13 ust. 1 pkt 1-4 u.s., a w szczególności pkt 2 umożliwiający p.z.s. ustanawianie i realizację reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Nie sposób jednakże zrównywać tego rodzaju autonomii z autonomią przyznaną przez ustawodawcę chociażby szkołom wyższym, która wiąże się z posiadaniem przez nie szeregu enumeratywnie wymienionych praw, kompetencji oraz możliwości w ustawie z 20.07.2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁶³¹, które zostały szerzej omówione przez M. Hadel⁶³². Przede wszystkim, autonomia organizacji sportowych nie ma konstytucyjnego wymiaru, tak jak autonomia szkół wyższych, która jest określona wprost w art. 70 ust. 5 Konstytucji RP. Maciej Hadel zauważa, że „celowy brak jakiegokolwiek wskazania w Konstytucji chociażby zarysu, ram przysługującej szkołom wyższym autonomii, uwypukla jedynie zasadność stanowiska, zgodnie z którym autonomia jest kategorią pojęciową zmienną w czasie i w ogromnym stopniu jej istnienie oraz zakres jest uzależnione od aktualnych uwarunkowań społeczno-politycznych.”⁶³³. Poglądy te można zastosować do organizacji sportowych, przy czym w odniesieniu do nich autonomia nie jest pojęciem prawnym, ale doktrynalnym. Tym samym, pomimo tego, że prawodawca powołuje się na kwestię autonomii sportu w treści uzasadnienia projektu u.s., to nie nadaje mu rangi prawnej, a tym bardziej konstytucyjnej, jak czyni to w odniesieniu do szkół wyższych.

Autonomia sportu – pomimo jej zagwarantowania przez państwo – doznaje szeregu ograniczeń. Przede wszystkim, już samo wprowadzenie do systemu prawa aktu prawnego poświęconego *stricte* zagadnieniom sportu profesjonalnego stanowi o interwencjonistycznym podejściu państwa do tego zagadnienia. W treści uzasadnienia u.s. wskazano, że uchwalenie tej

⁶²⁹ Tamże, s. 18.

⁶³⁰ Tamże, s. 8.

⁶³¹ Tekst jedn.: Dz. U z 2022, poz. 574.

⁶³² M. Hadel, *Koncepcje zakładu administracyjnego w nauce prawa administracyjnego*, Kraków 2019, s. 211-213.

⁶³³ Tamże, s. 214.

ustawy „wynikało z potrzeby ograniczenia reglamentacji prawnej sportu do niezbędnego minimum”⁶³⁴, albowiem wcześniej ingerencja ustawodawcy „sprowadzała się do ustanawiania norm prawnych tam gdzie są one zbędne, a nawet niekorzystne dla rozwoju kultury fizycznej”⁶³⁵. Niemniej jednak ostateczna treść u.s. przeczy zaprezentowanej powyżej tezie o zastosowanym „minimum reglamentacji prawnej”, co potwierdzają poniższe przykłady.

Przykładowo ma to miejsce w art. 3 ust. 1 u.s., w którym ustawodawca określił, że klub sportowy działa jako osoba prawna. W doktrynie wskazuje się, że „Ingerencja ustawodawcy w autonomię sportu w omawianym aspekcie jawi się jako zabieg niepotrzebny, zwłaszcza że, jak stwierdzono w samym uzasadnieniu, „osoby zainteresowane same powinny decydować o formie klubu zgodnie z ich określonymi potrzebami i możliwościami”⁶³⁶.

Kolejnym przykładem ograniczenia autonomii sportu jest określenie przez ustawodawcę, że związek sportowy działa w formie stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń⁶³⁷. Analogicznie do powyższych rozważań, pytanie czy ustawodawca powinien ograniczać formę prawną związku sportowego. Podmiot ten jest bowiem tworzony przez kluby sportowe, które przyjmują z kolei coraz częściej formę prawną spółki kapitałowej. Związek stowarzyszeń może być natomiast utworzony wyłącznie przez stowarzyszenia, stosownie do art. 22 ust. 1 u.pr.stow. Ponadto, uzyskanie członkostwa możliwe jest wyłącznie przez „inne osoby prawne, z tym że osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być członkami wspierającymi”. Kluby sportowe prowadzące działalność w formie spółki kapitałowej, jako osoby prawne o celach zarobkowych, mogą w związkach stowarzyszeń posiadać jedynie status członków wspierających⁶³⁸. Prowadzi to natomiast do zróżnicowania ich praw i obowiązków z tytułu bycia członkiem danego związku stowarzyszeń w porównaniu do członków zwyczajnych. Jako przykład można wskazać przepisy statutu Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej. W art. 14 § 2 tego aktu wskazano, że członkom wspierającym przysługują prawa członków zwyczajnych za wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego oraz głosu stanowiącego na Walnym Zebraniu Delegatów. Ponadto, zgodnie z art. 15 pkt 5 tego aktu członkowie Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej zobowiązani są m.in. do opłacania składki członkowskiej na rzecz MZPN w wysokości ustalonej przez Zarząd, zaś w przypadku członków wspierających – zadeklarowanych na rzecz Związku świadczeń. Zróżnicowanie sytuacji prawnej klubów sportowych z tytułu przyjmowanej przez nie formy prawnej jest natomiast

⁶³⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 3.

⁶³⁵ Tamże, s. 3.

⁶³⁶ zob. Uzasadnienie projektu u.s., s. 8; M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 34.

⁶³⁷ Art. 6 ust. 2 u.s.

⁶³⁸ Tak: A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...*

niepotrzebną ingerencją w autonomię sportu, która wynika z przyjętej przez ustawodawcę regulacji.

Ingerencją w autonomię sportu jest także cała regulacja rozdziału 3 u.s., w którym zostało określone w sposób szczegółowy prowadzenie działalności przez p.z.s.⁶³⁹. Dotyczy to w szczególności uzależnienia utworzenia p.z.s. od zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁶⁴⁰, ale także m.in. określenia przez ustawodawcę kadencyjności władz p.z.s., w tym przyjęcia, że funkcję prezesa zarządu można pełnić nie dłużej niż przez 2 następujące po sobie kadencje, jak również przewidzenia wyjątków w odniesieniu do tego, jakie osoby mogą być członkami zarządu p.z.s. Co więcej, w przepisach art. 16-23 u.s. przewidziano określone środki nadzorcze w stosunku do p.z.s. po stronie ministra właściwego ds. kultury fizycznej⁶⁴¹.

Przejawem ingerencji w autonomię sportu jest także ustalenie przez ustawodawcę warunków organizacyjnych przebiegu współzawodnictwa sportowego w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie. W art. 15 ust. 2 u.s. określono obowiązek utworzenia przez p.z.s. ligi zawodowej, w przypadku gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie działa w formie spółek akcyjnych. W skład ligi zawodowej w grach zespołowych mogą natomiast wchodzić wyłącznie kluby sportowe działające jako spółki akcyjne lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Z punktu widzenia autonomii sportu – kolejnym jej ograniczeniem jest wymóg uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na zawarcie umowy określającej zasady funkcjonowania ligi zawodowej, która zawierana jest pomiędzy p.z.s., a spółką zarządzającą ligą zawodową (art. 15 ust. 5 i 6 u.s.). Oznacza to, że jest to kolejna po p.z.s. organizacja sportowa, która nie może rozpocząć swojej działalności bez uprzedniej zgody ze strony organu administracji publicznej, co z kolei stanowi przykład podejścia o charakterze *stricte* interwencjonistycznym.

Najbardziej doniosłym skutkiem autonomii sportu powinno być wyjęcie określonego aspektu danej dziedziny sportu – najczęściej w jego warstwie profesjonalnej – spod ingerencji ustawodawczej państwa oraz przekazanie jej w ręce prywatnego podmiotu, jakim jest pozarządowa organizacja sportowa, na każdym szczeblu. W tym zakresie organizacje sportowe – w celu należytego zapewnienia przebiegu współzawodnictwa sportowego – są uprawnione do jego kompleksowego uregulowania, aby mogło mieć ono swój początek oraz kontynuację.

⁶³⁹ Ta natomiast została omówiona szerzej w treści następnego rozdziału.

⁶⁴⁰ Art. 11 ust. 1-7 u.s.

⁶⁴¹ Zostaną one jednakże szczegółowo omówione w dalszej części pracy, przy okazji statusu, kompetencji oraz nadzoru nad p.z.s.

Trzeba przy tym pamiętać, że autonomia sportu „nie stanowi koncepcji nieograniczonej”, co wyraża się w tym, że nie być ona uważana jako „obszar stojący ponad obowiązujących wszystkich prawem”⁶⁴². Hubert Radke uważa, że należy ją postrzegać nie jako „absolutną”, ale raczej jako „relatywną” – a więc taką, która nadzorowana jest przez prawo powszechnie obowiązujące, czy też „negocjowaną przez organizacje sportowe i instytucje sportowe”⁶⁴³. Z kolei w ocenie A. Skoczylasa oraz W. Piątka niemożliwym jest pozostawienie sportowi całkowitej autonomii, zaś samo „państwo nie może być obojętne na sprawy sportu”⁶⁴⁴. Z zaprezentowaną koncepcją nie można się w pełnej rozciągłości zgodzić, albowiem są ustawodawstwa, w których nie przewiduje się odrębnego aktu prawnego regulującego materie związane ze sportem (co ma miejsce przykładowo w Niemczech, Wielkiej Brytanii) i nie wpływa to w negatywny sposób na wyniki osiągane na arenie międzynarodowej przez reprezentacje oraz kluby sportowe prowadzące swoją działalność na terenie tych państw.

4. Koncepcja prawa sportowego – propozycja wyodrębnienia norm prawa sportowego

Prawo sportowe tworzy pewien wyodrębniony zespół norm z uwagi na przedmiot regulacji. O ich wyodrębnieniu świadczy przede wszystkim uchwalenie aktu prawnego poświęconego w całości tejże materii – w postaci u.s. Jak zostało to podkreślone, nie jest to jednakże jedyny akt prawny poświęcony tym zagadnieniom. Przy okazji analizy „koncepcji” prawa sportowego, na uwadze należy mieć także zagadnienia związane ze specyfiką oraz autonomią sportu, które przejawiają się szczególnie w znacznej „samoregulacji” tej strefy życia. Oznacza to, że w prawie sportowym, niezwykle istotne pozostają regulacje prawne pochodzące od podmiotów niepaństwowych (prawo sportowe wewnętrzne), które tworzą przeważającą większość norm prawa sportowego, które następnie są stosowane przy okazji organizowania oraz uczestniczenia przez interesariuszy sportu w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym. Te nietypowe uwarunkowania powodują, że uzasadnione pozostają pytania o status prawa sportowego jako zespołu norm, które wspólnie regulują różne aspekty⁶⁴⁵ tej jednej dziedziny życia publicznego i są stanowione przez różne podmioty. Pytanie

⁶⁴² H. Radke [w:] *Prawo...*, s. 19.

⁶⁴³ Tamże, s. 21.

⁶⁴⁴ A. Skoczylas, W. Piątek *Prawno-administracyjne instrumenty...*, s. 137.

⁶⁴⁵ Trzeba bowiem pamiętać, że do sportu mogą mieć zastosowania nie tylko przepisy prawa publicznego, ale także prawa prywatnego, czy też prawa karnego.

w szczególności dotyczyć będzie tego, o jakim „ukształtowaniu” prawa sportowego w systemie polskiego prawa na obecnym etapie jego rozwoju można mówić⁶⁴⁶.

Na początku rozważań odnoszących się do statusu prawa sportowego, na uwadze należy mieć pewne założenia natury ogólnej, które mają zastosowanie do kształtu całego polskiego systemu prawnego. Przede wszystkim należy mieć na uwadze, że istnieją dwa tradycyjnie wyodrębniane podzbiory w ramach systemu prawa: prawo prywatne oraz prawo publiczne⁶⁴⁷. Pojawiają się wprawdzie głosy, że „żadna gałąź prawa nie jest ani czystym prawem publicznym ani czystym prawem prywatnym”, w związku z czym bardziej logiczne jest podkreślenie w odniesieniu do danej gałęzi jej elementów publicznoprawnych oraz prywatnoprawnych, albowiem dopiero takie podejście umożliwia wskazanie, których elementów w danym zespole (podzbiorze) norm występuje więcej⁶⁴⁸. Podobnie zauważał E. Jarra, który twierdził, że „każda część prawa jest w pewnym sensie publiczną i prywatną”⁶⁴⁹.

Wyodrębnienie natomiast w systemie prawa gałęzi prawa⁶⁵⁰ „z punktu widzenia teoretycznego jest uzasadnione wówczas, gdy normy należące do jednej gałęzi prawa charakteryzują się w takim stopniu wspólnymi cechami odróżniającymi je od innych norm, że jako całość stanowią przedmiot, o którym można wypowiedzieć jakieś twierdzenia teoretyczne”⁶⁵¹. Aby można było określić dany zespół norm mianem gałęzi prawa, w jej ramach należy wyróżnić materie zbliżone i możliwe do skupienia w jednej grupie tematycznej⁶⁵². O korzyściach wyodrębnienia gałęzi prawa dla praktyki prawniczej i prawodawstwa pisał P. Winczorek, który zauważał, że „w oparciu o wyodrębnione działy prawa rozwija się nauka prawnicza, której zadaniem jest wypracowanie właściwych tym działom pojęć i zasad, podejmowanie systematyzacji materiału normatywnego, usuwanie ewentualnych sprzeczności, uzupełnianie luk, badanie społecznych skutków podjętych uregulowań, formułowanie wniosków *de lege ferenda*”⁶⁵³.

⁶⁴⁶ O „kształtowaniu” prawa ochrony dziedzictwa kultury jako działu prawa wspomina T. Bąkowski, zauważając także dorobek doktryny, traktujący o tymże zespole norm jako o gałęzi prawa, T. Bąkowski, *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne polskich obszarów morskich. Problematyka administracyjnoprawna*, Gdańsk 2018, s. 29.

⁶⁴⁷ S. Wronkowska, *Systematyzacja norm prawnych – gałęzie prawa* [w:] *Zarys teorii prawa*, red. S. Wronkowska, Z. Ziemiński, Poznań 2001, s. 192.

⁶⁴⁸ L. Morawski, *Wstęp...*, s. 79.

⁶⁴⁹ E. Jarra, *Ogólna teoria prawa*, Warszawa 1922, s. 391.

⁶⁵⁰ Za gałąź prawa rozumie się „zbiór norm, które regulują określoną sferę stosunków społecznych oraz wytwarzają typowe dla tych stosunków instytucje prawne” – tak: T. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa. 8 wydanie*, Warszawa 2013, s. 139.

⁶⁵¹ W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979, s. 369.

⁶⁵² E. Zieliński, *Nauka o państwie i polityce*, Warszawa 2006, s. 72.

⁶⁵³ P. Winczorek [w:] *Teoria państwa i prawa*, red. J. Kowalski, W. Lamentowicz, P. Winczorek, Warszawa, s. 138, za: T. Bąkowski, *Planowanie...*, s. 29.

Kluczowe dla niniejszej dysertacji jest ustalenie, czy prawo sportowe jako wyodrębniony zespół norm w polskim systemie prawa może być określone jako odrębna gałąź prawa. Sławomira Wronkowska uznaje, że podstawowymi kryteriami wyróżnienia gałęzi prawa są: „(a) przyjęta przez prawodawcę metoda unormowania, (b) materia będąca przedmiotem unormowania, a więc dziedzina spraw, której dotyczą wyznaczane przez normy nakazy i zakazy, (c) podmioty, do których adresowane są normy prawne.”⁶⁵⁴. Oprócz powyższych kryteriów można także zastosować kryterium zasad prawa, które mają jako cel ukierunkowanie wykładni, a także stosowania określonych zespołów przepisów, jak również kryteria formalne, a więc okoliczność, czy dany zespół (podzbiór) norm przybrał formę kodyfikacji⁶⁵⁵. Wspomniana autorka zauważa wszakże, że biorąc pod uwagę wskazane wymogi, wyróżnia się trzy podstawowe gałęzie prawa, jakimi są prawo cywilne, prawo karne oraz prawo administracyjne⁶⁵⁶. Wskazuje także na to, że wyróżnić można także tzw. „gałęzie kompleksowe” i podaje przykład prawa gospodarczego oraz prawa rolnego⁶⁵⁷. Wyróżnienie „gałęzi kompleksowych” dokonywane może być z uwagi na różne kryterium – i tak wg S. Wronkowskiej można wyróżnić prawo gospodarcze z uwagi na to, że „reguluje stosunki majątkowe pomiędzy podmiotami szczególnego rodzaju” oraz prawo rolne „ze względu na to, że reguluje stosunki prawne w rolnictwie”⁶⁵⁸. Co ciekawe, autorka podkreśla również, że przy okazji wyróżnienia „gałęzi kompleksowej” dochodzi do dychotomicznego podziału systemu prawa – na wyróżniane prawo (np. gospodarcze, rolne) oraz na wszelkie inne normy⁶⁵⁹.

Zaliczenie określonych przepisów do którejś z wyróżnionych gałęzi prawa ma tę istotną doniosłość praktyczną, że przepisy te będą interpretowane i stosowane zgodnie z przyjętymi w danej gałęzi zasadami prawa i w taki sposób, iżby zapewnić ich zgodność prakseologiczną i powiązania funkcjonalne z innymi normami tej gałęzi prawa”⁶⁶⁰. Z punktu widzenia prawa sportowego, uznanie, że normy je tworzące stanowią wspólnie niezależną gałąź prawa pozostanie o tyle istotne, a wręcz zasadne, że umożliwi to wspólną interpretację norm współtworzących prawo sportowe, mając na uwadze naczelną zasadę panującą w sporcie – tj. jego autonomię sportu oraz najistotniejszą cechą, jaką jest jego specyfika.

⁶⁵⁴ S. Wronkowska, *Systematyzacja norm...*s. 194. Inni autorzy wskazują także na możliwość zastosowania dodatkowo jeszcze jednego kryterium podziału prawa na gałęzie w postaci zakresu terytorialnego regulacji – tak: T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 140.

⁶⁵⁵ S. Wronkowska, *Systematyzacja norm...*s. 194.

⁶⁵⁶ Tamże, s. 194.

⁶⁵⁷ Tamże, s. 195.

⁶⁵⁸ Tamże, s. 195.

⁶⁵⁹ Tamże, s. 195. Z tym poglądem kontrastują twierdzenia przedstawione przez K. Zeidlera, zauważa, że „rozłączny podział norm prawnych na zasadzie inkluzji zerojedynkowej jest całkowicie niewykonalny”, K. Zeidler, *Przestrzenie badawcze prawa ochrony dziedzictwa kultury* [w:] *GSP*, t. XXXIII, Gdańsk 2015, s. 495.

⁶⁶⁰ Tamże, s. 195.

Zauważyć należy również przyspieszenie procesu podziału prawa na gałęzie, które związane jest m.in. z przeobrażeniami w sferze kultury prawnej społeczeństw, z powiększaniem przedmiotowego zakresu działania władz publicznych (...)"⁶⁶¹. Lech Morawski z kolei uznaje, że prawo można postrzegać jako uniwersalny instrument realizacji większości zadań i rozwiązywania problemów społecznych – w tym tych z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia czy też środowiska⁶⁶². Wyróżnić można także zjawisko usamodzielniania się wewnętrznych działów różnych gałęzi prawa, także w wyniku tworzenia przez ustawodawcę kompleksowej regulacji prawnej odnoszącej się do danego wycinku spraw społecznych⁶⁶³. Trzeba także podkreślić, że regulacje dotyczące uprawiania i organizowania sportu mają charakter zarówno publicznoprawny, jak i prywatnoprawny. Największa specyfika odnosząca się do tego zespołu norm polega więc na tym, że w sporcie obowiązuje dualistyczny system przepisów – pochodzących zarówno od organizacji państwowej, jak i od organizacji sportowych⁶⁶⁴. Dlatego też występują pewne trudności z należywym kwalifikowaniem ogółu norm tworzących prawo sportowe, z uwagi na niejasność w zakresie uznawania aktów prawnych tworzących prawo sportowe niepochodzących od władzy publicznej.

Niezależnie od powyższej okoliczności, M. Leciak zauważa, że „traktowanie prawa sportowego jako samodzielnej dziedziny lub gałęzi prawa wielu państwach na świecie nie budzi wątpliwości. Kwestia ta nie jest jednolicie rozstrzygana na gruncie krajowym.”⁶⁶⁵. Z pewnością w polskiej literaturze nie istnieje konsensus zakładający, że prawo sportowe należy traktować jako odrębną gałąź prawa. Odnosząc powyższe twierdzenia przedstawicieli doktryny do sportu, należy zauważyć, że istnieje szereg norm, wyrażonych w różnych aktach prawnych, które wprost dotyczą zagadnień bezpośrednio z nim związanych, opisujących jego uprawianie, organizowanie, zapewnienie równości uczestnikom rozgrywek (w zakresie kontroli antydopingowych) oraz bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, ich przebiegu, zabezpieczenia, wymagań infrastrukturalnych – te przepisy pochodzą od prawodawcy państwowego. Przeważająca większość przepisów prawa sportowego będzie pochodzić od podmiotów prywatnych – w tym wypadku należy wspomnieć o art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. Na podstawie wymienionego artykułu u.s., p.z.s. posiadają wyłączne uprawnienie w zakresie

⁶⁶¹ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 139. Autorzy podkreślają, że wiąże się to z wymogami, jakie stawia przed państwem cywilizacja techniczna i jako przykład wskazują powstanie takich podzbiorów norm jak: prawo atomowe, kosmiczne, informatyczne, papierów wartościowych, czy też instrumentów finansowych.

⁶⁶² L. Morawski, *Wstęp...*, s. 80.

⁶⁶³ J. Jabłońska-Bonca, *Wstęp do nauk prawnych*, Poznań 1996, s. 14. Jako przykład autorka wskazuje wyodrębnienie się prawa pracy i nauki prawa pracy.

⁶⁶⁴ O „dwutorowości” prawa sportowego jako jednej z jego cech charakterystycznych pisze K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 70.

⁶⁶⁵ Tamże, s. 165.

ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Nie są to jednakże jedyne krajowe organizacje sportowe, które ustanawiają przepisy prawne, mające zastosowanie w sporcie. Państwo jedynie wytycza możliwe kierunki działań oraz zakreśla minimalne ramy niezbędnych regulacji prawnych na gruncie ustawowym, pozostawiając sobie pewne ograniczone narzędzia kontrolne, o których także będzie mowa w dalszej części pracy. Świadomie wycofuje się więc ze szczegółowego regulowania tej sfery życia, dostrzegając autonomię oraz specyfikę sportu, co nie pozostaje zjawiskiem powszechnym w polskim ustawodawstwie.

Przypomnieć w tym zakresie należy twierdzenia J. Kochanowskiego, dostrzegającego w polskim prawie zjawisko nadmiernej jurydyzacji życia publicznego⁶⁶⁶. Wspomniany autor wskazywał, że jurydyzacja polega na „regulowaniu przez ustawodawcę niemal każdej jego dziedziny, tak jakby bez tego nie mogło się ono normalnie rozwijać i tak jakby przed tą regulacją się nie rozwijało”⁶⁶⁷. Sport także został uregulowany przez naczelny akt prawny w postaci u.s., natomiast pytanie czy rzeczona regulacja stanowi „nadmierną” ingerencję ustawodawcy w tę dziedzinę życia, czy też stanowi ona właśnie ustalenie określonych ram kompetencji prawnych, których państwo świadomie się pozbawia i przekazuje podmiotom prywatnoprawnym?

Odnieść należy się także do rodzajów metod regulacji zastosowanych przez ustawodawcę w stosunku do sportu. Przede wszystkim wśród metod regulacji wyodrębnia się trzy podstawowe metody regulacji stosunków społecznych:

- 1) prawnocywilne;
- 2) prawnoadministracyjne
- 3) prawnokarne⁶⁶⁸.

Pierwsze dwie z nich pełnią funkcję „organizującą stosunki społeczne i gospodarcze”⁶⁶⁹. Prawnocywilna metoda regulacji polega na „powierzeniu samym podmiotom kompetencji do ukształtowania wzajemnych relacji w ramach stosunku prawnego”

⁶⁶⁶ J. Kochanowski, *Deregulacja...*, s. 43-.

⁶⁶⁷ Tamże, s. 43.

⁶⁶⁸ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 140. Analogicznie twierdzi P. Dobosz, który uznaje wskazane trzy metody regulacji stosunków społecznych jako umożliwiające „delimitację trzech wielkich gałęzi prawa: cywilnego, administracyjnego i karnego”, P. Dobosz, *Problemy metodologii współczesnej nauki prawa administracyjnego na tle metody historyczno-prawnej* [w:] *Kwartalnik Prawa Publicznego* 2001, 1/1 s. 13-14.

⁶⁶⁹ S. Prutis, *Metody regulacji prawnej stosunków społecznych a uwarunkowania prawne mediacyjnych (ugodowych) form rozstrzygnięcia sporów* [w:] *Państwo, gospodarka, prawo. Księga dedykowana Profesorowi Cezaremu Kosikowskiemu z okazji jubileuszu pracy naukowej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku*, red. A. Piszcz, M. Olszak, M. Etel, Białystok 2015 s. 29.

i charakteryzuje się następującymi elementami: autonomią woli stron, ich równorzędnością oraz braku możliwości zastosowania przymusu ze strony organów państwa⁶⁷⁰. W orzecznictwie SN wyjaśniono w następujący sposób istotę prawnocywilnej metody regulacji: „sprawy polegające na poszukiwaniu ochrony prawnej praw podmiotowych wynikających ze stosunków prawnych, normowanych przepisami tych działów prawa, uważać należy również za sprawy cywilne, ponieważ rozstrzygnięcie tych spraw ma na celu realizację praw podmiotowych i w stosunkach tych występują elementy charakterystyczne dla stosunków cywilnoprawnych, w szczególności równorzędność podmiotów tych stosunków i wzajemność (ekwiwalentność) ich świadczeń, w przeciwieństwie do stosunków kształtowanych w drodze zarządzenia administracyjnego, opartych na zasadzie nadrzędności”⁶⁷¹.

Prawnoadministracyjna metoda regulacji, jak zostało to już wskazane w wyżej cytowanej uchwale SN, zakłada z kolei, że po stronie organu administracji publicznej występuje nadrzędność w stosunku do jednostki, tj. szerzej – władztwo administracyjne⁶⁷², natomiast adresaci norm prawnych są temu organowi i jego decyzjom podporządkowani⁶⁷³. Wspomniana „nadrzędność” jest konsekwencją przekazania organowi kompetencji do załatwiania danego rodzaju sprawy, przy czym S. Prutis wyjaśnia, że „kompetencja oznacza tu prawo i obowiązek działania organu z urzędu lub na wniosek zainteresowanych stron”⁶⁷⁴. Jak wskazuje J. Jabłońska-Bonca poprzez metodę administracyjną rozumie się „regulacje, w których podmiot (obywatel, organizacja) jest podporządkowany organowi państwa. Pozycja stron nie jest równorzędna. Organ państwa ma prawo jednostronnie ingerować w cudzą sferę prawną. Ingerencja władzy nie oznacza jednak ingerencji arbitralnej czy dowolnej”⁶⁷⁵.

Ostatnia – prawnokarna metoda regulacji „zawsze stanowi *ultima ratio*, i uzupełnia prawnocywilną oraz prawnoadministracyjną metodę regulacji, zabezpieczając stosunki społeczno-gospodarczego unormowane w/w metodami przed przestępczą ingerencją⁶⁷⁶. Państwo stoi na ich straży, mając możliwość chronienia obowiązków prawnych „zagrożeniem użycia przymusu państwowego poprzez sankcję karną”⁶⁷⁷.

⁶⁷⁰ Tamże, s. 29.

⁶⁷¹ Uchwała SN z 9.06.1995 r., III CZP 72/95, OSNC 1995/10/146.

⁶⁷² Na temat władztwa administracyjnego zob. więcej: P. Glejt, K. Ważny, *Władztwo administracyjne* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego materialnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Gdańsk 2015, s. 293-294.

⁶⁷³ S. Prutis, *Metody...*, s. 29.

⁶⁷⁴ Tamże, s. 29.

⁶⁷⁵ J. Jabłońska-Bonca, *Wstęp...*, s. 123.

⁶⁷⁶ Tamże, s. 29.

⁶⁷⁷ J. Jabłońska-Bonca, *Wstęp...*, s. 121.

W prawie sportowym odnaleźć można wszystkie z powyższych – klasycznych metod. Na uwadze należy mieć bowiem to, że prawo sportowe z pewnością nie jest dziedziną samowystarczalną o czym wspominał S. Jędruch⁶⁷⁸ - „korzysta” ono bowiem z wielu przepisów o charakterze ogólnym.

Rozważając dalej zastosowane przez prawodawcę metody unormowania, w tym kontekście na uwadze należy mieć chociażby poglądy przedstawione przez K. Zeidlera, który analizował, czy prawo ochrony dziedzictwa kultury jest zespołem norm, który można określić mianem gałęzi prawa⁶⁷⁹. Wspomniany autor poczynił kilka uniwersalnych uwag dla „młodych” zespołów norm prawnych, które można odnieść również do prawa sportowego. I tak, należy zauważyć, że w obecnych czasach nie sposób uznać, że nie obowiązuje taki zespół norm jak prawo sportowe oraz że uzasadnione jest twierdzenie, że „jest jedynie fragmentem danej dogmatyki” – np. w postaci prawa administracyjnego, prawa cywilnego, czy też prawa karnego⁶⁸⁰. Jakikolwiek „rozcłonkowanie”⁶⁸¹ przepisów prawa sportowego do poszczególnych gałęzi prawa – o ile jest możliwe, o tyle takie działanie pozostaje niezasadne. W tym zakresie można ponownie odwołać się do poglądów K. Zeidlera, zgodnie z którymi takie działanie nie jest zasadne z uwagi na kompleksowość i koherentność sposobu regulacji prawa sportowego⁶⁸². Z uwagi na wzajemne przenikanie się norm z wielu gałęzi prawa, nie jest zadaniem łatwym, aby rozgraniczyć w sposób zupełny określone zespoły norm. Pamiętać wszakże należy o tym, że „w ramach działań porządkujących prawo wydzielenia określonych regulacji do tak rozumianej kompleksowej gałęzi prawa nie skutkuje wcale wyłączeniem danego zespołu norm z gałęzi prawa, z którego te normy pochodzą”⁶⁸³.

⁶⁷⁸ S. Jędruch, *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa 1972, s. 14-36

⁶⁷⁹ K. Zeidler, *Przestrzenie badawcze...*, s. 491-506.

⁶⁸⁰ Tamże, s. 492. Wspomniany autor opisywał to w następujący sposób: „Niekiedy spotkać się można z poglądem, trudnym już dziś do utrzymania i uzasadnienia, że w istocie wydzielone prawo ochrony dziedzictwa kultury nie istnieje, a jest jedynie fragmentem danej dogmatyki. Najczęściej próbuje się je w ten sposób inkorporować do prawa administracyjnego, co uzasadnia się tym, że historycznie rzecz ujmując, tam się ono w pierwszej kolejności kształtowało oraz że dziś ilościowo największa liczba norm prawa ochrony dziedzictwa kultury ma charakter administracyjnoprawny. W dalszej konsekwencji rozcłonkowuje się przepisy karne do prawa karnego, międzynarodowe do prawa międzynarodowego itd. Nie jest to jednak zasadne ze względu na kompleksowy i koherentny sposób regulacji prawa ochrony dziedzictwa kultury, a w szczególności ze względu na niżej wymienione kryteria uznawania danego zbioru przepisów i wyinterpretowywanych z nich norm za gałąź prawa. Trudne do utrzymania są więc dziś wszelkie próby takiego łatwego porządkowania prawa oraz nadmiernego trzymywania się utrwalonych tradycji wobec zjawisk w przestrzeni prawnej, z którymi się dziś stykamy.”

⁶⁸¹ Autor posługuje się takim pojęciem w kontekście przypisywania wybranych przepisów prawa ochrony dziedzictwa kultury do różnych gałęzi prawa, Tamże, s. 492.

⁶⁸² Tamże, s. 492.

⁶⁸³ Tamże, s. 495. Kamil Zeidler wyjaśnia to w następujący sposób: „Jest to efekt wyodrębniania się tej materii w ramach zróżnicowanych autonomicznych gałęzi prawa, które z punktu widzenia własnej specyfiki badają problematykę ochrony dziedzictwa kultury. Z czasem poszczególne dziedziny prawa uzyskują tak daleko idącą niezależność wobec gałęzi prawa, z których rekrutują swe normy, że zaczynają żyć bytem niejako samoistnym.

Prawo sportowe tworzą normy pochodzące z różnych gałęzi prawa i stanowiące realizację różnych „przyjętych przez prawodawcę metod unormowania”, przy czym występują one w dwojakiej roli. Przykładowo normy prawne zawarte w u.b.i.m. współtworzą prawo sportowe powszechne, natomiast z uwagi na to nie tracą one swojego pierwotnego – administracyjnoprawnego charakteru. Przeciwnie twierdzenie byłoby nielogiczne, jako że: „rozłączny podział norm prawnych na zasadzie inkluzji zerojedynkowej jest całkowicie niewykonalny”⁶⁸⁴. O tym, że jedną z dziedzin, które są objęte regulacjami prawa administracyjnego jest prawo sportowe piszą A. Skoczylas, W. Piątek⁶⁸⁵.

Jak zostało to wykazane powyżej, prawo sportowe – podobnie jak prawo ochrony dziedzictwa kultury – jest zespołem norm, który opiera się na metodach unormowania zawartych w innych, „klasycznych” gałęziach prawa. Pomimo uchwalenia odrębnego aktu prawnego regulującego zjawisko społeczne, jakim jest sport, prawo sportowe jest zespołem norm, który korzysta z obszernego i dynamicznie rozwijającego się katalogu norm prawnych pochodzących również z aktów prawnych innych niż u.s.⁶⁸⁶, która nie reguluje zjawisko sportu w sposób wyczerpujący.

W odniesieniu do przepisów prawa sportowego powszechnego należy poczynić następujące uwagi. Sławomir Fundowicz proponuje trzy znaczenia dla terminu „prawo sportowe”⁶⁸⁷, przy czym najlepiej oddającym istotę prawa sportowego jest znaczenie, które nie tylko uwzględnia zarówno dorobek prawodawstwa krajowego w tym zakresie (prawo sportowe powszechne), ale dodatkowo uwzględnia przepisy prawne pochodzące od podmiotów prywatnych (prawo sportowe wewnętrzne).

Można próbować wyodrębnić klasyczne normy prawa sportowego *sensu stricto*, które zostały zawarte w u.s. odnoszące się do kwestii ogólnych⁶⁸⁸, związanych z klubami i związkami sportowymi⁶⁸⁹, p.z.s.⁶⁹⁰, narodowym ruchem olimpijskim⁶⁹¹, odpowiedzialnością dyscyplinarną oraz rozstrzyganiem sporów w sporcie⁶⁹². Prawo sportowe korzysta także przede

I tym samym z czasem uzyskują w teorii prawa status tzw. kompleksowych gałęzi prawa. Przy czym droga do uznania takiej gałęzi polega na coraz szerszej i bardziej powszechnej akceptacji propozycji wyjściowej.”, Tamże, s. 495.

⁶⁸⁴ K. Zeidler, *Przestrzenie...*, s. 495.

⁶⁸⁵ A. Skoczylas, W. Piątek, *Prawno-administracyjne instrumenty...*, s. 136-137.

⁶⁸⁶ Tak: M. Leciak, *Prawo sportowe [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 165.

⁶⁸⁷ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 23. Wspomniany autor powołuje się w tym zakresie na twierdzenia A. Szwarcza.

⁶⁸⁸ Art. 1–2 u.s.

⁶⁸⁹ Art. 3-6 u.s.

⁶⁹⁰ Art. 7-15 u.s.

⁶⁹¹ Art. 24-26 u.s.

⁶⁹² Art. 45a-45e u.s.

wszystkim z klasycznych metod regulacji, których zastosowanie w sporcie zostało opisane poniżej. Do prawa sportowego zastosowanie mają bowiem przepisy prawne stanowiące realizację prawnocywilnej metody regulacji – zastosowanie mają przepisy cywilnoprawne powszechnie obowiązujące, które będą regulować w szczególności zagadnienia odnoszące się do sposobu zawierania, rozwiązywania umów, rodzajów umów (zlecenia, współpracy, sponsoringu) stanowiące prawo sportowe *sensu largo*. Zdarza się, że organizacje sportowe zawierają swoje własne wzory kontraktów, które są powszechnie używane w obrocie, a nawet zawierane są postanowienia umowne, zgodnie z którymi przepisy prawa powszechnie obowiązującego mają zastosowanie do danego stosunku prawnego jedynie w sytuacji, gdy pewne sprawy są nieuregulowane w przepisach organizacji sportowych. W odniesieniu do regulacji cywilnoprawnych w sporcie, K. Romaniec wskazuje, że „relacje pomiędzy organizatorami, związkami, zawodnikami i widzami oraz zagadnienia marketingowe dotyczące dużych imprez sportowych, np. prawne aspekty przeniesienia praw do transmisji, opierają się na prawie cywilnym”⁶⁹³.

Przepisy dotyczące form prawnych organizacji sportowych z kolei będą częściowo uregulowane metodą cywilnoprawną, a częściowo metodą administracyjnoprawną. Z jednej bowiem strony ustawodawca zakłada, że klub sportowy działa jako osoba prawna⁶⁹⁴ (rodzaje osób prawnych zostały natomiast wymienione w art. 33 k.c.), po czym ustala, że w skład ligi zawodowej w grach zespołowych mogą wchodzić wyłącznie kluby sportowe działające w formie spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁶⁹⁵. Pozostałe zagadnienia uregulowane w u.s. odnoszące się do takich instytucji jak: nadzór nad p.z.s.⁶⁹⁶, wspieranie sportu przez organy władzy publicznej⁶⁹⁷, bezpieczeństwo w sporcie⁶⁹⁸ należy zakwalifikować jako prawnoadministracyjne przepisy prawa sportowego *sensu stricto*. Wśród administracyjnoprawnych przepisów prawa sportowego *sensu stricto* wyróżnić należy także m.in. – oprócz u.s. – m.in. wspomniane już u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór.

Z kolei przepisy karne zawarte w u.s.⁶⁹⁹, przewidujące odpowiedzialność karną za korupcję w sporcie, nieuczciwy udział w zakładach wzajemnych, płatną protekcję w sporcie, bezprawnego wykorzystywania symboli i nazw olimpijskich tworzą prawnokarne przepisy

⁶⁹³ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 98.

⁶⁹⁴ W takim wypadku istnieje dowolność wyboru formy prawnej klubu sportowego, zob. art. 3 u.s.

⁶⁹⁵ Tym samym ograniczając możliwość wyboru formy prawnej do dwóch rodzajów, zob. art. 15 ust. 3 u.s. Występuje więc odgórne „narzucenie” jednej z dwóch form działalności.

⁶⁹⁶ Art. 16-23 u.s.

⁶⁹⁷ Art. 27-36 u.s.

⁶⁹⁸ Art. 37-40 u.s.

⁶⁹⁹ Art. 46-52 u.s.

prawa sportowego. W kontekście rozważań związków prawa karnego ze sportem, istotne pozostaje pytanie, czy powszechnie obowiązujące normy prawnokarne powinny także dotyczyć zagadnień związanych ze sportem⁷⁰⁰ – i jeśli tak to w jakim wymiarze? Jest to pytanie, które przewija się w nauce prawa już od dłuższego czasu i nie ma w tym zakresie wypracowanego konsensusu⁷⁰¹. Samo rozważanie możliwej ingerencji prawa karnego w sport wynika z tego, że sport jest dziedziną życia, która korzysta z niezwykle szerokiej autonomii, która obejmuje w szczególności możliwość stanowienia przez organizacje sportowe własnych reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych⁷⁰². Andrzej Szwarc opowiadał się przeciwko jakiegokolwiek ingerencji prawa karnego w sport, zauważając, że lepszą metodą byłoby egzekwowanie odpowiedzialności w formie dyscyplinarnej⁷⁰³. Ostatecznie jednak, w przepisach prawa powszechnego znalazły się zarówno przepisy dotyczące przestępstw⁷⁰⁴ oraz wykroczeń⁷⁰⁵ związanych ze sportem.

Przy okazji omawiania przyjętych metod unormowania, nie można w tym zakresie stracić z pola widzenia specyfiki wynikającej z autonomii sportu, która przejawia się przede wszystkim w znacznej samoregulacji tejże sfery życia społecznego. Można więc spróbować wysnuć tezę, że obok – korzystania z dotychczasowych klasycznych metod regulacji – tj. cywilnej, administracyjnej oraz karnej, przyjętą przez prawodawcę metodą regulacji jest autoregulacja tej dziedziny stosunków społecznych i nadanie organizacjom sportowym szerokich kompetencji do stanowienia własnych przepisów wewnętrznych lub uznanie

⁷⁰⁰ Przede wszystkim jego uprawianiem i organizowaniem.

⁷⁰¹ M. Leciak, *Odpowiedzialność karna w sporcie* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 382.

⁷⁰² M. Leciak, *Odpowiedzialność...*, s. 382. Tak jak ma to miejsce w przypadku p.z.s., którym przyznano wyłączone prawo do stanowienia takich reguł we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, zob. art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

⁷⁰³ Wypowiedź A. Szwarca podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki, 07.04.2010, za: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 532.

⁷⁰⁴ Przestępstwami sportowymi są czyny zabronione określone w rozdziale 10 u.s., zatytułowanym „Przepisy karne”, tj.: 1) Korupcja sportowa (art. 46 u.s.); 2) Nieuczciwy udział w zakładach wzajemnych (art. 47 u.s.); 3) Płatna protekcja w sporcie (art. 48 u.s.) oraz czyny zabronione uregulowane w rozdziale 7 u.z.d.s.: 4) Podawanie zawodnikowi substancji zabronionej (art. 48 tejże ustawy) – to przestępstwo było stypizowane w art. 50 u.s. do 2017 r.; 5) Udostępnianie substancji zabronionej lub obrót substancją zabronioną bez zezwolenia (art. 49 tejże ustawy). Należy także wspomnieć, że przestępstwo korupcji sportowej było pierwotnie uregulowane w art. 296b k.k., natomiast wraz z wejściem w życie u.s. przestępstwo to zostało „przeniesione” do tejże ustawy, co w ocenie J. Potulskiego było błędem ustawodawcy i kolejnym zupełnie niepotrzebnym przejawem dekodyfikacji prawa karnego, zob. J. Potulski, *Penalizacja korupcji w sporcie – uwagi krytyczne* (w:) *Prokuratura i Prawo*, nr 3, Warszawa 2012, s. 67.

⁷⁰⁵ Rozważania dotyczące ingerencji prawa karnego w sport mają istotne znaczenie także i dla wykroczeń, jako że prawo wykroczeń wchodzi w skład szeroko rozumianego prawa karnego i wspólnie z prawem przestępstw tworzą powszechne prawo karne, W. Radecki, *Granice ingerencji prawa karnego w stosunki pracy* (w:) *Prokuratura i Prawo*, nr 6, Warszawa 2005, s. 6; M. Błaszczuk, W.J. Jankowski, M. Zbrojewska, *Prawo i postępowanie w sprawach o wykroczenia*, Warszawa 2013, s. 4; T. Bojarski, *Zasady odpowiedzialności* (w:) *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019, s. 25; A. Marek, A. Ossowska, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2021, s. 2.

podejmowanych przez nich działań w ramach dopuszczalnych przepisami polskiego prawa formami prawnymi⁷⁰⁶, w tym stanowienia wewnętrznych przepisów prawa. Mowa o innych niż p.z.s. – krajowych organizacjach sportowych, które także *de facto* stanowią przepisy prawa wewnętrznie obowiązującego, ale nie mają bezpośredniej kompetencji legislacyjnej, analogicznej do tej, przekazanej wprost p.z.s.

W polskim prawie powszechnym przewidziano szereg norm, które wspólnie regulują ten wycinek życia społecznego. Co więcej, niektórzy autorzy wskazują nawet cechy charakterystyczne prawa sportowego, wśród których wyróżniają:

- 1) samoregulację;
- 2) dwutorowość;
- 3) międzynarodowy charakter;
- 4) stymulowanie rozwoju relacji pomiędzy podmiotami życia gospodarczego;
- 5) przekrojowość i interdyscyplinarność⁷⁰⁷.

Najbardziej specyficznym elementem prawa sportowego w ocenie autora jest tytułowe prawotwórstwo organizacji sportowych pozostające pokłosiem wskazanej samoregulacji oraz dwutorowości. Pamiętać bowiem należy, że takie organizacje *de facto* pełnią rolę *quasi*-państwową, jako że w sposób samodzielny stanowią one prawo, kontrolują jego przestrzeganie oraz je egzekwują⁷⁰⁸. Działalność prawotwórcza organizacji sportowych jest faktem. Jak zostało wykazane, na każdym szczeblu piramidy sportu dostrzec można przejawy działalności prawotwórczej z ich strony. W ocenie W. Cajsela, w praktyce występuje sytuacja, w której najistotniejszą rolę odgrywają właśnie regulacje stanowione przez organizacje sportowe, a nie przepisy prawa stanowionego przez upoważnione organy państwa⁷⁰⁹.

W polskim systemie prawnym najistotniejszymi aktami z zakresu prawa sportowego nie pochodzącymi od władzy państwowej będą akty uchwalane przez p.z.s. Należy bowiem pamiętać, że jest to jedyny podmiot prawa polskiego, który został upoważniony do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie⁷¹⁰. Na temat charakteru prawnego aktów prawnych stanowionych przez nie wypowiedział się także Sąd Najwyższy⁷¹¹, który orzekł, że:

⁷⁰⁶ W postaci stowarzyszenia, związku stowarzyszeń lub spółki kapitałowej.

⁷⁰⁷ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 70.

⁷⁰⁸ Dotyczy to w szczególności międzynarodowych organizacji sportowych.

⁷⁰⁹ W. Cajsela, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym...*, s. 45.

⁷¹⁰ Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

⁷¹¹ Wyrok SN z 14.10.2009 r., V CSK 148/09, LEX nr 627244.

„przyjęte na podstawie delegacji z art. 26 ust. 3 u.k.f. z 1996 r. uchwały PZPN nie mieszczą się w kategorii źródeł powszechnie obowiązującego prawa określonych w art. 87 i 91 Konstytucji RP.”⁷¹², przy czym obszerniejsze rozważania na ten temat zawarte zostały w dalszej części pracy. Pozostałe krajowe organizacje sportowe niezależnie od swojej formy prawnej uprawnione są do tworzenia wewnątrzzakładowych źródeł prawa dla swoich pracowników/członków, natomiast w żadnym wypadku nie będą to akty prawa powszechnie obowiązującego.

Omówione zagadnienia skłaniają do twierdzenia, że prawo sportowe może zostać uznane za nową gałąź polskiego prawa – wprawdzie wciąż rozwijającą się, ale na tyle mimo wszystko kompletną, że można przesądzać o jej wyodrębnieniu od innych gałęzi prawa. Tym samym prawo sportowe wpisuje się w nurt innych – nowo wyodrębnianych gałęzi prawa, takich jak m.in.: prawo ochrony środowiska, prawo ubezpieczeniowe, prawo ochrony dziedzictwa kultury. Ten trend jest dostrzegany także w literaturze zagranicznej – wskazać należy na poglądy R. Siekmanna, który zauważa, że generalnie proces uznawania nowej części prawa jest powolny, natomiast prawo sportowe znajduje się obecnie w położeniu, w jakim znajdowały się – przed uznaniem ich za odrębny obszar prawa – prawo pracy, prawo zdrowia publicznego, prawo ochrony środowiska⁷¹³. Co pozostaje jednak najbardziej wyróżniającym elementem tej gałęzi prawa, jest przekazanie kompetencji prawotwórczych przez państwo w ręce prywatnych podmiotów.

Charakter prawa sportowego jest jednakże przedmiotem długoletniej analizy polskiej doktryny, którą szczegółowo przedstawił i opisał E. Krześniak⁷¹⁴. Pogląd wspomnianego autora zasługuje w tym miejscu na krótkie przywołanie, jako że w sposób najbardziej kompletny dotyka ona problematyki rozwoju postrzegania prawa sportowego jako wyodrębnionego systemu norm w polskim porządku prawnym, co z dotychczasową argumentacją przytaczaną powyżej umożliwi uzyskanie możliwie pełnego przeglądu poglądów doktryny na ten temat.

Pierwsze opracowania odnoszące się do problematyki prawa sportowego jako odrębnego zespołu norm pojawiły się już w latach 70 XX wieku, kiedy to S. Jędruch uznawał „prawo sportowe”⁷¹⁵ jako odrębny do prawa powszechnego system norm⁷¹⁶. Wspomniany autor

⁷¹² Wprawdzie wyrok ten został wydany na podstawie poprzednio obowiązującej u.k.f. z 1996 r., w ramach której art. 26 ust. 3 przewidywał, że zasady i tryb zmiany przynależności do klubu sportowego zawodników ustala właściwy p.z.s., po zasięgnięciu opinii Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu, natomiast uznać należy, iż zachował on aktualność także i w obecnie obowiązującym stanie prawnym.

⁷¹³ R. Siekmann, *Introduction to International and European Sports Law. Capita Selecta*, Haga 2012, s. 4.

⁷¹⁴ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 303-307.

⁷¹⁵ Odnosząc się do niego w cudzysłowie.

⁷¹⁶ S. Jędruch, *Odpowiedzialność...*, s. 14-36, za: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 303.

zakładał, że prawo sportowe można postrzegać dwojako – z jednej strony jako akty wewnętrzne tworzone w ramach organizacji sportowych, a z drugiej jako akty prawne, które pochodzą od organizacji państwowej, przy czym tej pierwszej kategorii zdecydowanie odmawiał statusu prawa⁷¹⁷. Dyskusję o prawie sportowym autor ten dopuszczał – tylko i wyłącznie – w momencie, gdy przepisy prawa powszechnie obowiązującego spełniałyby następujące kryteria:

- 1) w prawie występowałyby akty prawne odnoszące się do sportu;
- 2) w prawie występowałyby akty prawne, których niektóre przepisy dotyczyłyby wyłącznie zagadnień związanych z uprawianiem sportu;
- 3) gdy w ramach aktu prawa powszechnie obowiązującego nada się normom sportowym pochodzącym od organizacji sportowych „znaczenie norm własnych”⁷¹⁸.

Przenosząc te poglądy na współczesny grunt, można by uznać, że kryteria przewidziane w punktach 1 i 2 zostały w polskim ustawodawstwie spełnione, natomiast 3 kryterium można uznać za spełnione z uwagi na świadomą decyzję prawodawczą, zezwalającą p.z.s. na ustanawianie i realizację reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek. Posługując się więc tymi niemalże 50-letnimi twierdzeniami można by uznać, że prawo sportowe może zostać uznane za wyodrębniony zespół norm.

W ocenie K. Sondela o prawie sportowym – jeśli w ogóle – można mówić po rozwoju ustawodawstwa w tym przedmiocie następującym po 1989 r., natomiast samo to sformułowanie jest wynikiem „rozwoju prawodawstwa dotyczącego sportu i kultury fizycznej”⁷¹⁹. Przeciwnikami uznania, że prawu sportowemu należy nadać przymiot samodzielności pozostają F. Zedler⁷²⁰ i A. Kijowski⁷²¹. Z kolei H. Radke⁷²², Z. Brodecki oraz B. Rischka-Słowik⁷²³ rozpoznają odrębność prawa sportowego, która wynika m.in. z faktu pojawiania się nowych regulacji prawnych oraz publikacji naukowych dotyczących tego przedmiotu, nie przesądzając natomiast, że z tego faktu wynika możliwość określenia tego zespołu norm jako gałęzi prawa, ani dziedziny, czy też dyscypliny prawniczej. Nie ma więc jednolitego podejścia do tej materii na gruncie doktryny polskiego prawa sportowego.

⁷¹⁷ S. Jędruch, *Odpowiedzialność...*, s. 35, za: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 303.

⁷¹⁸ S. Jędruch, *Odpowiedzialność...*, s. 35, za: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 303.

⁷¹⁹ K. Sondał, *Prawo o stowarzyszeniach i związkach sportowych w Drugiej Rzeczypospolitej* [w:] *Czasopismo Prawno-Historyczne*, nr 2, Poznań 2004, s. 65-66, za: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 304.

⁷²⁰ F. Zedler, *Postępowanie polubowne w sporcie* [w:] *Ustawa o sporcie*, red. A. Szwarz, Poznań 2011, s. 47.

⁷²¹ A. Kijowski, *Stosunki prawne sportowców z klubami sportowymi* [w:] *Status prawny sportowców*, red. A. Kijowski, Poznań 2001, s. 53.

⁷²² H. Radke, *Sport i prawo...*, s. 511-513.

⁷²³ Z. Brodecki B. Rischka-Słowik, *Jaki świat, takie igrzyska* [w:] *GSP*, t. 26, Gdańsk 2011, s. 79-92.

W literaturze pojawiają się opinie, że za prawo sportowe można uznać tylko normy prawne, które zostały ustanowione przez władze państwowe w aktach prawnych rangi ustawy lub jakichkolwiek innych powszechnie obowiązujących aktach prawnych oraz normy ustanowione przez inne władze, ale z upoważnienia władz państwowych⁷²⁴. Eligiusz Krześniak rozważa czy prawo sportowe nie jest jednak odrębną gałęzią prawa – jako przykład potwierdzający regułę przytaczając prawo pracy oraz czy nie powinno się „uznać odrębności prawa sportowego jako dyscypliny prawniczej, wydzielonej dla celów badań i analizy oraz potrzeb dydaktycznych”⁷²⁵. Z jednej strony więc, autor ten dostrzega potrzebę wyodrębnienia norm prawa sportowego, natomiast z drugiej rozważa możliwość prawidłowego ich zakwalifikowania – jako gałęzi prawa albo dyscypliny prawniczej. W swojej późniejszej pracy, E. Krześniak opowiada się już jednak w sposób zdecydowany za tym, że prawo sportowe stanowi odrębną gałąź prawa⁷²⁶.

Michał Leciak zauważa, że „przez prawo sportowe należy rozumieć odrębną, podlegającą wciąż ewolucji dziedzinę prawa, obejmującą zbiór norm – o wiążącym lub niewiążącym charakterze oraz przekrojowym zakresie regulacji – odnoszących się do – sportu, pochodzących od podmiotów publicznych, tj. państw i ich organów (tzw. prawo sportowe powszechne) oraz podmiotów prywatnych, tj. krajowych i międzynarodowych organizacji sportowych (tzw. prawo sportowe wewnętrzne, utożsamiane z *lex sportiva*), tworzonych na poziomie lokalnym, krajowym, ponadnarodowym i międzynarodowym, a także zbiór zasad sportowych, zwyczajów sportowych oraz prawo tworzone przez organy orzekające w sprawach sportowych (tzw. *judge-made law*)”⁷²⁷.

Jak więc widać, pojawiają się w literaturze stanowiska, świadczące o tym, że wyodrębnienie prawa sportowego jest faktem i skutkuje ono możliwością uznania, że zbiorczo przepisy te tworzą wspólnie gałąź prawa⁷²⁸, dziedzinę prawa⁷²⁹ albo dyscyplinę prawniczą⁷³⁰. Nie pojawiają się jednak w literaturze szczegółowe próby poddania prawa sportowego „testowi” spełniania kryteriów gałęzi prawa, oprócz poglądów przedstawionych na ten temat

⁷²⁴ H. Radke, *Prawo międzynarodowych federacji sportowych a prawo krajowe* [w:] *Pluralizm prawny. Tradycja, transformacje, wyzwania*, red. D. Bunikowski, K. Dobrzeńiecki, Toruń 2009, s. 335-336.

⁷²⁵ Tamże, s. 314.

⁷²⁶ E. Krześniak, *Kształtowanie się polskiego prawa sportowego – dorobek legislacyjny, soft law i lex sportiva* [w:] *Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego*, red. A. Szwarz, Poznań 2019, s. 66.

⁷²⁷ M. Leciak, *Prawo sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 165. Autor ten powołuje się także na twierdzenia B. Rischki-Słowik oraz P. Łebka, zob. B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu...*, s. 91; P. Łebek, *Autonomia organizacji...* s. 154.

⁷²⁸ Tak: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 314.

⁷²⁹ Tak: M. Leciak, *Prawo sportowe* [w:] *Leksykon...*, s. 165.

⁷³⁰ Tak: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 314.

przez E. Krześniaka, który mimo szczegółowych rozważań, wciąż nie przesądza o tym, czy prawo sportowe może być uznane za gałąź prawa, czy też nie⁷³¹.

Przechodząc natomiast do literatury zagranicznej, przedstawić należy wyrażane tam poglądy na temat propozycji wyodrębnienia prawa sportowego jako odmiennego zespołu norm – należy oczywiście mieć na uwadze fakt, że nie istnieje możliwość ich bezpośredniego „przeniesienia” na grunt prawa polskiego, z uwagi na odrębności krajowych systemów prawnych⁷³², a więc potraktować je należy jako jeden z głosów dyskusji, który – po właściwym zmodyfikowaniu biorąc pod uwagę realia polskiego systemu prawnego, może być inspirujący. To, czy istnieje spójny zbiór zasad, czy też prawo sportowe jest niczym innym jak „mozaiką” arbitralnie skonstruowaną z różnorodności ogólnie przyjętych i odrębnych dziedzin prawa, regulujących takie zagadnienia jak: prawo zobowiązań, czyny niedozwolone, własność intelektualna, prawo administracyjne - jest przedmiotem ciągłej debaty⁷³³.

Wśród zagranicznych akademików – podobnie jak u ich polskich przedstawicieli – nie ma konsensusu odnośnie do tego, czy prawo sportowe jest niezależną częścią prawa⁷³⁴, czy też powinno się raczej to zjawisko określać mianem „sportu i prawa”⁷³⁵. Robert Siekmann wskazuje też, że zwolennicy uznania, że prawo sportowe istnieje czynią to częściowo z chęci podniesienia statusu tego przedmiotu, co nie oznacza, że ich przeciwnicy (zwolennicy poglądu, że prawo sportowe nie istnieje) mogą być uznani za motywowanych w jakikolwiek sposób chęcią umniejszenia jego randze⁷³⁶. Dyskusja orbituje wokół zagadnienia, czy sport jako dziedzina życia wykazuje wyjątkowe i spójne cechy odrębnego zbioru zasad, czy też polega to raczej na tym, że mają w nim wyjątkowo zastosowanie zasady pochodzące z bardziej ukształtowanych dyscyplin prawnych⁷³⁷. W literaturze zagranicznej przedstawia się także trzy możliwe podejścia do tego tematu:

- 1) założenie tradycyjne, że prawo sportowe jako takie nie istnieje, ponieważ nie obowiązuje żaden wyodrębniony i możliwy do zidentyfikowania zbiór przepisów prawa, które można by określić mianem prawa sportowego, natomiast wizja jego powstania jest niezwykle odległa. Zgodnie z tym założeniem, prawo sportowe jest niczym więcej i niczym innym jak po prostu połączeniem elementów pochodzących z konkretnych dziedzin prawa, które

⁷³¹ Tamże, s. 312-315.

⁷³² Okoliczność tę wskazuje także E. Krześniak, który zauważa, że: „I wreszcie, ci autorzy, którzy stoją na stanowisku odrębności prawa sportowego, najczęściej powielają – dość mechanicznie – argumenty zgłoszone w nauce prawa w innych systemach prawnych”, E. Krześniak, *Kluby...*, s. 306.

⁷³³ R. Siekmann, *Introduction...*, s. 3.

⁷³⁴ R. Siekmann nazywa to *area of law*, Tamże, s. 3.

⁷³⁵ Tamże, s. 3.

⁷³⁶ Tamże, s. 3.

⁷³⁷ Tamże, s. 3.

pozostają istotne w kontekście sportu⁷³⁸. W związku z tym nie można mówić o prawie sportowym, gdyż sport jest regulowany przez system prawny jako całość⁷³⁹;

- 2) założenie umiarkowane, zgodnie z którym prawo sportowe ma zdolność do przekształcenia się w niezależną dziedzinę prawa. Zwolennicy tego poglądu zwracają uwagę na wyjątkowy charakter niektórych zagadnień w sporcie, które wymagają specjalistycznej analizy i w niektórych przypadkach wyjątkowego zastosowania prawa do sportu⁷⁴⁰;
- 3) założenie uznające, że prawo sportowe jest odrębną częścią prawa, o czym świadczy przede wszystkim wzrost liczby przepisów i orzecznictwa sądowego poświęconego zagadnieniom sportu⁷⁴¹. Niezasadne, a wręcz ignoranckie są tym samym twierdzenia tych osób, które postrzegają prawo sportowe wyłącznie jako połączenie innych dziedzin prawa, w sytuacji gdy w dzisiejszej rzeczywistości bardzo niewiele dziedzin prawa mieści się w odrębnych kategoriach, pozostając całkowicie odrębnym i niezależnym od innych dziedzin prawa⁷⁴². Wskazuje się też, że interdyscyplinarny charakter prawa sportowego w żadnym wypadku nie okazał się pomocny dla wyodrębnienia tego zespołu norm⁷⁴³. Wreszcie, podkreśla się, że niechęć do uznania prawa sportowego za wyodrębnioną część prawa może odzwierciedlać skłonność niektórych intelektualistów do „niepoważnego” traktowania sportu, co prowadzi do marginalizowania akademickich studiów nad sportem, zamiast potraktowania go w sposób, jak traktowana jest każda inna branża⁷⁴⁴.

Z punktu widzenia polskiego porządku prawnego, już na wstępie można odrzucić założenie przedstawione w punkcie 1 z bardzo prostego powodu – w polskim systemie prawnym obowiązują przepisy poświęcone wprost zagadnieniu sportu. W polskiej doktrynie prawa sportowego balansuje się pomiędzy założeniami przedstawionymi w punktach 2 i 3, o czym była mowa powyżej. Wydaje się jednak, że najbardziej odpowiednim podejściem do polskiego prawa sportowego jest to przedstawione w punkcie 3.

Kończąc, należy podkreślić, że w polskim porządku prawnym obowiązuje szereg norm, które wspólnie tworzą jeden wyodrębniony zespół odnoszący się do zagadnienia sportu. Świadczy o tym nie tylko zawarcie w polskim systemie prawnym odrębnego aktu prawnego regulującego tę dziedzinę życia⁷⁴⁵, ale także innych aktów prawnych, które bezpośrednio

⁷³⁸ Tamże, s. 3-4.

⁷³⁹ Tamże, s. 4.

⁷⁴⁰ Tamże, s. 4.

⁷⁴¹ Tamże, s. 4.

⁷⁴² Tamże, s. 4.

⁷⁴³ Tamże, s. 4.

⁷⁴⁴ Tamże, s. 4.

⁷⁴⁵ W postaci u.s.

odnoszą się do sportu, tym samym współtworząc wspomniany zespół norm. Oprócz tego, do zagadnień związanych ze sportem ma zastosowanie szereg przepisów z innych gałęzi prawa, co w dzisiejszych czasach stanowi naturalne zjawisko. Biorąc bowiem pod uwagę proces wykształcania się nowych gałęzi prawa, z natury rzeczy muszą one czerpać z instytucji prawnych już istniejących, aby móc prawidłowo funkcjonować w krajowym porządku prawnym. Nie przesądza to natomiast tego, że w razie posiłkowania się przepisami z innych gałęzi prawa, nie można uznać, że nowy, wyodrębniony zespół norm może korzystać z tego określenia⁷⁴⁶.

5. Podsumowanie

Jakakolwiek aktywność fizyczna, bez opatrzenia jej szeregiem reguł pozostaje pozbawionym większego sensu zachowaniem ludzkim, które należałoby uznać za zwyczajną rekreację ruchową. Tym samym, tam gdzie sport, pojawiło się także prawo – z początku w formie reguł ustanawianych przez samych uczestników rozgrywek, a następnie przez specjalnie utworzone do tego organizacje sportowe.

Współcześnie, sport jest także przedmiotem regulacji pochodzących od organizacji państwowej. Tym samym, jego status można zrównać z każdym innym zagadnieniem społecznym, które podlega zjawisko jurydyzacji życia publicznego. Cechuje się on jednakże pewnego rodzaju odmiennościami, z uwagi na swoją specyfikę. Przy uprawianiu sportu o charakterze amatorskim, generalną zasadą pozostaje zachowanie należytych zasad bezpieczeństwa, natomiast w razie ich przekroczenia, rozważyć można, jakie przepisy prawa powszechnego mają zastosowanie w takiej sytuacji. Z kolei, w odniesieniu do sportu zawodowego – podmioty chcące uczestniczyć w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym – poddawane są dwojakiemu reżimowi prawnemu. Nie tylko muszą one – analogicznie do omawianych amatorów – przestrzegać przepisów prawa powszechnego, ale także powinni mieć na uwadze przepisy stanowione przez organizacje sportowe.

Tym samym, prawo jest w sporcie wszechobecne, a nawet można stwierdzić, że pojawia się go coraz więcej. Stąd też uzasadnione pozostaje pytanie o to, w jaki sposób należy podejść do tego zespołu norm o dwojakim charakterze – publicznoprawnym i prywatnoprawnym. Zasadnym wydaje się uznanie, że prawo sportowe jest wyodrębnionym zespołem norm, które reguluje określony rodzaj spraw za pomocą różnych metod unormowania, a także ma swoje

⁷⁴⁶ O czym pisze też wprost R. Siekmann, *Introduction...*, s. 4.

specyficzne grono odbiorców. Potwierdza to rozwój piśmiennictwa poświęconemu temu zagadnieniu, czego niniejsza praca pozostaje przykładem.

Wreszcie, sport sam w sobie, chociaż pozostaje przedmiotem regulacji ustawowych, w przeważającej mierze „reguluje się sam”, tym samym zjawisko autonomii jest faktem. Państwo ingeruje wyłącznie w określonych przez siebie wypadkach, natomiast kieruje się naczelną zasadą, zgodnie z którą kultura fizyczna – a więc i sport – nie powinny ulegać nadmiernej regulacji. Oznacza to, że pod pretekstem pozostawienia organizacjom sportowym autonomii, wobec uwzględnienia przez prawodawcę specyfiki ich działalności, państwo mimo wszystko nie powstrzymuje się w całości od ingerencji w tę dziedzinę życia. O ile przepisy prawa powszechnego odnoszące się do zagadnień związanych z szeroko pojętym aspektem bezpieczeństwa – czy to osób uprawiających sporty w górach lub na wodzie, czy też wymagających określonego sposobu przeprowadzania sportowych imprez masowych – lub odnoszące się do kwestii związanych z zapewnieniem czystości rywalizacji sportowej (przepisy o zwalczaniu dopingu w sporcie), są niezbędne, a wręcz pożądane w demokratycznym państwie prawa, o tyle ingerowanie przez ustawodawcę w funkcjonowanie organizacji sportowych poprzez m.in. ustalenie obowiązku przyjęcia formy osoby prawnej przez klub sportowy oraz objęcie kompetencjami nadzorczymi funkcjonowanie p.z.s. jawi się jako przejaw niepotrzebnego interwencjonizmu państwowego. Sport wydaje się być bowiem zjawiskiem wymykającym się regulacjom prawnym pochodzącym od państwa, ze względu na istniejącą w światowym sporcie sieć powiązań pomiędzy samymi organizacjami sportowymi. Bez wątplenia doszło bowiem do ukształtowania takiego stanu rzeczy, że prawna regulacja sportu pozostaje w przeważającej większości domeną samych organizacji, natomiast przyjmowanie przez państwo rozwiązań prawnych, w ramach których zakłada się istnienie przepisów o charakterze *lex specialis* odnoszących się do sportu – i tym samym niepozostawienie tej sfery spraw do regulacji przepisom o charakterze ogólnym – jest działaniem niepotrzebnym. Nie oznacza to oczywiście, że państwo powinno całościowo rezygnować z regulowania spraw sportu, ale powinno faktycznie skupić się na tym, żeby zapewnić odpowiednie warunki jego wsparcia – o czym jest już mowa w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP – oraz zapewnić odpowiednie wymogi odnoszące się do bezpieczeństwa uprawiania danego rodzaju sportu i organizowania masowych imprez sportowych.

Rozdział III

Prawna regulacja organizacji sportowych

1. Uwagi ogólne

W rozdziale przedstawiono prawną regulację organizacji sportowych. Prawne uwarunkowania odnoszące się do działalności organizacji sportowych mają natomiast bezpośredni wpływ na realizację kompetencji do stanowienia prawa, albowiem determinują one sposób jego tworzenia oraz formę prawną, w jakiej to się odbywa (która z kolei zależna jest od formy prawnej przyjętej przez daną organizację sportową).

W pierwszej kolejności pojęcie organizacji sportowej należy odnieść do nadrzędnej kategorii, tj. „organizacji”, z tego względu że pojęcie to należy umiejscowić w szerszym kontekście jako jedną z jej postaci rodzajowych i rozważyć, w jaki sposób nauka o organizacji znajduje swoje zastosowanie także i do tytułowych organizacji sportowych. Następnie, omówione zostały cechy szczególne, jakie można przypisać organizacjom sportowym, wśród których niewątpliwie jedną z najbardziej istotnych z punktu widzenia niniejszej dysertacji jest tworzenie własnych przepisów prawa.

Prawne zagadnienia odnoszące się do sportu wymagają ukazania w nich rzeczywistej roli organizacji sportowych, które korzystając z szeroko przyznawanej im autonomii (w tym normatywnej), pozostają *de facto* najważniejszymi podmiotami na każdym szczeblu sportowych rozgrywek. Tym samym, przedstawiona została struktura organizacyjna sportu z uwzględnieniem krajowych oraz międzynarodowych organizacji sportowych – między nimi istnieje bowiem szereg zależności, które warunkują podejmowanie tytułowej działalności prawotwórczej. Ich rola polega przede wszystkim na bieżącym administrowaniu danego wycinka spraw sportowych, zależnego od umiejscowienia danej organizacji w strukturze organizacyjnej sportu. Tworzenie przez nie prawa natomiast jest niezbędnym instrumentem do pełnienia swojej roli w sposób należyty. Dlatego też, pod tym kątem przeanalizować należy sposób zorganizowania najistotniejszych organizacji sportowych. Mowa o podmiotach krajowych – których działalność została uregulowana w u.s., tj. – klubu sportowego, związku sportowego, p.z.s., ligi zawodowej, PKOL oraz PKPar, a także międzynarodowych organizacjach sportowych. Wspomniane krajowe podmioty (oprócz ligi zawodowej – której działalność również należy przeanalizować z uwagi na jej rosnące znaczenie) uznawane są

także w doktrynie za podstawowe organizacje sportowe w polskim porządku prawnym⁷⁴⁷. Podjęcie problematyki w tym zakresie podmiotowym jest także zasadne ze względu na szczególny status prawny tych organizacji sportowych, która wynika z faktu uregulowania prowadzonej przez nie działalności przez ustawodawcę w treści u.s. Zawarcie choćby jednego przepisu prawnego poświęconego danej organizacji sportowej przesądza bowiem o „specjalnym” podejściu ustawodawcy do niej i uznanie jej za na tyle istotną, że zasługuje ona na wyodrębnienie spośród rozległego katalogu organizacji sportowych funkcjonujących w Polsce⁷⁴⁸. Status prawny międzynarodowych organizacji sportowych z kolei nie jest wprawdzie przedmiotem regulacji polskiego ustawodawcy⁷⁴⁹, natomiast w regulacji u.s. uznaje on ich znaczenie poprzez m.in. uzależnienie możliwości utworzenia p.z.s. od istnienia w danej dyscyplinie sportu międzynarodowej federacji sportowej. Tym samym brak odpowiedniego światowego „reprezentanta” danej dyscypliny sportu powoduje niemożliwość utworzenia jego polskiego odpowiednika.

Podmioty organizujące sport w ramach sektora prywatnego pozostają związane dualistycznym systemem prawnym⁷⁵⁰. Każda organizacja sportowa jest osobą prawną utworzoną na podstawie właściwego prawa krajowego, która posiada osobowość prawną oraz zdolność do czynności prawnych⁷⁵¹. Ich forma organizacyjna, obowiązki rejestracyjne, sprawozdawcze – a więc ogólne warunki funkcjonowania w polskim porządku prawnym – stanowią materię prawa powszechnie obowiązującego. Jednocześnie organizacje sportowe podlegają przepisom prawa sportowego wewnętrznego, które są stanowione przez inne organizacje sportowe. Te natomiast tworzone są przez pozostałe organizacje sportowe, które są dla nich nadrzędne z punktu widzenia struktury organizacyjnej sportu.

W konsekwencji, z prawnego punktu widzenia, organizacje sportowa przyjmują uniwersalne formy prawne. Tym samym, z punktu widzenia przepisów prawa, należałoby traktować je jak każdy inny podmiot przyjmujący tożsamą formę prawną. W odniesieniu do

⁷⁴⁷ E. Krześniak, *Status...*, s. 100; B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*

⁷⁴⁸ Które właśnie z uwagi na ich niewyodrębnienie w treści u.s., podlegają w całości przepisom o charakterze ogólnym, właściwym dla organizacji przyjmujących określoną formę prawną.

⁷⁴⁹ Z tego względu, że jest on zależny od prawa krajowego właściwego dla siedziby danej organizacji międzynarodowej.

⁷⁵⁰ R. Piechota, *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze pozarządowym* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017, s. 120.

⁷⁵¹ Na gruncie u.s.k. ustawodawca przewidywał możliwość prowadzenia działalności przez klub sportowy w postaci przez osobę fizycznej będącej przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807, ze zm.). Stanowiło to nowatorskie rozwiązanie, ze względu na fakt, że ustawodawca po raz pierwszy w historii polskiego sportu profesjonalnego dopuścił możliwość, aby osoba fizyczna nie musiała swojej działalności prowadzić w określonej formie prawnej. Taka postać prawna mogła bowiem być uznana za znacznie bardziej dostępną dla osób planujących założyć klub sportowy, chociażby z uwagi na brak konieczności posiadania określonego kapitału zakładowego.

organizacji sportowych na uwadze należy natomiast mieć odmienności przewidziane przez ustawodawcę w treści u.s. Jednakże, przykładowo praktycznie znikomy zakres uregulowania działalności klubów sportowych oraz związków sportowych (wyrażający się poświęceniu im po jednym przepisie w treści u.s.) nie przesądza w żaden sposób o ich „specjalnym” charakterze, dlatego też w odniesieniu do tychże podmiotów należy poddawać je analizie właściwej dla stowarzyszeń, związków stowarzyszeń, czy spółek kapitałowych (a więc najczęstszych form prawnych klubów sportowych), próbując jednocześnie odszukiwać w ich działalności stosownych odmienności wynikających z profilu ich funkcjonowania. Działalność pozostałych krajowych organizacji sportowych (w szczególności p.z.s.) jest natomiast przedmiotem szerszych rozważań ustawodawcy, dlatego też w odniesieniu do nich można poczynić głębszą analizę odnoszącą się do ich „specjalnego” charakteru. Mając na uwadze powyższe została ona poddana prawnej analizie z punktu widzenia przepisów u.s. oraz regulacji odrębnych,

Bardziej skomplikowane jest określenie roli międzynarodowych organizacji sportowych w polskim porządku prawnym, gdyż nie są one wyposażane wprost przez polskiego ustawodawcę wprost w żadne kompetencje, jednakże legitymuje on ich pozycję w strukturze światowego sportu, którą siłą rzeczy polskie organizacje sportowe współtworzą. O ile krajowe organizacje sportowe rozpatrywać należy wyłącznie w kontekście polskiego porządku prawnego, o tyle międzynarodowe organizacje sportowe działają na podstawie prawa państwa, w którym zostały one zarejestrowane. Mowa o krajowym porządku prawnym właściwym dla siedziby każdej z krajowych organizacji sportowych, która przynależy do danej międzynarodowej organizacji sportowej. Taki przykład można odnaleźć między innymi w polskim ustawodawstwie, w ramach którego przy okazji tworzenia p.z.s., jednym z wymogów stawianych przed związkiem sportowym ubiegającym się o uzyskanie tego statusu jest przynależność do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paralimpijskim lub innej uznanej przez MKOL (art. 11 ust. 2 pkt 4 u.s.). Już na tym etapie widać jaka hierarchia występująca w światowym sporcie jest uznawana także i przez polskiego ustawodawcę – z jednej strony do powstania p.z.s. wymagane jest istnienie odpowiedniej międzynarodowej federacji sportowej, a z drugiej ta federacja musi dodatkowo legitymować się uznaniem MKOL. Ustawodawca uznaje więc istnienie dwóch rodzajów podmiotów hierarchicznie nadrzędnych dla p.z.s. w postaci międzynarodowych organizacji sportowych.

2. Pojęcie organizacji sportowej

Przedstawienie pojęcia organizacji sportowej wymaga odniesienia do nadrzędnej kategorii pojęciowej – „organizacji”. W tym celu należy przeanalizować nie tylko literaturę prawniczą poświęconą organizacjom sportowym. Zasadne pozostaje także posiłkowanie się dorobkiem literatury z zakresu nauk o organizacji lub teorii organizacji, czy pozycjami słownikowymi i encyklopedycznymi. Mając na uwadze, że są to zagadnienia interdyscyplinarne, przydatne okażą się również opracowania m.in. z pogranicza nauk o zarządzaniu oraz ekonomii⁷⁵². Uwagę należy zwrócić także na to, że pojęciu „organizacja sportowa” znajduje się samo pojęcie „organizacji”, a epitet „sportowa” służy wyłącznie określeniu jej profilu działalności, dlatego też przydatne będą wszelkie opracowanie odnoszące się do „organizacji” samej w sobie⁷⁵³.

Celem rozdziału nie jest formułowanie nieklasycznej definicji⁷⁵⁴ organizacji sportowej, jako że nie stanowi nowatorskiego podejścia wyłącznie wymienienie podmiotów, które mogą zostać uznane za organizacje sportowe. Nie mniej jednak, koniecznym dla uporządkowania rozważań jest wykazanie mnogości funkcjonujących w Polsce organizacji sportowych (które zostały wyłączone z przedmiotowej analizy) – i tym samym rozważenie struktury powiązań występujących w polskim sporcie. Założeniem pozostaje podejście teoretyczne do organizacji sportowych w celu możliwie precyzyjnego ukazania najważniejszych założeń uzasadniających ich powstawanie, prowadzenie przez nie działalności sportowej oraz – co najważniejsze w niniejszej pracy – opisu w następnym rozdziale ich działalności prawotwórczej. W literaturze takie teoretyczne, kompleksowe podejście do organizacji sportowej jako „organizacji” praktycznie nie jest spotykane – w tym zakresie należy jedynie przywołać publikację A. Stosik,

⁷⁵² Piotr Dobosz zauważa, że „problematyka skuteczności prawa może być systematyzowana z wielu punktów odniesienia i podejmowana w szeregu płaszczyznach badawczych. I tak, może być ujmowana w obrębie nauk prawnych i w ramach nauk pozaprawnych np. prakseologii, teorii organizacji zarządzania, nauki o administracji publicznej a także marketingu prawa.” – biorąc pod uwagę powyższe, zasadnym pozostaje rozważenie zagadnień odnoszących się do teorii organizacji, które pozwalają na bardziej dogłębne zrozumienie tytułowego zagadnienia, z punktu widzenia podmiotów, które tworzą prawo sportowe wewnętrzne, czyli organizacji sportowych, P. Dobosz, *Skuteczność normatywna polskiego systemu prawnej ochrony dziedzictwa sportowego* [w:] *Problemy ochrony prawnej sportowego dziedzictwa kulturowego i mechanizmy prawa sportowego*, red. P. Dobosz, M. Biliński, W. Górny, A. Mazur, M. Hadel, A. Koziń, Kraków 2018, s. 22.

⁷⁵³ Uwagę zwraca także fakt, że we współczesnych słownikach oraz encyklopediach nie znajduje się definicji organizacji sportowej.

⁷⁵⁴ Jest to rodzaj definicji, w ramach której podaje się „nie treść, jak to miało miejsce w przypadku definicji klasycznych, a zakres zdefiniowanej nazwy, tym samym ich *definiens* zawiera nazwy, których zakresy łącznie tworzą zakres nazwy definiowanej”, O. Nawrot, *Wprowadzenie do logiki dla prawników*. 2 wydanie, Warszawa 2012, s. 83.

która przeanalizowała uwarunkowania organizacji sportowej w ujęciu wielowymiarowym⁷⁵⁵. Dobrosław Mańkowski z kolei rozważył p.z.s. jako „organizację w teorii pól Fligsteina i McAdama”, a więc z socjologicznego punktu widzenia⁷⁵⁶. Jednym z wniosków tego autora było stwierdzenie, że p.z.s. jest „organizacją niezależną, odrębną, ale bardzo uwikłaną w relacje ze środowiskiem, w którym istnieje⁷⁵⁷”. Autor ten zwracał także uwagę na „mapę instytucjonalnych relacji”, jakie zachodzą pomiędzy p.z.s. a podmiotami zewnętrznymi, takimi jak inne – nadrzędne dla nich międzynarodowe organizacje sportowe, czy też z organami administracji publicznej⁷⁵⁸.

Pojęcie „organizacja sportowa” występuje w u.s. czterokrotnie⁷⁵⁹, natomiast tego określenia używa się w kontekście międzynarodowym, odnosząc się *de facto* do międzynarodowych organizacji sportowych działających w danym sporcie. Nie jest ono przez ustawodawcę w żaden sposób zdefiniowane, co wpisuje się w przyjętą koncepcję zaniechania zawarcia w akcie dotyczącym sportu zbyt wielu definicji, oprócz jednej – naczelnej w postaci definicji „sportu”⁷⁶⁰. Tym samym, w języku prawnym nie ma określenia „zbiorczego” dla wszystkich uregulowanych w treści u.s. podmiotów zajmujących się jakąkolwiek działalnością o charakterze sportowym, co z kolei ma miejsce w doktrynie (o czym mowa poniżej). Jest to działanie słuszne, albowiem w razie podjęcia decyzji o uregulowaniu materii sportu w formie aktu prawnego, ustawodawca nie powinien w interwencjonistyczny sposób regulować także pojęć używanych w treści ustawy. Problematyczne bez wątpienia byłoby z punktu widzenia ustawodawcy także wyodrębnienie cech wspólnych dla organizacji sportowych, w taki sposób, aby określać je tymże mianem. O ile bowiem na potrzeby pracy naukowej takie rozwiązanie jest uprawnione, o tyle w akcie prawnym nie byłoby ono pożądane, z uwagi na znaczne odmienności w prowadzonej przez poszczególne organizacje sportowe działalności sportowej. Doprowadziłoby to równocześnie do ograniczenia pewnej, potrzebnej aktowi prawnemu elastyczności i mogłoby skutkować koniecznością częstych nowelizacji.

Określenie „organizacja sportowa” występuje w u.b.i.a.. W art. 15 ust. 2 tej ustawy przewidziano, że na wniosek szkoły, organizacji sportowej, PZŁow, stowarzyszenia obronnego pozwolenie może być wydane osobie mającej ukończone 18 lat, jednakże tylko na broń służącą

⁷⁵⁵ Zob. A. Stosik, *Organizacja sportowa – jej uwarunkowania w ujęciu wielowymiarowym* [w:] *Strzelectwo sportowe (Nowoczesne rozwiązania szkoleniowe)*, zeszyt 6, Wrocław 2009, s. 47-58.

⁷⁵⁶ D. Mańkowski, *Polski związek sportowy jako organizacja w teorii pól Fligsteina i McAdama* [w:] *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica*, nr 65, Łódź 2018, s. 28-29.

⁷⁵⁷ Tamże, s. 38.

⁷⁵⁸ Tamże, s. 36-37.

⁷⁵⁹ W art. 13 ust. 1 pkt 4), art. 13 ust. 2, art. 13 ust. 4 oraz art. 14 ust. 1 u.s.

⁷⁶⁰ Na temat której szersze rozważania były poczynione w rozdziale pierwszym.

do celów sportowych lub łowieckich. Posłużono się więc pojęciem „organizacji sportowej”, jednakże nie zostało ono wyjaśnione w art. 4 tejże ustawy w ramach słownika ustawowego. Skoro więc w u.s. nie posłużono się tym sformułowaniem, a w u.b.i.a. oraz uzasadnieniu projektu tej ustawy⁷⁶¹ oraz komentarzach do tego przepisu⁷⁶² także nie podjęto się próby jego definicji.

W nauce prawa sportowego to sformułowanie jest powszechnie używane i akceptowane, przy czym rzadko kiedy jest ono definiowane. Aneta Stosik proponuje, aby uznać, że „organizacją sportową” jest „szczególny rodzaj firmy, w której model menedżera staje się niezbędnym czynnikiem warunkującym osiągnięcie sukcesów w całej działalności instytucji sportowej”⁷⁶³. W ocenie E. Krześniaka zdefiniowanie pojęcia „organizacja sportowa” napotyka na problem z uwagi na niemożność wyróżnienia uniwersalnych cech, które każdy z podmiotów określanych tym mianem miałyby posiadać, co jest spowodowane ich różnorodnością. Autor pisze w ten sposób: „prawidłowo sformułowana definicja, zarówno sprawozdawcza, jak i projektująca, powinna wskazywać istotne cechy, które zarazem byłyby konieczne, aby pewien twór organizacyjny mógł być nazywany organizacją sportową. Kłopot wszakże w tym, że ze względu na różnorodność zasad tworzenia i działania instytucji oraz sposobów kształtowania sportu w Polsce nie da się wyodrębnić takich cech, które byłyby właściwe dla wszystkich możliwych organizacji sportowych.”⁷⁶⁴. Należy przyznać rację cytowanemu autorowi, że organizacje sportowe są tworzone w różny sposób, a także funkcjonują w niejednolity sposób, a ich wpływ na kształtowanie sportu w Polsce jest zróżnicowany. Wbrew twierdzeniu przywołanego autora możliwym jest natomiast wyodrębnienie cech wspólnych organizacji sportowych, których działalność została uregulowana w treści u.s. Nie oznacza to jednakże, że możliwe jest sformułowanie definicji adekwatnej dla każdej z organizacji (ze względu na różnice, które występują obok cech wspólnych).

W literaturze z zakresu nauk ekonomii i zarządzania wskazuje się, że „badania nad organizacjami podejmuje się po to, by wyjaśnić:

- 1) oddziaływanie organizacji na inne obszary życia społecznego;
- 2) uwarunkowania powstawania i rozwoju organizacji;

⁷⁶¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o broni i amunicji, druk nr 479, [https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruk/479/\\$file/479.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruk/479/$file/479.pdf) [dostęp: 10.07.2022].

⁷⁶² S. Maj, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2010; S. Hoc [w:] S. Hoc, J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 70-77; C. Kąkol, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 136-152.

⁷⁶³ A. Stosik, *Organizacja...*, s. 57.

⁷⁶⁴ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 36.

3) mechanizmy rządzące dynamiką organizacji, czyli procesami organizowania”⁷⁶⁵.

Przytoczony pogląd także w trafny sposób oddaje założenia niniejszej dysertacji, dla której kluczowa pozostaje tytułowa działalność prawotwórcza organizacji sportowej, która stanowi niezbędny element wspomnianego „procesu organizowania”. Przy okazji analizy zagadnienia „organizacji” należy odwołać się do poglądów T. Kotarbińskiego⁷⁶⁶, który definiował termin „organizacja”: „(...) przez organizację, zależnie od kontekstu, rozumie się bądź czynność organizowania, bądź osiągnięty na skutek takiej czynności (albo nawet w drodze samorzutnego kształtowania się) ustrój przedmiotu złożonego, układ jego wewnętrznych zależności, bądź wreszcie sam obiekt tak zorganizowany (...)”⁷⁶⁷. W niniejszym rozdziale zastosowanie znajdzie drugie proponowane ujęcie – rzeczowe – odnoszące się do „organizacji” jako do materialnego bytu (rzeczownika), a więc: „ustroju przedmiotu złożonego, układu jego wewnętrznych zależności, bądź wreszcie samego obiektu tak zorganizowanego”⁷⁶⁸. Z kolei uwaga zostanie przekierowana na jedną z najistotniejszych płaszczyzn działalności organizacji, tj. tworzenie przez nią prawa, które niewątpliwie jest narzędziem służącym do utworzenia „ustroju przedmiotu złożonego”, wpływa wprost na interakcję pomiędzy jej członkami – tj. na „układ jego wewnętrznych zależności” oraz ostatecznie reguluje „samo zorganizowanie obiektu”.

Do pojęcia „organizacji” w dwojaki sposób podchodził J. Kurnal uznając, że użycie tego pojęcia pozwala:

- 1) „po pierwsze, na określenie sposobu zorganizowania wyodrębnionej z otoczenia, ale jednocześnie powiązanej z nim, celowej całości działania ludzkiego, czyli na oznaczenie struktury organizacyjnej tego działania, obejmującej rodzaje części i rodzaje powiązań między nimi. Umownie możemy w tym przypadku mówić o znaczeniu atrybutowym organizacji (organizacja jako cecha – atrybut ludzkiego działania)”⁷⁶⁹;
- 2) „po drugie – na oznaczenie jakiegokolwiek zorganizowanego działania ludzkiego, czyli działania charakteryzującego się celowym sposobem zorganizowania (mającego cechy organizacji). Umownie możemy mówić w tym przypadku o znaczeniu *rzeczowym* organizacji (organizacja jako rzecz obiektywna i empirycznie istniejąca)”⁷⁷⁰.

⁷⁶⁵ A. Koźmiński, D. Latusek-Jurczak, *Rozwój teorii organizacji. Od systemu do sieci*, Warszawa 2011, s. 13.

⁷⁶⁶ Przy okazji analizy uwarunkowań organizacji sportowej na poglądy T. Kotarbińskiego powołuje się także A. Stosik, przypominając, że postaciami sprawnego działania organizacji wg wspomnianego filozofa są skuteczność, korzystność i ekonomiczność, A. Stosik, *Organizacja...*, s. 47.

⁷⁶⁷ T. Kotarbiński, *Traktat...*, s. 107.

⁷⁶⁸ Tamże, s. 107.

⁷⁶⁹ J. Kurnal [w:] *Teoria organizacji i zarządzania*, red. J. Kurnal, Warszawa 1979, s. 13

⁷⁷⁰ Tamże, s. 13. Autor ten nie dopuszczał więc możliwości uznania, że termin „organizacja” może występować także jako czasownik i oznaczać pewien proces podejmowania działań w określonym celu.

W ocenie J. Zieleniewskiego organizacje o powyższych znaczeniach nazywa się organizacjami w znaczeniu rezultatowym⁷⁷¹. Tym samym, należy zadać pytanie do osiągnięcia jakiego rezultatu może zmierzać organizacja sportowa? Dla niektórych z nich rezultat określany jest bezpośrednio przez przepisy prawa – przykładowo ustawodawca określił że działalność sportowa jest prowadzona w szczególności w formie klubu sportowego, p.z.s. wyposażone zostały w szereg praw wyłącznych, takich jak m.in. prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego, liga zawodowa wypełnia zadania przekazane jej na mocy umowy z p.z.s., zaś PKOl i PKPar samodzielnie wyznaczają i realizują cele związane z ruchem olimpijskim i paralimpijskim. Tylko w odniesieniu do związków sportowych oraz międzynarodowych organizacji sportowych ustawodawca nie wskazał wprost żadnego rodzaju czynności, do których wypełniania mają one zmierzać.

Jerzy Kurnal zwracał także uwagę na to, że zarówno „organizacja”, jak i „zarządzanie” nie są pojęciami, które mogą być od siebie zupełnie oderwane⁷⁷². W podobnym tonie wypowiadał się M. Jełowicki, który do powyższych dwóch pojęć przyłączył jeszcze trzecie – „kierownictwo”, zaznaczając, że nie są one precyzyjnie rozgraniczone i „występują między nimi bliskie związki, często używa się ich zamiennie, a czasami każde z nich w różnych opracowaniach oznacza co innego”⁷⁷³. Z kolei o „organizacji”, „wykonaniu” i „kierownictwie” jako o elementach szerszego pojęcia w postaci „działalności” pisze Z. Rytel⁷⁷⁴.

Podobnie jak T. Kotarbiński, J. Kurnal przedstawił wyłącznie dwa możliwe ujęcia „organizacji” – atrybutowe oraz rzeczowe. Trzecie ujęcie – czynnościowe proponuje J. Puchalski, zauważając, że jest to „świadomy proces organizowania lub przekształcania zorganizowanych całości, np. proces produkcji, organizowania imprez”⁷⁷⁵. O trzech ujęciach „organizacji” piszą także m.in. J. Korczak⁷⁷⁶ oraz R. Krupski⁷⁷⁷. W niniejszym podrozdziale uwaga skupiona jest na ujęciu rzeczowym prezentowanym przez m.in. J. Kurnala, a więc jako o „rzeczy obiektywnie i empirycznie istniejącej”⁷⁷⁸.

⁷⁷¹ J. Zieleniewski, *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa 1969, s. 267.

⁷⁷² Tamże, s. 11.

⁷⁷³ M. Jełowicki, W. Kieżun, Z. Leoński, B. Ostapczuk [w:] *Teoria organizacji i kierownictwa*, red. B. Ostapczuk, Warszawa 1979, s. 17.

⁷⁷⁴ Z. Rytel, *Teoretyczne podstawy organizacji*, Kraków-Poznań 1947, s. 70.

⁷⁷⁵ J. Puchalski, *Podstawy nauki o organizacji*, Wrocław 2008, s. 10.

⁷⁷⁶ J. Korczak [w:] *Nauka organizacji i zarządzania*, red. A. Chrisidu-Budnik, J. Korczak, A. Pakuła, J. Supernat, Wrocław 2005, s. 172-173

⁷⁷⁷ R. Krupski, *Podstawy organizacji i zarządzania. Wydanie 5 zmienione*, Wrocław 2004, s. 13.

⁷⁷⁸ J. Kurnal [w:] *Teoria...*, s. 13. W ocenie J. Puchalskiego „rzeczowe znaczenie organizacji dotyczy zespołów ludzkich i instytucji, rozumianych jako wyodrębnione z otoczenia, wewnętrznie uporządkowane i powiązane między sobą zbiory elementów (podsystemy)”, J. Puchalski, *Podstawy...*, s. 10.

Z kolei o działalności prawotwórczej jako jednym z aspektów „organizacji” w ujęciu czynnościowym mowa jest w następnym rozdziale. O wieloznaczności terminu „organizacja” pisał J. Korczak, który zauważał, że nie ma jego jednoznacznej definicji⁷⁷⁹. Wskazywał jednak na inną niż wyżej przytoczoną definicję „organizacji” proponowaną przez T. Kotarbińskiego, zgodnie z którą: „Nie mamy też na myśli organizacji w innym, też dość wąskim sensie, jako akcji zespalania pewnych ludzi i rzeczy w całość określonymi stosunkami, lecz mamy na myśli w ogóle pewien rodzaj całości ze względu na stosunek do niej jej własnych elementów, mianowicie taką całość, której wszystkie składniki współprzyczyniają się do powodzenia całości.”⁷⁸⁰. Uznawał on jednak, że definicja zaproponowana przez T. Kotarbińskiego zawiera w sobie takie uniwersalne cechy i odznacza się wystarczającym poziomem abstrakcji, co umożliwia jej szersze stosowanie⁷⁸¹. „Prostą” teorię organizacji proponuje J. Puchalski, który pisze, że jest to: „otwarty system społeczno-techniczny, zorientowany celowo i mający określoną strukturę”⁷⁸².

Organizacja jako wyodrębniony podmiot wykazuje szereg charakterystycznych dla siebie cech. W literaturze zaprezentowano kilka możliwych katalogów cech organizacji. Jerzy Kurnal zauważa, że są nimi:

- 1) celowość, która przejawia się nastawieniem na „osiągnięcie jednego lub więcej celów”⁷⁸³;
- 2) sposób zorganizowania, który jest „celowym połączeniem składników ludzkich, rzeczowych, czasowych i przestrzennych, dający strukturę (budowę) organizacyjną całości”⁷⁸⁴;
- 3) „wyodrębnienie z otoczenia, a jednocześnie powiązanie z nim przez cel lub cele i sposób zorganizowania”⁷⁸⁵;
- 4) poddanie kierowaniu, a więc „oddziaływaniu zmierzającemu do osiągnięcia celu lub celów działania”⁷⁸⁶.

Podobnie do tego zagadnienia podchodzą A. Koźmiński i D. Latusek-Jurczak, którzy oprócz „celowości” wśród cech organizacji wymieniają także:

⁷⁷⁹ J. Korczak [w:] *Nauka...*, s. 172.

⁷⁸⁰ T. Kotarbiński, *Traktat...*, s. 74; J. Korczak [w:] *Nauka...*, s. 176-177. Przytoczona definicja T. Kotarbińskiego jest uważana za najpopularniejszą prakseologiczną definicję organizacji także przez R. Krupskiego, R. Krupski, *Podstawy...*, s. 13.

⁷⁸¹ J. Korczak [w:] *Nauka...*, s. 176-177.

⁷⁸² J. Puchalski, *Podstawy...*, s. 35.

⁷⁸³ J. Kurnal [w:] *Teoria...*, s. 15.

⁷⁸⁴ Tamże, s. 15.

⁷⁸⁵ Tamże, s. 15.

⁷⁸⁶ Tamże, s. 15.

- 1) społeczność – w ocenie autorów polega ona na tym, że „organizacje opierają się na, często nieformalnej, umowie społecznej, na zwyczaju, a także na prawie”⁷⁸⁷;
- 2) w pewnym stopniu sformalizowanie⁷⁸⁸. Podobnie wskazują J. Korczak oraz M. Jełowicki, którzy wśród elementów (cech) współtworzących organizację wymieniają określony sposób i stopień jej formalizacji, który przejawia się w ustalaniu zasad, zwyczajów, norm dotyczących organizacji i funkcjonowania organizacji⁷⁸⁹ - to właśnie ta cecha organizacji pozostaje najbardziej istotna w przedmiotowej pracy i została szczegółowo omówiona w rozdziale IV.;
- 3) ekonomiczność⁷⁹⁰.

Można wyróżniać różne katalogi cech organizacji, natomiast i tak każdorazowe ich wyliczenie w ocenie L. Krzyżanowskiego nie będzie zupełne, z tego względu, że nie obejmie wszystkich możliwych do wyróżnienia ich cech, jednakże może kierować uwagę badaczy na określone zjawiska i procesy mające miejsce w organizacjach⁷⁹¹, co też pozostaje celem niniejszego podrozdziału. Odniesienie się do najważniejszych cech, które przypisuje się organizacji w ujęciu rzeczowym dokonane jest natomiast na następnych stronach, przy okazji analizy sposobu ich funkcjonowania. Mając na uwadze powyższe rozważania odnoszące się zarówno do organizacji krajowych, jak i organizacji międzynarodowych, można przedstawić propozycję katalogu cech charakterystycznych dla organizacji sportowych, wśród których należy rozważyć m.in.⁷⁹²:

- 1) społeczny charakter – organizacje sportowe z którymi utożsamiają się kibice sportowi są wytworem działalności oddolnej – pozarządowej i nie są usytuowane w kręgu administracji publicznej, tj. nie są tworzone przez organy władzy publicznej;
- 2) wspólny sportowy cel – są one powoływane, aby osiągnąć określone zamierzenie z zakresu sportu, którymi są przykładowo⁷⁹³: prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa na

⁷⁸⁷ W ocenie autorów polega ona na tym, że „organizacje składają się z ludzi, którzy z sobą współdziałają i wchodzą z sobą w najróżniejsze relacje, oraz są >zanurzone< w otoczeniu społecznym”, Tamże, s. 14.

⁷⁸⁸ A. Koźmiński, D. Latusek-Jurczak, *Rozwój...*, s. 14.

⁷⁸⁹ J. Korczak [w:] *Nauka...*, s. 180-181; M. Jełowicki, W. Kieżun, Z. Leoński, B. Ostapczuk [w:] *Teoria organizacji...*, s. 89.

⁷⁹⁰ A. Koźmiński, D. Latusek-Jurczak, *Rozwój...*, s. 14.

⁷⁹¹ L. Krzyżanowski, *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, Warszawa 1992, s. 171, za: J. Puchalski, s. 35-36.

⁷⁹² Przytoczyć ponownie można poglądy E. Krześniaka, który pisze w ten sposób: „Prawidłowo sformułowana definicja, zarówno sprawozdawcza, jak i projektująca, powinna wskazywać istotne cechy, które zarazem byłyby konieczne, aby pewien twór organizacyjny mógł być nazywany organizacją sportową. Kłopot wszakże w tym, że ze względu na różnorodność zasad tworzenia i działania instytucji oraz sposobów kształtowania sportu w Polsce nie da się wyodrębnić takich cech, które byłyby właściwe dla wszystkich możliwych organizacji sportowych.”, E. Krześniak, *Kluby...*, s. 36.

⁷⁹³ Jest to katalog otwarty, jako że współczesny rynek sportu ewoluuje niezwykle gwałtownie, wyobrazić sobie można powstawanie nowych organizacji sportowych ukierunkowanych na inne niż wskazane przykładowe cele.

określonym szczeblu w określonej dyscyplinie sportu⁷⁹⁴, branie udziału w tymże współzawodnictwie⁷⁹⁵, ustalanie zasad dla danej dyscypliny sportu⁷⁹⁶, kierowanie światowym⁷⁹⁷ albo narodowym⁷⁹⁸ ruchem olimpijskim albo paralimpijskim⁷⁹⁹;

- 3) „zadaniowość” – są one powołane w celu realizowania określonych w statucie celów o charakterze sportowym, które mają zostać osiągnięte przy okazji realizowania założonych *a priori* zadań⁸⁰⁰;
- 4) „niezależność”, „samodzielność”, „autonomię” – te cechy zostały szczegółowo omówione w rozdziale 2 przy okazji analizowania prawnego znaczenia autonomii w sporcie oraz jej przejawów w organizacjach sportowych;
- 5) podleganie nadzorowi państwowemu w odniesieniu do kwestii formalnych – teoretycznie każda z organizacji sportowych podlega nadzorowi państwowemu, jako że nie może ona prowadzić działalności „w próżni” i musi ona ulokować swoją siedzibę na terenie jakiegokolwiek państwa, co już samo w sobie będzie przesądzać konieczność spełnienia określonych wymagań rejestracyjnych oraz następnie sprawozdawczych⁸⁰¹. Jest to więc nadzór o charakterze formalnym, ale nie merytorycznym – w tym zakresie organizacje sportowe pozostają niezależne od władzy państwowej i mogą samodzielnie wytyczać kierunki rozwoju zarządzanej dyscypliny sportu. Najbardziej modelowym przykładem pozostaje nadzór nad p.z.s. sprawowany przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁸⁰², ale pojęcie nadzoru odnosi się także do innych organizacji sportowych przyjmujących formę stowarzyszenia, związku stowarzyszeń, czy też spółki kapitałowej;
- 6) „zorganizowanie” polegająca na tym, że wymagane jest utworzenie określonej niezbędnej struktury organizacyjnej – przyjęcie różnej z dopuszczalnych form osobowości prawnej, zwieńczonej wpisem do właściwego rejestru, umożliwiającej osiągnięcie zakładanych celów;

⁷⁹⁴ Jak: związki sportowe, p.z.s., czy międzynarodowe federacje sportowe.

⁷⁹⁵ Jak kluby sportowe.

⁷⁹⁶ Jak IFAB.

⁷⁹⁷ Jak MKOL.

⁷⁹⁸ Jak PKOL.

⁷⁹⁹ Jak PKPar

⁸⁰⁰ W tym wypadku jako modelowy przykład może posłużyć uformowanie p.z.s. – w tym przypadku związek sportowy zainteresowany organizowaniem współzawodnictwa sportowego, w ramach którego rozgrywane będą rozgrywki o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski jest zobowiązany, aby uzyskać status p.z.s. w sposób określony w u.s., inaczej organizowane przez niego rozgrywki nie będą nosić takiego miana, a więc z natury rzeczy cieszyć się będą mniejszym prestiżem.

⁸⁰¹ Dotyczy to także międzynarodowych organizacji sportowych, przyjmujących formę stowarzyszenia prawa szwajcarskiego.

⁸⁰² Art. 16 u.s.

- 7) neutralność polityczna oraz religijna – założenie pozostaje takie, że sport teoretycznie pozostaje oderwany od istotnych politycznie oraz religijnie spraw, a rozgrywki sportowe nie są odpowiednią platformą do manifestowania swoich poglądów na dane tematy;
- 8) uprawnienie do ustanawiania i realizacji wewnętrznych reguł, obowiązujących członków danej organizacji – modelowym przykładem są prawa wyłączne p.z.s. określone w art. 13 ust. 1 pkt 2 polegające na możliwości ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez niego, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących doping w sporcie, natomiast dotyczy to wszystkich organizacji sportowych, jako że także i pozostałe organizacje sportowe posiadają takie uprawnienie zależne od ich formy prawnej i wszystkie razem współtworzą polskie prawo sportowe wewnętrzne;
- 9) konieczność uzyskania zgody na prowadzenie działalności – dotyczy to zarówno „zwykłych” organizacji sportowych działających w formie stowarzyszeń, związku stowarzyszeń, czy spółki kapitałowej, które muszą dopełnić formalności rejestrowych oraz innych organizacji, a w szczególności p.z.s., który jest zobowiązany, aby uzyskać zgodę ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w celu rozpoczęcia swojej działalności;
- 10) dobrowolność członkostwa – w sporcie profesjonalnym nie przewiduje się przymusu członkostwa w organizacjach sportowych, a członkowie ubiegający się o przyjęcie do danej organizacji sportowej świadomie decydują się na członkostwo w niej, znając wszystkie okoliczności warunkujące ich status po ich przyjęciu;
- 11) trwałość – przewiduje się, że okres trwania jej działalności pozostaje nieograniczony i bieżące osiągnięcie celów sportowych nie stanowi przesłanki do ich rozwiązania;
- 12) „wewnętrzny sposób rozstrzygania sporów” – powszechną praktyką stosowaną przez każdą organizację sportową jest „utrzymanie” rozwiązywania sporów wynikających ze współzawodnictwa sportowego w ramach wewnętrznych danej organizacji, co przejawia się *de facto* koniecznością wyrażenia zgody na poddanie wszelkich spraw wynikających z uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym przed sąd arbitrażowy i tym samym zamknięcie drogi sądowej.

3. Struktura organizacyjna sportu w Polsce

Organizowaniem sportu w Polsce zajmuje się obecnie wiele podmiotów – zarówno podlegających prawu krajowemu, jak i odnajdujących podstawę prawną swojej działalności w przepisach prawnych innych państw lub prawie międzynarodowym. Sport jest organizowany

zarówno na płaszczyźnie profesjonalnej, jak i amatorskiej, przy czym R. Piechota przyjmuje założenie, że „pojęcie organizacji sportu odnosi się do sportu wyczynowego”⁸⁰³. Taka teza jest jednak zbyt daleko idąca – w tym miejscu należy przede wszystkim przywołać i zaaprobować twierdzenie E. Krześniaka, który zakłada, że mianem organizowania sportu można określać także działalność innych niż p.z.s. podmiotów „które zajmują się w dowolny sposób organizowaniem wydarzeń sportowych lub rywalizacji sportowej”⁸⁰⁴. Organizowanie sportu ma więc miejsce na każdym jego szczeblu – od rozgrywek „podwórkowych” poprzez rozgrywki juniorskie, amatorskie, a ostatecznie zawodowe (profesjonalne, wyczynowe) – w końcu sportem jest „zorganizowana aktywność fizyczna polegająca na współzawodnictwie”, a więc organizowaniem sportu będzie podejmowanie działań w jej zakresie na każdym jej szczeblu. Rzeczona organizacja różni się natomiast z pewnością stopniem jej sformalizowania⁸⁰⁵. O ile rozgrywki amatorskie w ramach danej dyscypliny będą odznaczać się dużo mniejszym stopniem sformalizowania⁸⁰⁶, o tyle profesjonalne współzawodnictwo sportowe w danej dyscyplinie sportu obwarowane jest istnieniem szeregu przepisów prawnych dotyczących wielu szczegółowych kwestii, uregulowanych w celu prawidłowego prowadzenia współzawodnictwa w danej dyscyplinie sportu przez p.z.s.

Wymienienie wszystkich podmiotów należących do struktury organizacyjnej polskiego sportu stanowi niełatwe zadanie, z uwagi na ich różnorodność, która jest przejawem postępującej komercjalizacji sportu nie tylko profesjonalnego, ale również amatorskiego. Pokusić się można nawet o stwierdzenie, że każda propozycja w tym zakresie może szybko się zdezaktualizować, ponieważ we współczesnym sporcie istotne znaczenie mają coraz to nowe podmioty, takie jak: stowarzyszenia lub związki zawodowe profesjonalnych sportowców⁸⁰⁷. Pamiętać należy bowiem o tym, że u podstawy piramidy sportu znajdują się sportowcy, natomiast nie można traktować ich – nawet zbiorczo – w kategoriach organizacji. Obowiązująca u.s. nie zawiera rozdziału poświęconego strukturze organizacyjnej sportu, tak

⁸⁰³ R. Piechota, *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze pozarządowym [w:] Leksykon...*, s. 120.

⁸⁰⁴ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 42.

⁸⁰⁵ O nadawaniu struktur organizacyjnych jako aktywności wchodzącej w skład pojęcia „organizowanie” pisze M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 91-92.

⁸⁰⁶ Mogą być rozgrywane bez sędziego, w niepełnych składach, na niepełnowymiarowym boisku, z dobrowolną modyfikacją zasad – organizator może ustalać reguły dobrowolnie i nie podlega w tym zakresie odgórnie narzucanym zasadom gry przewidywanym we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez p.z.s., natomiast w dalszym ciągu musi on mieć na uwadze „ogólne” przepisy prawa i podjąć odpowiednie działania, aby zapewnić zawodnikom uczestniczącym w jego rozgrywkach bezpieczeństwo oraz odpowiednie – także bezpieczne – miejsce, w którym one się odbywają.

⁸⁰⁷ W Polsce istnieje coraz więcej takich organizacji, należy wspomnieć chociażby o związkach zawodowych sportowców: Polskim Związku Piłkarzy oraz Związku Zawodowym Koszykarzy, jak również o stowarzyszeniach, wśród których wyróżnić należy: Stowarzyszenie Zawodników Hokeja na Lodzie oraz Stowarzyszenie Kolarzy Zawodowych w Polsce.

jak miało to miejsce w poprzednio obowiązujących ustawach z tego zakresu⁸⁰⁸. Jednakże, w treści uzasadnienia projektu u.s. wprost podkreślono, że taka struktura istnieje odnosząc się do roli p.z.s. w niej⁸⁰⁹. Trzeba też wskazać, że pomimo naczelnej roli p.z.s. w polskim sporcie, nie tylko one zajmują się organizowaniem sportu. Wykładnia u.s. prowadzi do twierdzenia, że obecnie najważniejszymi podmiotami polskiego sportu pozostają kluby sportowe, związki sportowe, p.z.s., ligi zawodowe, PKOL, PKPar, ale określone kompetencje posiadają także minister właściwy do spraw kultury fizycznej, poszczególni inni ministrowie oraz j.s.t. Prowadzenie działalności w zakresie organizowania sportu przez ministrów oraz j.s.t. nie będzie natomiast przedmiotem niniejszej rozprawy, z uwagi na to, że dotyczy ona aktywności podmiotów innych niż tytułowe organizacje sportowe.

Przed przejściem do analizy teoretycznej, na uwadze należy mieć katalog podmiotów o najistotniejszym znaczeniu dla polskiego sportu, przedstawiony przez J. Żyśko, w ramach którego autorka wskazywała:

- 1) PKOL;
- 2) PKPar;
- 3) Polski Komitet Sportów Nieolimpijskich;
- 4) p.z.s.;
- 5) spółki kapitałowe działające przy p.z.s., powołane do organizacji rozgrywek w danej dyscyplinie sportu;
- 6) ligi zawodowe;
- 7) organizacje powołane do ochrony praw zawodników w ramach danej dyscypliny sportu (stowarzyszenia, związki zawodowe);
- 8) wojewódzkie związki sportowe;
- 9) okręgowe związki sportowe;
- 10) kluby sportowe⁸¹⁰

Powyższy katalog organizacji sportowych został uzupełniony przez B. Chełmeckiego – autor ten uważa, że w katalogu organizacji sportowych powinny znaleźć się także uczniowskie kluby sportowe, Akademickie Związki Sportowe, Ludowe Zespoły Sportowe⁸¹¹.

⁸⁰⁸ W u.k.f. z 1996 r. oraz u.s.k.

⁸⁰⁹ Ustawodawca uzasadniał uregulowanie p.z.s. w ten sposób, że: „Mając na uwadze szczególną rolę polskich związków sportowych, projekt ustawy utrzymuje nadrzędną pozycję tych podmiotów w strukturze organizacyjnej sportu”, Uzasadnienie projektu u.s., s. 8.

⁸¹⁰ J. Żyśko, *Zmiany we współczesnych systemach zarządzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich*, Warszawa 2008, s. 123.

⁸¹¹ B. Chełmecki, *Menedżer w Polskim Związku Sportowym. Studium zawodu*, Warszawa 2017, s. 40.

W ramach drugiego zaproponowanego podziału, E. Krześniak analogicznie wyróżnia podmioty publicznoprawne oraz prywatnoprawne. Do pierwszej grupy autor ten zaliczał następujące podmioty:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury fizycznej;
- 2) ministra właściwego do spraw obrony narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych (w zakresie sportu w jednostkach organizacyjnych służb podległych tym ministrom lub nadzorowanych przez nich);
- 3) ministra właściwego do spraw zdrowia (w zakresie problematyki dotyczącej finansowania kosztów opieki medycznej nad zawodnikami zakwalifikowanymi do kadry narodowej w sportach olimpijskich i paralimpijskich);
- 4) starostów;
- 5) Komisję do Zwalczania Dopingu w Sporcie, której członków powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej, stanowiącą organ właściwy do zwalczania dopingu w sporcie⁸¹²;
- 6) Instytut Sportu w Warszawie, stanowiący samodzielną placówkę naukową;
- 7) powołaną przez Skarb Państwa Fundację Rozwoju Systemu Edukacji (w zakresie, w jakim minister właściwy do spraw kultury fizycznej zleci jej realizację zadań w zakresie kultury fizycznej w ramach programów UE);
- 8) Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej;
- 9) spółkę PL.2012+ sp. z o.o. zarządzającą Stadionem Narodowym w Warszawie;
- 10) szczególną instytucję gospodarki budżetowej czyli Centralny Ośrodek Sportu;
- 11) działające w j.s.t. rady sportu⁸¹³.

Do drugiej – prywatnoprawnej grupy podmiotów (grupy „organizacji sportowych” E. Krześniak zaliczył:

- 1) kluby sportowe;
- 2) związki sportowe;
- 3) p.z.s.;
- 4) PKOL;
- 5) PKPar⁸¹⁴.

⁸¹² Podmiot ten już nie funkcjonuje, natomiast jego kompetencje przejęła Polska Agencja Antydopingowa.

⁸¹³ E. Krześniak, *Status...*, s. 96-97.

⁸¹⁴ Tamże, s. 99.

Autor ten proponuje także inny podział w ramach struktury organizacyjnej polskiego sportu – na „podstawowe” organizacje sportowe oraz inne organizacje sportowe⁸¹⁵. Do pierwszej kategorii zalicza on podmioty, których status prawny został uregulowany w u.s. czyli kluby sportowe, związki sportowe, p.z.s. oraz PKOL⁸¹⁶. Do drugiej – tj. grupy innych organizacji sportowych autor kwalifikuje organizacje zajmujące się sportem: niepełnosprawnych (w tym PKPar), szkolnym, młodzieżowym, organizacje zorganizowane wobec wspólnego wyznania czy zawodu, wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenia sportowe, j.s.t., Zarząd Główny AZS, Wojskową Federację Sportu oraz Krajowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe, które mimo różnego statusu prawnego, łączy jeden cel w postaci wspierania rozwoju sportu⁸¹⁷.

Bogusław Uliasz w swojej pracy opisał działalność klubów sportowych, związków sportowych, p.z.s., PKOL oraz PKPar⁸¹⁸. Autor ten dokonał więc opisu podmiotów, których działalność została uregulowana przepisami u.s. i które działają w ramach sportu profesjonalnego, a więc wpisuje się to w krąg „podstawowych” organizacji sportowych w rozumieniu E. Krześniaka. Nie jest to natomiast z pewnością wyczerpująca lista podmiotów, które biorą udział w organizowaniu sportu w Polsce, natomiast obejmuje te najistotniejsze z perspektywy rozwoju polskiego sportu profesjonalnego.

Aneta Stosik również zaproponowała katalog organizacji sportowych, którymi w jej ocenie były⁸¹⁹: „kluby sportowe, działające w różnych dyscyplinach, stowarzyszenia kultury fizycznej, w tym p.z.s., nowo powstające organizacje sportu, typu ligi sportowe, agencje sportowe, federacje sportu oraz inne, takie jak: przedsiębiorstwa, które rozważają inwestycje w sport lub są potencjalnymi sponsorami organizacji sportowych, przedsiębiorstwa produkujące sprzęt sportowy, przedstawiciele mediów realizujący transmisje sportowe i w ten sposób uczestniczący w przekazywaniu produktów sportowych kibicom”⁸²⁰. Dominujące dla tej autorki było podejście ekonomiczne, dlatego też za bardziej odpowiednie propozycje katalogu organizacji sportowych należy uznać te przedstawione przez J. Żyśko oraz E. Krześniaka. W tym miejscu należy zaakcentować, że liczba organizacji sportowych występujących w polskim porządku prawnym jest znacznie większa niż w omawianym przedmiotowo zakresie. Jednakże, omówienie funkcjonowania każdej z nich, ze szczególnym

⁸¹⁵ Tamże, s. 100.

⁸¹⁶ Tamże, s. 100-102.

⁸¹⁷ Tamże, s. 100-102 wraz z przykładami.

⁸¹⁸ Zob. B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*

⁸¹⁹ Czas przeszły został użyty celowo, jako że autorka dokonywała swojej analizy na gruncie poprzedniego systemu prawnego obowiązującego w polskim sporcie, a więc przed wejściem w życie u.s., A. Stosik, *Organizacja...*, s. 48.

⁸²⁰ Tamże, s. 48.

uwzględnieniem ich działalności prawotwórczej, jawi się jako zadanie znacznie przekraczające zakres niniejszej rozprawy.

Jolanta Żyśko zauważa, że w Polsce wyróżnia się trzy poziomy organizowania sportu – krajowy, regionalny oraz lokalny, w ramach których działają podmioty rządowe, a także pozarządowe⁸²¹. Autorka podkreśla, że występują pomiędzy nimi trzy rodzaje więzi – statutowe, funkcjonalne oraz hierarchiczne⁸²². Z punktu widzenia struktur rządowych autorka wskazuje, że:

- 1) na poziomie lokalnym działają samorządy gminne oraz powiatowe;
- 2) na poziomie regionalnym działają samorządy województwa oraz urzędy wojewódzkie;
- 3) na poziomie krajowym jest to Premier oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki⁸²³.

Z kolei struktury pozarządowe zorganizowane są w następujący sposób:

- 1) na poziomie lokalnym działają kluby sportowe w formie stowarzyszeń oraz spółek kapitałowych;
- 2) na poziomie regionalnym działalność prowadzą wojewódzkie związki sportowe, okręgowe związki sportowe oraz wojewódzkie organizacje sportowe;
- 3) na poziomie krajowym działalność prowadzą: PKOL, PKPar, p.z.s., związki branżowe, spółki kapitałowe przy p.z.s. oraz ligi profesjonalne⁸²⁴.

Do pojęcia organizowania sportu w polskim porządku prawnego należy podchodzić z uwzględnieniem dychotomicznego podziału jego struktury organizacyjnej, mając na uwadze rozróżnienie dokonane przez R. Piechotę oraz B. Chełmeckiego na sektor organizacji pozarządowych (sektor prywatny, pozarządowy) oraz sektor organizacji publicznych (sektor publiczny, rządowy)⁸²⁵. Podział ten również dobrze mógłby zostać określony jako podział na sektory publiczny i prywatny. Oprócz propozycji możliwego podziału organizowania sportu na sektory z uwagi na formę prawną podmiotów zajmujących się tą działalnością, istnieje także możliwość dokonania dalej idącego rozróżnienia zaproponowanego przez B. Ibsena oraz P. Jorgensena, w ramach którego można by również wyróżnić sektor komercyjny oraz sektor wolontarystyczny⁸²⁶ w ramach struktury organizacyjnej sportu, natomiast nie będą one

⁸²¹ J. Żyśko, *Zmiany...*, s. 123.

⁸²² Tamże, s. 123.

⁸²³ Tamże, s. 123.

⁸²⁴ Tamże, s. 123.

⁸²⁵ R. Piechota, *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze pozarządowym* [w:] *Leksykon...*, s. 120-122; R. Piechota, *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze rządowym i samorządowym* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 123-126; B. Chełmecki, *Menedżer...*, s. 34.

⁸²⁶ B. Ibsen, P. Jorgensen, *Denmark: The cultural and voluntary development of sport for all* [w:] *Worldwide experiences and trends in sport for all*, red. L. Da Costa, M. Miragaya, Oxford 2002, s. 293-322.

stanowiąc przedmiotu niniejszej dysertacji. Niektórzy autorzy wskazują natomiast, że polski sport został zorganizowany w ramach modelu państwowo-społecznego⁸²⁷. W literaturze podnosi się również, że struktura organizacyjna sportu (nie tylko polskiego) przybiera piramidalny kształt⁸²⁸, co wpisuje się w europejski model sportu i oznacza, że pozostaje ona zorganizowana w sposób hierarchiczny⁸²⁹, a organizacje sportowe działają w różnym stopniu uporządkowania oraz formalizacji swoich struktur⁸³⁰. Całość interakcji pomiędzy podmiotami wymienionymi w ramach tejże struktury przejawia się w występowaniu między nimi różnego rodzaju więzi, wśród których J. Żyśko wyróżnia więzi statutowe, funkcjonalne oraz hierarchiczne⁸³¹.

Przy okazji omawiania struktury organizacyjnej polskiego sportu, w doktrynie pomija się rolę międzynarodowych organizacji sportowych⁸³². Takie podejście jest błędne, gdyż funkcjonowanie krajowych organizacji sportowych nie może być analizowane w oderwaniu od współtworzenia przez nie światowej struktury sportu. Funkcjonowanie każdej krajowej organizacji sportowej jest zależne od kierunku rozwoju danej dyscypliny sportu, który determinowany jest przez właściwą międzynarodową federację sportową. Decyzje międzynarodowych federacji sportowych mogą mieć bowiem wpływ na funkcjonowanie wszystkich krajowych organizacji sportowych. Skoro bowiem przykładowo PZPN jest członkiem FIFA i w tym zakresie zobowiązuje się do przestrzegania przepisów stanowiących przez FIFA i dostosowania swoich przepisów wewnętrznych do tych stanowiących przez

⁸²⁷ Tak: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 102.

⁸²⁸ S. Gardiner, S. Boyes [w:] *Sports law*, red. . Gardiner, M. James, J. O'Leary, R. Welsh, I. Blackshaw, S. Boyes, A. Caiger, Routledge-Cavendish 2006, s. 162. Co prawidłowo pozycjonuje polski model organizacji sportu w ramach europejskiego modelu sportu, którego jedną z najważniejszych cech jest właśnie piramidalna struktura – tak też: I. Blackshaw, *International...*, s. 6; H. Radke, *Europejski a amerykański model organizacyjny sportu* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 75-77.

⁸²⁹ L. Halgreen, *European Sports Law. A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport*, Kopenhaga 2004, s. 66.

⁸³⁰ R. Piechota, *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze pozarządowym* [w:] *Leksykon...*, s. 120.

⁸³¹ J. Żyśko, *Zmiany...*, s. 123.; E. Krześniak, *Kluby...* s. 107.

⁸³² Odnosić należy wszakże w tym miejscu analizę D. Mańkowskiego, który pisze: „W systemie pól instytucjonalnych związków sportowy łączy relacja z nad-zorującymi organizacjami międzynarodowymi. Polskie Związki Sportowe są członkami międzynarodowych federacji sportowych – to m.in. wymóg, aby posiadać status polskiego związku sportowego. Polski Związek Hokeja na Lodzie jest członkiem *International Ice-Hockey Federation*. Relacja związku sportowego do międzynarodowego jest podobna, jak w przypadku klubów sportowych będących członkami związków sportowych. To przedstawiciele narodowych federacji (związków) wybierają zarząd, komisje międzynarodowych organizacji. Również za pośrednictwem międzynarodowej federacji związki sportowe należą do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Interesujące są także relacje pomiędzy narodowymi federacjami. Przykładem jest umowa pomiędzy Polskim Związkiem Sportów Saneczkarstwa a *Bobund Schlittenverband für Deutschland* (Niemiecka Federacja Bobslei i Saneczkarstwa) dotycząca pomocy niemieckiej federacji w rozwoju saneczkarstwa w Polsce. Taka umowa jest również kontrolowana przez Międzynarodową Federację Saneczkarstwa (FIL), co ma gwarantować przejrzystość w rywalizacji sportowej. Inną relacją w międzynarodowym środowisku jest relacja ze światową komisją antydopingową (WADA).”, D. Mańkowski, *Polski związek...*, s. 37.

FIFA, to w razie uregulowania przez FIFA przykładowo zagadnień odnoszących się do funkcjonowania pośredników transakcyjnych (agentów piłkarskich), wymagałoby to podjęcia przez PZPN odpowiednich działań legislacyjnych w celu dostosowania polskiego systemu prawa piłkarskiego do jego światowego odpowiednika. Namacalnym przykładem pozostaje także podjęcie przez FIFA decyzji odnoszących się do statusu zawodników występujących w rosyjskich klubach piłkarskich, którym Federacja ta umożliwiła zmianę przynależności klubowej w nadzwyczajnych warunkach – jest to przykład działalności o charakterze prawotwórczym, która z uwagi na jej podjęcie przez organizację odpowiedzialną za światowe zagadnienia piłkarskie, miała wpływ na wszystkie podmioty funkcjonujące w profesjonalnym piłkarstwie, które musiały się tej decyzji podporządkować. Wpłynęło to przede wszystkim na funkcjonowanie klubów sportowych, które uzyskały możliwość pozyskania praw do zawodników, którzy w innych okolicznościach nie planowaliby zmiany przynależności klubowej. Co więcej, wymusiło to także na samych krajowych federacjach piłkarskich dostosowanie swoich wewnętrznych procedur rejestracyjnych i tym samym umożliwienie udziału w swoich rozgrywkach tym zawodnikom.

Funkcjonowanie w ramach struktury organizacyjnej światowego sportu nie oznacza wyłącznie konieczności podporządkowania swoich przepisów wewnętrznych nadrzędnej międzynarodowej federacji sportowej albo inkorporowania wprost do swojego porządku prawa sportowego wewnętrznego reguł sportowych stanowiących przez tę organizację. Od międzynarodowej federacji sportowej zależą bowiem także kwestie związane *stricte* z samym współzawodnictwem sportowym – posiadają one bowiem prawną kompetencję do wykluczenia danego rodzaju sportowców ze współzawodnictwa w zmaganiach sportowych na całym świecie. Przykładem jest chociażby przyjęcie przez Światową Federację Lekkoatletyczną *World Athletics* regulacji odnoszącej się do uczestnictwa w zawodach dla kobiet osobom transpłciowym sportowcom płci męskiej, którzy zmienili płeć na żeńską po przejściu męskiego okresu dojrzewania⁸³³. Wymagane będzie od każdej takiej zawodniczki, aby obniżyła ona poziom testosteronu poniżej limitu 2,5 nanomola na litr przez minimum 24 miesiące, aby móc startować na arenie międzynarodowej w kategorii kobiet na dowolnej imprezie. Uznano, że transpłciowe zawodniczki mają biologiczną przewagę nad rywalkami, co doprowadza do nierówności podczas zawodów. Z jednej strony doszło więc do wykluczenia określonego

⁸³³ World Athletics, *Eligibility Regulations for Transgender Athletes*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=f911778e5bfa4d49b0449920fc743216.pdf&urlslug=C3.5A%20%E2%80%93%20Eligibility%20Regulations%20Transgender%20Athletes%20%E2%80%93%20effective%2031%20March%202023> [dostęp: 25.03.2023].

rodzaju sportowców z możliwości uczestnictwa w międzynarodowych rozgrywkach żeńskich, z drugiej zaś wskazano federacjom krajowym, że mogą one dopuścić do udziału w swoich krajowych rozgrywkach osoby, które nie spełniają wymogów przewidzianych przez *World Athletics*, jednakże ich wyniki nie będą przez tę organizację uznawane albo odnotowywane w oddzielnych rankingach⁸³⁴. W konsekwencji, dla utrzymania koherencji oraz spójności światowej lekkoatletyki, można wyobrazić sobie sytuację, w której PZLA będzie bezpośrednio przestrzegał przepisów federacji dla niego nadrzędnej, tj. *World Athletics*, pomimo faktu, że uregulowanie tego zagadnienia w odniesieniu do krajowych zawodów lekkoatletycznych zostało pozostawione tejże organizacji. Ponadto, *World Athletics* podjęła decyzję o niedopuszczeniu do udziału w organizowanych przez siebie wydarzeniach sportowych, zawodników z Rosji i Białorusi ze względów politycznych, tj. napastniczego udziału tych krajów w wojnie przeciwko Ukrainie⁸³⁵. Co istotne, Federacja ta zaleciła także innym organizatorom zmagañ lekkoatletycznych podjęcie takiej samej decyzji.

Z kolei, w odniesieniu do założeń o znaczeniu fundamentalnym dla całego światowego sportu, krajowe organizacje sportowe pozostają zależne od MKOL, który odpowiada za wytyczanie kierunku rozwoju Ruchu Olimpijskiego. W tym zakresie można sobie wyobrazić sytuację, w której MKOL ureguluje możliwość uczestnictwa w światowym współzawodnictwie sportowym danego rodzaju sportowców. Mowa tu chociażby o wspomianej już powyżej sytuacji sportowców z Rosji i Białorusi. Znaczna liczba państw apeluje bowiem do MKOL o wykluczenie z współzawodnictwa międzynarodowego tych zawodników⁸³⁶, jednakże MKOL nie zdecydował się na taki krok. W tym zakresie można wyobrazić sobie sytuację, w ramach której MKOL ostatecznie zdecydowałby się ogólnie uregulować na całym świecie zakaz umożliwiania startu sportowcom pochodzącym z tych krajów. Podjęcie takiej decyzji

⁸³⁴ W regulacjach *World Athletics* (art. 2.5. oraz 2.5.1-2.) wskazano, że Federacja Członkowska może przyjąć swoje własne przepisy w celu określenia uprawnień Sportowców transpłciowych do startu w zawodach odbywających się pod jej jurysdykcją, które nie są Zawodami rangi światowej. Dla uniknięcia wątpliwości, jednakże nic, co Federacja Członkowska robi lub nie robi na poziomie krajowym nie będzie miało wpływu na uprawnienie sportowców transpłciowych do startu w Zawodach Rankingów Światowych lub do uznania rekordu świata w zawodach, które nie są zawodami Rankingu Światowego. Uprawnienia te będą zamiast tego określane wyłącznie przez odniesienie do niniejszego Regulaminu Transgender. Jeśli Federacja Członkowska zdecyduje się zezwolić zawodnikowi transpłciowemu na start w zawodach pod jej jurysdykcją w klasyfikacji, która jest zgodna z ich płcią, bez konieczności spełniania wymogów niniejszego Regulaminu płci bez konieczności spełniania wymogów niniejszych Przepisów dotyczących osób transpłciowych, *World Athletics* nie uzna występów zawodnika do celów Rekordów Świata lub World Rankings i będzie wymieniać ich wyniki oddzielnie.

⁸³⁵ *World Athletics, World Athletics Council decides on Russia, Belarus and female eligibility*, <https://worldathletics.org/news/press-releases/council-meeting-march-2023-russia-belarus-female-eligibility> [dostęp: 25.03.2023].

⁸³⁶ Zob. m.in.: PKOL, *34 państwa sprzeciwiają się udziałowi Rosjan i Białorusinów w IO Paryż 2024!*, <https://olimpijski.pl/34-panstwa-sprzeciwiaja-sie-udzialowi-rosjan-i-bialorusinow-w-io-paryz-2024/> [dostęp: 25.03.2023].

o charakterze prawotwórczym doprowadza natomiast do zmiany całej prawnej struktury światowego sportu i ma bezpośredni wpływ na organizowanie współzawodnictwa sportowego przez każdy z podmiotów funkcjonujących w ramach Ruchu Olimpijskiego. W chwili obecnej jednakże MKOL powołuje się na poglądy przedstawione przez Komisję Praw Człowieka ONZ, zgodnie z opinią której żaden sportowiec nie powinien być poddawany dyskryminacji ze względu na swoje pochodzenie⁸³⁷. Ponadto, MKOL uznaje, że jego misją jest łączenie, a nie dzielenie, dlatego też wykluczanie sportowców z rywalizacji sportowej z uwagi na działania na arenie międzynarodowej państwa ich pochodzenia jest niezgodne z treścią Karty Olimpijskiej.

4. Krajowe organizacje sportowe

4.1. Klub sportowy

Klub sportowy jest podstawową jednostką w strukturze organizacyjnej sportu⁸³⁸. Wynika to przede wszystkim z art. 3 ust. 1 u.s., zgodnie z którym, działalność sportowa jest prowadzona w szczególności w formie klubu sportowego. Określenie „w szczególności” oznacza natomiast, że to właśnie ten typ organizacji sportowej jest podstawowy. Zrzeszanie się w ramach pozarządowych organizacji sportowych w postaci klubów sportowych stanowi jedno z praw i wolności politycznych wskazanych w Konstytucji RP. Wprawdzie w treści art. 58 ust. 1 Konstytucji RP nie wskazano bezpośrednio form (struktur), w jakich obywatele mogą się zrzeszać⁸³⁹. Jak podano natomiast w Raporcie z Badań na temat Kondycji sektora organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r.: „najwięcej organizacji pozarządowych zajmuje się sportem, turystyką, rekreacją i hobby – to podstawowa dziedzina 34 % organizacji.”⁸⁴⁰. Wskazuje się jednak, że pomimo, iż w dalszym ciągu takich organizacji pozostaje w segmencie polskiego sektora samorządowego najwięcej, to obecnie powstaje ich mniej niż w minionych latach⁸⁴¹ - w roku 2004 aż 39 % organizacji pozarządowych wskazało, iż sport, turystyka,

⁸³⁷ MKOL, *Q&A on solidarity with Ukraine, sanctions against Russia and Belarus, and the status of athletes from these countries*, <https://olympics.com/ioc/news/q-a-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries> [dostęp: 25.03.2023].

⁸³⁸ R. Piechota, *Klub sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 61. Tak też: B. Błażejczak, *Formy prowadzenia działalności gospodarczej a sport zawodowy* [w:] *Prawne problemy sportu zawodowego*, red. A. Kijowski, Poznań 1995, s. 13-25.

⁸³⁹ Jak podnosi M. Florczak-Wątor rodzaje zrzeszeń, w ramach których możliwa jest realizacja tego prawa podmiotowego, takie jak m.in.: stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, organizacje zawodowe oraz ruchy obywatelskie, M. Florczak-Wątor, *Komentarz...*

⁸⁴⁰ P. Adamiak, B. Charycka, M. Gumkowska, *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań*, Warszawa 2016, s. 9.

⁸⁴¹ Tamże, s. 18.

rekreacja, hobby pozostaje ich główną dziedziną działania, natomiast w roku 2015 było ich 34 %⁸⁴². Pomimo spadku ilości zakładanych organizacji pozarządowych funkcjonujących w sporcie, i tak należy odnotować ich wiodącą rolę wśród wszelkich organizacji pozarządowych działających w ramach krajowego sektora pozarządowego.

Ich znaczenie dla świata sportu jest więc fundamentalne nie tylko z uwagi na powyższe okoliczności, ale także z tego względu, że powstanie klubu sportowego jest determinowane tworzeniem innych organizacji sportowych. Związki sportowe są bowiem tworzone przez minimum trzy kluby sportowe, zaś następnie mogą się one ubiegać o status p.z.s. Oznacza to jednak, że w strukturze organizacyjnej sportu – z punktu widzenia organizacji sportowych – są one podmiotami usytuowanymi najniżej w hierarchii. Pomimo ich rzeczywistego znaczenia, a także powszechności występowania, status prawny klubów sportowych został uregulowany w treści u.s. w sposób bardzo ograniczony, co paradoksalnie należy ocenić jako rozwiązanie słuszne, które nie zwiększa interwencjonizmu państwowego w sport. Ponadto, nie wprowadzono do polskiego systemu prawnego jego definicji legalnej⁸⁴³, co – w kontekście rozważań poczynionych w rozdziale I – należy uznać za działanie słuszne. Propozycje rozumienia tego pojęcia pojawiają się w doktrynie. Dobiesław Dudek trafnie zauważa, że „klub sportowy nie jest podmiotem prawa, to jedynie zwyczajowa nazwa pewnej organizacyjnej formuły dopuszczonej prawem”⁸⁴⁴. Ta koncepcja jednakże zdecydowanie nie zasługuje na aprobatę, gdyż klub sportowy jest podmiotem prawa, na co wskazano w art. 3 ust. 2 u.s., zgodnie z którym klub sportowy działa jako osoba prawna. Jednakże, określenie „klub sportowy” to nic innego jak faktycznie określenie pewnego podmiotu prawa prywatnego, który odróżnia się od innych podmiotów przyjmujących tożsamą formę prawną, prowadzeniem działalności o charakterze sportowym. Tym samym ze wszystkimi tego konsekwencjami, podmiot ten funkcjonuje w formie osoby prawnej, natomiast z uwagi na jego przynależność do innych organizacji sportowych i jego rolę w strukturze organizacyjnej polskiego sportu, nadał mu szczególną nazwę, przy czym nie przesądza ona o jakiś "dodatkowych" atrybutach niż te, które mają inne podmioty prawa, prowadzące działalność w tej samej formie prawnej.

Ustawodawca przewidział specjalne rodzaje klubów sportowych w postaci uczniowskiego klubu sportowego oraz do innych niż uczniowskie klubów sportowych

⁸⁴² Tamże, s. 32.

⁸⁴³ Ustawodawca uzasadniał to m.in. w ten sposób, że dotychczasowa jego definicja „nie zawsze prawidłowo i kompleksowo opisywały rzeczywistość.”, Uzasadnienie projektu u.s., s. 6.

⁸⁴⁴ D. Dudek, *Pojęcie klubu sportowego* [w:] *Studia Humanistyczne. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie*, Kraków 2005, s. 26; D. Dudek, *Zarys dziejów i organizacja stowarzyszeń kultury fizycznej* [w:] *Studia i Monografie*, AWF Kraków 2000, nr 16, s. 105.

działających w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej. W odniesieniu do uczniowskiego klubu sportowego ustawodawca w jednym przepisie określił szczegółowo sposób jego funkcjonowania, w szczególności określone zostały przepisy mające zastosowanie do niego w postaci u.pr.stow. oraz określono krąg jego członków w postaci przede wszystkim uczniów, rodziców oraz nauczycieli⁸⁴⁵. Chociażby z tego względu, bez przeprowadzenia dalszych rozważań trzeba wyłączyć obydwa rodzaje klubów sportowych z dalszych rozważań wobec faktu, że nie współtworzą one struktury organizacyjnej polskiego sportu, czyli mówiąc wprost ich działalność pozostaje indyferentna dla innych organizacji sportowych w postaci związków sportowych, p.z.s., itp.⁸⁴⁶.

Co zrozumiałe „narzucony” ustawowo jest też cel działania tego podmiotu – w postaci prowadzenia działalności sportowej⁸⁴⁷. Natomiast działalność sportowa może być prowadzona także nie w formie klubu sportowego, a M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny i M. Wojcieszak jako przykład wskazują sytuację, w której we współzawodnictwie sportowym w sportach indywidualnych występują zawodnicy niebędący członkiem klubu sportowego⁸⁴⁸. W tym zakresie natomiast pojawia się pytanie, czy poza klubem sportowym może być prowadzona „działalność sportowa” – jest to pojęcie, które ustawodawca wprowadza do systemu prawnego w art. 3 ust. 1 i określa, że jest ona prowadzona „w szczególności” w formie klubu sportowego. Sławomir Fundowicz trafnie uznaje, że wspomnianą działalnością sportową jest aktywność podejmowana w strefie sportu, dotycząca sportu lub z nim związana⁸⁴⁹. Eligiusz Krześniak również proponuje szerokie rozumienie sformułowania „działalność sportowa”, uznając, że należy je rozumieć „jako działalność w sporcie lub organizowanie działalności sportowej lub zapewnianie ram organizacyjnych dla działalności sportowej”⁸⁵⁰. Tak szerokie podejście obu autorów podyktowane jest natomiast niemożnością ograniczenia jego rozumienia wyłącznie do

⁸⁴⁵ Przepisy art. 4 ust. 2 i 4-6 u.s. stosuje się odpowiednio do innych niż uczniowskie klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej, co oznacza, że kręgu ich członków nie ogranicza się do w szczególności uczniów, rodziców i nauczycieli. Z uwagi natomiast na sposób redakcji art. 4 ust. 3 u.s., nie rozstrzyga on kompleksowo o członkach tejże organizacji, albowiem szczegółowe zasady uczestnictwa w takim stowarzyszeniu są określane przez u.pr.stow, M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 45.

⁸⁴⁶ Natomiast w ramach inicjatywy wspierania dzieci i młodzieży wyobrazić można sobie objęcie uczniowskich klubów sportowych specjalnymi programami wsparcia ich rozwoju przez każdą z omawianych organizacji sportowych.

⁸⁴⁷ Art. 3 ust. 1 u.s.

⁸⁴⁸ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 35. Analogicznie postrzega omawiane zagadnienie E. Krześniak, które dopuszcza prowadzenie działalności sportowej „w innej formie organizacyjnej aniżeli klub sportowy, na przykład przez osobę fizyczną, będącą przedsiębiorcą (prowadzącą indywidualną działalność gospodarczą”, a jako przykład takich osób wspomniany autor wskazuje również sportowców uprawiających indywidualne dyscypliny sportu, E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 59.

⁸⁴⁹ S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 64.

⁸⁵⁰ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 57-58.

uprawiania sportu. Doprowadziłoby to do niepełnego ujęcia tego zagadnienia i skutkowałoby możliwością uznania, że „działalność sportowa” to *de facto* uprawianie sportu⁸⁵¹. Konsekwencją powyższego jest uznanie przez E. Krześniaka autora, że „działalność sportowa” jest prowadzona w szczególności przez związki sportowe i kluby sportowe⁸⁵². Takie ujęcie jest natomiast niepełne, albowiem, skoro autor podchodzi do niego szeroko, to podmiotami prowadzącymi działalność sportową są wszystkie pozostałe organizacje sportowe, których działalność została uregulowana w treści u.s., a więc także p.z.s., PKOL oraz PKPar.

Klub sportowy to jednakże podmiot, w którego formie w polskim systemie prawnym prowadzona będzie działalność sportowa. Celem funkcjonowania klubu sportowego jest niewątpliwie prowadzenie działalności *stricto* sportowej, która polega na tym, że klub uczestniczy w rozgrywkach sportowych, rozgrywa mecze, których także jest organizatorem. Natomiast oprócz tego klub ten prowadzi także działalność o charakterze akcesoryjnym, która wprawdzie nie jest nakierowana na osiągnięcie rezultatu o charakterze sportowym, natomiast jest niezbędna do funkcjonowania we współczesnym świecie sportowym. Mowa tu o podejmowaniu działań z zakresu marketingu, sprzedaży produktów klubowych, *public relations*, współpracy z mediami, utrzymywania relacji z grupami kibicowskimi, itp.

Samo utworzenie klubu sportowego nie oznacza natomiast automatycznie, że jest on uprawniony do uczestnictwa w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związki sportowe, p.z.s., czy ligę zawodową. Do tego wymagane jest przyjęcie w krąg członków tych podmiotów, co wiąże się także z określonymi konsekwencjami prawnymi dla klubu sportowego jako osoby prawnej, który po przyjęciu zobowiązuje się do przestrzegania przepisów stanowiących przez ten związek oraz przez międzynarodowe organizacje sportowe, których ta organizacja jest członkiem⁸⁵³. Przykładowo, można odwołać się do regulacji obowiązujących w polskiej piłki nożnej. W statucie PZPN⁸⁵⁴ przewidziano, że

⁸⁵¹ Tamże, s. 57.

⁸⁵² Tamże, s. 57.

⁸⁵³ Niezbędne jest także uzyskanie licencji klubowej, wydawanej przez inną organizację sportową.

⁸⁵⁴ PZPN, *Statut*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5244STATUT%20POLSKIEGO%20ZWI%20C4%84ZKU%20PI%20C5%81KI%20NO%20C5%BBNEJ%20.pdf [dostęp: 25.03.2023]. Na temat zobowiązania członków zwyczajnych p.z.s. do przestrzegania postanowień Statutu oraz aktów prawnych oraz decyzji władz związku mowa jest także w: 1) Statucie PZLA (§ 13 ust. 1 pkt 2), PZLA, *Statut Polskiego Związku Lekkiej Atletyki*, <https://www.pzla.pl/file/8674-status-polskiego-zwiazku-lekkiej-atletyki> [dostęp: 25.03.2023]; 2) Statucie ZPRP (§ 17 ust. 1 pkt 2 lit. a), ZPRP, *Statut Związku Piłki Ręcznej w Polsce*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2023/02/Statut_tekst-jednolity_wersja-na-stron_RC.BES_.pdf [dostęp: 25.03.2023]; 3) Statucie PZKosz (§ 13 pkt 2), PZKosz, *Statut PZKosz*, <https://pzkosz.pl/m/files/270214/statut-pzkosz.pdf> [dostęp: 25.03.2023]; 4) Statucie PZPS (§ 16 ust. 1 lit. c), PZPS, *Statut Polskiego Związku Piłki Siatkowej*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/przepisy/statut-pzps/163-statut-pzps> [dostęp: 25.03.2023].

PZPN jest członkiem FIFA i UEFA, w związku z czym Związek, a także jego ligi, kluby, zawodnicy i działacze piłkarscy zobowiązują się do:

- 1) przestrzegania zasad lojalności, uczciwości i sportowej postawy jako realizacji idei *fair play*;
- 2) przestrzegania obowiązujących Przepisów Gry, przyjętych przez *International Football Association Board* (IFAB) oraz obowiązujących Przepisów Gry w Futbol i Piłkę Nożną Piłkarską, przyjętych przez FIFA;
- 3) bezwzględnego respektowania w każdym czasie Statutów, przepisów dyrektyw i decyzji organów FIFA oraz UEFA;
- 4) uznania jurysdykcji Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu w Lozannie, w Szwajcarii, w międzynarodowych sporach piłkarskich, stosownie do 4 odnośnych Statutów FIFA i UEFA oraz do pełnego przestrzegania jego decyzji;
- 5) kierowania sporów o prawa majątkowe lub sporów o prawa niemajątkowe mogących być przedmiotem ugody, w tym dotyczących stabilności kontraktowej i licencji klubowych do niezależnego i bezstronnego Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN, zaś innych sporów piłkarskich o charakterze krajowym, wynikłych lub związanych ze stosowaniem Statutu lub innych przepisów związkowych do Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy PKOl na podstawie ustawy lub odrębnie zawartej umowy arbitrażowej⁸⁵⁵.

Podporządkowując się władzy innej organizacji sportowej klub sportowy podlega odpowiedzialności organizacyjnej, dyscyplinarnej i regulaminowej przed jej organami. Przykładowo w Statucie PZPN przewidziano, że wszyscy członkowie PZPN zobowiązani są przestrzegać przy realizacji swoich funkcji postanowienia statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA, UEFA oraz PZPN, a także przestrzegać postanowień Kodeksów Etycznych FIFA i PZPN. PZPN sprawuje także kontrolę nad zgodnością statutów członków, o których mowa w art. 22 § 2 pkt 1-4 ze statutami FIFA, UEFA i PZPN oraz zobowiązuje swoich członków do sprawowania kontroli nad ich członkami. Ponadto PZPN egzekwuje odpowiedzialność organizacyjną, dyscyplinarną i regulaminową wobec członków Związku⁸⁵⁶.

Przyjęcie klubu sportowego w poczet członków p.z.s. oznacza, że klub ten „uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek”⁸⁵⁷. Oznacza to, że na kluby sportowe nałożony został obowiązek odnoszący się do obligatoryjnego uczestniczenia

⁸⁵⁵ Art. 4 § 2 Statutu PZPN.

⁸⁵⁶ Art. 6 § 2-4 Statutu PZPN.

⁸⁵⁷ Art. 8 ust. 2 u.s.

we współzawodnictwie sportowym, które organizowany jest przez p.z.s.⁸⁵⁸. W ocenie przedstawicieli doktryny wynika to z okoliczności, że ustawodawca użył sformułowania o charakterze kategorycznym – „klub sportowy uczestniczy” – a nie została mu pozostawiona możliwość w wyborze – „klub sportowy może uczestniczyć”⁸⁵⁹. Autorzy twierdzą, że w ten sposób ustawodawca nałożył na kluby sportowe „obowiązek skorzystania z tej kompetencji”⁸⁶⁰. Pogląd ten należy podzielić, gdyż celem przystąpienia klubu sportowego do p.z.s. jest właśnie włączenie go w strukturę organizacyjną polskiego sportu, w ramach której jest wyłącznie możliwe uczestnictwo w określonego rodzaju współzawodnictwie sportowym.

Wymienione w u.s. zostały także przykładowe zadania klubów sportowych – takie jak możliwość ustanowienia i finansowania okresowych stypendiów sportowych dla zawodników⁸⁶¹. W ocenie komentatorów u.s. ten przepis ukazuje, że wyróżnić należy dwa rodzaje klubów sportowych – tj. kluby sportowe działające dla zysku oraz kluby sportowe *non profit*⁸⁶². W powiązaniu z art. 28 u.s. stwierdzić można, że jedynie kluby sportowe *non profit*⁸⁶³ mogą uzyskać wsparcie finansowe od j.s.t. w celu ustanowienia takiego stypendium⁸⁶⁴. W u.s. przewidziano także możliwość utworzenia związku sportowego przez 3 kluby sportowe działające łącznie⁸⁶⁵. Szczególnie ta druga kompetencja pozostaje istotna z punktu widzenia organizowania współzawodnictwa sportowego, jako że inicjuje ona proces tworzenia także i p.z.s.⁸⁶⁶ i stanowi przejaw działalności podejmowanej oddolnie przez same kluby, które dążą do powołania dedykowanego podmiotu do organizowania i prowadzenia ich współzawodnictwa na szczeblu niższym niż organizowanym przez p.z.s. – a więc nie w postaci rozgrywek o Mistrzostwo lub Puchar Polski. Tym samym jest to prawne odzwierciedlenie historycznego sposobu powstawania organizacji sportowych⁸⁶⁷, odpowiedzialnych za kwestie

⁸⁵⁸ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 111. Podobny pogląd przedstawiają M. Gniatkowski oraz P. Kokot [w:] *Ustawa...*, s. 54

⁸⁵⁹ Tamże, s. 111.

⁸⁶⁰ Tamże, s. 111. Autorzy powołują się w tym zakresie na twierdzenia M. Zielińskiego, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2008, s. 121-122.

⁸⁶¹ Art. 5 u.s.

⁸⁶² M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 47-48.

⁸⁶³ Jak się zauważa, będą to nie tylko stowarzyszenia i fundacje – jako że co do zasady działają one w celach niezarobkowych, natomiast mogą to być także kluby sportowe działające w formie spółki z o.o. albo spółki akcyjnej, do czego odniesiono się w doktrynie, zob. W. Kubala, *Prowadzenie działalności gospodarczej przez spółki handlowe* [w:] *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 11, Warszawa 2001, s. 32 i n.; R. Pabis, *Tworzenie spółki akcyjnej, cz. 1* [w:] *Prawo Spółek*, nr 1, Warszawa 2002, s. 15 i n., za: M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 48.

⁸⁶⁴ Tamże, s. 47-48.

⁸⁶⁵ Art. 6 ust. 1 u.s.

⁸⁶⁶ Jedynym podmiotem uprawnionym przez u.s. do utworzenia p.z.s. jest właśnie związek sportowy, o czym mowa w art. 7 ust. 2 u.s.

⁸⁶⁷ Na temat tworzenia i funkcjonowania klubów sportowych na przykładzie klubów piłkarskich w II Rzeczypospolitej oraz następnie formowania się obecnie znanych p.z.s. oraz zjawiska uzyskania członkostwa w międzynarodowych organizacjach sportowych zob. szerzej: J. Hałys, *Piłka nożna w Polsce. Tom 1*, Warszawa

organizowania współzawodnictwa sportowego. Jest to także potwierdzenie tego, że organizacje sportowe są wprost organizacjami społecznymi, gdyż samo powstanie p.z.s. jest zależne od podjęcia przez grono osób fizycznych działań zmierzających najpierw na utworzeniu klubu sportowego, następnie związku sportowego, który może się ubiegać o uzyskanie statusu p.z.s.

W odniesieniu do sposobu jego funkcjonowania, w treści u.s. ograniczono się wyłącznie do sformułowania, że działa on jako osoba prawna⁸⁶⁸. Ustawowo określony został więc stopień sformalizowania jego działalności, co do którego przewidziano wymóg przyjęcia formy osoby prawnej – nie sprecyzowano wprawdzie dokładnego rodzaju osobowości prawnej, w związku z czym teoretycznie istnieje możliwość założenia klubu sportowego w każdej, dostępnej w polskim prawie formie organizacyjno-prawnej, które zostały już szczegółowo wymienione i opisane w doktrynie⁸⁶⁹, natomiast forma prawna niewątpliwie jest wprost zależna od „potencjału organizacyjnego oraz potrzeb założycieli”⁸⁷⁰. Z punktu widzenia kilkunastu lat obowiązywania u.s. najczęściej przybieranymi formami prawnymi przez kluby sportowe są forma prawna stowarzyszenia albo spółki kapitałowej prawa handlowego. W doktrynie podkreśla się, że stowarzyszenia stanowią jedną z preferowanych form prawnych przyjmowanych przez kluby sportowe, z uwagi na stosunkowo prostą procedurę powoływania do życia oraz brak pierwotnych ograniczeń finansowych (w postaci braku wymogu zgromadzenia minimalnego kapitału do jego założenia)⁸⁷¹. Z kolei osiągnięcie określonego poziomu sportowego sprawia, że klub sportowy jest zobligowany do przyjęcia określonej formy prawnej spółki kapitałowej prawa handlowego. Mowa tu o sytuacji, w której klub sportowy uzyskuje awans do najwyższej klasy rozgrywkowej w danym sporcie, w ramach której funkcjonuje liga zawodowa. Na mocy art. 15 ust. 3 u.s. oznacza to, że taki klub musi przyjąć formę spółki akcyjnej albo spółki z o.o., inaczej będzie pozbawiony możliwości brania udziału w lidze zawodowej w grach zespołowych⁸⁷².

Określenie konkretnej, „dopuszczalnej” formy organizacyjno-prawnej w ramach

1990; P. Dobosz, J. Hałys, L. Śledziona, *Piłka nożna w Polsce 1918-1926. Tom 2*, Kraków 2017; P. Dobosz, J. Hałys, E. Kowszewicz, L. Śledziona, *Piłka nożna w Polsce 1927-1939. Tom 3*, Kraków 2020.

⁸⁶⁸ Art. 3 ust. 2 u.s.

⁸⁶⁹ Zob.: M. Baruda, et al., *Ustawa...*, s. 35-38; R. Piechota, *Klub sportowy* [w:] *Leksykon...*, s. 59-61; R. Piechota, *Klub sportowy* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 109-111; B. Uljasz, *Wykonywanie i organizowanie...*, s. 32-34; P. Kawałek, *Formy działania klubów sportowych* [w:] *Prawo sportowe i turystyczne – między regulacją a deregulacją*, red. M. Kaliński, J. Koszowski, Kraków 2011, s. 31-48. Na temat uwarunkowań historycznym w tym zakresie zob.: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 325-327.

⁸⁷⁰ R. Piechota, *Klub sportowy* [w:] *Leksykon...*, s. 58; B. Błażejczak, *Formy prowadzenia działalności...*, s. 13-25.

⁸⁷¹ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 36.

⁸⁷² Taka sytuacja miała miejsce po sezonie rozgrywkowym 2010/2011, w ramach którego drużyna TS Podbeskidzie (wówczas prowadząca działalność w formie stowarzyszenia) uzyskała promocję do najwyższej klasy rozgrywkowej w piłce nożnej i wobec obowiązywania u.s. została przekształcona w spółkę akcyjną.

określonego współzawodnictwa sportowego jest również przedmiotem wewnętrznych unormowań p.z.s. albo międzynarodowej organizacji sportowej, które mogą wymagać od swoich członków przyjęcia określonej formy organizacyjnej⁸⁷³. W ten sposób, poprzez swoją działalność prawotwórczą organizacje sportowe nadrzędne dla klubów sportowych mogą w bezpośredni sposób wpływać na ich sytuację prawną.

Z punktu widzenia tytułu niniejszej dysertacji, trzeba podkreślić na tym etapie, że kluby sportowe to organizacje sportowe tworzące prawo, co nie wynika jednakże wprost z regulacji u.s. Obowiązanie „prawa klubów sportowych”, współtworzących polskie prawo sportowe wewnętrzne została także dostrzeżona w doktrynie⁸⁷⁴. O tym, że kluby sportowe to podmioty tworzące wewnętrzne źródła prawa pisze także K. Romaniec⁸⁷⁵. W ramach prowadzonej przez siebie działalności sportowej, regulują one bowiem szereg zagadnień o charakterze wewnętrznym, które są związane z jego funkcjonowaniem oraz sytuacją prawną samych zawodników. Wynika to z faktu przyjmowania przez nie określonej formy prawnej i prowadzenia działalności w oparciu o przepisy u.pr.stow. albo k.s.h. Co więcej, mogą one ponadto występować w innych rolach (pracodawcy, organizatora sportowej imprezy masowej) – przy czym szerokie rozważania na ten temat z prawotwórczego punktu widzenia zostały przeprowadzone w treści rozdziału IV.

4.2. Związek sportowy

Status prawny oraz kompetencje związków sportowych również nie zostały uregulowane w rozbudowany sposób w u.s. W tej ustawie wspomniano o nich kilkakrotnie. Jest to jednakże istotny podmiot w strukturze organizacyjnej polskiego sportu, co ustawodawca sam zauważa, wprowadzając regulacje prawne począwszy od organizacji sportowych

⁸⁷³ Tak np.: PZPN, *Uchwała nr XII/194 z 11.12.2015 roku Zarządu PZPN o członkostwie*, https://zzpn.pl/images/WGiE/regulaminy/uchwa%C5%82a_o_cz%C5%82onkostwie_2015.pdf [dostęp: 25.03.2023]. W § 5 ust. 1 tego aktu przewiduje się, że: Klub piłkarski musi posiadać osobowość prawną. Jako członek Związku może on działać pod postacią stowarzyszenia, stowarzyszenia kultury fizycznej, spółki akcyjnej, sportowej spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uczniowskiego klubu sportowego. Z kolei dopuszczenie do współzawodnictwa w sporcie piłki nożnej klubu piłkarskiego jako osoby prawnej działającej w innej, niż przewidziana w ust.1, formie prawnej wymaga decyzji Zarządu PZPN, podjętej po przedstawieniu stosownych opinii przez Komisję d.s. Licencji Klubowych PZPN i Komisję d.s. Prawnych PZPN (§ 5 ust. 2). Z kolei w treści § 10 ust. 3 statutu Warszawskiego Okręgowego Związku Koszykówki Województwa Mazowieckiego określono wyłączenie, że „członkami zwyczajnymi związku mogą być kluby sportowe posiadające osobowość prawną, biorące udział we współzawodnictwie sportowym w koszykówce”, co oznacza, że członkiem tego związku sportowego może być także przykładowo klub sportowy prowadzący działalność w formie fundacji albo spółdzielni, Warszawski Okręgowy Związek Koszykówki Województwa Mazowieckiego, *Statut*, <https://www.wozkosz.pl/statut.html> [dostęp: 15.09.2023].

⁸⁷⁴ W. Cajsel, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym...*, s. 44- 45.

⁸⁷⁵ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 99.

usytuowanych najniżej tej struktury – w postaci klubów sportowych, następnie przechodząc do związków sportowych, p.z.s. oraz ostatecznie PKOL i PKPar, przy okazji dostrzegając znaczenie międzynarodowych organizacji sportowych. Jego rzeczywiste znaczenie dla współzawodnictwa sportowego w Polsce jest wszakże przez ustawodawcę pomijane. Z punktu widzenia autonomii i specyfiki sportu jest to natomiast działanie pożądane. Brak szczegółowych uregulowań odnoszących się do związków sportowych (analogicznych przykładowo do tych dotyczących p.z.s.) jest urzeczywistnieniem teorii, że „sport rządzi się sam”⁸⁷⁶ i prowadzi do uszczegółowienia sposobu funkcjonowania związków sportowych oraz sprawowanych przez nie funkcji przez organizacje nadrzędne dla nich, tj. p.z.s. Rafał Piechota wskazuje, że związek sportowy pełni dwie funkcje – „formy stadialnej w procesie tworzenia p.z.s.”⁸⁷⁷ oraz następnie, już jako członek p.z.s., może być odpowiedzialny za prowadzenie i organizowanie w jego imieniu współzawodnictwa sportowego na wyznaczonym terytorium – np. okręgowym, regionalnym, wojewódzkim⁸⁷⁸. To właśnie ta druga z przytoczonych funkcji najbardziej precyzyjnie oddaje znaczenie związków sportowych w strukturze organizacyjnej polskiego sportu.

Mając na uwadze powyższe, kompetencje, podejmowane aktywności oraz sprawowane funkcje przez związki sportowe są zależne od działalności prawotwórczej p.z.s. i w tym zakresie nie sposób wykazać jednolitego kryterium występującego w polskim profesjonalnym współzawodnictwie sportowym. W jednym przypadku przepisy p.z.s. określają wprost, że jest to działanie samego p.z.s. poprzez związki sportowe. Jako przykład przytoczyć można uregulowania ze statutu PZKosz – w § 3 ust. 3 statutu PZKosz wskazano, że w sprawach określonych w niniejszym statucie lub przepisach wewnętrznych Związek na terenie Polski działa poprzez właściwe miejscowo wojewódzkie związki koszykówki, będące członkami zwyczajnymi PZKosz. Podobnie określono rolę związków sportowych w statucie PZPN, w ramach którego przewidziano, że Związek ten może upoważnić (powierzyć/zlecić – zgodnie z przepisami organizacji rozgrywek w piłkę nożną) wojewódzkie związki piłki nożnej, aby w jego imieniu prowadził rozgrywki na poziomie III ligi⁸⁷⁹. W statucie PZPS odnaleźć można natomiast informację, zgodnie z którą Związek realizuje swoje cele przy pomocy

⁸⁷⁶ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 289. W tym tonie wypowiada się także A. Szwarz, *Kompatybilność regulacji...*, s. 23.

⁸⁷⁷ O czym mowa w art. 7 ust. 2 u.s. – tylko związek sportowy może wystąpić o zgodę do ministra właściwego do spraw kultury fizycznej o utworzenie p.z.s.

⁸⁷⁸ R. Piechota, *Związek sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 279-280.

⁸⁷⁹ Art. 64 § 3 statutu PZPN.

wojewódzkich związków piłki siatkowej⁸⁸⁰, nie określając równocześnie, że w razie podjęcia aktywności przez te związki sportowe, należy ją traktować jako działanie samego PZPS.

Związki sportowe mogą także funkcjonować niezależnie od struktur p.z.s. i nie mając równocześnie intencji, aby takowy związek utworzyć⁸⁸¹. Dotyczy to najczęściej dyscyplin sportowych, które nie są dyscyplinami olimpijskimi. Te z kolei nie są reprezentowane w międzynarodowej federacji sportowej, która uzyskała uznanie MKOL. W konsekwencji, niemożliwym jest utworzenie p.z.s. przez taki związek sportowy, gdyż podmiot ten nie mógłby wykazać przynależności do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paralimpijskim lub innej uznanej przez MKOL albo ujętej w wykazie, o którym mowa w art. 11 ust. 2a u.s.⁸⁸²

Taką formę mogą również przybierać organizacje o istotnym znaczeniu dla rozwoju sportu oraz kultury fizycznej w całym społeczeństwie, a nie jedynie w lokalnej społeczności – jako ich przykłady B. Uliasz wskazuje Szkolny Związek Sportowy oraz Akademicki Związek Sportowy⁸⁸³. Wspomniany Akademicki Związek Sportowy określa sam siebie jako „studencką organizacją sportu akademickiego o zasięgu ogólnokrajowym, reprezentującą swoich członków w sprawach związanych z upowszechnianiem i rozwojem kultury fizycznej w szczególności w środowisku akademickim.”⁸⁸⁴ i w podobny, ogólny sposób określa swoje cele, jako pierwszy z nich wskazując „organizowanie życia sportowego, rekreacji i turystyki”⁸⁸⁵. Wpisuje się to w pogląd prezentowany przez E. Krześniaka, który zauważa, że związek sportowy nie stanowi „typowego podmiotu prawnego”⁸⁸⁶, z tego względu na to, że nie zmierza do osiągnięcia zysku przez swoich „udziałowców”, a jest tworzony w celu „dbania o daną dyscyplinę sportu, jak również realizacji celów kulturowych i społecznych pozostających w interesie publicznym”⁸⁸⁷. „Udziałowcami” są natomiast członkowskie kluby sportowe⁸⁸⁸, zaś celem działania związku sportowego w przeciwieństwie przykładowo do ligi zawodowej (która prowadzi działalność w formie spółki kapitałowej prawa handlowego) nie

⁸⁸⁰ § 7 ust. 2 statutu PZPS.

⁸⁸¹ R. Piechota, *Klub sportowy* [w:] *Prawo...*, s. 108.

⁸⁸² Który stanowi jeden z załączników do wniosku o wyrażenie zgody na utworzenie p.z.s. składanego do ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, stosownie do art. 11 ust. 2 pkt 4 u.s.

⁸⁸³ B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*, s. 71. Zob. także: S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 69-75.

⁸⁸⁴ Akademicki Związek Sportowy, *Statut*, <http://azs.pl/images/dokumenty/akty-prawne/StatutAZS2022.pdf> [dostęp: 27.06.2023] (§ 1 ust. 2).

⁸⁸⁵ § 8 pkt 1 Statutu Akademickiego Związku Sportowego.

⁸⁸⁶ Autor nie wyjaśnił co rozumie pod tym określeniem.

⁸⁸⁷ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 88-89.

⁸⁸⁸ Ewentualnie osoby fizyczne, jeśli związek sportowy prowadzi działalność w formie stowarzyszenia.

jest maksymalizacja zysków⁸⁸⁹, a wykonywanie wszelkiego rodzaju czynności, zmierzających do właściwego wypełniania swoich celów statutowych, względnie kompetencji przekazanych na ich rzecz przez p.z.s.

Związki sportowe nie zostały wyposażone przez ustawodawcę w tożsame do p.z.s. prawa wyłączne⁸⁹⁰, co jednakże nie oznacza, że nie są one w stanie uzyskać analogicznego, faktycznego statusu, wynikającego z przejścia wiodącej roli w danej dyscyplinie sportu na terenie Polski⁸⁹¹, przykładem czego jest powyżej wspomniany Akademicki Związek Sportowy w odniesieniu do sportu akademickiego. Podkreślenia wymaga jednak ich istotne znaczenie w szczególności na szczeblu lokalnym⁸⁹², gdzie związki sportowe działają w imieniu p.z.s. „stanowiąc pośrednie ogniwo pomiędzy klubami, zawodnikami oraz krajowymi federacjami”⁸⁹³. Tym samym, na tej podstawie wskazać należy na brak dostrzeżenia przez ustawodawcę rzeczywistego znaczenia związków sportowych w strukturze organizacyjnej polskiego sportu. Wprawdzie w uzasadnieniu projektu u.s. wskazano, że „podmioty o tej formie organizacyjno-prawnej działają z powodzeniem w sferze kultury fizycznej”⁸⁹⁴, uwaga ustawodawcy została skupiona w przeważającej większości na uregulowaniu w treści u.s. działalności p.z.s. Tymczasem, można uznać, że w trakcie obowiązywania u.s. wykształciła się praktyka, zgodnie z którą związki sportowe pełnią podobną po p.z.s. rolę w odniesieniu do współzawodnictwa sportowego na niższym szczeblu rozgrywkowym i są odpowiedzialne za jego organizowanie i prowadzenie⁸⁹⁵ oraz ustanawianie i realizacji reguł organizacyjnych, które mają w nim zastosowanie⁸⁹⁶. Powyższe, znajduje swoje odzwierciedlenie w przepisach prawa sportowego wewnętrznego. Polskie związki sportowe przekazują na rzecz związków

⁸⁸⁹ Jak podkreśla H. Radke, w doktrynie amerykańskiej, krajowe organizacje sportowe uznane zostały za „niepredysponowane do efektywnego zarządzania profesjonalnymi rozgrywkami w formule *profit maximizing*”, H. Radke, *Liga zawodowa [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 81. Autor powołuje się w tym zakresie na twierdzenia przedstawicieli amerykańskiej doktryny, zob.: L. Cain, D. Haddock, *Similar Economic Histories, Different Industrial Structure: Transatlantic Contrasts in the Evolution of Professional Sport Leagues [w:] The Journal of Economic History*, vol. 65, nr 4, Cambridge 2005, s. 1121-1122.

⁸⁹⁰ W szczególności w odniesieniu do możliwości ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie.

⁸⁹¹ Tamże, s. 108.

⁸⁹² Przy czym istnieją także związki sportowe prowadzące działalność na terenie całego kraju, tak jak przywoływany Akademicki Związek Sportowy.

⁸⁹³ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 48. Tak też: B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*, s. 71.

⁸⁹⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 8.

⁸⁹⁵ A więc podobnie do regulacji określonej w art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s., z tym wyjątkiem, że p.z.s. posiadają wyłączne prawo do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie.

⁸⁹⁶ A więc podobnie do regulacji określonej w art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s., z tym wyjątkiem, że to związki sportowe nie są odpowiedzialne za ustanawianie reguł sportowych (te najczęściej tworzone są przez międzynarodowe organizacje sportowe), ani reguł dyscyplinarnych (które są tworzone przez p.z.s.).

sportowych wykonywanie określonych czynności, uwzględniających ich niższe miejsce w strukturze organizacyjnej sportu. Przykładowo, w treści uchwały nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną⁸⁹⁷ organizacja ta wprost wskazała, które rozgrywki prowadzi ona samodzielnie⁸⁹⁸, a które zostały przekazane do prowadzenia związkom sportowym⁸⁹⁹. Przeważnie działalność jednego związku sportowego pokrywa teren jednego województwa. Są one upoważniane do organizowania rozgrywek na określonym terenie, a jako przykład takich rozwiązań mogą posłużyć zapisy statutowe Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej, którego jednym z celów działalności jest organizowanie systemu rozgrywek mistrzowskich i pucharowych w województwie we wszystkich kategoriach wiekowych, w tym również kobiet na podstawie i z zachowaniem obowiązujących przepisów⁹⁰⁰. W tym zakresie Związek ten opracowuje także zasady przeprowadzania zawodów organizowanych przez siebie⁹⁰¹.

Realizacja wyżej wymienionych kompetencji przez związki sportowe jest przyczyną ich zakładania. Jak wskazuje A. Rzetecka-Gil „związek stowarzyszeń może być utworzony w celu: budowania płaszczyzny współpracy organizacji zrzeszonych, inicjowania wspólnych działań organizacji zrzeszonych, wymiany informacji i doświadczeń organizacji zrzeszonych. Związki stowarzyszeń mogą skupiać również organizacje działające w tym samym obszarze (>branżowe<)”⁹⁰². Powyższa koncepcje wpisuje się w strukturę organizacyjną polskiego sportu

⁸⁹⁷ PZPN, *Uchwała nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną*, [https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/265organizacja_rozgrywek\(2\).pdf](https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/265organizacja_rozgrywek(2).pdf) [dostęp: 10.10.2023]

⁸⁹⁸ Zgodnie z § 2 ust. 1 uchwały nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną PZPN prowadzi rozgrywki piłki nożnej mężczyzn: a) seniorzy: I, II liga, III liga, Puchar Polski jako rozgrywki szczebla centralnego, Superpuchar; b) juniorzy - Centralna Liga Juniorów U-19 i Liga Makroregionalna U-19; c) juniorzy młodsi – Centralna Liga Juniorów U-17; d) trampkarze – Centralna Liga Juniorów U-15; e) młodzieżowe reprezentacje Wojewódzkich ZPN.

⁸⁹⁹ Zgodnie z § 2 ust. 3 uchwały nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną Wojewódzkie Związki Piłki Nożnej prowadzą rozgrywki piłki nożnej mężczyzn: a) Skreślony b) seniorzy IV liga, klasa okręgowa, klasa A, klasa B, klasa C; c) Puchar Polski na szczeblu ZPN; d) juniorzy: klubowe mistrzostwa Wojewódzkiego Związku Piłki Nożnej według odrębnego regulaminu. Ponadto, stosownie do § 2 ust. 2 w/w aktu, PZPN może powierzyć lub zlecić Wojewódzkim Związkom Piłki Nożnej prowadzenie następujących rozgrywek: b) juniorzy - Centralna Liga Juniorów U-19 i Liga Makroregionalna U-19; c) juniorzy młodsi – Centralna Liga Juniorów U-17; d) trampkarze – Centralna Liga Juniorów U-15; e) młodzieżowe reprezentacje Wojewódzkich ZPN.

⁹⁰⁰ Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, *Statut*, <http://www.mzpn.pl/zwiazek/statut/> [dostęp: 10.10.2023] (art. 9 ust. 1 pkt 3).

⁹⁰¹ Art. 9 ust. 1 pkt 4 Statutu Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej.

⁹⁰² A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...* Autorka pisze także, że: „Związki stowarzyszeń to takie organizacje, które zakładane mogą być wówczas, gdy reprezentacja kilku czy kilkunastu osób zrzeszonych w stowarzyszeniu nie jest wystarczająco silnym partnerem w odniesieniu do celów, jakie chcą osiągnąć członkowie. Wówczas sposobem na stanie się silnym partnerem wobec np. władz samorządowych jest zorganizowanie się w związek stowarzyszeń (zwany także federacją). Celem tworzenia związków stowarzyszeń jest więc najczęściej chęć poprawienia efektywności realizacji statutowych celów stowarzyszeń i rozszerzenie zakresu ich działalności. Związek taki reprezentuje wiele podmiotów, dzięki temu staje się reprezentantem wielu ludzi mających prawo do bycia słuchanymi, a nie tylko biernymi członkami społeczności lokalnej.”

oraz rolę jaką pełnią w niej związki sportowe (prowadzące działalność na obszarze regionalnym, wojewódzkim). Powodem ich utworzenia jest bowiem istnienie grupy klubów sportowych, które dążą do „budowania płaszczyzny współpracy” oraz „inicjowania wspólnych działań”, które polegają na zorganizowaniu pomiędzy sobą współzawodnictwa sportowego na danym terenie. Jako że kluby sportowe samodzielnie nie posiadają legitymacji do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego dla pozostałych organizacji sportowych⁹⁰³, niezbędne jest ich współdziałanie polegające na powołaniu podmiotu trzeciego, któremu czynności te są przekazywane. Nie mogą one natomiast samodzielnie utworzyć p.z.s., w związku z czym niezbędne jest utworzenie jego „formy stadialnej” w postaci związku sportowego.

W u.s. określono także wprost ich formę prawną, zakładając, że działają one jako stowarzyszenia lub związki stowarzyszeń⁹⁰⁴. Ustawodawca dopuścił więc dwie możliwe formy prawne dla związków sportowych, co stanowi jedno z ograniczeń autonomii sportu opisywane na poprzednich stronach. Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.pr.stow., stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych. Stosownie natomiast do art. 22 ust. 1 u.pr.stow., stowarzyszenia w liczbie co najmniej trzech mogą założyć związek stowarzyszeń. W ustawie nie przewidziano definicji związku stowarzyszeń, natomiast w art. 22 ust. 2 u.pr.stow. wskazano, że stosuje się do nich odpowiednio jej przepisy. Z praktyki funkcjonowania związków sportowych wynika natomiast, że przyjmują one formę związku stowarzyszeń⁹⁰⁵. Wynika to przede wszystkim z faktu, że ich celem jest umożliwienie uzyskania członkostwa innym organizacjom sportowym, przyjmującym formę prawną stowarzyszenia lub spółki kapitałowej prawa handlowego⁹⁰⁶.

Obowiązek przyjęcia jednej ze wskazanych powyżej form prawnych oznacza to, że pomimo braku zawarcia takiego przepisu w treści samej u.s., do ich działalności zastosowanie mają przepisy u.pr.stow. Powyższe twierdzenie znalazło swoje odzwierciedlenie

⁹⁰³ Możliwe jest organizowanie przez nie współzawodnictwa sportowego, natomiast odbywa się ono poza strukturą organizacyjną polskiego sportu – najczęściej przyjmuje ono formę tworzenia turniejów towarzyskich, a więc odbywających się pomiędzy sezonami rozgrywkowymi, które stanowią element przygotowań klubów sportowych do sezonu, zob. m.in.: *Anwil Basketball Cup* organizowany przez Klub Koszykówki Włocławek S.A.

⁹⁰⁴ Art. 6 ust. 2 u.s.

⁹⁰⁵ Dotyczy to nie tylko tych związków sportowych, które mają istotne znaczenie dla rozwoju sportu oraz kultury fizycznej w całym społeczeństwie (Akademicki Związek Sportowy oraz Szkolny Związek Sportowy), ale przede wszystkim związków sportowych, które prowadzą i organizują

⁹⁰⁶ Które natomiast mogą być wyłącznie członkami wspierającymi, co niesie konsekwencje opisywane powyżej na przykładzie statutu Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej i niewyposażenie ich w czynne i bierne prawo wyborcze oraz głos stanowiący na Walnym Zebraniu Delegatów.

w orzecznictwie SN⁹⁰⁷. Konsekwencją powyższego jest stosowanie do prowadzonej przez nie działalności w zakresie przepisów ogólnych mających zastosowanie do stowarzyszeń lub związków stowarzyszeń⁹⁰⁸, warunków ich tworzenia (w tym wymogu wpisu do KRS)⁹⁰⁹, nadzoru nad nimi sprawowanego przez starostę właściwego ze względu na ich siedzibę⁹¹⁰, ich majątku⁹¹¹ oraz likwidacji⁹¹², które nie będą natomiast omawiane z uwagi na objętość niniejszej dysertacji.

W odniesieniu do związków sportowych nie zawarto w u.s. żadnych regulacji prawnych odnoszących się do możliwości stanowienia przez nich jakichkolwiek przepisów, analogicznych do praw wyłącznych przekazanych w tymże zakresie na rzecz p.z.s. Niemniej jednak, są to podmioty, które stanowią przepisy prawa obowiązujące ich członków oraz osoby biorące udział w prowadzonym i organizowanym przez dany związek współzawodnictwie sportowym. Kazimierz Romaniec wskazuje wprost, że związki tworzą tzw. wewnętrzne źródła prawa w postaci, które regulują ich działalność oraz podmiotów im podległych⁹¹³. Wynika to z okoliczności współtworzenia przez nie struktury organizacyjnej polskiego sportu zarówno na poziomie regionalnym (lokalnym)⁹¹⁴, jak i ogólnopolskim⁹¹⁵. „Prawo związków sportowych” uznaje się za jeden z elementów współtworzących szersze pojęcie, jakim jest polskie prawo sportowe wewnętrzne⁹¹⁶.

4.3. Polski związek sportowy

Najbardziej szczegółowe regulacje, z których wysnuć można cechy tychże organizacji, przewidziano w stosunku do p.z.s. Są to podmioty, których działalność po raz pierwszy została uregulowana w treści u.k.f. z 1996 r.⁹¹⁷. Nie jest jednak tak, że wcześniej nie funkcjonowały

⁹⁰⁷ Postanowienie SN z 23.05.2018 r., IV CSK 254/17, LEX nr 2556108, OSNC 2019/4/48. W ramach tego postanowienia SN orzekł, że: „W związku z przyjętym przez ustawodawcę modelem regulacji prawnej działania związków sportowych, stosuje się do nich u.pr.stow..”.

⁹⁰⁸ Art. 1-8 u.pr.stow.

⁹⁰⁹ Art. 9-22 u.pr.stow.

⁹¹⁰ Art. 25-32 u.pr.stow. Kwestia nadzoru nad działalnością prawotwórczą organizacji sportowych sprawowana na podstawie przepisów u.pr.stow. została omówiona szeroko w rozdziale V.

⁹¹¹ Art. 33-35 u.pr.stow.

⁹¹² Art. 36-39 u.pr.stow.

⁹¹³ K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 99.

⁹¹⁴ *Vide* związki sportowe, które są członkami p.z.s. i realizują przekazane im kompetencje w tym zakresie.

⁹¹⁵ *Vide* związki sportowe, które nie są członkami p.z.s. i samodzielnie przyjmują podobną, faktyczną do nich rolę w dyscyplinach, w których nie występują międzynarodowe federacje sportowe, które uzyskały uznanie MKOL.

⁹¹⁶ W. Cajselski, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym...*, s. 44-45.

⁹¹⁷ Na temat ewolucji ustawodawstwa krajowego w zakresie określania kompetencji p.z.s. zob.: B. Kołaczkowski [w:] *Kształtowanie się regulacji prawnej zrzeszeń sportowych Wybrane aspekty krajowe i prawnomiędzynarodowe*, red. B. Kołaczkowski, B.S. Diallo, Poznań 2016, s. 52-57.

podmioty o takiej nazwie, gdyż p.z.s. formowały się już na w pierwszym dwudziestolecu XX w., natomiast nie były to p.z.s., znane obecnie, jako że nie zostały one wyposażone w prawa wyłączne na kształt tych nadanych p.z.s. w treści u.s.

Zagadnieniom związanym z ich funkcjonowaniem poświęcono cały jeden rozdział u.s.⁹¹⁸. Wśród nich, określone zostały w szczególności następujące elementy ich działalności:

- 1) wskazano cel ich utworzenia – jest nim organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie⁹¹⁹;
- 2) uzależniono możliwość jego utworzenia od uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁹²⁰ oraz opisano, jak wygląda procedura w tym zakresie⁹²¹. Stanowi to znaczny przejaw ingerencji w autonomię sportu oraz jego reglamentacji. Ogranicza się bowiem samą możliwość utworzenia p.z.s. od zgody organu administracji publicznej;
- 3) zawarto regulację, że w sprawach nieuregulowanych w u.s., do p.z.s. stosuje się odpowiednio przepisy u.pr.stow.⁹²², które będą miały zastosowanie w szczególności związanych z ich wewnętrznym funkcjonowaniem, a więc przede wszystkim formułowania treści statutu, biorąc pod uwagę wymagane przez art. 10 u.pr.stow. jego elementy;
- 4) ustalono, kto może zostać członkiem p.z.s. – klub sportowy, związek sportowy oraz inna osoba prawna, której statut, umowa albo akt założycielski przewiduje prowadzenie działalności w danym sporcie⁹²³;
- 5) przewidziano określone wymagania w odniesieniu do władz p.z.s. – ich kadencja nie może być dłuższa niż cztery lata⁹²⁴, prezes p.z.s. nie może pełnić swojej funkcji dłużej niż dwie następujące po sobie kadencje⁹²⁵, członek zarządu p.z.s. nie może spełniać określonych przesłanek odnoszących się do jego osoby i dotyczących jego pracy zawodowej, powiązań rodzinnych, posiadanych akcji lub udziałów⁹²⁶,
- 6) ustalono wymóg wpisu do KRS⁹²⁷;

⁹¹⁸ Rozdział 3 u.s.

⁹¹⁹ Art. 7 ust. 1 u.s.

⁹²⁰ Art. 7 ust. 2 u.s.

⁹²¹ Art. 11 u.s.

⁹²² Art. 7 ust. 3 u.s.

⁹²³ Art. 8 ust. 1 u.s. W doktrynie wskazuje się przykłady takich podmiotów, podkreślając, że są nimi m.in.: „spółki kapitałowe (spółka z o.o. i spółka akcyjna), stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie”, M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 107. Autorzy powołują się także na podobne poglądy W. Cajsela, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 47–48 oraz M. Gniatkowskiego i P. Kokota [w:] *Ustawa...*, s. 48.

⁹²⁴ Art. 9 ust. 1 u.s.

⁹²⁵ Art. 9 ust. 2 u.s.

⁹²⁶ Art. 9 ust. 3-4a u.s.

⁹²⁷ Art. 12 u.s.

- 7) przewiduje się ich obligatoryjne członkostwo do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paralimpijskim lub innej uznanej przez MKOL albo ujętej w wykazie, o którym mowa w art. 11 ust. 2a u.s. – tj. wykazie międzynarodowych federacji sportowych, w których nie działając międzynarodowe federacje sportowe uznane przez MKOL, ale przynależność do których stwarza możliwość uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na utworzenie p.z.s.⁹²⁸;
- 8) określono, że w przypadku braku przynależności do właściwej międzynarodowej federacji sportowej, p.z.s. decyzją ministra właściwego do spraw kultury fizycznej staje się związkiem sportowym działającym w formie związku stowarzyszeń⁹²⁹;
- 9) przekazano mu określone prawa wyłączne, o których szerzej poniżej⁹³⁰;
- 10) określono, że p.z.s. jest uprawniony do wykorzystania wizerunku członków kadry narodowej w stroju reprezentacji kraju na zasadach wyłączności do swoich celów gospodarczych w zakresie wyznaczonym przez przepisy tego związku lub międzynarodowej organizacji sportowej działającej w danym sporcie⁹³¹;
- 11) dopuszczono możliwość utworzenia ligi zawodowej przez p.z.s. w sporcie, w którym współzawodnictwo sportowe organizowane jest w formie rozgrywek ligowych⁹³², jednakże w u.s. nałożono na p.z.s. obowiązek utworzenia tego podmiotu, w przypadku gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie działa w formie spółek akcyjnych⁹³³;
- 12) ustanowiono organ właściwy do sprawowania nadzoru nad ich działalnością w postaci ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁹³⁴.

Z punktu widzenia niniejszej pracy zasadniczą kwestią pozostaje analiza zagadnień odnoszących się do ich przewidzianego statusu prawnego, kompetencji oraz nadzoru państwowego – wszystkie te elementy są bowiem najbardziej istotne z punktu widzenia tytułowego zagadnienia prawotwórstwa. Niniejsza dysertacja nie ma charakteru podręcznika,

⁹²⁸ Art. 12a u.s. Na ten temat zob. szerzej: D. Pałucka, *Obowiązek przynależności p.z.s. do międzynarodowej organizacji sportowej* [w:] *Ius Novum*, nr 4, Warszawa 2016, s. 225-236.

⁹²⁹ Art. 12b u.s.

⁹³⁰ Art. 13 u.s.

⁹³¹ Art. 14 ust. 1 u.s. Na ten temat zob. szerzej: M. Szatkowski, *Prawo do wizerunku zawodników kadry narodowej i reprezentacji olimpijskiej* [w:] *Młodzi o sporcie 2018. Menedżer wobec przedsięwzięć sportowych*, red. J. Batorski, I. Perechuda, Kraków 2018, s. 79-90; E. Szatkowska, *Komercjalizacja wizerunku członków kadry narodowej i reprezentacji olimpijskiej, tj. problematyczny art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Analiza systemowa* [w:] *Współczesne problemy prawa do wizerunku. Zagadnienia wybrane*, red. E. Szatkowska, Gdańsk 2020, s. 107-122.

⁹³² Art. 15 ust. 1 u.s.

⁹³³ Art. 15 ust. 2 u.s.

⁹³⁴ Art. 16 u.s.

ani komentarza, stąd też zasadnym jest skupienie się wyłącznie na wybranych elementach działalności p.z.s. Pozostają one kluczowymi organizacjami sportowymi⁹³⁵ w zakresie organizacji współzawodnictwa sportowego w Polsce⁹³⁶, które pozostają o tyle „specjalne” w polskim systemie prawa sportowego, że zostały im przekazane ze strony państwa określone prawa wyłączne⁹³⁷, co oznacza, że żaden inny podmiot niż p.z.s. nie jest uprawniony do ich wykonywania⁹³⁸. Okoliczność ta, zdecydowanie wyróżnia ich działalność w polskim prawie sportowym i sprawiła, że są one głównymi podmiotami odpowiedzialnymi za rozwój polskiego sportu zawodowego. O p.z.s. jako głównym „regulatorze i gwarancie odpowiedniego zorganizowanie określonego sportu w skali ogólnokrajowej” jest z kolei mowa w treści uzasadnienia projektu u.s.⁹³⁹.

Zdefiniowanie p.z.s. było przedmiotem orzecznictwa NSA, który wskazał, że uznaje go za „szczególny rodzaj organizacji społecznej (tj. trwałego zrzeszenia osób fizycznych lub osób prawnych, które są związane wspólnym celem i stałą więzią organizacyjną, niewchodzącego w skład aparatu państwowego i niebędącego jednocześnie spółką prywatną), działającej w formie prawnej stowarzyszenia (związku stowarzyszeń), tj. dobrowolnego, samorządnego i trwałego zrzeszenia o celach niezarobkowych, które samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności (art. 2 ust. 1 i 2 u.pr.stow.)”⁹⁴⁰. W literaturze nie ma jednolitej definicji p.z.s., natomiast pojawiło się kilka propozycji w tym zakresie – w ocenie R. Piechoty „p.z.s. stanowi odrębną formę prawną dla realizacji działalności, której celem jest organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie”⁹⁴¹. Bogusław Uliasz uznaje, że p.z.s. to „szczególnego rodzaju organizacja społeczna, posiadająca osobowość prawną, działająca w formie stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń”⁹⁴². Według innej, bardziej rozbudowanej propozycji: „p.z.s. należy uznać za szczególny rodzaj organizacji społecznej (tj. trwałego zrzeszenia osób fizycznych lub osób prawnych, które są związane wspólnym celem i stałą

⁹³⁵ W doktrynie nazywa się je także podstawowymi jednostkami organizacyjnymi w polskim sporcie, M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 52.

⁹³⁶ D. Pałucka, *Obowiązek...*, s. 225.

⁹³⁷ Określone w art. 13 ust. 1 u.s.

⁹³⁸ Jednakże, jak wskazuje się w doktrynie, uprawnienie do realizacji praw wyłącznych p.z.s., jako że ma charakter *lex imperfecta*, doprowadza do tego, że ma ono charakter iluzoryczny, a podmiot inny niż p.z.s., który wykonuje prawa wyłączne p.z.s. nie podlega żadnego rodzaju sankcji – czy to ze strony państwa, czy też w formie dyscyplinarnej, M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 193.

⁹³⁹ Uzasadnienie projektu u.s., s. 8.

⁹⁴⁰ Wyrok NSA z 11.08.2020 r., I OSK 158/20, LEX nr 3049125.

⁹⁴¹ R. Piechota, *Polski związek sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 140; R. Piechota, *Polski związek sportowy* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 100.

⁹⁴² B. Uliasz, *Wykonywanie i organizowanie...*, s. 77.

więzią organizacyjną, niewchodzącego w skład aparatu państwowego i niebędącego jednocześnie spółką prywatną (...) działającej w formie prawnej stowarzyszenia (związku stowarzyszeń), tj. dobrowolnego, samorządnego i trwałego zrzeszenia o celach niezarobkowych, które samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności (art. 2 ust. 1 i 2 pr. stow.)⁹⁴³ – to właśnie ten rodzaj definicji został zaakceptowany przez NSA w przywoływanym powyżej orzeczeniu. Dobrosław Mańkowski proponuje następującą definicję p.z.s., uznając ten podmiot za: „organizację pozarządową, która w polskim systemie prawnym odpowiada za zarządzanie i organizację w obszarze konkretnej dyscypliny sportu (lub – rzadziej – kilku dyscyplin; przykładem PZN, który odpowiada również za snowboard).”⁹⁴⁴. Przywołać należy również koncepcję, zgodnie z którą p.z.s. stanowi odmianę związku sportowego⁹⁴⁵, z którą nie zgadza się E. Krześniak – autor wyjaśnia to w następujący sposób: „Istnieją daleko idące odrębności pomiędzy związkiem sportowym a p.z.s.. Związek sportowy jest stowarzyszeniem, które przepisom u.pr.stow. podlega w pełni. Już z samego tego faktu wynika, że p.z.s. nie może być odmianą związku sportowego, ponieważ p.z.s. nie jest ani stowarzyszeniem, ani związkiem stowarzyszeń. W aktualnym stanie prawnym p.z.s. należy uznać za organizacje społeczne, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 pr.stow.”⁹⁴⁶.

Przedstawić można też w jaki sposób p.z.s. definiują „same siebie” w swoich statutach:

- 1) „PZPN jest organizacją korporacyjną typu stowarzyszeniowego w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa⁹⁴⁷. PZPN posiada osobowość prawną. Jest dobrowolną, samorządną i trwałą organizacją sportową działającą w oparciu o zrzeszonych w niej członków”⁹⁴⁸;
- 2) „PZKosz jest p.z.s. działającym w celu rozwoju i popularyzacji koszykówki w Polsce a także organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego w koszykówce”⁹⁴⁹;
- 3) „PZLA jest p.z.s. w rozumieniu obowiązujących przepisów⁹⁵⁰. Związek jest związkiem stowarzyszeń i posiada osobowość prawną”⁹⁵¹;

⁹⁴³ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 84.

⁹⁴⁴ D. Mańkowski, *Polski związek...*, s. 28-29. Ta definicja została zaprezentowana z punktu widzenia socjologicznego, więc z punktu widzenia pracy z zakresu nauk prawnych, należy do niej podchodzić z dystansem.

⁹⁴⁵ W ten sposób do sprawy podchodzą: M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 82; M. Gniatowski ..., s. 44.

⁹⁴⁶ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 96.

⁹⁴⁷ Art. 1 § 1 Statutu PZPN.

⁹⁴⁸ Art. 3 § 1 Statutu PZPN.

⁹⁴⁹ § 1 Statutu PZKosz.

⁹⁵⁰ § 1 ust. 1 Statutu PZLA.

⁹⁵¹ § 3 ust. 1 Statutu PZLA.

- 4) „PZPS jest ogólnokrajowym związkiem sportowym działającym w piłce siatkowej, we wszystkich jej odmianach aprobowanych przez FIVB i CEV⁹⁵². Związek działa w formie stowarzyszenia. Jest dobrowolną, samorządną i trwałą organizacją sportową działającą w oparciu o zrzeszonych w niej członków”⁹⁵³;
- 5) „ZPRP jest p.z.s. w rozumieniu u.s.”⁹⁵⁴.

Nie wymaga szerszego wyjaśnienia, że p.z.s. jako jedna z pozarządowych krajowych organizacji sportowych jest podmiotem prawa prywatnego⁹⁵⁵. Rzeczywiście jednak są mu przekazywane określone kompetencje, w tym te które w przeszłości stanowiły domenę działalności państwowej. W odniesieniu do p.z.s., ich najbardziej znaczącymi kompetencjami są przede wszystkim organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie⁹⁵⁶. Wspomniane dwie czynności p.z.s. są realizowane przy użyciu innych, otrzymanych przez te organizacje kompetencji o charakterze wyłącznym. W tym kontekście, w ocenie T. Bąkowskiego i K. Ważnego, odstąpienie ustawodawcy od unormowania instytucji licencji dla klubów sportowych w u.s. (jako fundamentalnego zagadnienia dla „organizowania” współzawodnictwa sportowego), która to instytucja była uprzednio uregulowana w u.s.k., stanowi przejaw „prywatyzacji pełnej i definitywnej”⁹⁵⁷, a więc prywatyzację w sensie ścisłym⁹⁵⁸. Wynika to przede wszystkim z tego, że regulacja prawna, która uprzednio przyjmowała charakter administracyjnoprawny⁹⁵⁹, została przekazana w całości w prywatne ręce p.z.s., co przejawia się zmianą charakteru stosunku prawnego w ramach licencji sportowej na prywatnoprawny⁹⁶⁰. Udzielanie w poprzednim stanie prawnym licencji sportowych uprawniających do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym i prowadzonym przez p.z.s. nie była jedyną kompetencją przekazaną p.z.s., ale stanowiło ona niewątpliwie najbardziej istotne działanie podejmowane przez ten podmiot, którego założenie sprowadzało się niemalże do koncesjonowania udziału w tym współzawodnictwie przez p.z.s.

⁹⁵² § 1 Statutu PZPS.

⁹⁵³ § 3 ust. 1 Statutu PZPS.

⁹⁵⁴ § 1 ust. 1 Statutu ZPRP.

⁹⁵⁵ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 357.

⁹⁵⁶ Art. 7 ust. 1 u.s.

⁹⁵⁷ O której pisze S. Biernat, zob. S. Biernat, *Prywatyzacja zadań publicznych: problematyka prawna*, Warszawa-Kraków 1994. Stanisław Biernat uznaje, że za „prywatyzację zadań publicznych” należy uznać „wszelkie przejawy odstępowania od wykonywania zadań przez podmioty administracji publicznej, działające w formach prawa publicznego”, Tamże, s. 25. Definicję tę akceptuje także J. Zimmermann, zob. J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 211.

⁹⁵⁸ T. Bąkowski, K. Ważny, *Prywatyzacja zadań publicznych [w:] Leksykon...*, s. 186.

⁹⁵⁹ Wynika to wprost z faktu, że w poprzednim stanie prawnym, w trakcie obowiązywania u.s.k., wprawdzie o przyznawaniu licencji decydował – tak jak ma to obecnie miejsce – wyłącznie p.z.s., natomiast podmiot, który nie uzyskał licencji był uprawniony do złożenia odwołania do WSA, co przesądzało o administracyjnoprawnym charakterze tego jednostronnego aktu prawnego.

⁹⁶⁰ T. Bąkowski, K. Ważny, *Prywatyzacja zadań publicznych [w:] Leksykon...*, s. 186.

Wspomniani autorzy zauważają, że takie działanie prawodawcy jest konsekwencją „wyłączenia danej dziedziny życia publicznego ze sfery zainteresowania państwa, co powoduje deregulację lub zmianę regulacji prawnej z administracyjnej na prywatnoprawną”⁹⁶¹. Brak regulacji w u.s. poświęconej licencji sportowej oznacza natomiast, że w obecnym stanie prawnym wszystkie regulacje prawne odnoszące się do działalności p.z.s. przyjmują charakter prywatnoprawny.

Stąd też można zadać pytanie o status p.z.s. jako organizacji pozarządowej i na uwadze należy mieć w tym przypadku art. 7 ust. 1 pkt 1 u.pr.stow., zgodnie z którym przepisom ustawy nie podlegają organizacje społeczne działające na podstawie odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną. Polski związek sportowy niewątpliwie jest organizacją społeczną, a także działa na podstawie odrębnej ustawy, jaką jest u.s. Pytanie to pozostaje o tyle istotne, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie do p.z.s. stosuje się odpowiednio przepisy u.pr.stow.⁹⁶². W doktrynie wyróżnia się organizacje społeczne w oparciu o to, w jaki sposób można rozważyć w stosunku do nich kryterium stosowania przepisów u.pr.stow., proponując 3 możliwe klasyfikacje organizacji na:

- 1) „takie, do których w ogóle nie stosuje się przepisów pr. stow. ze względu na w pełni autonomiczną regulację w przepisach innych ustaw;
- 2) takie, do których w sprawach nieunormowanych w ustawach odrębnych regulujących ich status stosuje się przepisy pr. stow., ze względu na odesłanie z art. 7 ust. 2 pr. stow.;
- 3) takie, do których stosuje się wyłącznie przepisy pr. stow., ze względu na brak jakichkolwiek regulacji szczególnych.”⁹⁶³.

W ocenie komentatorów, p.z.s. zaliczają się do drugiej grupy⁹⁶⁴, a ich działalność jest regulowana zarówno przez u.s., jak i przez u.pr.stow. przez odesłanie, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia tworzenia przez te podmioty prawa, o czym jest mowa w dalszej części pracy. Ma to także bezpośredni wpływ na ich wewnętrzne zorganizowanie, z tego względu, że zastosowanie do prowadzenia działalności p.z.s. mają także regulacje u.pr.stow. odnoszące się m in. do treści jego statutu i wymaganych jego elementów⁹⁶⁵, tworzenia terenowych jednostek organizacyjnych⁹⁶⁶, czy w odniesieniu do jego organów⁹⁶⁷.

⁹⁶¹ Tamże, s. 186.

⁹⁶² Art. 7 ust. 3 u.s.

⁹⁶³ J. Brol, *Prawo o stowarzyszeniach z komentarzem oraz przepisami wykonawczymi i związkowymi*, Zielona Góra 1994, s. 21–22; P. Sarnecki, *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 36–40, za: M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 85.

⁹⁶⁴ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 86.

⁹⁶⁵ Art. 10 u.pr.stow.

⁹⁶⁶ Art. 10a u.pr.stow.

⁹⁶⁷ Art. 11 u.pr.stow.

Następnie, należy przejść do kompetencji, które zostały przekazane na rzecz p.z.s., niezbędnych do realizacji naczelnego celu przyświecającego tejże organizacji, jakim jest organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie, stosownie do art. 7 ust. 1 u.s.⁹⁶⁸. Zostały one wyposażone w szereg praw wyłącznych, o których mowa w art. 13 ust. 1 – mają one wyłączne prawo do:

- 1) organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie;
- 2) ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie;
- 3) powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk olimpijskich, igrzysk paralimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy;
- 4) reprezentowania tego sportu w międzynarodowych organizacjach sportowych.

Realizacja tych praw przesądza o ich nadrzędnej roli w organizacji współzawodnictwa sportowego w danym sporcie oraz niejako przesądza o ich monopolu w danej dyscyplinie sportu. Zostało to zresztą wskazane w sposób bezpośredni w treści uzasadnienia projektu u.s., w którym wskazano (i co znalazło następnie swoje bezpośrednie przełożenie w treści u.s.): „Szczególna rola p.z.s. powoduje, że otrzymuje on swoisty monopol w zakresie określonych sfer aktywności wskazanych w art. 13”⁹⁶⁹. Są one w szczególności uprawnione do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie. Jeśli więc jakikolwiek inny niż p.z.s. podmiot zorganizuje wydarzenie sportowe, które nazwie rozgrywkami o Mistrzostwo Polski albo o Puchar Polski, to takie rozgrywki takiej rangi nosić nie będą z uwagi na brak ustawowego uprawnienia po stronie takiego podmiotu, który przysługuje tylko p.z.s.⁹⁷⁰. Jest jednak możliwe, aby odbywały się inne rozgrywki – obok tych wskazanych powyżej, które wprawdzie tej rangi nosić nie będą, ale nie ma żadnej podstawy prawnej, aby zakazać ich organizowania⁹⁷¹. Dopuścić należy więc sytuację, że pojawia się sponsor posiadający znaczne możliwości finansowe, który chce

⁹⁶⁸ Przy czym należy pamiętać, że nie jest to obowiązek p.z.s., ale jego prawo, co oznacza, że nie musi on z niego skorzystać, Tamże, s. 286.

⁹⁶⁹ Uzasadnienie projektu u.s., s. 11-12.

⁹⁷⁰ Czego przykładem jest wydarzenie sportowe o nazwie „Mistrzostwa Polski 2023”, który został zorganizowany przez Polską Organizację Darta, które zgodnie z treścią u.s. nie może zostać uznane za rozgrywki o tytuł Mistrza Polski, albowiem nie są organizowane przez p.z.s. Ustawodawca uznał natomiast naczelną rolę p.z.s. i przyznał, że to działanie jest celowe, z tego względu, że „przyznanie p.z.s. wyłącznych uprawnień w sprawach wskazanych w art. 13 projektu pozwoli na uniknięcie wątpliwości co do właściwości danej organizacji w obszarze określonego sportu, który jest organizowany przez p.z.s.”, Uzasadnienie projektu u.s., s. 12.

⁹⁷¹ Tak: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 193.

zainwestować w polski sport, aby rozreklamować swoje usługi lub produkty i decyduje się, aby stworzyć własne rozgrywki, do których zaprasza kluby uczestniczące na co dzień we współzawodnictwie sportowym o Mistrzostwo Polski i Puchar Polski. Takie działanie jak najbardziej jest legalne, natomiast pytanie czy pozostaje ono możliwe, jako że rozgrywki sportowe mają swój sztywno rozplanowany kalendarz gier i w okresie innym niż przerwy śródsezonowe albo posezonowe, trudno sobie wyobrazić możliwość organizacji takiego turnieju. Pytanie natomiast, w jaki sposób zareagowałyby właściwy p.z.s., biorąc pod uwagę przysługujące mu kompetencje na gruncie krajowym. Przykładem takiej regulacji jest § 5 ust. 1 Statutu PZPS, zgodnie z którym „Związek jest w kraju i zagranicą jedynym reprezentantem zarówno profesjonalnej jak i amatorskiej piłki siatkowej we wszystkich jej odmianach aprobowanych przez FIVB i CEV, z zastrzeżeniem uprawnień PKOL.”.

W odniesieniu do tworzenia przez p.z.s. prawa, podkreślenia wymaga, że na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. p.z.s. ma wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Jest to najbardziej jaskrawy przykład udzielenia przez państwo wybranej organizacji sportowej *stricte* kompetencji prawotwórczych na bazie normy prawnej rangi ustawowej i *de facto* jedyny wskazany wprost w treści u.s. Tym samym, jak ocenia E. Krześniak, dochodzi do przyznania p.z.s. faktycznej kompetencji legislacyjnej w obszarze danej dyscypliny sportu⁹⁷². Szerzej o tym zjawisku oraz o nazwaniu go „faktyczną kompetencją legislacyjną” mowa jest w rozdziale IV.

4.4. Liga zawodowa

Sformułowanie „liga zawodowa” po raz pierwszy pojawiło się w polskim porządku prawnym w 1996 r. wraz z wejściem w życie u.k.f. z 1996 r.⁹⁷³. W 2005 r., w wyniku wejścia w życie u.s.k. nadana została jej definicja legalna, w ramach której ustalono że jest ona „formą współzawodnictwa sportowego organizowanego i prowadzonego na najwyższym lub kilku najwyższych poziomach rywalizacji w określonej dyscyplinie sportu”⁹⁷⁴. Eligiusz Krześniak powołuje się natomiast na potoczne rozumienie tego określenia, zgodnie z którym oznacza ono

⁹⁷² E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 230.

⁹⁷³ Zagadnieniu temu poświęcono jeden artykuł (art. 35), który swoją treścią jest zbliżony do uregulowań obecnych. Nie zostało ono jednakże zdefiniowane oraz – co istotne – nie przewidziano także obowiązku jej utworzenia w razie spełnienia niektórych przesłanek.

⁹⁷⁴ Art. 3 pkt 2 u.s.k.

„rozgrywki sportowe, prowadzone i zarządzane w sposób profesjonalny i zawodowy przez zorganizowany w tym celu podmiot”⁹⁷⁵.

Pojawienie się kolejnego – obok p.z.s. – wyspecjalizowanego podmiotu w strukturze organizacyjnej polskiego sportu było reakcją na jego rosnącą profesjonalizację oraz potrzebę wytworzenia nowoczesnej struktury organizacji i zarządzania współzawodnictwem sportowym⁹⁷⁶. Genezę tych podmiotów można odnaleźć w USA, gdzie wykształciła się praktyka ich tworzenia, jednakże bez udziału krajowych związków sportowych, które – jak pisze H. Radke zostały uznane za „niepredysponowane do efektywnego zarządzania profesjonalnymi rozgrywkami w formule *profit maximizing*”⁹⁷⁷.

Liga zawodowa może zostać utworzona wyłącznie w sytuacji, gdy współzawodnictwo sportowe jest organizowane w formie rozgrywek ligowych⁹⁷⁸, co oznacza, że niemożliwym jest organizowanie przez tenże podmiot rozgrywek o Puchar Polski, które nie są rozgrywane w takiej formule. Uprawnienie do powołania ligi zawodowej zależy od jednego czynnika – czy w ramach danej dyscypliny sportu działa odpowiedni p.z.s. – w przypadku odpowiedzi twierdzącej, tylko on jest uprawniony albo zobowiązany do jego utworzenia. Obowiązek utworzenia ligi zawodowej występuje w momencie, gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie działa w formie spółek akcyjnych⁹⁷⁹, natomiast gdy taka sytuacja nie występuje, pozostaje to wyłącznie prawem p.z.s.⁹⁸⁰. Ustanowienie przez ustawodawcę obowiązku utworzenia ligi zawodowej stanowi reakcję na postępującą profesjonalizację rozgrywek sportowych, która polega na tym, że kluby sportowe prowadzą swoją działalność w formie spółek kapitałowych prawa handlowego. Forma ta natomiast jest pożądana z punktu widzenia optymalizacji funkcjonowania wewnętrznego klubu sportowego oraz zarządzania nim – w tym wypadku ustawodawca dopuszcza się bezpośredniej ingerencji w warunki organizowania współzawodnictwa sportowego, natomiast jego założenie jest słuszne. Dąży on bowiem do sformułowania takich regulacji prawnych, które będą wymagać od uczestników współzawodnictwa sportowego (kluby sportowe oraz liga zawodowa) przyjęcia formy prawnej, której przyjęcie umożliwi jak największą profesjonalizację samych rozgrywek oraz zmierza

⁹⁷⁵ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 448.

⁹⁷⁶ H. Radke, *Liga...*, s. 81. Na temat gospodarczych przyczyn powołania ligi zawodowej zob. także: M. Klisiński, M. Szwaja, *Zarządzanie ligą zawodową w systemie sportu profesjonalnego* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 786. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 64/1, Szczecin 2013, s. 163-169.

⁹⁷⁷ Tamże, s. 81. Autor powołuje się w tym zakresie na twierdzenia przedstawicieli amerykańskiej doktryny, zob.: L. Cain, D. Haddock, *Similar Economic...*, s. 1121-1122.

⁹⁷⁸ Art. 15 ust. 1 u.s.

⁹⁷⁹ Art. 15 ust. 2 u.s.

⁹⁸⁰ Art. 15 ust. 1 u.s.

do „efektywnego zarządzania profesjonalnymi rozgrywkami w formule *profit maximizing*”, do którego odnosi się H. Radke⁹⁸¹.

Sformułowanie „liga zawodowa” jest pewnego rodzaju uproszczeniem, jako że *de facto* nie zarządza się ona samodzielnie, a jest zarządzana przez osobę prawną działającą w formie spółki kapitałowej. Akcjonariuszami albo udziałowcami tej spółki (w zależności od przyjętej formy prawnej spółki akcyjnej albo spółki z o.o.) są natomiast kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym przez nią organizowanym. W polskim modelu organizacji sportu obowiązuje zasada „spadków” i „awansów”, co oznacza, że skład tej spółki jest zmienny⁹⁸². Liga zawodowa zarządzana jest przez spółkę kapitałową, która jest współtworzona przez kluby sportowe uczestniczące w jej rozgrywkach oraz właściwy p.z.s. Oznacza to, że założycielami – a następnie akcjonariuszami/wspólnikami były w/w podmioty, a więc istnieje możliwość określenia ich praw i obowiązków w formie regulacji wewnętrznych spółki, które odnoszą się bezpośrednio do akcjonariuszy/wspólników⁹⁸³ oraz organów spółki. I tak, po raz kolejny posługując się przykładem z praktyki, należy wskazać, że istnieje możliwość, aby „wyposażyć” ligę zawodową⁹⁸⁴ w pewnego rodzaju kompetencje prawotwórcze – ilustracją powyższego twierdzenia jest uprawnienie Ekstraklasy S.A. do realizowania jej celów także poprzez „opracowywanie planów szkoleniowych, regulaminów i systemów prowadzenia rozgrywek sportowych”⁹⁸⁵. Szersze rozważania na ten temat zostały natomiast poczynione w rozdziale IV, przy okazji omawiania „umowy” jako podstawy prawnej prawotwórstwa organizacji sportowych.

Zasady funkcjonowania ligi zawodowej pozostają przedmiotem ustaleń, zawartych w umowie pomiędzy p.z.s. a spółką nią zarządzającą. W u.s. wskazano wyłącznie dwa obligatoryjne elementy takiej umowy – zawarcie postanowień, które gwarantują realizację praw

⁹⁸¹ Tamże, s. 81. Autor powołuje się w tym zakresie na twierdzenia przedstawicieli amerykańskiej doktryny, zob.: L. Cain, D. Haddock, *Similar Economic...*, s. 1121-1122.

⁹⁸² Uregulowane jest to przykładowo w ust. XIII pkt 1 Statutu Ekstraklasy S.A., zgodnie z którym: Akcjonariusz, o którym mowa w VII.1.b), zobowiązany jest do zbycia posiadanych akcji w sytuacji, gdy prowadzona przez niego drużyna piłkarska straci uprawnienia do występowania w Lidze. W takim przypadku nabywcą akcji może być jedynie wskazany przez Zarząd klub sportowy, którego drużyna piłkarska uzyskała awans do Ligi zarządzanej przez Spółkę. Cena sprzedaży akcji równać się będzie wartości nominalnej zbywanych akcji. W przypadku natomiast, gdyby spółka nie dokonała zbycia posiadanych przez siebie akcji, dochodzi do ich umorzenia bez powzięcia uchwały Walnego Zgromadzenia (ust. XII pkt 4 lit. b Statutu Ekstraklasy S.A.), Ekstraklasa S.A., *Statut Ekstraklasy S.A.*, https://umpireesaimagesproduction.s3.eucentral1.amazonaws.com/1/documents/Statut_Ekstraklasa_SA.pdf [dostęp: 18.07.2022].

⁹⁸³ Odmienne więc niż w przypadku klubu sportowego, przyjmującego analogiczną formę prawną, w którym zawodnicy nie są jego akcjonariuszami albo wspólnikami, ale wyłącznie osobami zatrudnionymi na podstawie umowy cywilnoprawnej.

⁹⁸⁴ A precyzyjniej rzecz ujmując – właściwy organ podmiotu zarządzającego ligą zawodową (tj. przeważnie zarząd).

⁹⁸⁵ O czym mowa w art. IV ust. 2 lit. c Statutu Ekstraklasy S.A.

wyłącznych p.z.s. oraz które gwarantują jego udział w przychodach związanych z zarządzaniem ligą zawodową. Przykładowy katalog kompetencji przekazywanych na rzecz spółki zarządzającej ligą sprowadza się raczej do prowadzenia spraw bieżących związanych z rozgrywkami ligowymi oraz wzmacniania potencjału marketingowego tych rozgrywek⁹⁸⁶.

Mają one istotny wpływ na polski sport, jako że odpowiadają za kwestie finansowe, w szczególności polegające na negocjowaniu jak najwyższych umów z tytułu sprzedaży praw telewizyjnych⁹⁸⁷. Jako egzemplifikację określenia rodzajów zadań przekazanych przez p.z.s. na rzecz spółki zarządzającej ligą zawodową może posłużyć treść umowy zawartej pomiędzy PZPN a Futsal Ekstraklasa sp. z o.o.⁹⁸⁸ W jej ramach – PZPN wyartykułował przysługujące mu prawa wyłączne nadane przez u.s. i przekazał temu podmiotowi wykonywanie określonych czynności związanych z prowadzeniem ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu i zarządzaniem nią⁹⁸⁹. Wśród kompetencji, które PZPN zostawił po swojej stronie są m.in.:

- 1) wydawanie licencji klubom sportowym uprawniających ich do uczestniczenia w Ekstraklasie Futsalu⁹⁹⁰;
- 2) prowadzenie weryfikacji obiektów sportowych⁹⁹¹;
- 3) ustalanie przepisów dotyczących statusu i zmiany barw klubowych przez zawodników reprezentujących kluby Ekstraklasy Futsalu⁹⁹²;
- 4) wyznacza sędziów do prowadzenia meczów Ekstraklasy Futsalu i sprawuje nad nimi nadzór merytoryczny, szkoleniowy i organizacyjny, ustala listę obserwatorów oraz delegatów oraz wyznacza ich na poszczególne mecze⁹⁹³.

Z kolei Futsal Ekstraklasa sp. z o.o. otrzymała w ramach umowy ogólną kompetencję do prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy Futsalu i zarządzania nimi⁹⁹⁴, co zostało uszczegółowione przekazaniem dalszych kompetencji w postaci m.in.:

⁹⁸⁶ Na temat roli ligi zawodowej, zob. więcej: M. Szatkowski, *Ligi zawodowe sportów halowych w obliczu pandemii COVID-19 w Polsce* [w:] *Młodzi o sporcie 2020. Zarządzanie z kodeksem*, red. J. Batorski, I. Perechuda, Kraków 2020, s. 50-52.

⁹⁸⁷ W doktrynie wskazuje się, że głównymi celami ligi zawodowej może być „reprezentowanie interesów akcjonariuszy w kontaktach z potencjalnymi sponsorami oraz podniesienie konkurencyjności zawodów w tej dyscyplinie”, M. Klisiński, M. Szwaja, *Zarządzanie...*, s. 166.

⁹⁸⁸ PZPN, Futsal Ekstraklasa Sp. z o.o., *Umowa o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu z 10.09.2015 r., zawarta pomiędzy PZPN a FUTSAL EKSTRAKLASA sp. z o.o.*, <https://futsalekstraklasa.pl/uploads/umowa%20Futsal%20Ekstraklasa.pdf> [dostęp: 12.07.2022].

⁹⁸⁹ We wcześniejszej części pracy była mowa o tym, że prowadzenie współzawodnictwa sportowego jest czynnością wtórną do jego organizowania.

⁹⁹⁰ § 3 ust. 1 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹¹ § 3 ust. 1 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹² § 4 ust. 1 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹³ § 7 ust. 1-4 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹⁴ § 5 ust. 1 *Umowy o zarządzanie ligą...*

- 1) przygotowywania propozycji przepisów dotyczących systemu rozgrywek oraz propozycji regulaminów Ekstraklasy Futsalu⁹⁹⁵;
- 2) uprawniania zawodników do gry w klubach uczestniczących w rozgrywkach Ekstraklasu Futsalu⁹⁹⁶;
- 3) wydawania zarządzeń dotyczących bieżącego prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy Futsalu⁹⁹⁷;
- 4) zawierania – w zależności od ustaleń wewnętrznych pomiędzy Ekstraklasą Futsalu a jej współnikami – umowy dotyczące dysponowania prawami majątkowymi dotyczącymi rozgrywek Ekstraklasy Futsalu⁹⁹⁸;
- 5) zawierania wszelkich innych umów bezpośrednio związanych z prowadzeniem rozgrywek Ekstraklasy Futsalu i zarządzaniem nimi oraz wykonywania oraz pobierania wszelkich świadczeń pieniężnych wynikających z takich umów⁹⁹⁹.

Jak więc widać, także i w przypadku utworzenia ligi zawodowej, ostatecznie kompetencje związane z organizowaniem sportu przeważnie pozostają po stronie p.z.s. Należy rozgraniczyć czynności „organizowania” oraz „prowadzenia”, co jest widoczne na powyższym przykładzie. Chociaż dochodzi do przekazania określonych kompetencji na rzecz ligi zawodowej przez p.z.s., to całokształt czynności przez nią wykonywanych można określić raczej mianem „prowadzenia” i zarządzania współzawodnictwem sportowym, natomiast pojęcie organizowania – jako czynność pierwotna i w ramach której nakreśla się określone struktury całych rozgrywek oraz najważniejsze ich zasady, pozostaje po stronie p.z.s.

Ostatecznie, pamiętać należy o tym, że osiągnięcie porozumienia pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową nie przesądza o tym, że taka umowa zostaje zawarta. W tym wypadku po raz kolejny dochodzi do ingerencji państwa, jako że w art. 15 ust. 6 u.s. przewidziano kompetencję po stronie ministra właściwego do spraw kultury fizycznej do odmowy wyrażenia zgody na jej zawarcie w przypadku, gdy minister stwierdzi niezgodność jej postanowień z przepisami prawa¹⁰⁰⁰. W „zasadach funkcjonowania ligi zawodowej”, które są przedmiotem ustaleń z p.z.s., niewątpliwie muszą znaleźć się także postanowienia

⁹⁹⁵ § 5 ust. 2 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹⁶ § 5 ust. 3 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹⁷ § 5 ust. 4 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹⁸ § 10 ust. 1 *Umowy o zarządzanie ligą...*

⁹⁹⁹ § 10 ust. 2 *Umowy o zarządzanie ligą...*

¹⁰⁰⁰ Oznacza to, że zakres kompetencji kontrolnych ministra został ograniczony wyłącznie do sprawdzenia postanowień umowy pod względem formalnym, tj. ich zgodności z prawem powszechnie obowiązującym. Minister musi więc upewnić się, czy w ramach tej umowy przykładowo nie doszło do przekazania kompetencji wyłącznych przekazanych p.z.s., tj. czy spółka zarządzająca ligą zawodową nie uzyskała prawa do powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk olimpijskich, igrzysk paralimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy.

przewidujące, zakres jakich kompetencji prawotwórczych został jej przekazany. Odbywać się to także musi z poszanowaniem praw wyłącznych p.z.s., a więc także i prawa do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie.

Liga zawodowa jest podmiotem, który bierze udział w kształtowaniu prawa sportowego wewnętrznego. Jest to *de facto* organ o kompetencjach raczej „operacyjnych”, który ma reagować na bieżące wydarzenia związane z prowadzoną ligą zawodową i przeważnie nie ustanawia reguł organizacyjnych w ramach prowadzonego współzawodnictwa sportowego – te bowiem są zastrzeżone jako prawa wyłączne p.z.s. W praktyce natomiast, to te podmioty są autorami wielu zatwierdzanych przez p.z.s. wewnętrznych dokumentów¹⁰⁰¹, natomiast istnieją także przypadki, że sama liga zawodowa ustanawia reguły o charakterze *de facto* organizacyjnym, co w teorii pozostaje sprzeczne z u.s., natomiast jest akceptowane *a priori* przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w momencie zatwierdzania treści umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową.

W polskim sporcie odnotować należy kilka lig zawodowych działających w sportach drużynowych, które są prowadzone w formie rozgrywek ligowych, są to: Ekstraklasa S.A., Futsal Ekstraklasa sp. z o.o., PLS S.A., PLK S.A., Orlen Superliga sp. z o.o., Ekstraliga Żużlowa sp. z o.o. Podmioty te mogą współtworzyć polskie prawo sportowe wewnętrzne, chociaż nie wynika to wprost z treści u.s., a jest zależne wprost od postanowień umowy zawieranej z p.z.s. Liga zawodowa może ustanawiać i realizować prawo sportowe wewnętrzne w zakresie przekazanym jej przez p.z.s. w zakresie, który nie obejmuje reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek oraz reguł dotyczących dopingu w sporcie.

4.5. Polski ruch olimpijski

Ostatnimi z omawianych krajowych organizacji sportowych są PKOL oraz PKPar. Funkcjonowanie tych dwóch podmiotów ma swoją ustawową podstawę prawną. Współtworzą one narodowy ruch olimpijski zgodnie z tytułem rozdziału 5 u.s.¹⁰⁰², co stanowi bez wątpienia

¹⁰⁰¹ W szczególności regulaminów rozgrywek.

¹⁰⁰² Co samo w sobie pozostaje założeniem błędnym, jako że podmiotem odpowiedzialnym za szereg czynności odnoszących się do narodowego ruchu olimpijskiego jest PKOL, a PKPar jest oddelegowany do organizowania narodowego ruchu paralimpijskiego osób niepełnosprawnych, o czym mowa wprost w art. 26 ust. 1 u.s.

bezpośrednie odniesienie ustawodawcy do postanowień Karty Olimpijskiej, w treści której wskazano podstawowe elementy składowe ruchu olimpijskiego w postaci: MKOL, międzynarodowych federacji sportowych oraz narodowych komitetów olimpijskich¹⁰⁰³.

Pojęcie „ruchu olimpijskiego” nie zostało w Karcie Olimpijskiej wyjaśnione, natomiast pojawiają się definicje doktrynalne, zgodnie z którą: „w szerokim ujęciu oznacza on i obejmuje organizacje, zawodników i inne osoby zainspirowane wartościami olimpizmu, oznaczającego filozofię życia, chwalać i łączącą w zrównoważoną całość jakość ciała, woli i umysłu, które zgadzają się postępować zgodnie z Kartą Olimpijską i pod najwyższym kierownictwem MKOL na świecie oraz odpowiednio PKOL w Polsce (każda osoba lub organizacja należąca z racji swojego charakteru do ruchu olimpijskiego jest zobowiązana do przestrzegania postanowień Karty Olimpijskiej oraz do stosowania się do decyzji MKOL lub odpowiednio w Polsce PKOL).”¹⁰⁰⁴. MKOL proponuje inne wyjaśnienie tego sformułowania, zgodnie z którym ruch olimpijski jest zgodnym, zorganizowanym, powszechnym i stałym działaniem, prowadzonym pod najwyższą władzą MKOL, wszystkich osób i podmiotów, które są inspirowane wartościami olimpizmu¹⁰⁰⁵.

W odniesieniu do organizowania sportu, można poczynić uwagi wspólne dla PKOL oraz PKPar, które sprawują pewne funkcje *de facto* w imieniu MKOL oraz MKPar. Nie są to podmioty bezpośrednio odpowiedzialne za organizowanie współzawodnictwa sportowego w Polsce, natomiast są one odpowiedzialne za szereg innych spraw, które wchodzą w zakres „organizowania sportu” – nadają one narodowemu Ruchowi Olimpijskiemu i Paralimpijskiemu określone formy organizacyjne, ustalają obowiązujące w jego ramach normy – natomiast generalnie ich kompetencje określone zostały dość szeroko i można je sprowadzić do tego, że ich zadaniem jest tworzenie odpowiednich warunków do tego, aby Ruch Olimpijski i Paralimpijski w Polsce rozwijał się prawidłowo i sprawowanie nad tym nadzoru. Przykładowo, w Statucie PKOL wskazano, że jest on odpowiedzialny za nadzór, organizację i koordynację działań związanych z zapewnieniem udziału w Igrzyskach Olimpijskich i innych zawodach organizowanych pod patronatem MKOL lub EOC¹⁰⁰⁶. Co więcej, inspirowanie on oraz organizuje imprezy sportowe, szczególnie w sportach olimpijskich¹⁰⁰⁷. Z kolei jednym z celów

¹⁰⁰³ Art. 1 ust. 2 Karty Olimpijskiej.

¹⁰⁰⁴ K. Grabska-Luberadzka, *Ruch...*, s. 194.

¹⁰⁰⁵ MKOL, *Olympic Movement*, <https://olympics.com/ioc/olympic-movement> [dostęp: 21.07.2022]. Tekst oryginalny: *The Olympic Movement is the concerted, organised, universal and permanent action, carried out under the supreme authority of the IOC, of all individuals and entities who are inspired by the values of Olympism.*

¹⁰⁰⁶ EOC – *European Olympic Committees*, a więc Stowarzyszenie Europejskich Komitetów Olimpijskich. Art. 7 ust. 1 pkt 5 Statutu PKOL.

¹⁰⁰⁷ Art. 7 ust. 1 pkt 9 Statutu PKOL.

PKPar jest współudział w inspirowaniu i organizowaniu sportu osób niepełnosprawnych¹⁰⁰⁸, szczególnie paralimpijskiego w Polsce. Dodatkowo jest on także odpowiedzialny za przygotowanie, zgłaszanie i zapewnianie uczestnictwa polskiej reprezentacji narodowej w Igrzyskach Paralimpijskich oraz innych zawodach krajowych i zagranicznych¹⁰⁰⁹.

PKOL i PKPar to podmioty znajdujące się najwyższym stopniu w hierarchii polskiego sportu na szczeblu krajowym, odpowiednio w ujęciu olimpijskim oraz paralimpijskim. Wynika to przede wszystkim z tego, że są one podmiotami, które w swoich strukturach zrzeszają najważniejsze krajowe organizacje sportowe i reprezentują polski sport w najważniejszych międzynarodowych organizacjach sportowych – tj. odpowiednio MKOL oraz MKPar. Ich działanie należy jednakże omówić oddzielnie, z uwagi na konieczność uporządkowania rozważań.

4.5.1. Polski Komitet Olimpijski

Co istotne – w kontekście powyższych rozważań odnoszących się do kwestii organizacji pozarządowych, w treści art. 24 ust. 2 u.s. wskazano wprost, że PKOL jest organizacją pozarządową, co przejawia się w tym, że samodzielnie wyznacza oraz realizuje cele związane z ruchem olimpijskim. W ocenie komentatorów prawa sportowego, taki zabieg legislacyjny wpisuje się w uznanie przez polskiego ustawodawcę pozarządowego charakteru organizacji zrzeszonych w ramach MKOL, który przecież również pozostaje organizacją pozarządową, ale na szczeblu międzynarodowym¹⁰¹⁰. W swoim statucie PKOL określa sam siebie jako „organizację pozarządową, która samodzielnie wyznacza swoje cele, programy działania i struktury, a także samodzielnie ustala w drodze aktów wewnętrznych reguły swego działania i formy realizacji zadań statutowych.¹⁰¹¹”

Forma prawna tego podmiotu została określona wprost w treści u.s. Jest to związek stowarzyszeń. Określony został katalog jego członków, tj. p.z.s., inne osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej lub osoby fizyczne, związane z narodowym ruchem olimpijskim¹⁰¹². W u.s. przewidziano wyjątek w kwestii członkostwa osób fizycznych w związku stowarzyszeń. Zgodnie bowiem z art. 22 ust. 1 u.pr.stow. członkami związku

¹⁰⁰⁸ § 7 ust. 1 pkt 3 Statutu PKPar.

¹⁰⁰⁹ § 7 ust. 1 pkt 2 Statutu PKPar.

¹⁰¹⁰ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 297.

¹⁰¹¹ Art. 1 ust. 2 Statutu PKOL. Na temat statusu PKOL zob. więcej: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 328-329.

¹⁰¹² Art. 24 ust. 1 u.s.

stowarzyszeń mogą być wyłącznie stowarzyszenia oraz inne osoby prawne¹⁰¹³. W Statucie PKOL określone zostały natomiast 4 rodzaje członkostwa¹⁰¹⁴:

- 1) olimpijskie¹⁰¹⁵;
- 2) zwyczajne¹⁰¹⁶;
- 3) wspierające¹⁰¹⁷;
- 4) honorowe¹⁰¹⁸.

Chociaż art. 25 u.s. jest poświęcony w całości kompetencjom PKOL, to nie jest to jedyny przepis, na podstawie którego zostały mu one przyznane. Ustawodawca określił kompetencje PKOL w sposób bardzo oszczędny i ogólny, uznając, że jest to organizacja, która:

- 1) samodzielnie wyznacza i realizuje cele związane z ruchem olimpijskim¹⁰¹⁹;
- 2) współpracuje z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej w zakresie sportu¹⁰²⁰;
- 3) opiniuje projekty założeń aktów prawnych oraz projekty aktów prawnych w zakresie sportu¹⁰²¹.

Taka decyzja legislacyjna wynika z ograniczenia ingerencji w krajowe kwestie związane z ruchem olimpijskim, a w ocenie komentatorów, stanowi przejaw podkreślenia jego autonomicznego charakteru¹⁰²². Ustawodawca zakłada, że PKOL powinien samodzielnie wyznaczać i realizować cele „związane z ruchem olimpijskim” – pozostawiona jest więc autonomia odnosząca się do jego działalności, ale tylko i wyłącznie w zakresie związania jej z ruchem olimpijskim. Jak zostało to natomiast ukazane powyżej, samo zdefiniowanie ruchu olimpijskiego, tj. określenie jego zakresu pojęciowego jest zadaniem niełatwym, a tak właściwie można uznać, że jest to zbiór wszystkich elementów związanych z uprawianiem

¹⁰¹³ Zob. także: K. Grabska-Luberadzka, *Polski Komitet Olimpijski (PKOL)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 138. Autorka powołuje się także na twierdzenia innych przedstawicieli doktryny, zob. J. Wilk, *Stowarzyszenia* [w:] *Materialne prawo administracyjne*, red. M. Miemiec, Warszawa 2013, s. 74. Na temat charakteru prawnego PKOL zob. także: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 300-302.

¹⁰¹⁴ Art. 8 pkt 1-4 Statutu PKOL.

¹⁰¹⁵ Członkami olimpijskimi PKOL są: 1) p.z.s., wskazane w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, działające w sportach objętych programem najbliższych Igrzysk Olimpijskich, 2) członkowie MKOl posiadający obywatelstwo polskie, 3) Towarzystwo Olimpijczyków Polskich, art. 9 ust. 1 Statutu PKOL.

¹⁰¹⁶ Członkami zwyczajnymi PKOL mogą być: 1) p.z.s. działające w sportach nie objętych programem Igrzysk Olimpijskich, 2) osoby prawne, które są związane z ruchem olimpijskim, propagują idee olimpijskie lub przyczyniają się do rozwoju sportu polskiego, art. 10 ust. 1 Statutu PKOL.

¹⁰¹⁷ Członkami wspierającymi PKOL mogą być osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które popierają cele statutowe PKOl i zadeklarowały świadczenia materialne, art. 11 ust. 1 Statutu PKOL.

¹⁰¹⁸ Osobom fizycznym, szczególnie zasłużonym w działalności w krajowym lub międzynarodowym ruchu olimpijskim, może być nadana godność honorowego członka PKOl, art. 12 ust. 1 Statutu PKOL.

¹⁰¹⁹ Art. 24 ust. 2 u.s.

¹⁰²⁰ Art. 25 ust. 1 u.s.

¹⁰²¹ Art. 25 ust. 3 u.s.

¹⁰²² M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 329-330.

sportu w ramach ruchu olimpijskiego, czyli obejmuje on praktycznie każdy przejaw sportu olimpijskiego¹⁰²³, w związku z czym pozostaje praktycznie nieograniczony. Pierwsza z powyższych kompetencji znajduje swoje uszczegółowienie w Statucie PKOL, w ramach którego doszło do samodzielnego wyznaczenia¹⁰²⁴ celów PKOL¹⁰²⁵, których analiza uprawnia do stwierdzenia, że PKOL „nie wychodzi” poza przyznany mu ustawowo zakres kompetencji w ramach ruchu olimpijskiego. Wyznaczenie celów jest pierwszym elementem działania PKOL, natomiast drugim jest ich realizacja¹⁰²⁶ - w tym zakresie także są one wyznaczane samodzielnie, natomiast muszą być one „związane z ruchem olimpijskim”. Ponownie, z uwagi na niemalże nieograniczony zakres tego pojęcia, należy stwierdzić, że PKOL nie wykracza poza przyznany ustawowo zakres autonomii.

¹⁰²³ Tj. w ramach dyscyplin olimpijskich.

¹⁰²⁴ W art. 24 ust. 2 u.s. mowa jest o tym, że PKOL samodzielnie: 1) wyznacza i 2) realizuje cele związane z ruchem olimpijskim.

¹⁰²⁵ Zgodnie z art. 6 Statutu PKOL celami działalności PKOl są w szczególności: 1) rozwój, promowanie i ochrona Ruchu Olimpijskiego w Polsce oraz propagowanie, krzewienie i upowszechnianie zasad olimpizmu, zgodnie z Kartą Olimpijską; 2) reprezentowanie polskiego sportu przed MKOl i narodowymi komitetami olimpijskimi, międzynarodowymi federacjami sportu olimpijskiego i innymi organizacjami międzynarodowymi; 3) rozwój i promocja sportu jako zbioru form aktywności fizycznej prowadzącej do osiągania wyników sportowych na wysokim poziomie; 4) działalność kulturalna polegająca na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty olimpijskiej; 5) ustalanie, zgłaszanie i zapewnianie uczestnictwa polskiej reprezentacji w Igrzyskach Olimpijskich i innych zawodach organizowanych pod patronatem MKOl lub Stowarzyszenia Europejskich Komitetów Olimpijskich; 6) tworzenie warunków do polubownego rozstrzygnięcia sporów w sporcie oraz możliwości rozpoznawania odwołań od decyzji dyscyplinarnych i regulaminowych wydanych przez właściwe organy p.z.s., z zastrzeżeniem art. 7 ust. 4; 7) zapobieganie i zwalczanie dopingiu oraz korupcji w sporcie; 8) promocja zasad *fair play* oraz rozwój stosunków społecznych związanych z czynnym i biernym uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym; 9) utrzymywanie stałych kontaktów oraz niesienie pomocy olimpijczykom; Statut PKOl w brzmieniu ustalonym przez Walne Zgromadzenie Sprawozdawcze PKOl w dniu 8 listopada 2021 roku; 10) działanie na rzecz ochrony środowiska w tym utrzymanie odpowiedniego stanu technicznego i estetycznego Centrum Olimpijskiego stanowiącego siedzibę PKOl, ośrodek edukacji olimpijskiej oraz działalności polskiego środowiska olimpijskiego; 11) działanie na rzecz równouprawnienia w sporcie ze względu na płeć oraz przeciwdziałania dyskryminacji w sporcie.

¹⁰²⁶ PKOl wypełnia swoje statutowe cele w szczególności poprzez: 1) wykonywanie zadań wynikających z postanowień i zaleceń MKOl; 2) postępowanie zgodne z regułami olimpijskimi zawartymi w Karcie Olimpijskiej oraz tradycjami polskiego i międzynarodowego ruchu olimpijskiego; 3) współpracę z polskimi związkami sportowymi, stowarzyszeniami i klubami sportowymi, władzami publicznymi i przedsiębiorcami; 4) przyjęcie i wdrażanie Światowego Kodeksu Antydopingowego; 5) nadzór, organizację i koordynację działań związanych z zapewnieniem udziału w Igrzyskach Olimpijskich i innych zawodach organizowanych pod patronatem MKOl lub EOC; 6) udział w wydarzeniach związanych z przygotowaniem olimpijskim, sportem, kulturą i ochroną środowiska; 7) zgłaszanie miasta kandydującego do organizacji Igrzysk Olimpijskich w Polsce; 8) wypowiedzanie się w sprawach publicznych związanych ze sportem i jego rolą w społeczeństwie i wydawanie stosownych opinii dla potrzeb organów władzy publicznej; 9) inspirowanie i organizowanie imprez sportowych, szczególnie w sportach olimpijskich; 10) prowadzenie działalności informacyjnej, szkoleniowej oraz oświatowej a także wydawniczej i kulturalnej; 11) udzielanie wsparcia olimpijczykom; 12) współpracę ze sportowymi organizacjami polonijnymi; 13) współpracę i udzielanie wsparcia placówkom edukacyjnym oraz terytorialnym jednostkom organizacyjnym polskiego ruchu olimpijskiego; 14) pozyskiwanie środków finansowych dla prowadzenia działalności statutowej; 15) realizowanie zadań publicznych w zakresie sportu, kultury i ochrony środowiska; 16) prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, z przeznaczeniem uzyskanych dochodów na cele statutowe; 17) powoływanie fundacji, spółek, wstępowanie do spółek oraz udział w innych przedsięwzięciach gospodarczych; 18) wspieranie i promocja kobiet w sporcie na wszystkich poziomach i we wszystkich strukturach, art. 7 ust. 1 Statutu PKOL.

Oprócz powyższego, PKOL jest zobowiązany do współpracy z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej w zakresie sportu – nie jest jednakże sprecyzowane na czym rzeczona współpraca ma polegać oraz na podstawie jakich kryteriów¹⁰²⁷. Współpraca ma dotyczyć zakresu sportu – co biorąc pod uwagę rozważania przewidziane w rozdziale I, uprawnia ministra do żądania na tej podstawie współpracy PKOL niemalże w każdej sprawie dotyczącej aktywności fizycznej. Jak wskazuje się w doktrynie, w praktyce ustalenie tego obowiązku „będzie dokonywane w odniesieniu do konkretnych sytuacji faktycznych, które z uwagi na swój charakter, czy doniosłość będą wymagały współdziałania” – w literaturze wskazano następujące przykłady jak: przyjęcie programu przygotowań olimpijskich, czy ustalenie składu reprezentacji olimpijskiej¹⁰²⁸.

Ostatnią – 3 kompetencją PKOL jest opiniowanie projektów założeń aktów prawnych oraz projektów aktów prawnych w zakresie sportu. Ponownie więc, biorąc pod uwagę ustawowe znaczenie pojęcia „sport”, minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest uprawniony do żądania od PKOL zaopiniowania jakiegokolwiek projektu, a nie przykładowo odnoszącego się do *stricte* dotyczącego PKOL albo szerzej – ruchu olimpijskiego.

PKOL posiada także szereg praw wyłącznych nadanych mu w treści u.s., wśród których wyróżnić należy:

- 1) wyłączne uprawnienie do umieszczenia na stroju reprezentacji olimpijskiej godła Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że przepisy MKOL stanowią inaczej¹⁰²⁹;
- 2) wyłączne uprawnienie do wykorzystania do swoich celów gospodarczych przedmiotów będących odwzorowaniem stroju reprezentacji olimpijskiej, w zakresie wyznaczonym przez przepisy Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego¹⁰³⁰;
- 3) wyłączne uprawnienie do używania jakiegokolwiek znaku lub innego oznaczenia, składającego się z symbolu olimpijskiego lub zawierającego symbol olimpijski oraz określonych nazw¹⁰³¹.

Uwagę zwraca także to, że nadzór nad działalnością PKOL nie został przekazany ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej, tak jak ma to miejsce przykładowo w przypadku p.z.s. W doktrynie taka niekonsekwencja ustawodawcy i tym samym – pozostawienie na podstawie u.pr.stow. kompetencji nadzorczych Prezydentowi miasta stołecznego Warszawy poddawana

¹⁰²⁷ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 331.

¹⁰²⁸ Tamże, s. 331.

¹⁰²⁹ Art. 13 ust. 2 u.s.

¹⁰³⁰ Art. 13 ust. 3 u.s.

¹⁰³¹ Mowa o następujących nazwach: Igrzyska Olimpijskie, Igrzyska XXX Olimpiady, Igrzyska XXXI Olimpiady, Igrzyska XXXII Olimpiady, Igrzyska XXXIII Olimpiady, Igrzyska XXXIV Olimpiady, Igrzyska XXXV Olimpiady, Komitet Olimpijski, Reprezentacja Olimpijska, Ruch Olimpijski i Karta Olimpijska, art. 25 ust. 3 u.s.

jest znacznej krytyce, w szczególności z uwagi na brak odpowiednich środków oraz doświadczenia po stronie tego organu do sprawowania nadzoru nad *stricte* sportowym podmiotem¹⁰³².

Co bardzo istotne, z punktu widzenia rozdziału IV, ustawodawca nie nadał PKOL tożsamy do p.z.s. kompetencji w zakresie ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym¹⁰³³. Jest to spowodowane przede wszystkim tym, że PKOL jako organizacja nie jest odpowiedzialny za organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego na terenie Polski, ale jako organizacja jest powołany do „wyższych” celów, które zbiorczo można określić jako wytyczanie kierunku rozwoju polskiego sportu oraz reprezentowanie go „na zewnątrz”, tj. w szczególności w ramach MKOL. W doktrynie podkreśla się, że PKOL nie jest organizacją, która jest odpowiedzialna za codzienne organizowanie i zarządzanie sportem – jego rola w doktrynie sprowadzana jest głównie do integracji społeczności sportowej, kultywowania tradycji, promowania olimpizmu, wyłaniania reprezentacji olimpijskiej i zapewnienia niezbędnej logistyki związanej z udziałem polskich sportowców w igrzyskach olimpijskich¹⁰³⁴. Nie oznacza to jednak, że działania te odbywają się w sferze pozaprawnej – każda decyzja podejmowana przez PKOL musi mieć swoją podstawę prawną – zarówno ustawową, jak i wewnętrzną – tj. statutową.

4.5.2. Polski Komitet Paralimpijski

O ile ustawodawca narzucił PKOL jedną możliwą formę prawną – związku stowarzyszeń, o tyle w przypadku PKPar dopuszczona została jedna z dwóch form – tj. albo stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń¹⁰³⁵. PKPar zdecydował się prowadzić swoją działalność w oparciu o drugą z w/w form prawnych i określił w swoim statucie sam siebie jako: „organizację pozarządową, która samodzielnie wyznacza swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne, a także samodzielnie ustala w drodze aktów wewnętrznych reguły swego działania i formy realizacji zadań statutowych.”¹⁰³⁶.

¹⁰³² Tak: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 329; E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 302.

¹⁰³³ W tym zakresie E. Krześniak podkreśla, że PKOL nie jest p.z.s., a „jego szczególny status wynika z wyjątkowego statusu prawnego MKOL i uznania, jaką organizacja ta cieszy się na świecie”, E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 302.

¹⁰³⁴ Tak: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 303; B. Chełmecki, *Rola menadżera w polskim związku sportowym a jego przygotowanie zawodowe*, Warszawa 2016, s. 47.

¹⁰³⁵ Art. 26 ust. 1 u.s.

¹⁰³⁶ § 1 ust. 2 Statutu PKPar.

Ustawodawca nie przewidział dla PKPar takiego samego wyjątku jak dla PKOL w zakresie przyznania możliwości przyjęcia w krąg członków osób fizycznych. W PKPar wyróżniono trzy rodzaje członkostwa¹⁰³⁷:

- 1) zwyczajne¹⁰³⁸;
- 2) honorowe¹⁰³⁹;
- 3) wspierające¹⁰⁴⁰.

Uwagę zwraca fakt, że przewiduje się przyznawanie członkostwa honorowego osobom fizycznym, co mając na uwadze brak *lex specialis* w treści u.s. jest działaniem niezgodnym z u.pr.stow, do którego należy odwołać się w kwestiach nieuregulowanych w u.s.

W kontekście kompetencji PKPar, w porównaniu do PKOL teoretycznie wydają się one bardziej szerokie. Wynika to z tego, że ustawodawca przewidział, że jest to podmiot odpowiedzialny za organizowanie narodowego ruchu paraliimpijskiego osób niepełnosprawnych, a także przewidział, że do jego działalności stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 ust. 2 i art. 25 ust. 1 i 2 u.s. Oznacza to, że aktualność zachowują powyższe rozważania na temat PKOL, które można bezpośrednio inkorporować także na grunt działalności prowadzonej przez PKPar. PKPar – analogicznie do PKOL – samodzielnie wyznacza¹⁰⁴¹ i realizuje¹⁰⁴² cele związane z ruchem paraliimpijskim osób niepełnosprawnych. W zakresie pozostałych kompetencji, kwestii związanych z nadzorem nad PKPar, odesłać należy do wyżej przedstawionych twierdzeń przy okazji omawiania statusu oraz kompetencji PKOL.

¹⁰³⁷ § 9 Statutu PKPar.

¹⁰³⁸ Członkami zwyczajnymi Komitetu są: 1) Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych „Start”; 2) Związek Stowarzyszeń Sportowych „Sprawni Razem”; 3) Fundacja Aktywnej Rehabilitacji; 4) Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „CROSS”; 5) Związek Kultury Fizycznej „OLIMP”; 6) Polski Związek Bocci; 7) pozostali członkowie zwyczajni Komitetu powołani w sposób określony w ust. 2 (§ 10 ust. 1 Statutu PKPar).

¹⁰³⁹ Osobom fizycznym, szczególnie zasłużonym dla rozwoju kultury fizycznej osób niepełnosprawnych, może zostać nadana przez Zarząd Komitetu godność członka honorowego Komitetu. Zarząd Komitetu może również pozbawić godności członka honorowego (§ 12 ust. 1 Statutu PKPar).

¹⁰⁴⁰ Członkami wspierającymi mogą być osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, działające w celu rozwoju kultury fizycznej osób niepełnosprawnych (§13 ust. 1 Statutu PKPar).

¹⁰⁴¹ 1. Celem Komitetu w szczególności jest: 1) propagowanie, krzewienie i upowszechnianie zasad oraz idei paraliimpizmu; 2) przygotowywanie, zgłaszanie i uczestnictwo polskiej reprezentacji narodowej w Igrzyskach Paraliimpijskich oraz innych zawodach krajowych i zagranicznych; 3) współdziałanie w inspirowaniu i organizowaniu sportu osób niepełnosprawnych, szczególnie paraliimpijskiego w Polsce; 4) reprezentowanie polskiego sportu niepełnosprawnych w Międzynarodowym Komitecie Paraliimpijskim oraz wobec narodowych komitetów paraliimpijskich; 5) wykonywanie zadań wynikających z postanowień MKPar i zadań zleczanych przez władze państwa, § 7 ust. 1 Statutu PKPar.

¹⁰⁴² Komitet realizując swoje statutowe działania, współdziała z organizacjami kultury fizycznej, organizacjami młodzieżowymi, związkami zawodowymi oraz instytucjami i organizacjami zainteresowanymi rozwojem kultury fizycznej osób niepełnosprawnych, § 8 Statutu PKPar.

Jednakże, w kontekście obu tych podmiotów, trzeba wskazać, że PKOL i PKPar to podmioty inne niż p.z.s., mają inny zakres kompetencji, a przede wszystkim państwo nie przekazało im określonych praw wyłącznych. Tym samym, działania przez nie podejmowane są „miękkie” i nie przewidują bezpośredniej ingerencji w organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego. Ich szczególny status wynika natomiast z uznawanego przez państwo szczególnego statusu prawnego MKOL oraz MKPar. W tym kontekście, w projekcie u.s. wskazano co następuje: „Projektowana ustawa, ustalając ramy dla narodowego ruchu olimpijskiego i paralimpijskiego, umacnia rolę PKOL i PKPar odpowiednio w sporcie olimpijskim i paralimpijskim. Ważną i akcentowaną rolą tych podmiotów będzie stworzenie pewnego rodzaju pomostu między p.z.s., a organami władzy publicznej. PKOL i PKPar będą bowiem współpracowały z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej w zakresie opracowania i realizacji strategii rozwoju sportu, natomiast organy administracji rządowej będą miały obowiązek przedstawiania PKOL i PKPar do zaopiniowania projekty aktów prawnych w przedmiotowym zakresie.”¹⁰⁴³.

PKPar jest kolejną z polskich organizacji sportowych, która nie uzyskała analogicznego do p.z.s. uprawnienia ustawowego do ustanawiania i realizacji reguł związanych ze współzawodnictwem paralimpijskim. Nie budzi jednak wątpliwości, że podmiot ten tworzy prawo wiążące podmioty związane z ruchem paralimpijskim i tym samym swoją działalnością współtworzy całokształt prawa sportowego wewnętrznego.

5. Międzynarodowe organizacje sportowe

Omówienie struktury polskiego sportu nie byłoby zupełne bez wskazania roli międzynarodowych organizacji sportowych. O tym, że międzynarodowe organizacje sportowe stały się „głównym architektem sportowej rzeczywistości” wspomina H. Radke¹⁰⁴⁴. Na poprzednich stronach wielokrotnie było przywoływane ich znaczenie także i dla polskiego sportu, przede wszystkim w kontekście obowiązującej hierarchii sportu. Nie można bowiem odnosić się do kwestii organizowania sportu w jakimkolwiek kraju – czyli opisywać w jaki sposób działają najważniejsze krajowe organizacje sportowe – bez wzmianki o wpływie nadrzędnych dla nich organizacji międzynarodowych.

Na czele światowego sportu stoi MKOL, w którym zrzeszone są m.in. międzynarodowe

¹⁰⁴³ Uzasadnienie projektu u.s., s. 15.

¹⁰⁴⁴ H. Radke, *Międzynarodowe federacje sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 87; H. Radke, *Prawo międzynarodowych federacji...*, s. 339.

federacje sportowe – przy czym nie są one formalnie członkami MKOL, ale korzystają z jego uznania¹⁰⁴⁵, legitymującego prowadzenie działalności przez daną federację w ramach danej dyscypliny sportu na całym świecie. MKOL prowadzi dwa wykazy międzynarodowych federacji sportowych. Jedne z nich to międzynarodowe federacje sportowe, które odpowiadają za integralność sportu na szczeblu międzynarodowym¹⁰⁴⁶. Organizacje te są odpowiedzialne za zarządzanie poszczególnymi dyscyplinami sportowymi na poziomie światowym. Są one także strukturalnie powiązane z federacjami krajowymi, choć pozostają niezależne i autonomiczne, to muszą zapewnić, że ich statuty, praktyki i działania są zgodne z Kartą Olimpijską¹⁰⁴⁷. MKOL dopuszcza podział obowiązków polegający na tym, że międzynarodowe federacje sportowe są „odpowiedzialne i zobowiązane do zarządzania i monitorowania codziennego funkcjonowania różnych dyscyplin sportowych na świecie, w tym tych objętych programem, praktycznej organizacji wydarzeń podczas igrzysk” oraz za nadzór nad rozwojem sportowców uprawiających te dyscypliny na każdym poziomie¹⁰⁴⁸. Ponadto, każda z nich zarządza swoim sportem na poziomie światowym i zapewnia jego promocję i rozwój. Monitorują codzienną administrację swoich sportów i gwarantują regularną organizację zawodów, a także poszanowanie zasad *fair play*. Przykładami takich międzynarodowych federacji sportowych, którym MKOL pozostawia znaczną niezależność są: FIFA, FIVB, *World Athletics*.

Drugim rodzajem międzynarodowych federacji sportowych, którym MKOL udziela swojego uznania są te międzynarodowe federacje sportowe, które administrują dyscyplinami sportu, ale nie są częścią programu olimpijskiego. Mowa tu m.in. o takich dyscyplinach sportu, jak: polo (zarządzane przez *Federation of International Polo*), przeciąganie linii (zarządzane przez *Tug of War International Federation*), czy też unihokej (zarządzane przez *International Floorball Federation*). Te organizacje sportowe wprawdzie częściowo pozostają uwzględnione w strukturze organizacyjnej światowego sportu, natomiast z uwagi na fakt, że ich funkcjonowanie nie jest poddane pod regulacje Karty Olimpijskiej odnoszące się wprost do międzynarodowych federacji sportowych¹⁰⁴⁹, ich funkcjonowanie nie będzie uwzględnione w niniejszej pracy.

De facto to MKOL i międzynarodowe federacje sportowe wytyczają kierunek rozwoju światowego sportu, mając tym samym wpływ na wewnętrzne sprawy o charakterze sportowym

¹⁰⁴⁵ O którym jest mowa wprost w art. 3 oraz art. 25 Karty Olimpijskiej.

¹⁰⁴⁶ MKOL, *International Sports Federations*, <https://olympics.com/ioc/international-federations> [dostęp: 26.06.2023].

¹⁰⁴⁷ Tamże.

¹⁰⁴⁸ Tamże.

¹⁰⁴⁹ Art.25 i 26 Karty Olimpijskiej.

w każdym kraju. Dążeniem każdej krajowej organizacji sportowej jest uzyskanie członkostwa w swoim międzynarodowym odpowiedniku – zarówno na szczeblu kontynentalnym, jak i światowym. Odbywa się to z prostego powodu – celem prowadzenia działalności przez organizacje sportowe jest nie tylko organizowanie współzawodnictwa sportowego na terenie kraju, ale także branie udziału w rozgrywkach międzypaństwowych – dotyczy to reprezentacji narodowych – oraz umożliwienia brania udziału w rozgrywkach międzynarodowych klubom prowadzącym działalność sportową na terenie tego państwa.

W II rozdziale opisany został historyczny rozwój międzynarodowego sportu i chronologia powstawania organizacji sportowych różnego rodzaju. Pierwotnie, osoby zainteresowane prowadzeniem działalności sportowej dokonywały tego na szczeblu lokalnym, stopniowo generując zainteresowanie u większego grona, doprowadzając do powstawania organizacji krajowych, a następnie kontynentalnych i międzynarodowych. Źródło kompetencji każdej z organizacji międzynarodowych powinno być natomiast postrzegane z punktu widzenia historycznego momentu jej powstawania – na początku ich funkcjonowania kompetencje przekazywane międzynarodowym organizacjom sportowym były raczej bardzo ogólne¹⁰⁵⁰, natomiast ich rozwój organizacyjny oraz gospodarczy doprowadził do tego, że w obecnych czasach pełnią one *de facto quasi*-państwową rolę, posiadając własną władzę ustawodawczą, wykonawczą oraz sądowniczą, równocześnie „broniąc” swojej autonomii, tj. niezależności od władzy państwowej w podejmowaniu decyzji odnoszących się do kierunku rozwoju współzawodnictwa sportowego. Uznaje się też niekiedy, że organizacje takie jak MKOL dysponują większą potęgą faktyczną niż wiele państw narodowych¹⁰⁵¹.

Jeśli chodzi natomiast o zagadnienia związane z tytułową działalnością prawotwórczą organizacji sportowych, sytuacja prezentuje się w ten sposób, że analizując statuty organizacji sportowych każdego szczebla następuje pewnego rodzaju „efekt domina”, tj. każdorazowo od organizacji niższego rzędu, wymagane jest podporządkowanie oraz przestrzeganie regulacji prawnych występujących w organizacji wyższego rzędu, co oznacza, że w teorii – nawet osoba zatrudniona na podstawie umowy cywilnoprawnej (przykładowo zawodnik) przez klub sportowy występujący w niższej lidze rozgrywkowej, powinna przestrzegać przepisów ustanowionych przez¹⁰⁵²:

¹⁰⁵⁰ Czego przykładem są treści pierwszych dokumentów uznawanych obecnie za poprzednie wersje Karty Olimpijskiej – zawierały one w sobie szereg ogólnych postanowień oraz zakreślały w bardzo szeroki sposób kompetencje MKOL.

¹⁰⁵¹ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 298; S. Gardiner, J. O’Leary [w:] *Sports law*, red. S. Gardiner et al., s. 5.

¹⁰⁵² Jeśli zawodnik jest zatrudniony w klubie występującym na najwyższym poziomie rozgrywkowym, istnieje także znaczne prawdopodobieństwo, że podlegać będzie przepisom stanowionym przez ligę zawodową.

- 1) związek sportowy, który organizuje i prowadzi te rozgrywki;
- 2) p.z.s., którego członkiem jest związek oraz klub sportowy;
- 3) kontynentalną organizację sportową, w której zrzeszony jest p.z.s.;
- 4) międzynarodową federacją sportową, w której zrzeszony jest p.z.s.;
- 5) MKOL, który uznaje funkcjonowanie danej międzynarodowej federacji sportowej;
- 6) upoważnioną do stanowienia przepisów sportowych światową organizację sportową¹⁰⁵³.

Przez międzynarodowe organizacje sportowe rozumie się międzynarodowe federacje sportowe, międzynarodowe podmioty sportowe utworzone w innym celu niż organizowanie współzawodnictwa sportowego w danym sporcie oraz MKOL. Artur Miazek proponuje bardziej rozbudowany ich podział, tj. na:

- 1) organizacje zarządzające – w ramach których wyróżnia się organizacje tzw. *multi-sport event* oraz organizacje reprezentujące konkretny sport;
- 2) organizacje wyspecjalizowane – w ramach których wyróżnia się organizacje o funkcjach zarządzających oraz o funkcjach informacyjno-edukacyjnych oraz
- 3) organizacje przedstawicielskie¹⁰⁵⁴.

Autor ten nie omawia jednakże każdego rodzaju z tych organizacji, natomiast biorąc pod uwagę zaproponowany przez tego autora podział międzynarodowych organizacji sportowych, z punktu widzenia przedmiotowej rozprawy doktorskiej, omawiane są wyłącznie te odpowiedzialne w ocenie tego autora za zarządzanie sportem (oraz jego organizowanie) – zarówno w odniesieniu do jednej dyscypliny sportu, jak i do wielu.

Polski ustawodawca również dostrzega rzeczywiste znaczenie międzynarodowych organizacji sportowych wielokrotnie odnosząc się do nich w treści u.s. W ten sposób dochodzi do usankcjonowania w prawie polskim działalności prywatnych podmiotów prawa zagranicznego w zakresie sportu, które *de facto* objęły swoim monopolem światową działalność w określonej dyscyplinie sportu. Ustawodawca w ten sposób „uznaje” międzynarodowe organizacje sportowe na szczyście struktury organizacyjnej sportu, także i w odniesieniu do prawa krajowego. Uwagę zwraca przede wszystkim to, że jednym z niezbędnych załączników, który musi przedłożyć do ministra właściwego do spraw kultury fizycznej związek sportowy, ubiegający się o status p.z.s., jest zaświadczenie o przynależności do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paralimpijskim lub innej uznanej przez MKOL albo ujętej w wykazie, o którym mowa w art. 11 ust. 2a u.s.

¹⁰⁵³ Której występowanie nie jest regułą, jako przykład można wskazać IFAB, który jest uprawniony do stanowienia reguł sportowych w piłce nożnej na całym świecie.

¹⁰⁵⁴ A. Miazek, *MKOL i FIFA jako aktorzy stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2019, s. 39.

W praktyce więc, wydanie decyzji administracyjnej w przedmiocie utworzenia p.z.s. uzależnione jest od istnienia międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paralimpijskim lub innej uznanej przez MKOL albo ujętej w wykazie organizacji prowadzonym przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej¹⁰⁵⁵.

Przy okazji opisu międzynarodowych organizacji sportowych, zabiegiem wartym uwagi jest ukazanie, w jaki sposób podmioty te opisują swoją działalność w swoich wewnętrznych aktach prawnych – czyli jakie swoje cechy uznają za najistotniejsze w celu osiągnięcia omawianego statusu:

- 1) „MKOL jest organizacją międzynarodową, pozarządową, nienastawioną na zysk¹⁰⁵⁶, zarejestrowaną na czas nieokreślony, będącą osobą prawną o statusie stowarzyszenia, uznaną przez Radę Federacji Szwajcarskiej¹⁰⁵⁷ zgodnie z umową zawartą w dniu 1 listopada 2000 roku”¹⁰⁵⁸;
- 2) „FIFA jest stowarzyszeniem zarejestrowanym w rejestrze handlowym Kantonu Zurych zgodnie z art. 60 ff. szwajcarskiego kodeksu cywilnego”¹⁰⁵⁹;

¹⁰⁵⁵ Zob. art. 11 ust. 2 pkt 4 oraz ust. 2a u.s.

¹⁰⁵⁶ Regułą pozostaje, że międzynarodowe organizacje sportowe przyjmują status organizacji *non-profit*, przewidując w treści swoich statutów, że środki mogą być wykorzystane wyłącznie do realizacji celów określonych w statucie, tak np.: Art. 3.1. Statutu FIBA, zgodnie z którym: *FIBA is a non-profit-making organisation and does not pursue any objective for its own gains. It shall pursue solely and directly objectives of general interest in accordance with the laws of Switzerland. The financial resources of FIBA may be used only in pursuit of the objectives laid down in these General Statutes*; art. 1.2.1. Konstytucji FIVB: *The International Volleyball Federation (FIVB), the supreme authority for Volleyball, was founded on 20 April 1947 in Paris, France, as a non-profit organization. The founding National Federations of the FIVB are Belgium, Brazil, Czechoslovakia, Egypt, France, Hungary, Italy, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, United States of America, Uruguay and Yugoslavia*; UEFA oraz FIFA także pozostają organizacjami nienastawionymi na zysk, co nie znalazło natomiast bezpośredniego odzwierciedlenia w treści ich statutu, ale zostało wspomniane w treści innych dokumentów pochodzących od tych organów: w jednym z załączników do raportu finansowego za sezon rozgrywkowy 2017/2018, UEFA wskazała, że jest: *an international non-governmental, not-for-profit organisation in the form of an association according to Swiss law and is domiciled in Nyon, Switzerland*, zob. UEFA, *Financial Report 2017/2018 Annex*, https://editorial.uefa.com/resources/024e-0f842e7f6740-94cb85db46e2-1000/2017_18_uefa_financial_report_-_annex.pdf [dostęp: 12.07.2022], s. 6.; FIFA określiła swój status w dokumencie, w ramach którego odpowiadała na szereg powstałych wątpliwości związanych z organizacją Mistrzostw Świata w Brazylii w 2014 r. w następujący sposób: *FIFA is an association of associations with a non-commercial, not for profit purpose that uses significant funds in the pursuit of its statutory objectives, which include developing the game of football around the world, organising its own international competitions, and drawing up regulations for association football while ensuring their enforcement*, zob. FIFA, *FAQ: Setting the record straight*, <https://digitalhub.fifa.com/m/6527c87b9112737c/original/xrpf7f7fhkjczznkwa0-pdf.pdf> [dostęp: 12.07.2022], s. 2.

¹⁰⁵⁷ Nie przez przypadek to Szwajcaria stała się miejscem, w którym wiele międzynarodowych organizacji sportowych ulokowało swoje siedziby, co zostało szerzej wytłumaczone na następnych stronach.

¹⁰⁵⁸ Art. 15 ust. 1 Karty Olimpijskiej.

¹⁰⁵⁹ Art. 1 ust. 1 Statutu FIFA. Tekst oryginalny: *The Fédération Internationale de Football Association (FIFA) is an association registered in the Commercial Register of the Canton of Zurich in accordance with art. 60 ff. of the Swiss Civil Code.*

- 3) „UEFA jest stowarzyszeniem wpisanym do rejestru spółek na warunkach określonych w art. 60 i następnych szwajcarskiego kodeksu cywilnego. UEFA jest neutralna pod względem politycznym i religijnym¹⁰⁶⁰”;
- 4) „FIBA jest niezależnym stowarzyszeniem składającym się z krajowych federacji członkowskich na całym świecie, zgodnie z rozdziałem 2 niniejszego Statutu¹⁰⁶¹”;
- 5) „FIVB jest międzynarodową pozarządową organizacją non-profit, składającą się z zrzeszonych w niej Federacji Narodowych, które dobrowolnie i swobodnie przystąpiły do niej w celu administrowania i zarządzania sportem Siatkówki i wszystkimi jego dyscyplinami (w tym w szczególności siatkówka plażowa i *Park Volley*) na całym świecie dla zawodników płci męskiej i żeńskiej”¹⁰⁶²;
- 6) „*World Athletics* jest stowarzyszeniem federacji członkowskich i jest jedynym właściwym organem międzynarodowym dla sportu lekkoatletycznego na całym świecie, uznawanym za takie przez MKOL¹⁰⁶³”;

Głównym zadaniem międzynarodowych organizacji sportowych jest zarządzanie określoną dyscypliną sportu na całym świecie¹⁰⁶⁴. Wyjaśniając, na czym rzeczono „zarządzanie” polega, H. Radke wskazuje kilka ról pełnionych w związku z tym przez nie:

- 1) prawodawcy;
- 2) administratora
- 3) *quasi-sądownicza*¹⁰⁶⁵.

Wypełnianie tych ról, skłania ku twierdzeniu, że władza międzynarodowych organizacji sportowych zostaje często zrównywana z władzą porównywalną władzy państwowej¹⁰⁶⁶. Z punktu widzenia przedmiotowej pracy, bezsprzecznie najbardziej istotna pozostaje pierwsza

¹⁰⁶⁰ Art. 1 ust. 1 Statutu UEFA. Tekst oryginalny: *The Union des Associations Européennes de Football (UEFA) shall be a society entered in the register of companies under the terms of Art. 60 et seq. of the Swiss Civil Code. UEFA shall be neutral, politically and religiously, UEFA, UEFA Statutes*, <https://documents.uefa.com/v/u/OsX12S7PUiUKy7gCop4Q5w> [dostęp: 12.07.2022]. Podobnie określono w art. 1.3. Statutu FIBA, w ramach którego przewidziano, że: *FIBA maintains absolute political and religious neutrality and does not tolerate any form of discrimination*.

¹⁰⁶¹ Art.1.1. Statutu FIBA. Tekst oryginalny: *Fédération Internationale de Basketball (FIBA) is an independent association composed of national member federations worldwide, as provided for under Chapter 2 of these General Statutes*.

¹⁰⁶² Art. 1.1 Konstytucji FIVB. Tekst oryginalny: *FIVB means the International Volleyball Federation, an international non-governmental non-profit organization, composed of its affiliated National Federations which have freely and voluntarily joined it in order to administer and govern the sport of Volleyball and all its disciplines (including notably Beach Volleyball and Park Volley) worldwide for male and female players*.

¹⁰⁶³ Art. 1.1. oraz 1.3. Konstytucji World Athletics. Tekst oryginalny: *World Athletics (formerly known as the International Association of Athletics Federations (IAAF)) is an association of the Member Federations. World Athletics is the sole competent international authority for the sport of Athletics worldwide and is recognised as such by the IOC*.

¹⁰⁶⁴ H. Radke, *Międzynarodowe federacje sportowe* [w:] *Leksykon...*, s. 87.

¹⁰⁶⁵ Tamże, s. 87.

¹⁰⁶⁶ Tamże, s. 87; E. Krześniak, *Kluby...*, s. 86.

z pełnionych ról, tj. rola prawodawcza. Wiąże się to przede wszystkim z tym, że międzynarodowe organizacje sportowe swoim działaniem spajają cały światowy system sportowy w ramach jednej dyscypliny sportu albo wręcz całego sportu¹⁰⁶⁷, zapewniając tym samym harmonizację reguł sportowych oraz kierunków polityki sportowej¹⁰⁶⁸. Rieczona harmonizacja reguł stała się głównym powodem, dla którego organizacje narodowe zdecydowały się utworzyć organizacje nadrzędne dla siebie, zajmujące się sportem na wyższym szczeblu¹⁰⁶⁹. Już chociażby wstępna analiza działań prowadzonych przez międzynarodowe organizacje sportowe, uprawnia do twierdzenia, że nie bez przyczyny rola prawodawcy została wymieniona przez H. Radke na pierwszym miejscu¹⁰⁷⁰. Narzędziem niezbędnym do zarządzania światowym sportem pozostaje przede wszystkim możliwość kreowania regulacji prawnych, które w nim obowiązują – odnosi się to nie tylko do samych reguł sportowych¹⁰⁷¹, ale także do:

- 1) reguł organizacyjnych, za pomocą których organizacja określa, jakie są warunki brania udziału we współzawodnictwie sportowym, tj. kwestie przyznawania licencji, zmiany przynależności klubowej, czy nawet rodzaju obiektu, na jakim współzawodnictwo może się odbywać;
- 2) reguł dyscyplinarnych, których uchwalenie oraz egzekwowanie przeciwdziała nadużyciom w ramach współzawodnictwa sportowego oraz umożliwia organizacji nadzorowanie działań podejmowanych przez jego uczestników oraz karania, a nawet wykluczanie z niego podmiotów niestosujących się do przepisów organizacji.

Międzynarodowe organizacje sportowe na czele z MKOL posiadają szereg praktycznie niczym nie ograniczonych kompetencji w ramach danej dyscypliny sportu. Można natomiast zadać pytanie, w jaki sposób organizacje te zostały wyposażone we wspomniane kompetencje? Sprawują one funkcje przekazane im dobrowolnie przez swoich członków. Każdorazowe powstanie międzynarodowej organizacji jakiegokolwiek rodzaju wiąże się z tym, że jej członkowie muszą przekazać na jej rzecz określone kategorie kompetencji, które dotychczas były przez nie samodzielnie wykonywane. Postępująca profesjonalizacja oraz komercjalizacja

¹⁰⁶⁷ Szereg uniwersalnych zasad dla całego świata sportu zawarty został w Karcie Olimpijskiej MKOL, co oznacza, że mają one także zastosowanie do innych, zrzeszonych w jego ramach międzynarodowych organizacji sportowych.

¹⁰⁶⁸ H. Radke, *Międzynarodowe federacje sportowe* [w:] *Leksykon...*, s. 87.

¹⁰⁶⁹ W tym zakresie odesłać należy do przedstawionej w rozdziale II historii powstania FISA oraz uzasadnienia dla jej powstania, tj. ujednoczenia przepisów obowiązujących w światowym wioślarstwie.

¹⁰⁷⁰ Przykładowo, FIFA określa siebie jako „legislatora we wszystkich rodzajach piłkarskich aktywności”, zob. FIFA, *Rules and reports*, <https://www.fifa.com/legal/documents> [dostęp: 26.09.2022].

¹⁰⁷¹ Czyli tego jak wolno postępować w czasie rozgrywki sportowej – zdarza się, że uchwalanie takich przepisów przekazywane jest przez międzynarodową organizację sportową innej organizacji, czego przykładem jest przekazanie tychże kompetencji na rzecz IFAB przez FIFA.

światowego sportu sprawiła natomiast, że zakres kompetencji pierwotnie przekazywanych międzynarodowym organizacjom sportowym został znacznie poszerzony – co zostało omówione na poprzednich stronach na historycznym przykładzie ewolucji treści Karty Olimpijskiej.

Uwagę można zwrócić na to, jak współcześnie wygląda wyposażanie międzynarodowych organizacji sportowych w uprawnienia odnoszące się do danej dyscypliny sportu, przy czym należy poczynić zastrzeżenie, że nie istnieje możliwość opisanego jednego, istniejącego wzorca dla większości międzynarodowych organizacji sportowych. Jedne z nich wymieniają wyłącznie kilka – jednakże bardzo ogólnie sformułowanych – celów swojej działalności¹⁰⁷², pozostałe natomiast operują bardziej rozbudowanym katalogiem celów¹⁰⁷³ - w tym zakresie warto natomiast pamiętać, że pewnego rodzaju ograniczeniem dla tych podmiotów, których siedziby przeważnie lokowane są w Szwajcarii¹⁰⁷⁴, jest wymóg ich

¹⁰⁷² Przykładowo, FIFA wskazała wyłącznie 7 celów swojej działalności, którymi są: a) stałe doskonalenie gry w piłkę nożną i jej globalna promocja w w świetle jej wartości jednoczących, edukacyjnych, kulturowych i humanitarnych, w szczególności poprzez programy młodzieżowe i rozwojowe; b) organizowanie własnych rozgrywek międzynarodowych; c) opracowywanie rozporządzeń i przepisów regulujących grę w piłkę nożną i spraw pokrewnych oraz zapewnienie ich egzekwowania; d) kontrolowanie każdego rodzaju związkowej gry w piłkę nożną poprzez podejmowanie odpowiednich kroków w celu zapobiegania naruszeniom Statutów, przepisów lub decyzji FIFA lub Praw Gry; e) wykorzystywać swoje wysiłki w celu zapewnienia, że gra w piłkę nożną jest dostępna i zapewniona dla wszystkich, którzy chcą w niej uczestniczyć, niezależnie od płci i wieku; f) promowanie rozwoju kobiecej piłki nożnej oraz pełnego udział kobiet na wszystkich szczeblach zarządzania piłką nożną; g) promowanie uczciwości, etyki i *fair play* w celu zapobiegania wszystkim metodom lub praktykom, takim jak korupcja, doping lub manipulowanie meczami, które mogą zagrażać uczciwości meczów, rozgrywek, zawodników, urzędników i stowarzyszeń członkowskich lub powodować nadużywanie futbolu stowarzyszeniowego (art. 2 Statutu FIFA). *World Rowing* określiła 5 celów swojej działalności (art. 3 pkt 1-5 Statutu *World Rowing*), natomiast FIVB opisała 7 celów (art. 1.4 lit. a-g Konstytucji FIVB).

¹⁰⁷³ Przykładowo, UEFA określa 15 celów swojej działalności: „a) zajmowanie się wszystkimi kwestiami związanymi z europejską piłką nożną b) promować piłkę nożną w Europie w duchu pokoju, zrozumienia i *fair play*, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na politykę płci, religii, rasy lub jakiegokolwiek innego powodu; c) monitorowanie i kontrolowanie rozwoju każdego rodzaju piłki nożnej w Europie; d) organizowanie i prowadzenie międzynarodowych zawodów i turniejów piłki nożnej na poziomie europejskim dla każdego rodzaju piłki nożnej, przy jednoczesnym poszanowaniu zdrowia zawodników; e) zapobieganie wszelkim metodom lub praktykom, które mogłyby zagrażać regularności meczów lub zawodów lub prowadzić do nadużywania piłki nożnej; f) promowanie i ochrona standardów etycznych oraz dobrego zarządzania w europejskiej piłce nożnej; g) zapewnianie, aby wartości sportowe zawsze przeważały nad interesami komercyjnymi; h) redystrybucja dochodów generowanych przez piłkę nożną zgodnie z zasadą solidarności oraz wspieranie reinwestycji na rzecz wszystkich szczebli i dziedzin piłki nożnej, a w szczególności na najniższym szczeblu rozgrywek gry; i) promowanie jedności wśród Stowarzyszeń Członkowskich w sprawach dotyczących europejskiej i światowej piłki nożnej; j) zabezpieczanie ogólnych interesów Stowarzyszeń Członkowskich; k) zapewnienie, że potrzeby różnych zainteresowanych stron w europejskiej piłce nożnej (ligi, kluby, piłkarze, zawodnicy) zostaną zaspokojone; l) działanie jako reprezentatywny głos europejskiej rodziny piłkarskiej jako całości; m) utrzymywanie dobrych stosunków i współpraca z FIFA i innymi Konfederacjami uznanymi przez FIFA; n) zapewnianie, że przedstawiciele w FIFA lojalnie reprezentują poglądy UEFA i działa w duchu europejskiej solidarności; o) szanowanie interesów Stowarzyszeń Członkowskich, rozstrzyganie sporów pomiędzy Stowarzyszeniami Członkowskimi oraz pomaganie im w każdej sprawie na żądanie.” (art. 2 ust. 1 lit. a-o Statutu UEFA). IHF określa 12 celów swojej działalności (art. 3 ust. 2 pkt 1-12 Statutu IHF), FIBA określa 16 celów swojej działalności (art. 4 lit. a-p Statutu FIBA), zaś *World Athletics* opisała swoich 15 celów (art. 4 ust. 1 lit. a-o Statutu *World Athletics*).

¹⁰⁷⁴ W Szwajcarii swoje siedziby ulokowały m.in.: FIFA, UEFA, MKOL, FIBA, *World Rowing*, FIVB, FIG – lista ta nie jest wyczerpująca. Nie jest to jednakże wymóg prawny narzucony przykładowo przez MKOL

zgodności z przepisami powszechnie obowiązującymi w tym kraju, a w szczególności treść szwajcarskiego kodeksu cywilnego, w którym znajdują się przepisy regulujące działalność stowarzyszeń na terenie tego kraju¹⁰⁷⁵. Kraj ten ma wieloletnią tradycję i ugruntowane doświadczenie w goszczeniu instytucji założonych w formie stowarzyszenia. Jednym z kluczowych powodów dla takiego stanu rzeczy jest istnienie bardzo liberalnego oraz elastycznego systemu regulacyjnego, korzystnego otoczenia podatkowego¹⁰⁷⁶ oraz stabilnego systemu politycznego i finansowego, gwarantującego pewność prawną oraz możliwość stabilnego rozwoju swojej działalności¹⁰⁷⁷. Co ciekawe, z samego faktu współtworzenia ruchu olimpijskiego¹⁰⁷⁸, międzynarodowe organizacje sportowe posiadają także szereg dodatkowych obowiązków¹⁰⁷⁹ oraz praw¹⁰⁸⁰.

Kolejnym z zagadnień, które wymagają szerszego omówienia w odniesieniu do działalności międzynarodowych organizacji sportowych, jest kwestia posiadanego przez nie władztwa w stosunku do swoich członków – i nie tylko. Członkostwo w tych podmiotach uzyskują bowiem osoby prawne¹⁰⁸¹, a nie osoby fizyczne, natomiast i tak organizacja sportowa legitymuje się szeregiem kompetencji w stosunku do osób nie posiadających bezpośrednio statusu członkowskiego, ale będących osobami związanymi z członkiem tejże organizacji. Posłużyć w tym zakresie należy się przykładem – trener klubu piłkarskiego występującego w rozgrywkach PKO BP Ekstraklasy jest osobą zatrudnioną przez tenże klub. Sam klub natomiast

i międzynarodowa federacja sportowa ma dowolność wyboru państwa, w którym będzie prowadziła swoją działalność. Przykładowo, *World Athletics* ulokowało swoją siedzibę w Monako, CEV w Luksemburgu, FIBA Europe oraz MKPar w Niemczech, FIA we Francji.

¹⁰⁷⁵ Prawo szwajcarskie (art. 60-79 szwajcarskiego kodeksu cywilnego) przyznaje stowarzyszeniom dużą swobodę w zakresie organizacji i zagadnień zawartych w statucie. Na temat działalności szwajcarskich stowarzyszeń zob. więcej: A.W. Kammerer, T. Sprecher, *Swiss Association*, Zurych 2011.

¹⁰⁷⁶ W tym zakresie zob.: K. Tetlak, *Immunitet podatkowy MKOL [w:] Współczesne wyzwania prawa sportowego: pomiędzy kulturą, biznesem a potrzebą bezpieczeństwa*, red. K. Wróbel, Warszawa 2015, s. 37-46.

¹⁰⁷⁷ Tamże, s. 3.

¹⁰⁷⁸ Obok MKOL oraz narodowych komitetów olimpijskich.

¹⁰⁷⁹ Sformułowanych w treści art. 26 ust. 1 Karty Olimpijskiej, do których zaliczają się: 1) ustanawianie i egzekwowanie, zgodnie z duchem olimpijskim, zasad dotyczących uprawiania ich sportów i zapewnienie ich stosowania; 2) zapewnienia rozwoju swoich sportów na całym świecie; 3) przyczynianie się do osiągnięcia celów określonych w Karcie Olimpijskiej, w szczególności poprzez rozpowszechnianie olimpizmu i edukacji olimpijskiej; 4) wspieranie MKOL w przeglądzie kandydatur do organizacji Igrzysk Olimpijskich dla swoich dyscyplin sportowych; 5) przyjęcie odpowiedzialności za kontrolę i kierowanie swoimi sportami na Igrzyskach Olimpijskich; 6) w przypadku innych międzynarodowych zawodów wielosportowych odbywających się pod patronatem MKOL, międzynarodowe federacje sportowe mogą przyjąć lub przekazać odpowiedzialność za kontrolę i kierowanie swoimi sportami; 7) zapewnienie pomocy technicznej w praktycznym wdrażaniu programów Solidarności Olimpijskiej programów solidarności olimpijskiej; 8) zachęcanie i wspieranie działań związanych z opieką medyczną i zdrowiem sportowców.

¹⁰⁸⁰ Określonych w treści art. 26 ust. 2 Karty Olimpijskiej w postaci: 1) formułowania propozycji skierowanych do MKOL dotyczących Karty Olimpijskiej i Ruchu Olimpijskiego; 2) współpracowania w przygotowaniu Kongresów Olimpijskich; 3) uczestnictwa, na wniosek MKOL, w działalności komisji MKOL.

¹⁰⁸¹ Z tym zastrzeżeniem, że nie dotyczy to MKOL, którego członkami nie są państwa, narodowe komitety olimpijskie, ani międzynarodowe federacje sportowe, czy też ich przedstawiciele, a właśnie osoby fizyczne, zob. E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 298-299.

jest członkiem właściwego miejscowo okręgowego związku piłki nożnej oraz PZPN. Ten natomiast jest zrzeszony w dwóch organizacjach międzynarodowych – UEFA oraz FIFA. Oznacza to, że bezpośredni wpływ na działalność zawodową tego trenera mają nie tylko przepisy krajowych organizacji sportowych, ale także międzynarodowych organizacji sportowych. W razie uczestnictwa w meczu rozgrywek organizowanych przez UEFA, w razie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, podlega on jurysdykcji tejże organizacji i tym samym istnieje możliwość ukarania tej osoby przez tę organizację.

Zresztą, co zostało już wykazywane powyżej, każdy podmiot usytuowany niżej w hierarchii jest zobowiązany do podporządkowania się i uznania regulacji wewnętrznych podmiotu usytuowanego wyżej. Jest to sytuacja, która nie jest określona w żadnym akcie prawnym powszechnie obowiązującym, ani na szczeblu krajowym, ani na szczeblu międzynarodowym. Została ona wykształcona przez lata funkcjonowania sportu w ramach jego autonomii i każdy podmiot – czy to w postaci osoby fizycznej, czy też osoby prawnej, chcąc uczestniczyć w danym współzawodnictwie sportowym musi taki stan respektować, natomiast jedyna alternatywa w postaci niebrania udziału w tymże współzawodnictwie z pewnością nie będzie satysfakcjonująca dla podmiotów mających aspiracje sportowe.

Kolejną z cech charakterystycznych międzynarodowych organizacji sportowych jest ich monopol w ramach danej dyscypliny sportu. O ile MKOL pozostaje liderem światowego sportu i zrzesza w swoich ramach światowych oraz krajowych przedstawicieli wszystkich dyscyplin olimpijskich¹⁰⁸², o tyle działalność międzynarodowych federacji sportowych poświęcona jest przeważnie jednej dyscyplinie sportu¹⁰⁸³. Eligiusz Krześniak zauważa, że państwa uznają ich „faktyczny monopol”¹⁰⁸⁴ w światowym sporcie¹⁰⁸⁵, czego przejawem jest chociażby powoływanie się w treści u.s. na konieczność istnienia dedykowanej międzynarodowej organizacji sportowej, przy okazji analizy możliwości utworzenia p.z.s.¹⁰⁸⁶. Rzeczony monopol przejawia się w szczególności tym, że tylko jeden podmiot posiada kompetencje do kreowania warunków prowadzenia współzawodnictwa sportowego w określonej dyscyplinie sportu. Istnienie monopolu organizacji międzynarodowej w światowym sporcie jest podkreślane przez

¹⁰⁸² A więc można powiedzieć, że ma *de facto* monopol na wytyczanie kierunków rozwoju światowego sportu.

¹⁰⁸³ W ramach jednej dyscypliny sportu mogą istnieć oczywiście jej „podkategorie” – przykładowo FIBA jest odpowiedzialna nie tylko za koszykówkę w jej klasycznym wydaniu (tj. w której występują naprzeciwko siebie 2 drużyny składające się z 5 zawodników na parkiecie), ale także w nowym wydaniu, tj. koszykówce 3x3, w ramach której rozgrywki odbywają się w oparciu o zupełnie inne reguły, pole gry, czas regulaminowy, itp.

¹⁰⁸⁴ O „faktycznej monopolistycznej pozycji i zasadach funkcjonowania międzynarodowych organizacji sportowych” pisze także H. Radke, *Prawo międzynarodowych...*, s. 339-340.

¹⁰⁸⁵ E. Krześniak, *Kluby...*, s. 299.

¹⁰⁸⁶ Brak takiego podmiotu powodowałby, że wątpliwą koniecznością byłoby w takim wypadku powoływanie do życia p.z.s., jako że nie mógłby on spełniać jedne ze swoich kluczowych funkcji, tj. umożliwiać współzawodnictwa krajowym klubom sportowym oraz reprezentacji narodowej w uznanych rozgrywkach międzynarodowych.

nie w treści ich statutów. Z reguły, w statucie międzynarodowej organizacji w ramach przepisów początkowych znajduje się postanowienie, określające, że tylko ten podmiot jest jedynym reprezentantem danego sportu na całym świecie¹⁰⁸⁷. Monopol ten natomiast pozostaje skutkiem uznania przez MKOL, który przyjął rolę podmiotu uznającego, które międzynarodowe organizacje sportowe zasługują na rolę światowych reprezentantów danego sportu.

Należy natomiast zastanowić się, czy ten bezwzględny monopol, który został przez międzynarodowe organizacje sportowe nie tyle otrzymany¹⁰⁸⁸, ale samodzielnie wypracowany, nie narusza przykładowo europejskiego prawa konkurencji. W tym zakresie, należy wspomnieć, że w chwili obecnej toczy się sądowy spór przez Trybunałem Sprawiedliwości UE pomiędzy *Superligą*¹⁰⁸⁹, a UEFA oraz FIFA, natomiast jego podłożem jest monopol w/w podmiotów w zakresie organizowania międzynarodowych rozgrywek piłkarskich, który *de facto* powoduje, że europejskie kluby piłkarskie nie są uprawnione do utworzenia własnych rozgrywek obok rozgrywek pod egidą FIFA czy UEFA¹⁰⁹⁰. Wspomnianym organizacjom zarzuca się, że stosują one praktyki monopolistyczne i utrzymują dominującą pozycję na rynku organizacji klubowych rozgrywek w Europie¹⁰⁹¹. Co więcej, tym samym blokują one klubom możliwość występowania w konkurencyjnych rozgrywkach – utworzonych przez same kluby – co może zostać uznane za niezgodne z przepisami UE dot. konkurencji między spółkami¹⁰⁹². Bez wątpienia, wydane przez TSUE orzeczenie w przedmiotowej sprawie będzie przełomowe dla europejskiego sportu, gdyż – albo dojdzie do ugruntowania faktycznego monopolu międzynarodowych organizacji sportowych i tym samym przyznania im nieograniczonej w czasie kompetencji do dalszego wyłącznego organizowania i prowadzenia rozgrywek międzynarodowych, albo dojdzie do „przełamania” tego monopolu i uznania, że kluby sportowe są uprawnione do tworzenia własnych rozgrywek, podważając tym samym

¹⁰⁸⁷ Postanowienie o takiej treści zostało zawarte m.in. w: 1) Statucie IHF (art. 3 ust. 1); 2) Statucie *World Rowing* (art. 2); 3) Statucie FIBA (art. 1.2.); 4) Statucie *World Athletics* (art. 1.3.); 5) Konstytucji FIVB (art. 1.5.1.-1.5.2.).

¹⁰⁸⁸ Nie obowiązuje źródło prawa międzynarodowego, które przyznawałoby międzynarodowym organizacjom sportowym określone kompetencje.

¹⁰⁸⁹ *Superliga* to projekt corocznych rozgrywek piłkarskich, których uczestnikami ma być grupa czołowych europejskich klubów piłkarskich. Rozgrywki miałyby być konkurencją lub w przyszłości zastąpić Ligę Mistrzów UEFA.

¹⁰⁹⁰ M. Auzbiter, *Superliga nie odpuszcza i pozywa UEFA i FIFA do TSUE*, <https://www.rp.pl/prawo-dla-ciebie/art36442531-superliga-nie-odpuszcza-i-pozywa-uefa-i-fifa-do-tsue> [dostęp: 27.09.2022]; M. Roszak, *Piłkarska Superliga nie składa broni. Na posiedzeniu TSUE walczy z monopołem rozgrywek piłkarskich w Europie*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8489762,superligaposiedzenietsuemonopol.html> [dostęp: 27.09.2022].

¹⁰⁹¹ Polsat Sport, *Piłkarska Superliga kontra UEFA i FIFA przed TSUE*, <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2022-07-11/pilkarska-superliga-kontra-uefa-i-fifa-przed-sadem/> [dostęp: 27.09.2022].

¹⁰⁹² Tamże.

dotychczasowy status międzynarodowych organizacji sportowych, posiadających „wyłączność” na ten zakres spraw. W sprawie przedstawione zostały pytania prejudycjalne¹⁰⁹³, których treść zmierza do analizy możliwości utworzenia *Superligi*, mając na uwadze obowiązujące w UE przepisy dotyczące prawa konkurencji. Z drugiej jednak strony, w europejskim sporcie istnieje już podmiot na kształt *Superligi* w postaci *Turkish Airlines EuroLeague*, a więc zamkniętej ligi koszykarskiej, utworzonej przez same kluby koszykarskie, a nie przez FIBA Europe, a więc organizację zarządzającą europejską koszykówką.

¹⁰⁹³ Sąd w Madrycie przedstawił Trybunałowi Sprawiedliwości UE następujące pytania prejudycjalne: 1) Czy art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazuje on nadużywania pozycji dominującej polegającej na tym, że FIFA i UEFA ustanawiają w swoich statutach (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFY, art. 49 i 51 statutu UEFY, jak również we wszelkich postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych), iż w celu ustanowienia przez podmiot trzeci nowych ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga, wymagane jest uzyskanie uprzedniej zgody wspomnianych podmiotów, które przyznały sobie wyłączną kompetencję w zakresie organizowania międzynarodowych rozgrywek klubowych w Europie lub wyrażania zgody na takie rozgrywki, w szczególności w sytuacji, gdy nie istnieje procedura uregulowana na podstawie obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriów, oraz przy uwzględnieniu potencjalnego konfliktu interesów dotyczącego FIFY i UEFY?; 2) Czy art. 101 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazuje on FIFIE i UEFIE wymagania w ich statutach (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFY, art. 49 i 51 statutu UEFY, jak również we wszelkich postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych) uzyskania uprzedniej zgody tych podmiotów, które przyznały sobie wyłączną kompetencję w zakresie organizowania międzynarodowych rozgrywek w Europie lub wyrażania zgody na takie rozgrywki, na utworzenie przez podmiot trzeci ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga, w szczególności w sytuacji, gdy nie istnieje procedura uregulowana na podstawie obiektywnych i niedyskryminujących kryteriów, oraz przy uwzględnieniu potencjalnego konfliktu interesów, który dotknąłby FIFE i UEFE?; 3) Czy art. 101 lub 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazują one podejmowania przez FIFE, UEFE, ich federacje członkowskie lub ligi krajowe działań polegających na groźeniu nałożeniem sankcji na kluby uczestniczące w Superlidze lub na ich zawodników ze względu na odstraszcający skutek, jaki działania te mogą spowodować? Czy w przypadku przyjęcia sankcji w postaci wykluczenia z rozgrywek lub zakazu [OR 30] udziału w meczach reprezentacji narodowej takie sankcje, które nie są oparte na obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriach, stanowiłyby naruszenie art. 101 lub 102 TFUE?; 4) Czy art. 101 lub 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że postanowienia art. 67 i 68 statutu FIFY są z nimi niezgodne w zakresie, w jakim wskazuje się w nich UEFE i jej krajowe federacje członkowskie jako „pierwotne podmioty wszelkich praw wynikających z rozgrywek [...] podlegających ich jurysdykcji”, pozbawiając uczestniczące kluby i wszelkich organizatorów alternatywnych rozgrywek pierwotnej własności wspomnianych praw oraz przypisując sobie wyłączną odpowiedzialność za sprzedaż owych praw?; 5) Czy gdyby FIFA i UEFA, jako podmioty przypisujące sobie wyłączną kompetencję do organizowania międzynarodowych rozgrywek klubowych w piłce nożnej w Europie lub do wyrażania zgody na organizowanie takich rozgrywek, zakazały rozwoju Superligi lub sprzeciwiły się mu na podstawie wyżej wymienionych postanowień ich statutów, art. 101 TFUE należałoby interpretować w ten sposób, że takie ograniczenia konkurencji mogłyby być objęte wyjątkiem ustanowionym w tym postanowieniu, zważywszy na to, że ogranicza się w znacznym stopniu produkcję, uniemożliwia się pojawienie się na rynku produktów alternatywnych w stosunku do produktów oferowanych przez FIFE/UEFE i ogranicza się innowacyjność poprzez uniemożliwienie innych formatów i rozwiązań, eliminując potencjalną konkurencję na rynku i ograniczając wybór konsumenta? Czy takie ograniczenie mogłoby być obiektywnie uzasadnione, co pozwalałoby uznać, że nie doszło do nadużycia pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE?; 6) Czy art. 45, 49, 56 lub 63 TFUE należy interpretować w ten sposób, że postanowienie takie jak to zawarte w statutach FIFY i UEFY (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFY, art. 49 i 51 statutu UEFY, jak również we wszelkich innych postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych) stanowi ograniczenie sprzeczne z jedną z podstawowych swobód uznanych w wymienionych postanowieniach TFUE, gdyż wymaga uzyskania uprzedniej zgody wspomnianych podmiotów na utworzenie przez podmiot gospodarczy z państwa członkowskiego ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga?, zob. Sprawa C-333/21. Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości, <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=244284&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=493835> [dostęp: 27.09.2022].

Ostatnim z zagadnień, które należy w ocenie autora omówić przy okazji analizy roli międzynarodowych organizacji sportowych w świecie sportu w kontekście tytułowego zagadnienia, jest możliwość ich „władczego” działania w stosunkach zewnętrznych. Cudzysłów nie został użyty w tym znaczeniu przypadkowo, jako że nie można stawiać znaku równości pomiędzy działaniami podejmowanymi przez międzynarodowe organizacje sportowe a działaniami administracji publicznej w organizacji państwowej. We współczesnym świecie sport stał się zjawiskiem mającym istotne znaczenie dla władzy państwowej, a częstokroć organizacja międzynarodowej imprezy sportowej, czy też osiągnięcie w niej sukcesu, stanowi o sile oraz potencjale samego państwa¹⁰⁹⁴. Dlatego też, organizacja międzynarodowych imprez sportowych – chociaż związana jest bardzo często z ogromnymi wydatkami budżetowymi¹⁰⁹⁵ pozostaje dla władzy państwowej tak istotna. Ciekawymi pozostają w tym zakresie twierdzenia dotyczące rzeczywistej opłacalności podjęcia się takiego przedsięwzięcia¹⁰⁹⁶. Powrócić należy jednakże do istoty omawianego zagadnienia. Międzynarodowa organizacja sportowa nie występuje z pozycji podmiotu, który musi szukać chętnych państw do zorganizowania swoich mistrzostw, ale z perspektywy podmiotu mogącego wybierać pomiędzy różnymi kandydaturami. Samo zgłoszenie kandydatury natomiast jest działaniem dwutorowym – podejmowanym przez krajową organizację sportową, która musi legitymować się wsparciem ze strony państwa oraz j.s.t., w których ma się odbyć turniej. W opisywanej sytuacji, międzynarodowa organizacja sportowa występuje w roli podmiotu decyzyjnego, a więc *de facto* posiadającego nadrzędną pozycję w stosunku do zgłaszających swój akces krajowej organizacji sportowej oraz samego państwa. Po wybraniu odpowiedniej kandydatury dochodzi natomiast do zawarcia umowy pomiędzy międzynarodową organizacją sportową, a krajową organizacją sportową¹⁰⁹⁷. Rolą państwa, które ma być gospodarzem turnieju, w tym całym procesie jest

¹⁰⁹⁴ Nie jest przypadkiem, że klasyfikacja medalowa Igrzysk Olimpijskich jest odzwierciedleniem potencjału gospodarczego na świecie – przeważnie, w czubie tej klasyfikacji znajdują się państwa, których gospodarki także uznawane są za światowy top.

¹⁰⁹⁵ W wielu przypadkach wręcz nieakceptowalnymi społecznie, jak miało to miejsce w przypadku organizacji Mistrzostw Świata w piłce nożnej mężczyzn w Brazylii w 2014 r., zob. m.in.: Rzeczpospolita, *Organizacja mundialu nie poprawiła sytuacji Brazylijczyków*, <https://www.rp.pl/wydarzenia/art12498951-organizacja-mundialu-nie-poprawila-sytuacji-brazylijczykow> [dostęp: 26.09.2022]; M. Krzysztofik, *Ile naprawdę kosztował mundial?*, <https://www.forbes.pl/csr/koszty-mistrzostw-swiata-w-pilce-noznej/dkk3b02> [dostęp: 26.09.2022].

¹⁰⁹⁶ Zob. m.in.: D. Rosiak, *Święto FIFA na koszt RPA*, <https://www.rp.pl/wydarzenia/art15139621-swieto-fifa-na-koszt-rpa> [dostęp: 26.09.2022]; S.B. Hall, *Does hosting a World Cup make economic sense?*, <https://www.weforum.org/agenda/2018/06/world-cup-football-smart-investment-russiahost> [dostęp: 26.09.2022]; S. Hall, *Czy organizacja Pucharu Świata się oplaca? Gospodarze inwestują miliardy*, <https://forsal.pl/artykuly/1132671,rosja-gospodarzem-pucharu-swiata-czy-organizacja-mundialu-sie-oplaca.html> [dostęp: 26.09.2022].

¹⁰⁹⁷ Jako przykład takiego działania może posłużyć dokumentacja przygotowana przez UEFA, przy okazji poszukiwań gospodarza UEFA Euro 2024. W dokumencie *UEFA EURO 2024. Tournament Requirements* mowa jest o *staging agreement*, którą UEFA tłumaczy jako: „umowę pomiędzy UEFA a Stowarzyszeniem Goszczącym zawarta w celu organizacji UEFA EURO 2024, która: (i) jest oparta na wzorze dostarczonej przez UEFA; (ii)

natomiast wspieranie krajowej organizacji sportowej, które przejawia się w tym, że udziela ono gwarancji poszanowania praw międzynarodowej organizacji sportowej oraz zgadza się na szereg innych istotnych ustępstw w stosunku do międzynarodowej organizacji sportowej – w tym w szczególności natury podatkowej, ale nie tylko¹⁰⁹⁸. Rzeczone gwarancje są natomiast załącznikiem do oferty zorganizowania imprezy sportowej przedstawianej przez organizację krajową organizacji międzynarodowej. Cały ten proces odbywa się w dobrowolny sposób zwieńczony podpisaniem „wynegocjowanej”¹⁰⁹⁹ treści umowy pomiędzy międzynarodową organizacją sportową, a krajową organizacją sportową. W ten sposób, międzynarodowe organizacje sportowe wykorzystują wypracowaną przez siebie pozycję w świecie światowego sportu na przestrzeni lat i konsumują swój sukces ekonomicznie oraz przy pełnej zgodzie ze strony państwa goszczącego imprezę rangi mistrzowskiej.

Ostatecznie, przytoczyć można sytuację z 2006 r., kiedy jeden z posłów na Sejm RP sformułował do Prezesa Rady Ministrów 4 pytania¹¹⁰⁰ odnoszące się do funkcjonowania działalności międzynarodowych organizacji sportowych oraz ich rzeczywistego wpływu na funkcjonowanie państwa polskiego. Warta przytoczenia z uwagi na jej trafność merytoryczną jest odpowiedź udzielona przez upoważnionego Prezesa Rady Ministrów ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, która stanowi *de facto* kompendium wiedzy na temat rzeczywistego

reguluje relacje pomiędzy UEFA a Stowarzyszeniem Goszczącym w odniesieniu do UEFA EURO 2024; oraz (iii) wchodzi w życie po kontrasygnowaniu przez UEFA”, zob. UEFA, *UEFA EURO 2024. Tournament Requirements*, https://www.uefa.com/multimediafiles/download/officialdocument/uefaorg/regulations/02/46/30/61/2463061_download.pdf [dostęp: 27.09.2022], s. 5.

¹⁰⁹⁸ Ustępstwa te zostały szerzej opisane w rozdziale I, przy okazji omawiania związków sportu z polityką oraz opisanie ich na przykładzie gwarancji państwowych odnoszących się do m.in. zwolnienia z podatku dochodowego oraz podatku VAT, a także zmiany przepisów dotyczących osób przybywających do kraju, itp.

¹⁰⁹⁹ Cudzysłów został użyty ze względu na fakt, że jej treść jest w praktyce narzucana przez międzynarodową organizację sportową, która jako dysponent praw do imprezy rangi mistrzowskiej, może zmieniać swoich „kontrahentów”, aż w końcu znajdzie takiego partnera (krajową organizację sportową działającą ze wsparciem władzy państwowej), który zgodzi się na wszystkie wymagane ustępstwa w stosunku do tej organizacji. Jest to zresztą wprost stosowane przez międzynarodowe organizacje sportowe, które przygotowują wzór takiej umowy, zob. UEFA, *UEFA EURO 2024...*, s. 5.

¹¹⁰⁰ Zostały zadane pytania następującej treści: „1. Jaki jest status prawny: MKOl, FIFA i UEFA? Czy organizacje te są osobami prawnymi prawa wewnętrznego zarejestrowanymi w jakimś państwie? Jeśli tak, to jaka jest ich forma prawna i w oparciu o prawo jakiego państwa działają? Jeśli nie, to na jakiej podstawie prawnej działają? Jaki jest ich skład oraz skład ich władz? 2. Czy istnieją umowy międzynarodowe w jakikolwiek sposób określające prawa i obowiązki tych organizacji? Jeśli tak, to w jakim zakresie? 3. Czy organizacje te korzystają ze statusu konsultacyjnego przy jakiegokolwiek organizacji międzynarodowej o charakterze rządowym? Jeśli tak, to które z nich i przy jakiej organizacji? Czy zawierają umowy z państwami? Jeśli tak, to jaki jest charakter tych umów? 4. Jakie działania zamierza podjąć rząd, by międzynarodowe organizacje sportowe nie kwestionowały prawa polskiego? Pytanie to opieram w szczególności o informacje prasowe dotyczące zastrzeżeń szefa FIFA odnośnie do treści polskich przepisów regulujących działalność polskich związków sportowych, w szczególności do przepisu pozwalającego na zawieszenie zarządu związku sportowego w sytuacji, gdy łamie on statut związku.”, K. Karski, *Zapytanie nr 1592 do prezesa Rady Ministrów w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf> [dostęp: 26.09.2022].

statusu międzynarodowych organizacji sportowych oraz ich wpływu na funkcjonowanie organizacji państwowych. W treści odpowiedzi wskazano, że:

- 1) „międzynarodowe organizacje sportowe, takie jak np. MKOl czy FIFA, są organizacjami pozarządowymi nieposiadającymi podmiotowości prawnej na gruncie prawa międzynarodowego publicznego. Organizacje te są osobami prawnymi działającymi na podstawie prawa państwa siedziby. Wynika to z faktu, iż członkostwo w tych organizacjach posiadają narodowe związki sportowe w danej dyscyplinie sportu bądź podmioty o szczególnym charakterze (np. narodowe komitety olimpijskie) w danym kraju, a nie państwa członkowskie. Dlatego też międzynarodowe organizacje sportowe posiadają taki sam status, jak inne podmioty wewnętrzne danego kraju o tej samej formie zorganizowania. MKOl, FIFA oraz UEFA są stowarzyszeniami prawa szwajcarskiego;
- 2) międzynarodowe organizacje sportowe działają w oparciu o przepisy kraju, w którym mają swoją siedzibę, a nie w oparciu o umowy międzynarodowe. Dlatego też prawa i obowiązki tych organizacji określone są w ich statutach, które muszą być zgodne z obowiązującym prawem szwajcarskim;
- 3) międzynarodowe organizacje sportowe nie posiadają statusu konsultacyjnego przy żadnej organizacji międzynarodowej o charakterze rządowym, jednakże prowadzą one dialog z różnymi instytucjami, jak np. UE, Rada Europy czy ONZ, w ochronie interesów członków stowarzyszonych w swoich organizacjach. Międzynarodowe organizacje sportowe nie zawierają umów z państwami (...).
- 4) w obowiązującym w Polsce porządku prawnym wszelkie organizację społeczne, w tym również sportowe, mają zagwarantowaną przepisami ustawy pełną autonomiczność. Ponadto nie stwierdzono, by przepisy polskiego prawa sportowego zawierały jakiegokolwiek postanowienia sprzeczne z przepisami międzynarodowych organizacji sportowych. Niekiedy oczywiście pojawić się mogą wątpliwości co do ich interpretacji, ale wyjaśniane są one na bieżąco na gruncie konsultacji związków i klubów sportowych z Rządem RP.”¹¹⁰¹

Powyższe rozważania odnosiły się do międzynarodowych organizacji sportowych, które funkcjonują w ramach struktury światowego sportu określanej przez MKOl jako podmiot usytuowany najwyżej w tejże strukturze. Trzeba jednakże zasygnalizować także inne organizacje sportowe, które z uwagi na swój zakres działania również można określać mianem międzynarodowych. Mowa tu w szczególności o podmiotach o charakterze *stricto*

¹¹⁰¹ T. Lipiec, *Odpowiedź ministra sportu - z upoważnienia prezesa Rady Ministrów - na zapytanie nr 1592 w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/4A1EA3F5> [dostęp: 27.09.2022].

komercyjnym, które prowadzą i organizują współzawodnictwo sportowe na arenie międzynarodowej, ale usytuowane są poza strukturą światowego sportu, tj. poza auspicjami MKOL oraz międzynarodowych federacji sportowych. Przykładem takich rozgrywek są wspomniane *Turkish Airlines EuroLeague*, czyli europejskie rozgrywki koszykarskie, w których biorą udział najlepsze koszykarskie drużyny Europy. W przeciwieństwie przykładowo do rozgrywek Ligi Mistrzów w piłce nożnej, siatkówce, czy omawianej koszykówce, które organizowane są przez odpowiednio UEFA, CEV oraz FIBA Europe (a więc organizacje członkowskie światowych federacji w tych dyscyplinach sportu), za te rozgrywki odpowiada spółka z o.o. *EuroLeague Properties*, która została założona przez kluby koszykarskie. Podmiot ten pozostaje niezależny strukturalnie od FIBA, a więc federacji światowej oraz od FIBA Europe, a więc federacji europejskiej, które są odpowiedzialne za rozgrywki koszykarskie. Pomimo strukturalnych odrębności, tożsama pozostaje dyscyplina sportu, jaka jest przedmiotem tych rozgrywek i w tym zakresie w odniesieniu do *Turkish Airlines EuroLeague* obowiązuje szereg zasad ogólnoświatowych, ustanawianych przez FIBA. Mowa tu w szczególności o regulach sportowych, antydopingowych, wymiarach boisk oraz innych wymogów technicznych stawianych tablicom, siatkom, namalowanym liniom, które to regulacje są stanowione przez FIBA¹¹⁰². To wszystko – pomimo odrębności formalnych – tych rozgrywek jest wynikiem konieczności zachowania spójności i koherencji samych rozgrywek sportowych. Dyscyplina sportu pozostaje w końcu taka sama, natomiast odbywa się pod auspicjami innej niż zazwyczaj organizacji sportowej – w tym wypadku wyspecjalizowanej międzynarodowej ligi zawodowej, odpowiadającej przyjętym rozwiązaniom tzw. *Major Leagues*, prowadzącym swoją działalność na terenie USA oraz Kanady.

W odniesieniu do omawianego zagadnienia, omówić należy także uwarunkowania występujące w światowym boksie, w ramach którego istnieją cztery główne międzynarodowe organizacje bokserskie – to *World Boxing Association* (WBA), *World Boxing Council* (WBC), *International Boxing Federation* (IBF) i *World Boxing Organization* (WBO). Jest to pokłosie historycznego rozwoju tej dyscypliny sportu. WBA jest najstarszą z tych organizacji – została ona utworzona w Stanach Zjednoczonych w 1962 roku, ale jej korzenie sięgają lat dwudziestych XX wieku. Rok później, utworzona została WBC. IBF została założona w 1983 roku po tym, jak jeden z jej członków nie został wybrany prezydentem WBA, w związku z czym postanowił on wraz ze swoimi zwolennikami oddzielić się od tej ostatniej organizacji i utworzyć nowy organ zarządzający. Wreszcie, WBO została również utworzona w ramach

¹¹⁰² EuroLeague Properties, 2022-23 *Turkish Airlines EuroLeague Bylaws*, http://ftpservers.euroleague.net/general/2022_23_EuroLeague_Bylaws.pdf [dostęp: 26.06.2023].

rozłamu w WBA przez grupę portorykańskich i dominikańskich biznesmenów. Wszystkie z w/w organizacji przyznają tytuły w każdej kategorii wagowej, czego konsekwencją jest to, że może być nie mniej niż czterech zawodników, którzy mogą twierdzić, że są najlepszymi zawodnikami w danej wadze. Wobec braku unifikacji tytułów w światowym boksie, nie sposób przesądzać, który z tytułów jest dla sportowca najcenniejszy. Tym samym, brak jednej światowej federacji bokserskiej powoduje, że sport ten został obecnie nastawiony na rywalizację o charakterze komercyjnym pomiędzy samymi organizacjami. Brak unifikacji wpływa natomiast niekorzystnie na odbiór wydarzeń bokserskich, gdyż nie można im jednoznacznie przyznać rangi równej tym wydarzeniom, które organizowane są przez inne międzynarodowe organizacje sportowe, ale funkcjonujące w ramach światowej struktury sportu sankcjonowanej przez MKOL. Przy czterech głównych organizacjach, wybór najbardziej prestiżowego pasa pozostaje więc w pełni subiektywny, czego nie można mówić o zmaganiach odbywających się wewnątrz usankcjonowanej przez MKOL hierarchii sportu.

Organizacje takie jak *EuroLeague Properties* sp. z o.o. oraz przytaczane międzynarodowe organizacje bokserskie pozostają administratorami prowadzonych i organizowanych przez siebie zmaganiach sportowych. Tym samym tworzą one przepisy prawa, skierowane do wszystkich podmiotów, które mogą znaleźć się pod ich „jurysdykcją” – użycie tego określenia w cudzysłowie nie jest przypadkowe, albowiem nie istnieje przymus przynależności do takiej organizacji, natomiast przyjęcie w poczet członków przybiera wymiar cywilnoprawny, albowiem opiera się ono na wyrażeniu dobrowolnej zgody przez dwie strony na związanie określonej treści węzłem prawnym. W świecie profesjonalnego sportu zarówno sportowcy, jak i kluby sportowe dążą natomiast do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym na jak najwyższym szczeblu, czego pochodną jest brak na tym szczeblu alternatywy w wyborze podmiotu, w którego rozgrywkach mogą oni uczestniczyć. Omawiane organizacje nie są natomiast uwzględniane przez MKOL w wykazie uznawanych przez ten podmiot międzynarodowych organizacji sportowych, o którym mowa była powyżej, a ich powstanie stanowiło reakcję na realizację potrzeb o charakterze komercyjnym.

6. Podsumowanie

Struktura organizacyjna sportu jest tworzona przede wszystkim przez podmioty prywatnoprawne. Wydawać by się mogło, że rozgrywki krajowe są wyłącznie sprawą polskich organizacji sportowych, natomiast tak nie jest. Wspominana struktura zbudowana jest w ten sposób, że istniejące w jego ramach „sieci połączeń” każdorazowo zmierzają do czubka

piramidy sportu, na której usytuowany jest MKOL oraz międzynarodowe federacje sportowe. Sport zorganizowany na szczeblu profesjonalnym, na pierwszy rzut oka wydaje się być aktywnością „wolną”, natomiast analizując jego warstwę prawną w dogłębny sposób, można stwierdzić, że jest to stosunkowo mocno sformalizowana dziedzina życia publicznego. Jej formalizacja wynika nie tylko z działalności organizacji prywatnych, które na przestrzeni lat doprowadziły do sytuacji, w której są one faktycznymi zarządcami sportu na każdym jego szczeblu. Jest ona także poddawana prawnej regulacji ze strony państwa – odnosi się to wprost do określania przez ustawodawcę kompetencji organizacji sportowych, które wynikają z ich umiejscowienia w strukturze organizacyjnej sportu, a także m.in. do określania form prawnych, w jakich można brać udział we współzawodnictwie sportowym.

Każdy sportowiec, który dąży do uczestnictwa w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym, prędzej czy później w swojej karierze zawodowej zetknie się z jakąś organizacją sportową. Ich działalność jest w sporcie wszechobecna – istnieje wprawdzie teoretyczna możliwość organizowania prywatnych rozgrywek sportowych, które odbywałyby się poza auspicjami obecnie występujących organizacji sportowych, natomiast taka sytuacja wydaje się wysoce nieprawdopodobna. Dzieje się tak, gdyż to organizacje sportowe obecnie występujące w systemie sportu zawodowego uzyskały uznanie rangi swojej działalności, co doprowadziło niekiedy i do inkorporowania tegoż uznania na grunt przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Przykładem takiej sytuacji jest przekazanie p.z.s. prawa wyłącznego do prowadzenia rozgrywek o Mistrzostwo i Puchar Polski, czy też wymaganie od związku sportowego prowadzenia działalności sportowej w dyscyplinie sportu, w której istnieje międzynarodowa federacja sportowa uznawana przez MKOL.

Można sobie wyobrazić, że państwo mogłoby podjąć szereg działań w celu „przejęcia” tej dziedziny życia z rąk najważniejszych jej podmiotów, którymi są osoby prawne prowadzące działalność na podstawie prawa prywatnego, natomiast byłoby to działanie obarczone znacznym ryzykiem. Co więcej, organizacje państwowe same uznają autonomię i niezależność organizacji sportowych i chętnie nawiązują z nimi współpracę w zakresie organizowania wydarzeń sportowych o randze mistrzowskiej na terenie państwa, równocześnie przedkładając na to wydarzenie znaczne środki finansowe.

Organizacja sportowa będzie więc podmiotem, o określonej przez przepisy prawa sportowego powszechnie obowiązującego albo prawa sportowego wewnętrznego formie prawnej oraz strukturze, która odznacza się w/w cechami. Będą to więc także inne niż omówione w ramach niniejszej dysertacji podmioty, przy czym ich działalność nie ma tak doniosłego znaczenia dla kwestii związanych z organizowaniem współzawodnictwa

sportowego, a w szczególności jego warstwą prawotwórczą. Należy uznać, że katalog organizacji sportowych jest otwarty, natomiast zamknięty jest katalog możliwych do przyjęcia przez nie form prawnych, który wyznaczany jest przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego. Wymieniona lista cech jest także listą przykładową, z pewnością niepełną, z uwagi na dynamiczny rozwój profesjonalnego sportu, spodziewać można się pojawiania nowych, dotychczas nieznanymi rodzajów organizacji sportowych, co może być powodem zmian legislacyjnych, w celu dostosowania prawa sportowego do ewoluującej rzeczywistości. W szczególności na uwadze należy mieć możliwość powstawania prywatnych podmiotów, chcących podważyć faktyczny monopol międzynarodowych organizacji sportowych, takich jak *Superliga*. W świecie sportu natomiast monopol ten i tak faktycznie został przełamany, co przejawia się m.in. funkcjonowaniem najbardziej prestiżowych rozgrywek koszykarskich w Europie w postaci *Turkish Airlines EuroLeague*, która nie jest organizowana przez FIBA Europe, ale przez spółkę z o.o., powołaną do tego przez uczestniczące w niej kluby koszykarskie.

Rozdział IV

Konstrukcja prawotwórstwa organizacji sportowych

1. Uwagi ogólne

Organizacje sportowe są podmiotami odpowiedzialnymi za tworzenie prawa. W teorii prawa zjawisko to określa się jako „złożony proces społeczny, w wyniku którego powstają generalnie-abstrakcyjne normy prawne obowiązujące w danej społeczności (państwie, regionie, gminie, grupie zawodowej itd.)¹¹⁰³. Zgodnie z przedstawionym poglądem, nie można więc pozbawiać miana „prawa” przepisów, które nie są stanowione przez odpowiednie organy państwa. Organizacje sportowe tworzą bowiem przepisy prawa, w których zawarte są normy stosowane „w danej społeczności”, tj. grupie podmiotów biorących udział w danym współzawodnictwie sportowym. W doktrynie zaprezentowano także inne stanowisko, zgodnie z którym „tworzenie prawa jest złożonym, zorganizowanym procesem, dokonywanym w ramach określonych instytucji i według określonej prawem procedury”¹¹⁰⁴. Dodatkowo, podkreśla się, że jedną z możliwych form tworzenia prawa jest jego „kształtowanie się w spontanicznym procesie, tak jak ma to miejsce w przypadku prawa zwyczajowego”¹¹⁰⁵.

Jak wskazuje się w doktrynie „trudności z uzgodnieniem definicji prawa wynikają nie tylko z różnorodności poglądów na prawo. Biorą się one również z faktu, że praktyka prawnicza uznaje za prawo zbiory norm niekiedy istotnie się różniące od siebie”¹¹⁰⁶. Pogląd ten pozostaje o tyle istotny, że za prawo w ujęciu prawniczym uznaje się za „zespół reguł ustanowionych bądź uznanych przez odpowiednie organy państwa, wobec których posłuch zapewniony bywa w ostateczności dzięki przymusowi, jaki stosować może to państwo”¹¹⁰⁷. Według takiego ujęcia, nie można by uznać, że normy stanowione przez organizacje sportowe zasługują na takie miano, gdyż nie są one „stanowione bądź uznawane przez odpowiednie organy państwa”.

W doktrynie dopuszcza się natomiast możliwość uznawania, że samo zjawisko „prawotwórstwa” pozostaje także domeną innych niż odpowiednie organy państwa podmiotów, tym samym polega ono na tworzenia norm prawnych, które nie mają charakteru powszechnie obowiązującego. Pojawiają się także pozycje naukowe poświęcone prawotwórstwu innych

¹¹⁰³ P. Uziębło, G. Wierczyński, *Tworzenie prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017, s. 337.

¹¹⁰⁴ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 181.

¹¹⁰⁵ Tamże, s. 181.

¹¹⁰⁶ Tamże, s. 17.

¹¹⁰⁷ Tamże, s. 18.

podmiotów niż organy państwa¹¹⁰⁸. W doktrynie wskazuje się na zasadność podejmowania badań naukowych poświęconych tej tematyce, podnosząc, że „we współczesnym polskim prawoznawstwie problematyka badań nad innymi faktami prawotwórczymi, niż ustanowienie przepisów prawnych przez kompetentny organ, jest w pewnym stopniu zaniedbana, a sprawy dotyczące >niepisanych źródeł prawa< uchodzą za marginalne”¹¹⁰⁹.

W odniesieniu do tytułowego zagadnienia „prawotwórstwa” Z. Ziemiński dostrzegł konieczność rozróżnienia trzech pojęć – tworzenia, stanowienia oraz stosowania prawa¹¹¹⁰. Wspomniany autor na wstępie dostrzegł wieloznaczność każdego z nich¹¹¹¹. Podkreślenia wymaga, że w ocenie tego autora „tworzenie prawa nie sprowadza się bowiem po prostu do wydawania przepisów czy orzeczeń precedensowych, a stosowanie prawa nie sprowadza się do wyprowadzania norm indywidualnych z jakichś jakoby gotowych do dokonywania z nich subsumpcji przepisów prawnych.”¹¹¹². Autor ten rozstrzygał omawiane zagadnienie w oparciu o system norm prawnych, wskazując na jego niespójność¹¹¹³. System norm prawnych Z. Ziemiński definiuje natomiast jako „pewien odpowiednio uporządkowany zbiór norm generalnych nakazujących czy zakazujących jakiegoś postępowania wprost albo przez udzielenie jakimś podmiotom kompetencji normodawczej, m.in. co do wyznaczania konkretnych zachowań podmiotom podlegającym danemu systemowi.”¹¹¹⁴. Jednakże takie ujęcie systemu norm prawnych nie było dla wspomnianego autora wystarczające „gdyż zbiór norm w takim czy innym sensie prawnie wiążących obywateli i inne podmioty nigdy w praktyce nie tworzy spójnego systemu wyraźnie zarysowanego i wolnego od niezgodności, choćby ze względu na to, że normatywna koncepcja >źródeł prawa< rozważanego systemu nigdy na ogół nie jest w pełni sprecyzowana. Na normatywną koncepcję >źródeł prawa< danego systemu składa się zespół reguł walidacyjnych, to znaczy reguł nakazujących uznawać określone fakty społeczne (wydanie przepisów, ukształtowanie się zwyczaju, itd.) za fakty prawotwórcze oraz zespół reguł egzegezy, to znaczy reguł interpretacyjnych, inferencyjnych

¹¹⁰⁸ J. Małecki, *Prawotwórcza rola orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach podatkowych* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, rok LV, zeszyt 4, Poznań 1993; Z. Kmieciak, *Prawotwórstwo sędziowskie w sferze jurysdykcji sądów administracyjnych* [w:] *PiP*, 61(12), Warszawa 2006; T. Bąkowski, J.P. Tarno (red.), *Prawotwórstwo sądów administracyjnych*, Warszawa 2015; J. Mielczarek, *Prawotwórcza działalność administracji – de lege lata i de lege ferenda* [w:] *Administracja publiczna wobec wyzwań i oczekiwań społecznych*, red. M. Giełda, R. Raszewska-Skałecka, Wrocław 2015.

¹¹⁰⁹ J. Małecki, *Prawotwórcza...*, s. 34.

¹¹¹⁰ Z. Ziemiński, *Tworzenie a stanowienie i stosowanie prawa* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 55(4), Poznań 1993.

¹¹¹¹ Tamże, s. 43.

¹¹¹² Tamże, s. 43.

¹¹¹³ Tamże, s. 43.

¹¹¹⁴ Tamże, s. 43.

i kolizyjnych, które z faktami uznawanymi za fakty prawotwórcze wiążą określone normy postępowania.”¹¹¹⁵.

W odniesieniu do przytoczonego cytatu, uznać należy zjawisko prawotwórstwa organizacji sportowych jako wspomnianych przez Z. Ziemińskiego „faktów społecznych”, którym w ostateczności można nadać przymiot „normatywności”, z tego względu, że są one wiążące oraz obowiązują w danym kręgu odbiorców – w omawianej sytuacji w ramach współzawodnictwa sportowego, w którym dana organizacja sportowa uczestniczy, albo które prowadzi lub organizuje, czy też w odniesieniu do osób, do których mają zastosowanie przepisy organizacji sportowych w związku z uprawianiem przez nie danego rodzaju/ sportu, na określonym ustawowo terenie obwarowanym uzupełniającymi ustawę regułami pochodzącymi od organizacji sportowych, czy też uczestnictwem w sportowej imprezie masowej. Tym samym, pomimo niemożności zakwalifikowania prawa sportowego wewnętrznego do źródeł prawa w ujęciu prawniczym, należy uznać je mimo wszystko za fakty prawotwórcze w odniesieniu do uczestników współzawodnictwa sportowego oraz niekiedy i dla nieokreślonego grona osób (przykładowo w razie ustanowienia przez organizację sportową regulaminu sportowej imprezy masowej lub regulaminu terenu, czy też obiektu, którego odbiorcą może być potencjalnie każda osoba).

Jerzy Małecki posługuje się sformułowaniem „fakt prawotwórczy” oraz „niepisane źródła prawa”, odnosząc się do działalności polegającej na stanowieniu prawa przez inne podmioty niż „kompetentne organy”¹¹¹⁶. Termin „fakt prawotwórczy” pojawia się w doktrynie przy okazji omawiania źródeł prawa występujących w polskim systemie prawa – T. Chauvin, T. Stawecki oraz P. Winczorek omawiają „fakt prawotwórczy” w zestawieniu ze źródłami prawa w znaczeniu formalnym, materialnym oraz w znaczeniu instytucjonalnym¹¹¹⁷. W ocenie w/w autorów, „fakty prawotwórcze” są „dziełem różnych instytucji funkcjonujących w różnym trybie i podejmujących decyzje o różnym charakterze prawnym”¹¹¹⁸.

Nie wyklucza się tym samym możliwości uznania, że za „fakt prawotwórczy” uzna się działalność innego podmiotu niż uprawniony do tego w Konstytucji RP organ państwa. Jednakże, na uwadze należy mieć okoliczność, że „dane zjawisko nabiera waloru prawnego

¹¹¹⁵ Tamże, s. 43-44. Autor pisze dalej: „a więc np. z różno kształtnych przepisów prawnych w drodze wykładni rekonstruuje się (>dekoduje<) określone normy kto, kiedy, co powinien czynić czy też nie czynić, z faktu obowiązywania pewnych norm prawnych wnioskuje się według określonych reguł inferencyjnych o obowiązywaniu innych, według reguł kolizyjnych eliminuje się niezgodności między normami zbioru, który ma tworzyć system”.

¹¹¹⁶ . Małecki, *Prawotwórcza...*, s. 34.

¹¹¹⁷ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 182-183.

¹¹¹⁸ Tamże, s. 182.

wyłącznie na podstawie normy prawnej (hipotezy) pozwalającej przypisać mu ustalone konsekwencje prawa. Nie każda okoliczność jest bowiem prawnie doniosła, dlatego zasadne wydaje się wyróżnianie zarówno faktów indyferentnych (obojętnych) prawnie, jak i faktów prawnych.”¹¹¹⁹.

W omawianym przypadku należy wskazać, że zjawisko prawotwórstwa organizacji sportowych nabiera waloru prawnego wyłącznie w odniesieniu do działalności prawotwórczej p.z.s. oraz w bardzo ograniczonym zakresie w odniesieniu do PKOL, które jako jedyne otrzymały od ustawodawcy uprawnienie do stanowienia aktów prawa sportowego wewnętrznego na podstawie *lex specialis*. Ponadto, walor prawny z pewnością posiadają także regulacje wewnętrzne organizacji sportowych ustanawiane na gruncie ustaw tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*, które warunkują sytuację prawną różnych grup adresatów, chcących albo uprawiać określony rodzaj sportów, albo brać udział w wydarzeniach sportowych o charakterze imprezy masowej. Z kolei w odniesieniu do pozostałych organizacji sportowych, zjawisko ich działalności prawotwórczej nabiera waloru prawnego, wobec dobrowolnego, cywilnoprawnego przyznania przez jedną z organizacji na rzecz drugiej takich kompetencji i wyrażenia zgody na podporządkowanie się stanowionym przez nią regułom.

W ujęciu prezentowanym przez S. Wronkowską oraz Z. Ziemińskiego, dostrzec należy „współzależność norm prawnych oraz norm o innym uzasadnieniu ich mocy obowiązującej”¹¹²⁰. Tym samym, autorzy poddają krytyce podejście normatywistyczne, które w ich ocenie „nie może oddawać adekwatnego obrazu zjawisk prawnych”¹¹²¹. Gdyby ograniczyć się bowiem wyłącznie do ustalenia, że prawotwórstwo organizacji sportowych nie może być zrównane z prawotwórstwem organów państwa posiadających kompetencję prawodawczą, takie ujęcie pracy byłoby niepełne. W doktrynie wskazuje się bowiem, że powstają pewnego rodzaju wzory zachowań (nie tylko prawne, ale także moralne, obyczajowe, religijne, pochodzące od organizacji społecznych), które „stają się częścią różnych społecznych systemów normatywnych”¹¹²². Autorzy tego twierdzenia tłumaczą, że „wszystkie te wzory, mimo że przybierają różne postaci (prawa, moralności, przykazań religijnych, obyczajów itp.),

¹¹¹⁹ K. Gregorczyk, *Fakt prawny [w:] Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017, s. 66.

¹¹²⁰ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹¹²¹ Tamże, s. 91.

¹¹²² T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 35.

mają charakter normatywny, tzn. określają, jakie zachowania powinno się podejmować, a jakich unikać.”¹¹²³.

Tytułowe zjawisko prawotwórstwa (nazywane również „legislacją”) określa się także jako: „tworzenie aktów prawnych”, „ustawianie praw”, „prawodawstwo”, „ustawodawstwo”¹¹²⁴. Istnieje także propozycja wskazywana przez L. Morawskiego, który uznaje, że mianem prawotwórstwa można określać wszelkie formy prawa stanowionego w formie tekstów prawnych¹¹²⁵. W ocenie L. Grzonki, to właśnie ta definicja jest najbardziej adekwatna do opisu tegoż zjawiska, dlatego, że: „po pierwsze, nie ogranicza legislacji do tworzenia aktów prawa powszechnie obowiązującego (jak to ma poniekąd miejsce przy definiowaniu legislacji jako ustawodawstwa), po drugie, wskazuje, że prawo może być stanowione również w innych formach niż teksty prawne (np. precedensy prawotwórcze – jakkolwiek w tym przypadku należałoby zastanowić się nad możliwością zmiany słowa >stanowione< na >tworzone<). Powinno się także wskazać, że prawo może być tworzone (stanowione) przez samych uczestników obrotu prawnego.”¹¹²⁶. Opinia zaprezentowana w ostatnim zdaniu cytowanego fragmentu potwierdza prezentowaną w treści niniejszej dysertacji tezę, że regulacje pochodzące od organizacji sportowych także zasługują na miano prawa, a tym samym problematyka związana z jego powstawaniem może nosić miano tytułowego prawotwórstwa tychże podmiotów. Stanowi ono bowiem egzemplifikację „tworzenia prawa przez samych uczestników obrotu prawnego” – w tym wypadku krąg tych uczestników wyznaczany jest przez ich wspólne, sportowe cele.

Ponadto, wyróżnia się cztery rodzaje legislacji: konstytucyjną, ustawową, delegowaną i autonomiczną¹¹²⁷. Prawotwórstwo organizacji sportowych stanowi przykład legislacji autonomicznej. Pomimo wyposażenia p.z.s. oraz w bardzo ograniczonym zakresie PKOL w określone kompetencje legislacyjne w treści u.s., czy też przekazania w drodze ustawy organizacjom sportowym określonych kompetencji¹¹²⁸, oraz wybranych zagadnień do

¹¹²³ Tamże, s. 35.

¹¹²⁴ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1994, s. 296, za: L. Grzonka, *Legislacja administracyjna. Zarys zagadnień podstawowych*, Warszawa 2015, s. 1.

¹¹²⁵ L. Morawski, *Główne problemy współczesnej filozofii prawa*, Warszawa 2005, s. 248, za: L. Grzonka, *Legislacja...*, s. 1.

¹¹²⁶ L. Grzonka, *Legislacja...*, s. 1-2.

¹¹²⁷ L. Morawski, *Główne...*, s. 248–249, za: L. Grzonka, *Legislacja...*, s. 5.

¹¹²⁸ Określenie „kompetencje” w odniesieniu do zakresu uprawnień przekazywanych na rzecz organizacji sportowych przez polskiego ustawodawcę jest konsekwencją uznania przez SN, że w taki sposób należy określać delegowanie przez ustawodawcę określonych zadań do wykonania przez p.z.s. SN wskazywał przy rozważaniu uprawnień p.z.s. na gruncie art. 12 u.k.f. z 1996 r., że: „prawa te (wolności) polskich związków sportowych wynikają z ich zadań (obowiązków) i związanych z nimi kompetencji, jakie ustawodawca nałożył na federację sportowe (art. 12 ustawy)”, zob. Wyrok SN z 16.12.2009 r., I CSK 160/09, OSNC 2010/7-8/114, LEX nr 566088.

samodzielnego uregulowania, ich rezultat nie stanowi legislacji delegowanej. Ta bowiem „obejmuje akty wydawane przez różne podmioty państwowe na podstawie ogólnego lub szczegółowego upoważnienia ustawowego. W jej zakres wchodzi zatem rozporządzenia, zarządzenia i uchwały oraz inne akty, jak instrukcje czy regulaminy.”¹¹²⁹. Organizacje sportowe nie są natomiast „podmiotami państwowymi”, co nie oznacza jednakże, że nie stanowią one regulacji, których charakter ma charakter powszechnie obowiązujący. Tym samym, prawotwórstwo wszystkich organizacji sportowych jest przykładem legislacji o charakterze autonomicznym, która „obejmuje całość regulacji tworzonych przez podmioty pozapaństwowe zarówno publiczne (np. jednostki samorządu terytorialnego czy zawodowego), jak i prywatne (np. uchwały stowarzyszeń, regulacje kościołów i związków wyznaniowych).”¹¹³⁰. Organizacje sportowe są bowiem organizacjami prywatnymi, realizującymi określone zadania publiczne, jednakże bez jednoczesnego pełnienia funkcji administracyjnych, w wyniku pełnej prywatyzacji tego rodzaju zadań publicznych. Z kolei określenie „autonomiczna” w odniesieniu do ich legislacji wpisuje się także w pojęcie oraz ideę autonomii sportu, która była omawiana w rozdziale II.

Uwagę na zagadnienie tworzenia prawa wymykającego się podziałowi źródeł prawa przewidzianemu w Konstytucji zwraca także L. Morawski, który podkreśla sporny charakter aktów „legislacji autonomicznej”, przez którą autor ten rozumie „wszelkie formy tworzenia ogólnych reguł przez instytucje pozapaństwowe jak, stowarzyszenia, korporacje zawodowe i gospodarcze, kościoły, wspólnoty religijne czy etniczne. Legislacja autonomiczna przybiera formy różnego rodzaju uchwał, statutów, kodeksów etyki zawodowej i często opiera się na upoważnieniu ustawowym. Akty legislacji autonomicznej mogą być oczywiście źródłem uprawnień i obowiązków wyłącznie tych osób, które są członkami danych organizacji, czy korporacji. W tym aspekcie są one bardzo podobne do aktów prawa wewnętrznego”¹¹³¹.

Organizacje sportowe pełnią *de facto* oraz *de iure*¹¹³² rolę podmiotu stanowiącego prawo, które musi być następnie przestrzegane przez podmioty funkcjonujące w jego strukturze, jak również te poza strukturą, które mają natomiast związek z danym współzawodnictwem sportowym. Obowiązek ten skierowany jest bowiem do każdej osoby – zarówno fizycznej, jak i prawnej, która wstępuje do organizacji sportowej, niezależnie od

¹¹²⁹ L. Grzonka, *Legislacja...*, s. 5.

¹¹³⁰ Tamże, s. 5.

¹¹³¹ L. Morawski, *Wstęp...*, s. 93.

¹¹³² W wyniku obowiązywania w polskim systemie prawa ustaw przewidujących możliwość ustanawiania przez nie różnego rodzaju regulacji oraz z uwagi na postanowienia regulacji wewnętrznych innych organizacji sportowych.

podstawy prawnej na jakiej to następuje. Przeważnie mowa tu będzie o stanowieniu reguł mających zastosowanie do prowadzonego i organizowanego współzawodnictwa sportowego, tj. mówiąc wprost – szczegółowych warunków narzucanych przez tę organizację w jakich się one odbywają. Jednakże – o czym jest szeroko mowa na dalszych stronach – organizacje sportowe są odpowiedzialne także za ustanawianie regulacji odnoszących się do innego kręgu podmiotów, niż tylko te biorące udział we współzawodnictwie sportowym. Są one upoważniane przez ustawodawcę do regulowania kwestii związanych z dopuszczaniem danej osoby do uprawiania określonego rodzaju sportu, określają jej prawa i obowiązki w związku z przebywaniem na danym terenie związanym z uprawianiem sportu, czy uczestnictwem w wydarzeniu sportowych o charakterze imprezy masowej. Wspomniana kompetencja – którą zgodnie z tytułem pracy określa się jako prawotwórczą – jest natomiast elementem niezbędnym do wykonywania w/w czynności przez organizacje sportowe. Sport bez reguł nie jest sportem, natomiast z uwagi na to, że państwo nie określa reguł sportowych ani organizacyjnych mające zastosowanie do uczestników profesjonalnego współzawodnictwa sportowego, a w pewnych materiałach decyduje się na przekazanie organizacjom sportowym danego zakresu zagadnień do samodzielnego uregulowania organizacjom sportowym, reguły te pozostają domeną ich działalności.

„Konstrukcję” prawotwórstwa organizacji sportowych należy omówić z punktu widzenia tworzących ją elementów. Jako pierwszą przeanalizować trzeba jej podstawę prawną. Kompetencje prawotwórcze organizacji sportowych mogą zostać nabyte na trzy sposoby. Po pierwsze, w przypadku krajowych organizacji sportowych mogą one zostać upoważnione w ustawie o charakterze *lex specialis* – a więc w polskim systemie prawa w u.b.i.a.¹¹³³, u.ż.ś.¹¹³⁴, u.b.i.m.¹¹³⁵, u.s., u.bezp.obsz.wodn.¹¹³⁶, u.bezp.ratown.gór.¹¹³⁷. oraz u.z.d.s.¹¹³⁸,

¹¹³³ Na podstawie u.b.i.a. organizacje sportowe określają warunki zdawania egzaminu przez osoby ubiegające się o uzyskanie tzw. „patentu strzeleckiego” oraz określają warunki bezpieczeństwa podczas uprawiania tych sportów, także na terenie strzelnic sportowych.

¹¹³⁴ W treści u.ż.ś. ustawodawca analogicznie przewidział obowiązek określenia przez organizacje sportowe sposobu przeprowadzenia egzaminu weryfikującego wiedzę osób, dążących do uzyskania uprawnień, umożliwiających im uprawianie sportów wodnych na określonym rodzaju jachtach żaglowych oraz motorowych.

¹¹³⁵ W regulacjach zawartych w u.b.i.m. ustawodawca przewiduje obligatoryjne utworzenie danego rodzaju przepisów przez organizacje sportowe (w postaci regulaminów obiektu >terenu< oraz regulaminu sportowej imprezy masowej).

¹¹³⁶ W treści u.bezp.obsz.wodn. nałożono na zarządzającego wyznaczonym obszarem wodnym obowiązek umieszczenia w ogólnie dostępnym miejscu informacji dotyczących „zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego”, natomiast wyłącznie zaniechanie ustawodawcy świadczy o braku uprzedniego „ustalenia” tychże zasad.

¹¹³⁷ W u.bezp.ratown.gór. określa się, że jedną z czynności podejmowanych przez zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim w celu zapewnienia warunków bezpieczeństwa jest „określenie i upowszechnienie zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia”.

¹¹³⁸ W treści u.z.d.s. prawodawca dopuszcza możliwość odmiennego określenia przez organizacje sportowe „okresu podczas zawodów”, który ma znaczenie z antydopingowego punktu widzenia.

w których ustawodawca określa przepisy mające zastosowanie w sporcie oraz wskazuje podmiot, który jest upoważniony do ich ustanowienia. Ustawodawca w drodze ustawy delegował na rzecz organizacji sportowych możliwość uregulowania wskazanych przez niego zagadnień. Przede wszystkim o tym, że przekazanie na rzecz organizacji sportowych wybranych zagadnień do uregulowania stanowi „delegację” ze strony ustawodawcy wypowiedział się SN. W nieobowiązującym art. 26 ust. 3 u.k.f. z 1996 r. zasady i tryb zmiany przynależności do klubu sportowego zawodników ustala właściwy p.z.s., po zasięgnięciu opinii Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki. Przy ocenie charakteru prawnego uchwał PZPN dotyczących tego zagadnienia, w treści wyroku z 14.09.2009 r.¹¹³⁹ SN uznał, że są one „przyjęte na podstawie delegacji z art. 26 ust. 3 ustawy z 1996 r. o kulturze fizycznej”¹¹⁴⁰. W treści tej regulacji mowa była o „zasadach” – obecnie odniesieniu do p.z.s. w treści u.s. mowa jest o „regułach sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych”, natomiast pojęcie „zasady” pojawia się w odniesieniu do regulacji ustanawianych przez organizacje sportowe zarówno w treści u.b.i.a.¹¹⁴¹, u.ż.ś.¹¹⁴², u.b.i.m.¹¹⁴³, u.bezp.obsz.wodn.¹¹⁴⁴ oraz u.bezp.ratown.gór.¹¹⁴⁵. O „delegacji” pisze także C. Kąkol przy okazji opisywania braku uregulowania przez ustawodawcę kwestii przeprowadzania egzaminu sprawdzającego posiadanie odpowiednich kwalifikacji do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim i pozostawienia tej materii do kompetencji PZSS¹¹⁴⁶. Określenie „delegacja ustawowa” jest również używane w doktrynie¹¹⁴⁷ przy okazji opisu kompetencji przekazanych na rzecz Naczelnej Rady Adwokackiej w treści art. 58 pkt 12 ustawy z 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze¹¹⁴⁸, w treści którego ustawodawca

¹¹³⁹ V CSK 148/09, LEX nr 627244.

¹¹⁴⁰ Wyrok ten pomimo zmiany stanu prawnego uznać należy natomiast za zachowujący aktualność.

¹¹⁴¹ Zgodnie z art. 10b ust. 1 u.b.i.a. uprawianie sportów o charakterze strzeleckim wymaga nie tylko posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem, ale także przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach, które są określane także przez organizacje sportowe.

¹¹⁴² Uprawianie turystyki wodnej (a więc w rozumieniu u.ż.ś. prowadzenia statków przeznaczonych do uprawiania sportu lub rekreacji) wymaga posiadania odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa przy uprawianiu turystyki wodnej.

¹¹⁴³ Regulamin obiektu (terenu), a więc przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, zawiera zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności (art. 3 pkt 10 u.b.i.m.). Drugi z aktów wydawanych przez organizacje sportowe na podstawie u.b.i.m. to regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych (art. 6 ust. 3 u.b.i.m.).

¹¹⁴⁴ Wśród obowiązków zarządzającego wyznaczonym obszarem wodnym jest umieszczenie informacji dotyczących „zasad korzystania” z niego na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 u.bezp.obsz.wodn.

¹¹⁴⁵ Jedną z czynności podejmowanych przez zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim w celu zapewnienia warunków bezpieczeństwa jest „określenie i upowszechnienie zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia”.

¹¹⁴⁶ C. Kąkol, *Ustawa o broni...*, s. 102.

¹¹⁴⁷ Tak: M. Gawryluk, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 148.

¹¹⁴⁸ Ustawa z 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz.U. z 2022, poz. 1184).

określił, że jedną z kompetencji tego podmiotu jest „uchwalanie regulaminów” odnoszących się do wymienionych enumeratywnie zagadnień związanych z funkcjonowaniem samorządu adwokackiego. Funkcjonowania organizacji sportowych nie sposób natomiast zrównywać z działalnością samorządów zawodowych, takich jak samorząd adwokacki, w odniesieniu do którego ustrojodawca przewidział konstytucyjną podstawę ich funkcjonowania w postaci art. 17 ust. 1 Konstytucji RP¹¹⁴⁹. Ponadto, samorzady zawodowe są „personalnymi (osobowymi) korporacjami prawa publicznego”¹¹⁵⁰, podczas gdy organizacje sportowe są „wyłącznie” podmiotami prywatnoprawnymi.

Dodatkowo – w razie braku obowiązywania przepisu o charakterze *lex specialis* wszystkie krajowe organizacje sportowe mogą ustanawiać akty wewnętrzne dotyczące swojej działalności na podstawie przepisów ustawy o charakterze *lex generalis* nie odnoszącej się bezpośrednio do sportu, takiej jak u.pr.stow.¹¹⁵¹ lub k.s.h.¹¹⁵² – w zależności od przyjętej formy prawnej. Co więcej, przepisy tych ustaw będą miały zastosowanie do każdej formy realizacji kompetencji prawotwórczych przez organizacje sportowe, albowiem determinują one kwestie formalne z podejmowanym prawotwórstwem o charakterze wewnętrznym (tj. jego formę – np. postać uchwały, sposób jej podjęcia, wejścia w życie, obowiązywania członków – i nie tylko – danej organizacji). W przypadku, gdy organizacja sportowa zatrudnia pracowników na podstawie umowy o pracę, w grę wchodzi także ustanawianie wewnątrzzakładowych źródeł prawa pracy.

Po drugie, kompetencja prawotwórcza może zostać przekazana organizacji sportowej w drodze umownej (kontraktowej) – mowa tu w szczególności o fakcie utworzenia nowej organizacji sportowej w drodze umownej, która wyposażana jest przez podmioty tworzące ją w określonego rodzaju kompetencje natury prawotwórczej¹¹⁵³. Taką umowę można nazwać „umową kreującą organizację sportową”, gdyż określa ona jej strukturę, sposób funkcjonowania oraz co najistotniejsze z punktu widzenia niniejszej rozprawy – zakres spraw

¹¹⁴⁹ Zgodnie z którym w drodze ustawy można tworzyć samorzady zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

¹¹⁵⁰ P. Razowski, *Publicznoprawny status izb adwokackich – zarys problematyki* [w:] *Palestra*, 11-12/2013, s. 77. Autor powołuje się w tym zakresie na poglądy przedstawione przez S. Fundowicza oraz E. Ochendowskiego, zob. E. Ochendowski, *Pozycja prawna studenta uniwersytetu – użytkownik zakładu publicznego czy członek korporacji publicznej*, [w:] *Jednostka w demokratycznym państwie prawa*, red. J. Filipek, Bielsko-Biała 2003, s. 457; S. Fundowicz, *Decentralizacja administracji...*, s. 38, za P. Razowski, *Publicznoprawny...*, s. 77.

¹¹⁵¹ Można uznać, że przykładem takiej regulacji jest art. 2 ust. 2 u.pr.stow., zgodnie z którym stowarzyszenie oraz związek stowarzyszeń samodzielnie określają swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwalają akty wewnętrzne dotyczące swojej działalności.

¹¹⁵² Którego przepisy przewidują możliwość stanowienia aktów wewnętrznych, regulujących funkcjonowanie spółki.

¹¹⁵³ Co zostało szerzej omówione w treści rozdziału II.

przekazywanych tejże organizacji do autonomicznego regulowania. Ponadto dotyczy to kompetencji prawotwórczych przekazywanych przez p.z.s. na rzecz ligi zawodowej na podstawie umowy za zgodą ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Ustawodawca nie wyposażył ligi zawodowej w jakiegokolwiek kompetencje natury prawotwórczej, natomiast wyróżnił wprost z treści u.s., że zasady funkcjonowania ligi zawodowej (a więc także i jej kompetencje o charakterze prawotwórczym) zależne są od treści umowy.

Wreszcie, po trzeciej organizacji sportowe mogą zostać wyposażone w kompetencje prawotwórcze w formie upoważnienia od organizacji zajmującej wyższe miejsce w piramidzie sportu – tj. przykładowo w sytuacji, gdy p.z.s. upoważnia związek sportowy albo klub sportowy do ustanowienia własnych aktów prawnych w określonym zakresie tematycznym, albo gdy PKOL, czy PKPar uzyskują od organizacji nadrzędnych dla siebie, tj. MKOL oraz MKPar kompetencję do uregulowania danego rodzaju spraw na gruncie krajowym. Kompetencja ta nie wynika ani z treści u.s., ani z innych przepisów prawa sportowego powszechnego, ale jest wprost rezultatem obowiązywania w sporcie określonej struktury organizacyjnej, w ramach której podmiot usytuowany wyżej może bezpośrednio oddziaływać na podmiot usytuowany niżej, także poprzez przekazanie mu określonego rodzaju spraw do samodzielnego uregulowania, przykładowo wyznaczając ramy dopuszczalnych przez siebie rozwiązań natury prawnej. W tym wypadku występuje coś na kształt znanej w polskim prawie instytucji delegacji do wydania rozporządzenia, w której określa się organ właściwy do wydania rozporządzenia, zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści rozporządzenia.

Jedną z cech organizacji według J. Korczaka jest posiadanie określonego sposobu i stopnia formalizacji jej działania, który przejawia się w ustalaniu zasad, zwyczajów, norm dotyczących organizacji i funkcjonowania organizacji¹¹⁵⁴. Umieszczenie w hierarchii sportu determinuje różnorakie rodzaje podejmowanych działań prawodawczych – inne pozostają regulacje podejmowane wewnętrznie przez kluby sportowe, które będą odnosić się głównie do relacji na linii klub – jego pracownicy¹¹⁵⁵, a innymi zagadnieniami zajmą się organizacje sportowe, których zadaniem jest prowadzenie współzawodnictwa sportowego¹¹⁵⁶ albo kierowaniem ruchem olimpijskim¹¹⁵⁷, paralimpijskim¹¹⁵⁸, które z tego tytułu są zobowiązane do ustanowienia szeregu norm generalnych i abstrakcyjnych dla danego rodzaju

¹¹⁵⁴ J. Korczak [w:] *Nauka...*, s. 180-181. Tak też: M. Jełowicki, W. Kieżun, Z. Leoński, B. Ostapczuk [w:] *Teoria organizacji...*, s. 89.

¹¹⁵⁵ Będą odnosić się głównie do świadczenia usług dla samego klubu przez jego pracowników oraz można w ich ramach określać sposób ich wykonywania, a także regulamin nagradzania oraz karania.

¹¹⁵⁶ Mowa o związkach sportowych, p.z.s. oraz lidze zawodowej.

¹¹⁵⁷ W odniesieniu do MKOL.

¹¹⁵⁸ W odniesieniu do PKPar.

współzawodnictwa. Wreszcie – kwestii poza *stricte* sportowych – częstokroć dotyczą regulacje ustanawiane przez organizacje sportowe na podstawie ustaw tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*.

Następnie, określony został przedmiot prawotwórstwa organizacji sportowych, a więc rodzaj zagadnień, jaki jest przez nie regulowany. Jest on niezwykle zróżnicowany – zależy bowiem od miejsca danej organizacji w ramach hierarchicznej struktury sportu. Innych spraw będą dotyczyć regulacje pochodzące od klubów sportowych, a inne od związków sportowych, czy też p.z.s., ligi zawodowej lub PKOL oraz PKPar. Jeszcze inny będzie charakter regulacji pochodzących od międzynarodowych organizacji członkowskich, które jako że są podmiotami wytyczającymi kierunek rozwoju profesjonalnego sportu, to wydaje się, że przedmiot ich prawotwórstwa może być zdecydowanie najszerszy. Wynika to przede wszystkim z różnego grona odbiorców stanowiących przepisów prawa oraz charakteru działalności organizacji sportowej, która zależna jest od jej umiejscowienia w piramidzie sportu.

Ostatecznie, rozważony został charakter prawny prawotwórstwa organizacji sportowych. Przede wszystkim wyróżnione i omówione zostały akty ustanawiane przez organizacje sportowe, które mają charakter powszechnie obowiązujący i wewnątrznie obowiązujący. W polskim systemie prawnym doszło do konstytucyjnego ukształtowania dualizmu źródeł prawa przejawiającego się w jego rozróżnieniu na prawo o charakterze powszechnie obowiązującym oraz prawo o charakterze wewnątrznie obowiązującym¹¹⁵⁹. W orzecznictwie TK wskazano wprost, że jest to podział na dwie „kategorie” źródeł prawa¹¹⁶⁰. Lech Garlicki wskazuje wprost, że tym samym „należy odrzucić tezę o możliwości istnienia trzeciej, pośredniej kategorii aktów, których prawo wydawania nie musiałoby wynikać z wyraźnego przyzwolenia konstytucyjnego, lecz mogłoby być wydobywane z ogólnych (konstytucyjnych lub ustawowych) kompetencji (zadań) organów je stanowiących¹¹⁶¹. Autor ten tym samym odrzucił koncepcję tzw. aktów samoistnych, która została sformułowana przez S. Rozmaryna, odnosząca się do możliwości wydawania aktów normatywnych, posiadających charakter władzy, w sytuacji gdy uprawnienie to jest niezbędne do realizacji zadań publicznych, które zostało nałożone na gruncie ustawowym na określone organy lub podmioty¹¹⁶².

W treści Konstytucji RP nie zawarto definicji zarówno „źródeł prawa powszechnie obowiązującego”, ani „źródeł prawa wewnątrznie obowiązującego”, na co uwagę zwracał sam

¹¹⁵⁹ A. Jackiewicz [w:] *Prawo konstytucyjne*. Wydanie drugie, red. M. Grzybowski, Białystok 2009, s. 113-114.

¹¹⁶⁰ Wyrok TK z 01.12.1998, K 21/98, OTK 1998/7/116. O wyróżnieniu dwóch „kategorii” pisze także P. Winczorek, *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*. Wydanie 1, Warszawa 2003, s. 99.

¹¹⁶¹ L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2022, s. 146.

¹¹⁶² Tamże, s. 146-147.

TK¹¹⁶³. Tym samym, kryterium podziału źródeł prawa w polskim porządku prawnym wyznaczony jest przez zasięg jego obowiązywania. W ramach przedmiotowego rozdziału uwaga skupiona jest na źródłach prawa w ujęciu formalnym, tj. umiejscowieniu norm stanowionych przez organizacje sportowe w określonych konstytucyjnie systemie źródeł prawa stanowionego. Z kolei poprzez „system źródeł prawa” rozumieć można zbiór norm prawnych, które obowiązują na danym terytorium, w danym okresie, które odznaczają się zhierarchizowaniem oraz co do których istnieje określona procedura legislacyjna, która określa, jakie podmioty są właściwe do tworzenia prawa¹¹⁶⁴.

Pamiętać należy o tym, że konstytucyjna regulacja źródeł prawa, która dotyczy zarówno prawa powszechnie obowiązującego, jak i prawa wewnętrznie obowiązującego, dotyczy aktów normatywnych, a więc tylko do takich aktów prawnych, w ramach których ustanawiane są normy prawne¹¹⁶⁵. W tym zakresie wywód ten należy uzupełnić o informację, że w ramach dotychczasowego orzecznictwa TK, doszło do ukształtowania się materialnej koncepcji aktu normatywnego¹¹⁶⁶, zgodnie z którą aktem normatywnym jest akt ustanawiający normy prawne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym¹¹⁶⁷. Generalność aktu normatywnego sprowadza się do tego, że adresat danej normy prawnej jest określony przez wskazanie określonej cechy lub cech rodzajowych¹¹⁶⁸. Z kolei w odniesieniu do abstrakcyjności – „dotyczy przedmiotu normy określającego należne zachowanie się adresata. Przedmiotem normy prawnej winna być klasa zachowań się, nie zaś konkretne zachowanie się adresata. Konsekwencją abstrakcyjności normy jest (...) - to, że nie ulega umorzeniu czy «skonsumowaniu» poprzez jednorazowe zastosowanie”¹¹⁶⁹. Dla uznania normatywności aktu nie ma natomiast decydującego znaczenia jego nazwa i dlatego nie ma przeszkód do uznania, że określona uchwała, wytyczne, pisma okólne czy obwieszczenia mają charakter normatywny¹¹⁷⁰.

W tym miejscu także poczynić pewne zastrzeżenia o charakterze ogólnym odnoszące się do budowy samych norm, które są stanowione przez organizacje sportowe. W tym zakresie przychylić należy się do twierdzenia E. Krześniaka, zgodnie z którym każdy ich rodzaj – a więc

¹¹⁶³ Wyrok TK z 28.6.2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.

¹¹⁶⁴ A. Redelbach, S. Wronowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 2003, s. 218; L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2004, s. 126 i n.

¹¹⁶⁵ Wyrok TK z 10.06.2003 r., SK 37/02, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 53.

¹¹⁶⁶ Wyrok TK z 10.02.2015 r., SK 50/13, OTK-A 2015/2/12.

¹¹⁶⁷ Wyrok TK z 7.06.1989 r., U 15/88, OTK, poz. 10; Wyrok TK z 16.11.2011 r., SK 45/09, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 97; Wyrok TK z 3.07.2012 r., K 22/09, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 74.

¹¹⁶⁸ Wyrok TK z 10.02.2015 r., SK 50/13, OTK-A 2015/2/12.

¹¹⁶⁹ Postanowienie TK z 14.12.1999 r., U 7/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 170.

¹¹⁷⁰ Postanowienie TK z 29.03.2000 r., P 13/99, OTK 2000/2/68, LEX nr 40001 (por. orzeczenia TK: z 19.06.1992 r., U. 6/92, OTK w 1992 r., cz. I, poz. 13, z 15.07.1996 r., U. 3/96, OTK ZU Nr 4/96, poz. 31, wyroki TK: z 21.06.1999 r., U. 5/98, OTK ZU Nr 5/99, poz. 99, z 15.12.1999 r., P. 6/99, OTK ZU Nr 7/99, poz. 164).

zarówno reguły gry (czyli reguły sportowe), reguły organizacyjne oraz reguły dyscyplinarne – jest podobny do klasycznych norm prawnych pochodzących od państwa¹¹⁷¹. W ocenie przywołanego autora, mają one bowiem tożsame elementy, wśród których występuje:

- 1) hipoteza – a więc oznaczenie adresata, do którego kierowana jest treść normy oraz kontekst, w których pożądanym jest dane zachowanie;
- 2) dyspozycja, w ramach której organizacja sportowa przewiduje jakie zachowania są nakazane lub zakazane;
- 3) sankcję, która oznacza jaki rodzaj kary może zostać nałożony na podmiot niedostosowujący się do określonej treści dyspozycji¹¹⁷².

Innym przejawem podobieństwa norm wewnętrznych organizacji sportowych do norm prawnych pochodzących od organizacji państwowej jest ich generalny i abstrakcyjny charakter. Przypomnienia wymaga, że reguły sportowe w doktrynie określa się jako: „ogół norm o generalno-abstrakcyjnym charakterze, ustanawianych przez organizacje sportowe na poziomie lokalnym, krajowym, kontynentalnym lub globalnym, służących regulowaniu zarówno przebiegu współzawodnictwa sportowego, jak i aspektów organizacyjnych sportu”¹¹⁷³.

Ich generalność przejawia się w tym, że wskazują one dany rodzaj adresatów stanowiących norm (podmiotowy zakres prawotwórstwa organizacji sportowych przedstawiony został na wcześniejszych stronach), któremu określa się co jest dla niego zakazane/nakazane lub dozwolone¹¹⁷⁴. Tym samym, nie określa się adresata indywidualnego, wskazywanego co do tożsamości¹¹⁷⁵. Dodatkowo, w ramach przymiotu generalności norm, istotne pozostaje także określenie „okoliczności, w jakich odpowiednie postępowanie adresata powinno mieć miejsce”¹¹⁷⁶. Opisywane okoliczności w omawianym zagadnieniu dotyczą wszelkich możliwych aspektów funkcjonowania w ramach organizacji sportowej, które są przez nie samodzielnie wyznaczane w ramach współzawodnictwa sportowego, a na uwagę należy mieć także regulowanie przez nie zagadnień w oparciu o ustawy tworzące katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*.

Abstrakcyjność norm prawa sportowego wewnętrznego z kolei sprowadza się do faktu, że „wzór zachowania określony jest przez wskazanie rodzajowych, a nie konkretnych cech tego

¹¹⁷¹ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 222.

¹¹⁷² Tamże, s. 222.

¹¹⁷³ J.L. Chapelet, *Autonomy...*, s. 41-45, za: H. Radke, *Reguły...*, s. 191.

¹¹⁷⁴ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 77.

¹¹⁷⁵ Tamże, s. 77.

¹¹⁷⁶ Tamże, s. 77.

zachowania. Chodzi zatem nie o wskazanie zachowania jednorazowego, które nie może być powtórzone, ale zachowania takiego, które zdarzyć się może w nieokreślonej z góry liczbie przypadków¹¹⁷⁷. W odniesieniu do organizacji sportowych, stanowią one reguły zachowania w ramach podejmowania przez ich adresatów danych czynności w ramach współzawodnictwa sportowego. Oznacza to, że adresaci danego aktu prawa sportowego wewnętrznego funkcjonują w jego oparciu w toku uczestniczenia w rywalizacji sportowej albo współdziałania z podmiotem biorącym w nim udział. Jednorazowe wypełnienie dyspozycji tego przepisu nie powoduje natomiast jego wygaśnięcia, ale w doktrynie zauważa się, że „zachowanie nie będzie powtarzalne, jeśli będzie miało miejsce w indywidualnie określonych okolicznościach”¹¹⁷⁸. Dotyczy to także adresatów regulacji wydanych na podstawie u.b.i.a., u.ż.ś., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór.

W ocenie A. Jackiewicza wspomniany dychotomiczny podział na prawo powszechnie obowiązujące oraz prawo wewnętrznie obowiązujące budzi daleko idące wątpliwości, zaś w celu potwierdzenia swojego stanowiska autor wskazuje na akty normatywne, których „jednoznaczne zakwalifikowanie do jednej z tych dwóch kategorii budzi wątpliwości”, wskazując m.in. układy zbiorowe pracy, czy też umowy międzynarodowe niewymagające ratyfikacji¹¹⁷⁹. W tym kontekście należy przeanalizować pod tym kątem także i prawotwórstwo organizacji sportowych.

Ponadto, z uwagi na podobieństwa do prawa zakładowego, prawo sportowe wewnętrzne zostało zakwalifikowane jako jego *quasi* odmiana. Wreszcie, zaproponowano wyodrębnienie „niezorganizowanego prawa organizacji sportowych”, które przyjmuje postać prawa zwyczajowego, prawa *quasi*-sędziowskiego, norm pozaprawnych oraz *soft law* – to bowiem te elementy zostały uznane za najbardziej odpowiadające tytułowemu zagadnieniu.

Taka propozycja definicji ma swoje źródło w niezorganizowanych źródłach prawa administracyjnego¹¹⁸⁰. W doktrynie podnosi się, że „zagadnienie źródeł prawa administracyjnego innych niż te określone przez Konstytucję wśród ogólnych rozważań nad źródłami prawa administracyjnego zajmuje bardzo skromne miejsce”¹¹⁸¹. Przynajmniej już

¹¹⁷⁷ Tamże, s. 78.

¹¹⁷⁸ Tamże, s. 78.

¹¹⁷⁹ A. Jackiewicz [w:] *Prawo konstytucyjne...*, s. 114.

¹¹⁸⁰ Pierwszą z wątpliwości budzi natomiast samo określenie, które nie jest w doktrynie jednolicie rozumiane. Wskazuje się bowiem, że można je także mianem „swoistych”, „szczególnych”, „nieformalnych”, „wtórnych”, „pozanormatywnych”¹¹⁸⁰, tak: J. Supernat [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022, s. 15.

¹¹⁸¹ S. Pawłowski, *Odesłania do norm pozaprawnych jako nieformalnego źródła prawa administracyjnego ze szczególnym uwzględnieniem norm moralnych na wybranych przykładach* [w:] *Teoria instytucji prawa administracyjnego. Księga pamiątkowa Profesora Jerzego Stefana Langroda*, red. J. Niczyporuk, Paryż 2011, s. 380.

sama analiza Przede wszystkim już sama analiza „niezorganizowanego prawa sportowego” inspirowana „niezorganizowanymi aktami prawa administracyjnego” oparta jest na uznaniu systemu źródeł prawa za otwarty. Taką koncepcję prezentuje J. Zimmermann, który rozważa źródła niezorganizowane jako komponent otwartego systemu źródeł prawa administracyjnego, które współtworzą: „normy pozaprawne, prawo sędziowskie, orzecznictwo sądowe lub nawet poglądy doktryny”¹¹⁸². Katalog niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego jest katalogiem otwartym – wśród swoich propozycji jego komponentów R. Raszewska-Skałeczka wskazuje na normy społeczne, normy moralne, normy techniczne, normy polityczne, zwyczaj, poglądy doktryny, prawo sędziowskie¹¹⁸³. Co pozostaje niezwykle istotne – z uwagi na pozaprawny charakter tychże norm, nie są one ujmowane w aktach normatywnych¹¹⁸⁴.

W doktrynie uznaje się, że niezorganizowanymi źródłami prawa nazywa się akty, które pozostają poza konstytucyjną systematyką źródeł prawa oraz swoistą postacią normodawstwa w ramach koncepcji otwartego porządku prawnego¹¹⁸⁵. Uznaje się, że ta kategoria ma dla prawa administracyjnego znaczenie szczególne, z uwagi na to, że normy pozaprawne, które są wykorzystywane w ramach działań administracji służą wypracowaniu pewnych ogólnych zasad prawnych i przyczyniają się do dokonywania interpretacji samych przepisów prawnych¹¹⁸⁶. długi czas właściwie nie uświadamiano sobie ich występowania”¹¹⁸⁷.

Należy podzielić opinię, że „niezorganizowane źródła prawa nie są ani źródłami prawa powszechnie obowiązującego, ani źródłami prawa wewnętrznego w rozumieniu Konstytucji RP”¹¹⁸⁸. Odgrywają one natomiast istotną rolę, gdyż łączą one różne elementy systemu prawa, w tym w szczególności prawa administracyjnego¹¹⁸⁹. Ich praktyczna doniosłość nie oznacza jednakże, że mogą być one podstawą do wydawania aktów administracyjnych¹¹⁹⁰. Nie mogą one więc zostać uznane za samodzielnie regulujące sytuację prawną jednostek, a powinny pełnić wyłącznie rolę uzupełniającą istniejącą regulację o charakterze ustawowym, która jest

¹¹⁸² J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 120.

¹¹⁸³ R. Raszewska-Skałeczka, *Niezorganizowane źródła prawa oświatowego w prawie administracyjnym – wybrane kwestie* [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022, s. 94.

¹¹⁸⁴ Tamże, s. 94.

¹¹⁸⁵ A. Gronkiewicz, *Niezorganizowane źródła prawa* [w:] *Administracja. Prawo administracyjne. Część ogólna*, red. J. Blicharz, I. Zacharko, Katowice 2018, s. 145.

¹¹⁸⁶ Tamże, s. 145.

¹¹⁸⁷ D. Dąbek [w:] *Niezorganizowane...*, s. 24.

¹¹⁸⁸ A. Puczko, *Wpływ niezorganizowanych źródeł prawa na system prawa administracyjnego* [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022, s. 75.

¹¹⁸⁹ Tamże, s. 75.

¹¹⁹⁰ W tym zakresie A. Puczko przywołuje twierdzenia P. Światała, *Zwyczajowe działanie administracji samorządowej* [w:] *Źródła prawa w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2018, za: A. Puczko, *Wpływ...*, s. 76.

podstawą prawną do kształtowania praw i obowiązków jednostek¹¹⁹¹. W sposób oczywisty pogląd ten stoi w sprzeczności z dotychczasową treścią niniejszej pracy, w ramach której wskazywano wielokrotnie, że organizacje sportowe regulują wprost sytuację prawną jednostek w ramach współzawodnictwa sportowego.

Istotnym elementem pozostaje obowiązek zgodności niezorganizowanych źródeł prawa z innymi aktami w systemie prawa – wynika to analogicznie jak w przypadku źródeł prawa zakładowego z ich miejsca w hierarchii systemu źródeł prawa oraz konieczności respektowania regulacji zawartych w aktach prawnych wyższą rangą. Jest to pochodną tego, że niezorganizowane źródła prawa – pomimo braku ich ujęcia w Konstytucji RP „współgzystują z przewidzianymi w niej źródłami prawa, przez co uzupełniają i dopełniają je”¹¹⁹².

Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego charakteryzują się znaczną różnorodnością, co wynika z okoliczności, że „są one tworzone na wiele sposobów, przez wiele podmiotów i organów”, co powoduje, że „mimo iż z jednej strony mogą one pozytywnie wpływać na jednolitość, to z drugiej strony ich funkcjonowanie powoduje ryzyko dla stabilności i spójności systemu prawa. Ujmując je jako źródło praktyki stosowania prawa administracyjnego, należy liczyć się z tym, że różne czynniki wpływają na ich kształt. Potrzeba też innowacyjności rozwiązań często rodzi pokusę kształtowania rozwiązań ryzykownych czy też odmiennych od dominujących czy uznanych poglądów.”¹¹⁹³.

Przed przejściem do omawiania poszczególnych elementów konstrukcji prawotwórstwa organizacji sportowych, trzeba poczynić zastrzeżenie odnoszące się do rodzajów aktów, jakie są przez nie stanowione. Nawet w przypadku delegowania organizacji sportowej danego rodzaju zagadnień do samodzielnego uregulowania, ustawodawca nie przesądza o jego formie prawnej. Ta determinowana jest tym samym przepisami o charakterze ogólnym – dlatego też wyróżnić można dwa rodzaje aktów, które są wydawane przez organizacje sportowe w celu realizacji przez nie swoich kompetencji prawotwórczych – akty pierwotne (ustrojowe) oraz akty wtórne.

Akty pierwotne tworzą i określają funkcjonowania samej organizacji. Ich postać jest natomiast zależna od przyjętej przez daną organizację formy prawnej. Organizacje sportowe mają przeważnie jednak formę prawną stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń, a także spółki kapitałowej prawa handlowego. W odniesieniu do pierwszego rodzaju omawianych organizacji, takim aktem pierwotnym jest statut, którego zakres przedmiotowy określony został

¹¹⁹¹ A. Puczko, *Wpływ...*, s. 76.

¹¹⁹² Tamże, s. 77.

¹¹⁹³ Tamże, s. 84.

w art. 10 ust. 1 u.pr.stow. Z kolei, dla organizacji sportowych przyjmujących formę prawną spółki kapitałowej prawa handlowego aktami o charakterze pierwotnym będą: umowa spółki z o.o., której elementy zostały wskazane w art. 157 § 1 k.s.h. oraz statut spółki akcyjnej, którego zakres przedmiotowy ustalony został w art. 304 § 1 k.s.h. W odniesieniu do aktów pierwotnych prawotwórstwa organizacji sportowych, wskazać należy, że ich katalog jest zamknięty, albowiem wynika on wprost z przepisów prawa powszechnie obowiązującego i nie ma w tym zakresie możliwości odstępstw.

Akty wtórne są z kolei stanowione już po ukonstytuowaniu się organizacji sportowej i regulują poszczególne wycinki jej działalności. Uchwalane są w wyniku działalności uprawnionego organu organizacji sportowej – mowa o aktach wewnętrznych stowarzyszenia i związków stowarzyszeń albo spółek kapitałowych. Ustawodawca nie określa natomiast ich postaci redakcyjnej, co oznacza, że w przeciwieństwie do aktów pierwotnych, akty wtórne stanowią katalog otwarty form prawotwórstwa organizacji sportowych. Z praktyki funkcjonowania tych podmiotów wynika, że są one stanowione w postaci regulaminów, wytycznych, komunikatów, dokumentów, podręczników, strategii, sprawozdań, instrukcji, informacji, komentarza, procedury, przepisów, kodeksów (etycznych, dobrego zarządzania), itp. Akty wtórne jako regulacje wewnętrzne są niezbędne do codziennej działalności organizacji sportowych. Wiele z nich to podmioty, o rozbudowanej strukturze organizacyjnej, zawierającej w sobie wiele departamentów, komórek, jednostek, zespołów, których praca musi zostać skoordynowana w celu osiągnięcia jak najlepszych efektów dla samej organizacji. Ponadto, akty te nie są kierowane tylko i wyłącznie do podmiotów pozostających w ramach struktury danej organizacji – a więc jej członków, pracowników, ale także do osób niebędących związanych z tą organizacją żadnym węzłem prawnym.

2. Podstawa prawna prawotwórstwa organizacji sportowych

2.1. Ustawa

W polskim systemie prawa obowiązują akty prawne rangi ustawowej, które przewidują możliwość wydawania przez organizacje sportowe własnych regulacji. Na wstępie rozważań wyróżnić i omówić w poniższej kolejności należy następujące rodzaje ustaw, w których zawarto upoważnienie do tworzenia prawa przez organizacje sportowe:

- 1) ustawy regulujące zagadnienia odnoszące się do sportu, w których jest upoważnienie ustawowe do uregulowania przez organizację sportową danego rodzaju zagadnień związanych ze sportem:
 - a) u.s.;
 - b) u.b.i.m.;
 - c) u.bezp.ratown.gór.;
 - d) u.z.d.s.
- 2) ustawy regulujące zagadnienia odnoszące się do sportu, w których nie zostało zawarte upoważnienie ustawowe do uregulowania przez organizację sportową danego rodzaju zagadnień, natomiast wynika ona z okoliczności przekazania na rzecz tejże organizacji kompetencji, których wykonywanie wymaga uprzedniego samodzielnego uregulowania sposobu ich wykonywania przez organizację sportową¹¹⁹⁴:
 - a) u.ż.ś.;
 - b) u.b.i.a.;
 - c) u.bezp.obsz.wodn.
- 3) ustawy regulujące sposób funkcjonowania organizacji sportowych wynikający z przyjętej formy prawnej albo sprawowanej funkcji pracodawcy:
 - a) u.pr.stow.;
 - b) k.s.h.;
 - c) k.p.

W treści u.s. ustawodawca upoważnił p.z.s. do wykonywania określonych praw wyłącznych, w tym ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie¹¹⁹⁵. Jest to najbardziej jaskrawy przykład udzielenia przez państwo wybranej organizacji sportowej *stricte* kompetencji prawotwórczych na podstawie normy prawnej rangi ustawowej. W doktrynie pojawił się pogląd, według którego taka forma regulacji prawnej stanowi o przyznaniu p.z.s. „faktycznej kompetencji legislacyjnej” w obszarze danej dyscypliny sportu¹¹⁹⁶. Określenie to stanowi jednak pewnego rodzaju uproszczenie i nie jest ono wyczerpujące. Przede wszystkim na uwadze trzeba mieć to, że kompetencja ta ma charakter prawny, a nie „faktyczny”, gdyż na jej podstawie możliwe jest

¹¹⁹⁴ W tym zakresie na uwadze należy mieć wyrok TK z 16.1.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, Nr 1, poz. 3. W jego treści Trybunał odnosił się do kwestii niemożności domniemywania kompetencji normodawczych – wyrok ten jest szeroko omawiany na następnych stronach.

¹¹⁹⁵ Art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

¹¹⁹⁶ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 230.

tworzenie własnych regulacji przez te organizacje. Ponadto, autor przytaczanego poglądu nie rozwinął go, nie odnosząc się konsekwentnie do charakteru prawnego tejże kompetencji nadanej p.z.s. Wskazanie wymaga natomiast okoliczność, że ustawodawca nie nadał regulacjom stanowionym przez p.z.s. żadnego „specjalnego charakteru”, co oznacza, że należy je traktować jako przepisy o charakterze wewnętrznym, do których zastosowanie mają przepisy u.pr.stow., z uwagi na brzmienie art. 7 ust. 3 u.s. Tym samym, treść przekazania na rzecz p.z.s. tych kompetencji prawotwórczych należy pod kątem prawnym zrównywać z przekazaniem na rzecz stowarzyszeń możliwości uchwalania aktów wewnętrznych dotyczących jego działalności, która została określona w treści art. 2 ust. 2 u.pr.stow. Jedyna różnica polega na tym, że zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. p.z.s. mogą także swoje regulacje „realizować”, przy czym ustawodawca nie wyjaśnił na czym ma to polegać. Można uznać, że intencją ustawodawcy było wyposażenie p.z.s. w możliwość „wprowadzania w życie”, a następnie „egzekwowania” ustanawianych przez siebie reguł. Jednakże, wobec niewyposażenia ich we władztwo administracyjne, odbywać się to może wyłącznie na podstawie u.pr.stow., z uwagi na fakt stosowania tejże ustawy do działalności p.z.s. w sprawach nieuregulowanych w treści u.s. oraz biorąc pod uwagę cywilnoprawny charakter uczestnictwa w związku stowarzyszeń, jakim jest p.z.s.¹¹⁹⁷ Z uwagi natomiast na cywilnoprawny charakter przynależności do stowarzyszeń oraz związków stowarzyszeń, „realizacja” tychże reguł przyjmuje cywilnoprawny charakter, o czym jest szerzej mowa na następnych stronach.

Określone zostały trzy rodzaje reguł, co do których reguły może ustanawiać i realizować p.z.s.:

- 1) sportowe;
- 2) organizacyjne;
- 3) dyscyplinarne¹¹⁹⁸.

Nie został ustawowo sprecyzowany katalog podmiotów, które podlegają prawotwórstwu p.z.s., natomiast sformułowanie „we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek” należy interpretować szeroko i dopuszczać możliwość obejmowania zakresem obowiązywania swoich przepisów wszystkich podmiotów w nim uczestniczących, a nie tylko i wyłącznie członków p.z.s. – czyli klubów sportowych oraz związków sportowych. Przeciwnie twierdzenie, doprowadziłoby do sytuacji, w której osoby, za pomocą których kluby sportowe prowadzą swoją działalność w sporcie – tj. w szczególności zawodnicy, trenerzy, członkowie sztabu medycznego – pozostałyby wyłączone spoza jurysdykcji p.z.s. Tymczasem, jak zostało to już

¹¹⁹⁷ Na temat którego szersze rozważania zostały poczynione na następnych stronach.

¹¹⁹⁸ Przykładowe rodzaje aktów tego rodzaju oraz ich charakter prawny zostały omówione w dalszej części pracy.

nieraz podniesione w treści niniejszej pracy, adresatami przepisów prawa stanowiących przez p.z.s. są także i te podmioty, pomimo braku stosunku członkostwa, ani innego stosunku formalnoprawnego związanego pomiędzy takim podmiotem a p.z.s.

Oprócz działań legislacyjnych w zakresie wykonywania swoich praw wyłącznych w odniesieniu do stanowienia i realizowania określonych reguł obowiązujących w danym sporcie, p.z.s. zostały także upoważnione do samodzielnego wyznaczenia zakresu wykorzystania do swoich celów gospodarczych przedmiotów będących odwzorowaniem, odpowiednio, stroju reprezentacji kraju, stroju reprezentacji olimpijskiej lub stroju reprezentacji paralimpijskiej¹¹⁹⁹. Skoro w treści art. 13 ust. 4 mowa jest wprost o „przepisach” p.z.s., to z natury rzeczy, także i ta podstawa prawna upoważnia do stanowienia regulacji wewnętrznych przez p.z.s.

Ostatecznie, p.z.s. jest także upoważniony do samodzielnego ustalenia zakresu wykorzystania na zasadach wyłączności wizerunku członka kadry narodowej do swoich celów gospodarczych¹²⁰⁰. Sąd Najwyższy wskazał, że odbywa się to na podstawie „wewnętrznych aktów organizacyjnych związku”¹²⁰¹. W tym wypadku, jasno sprecyzowany jest katalog odbiorców takich przepisów wewnętrznych pochodzących od p.z.s. – są nimi członkowie kadry narodowej. Ustawodawca ograniczył się wyłącznie do wskazania przedmiotu wewnętrznej regulacji p.z.s., natomiast nie określił minimalnych ram zakresu wykorzystania na zasadach wyłączności wizerunku członka kadry narodowej do swoich celów gospodarczych. Oznacza to, że te organizacje mają pełną dowolność w jego określaniu, natomiast potencjał marketingowy samych sportowców i równoczesny brak nagradzania ich za udostępnianie swojego wizerunku były w przeszłości źródłem problemów na linii członkowie kadry narodowej – p.z.s.¹²⁰², a jedna ze spraw¹²⁰³ zakończyła się wydaniem wyroku przez SN¹²⁰⁴, który uznał, że „zakwalifikowanie

¹¹⁹⁹ Art. 13 ust. 4 u.s.

¹²⁰⁰ Art. 14 ust. 1 u.s.

¹²⁰¹ Wyrok SN z 16.12.2009 r., I CSK 160/09, OSNC 2010/7-8/114, LEX nr 566088.

¹²⁰² Zob. m.in.: M, Żukowski, *Lewandowski, Błaszczkowski - spór o udział w reklamie Orange*, <https://www.rp.pl/komentarze/art12918341-lewandowski-blaszczykowski-spor-o-udzial-w-reklamie-orange> [dostęp: 18.10.2023]; M. Kołodziejczyk, *Boniek złamał bunt Lewandowskiego i Błaszczkowskiego*, <https://www.rp.pl/pilka-nozna/art12918351-boniek-zlamal-bunt-lewandowskiego-i-blaszczykowskiego> [dostęp: 18.10.2023]; Press.pl, *Lewandowski, Błaszczkowski i Szczęsny odmawia udziału w reklamie Orange – PZPN i Orange odpowiadają*, https://www.press.pl/tresc/32346,lewandowski_-blaszczykowski-i-szczesny-odmawia-udzialu-w-reklamie-orange---pzn-i-orange-odpowiadaja [dostęp: 18.10.2023].

¹²⁰³ Sprawa dotyczyła art. 33 ust. 1 u.s.k., którego odpowiednik został umieszczony w art. 14 ust. 1 u.s. Mowa o sprawie, w której ówczesny reprezentant Polski w piłce nożnej Maciej Żurawski wskazywał, że nie wyraził zgody na wykorzystanie jego wizerunku w sposób gospodarczy przez PZPN w reklamach. Na temat sprawy Macieja Żurawskiego zob. więcej: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 219-226.

¹²⁰⁴ Wyrok SN z 16.12.2009 r., I CSK 160/09, OSNC 2010/7-8/114, LEX nr 566088. Krytyczne stanowisko na temat wydanego wyroku przedstawił M. Stopczyński, zob. M. Stopczyński, *Czy art. 14 ust. 1 i 3 prawa o sporcie jest zgodny z Konstytucją? Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2009 roku (I CSK 160/09)*, <http://www.prawowity.pl/aktualnosci/18/1,,42/> [dostęp: 28.09.2022].

sportowca do kadry narodowej i wyrażenie przez niego zgody na występowanie w reprezentacji kraju uprawnia p.z.s. do wykorzystania wizerunku zawodnika w stroju reprezentacyjnym do celów gospodarczych (art. 31 ust. 1 u.s.k.)”¹²⁰⁵. Z uwagi na powyższe, odnotować należy ustanawianie aktów wewnętrznych przez p.z.s. w których organizacje te określają częstotliwość wykorzystania wizerunku reprezentantów kraju w ramach różnych przedsięwzięć marketingowych związku¹²⁰⁶. Istnieją także regulacje wewnętrzne, w ramach których nie została ustalona częstotliwość wykorzystywania wizerunku reprezentantów kraju, co doprowadza do sytuacji, że stosownie do regulacji u.s., związek może wymagać od najbardziej popularnych reprezentantów kraju udziału w każdej prowadzonej przez siebie akcji marketingowej¹²⁰⁷.

Ustawodawca dostrzega również okoliczność, że inne organizacje sportowe także tworzą różnego rodzaju przepisy, przykładowo dopuszczając możliwość ustanowienia własnych przepisów przez PKOL. Jedynym przepisem rangi ustawowej, w ramach którego ustawodawca bezpośrednio upoważnił PKOL do ustanowienia własnych przepisów, jest art. 14 ust. 2 u.s., w ramach którego określono, że PKOL jest uprawniony do wykorzystania na zasadach wyłączności wizerunku członka reprezentacji olimpijskiej, z chwilą powołania do reprezentacji olimpijskiej, do swoich celów gospodarczych w zakresie wyznaczonym przez swoje przepisy¹²⁰⁸ lub przepisy MKOL¹²⁰⁹. Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że

¹²⁰⁵ Na temat wizerunku członków kadry narodowej zob. więcej: M. Szatkowski, *Prawo do wizerunku...*, s. 79-90; E. Szatkowska, *Komercjalizacja wizerunku członków kadry...*, s. 107-122.

¹²⁰⁶ Zob. m.in.: PZPN, *Uchwała nr II/33 z 19.02.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu wynagradzania zawodników reprezentacji Polski z tytułu wykorzystania wizerunku przez sponsorów*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/934KOMUNIKAT%20ZARZ%C4%84DU%20PZPN%20II%202015.pdf [dostęp: 18.10.2023]. Przykładowo, zgodnie z ust. 5 tego Regulaminu zawodnicy zobowiązani są do udziału 2 razy w roku w reżyserowanej sesji zdjęciowej do filmów reklamowych dla Głównego Sponsora, zaś stosownie do ust. 6 zawodnicy zobowiązani są do udziału raz w roku w fotograficznych sesjach zdjęciowych na rzecz Głównego Sponsora.

¹²⁰⁷ Zob. m.in.: PZN, *Regulamin. Prawa i obowiązki zawodników PZN powołanych do kadry narodowej* (§ 7), https://www.pzn.pl/uploaded_images/1599007307_15989562492020-prawa-i-obowiazki-zawodnika-pzn.pdf [dostęp: 18.10.2023]; PZJ, *Regulamin powoływania do kadry narodowej PZJ* (§ 12), <https://pzj.pl/wp-content/uploads/2020/11/Regulamin-powolania-KN-ostateczny.pdf> [dostęp: 18.10.2023]; PZLA, *Regulamin korzystania z wizerunku członka kadry narodowej w lekkiej atletyce w stroju reprezentacji kraju* (§ 5), <https://www.pzla.pl/file/3591-regulamin-korzystania-z-wizerunku-czlonka-kadry-narodowejwlekkiejatletyce.pdf> [dostęp: 18.10.2023].

¹²⁰⁸ Zob. PKOL, *Informacje dotyczące wykorzystywania Wizerunku Uczestników podczas XXIV Zimowych Igrzysk Olimpijskich (Igrzyska) Z uwzględnieniem zapisów Regulaminu wykorzystywania wizerunku Członka Polskiej Reprezentacji Olimpijskiej przyjętego przez PKOL*, https://olimpijski.pl/wp-content/uploads/2021/10/Informacje_dotyczacee_wykorzystywania_wizerunku_uczestnikow_podczas_ZIO_Pek_in2022.pdf [dostęp: 29.07.2022]. Z tytułu tego aktu wynika okoliczność ustanowienia przez PKOL „Regulaminu wykorzystywania wizerunku Członka Polskiej Reprezentacji Olimpijskiej przyjętego przez PKOL”, natomiast jego treść nie została przez tę organizację opublikowana na jej stronie internetowej w przeciwieństwie do przywołanej regulacji.

¹²⁰⁹ W stosunku do PKPar ustawodawca nie zawarł także analogicznego do art. 14 ust. 2 u.s. przepisu, umożliwiającego mu wyznaczenia w ramach swoich przepisów zakresu możliwości wykorzystania na zasadach wyłączności wizerunku członka reprezentacji paralimpijskiej, z chwilą powołania do reprezentacji paralimpijskiej,

ustawodawca zaniechał wyposażenia PKOL w analogiczne do p.z.s. „rozbudowane” kompetencje prawotwórcze – pytanie czy zasadnie. Oczywistym bowiem jest, że działalność obu podmiotów różni się diametralnie – głównym celem p.z.s. jest organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danej dyscyplinie sportu oraz ustanawianie reguł temu towarzyszących. Cele jego działalności są dużo bardziej sprecyzowane, podczas gdy ustawodawca ogranicza rolę PKOL do samodzielnego wyznaczania i realizacji celów związanych z ruchem olimpijskim. Niewyposażenie PKOL w analogiczną do p.z.s. kompetencję prawotwórczą należy poddać w wątpliwość. Doszło bowiem do braku rozeznania działalności o charakterze prawotwórczym po stronie PKOL przez ustawodawcę. PKOL nie ma w swojej gestii kompetencji o charakterze „operacyjnym”, które odnoszą się do współzawodnictwa sportowego odbywającego się niemal bez przerwy w ramach sezonu ligowego. Jednakże nie oznacza to, że nie stanowi on aktów prawa wewnętrznego, odnoszących się do kwestii związanych z polskim ruchem olimpijskim, natomiast podstawą prawną tego rodzaju działania nie będą przepisy u.s., tylko może być nią omawiane na następnych stronach upoważnienie organizacyjne.

Ostatecznie, w odniesieniu do treści regulacji zawartych w u.s., przytoczenia wymaga okoliczność, że w 2023 r. w Ministerstwie Sportu i Turystyki przygotowany został projekt nowelizacji tejże ustawy¹²¹⁰. Przedmiotowy projekt przewidywał zastosowanie rozwiązań prawnych mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji, mobbigowi i innym nadużyciom w stosunku do osób uczestniczących we współzawodnictwie sportowym, a jako jeden ze sposobów realizacji tego założenia przewidziano obowiązek przyjęcia regulaminów przeciwdziałania dyskryminacji, mobbigowi i innym nadużyciom przez kluby sportowe, związki sportowe i p.z.s.¹²¹¹. W treści projektowanego aktu prawnego¹²¹², którego treść została przesłana do Rzecznika Praw Obywatelskich określono – na wzór przepisów określających

do swoich celów gospodarczych. Brak analogicznej regulacji jak w stosunku do PKOL, oznacza, że wykorzystywanie wizerunku członka reprezentacji paralimpijskiej będzie odbywać się na zasadach ogólnych i nie ma możliwości stosowania wykładni rozszerzającej w tym zakresie. Organizacja ta uzyskała jednakże analogiczną do PKOL kompetencję w zakresie symboliki paralimpijskiej. W przeciwieństwie do PKOL, PKPar przewidział specjalną regulację dedykowaną tym zagadnieniom – natomiast ponownie należy wskazać, że nie doszło do bezpośredniego wskazania ze strony państwa, iż organizacja ta jest uprawniona do uregulowania tego w ramach swoich wewnętrznych przepisów, jednakże należy uznać to działanie za akceptowalne, bowiem stanowi ono realizację ochrony przyznanego mu prawa wyłącznego i usuwa niejasności dla podmiotów zewnętrznych w zakresie możliwości nawiązania współpracy z PKPar na tej płaszczyźnie.

¹²¹⁰ Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Pismo do Rzecznika Praw Obywatelskich z 6.07.2023 r.*, DP-WNS.070.4.2023, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/202307/Odpowiedz_MSiT_sport_dziewczynny_dyskryminacja_6.07.2023.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹²¹¹ Tamże.

¹²¹² Który ostatecznie nie znalazł się w wykazie prac legislacyjnych Ministra Sportu i Turystyki, sporządzonego w dniu 10.08.2023 r., <https://www.gov.pl/attachment/3fa0c0cc-297f-4cc0-a460-836fc938889f> [dostęp: 01.10.2023]. Projekt ten nie został po tej dacie wniesiony do sejmu.

zakres przedmiotowy regulaminów dyscyplinarnych p.z.s. – jakie zasady powinien on określać¹²¹³. W przypadku uchwalenia nowelizacji u.s., w wyniku której ustawodawca przewidywałby obowiązek przyjęcia w drodze regulaminu zasad przeciwdziałania dyskryminacji, mobbingowi i innym nadużyciom wobec zawodników i innych osób uczestniczących we współzawodnictwie sportowym, przepis prawny, który by o tym stanowił, konstytuowałby kolejną podstawę prawną prawotwórstwa organizacji sportowych. W tym wypadku dotyczyłoby to wyłącznie trzech organizacji sportowych – klubów sportowych, związków sportowych oraz p.z.s. Brak przyjęcia regulaminu przez każdą z tych organizacji, miałby dla nich negatywne konsekwencje¹²¹⁴. Pozytywnie ocenić należy dostrzeżenie przez autora projektu okoliczności, że kluby i związki sportowe także ustanawiają przepisy mające zastosowanie we współzawodnictwie sportowym, natomiast nieobjęcie tożsamym obowiązkiem ligi zawodowej, PKOL oraz PKPar (w zakresie wykonywanych przez te organizacje kompetencji wynikających z regulacji u.s.) stanowi po raz kolejny niekompletne rozwiązanie podejmowanej przez ustawodawcę problematyki legislacji w profesjonalnym sporcie.

Co istotne, w treści projektowanej nowelizacji u.s., przewidywano dodanie do u.s. art. 14 ust. 2a, na podstawie którego PKPar uzyskałby analogiczne do PKOL możliwości w zakresie wykorzystania wizerunku członków reprezentacji paralimpijskiej do swoich celach gospodarczych w zakresie wyznaczonym przez swoje przepisy lub przepisy MKPar. Proponowaną zmianę należy ocenić pozytywnie, albowiem trudno wyjaśnić obecnie występujący stan prawny, zgodnie z którym PKPar jest takiej możliwości pozbawiony. Ponownie – w razie podjęcia takiej działalności prawodawczej przez ustawodawcę –

¹²¹³ Zgodnie z treścią projektowanego art. 42a ust. 2 u.s. regulamin miał określać w szczególności zasady: 1) przeciwdziałania przemocy, w tym wykorzystywaniu seksualnemu, w szczególności zasady ochrony dzieci przed przemocą oraz zasady pomocy dzieciom w sytuacji wystąpienia przemocy; 2) dotyczące kontaktów z dziećmi; 3) zgłaszania nadużyć; 4) działań profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa i ochrony, w szczególności szkoleń, edukacji i podnoszenia świadomości; 5) współpracy z podmiotami i organizacjami, których zadaniem jest zapobieganie przemocy, w tym wykorzystaniu seksualnemu; 6) dotyczące procedur interwencji w przypadku podejrzenia przemocy w tym wykorzystania seksualnego; 7) monitorowania jednostek treningowych i innych czynności prowadzonych przez trenerów w zakresie ochrony bezpieczeństwa dzieci i zgodności prowadzonych działań z przyjętymi zasadami ochrony dzieci, w tym procedurę hospitacji zajęć prowadzonych z dziećmi; 8) odpowiedzialności dyscyplinarnej: a) członków władz klubu sportowego, związku sportowego lub polskiego związku sportowego, b) pracowników klubu sportowego, związku sportowego lub polskiego związku sportowego zatrudnionych na zasadach umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, c) innych niż wskazane w lit. a i b osób biorących udział w organizacji lub prowadzeniu współzawodnictwa sportowego przez klub sportowy, związek sportowy lub p.z.s., w tym trenerów i zawodników

¹²¹⁴ Klub sportowy, związek sportowy lub p.z.s., który nie przyjąłby regulaminu, nie mógłby ubiegać się o finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań ze środków budżetu państwa, budżetu j.s.t. oraz z państwowych funduszy celowych, w tym nie mógłby ubiegać się o wsparcie, o którym mowa w art. 28 i art. 29 u.s. (projektowany art. 42a ust. 11). Nieprzyjęcie przez p.z.s. regulaminu w terminie, o którym mowa w ust. 6 projektu ustawy nowelizującej miało skutkować wygaśnięciem kadencji jego zarządu (projektowany art. 42a ust. 7).

doprowadziłoby to do obowiązywania kolejnej podstawy prawnej prawotwórstwa organizacji sportowych (w tym wypadku PKPar).

Oprócz powyższego projektu nowelizacji u.s., który powstał w Ministerstwie Sportu i Turystyki, należy zwrócić także uwagę na treść polskiego projektu ustawy o zmianie u.s. z 07.07.2023 r.¹²¹⁵. Projekt ten w przeciwieństwie do tego omawianego powyżej, został skierowany do sejmu, natomiast nie został nadany mu numer druku. Projekt zakłada „ustanowienie jasnych ram prawnych w zakresie zapobiegania zjawisku przemocy, dyskryminacji w obszarze kultury fizycznej i sportu oraz jego zwalczanie” i został zaaprobowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich¹²¹⁶. Zgodnie z art. 40c ust. 1 pkt 1 projektowanego aktu prawnego, p.z.s., związki sportowe, ligi zawodowe, kluby sportowe, uczniowskie kluby sportowe oraz inne podmioty działające w obszarze kultury fizycznej i sportu zobowiązane miały być do m.in.: opracowania standardów ochrony i bezpieczeństwa uczestników sportu na podstawie wytycznych i zaleceń wydanych przez Rzecznika Ochrony Bezpieczeństwa Sportu¹²¹⁷. W przeciwieństwie do poprzednio omawianego projektu, nie przewidziano więc wprost obowiązku przyjęcia odrębnego aktu prawa sportowego wewnętrznego w postaci regulaminu, który dotyczyłby tych zagadnień. Niemniej jednak, taki sposób sformułowania treści aktu prawnego uprawnia do twierdzenia, że w istocie przyjmowałby on formę aktu prawa sportowego wewnętrznego, zależną od przyjętej przez daną organizację sportową formy prawnej. W tym rozumieniu, omawiany przepis stanowiłby kolejną podstawę prawną prawotwórstwa organizacji sportowych, co więcej określony został jego zakres przedmiotowy, który wprowadzić miałby być zależny od wytycznych i zaleceń wydanych przez Rzecznika Ochrony Bezpieczeństwa Sportu, natomiast ostateczne sformułowanie konkretnych zasad w ramach danej organizacji sportowej pozostawałoby wyłącznie przedmiotem jej działalności prawotwórczej. Pozytywnie należy ocenić dostrzeżenie szerszego grona organizacji sportowych¹²¹⁸, które ustanawiają regulacje wewnętrzne. Wątpliwości budzi zasadność pominięcia PKOL oraz PKPar, a także niezwykle szerokie określenie „inne podmioty działające w obszarze kultury fizycznej i sportu”, które mogłoby prowadzić do

¹²¹⁵ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie, EW-020-1305/23, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-1305-2023/\\$file/9-020-1305-2023.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-1305-2023/$file/9-020-1305-2023.pdf) [dostęp: 01.10.2023].

¹²¹⁶ Rzecznik Praw Obywatelskich, *Projekt zmian ustawy o sporcie może rozwiązać kwestie przemocy i molestowania seksualnego. Rzecznik do sejmowego zespołu*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-sport-ustawa-projekt-przemoc-molestowanie-sejm> [dostęp: 01.10.2023].

¹²¹⁷ Proponowano powołanie tego organu, którego zadaniem miałyby być wykonywanie zadań odnoszących z zakresu zapobiegania zjawisku przemocy, dyskryminacji w obszarze kultury fizycznej i sportu oraz jego zwalczania.

¹²¹⁸ Nieograniczanie się wyłącznie do p.z.s.

wątpliwości interpretacyjnych w odniesieniu do możliwości zakwalifikowania danego rodzaju podmiotu do tego grona.

W treści u.b.i.m. ustawodawca obliguje ustanowienia dwóch rodzajów regulacji, które pozostają istotne z punktu widzenia przeprowadzania masowych imprez sportowych i które mogą być stanowione przez krajowe organizacje sportowe. Pierwszym z nich jest regulamin obiektu (terenu), a więc przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, zawierające zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności¹²¹⁹. Drugim aktem o znaczeniu prawnym jest regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych¹²²⁰. Sporządzenie obu tych aktów pozostaje dla organizacji sportowej obligatoryjne, w razie chęci wystąpienia przez nią w roli organizatora sportowej imprezy masowej. Muszą one bowiem zostać załączone do treści wniosku o wydanie opinii o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach, który organizator imprezy masowej składa do właściwych miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji i komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego i państwowego inspektora sanitarnego z wnioskiem o wydanie opinii o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach¹²²¹.

Pierwszy z nich – regulamin obiektu (terenu) może być ustanawiany przez krajową organizację sportową, która pełni rolę właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem. W tej roli może wystąpić tak właściwie każda organizacja sportowa. Najczęściej jednak będą to kluby sportowe¹²²², które z uwagi na wymóg posiadania tytułu prawnego do obiektu sportowego w celu możliwości uczestnictwa w danym rodzaju współzawodnictwa sportowego, są zobowiązane do tego, aby na jednej z powyżej wymienionych podstaw prawnych mieć dostęp do danego obiektu (terenu) podczas sezonu

¹²¹⁹ Art. 3 pkt 10 u.b.i.m.

¹²²⁰ Art. 6 ust. 3 u.b.i.m.

¹²²¹ Art. 25 ust. 1 pkt 2 u.b.i.m.

¹²²² Zob. m.in.: MKS Puszcza Niepołomice, *Regulamin obiektu*, <https://www.puszcza-niepolomice.pl/regulamin-obiektu/> [dostęp: 18.10.2023]; Legia Warszawa, *Regulamin obiektu sportowego - stadionu piłkarskiego przy ul. Łazienkowskiej 3 w Warszawie*, <https://legia.com/regulaminy/Regulamin+obiektu+sportowego+29012013.pdf> [dostęp: 18.10.2023].

rozrywkowego, co jest jednym z wymogów licencyjnych¹²²³. Ustawodawca określił zakres przedmiotowy tych przepisów, wskazując, że powinny one uregulować następujące kwestie:

- 1) zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich;
- 2) zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń;
- 3) określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności.

Obowiązuje wyraźna podstawa prawna przewidziana w ustawie które, obliguje organizację sportową do ustanowienia tego rodzaju przepisów. Zakres przedmiotowy tych regulacji wewnętrznych został więc przez ustawodawcę określony w sposób precyzyjny. Wprawdzie regulamin ten posiada charakter wewnętrzny – w tym znaczeniu, że jego forma prawna będzie zależna od przyjętej przez organizację sportową formy prawnej, adresowany on jest do nieograniczonego grona adresatów, z tego względu, że w sportowej imprezie masowej udział może wziąć niemalże każda osoba¹²²⁴. Tym samym, krąg adresatów tychże przepisów pozostaje w tym wypadku znacznie szerszy niż w przypadku chociażby przepisów stanowionych przez p.z.s. na podstawie u.s., którym nie można – w przeciwieństwie do przepisów regulaminu obiektu (terenu) – przypisać charakteru powszechnie obowiązującego, o czym jest jednakże mowa szerzej przy okazji omawiania charakteru prawnego prawotwórstwa organizacji sportowych.

Drugim z aktów o charakterze prawnym, który stanowi przejaw podejmowania przez organizacje sportowe działań o charakterze prawotwórczym jest regulamin imprezy

¹²²³ Przykładowo, zgodnie z art. 4 Regulaminu wydawania licencji klubowych dla drużyn szczebla centralnego PZPS uzyskanie przez kluby siatkarskie licencji uzależnione jest od m.in. posiadania odpowiedniej infrastruktury, PZPS, *Regulamin wydawania licencji klubowych dla drużyn szczebla centralnego PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/wydzialy-i-komisje/komisja-licencyjna/regulaminy-wydawania-licencji/1351-regulamin-wydawania-licencji-klubowych-na-sezon-2023-2024> [dostęp: 18.10.2023]. „Odpowiednia infrastruktura” jest natomiast określona w odrębnej regulacji wewnętrznej, PZPS, *Warunki gry i wyposażenia obiektu sportowego w rozgrywkach PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/rozgrywki/informacje/regulaminy-i-przepisy/1036-warunki-gry-i-wyposazenia-obiektu-sportowego-2022> [dostęp: 18.10.2023]. W odniesieniu natomiast do przepisów PZPN, jednym z kryteriów prawno-administracyjnych, wyodrębnionych w ramach kryteriów infrastrukturalnych jest to, że klub sportowy wnoszący o wydanie licencji musi posiadać Stadion umożliwiający rozgrywanie meczów w ramach Rozgrywek Klubowych UEFA i Rozgrywek Klubowych PZPN. Wnioskodawca musi wykazać, że: a) jest właścicielem Stadionu; lub b) jeżeli nie jest właścicielem Stadionu, składa pisemne oświadczenie wskazujące obiekt, na którym będzie rozgrywał zawody w Sezonie Licencyjnym, a w terminie 30 (trzydziestu) dni przed rozpoczęciem rozgrywek musi dostarczyć pisemną umowę z właścicielem(-ami) Stadionu, z którego korzysta. Taka umowa musi gwarantować prawo do użytkowania Stadionu przez Wnioskodawcę dla celów meczów rozgrywanych w Sezonie Licencyjnym w ramach Rozgrywek Klubowych UEFA i Rozgrywek Klubowych PZPN, zob. PZPN, *Podręcznik licencyjny PZPN* (art. 9.1. nr I.01, kategoria A), https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5097-Podrecznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20Ekstraklasy%20na%20sezon%202023_2024%20i%20nast%C4%99pne.pdf [dostęp: 18.10.2023].

¹²²⁴ Nie wliczając do tego grona przykładowo osób posiadających orzeczony w stosunku do nich prawomocny zakaz stadionowy.

masowej¹²²⁵. W treści art. 6 ust. 3 u.b.i.m. ustawodawca posłużył się sformułowaniem, że organizator imprezy masowej „opracowuje” regulamin imprezy masowej, natomiast rzeczony zjawisko jest kolejną egzemplifikacją podejmowania przez organizację sportową działań o charakterze prawotwórczym. Ponownie ustawodawca określił zakres przedmiotowy tego dokumentu, uznając, że reguluje on warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych. Stanowi on więc uzupełnienie regulaminu obiektu (terenu) i wspólnie z nim – oraz przepisami prawa powszechnie obowiązującego (a w szczególności u.b.i.m.) stanowi komplet regulacji prawnych wiążących danego uczestnika sportowej imprezy masowej.

Kompetencje o charakterze prawotwórczym można zlokalizować także w treści u.bezp.ratown.gór. W treści tego aktu prawnego ustawodawca uregulował m.in.: podmioty odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa osobom przebywającym w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich¹²²⁶, czy też warunki bezpieczeństwa osób przebywających w górach oraz na zorganizowanych terenach narciarskich, a w szczególności uprawiających tam sport, rekreację lub turystykę¹²²⁷. Zgodnie z art. 3 ust. 1 tego aktu prawnego zapewnienie warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach należy nie tylko do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, organów jednostek samorządu terytorialnego, na terenie których wykonywane jest ratownictwo górskie, dyrekcji parków narodowych i krajobrazowych położonych na obszarze gór, ale także do osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej prowadzących w górach zorganizowaną działalność w zakresie sportu, rekreacji lub turystyki. Zastosowano więc rozwiązanie legislacyjne, na podstawie którego przewiduje się obowiązek zapewniania bezpieczeństwa osób przebywających w górach przez podmioty prywatnoprawne w postaci m.in. osób prawnych prowadzących w górach zorganizowaną działalność w zakresie sportu, rekreacji lub turystyki. Takimi podmiotami mogą być omawiane w niniejszej pracy organizacje sportowe – w szczególności kluby sportowe, związki sportowe, czy odpowiedni p.z.s. (w tym wypadku PZN). Z praktyki funkcjonowania ośrodków narciarskich można natomiast przywołać okoliczność, że w przeważającej większości osobami prawnymi prowadzącymi w górach zorganizowaną działalność w zakresie sportu, rekreacji lub turystyki są spółki prawa handlowego nienastawione na prowadzenie działalności o charakterze sportowym, ale

¹²²⁵ Zob. m.in.: Górnik Zabrze Handball, *Regulamin masowej imprezy sportowej*, <http://www.handballzabrze.pl/index.php/regulamin-masowej-imprezy-sportowej> [dostęp: 18.10.2023]; Trefl Sopot, *Regulamin imprezy masowej*, <https://treflsopot.pl/klub/regulamin-imprezy-masowej/> [dostęp: 18.10.2023].

¹²²⁶ Art. 1 pkt 3 u.bezp.ratown.gór.

¹²²⁷ Art. 1 pkt 4 u.bezp.ratown.gór.

upatrujące w prowadzeniu tego rodzaju działalności szansy na osiągnięcie zysku¹²²⁸. Oprócz nich, podmiotami zarządzającymi zorganizowanymi terenami narciarskimi są także samorządowe jednostki organizacyjne, nie posiadające osobowości prawnej, funkcjonujące w formie jednostek budżetowych gmin, w postaci miejskich ośrodków sportu i rekreacji¹²²⁹. Organizacje sportowe nie dysponują natomiast środkami finansowymi pozwalającymi na prowadzenie zorganizowanych terenów narciarskich¹²³⁰. Oznacza to, że organizacje te w praktyce nie są podmiotami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa osobom przebywającym w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, a więc także – o czym mowa w następnym akapicie – ustalania zasad korzystania z tego terenu. Trzeba wszakże dopuścić możliwość, że na gruncie u.bezp.ratown.gór. także i organizacje sportowe będą ustanawiać zasady obowiązujące na zorganizowanych terenach narciarskich – wymagałoby to jednak podjęcia przez podmiot o istotnym potencjale ekonomicznym (przykładowo PZN przy znacznym wsparciu publicznym) decyzji o podjęciu inwestycji w tego rodzaju zamierzenie gospodarcze. Do wyobrażenia pozostaje także sytuacja, w ramach której klub sportowy rozpocznie prowadzenie działalności sportowej na lokalnym stoku narciarskim o niewielkiej wysokości i tym samym stanie się podmiotem stanowiącym prawo w oparciu o przepisy u.bezp.ratown.gór. Głównym celem organizacji sportowych pozostaje natomiast prowadzenie działalności sportowej, a ta może być prowadzona na zorganizowanych terenach narciarskich prowadzonych przez podmioty nastawione na zysk prowadzące swoją działalność na podstawie przepisów k.s.h. W takim wypadku jednak, organizacja sportowa, która organizuje swoje zawody na zorganizowanym terenie narciarskim ustanawia regulamin prowadzonych przez

¹²²⁸ Zob. m.in.: Polskie Koleje Linowe S.A., *Regulamin Korzystania przez Konsumentów z Ośrodka Turystyczno-Narciarskiego Kasprowy Wierch znajdującego się na zorganizowanych terenach turystyczno-narciarskich (wersja obowiązująca od 25.01.2021r.)*, <https://www.pkl.pl/data/posts/1404/Regulamin%20Ośrodka%20PKL%20SA%20-%20Kasprowy%20Wierch.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; DLF Invest Sp. z o.o., *Regulamin korzystania ze Stacji Narciarskiej "Szwajcaria Bałtowska"*, <https://szwajcariabaltowska.pl/wp-content/uploads/2022/06/Regulamin-korzystania-ze-stacji-narciarskiej-Szwajcaria-Baltowska-.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka S.A., *Regulamin korzystania ze Stacji Narciarskiej Jaworzyna Krynicka w Krynicy-Zdroju*, https://jaworzynakrynicka.pl/assets/public/regulaminy/18122017REGULAMIN%20STACJI%20NARCIARSKI%20EJ_01052016.pdf [dostęp: 26.08.2023]; Stacja Narciarska Tylicz sp. z o.o., *Regulamin stacji narciarskiej Tylicz*, <https://www.tylicz.ski/wpcontent/uploads/2019/11/Regulamin%20Stacji%20Narciarskiej%20TYLICZ.ski%202019-20.pdf> [dostęp: 26.08.2023].

¹²²⁹ Przemyski Ośrodek Sportu i Rekreacji, *Regulamin korzystania ze stoku narciarskiego w Przemysłu*, <https://posir.pl/wp-content/uploads/2019/01/RegulaminKorzystaniaStokNarciarski.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie, *Regulamin MOSiR Kumowa Dolina*, <https://www.mosir.chelm.pl/content/view/946/1/> [dostęp: 26.08.2023].

¹²³⁰ Jak wskazuje P. Otto-Duszczek „na wyciąg i dodatkowe urządzenia trzeba wydać nawet kilkadziesiąt milionów złotych i spełnić sporo warunków stawianych przez polskie przepisy”, zob. P. Otto-Duszczek, *Stok narciarski – kosztowny, ale i zyskowny biznes*, <https://forsal.pl/artykuly/734344,inwestycja-w-stok-narciarski.html> [dostęp: 26.08.2023].

siebie zawodów narciarskich¹²³¹. W tym wypadku, do uczestnika zmagania sportowych zastosowanie mają dwa rodzaje aktów w postaci – zasad korzystania z danego zorganizowanego terenu narciarskiego oraz regulaminu danego wydarzenia sportowego.

Co istotne, zapewnienie warunków bezpieczeństwa w górach polega w szczególności na oznakowaniu terenów, obiektów i urządzeń służących do uprawiania sportu, rekreacji lub turystyki¹²³² oraz – co najważniejsze z punktu widzenia tytułowego zagadnienia – ustaleniu zasad korzystania z danego terenu, obiektu lub urządzenia¹²³³. Zgodnie natomiast z art. 19 ust. 1 u.bezp.ratown.gór za zapewnienie warunków bezpieczeństwa osób przebywających na zorganizowanych terenach narciarskich odpowiada zarządzający tymi terenami¹²³⁴.

Jedną z czynności podejmowanych przez zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim w celu zapewnienia warunków bezpieczeństwa jest „określenie i upowszechnienie zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia”¹²³⁵. W przeciwieństwie więc do u.bezp.obsz.wodn. ustawodawca dodał element „określenia zasad”, jako poprzedzający moment ich „upowszechnienia”¹²³⁶, co niewątpliwie oznacza, że w treści u.bezp.obsz.wodn. doszło do przeoczenia przez ustawodawcę faktu uprzedniego „określenia” reguł przed ich „udostępnieniem”. Ustawodawca nie odniósł się do zakresu zagadnień, która wchodzi w zakres pojęcia „zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia”¹²³⁷, co oznacza, że podmioty

¹²³¹ Zob. m.in.: Klub Sportowy „Ski Racing Club Białystok”, *Regulamin zawodów*, <https://skiracingclub.pl/?p=24> [dostęp: 26.08.2023]; Klub Sportowy Turbacz XC, *Regulamin Puchar Turbacza XC w sprincie. Klikuszowa I edycja*, <http://turbacz-xc.pl/wp-content/uploads/2022/02/Regulamin-2022-Sprint.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; Klub Narciarski Centrum Młodzieży „Słalom”, *Regulamin zawodów narciarskich „XIV Mistrzostwa Klubu Narciarskiego Centrum Młodzieży „Słalom”*, <http://www.slalom.krakow.pl/ZAWODY/2018/msl18reg.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; Pomorski Klub Sportowy, *Regulamin Zawodów SL 29.02.2020 r. Puchar Wieżycy – SLALOM edycja VII*, https://pomorskiklubsportowy.pl/wp-content/uploads/2020/01/Regulamin-Zawod%C3%B3w-SL_PKS.pdf [dostęp: 26.08.2023].

¹²³² Art. 3 ust. 2 pkt 1 u.bezp.ratown.gór.

¹²³³ Art. 3 ust. 2 pkt 2 u.bezp.ratown.gór.

¹²³⁴ Przez to określenie rozumie się osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej będącą właścicielem, użytkownikiem, najemcą, dzierżawcą lub posiadającą inny tytuł prawny do zorganizowanego terenu narciarskiego lub urządzeń transportu linowego lub taśmowego przeznaczonych do transportu osób, przy których znajduje się zorganizowany teren narciarski (art. 2 pkt 12 u.bezp.ratown.gór.).

¹²³⁵ Art. 19 ust. 2 pkt 3 u.bezp.ratown.gór. Pozostałe obowiązki zarządcy polegają na: 1) przygotowaniu, oznakowaniu, zabezpieczeniu terenów, obiektów i urządzeń służących do uprawiania narciarstwa i snowboardingu, oraz bieżącej kontroli stanu zabezpieczeń, oznaczeń i warunków narciarskich; 2) zapewnieniu ratownictwa narciarskiego; 3) informowaniu o warunkach narciarskich i ich zmianach; 4) prowadzeniu działalności profilaktycznej i informacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa podczas uprawiania narciarstwa i snowboardingu; 5) przekazywaniu informacji i tworzeniu ułatwień szczególnie istotnych dla potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, a przebywającymi na zorganizowanych terenach narciarskich.

¹²³⁶ W treści art. 5 ust. 1 u.bezp.obsz.wodn. określono, że zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym umieszcza, w ogólnie dostępnym miejscu, informacje dotyczące zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego.

¹²³⁷ Co istotne, w treści projektu u.bezp.ratown.gór. przewidywano, że określenie tych zasad powinno przyjąć formę regulaminu – w treści projektowanego art. 33 ust. 1 mowa była o tym, że „zarządzający zorganizowanym terenem narciarskim określa zasady korzystania ze zorganizowanych terenów narciarskich w formie regulaminu umieszczonego i rozpowszechnianego w miejscach wejścia na te tereny, a w szczególności przy miejscach

ustanawiające tę regulacje mają dowolność w ustanawianiu ich treści (w przeciwieństwie m.in. do regulaminu strzelnicy). Tym samym, treść tych aktów różni się od siebie w sposób znaczący i ich liczba oraz rodzaj uregulowanych zagadnień zależy od poziomu profesjonalizacji danego podmiotu. Brak zawarcia wzorowego regulaminu zorganizowanego terenu narciarskiego na wzór regulaminu strzelnicy także wydaje się rozwiązaniem zasadnym, albowiem obiekty wodne odznaczają się swoją specyfiką, a zasady korzystania z nich zależą od istniejącej w jego obrębie infrastruktury, warunków przyrody oraz najbliższego otoczenia. Wśród zagadnień regulowanych w treści takich regulaminów odnaleźć można natomiast m.in.¹²³⁸:

- 1) postanowienia ogólne;
- 2) zasady ogólne korzystania ze zorganizowanego terenu narciarskiego;
- 3) zasady korzystania z narciarskich tras zjazdowych;
- 4) zasady korzystania z kolei gondolowej;
- 5) zasady korzystania z kolei krzeselkowej;
- 6) zasady korzystania z wyciągu orczykowego;
- 7) zagadnienia dotyczące obsługi technicznej;
- 8) zasady prowadzenia działalności reklamowej i gospodarczej;
- 9) zasady zgłaszania wypadków i odpowiedzialność zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim;
- 10) postanowienia końcowe.

sprzedaży biletów wstępu i przy stacjach urządzeń do transportu linowego i taśmowego przeznaczonych do transportu osób.”. Co istotne, w treści art. 33 ust. 2 projektu tejże ustawy wskazany został minimalny zakres przedmiotowy tego regulaminu – zakładano, że w jego treści powinny znaleźć się postanowienia określające w szczególności: 1) zasady korzystania z urządzeń do transportu linowego i taśmowego przeznaczonych do transportu osób oraz czas ich pracy (ruchu); 2) zasady korzystania z narciarskich tras zjazdowych, biegowych, śladowych oraz nartostrad oraz czasu ich udostępnienia do publicznego użytku; 3) informacje o ograniczeniach w korzystaniu z tych terenów; 4) sposoby powiadomienia o wypadkach wraz z numerami alarmowymi; 5) informację o zakazie jazdy po narciarskich trasach zjazdowych, biegowych, śladowych oraz nartostradach pojazdami o napędzie mechanicznym, w szczególności takimi jak skutery śnieżne i z wykorzystaniem innego sprzętu niż narty i snowboard; 6) informację o pierwszeństwie dla pojazdów o napędzie mechanicznym używanych do działań ratowniczych lub przez służby realizujące zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony przyrody; 7) informację o bezwzględnym obowiązku ustąpienia pierwszeństwa zespołom ratowniczym poruszającym się ze sprzętem ratowniczym, zob. Uzasadnienie komisijnego projektu ustawy o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich oraz o zmianie niektórych ustaw, druk sejmowy nr 3447 z 29.10.2010 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruk/3447> [dostęp: 01.10.2023]. Ostatecznie, w treści u.bezp.ratown.gór. nie zawarto żadnego przykładowego wykazu zagadnień, które powinien on określać, ustawodawca ograniczył się wyłącznie do stwierdzenia, że niezbędne jest określenie i upowszechnienie zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia stosownie do art. 19 ust. 2 pkt. 3.

¹²³⁸ Przykładowe wyliczenie przedstawione na podstawie regulaminu ustanowionego przez Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynica S.A., *Regulamin korzystania ze stacji...*

Zapewnienie warunków bezpieczeństwa na zorganizowanym terenie narciarskim polega także na przygotowaniu, oznakowaniu, zabezpieczeniu terenów, obiektów i urządzeń służących do uprawiania narciarstwa i snowboardingu, oraz bieżącej kontroli stanu zabezpieczeń, oznaczeń i warunków narciarskich. Tym samym, zarządzający zorganizowanym terenem narciarskim jest uprawniony do umieszczania na terenie własnych znaków nakazu i zakazu, co do których ustawodawca przewidział obowiązek, aby osoby uprawiające narciarstwo lub snowboarding na zorganizowanym terenie narciarskim ich przestrzegały¹²³⁹. Ponadto, ustawodawca samodzielnie określa wzorów znaków nakazu, zakazu, informacyjnych i ostrzegawczych stosowanych do oznakowania w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich¹²⁴⁰.

Po określeniu zasad korzystania z danego terenu, obiektu i urządzenia, kolejnym z obowiązków podmiotu zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim jest jego upowszechnienie¹²⁴¹. To zagadnienie zostało z kolei przez ustawodawcę szczegółowo uregulowane w treści art. 28 u.bezp.ratown.gór. – w treści ust. 1 ustawodawca wskazał, że zarządzający zorganizowanym terenem narciarskim informuje o zasadach korzystania ze zorganizowanych terenów narciarskich poprzez umieszczenie i rozpowszechnienie tych informacji w miejscach wejścia na te tereny, a w szczególności przy miejscach sprzedaży biletów wstępu i przy stacjach urządzeń transportu linowego i taśmowego przeznaczonych do transportu osób¹²⁴². Jest to więc szczegółowa regulacja dotycząca sposobu upubliczniania zasad obowiązujących na zorganizowanym terenie narciarskim, której ustawodawca nie przewidział w treści u.bezp.obsz.wodn., co należy ocenić jako niekonsekwencję ustawodawczą.

Kolejną z ustaw, na podstawie których organizacje sportowe mogą stanowić własne regulacje jest u.z.d.s. W jej treści ustawodawca uregulował sprawy dotyczące zwalczania dopingu w sporcie, a w szczególności organizacji i zakresu działania Polskiej Agencji Antydopingowej oraz Polskiego Laboratorium Antydopingowego¹²⁴³. Zdefiniowano w tym

¹²³⁹ Art. 31 pkt 2 u.bezp.ratown.gór.

¹²⁴⁰ Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 29.12.2011 r. w sprawie określenia wzorów znaków nakazu, zakazu, informacyjnych i ostrzegawczych stosowanych do oznakowania w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. z 2011 r., poz. 295, nr 1751).

¹²⁴¹ Art. 19 ust. 2 pkt 3 u.bezp.ratown.gór.

¹²⁴² Ponadto, stosownie do ust. 2 w tych miejscach, zarządzający zorganizowanym terenem narciarskim zamieszcza dodatkowo informacje zawierające w szczególności: 1) mapy poglądowe zorganizowanych terenów narciarskich z zaznaczeniem przebiegu, trudności, długości i sposobu oznaczenia udostępnionych do użytku narciarskich tras zjazdowych, biegowych oraz nartostrad oraz miejsca udzielania pierwszej pomocy; 2) informacje o ewentualnych zamknięciach niektórych narciarskich tras zjazdowych, biegowych, nartostrad lub ich odcinków; 3) informacje o warunkach narciarskich obejmujące w szczególności warunki śniegowe, stan przygotowania trasy, temperaturę, prędkość wiatru, widzialność; 4) informacje promujące zasady bezpiecznego uprawiania narciarstwa i snowboardingu; 5) sposoby powiadamiania o wypadkach wraz z numerami telefonicznymi lokalnego ratownictwa narciarskiego oraz numerami alarmowymi.

¹²⁴³ Art. 1 u.z.d.s.

akcie trzy pojęcia,¹²⁴⁴ w tym „okres podczas zawodów”, który określony został jako „okres rozpoczynający się o godzinie 23.59 w dniu poprzedzającym zawody rozumiane jako pojedynczy wyścig, gra lub konkurencja sportowa, w której zawodnik ma uczestniczyć, trwający do ich zakończenia, o ile przepisy właściwej międzynarodowej organizacji sportowej lub organizatora zawodów nie stanowią inaczej, obejmujący również okres kontroli antydopingowej związanej z zawodami”. W przeciwieństwie do regulacji omówionych powyżej, w tym wypadku ustawodawca wskazuje wprost istnienie przepisów, które pochodzą od organizacji sportowej – w tym wypadku od międzynarodowej organizacji sportowej lub organizatora zawodów. Analogicznie jednak, jak w odniesieniu do organizacji sportowej imprezy masowej albo występowania w charakterze podmiotu zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim, także i w tym przypadku, takim podmiotem może być każda organizacja sportowa, natomiast w tym wypadku organizatorami zawodów sportowych będą te organizacje odpowiadające za organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego, a więc związki sportowe, p.z.s., liga zawodowa, czy międzynarodowe organizacje sportowe.

Sformułowanie użyte w treści art. 2 pkt 3 u.z.d.s. nie jest wprawdzie tożsame pod względem językowym z przytaczanymi powyżej przepisami u.s. dotyczącymi kompetencji prawotwórczych p.z.s., czy też nawet przepisami u.b.i.m. w zakresie regulaminu obiektu (terenu), natomiast są one skonstruowane na kształt przepisów występujących w u.s., w treści art. 13 ust. 2 u.s. odnoszących się do możliwości umieszczenia przez p.z.s., PKOL oraz PKPar na stroju reprezentacji kraju, olimpijskiej oraz paralimpijskiej godła Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że przepisy międzynarodowej organizacji sportowej działającej w danym sporcie, do której należy p.z.s., przepisy MKOL lub przepisy MKPar stanowią inaczej. W przytoczonym przepisie u.s., ustawodawca dostrzegając strukturę organizacyjną polskiego sportu, wprost dopuszcza stosowanie przepisów międzynarodowych organizacji sportowych przed przepisami przez siebie stanowionymi. W treści art. 2 pkt 3 u.z.d.s. sytuacja prezentuje się analogicznie, natomiast dopuszczona została możliwość, że odpowiednie „przepisy” odnoszące się do określenia „okresu podczas zawodów” zostaną także ustanowione przez „organizatora zawodów”¹²⁴⁵. Podmiotem tym może być natomiast również krajowa organizacja sportowa, która na podstawie przytaczanego przepisu prawa, jest uprawniona do uregulowania we własny

¹²⁴⁴ Oprócz „okresu podczas zawodów”, ustawodawca zdefiniował „substancją zabronioną” (art. 2 pkt 1 u.z.d.s.) i „metodę zabronioną” (art. 2 pkt 2 u.z.d.s.).

¹²⁴⁵ Zagadnienie to nie zostało szerzej wyjaśnione w treści uzasadnienia projektu tejże ustawy, zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zwalczaniu doping w sporcie, druk sejmowy nr 1184 z 28.12.2016 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1184> [dostęp: 01.10.2023].

sposób określenia „okresu podczas zawodów”. Determinowane jest to bez wątpienia różnorodnością dyscyplin sportowych, wśród których rywalizacja sportowa ma różny czas trwania, czy nawet moment rozpoczęcia w ciągu dnia. Tym samym, ustawodawca pomimo zawarcia szczegółowych regulacji odnoszących się do kwestii zwalczania dopingu w sporcie, dopuścił możliwość współdziałania „samych zainteresowanych”, a więc międzynarodowych organizacji sportowych oraz krajowych organizacji sportowych (w razie występowania przez nie w roli organizatora zawodów) w kreowaniu przepisów mających zastosowanie w sprawach antydopingowych – w tym wypadku dopuszczając możliwość samodzielnego określenia jak rozumieć w danym współzawodnictwie sportowym zagadnienie „okresu podczas zawodów”. Trzeba także podkreślić, że sam fakt posłużenia się sformułowaniem „o ile przepisy właściwej międzynarodowej organizacji sportowej lub organizatora zawodów nie stanowią inaczej”, oznacza, że w przypadku uregulowania przez którykolwiek z tych podmiotów tego zagadnienia w ramach swoich przepisów wewnętrznych, stają się one nadrzędne w odniesieniu do przepisów prawa powszechnie obowiązującego i mają bezpośrednie zastosowanie jako przepisy określające „okres podczas zawodów”, a więc tym samym wywierają one bezpośredni wpływ na stosowanie oraz interpretację przepisów prawa zawartych w treści u.z.d.s., w ramach których jest mowa o „okresie podczas zawodów”¹²⁴⁶. Jako przykład działalności prawotwórczej organizacji sportowych, w których doszło do samodzielnego zdefiniowania przez nie „okresu podczas zawodów” posłużyć mogą regulacje wewnętrzne PZN¹²⁴⁷, w treści których związek ten określił „okres trwania zawodów” zarówno w odniesieniu do imprez sportowych odbywających się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jak i tych odbywających się jej terytorium, a także uznał, że pojęcie to współtworzą „wywiady, konferencje prasowe i inne uroczystości urządzone przez organizatora Zawodów lub PZN, jakie pozostają w bezpośrednim związku z imprezą sportową, a odbywają się bądź są organizowane przed otwarciem lub po zamknięciu Zawodów (lub w przypadku, gdy Zawody odbywają się poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed wyjazdem bądź po powrocie do kraju)”¹²⁴⁸. „Zawody sportowe” oraz „Impreza sportowa” zostały z kolei zdefiniowane przez PZN jako „wydarzenia sportowe, w których występuje zawodnik PZN”¹²⁴⁹, czyli „Zawodnik lub Zawodniczka

¹²⁴⁶ Zob. art. 3 pkt 8, art. 5 ust. 1 pkt 3, art. 21 ust. 1, art. 27a, art. 29 ust. 1, art. 29 ust. 1 pkt 3 lit. c) u.z.d.s.

¹²⁴⁷ PZN, *Regulamin. Prawa i obowiązki...* (§ 1 ust. 2).

¹²⁴⁸ „Okres trwania zawodów” został określony w § 1 ust. 2 tej regulacji wewnętrznej jako: „1. w przypadku imprezy sportowej odbywającej się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czas od momentu otwarcia do momentu zamknięcia Zawodów, 2. w przypadku imprezy sportowej odbywającej się poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czas od momentu wyjazdu Zawodnika na Zawody, do momentu jego powrotu do kraju”.

¹²⁴⁹ § 1 ust. 2 *Regulaminu – Prawa i obowiązki zawodników PZN powołanych do kadry narodowej*.

uprawiający określoną dyscyplinę narciarską lub snowboard, posiadający licencję PZN.¹²⁵⁰. Oznacza to, że chociaż w odniesieniu do danego wydarzenia sportowego PZN nie występuje jako jego organizator (w rozumieniu art. 2 pkt 3 u.z.d.s.), za pomocą swoich wewnętrznych regulacji dąży on do uzyskania bezpośredniego wpływu na inne podmioty organizujące wydarzenia sportowe, w których występują zawodnicy posiadający licencję wydaną przez ten związek. W odniesieniu do kwestii związanych z dopingiem w sporcie, jest to natomiast działanie błędne, albowiem w art. 2 pkt 3 u.z.d.s. dopuszczono możliwość odrębnego uregulowania „okresu podczas zawodów” przez samego organizatora zawodów. Oznacza to, że jeśli w odniesieniu do danych wydarzeń sportowych, PZN nie występuje jako ich organizator, to w zakresie kwestii dopingowych, przepisy przytaczanego Regulaminu PZN nie mają zastosowania, a organizator zawodów (a więc przykładowo inna organizacja sportowa) ma prawo ich samodzielnego uregulowania.

W drugiej kategorii umiejscowione zostały regulacje rangi ustawowej, w których ustawodawca nie zawarł analogicznej do powyżej omówionych delegacji do ustanowienia danego rodzaju przepisów. W omawianych poniżej przykładach wynika ona jednakże z wykładni celowościowej. Dochodzi bowiem do interpretowania tekstu prawnego w taki sposób, żeby ustalić, że celem ustawodawcy¹²⁵¹ w przekazywaniu na rzecz organizacji sportowych wybranego rodzaju kompetencji, musiało być równoczesne przekazanie im kompetencji o charakterze prawotwórczym, za pomocą których dochodzi do określenia warunków ich wykonywania. Z takiego rozumowania natomiast wynika dopuszczenie możliwości ustanowienia przez organizacje sportowe regulacji danego rodzaju zagadnień określanych w aktach prawnych rangi ustawowej. W doktrynie zauważa się, że przykładowo przekazanie na rzecz p.z.s. kompetencji do przeprowadzenia egzaminu, który potwierdza posiadanie odpowiednich kwalifikacji do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim¹²⁵² oznacza, że „jednocześnie delegowano tę kwestię do rozstrzygnięcia polskiemu związkowi sportowemu jako podmiotowi przeprowadzającemu egzamin”¹²⁵³. Takie „domniemanie kompetencji prawotwórczych” pozostaje natomiast problematyczne z teoretycznoprawnego punktu widzenia. Pod uwagę należy bowiem wziąć stanowisko wyrażone w treści wyroku TK z 16.1.2007 r.¹²⁵⁴, w którym Trybunał odnosił się do kwestii niemożności domniemywania kompetencji normodawczych, wskazując, że „brak stanowiska ustawodawcy w jakiejś sprawie,

¹²⁵⁰ Tamże.

¹²⁵¹ M. Koszowski, *Dwadzieścia osiem wykładów ze wstępu do prawoznawstwa*, Warszawa 2019, s. 200.

¹²⁵² Art. 10 ust. 1-2 u.b.i.a.

¹²⁵³ C. Kąkol, *Ustawa o broni...*, s. 102.

¹²⁵⁴ Wyrok TK z 16.1.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, Nr 1, poz. 3.

przejawiający się w braku lub nawet tylko nieprecyzyjności upoważnienia, musi być interpretowany jako nieudzielenie w danym zakresie kompetencji normodawczej. Upoważnienie nie może opierać się na domniemaniu objęcia swym zakresem materii w nim niewymienionych”.

Problem ten wydaje się w tym momencie być nierozwiązywalny bez ingerencji ustawodawcy w treść przytaczanych poniżej ustaw i uzupełnienie ich także o element „określenia”, „ustanowienia” danego rodzaju zasad, czy przepisów przez ich upublicznieniem, co też ustawodawca przewidział przykładowo w odniesieniu do zarządzającego zorganizowanym terenem narciarskim w treści u.bezp.ratown.gór. (w ramach której przewidział element „określenia” zasad przed ich „umieszczeniem w ogólnie dostępnym miejscu”). Niezależnie od rozważań tej natury, trzeba wszakże wskazać, że z praktyki funkcjonowania organizacji sportowych wywnioskować należy ustanawianie oraz obowiązywanie regulacji stanowiących na podstawie ustaw współtworzących drugą kategorię pozostającą przedmiotem omówienia w niniejszym podrozdziale. Taki stan rzeczy *de facto* jest sprzeczny ze stanowiskiem wyrażonym w przytaczanym wyroku TK, aczkolwiek jest on w praktyce stosowany i uznawany zarówno przez podmioty, które taki rodzaj regulacji ustanawiają, jak i adresatów tychże norm, którzy się do nich stosują.

Przechodząc do omówienia poszczególnych aktów prawnych, po pierwsze, w treści art. 10b ust. 1 u.b.i.a., ustawodawca przewidział, że uprawianie sportów o charakterze strzeleckim wymaga posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach. Wspomniany dokument wydawany jest natomiast, po przeprowadzeniu egzaminu, przez p.z.s., o czym mowa w art. 10b ust. 2 u.b.i.a. Ustawodawca nie odniósł się natomiast w żaden sposób do zagadnień związanych z opisywanym egzaminem, w szczególności jego zakresu, czy też formy¹²⁵⁵. Przytaczany był pogląd, zgodnie z którym, konsekwencją takiej techniki ustawodawczej jest delegowanie tychże zagadnień do samodzielnego „rozstrzygnięcia” (a więc *de facto* uregulowania) przez p.z.s.¹²⁵⁶. Pogląd ten należy podzielić, albowiem przy użyciu wykładni celowościowej, trzeba uznać, że założeniem ustawodawcy było doprowadzenie do uregulowania tego w sposób szczegółowy przez tenże p.z.s. i tym samym należy uznać, że art. 10b u.b.i.a. może stanowić podstawę prawną do wydania przez PZSS swojej własnej regulacji, która określa szczegółowe

¹²⁵⁵ Z jednym wyjątkiem dotyczącym braku możliwości warunkowania dopuszczenia do egzaminu dłuższym niż miesięcznym członkostwem osoby wnioskującej o dopuszczenie do egzaminu w klubie posiadającym licencję tego związku.

¹²⁵⁶ C. Kąkol, *Ustawa o broni...*, s. 102.

kwestie związane z tymże egzaminem Ustawa została jednakże sformułowana w sposób niepełny, a brak określenia przez ustawodawcę warunków przeprowadzania egzaminu oraz równoczesne uwzględnienie zakazu domniemania kompetencji normodawczych miałyby w obrocie prawnym konsekwencje tego typu, że jego przeprowadzenie (wobec braku procedury stanowiącej o tym) byłoby pozbawione podstawy prawnej i niemożliwym byłoby tym samym wydawanie dokumentów potwierdzających posiadanie odpowiednich kompetencji do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim. Co więcej, o tym, że ustawodawca dostrzega konieczność odniesienia się do tych zagadnień przez p.z.s. świadczy okoliczność, że w wyniku nowelizacji u.b.i.a., wprowadzony do art. 10b został ust. 2a, zgodnie z którym p.z.s. nie może warunkować dopuszczenia do egzaminu dłuższym niż miesięcznym członkostwem osoby wnioskującej o dopuszczenie do egzaminu w klubie posiadającym licencję tego związku. Sformułowanie „warunkować” definiuje się jako „wpływać decydująco na przebieg jakiegoś procesu”¹²⁵⁷. Skoro natomiast ustawodawca dopuszcza „warunkowanie” dopuszczenia do egzaminu, to musi ono przybierać jakąś formę – i w tym zakresie trudno sobie wyobrazić inną formę niż tą o charakterze prawotwórczym. To właśnie stanowienie regulacji wewnętrznych jest instrumentem, za pomocą którego dochodzi do określenia warunków przebiegu danego „procesu” – którym w omawianym przykładzie jest przeprowadzanie egzaminu, którego pozytywny przebieg obliguje p.z.s. do wydania dokumentu potwierdzającego posiadanie odpowiednich kwalifikacji do uprawiania sportów strzeleckich.

W ramach swojej działalności prawotwórczej PZSS uchwalił „Regulamin egzaminów stwierdzających posiadanie kwalifikacji niezbędnych do uprawiania sportu strzeleckiego”¹²⁵⁸. Co istotne, jako jego podstawę prawną, Związek ten wskazał „art.10.u.b.i.a., w nawiązaniu do art. 13 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie”. Z jednej strony PZSS w pierwszej kolejności powołał się na postanowienia u.b.i.a., które uznał, że należy zastosować w związku z przepisami u.s., wyposażającymi p.z.s. w określone prawa wyłączne¹²⁵⁹. Ponadto, treść Regulaminu jest niezwykle rozbudowana, gdyż „określa szczegółowe wymogi i kwalifikacje oraz sposób ich uzyskiwania jak również wynikające z nich uprawnienia, zasady nadawania, zawieszania, i cofania tych uprawnień, wzory dokumentów potwierdzających te kwalifikacje, i

¹²⁵⁷ Słownik Języka Polskiego, *Warunkować*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/warunkowac;2534751.html> [dostęp: 15.10.2023].

¹²⁵⁸ PZSS, *Regulamin egzaminów stwierdzających posiadanie kwalifikacji niezbędnych do uprawiania sportu strzeleckiego*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/licencyjnopatentowa/regulaminpatentustrzeleckiego01.08.2020.pdf> [dostęp: 14.08.2023].

¹²⁵⁹ Mowa oczywiście o prawie wyłącznym do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie.

uprawnienia oraz szczególne zasady bezpieczeństwa obowiązujące przy uprawianiu sportu strzeleckiego”. W istocie doszło więc do samodzielnego ustalenia przez PZSS, że taki zakres przedmiotowy przedmiotowego Regulaminu jest niezbędny, aby zadośćuczynić ustawowemu obowiązkowi posiadania przez osobę chcącą uprawiać sporty o charakterze strzeleckim „odpowiednich kwalifikacji”. Uwagę zwraca także krąg adresatów tejże regulacji – są nimi wszystkie osoby, które zmierzają do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim, co wymaga od nich zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach, które natomiast są już przedmiotem regulacji niepaństwowej, a ze strony organizacji sportowej w postaci PZSS¹²⁶⁰. Jest to natomiast przedmiotem szerszych rozważań na dalszych stronach.

Zgodnie z art. 10b ust. 1 u.b.i.a. uprawianie sportów o charakterze strzeleckim wymaga nie tylko posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem, ale także przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach. Ustawodawca nie zawarł natomiast ustawowego katalogu zasad bezpieczeństwa obowiązujących w sportach strzeleckich. Tym samym, analogicznie do powyższych rozważań dotyczących wydawania regulaminu stwierdzenia posiadania odpowiednich kwalifikacji niezbędnych do uprawiania sportów strzeleckich, przy wykorzystaniu założeń wykładni celowościowej, uznać należy uregulowanie tego rodzaju zagadnień za domenę właściwego p.z.s., w postaci PZSS. Ponownie bowiem założeniem ustawodawcy jest zapewnienie bezpieczeństwa dla osób uprawiających te sporty oraz wszelkich osób znajdujących się w miejscach, w których to następuje. W ramach swojego funkcjonowania, PZSS uchwalił dokument „Ogólne zasady bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim”¹²⁶¹. Uwagę zwraca także krąg adresatów tejże regulacji – są nimi wszystkie osoby, które zamierzają uprawiać sporty strzeleckie, ale nie tylko, w jej treści można bowiem odnaleźć

¹²⁶⁰ WSA w Warszawie odnosił się do tego zagadnienia w następujący sposób: „Wola ustawodawcy jest też, aby - w myśl art. 10b ust. 1 ustawy o broni i amunicji - uprawianie wszelkich sportów o charakterze strzeleckim odbywało się po uzyskaniu "odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem", który wydaje, po przeprowadzeniu egzaminu, polski związek sportowy (PZSS). Osoby nie posiadające tego dokumentu (patentu strzeleckiego) nie powinny uprawiać żadnego sportu strzeleckiego, ponieważ nie posiadają odpowiednich kwalifikacji.”, zob. Wyrok WSA z 23.06.2017 r., II SA/Wa 2019/16, LEX nr 2313687.

¹²⁶¹ PZSS, *Ogólne zasady bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/dokumenty/ogolne-zasady-bezpieczenstwa-w-strzelectwie-sportowym.pdf> [dostęp: 14.08.2023].

postanowienia, które odnoszą się także do „przebywających na strzelnicy”¹²⁶², „rodziców lub opiekunów dzieci”¹²⁶³.

W treści „Ogólnych zasad bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim” wskazano, że szczegółowe zasady bezpieczeństwa osób przebywających na strzelnicy określa regulamin strzelnicy, ustalony zgodnie z przepisami u.b.i.a. (§ 2 ust. 1). Jest to kolejna – trzecia regulacja, do której ustanowienia uprawniona jest organizacja sportowa na podstawie omawianego aktu prawnego. Obowiązek określenia szczegółowych zasad zachowania bezpieczeństwa na strzelnicy w ramach regulaminu strzelnicy został określony w treści art. 46 ust. 2 u.b.i.a. W tym wypadku natomiast ustawodawca delegował ministra właściwego do spraw wewnętrznych do określenia, w drodze rozporządzenia, wzorcowego regulaminu bezpiecznego funkcjonowania strzelnic, uwzględniając warunki korzystania ze strzelnicy oraz sposób obchodzenia się z bronią i sposób zachowania się osób przebywających na strzelnicy (art. 46 ust. 3 u.b.i.a.). W celu ustalenia kręgu podmiotów, które są zobowiązane do jego utworzenia, należy więc posiłkować się przepisami rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji z 15.03.2000 r. w sprawie wzorcowego regulaminu strzelnic¹²⁶⁴. W ich treści mowa jest o tym, że właściciel lub zarządca strzelnicy, na podstawie wzorcowego regulaminu bezpiecznego funkcjonowania strzelnic, jest obowiązany opracować regulamin strzelnicy, w którym może w szczególności określić dodatkowe warunki bezpieczeństwa, w tym także dla osób przebywających na strzelnicy. Tym samym, w treści przepisów prawa powszechnie obowiązującego nie ma mowy wprost o tym, że to organizacje sportowe opracowują regulamin strzelnicy, natomiast jako że działalność sportowa prowadzona jest w szczególności w formie klubu sportowego, należy uznać, że przeważnie ustanowienie regulaminu strzelnicy będzie domeną głównie tych organizacji sportowych, przy założeniu, że są one właścicielem albo zarządcą strzelnicy i prowadzą na niej swoją działalność sportową¹²⁶⁵. Co więcej, w roli tych podmiotów występować mogą także okręgowe związki sportowe funkcjonujące w ramach PZSS, czy też sam PZSS. Powyższe oznacza natomiast, że wspomniane przepisy u.b.i.a. uszczegółowione postanowieniami rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji z 15.03.2000 r. w sprawie wzorcowego regulaminu strzelnic wyposażają wskazane powyżej organizacje

¹²⁶² 15 zasada bezpieczeństwa podczas uprawiania sportu strzeleckiego (§ 3 pkt 15 Ogólnych zasad bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim).

¹²⁶³ 18 zasada bezpieczeństwa podczas uprawiania sportu strzeleckiego (§ 3 pkt 18 Ogólnych zasad bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim).

¹²⁶⁴ Dz. U. z 2000 r., poz. 18, nr 234.

¹²⁶⁵ Zob. m.in.: KSS „Sokół”, *Regulamin strzelnicy klubu strzelectwa sportowego „Sokół” w Sokolowie Podlaskim*, <https://www.ksssokol.pl/regulamin-strzelnicy/> [dostęp: 14.08.2023]; KSS Patron, *Regulamin strzelnicy*, https://ksspatron.pl/?page_id=117 [dostęp: 14.08.2023].

sportowe w kompetencję prawotwórczą. Co istotne, ta działalność o charakterze prawotwórczym jest już od samego początku ograniczana przez prawodawcę, albowiem określa on minimalny zakres jego postanowień, umożliwiając organizacjom sportowym dookreślenia dodatkowych warunków bezpieczeństwa obowiązujących na strzelnicy. Podstawą jego opracowania jest bowiem wzorcowy regulamin bezpiecznego funkcjonowania strzelnic, stanowiący załącznik do rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji z 15.03.2000 r. w sprawie wzorcowego regulaminu strzelnic. Jak więc widać – w tym wypadku wobec istnienia elementu interesu publicznego w postaci konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przy okazji uprawiania danego rodzaju sportu – ustawodawca samodzielnie określił katalog podstawowych reguł bezpieczeństwa obowiązujących na strzelnicy, które muszą zostać w nim zawarte. Stanowi to więc odmienne rozwiązanie niż to zastosowane w treści u.b.i.m., w ramach którego ustawodawca wskazał tylko i wyłącznie zakres przedmiotowy regulaminu imprezy masowej oraz regulaminu obiektu (terenu) poprzez wymienienie rodzaju zagadnień do samodzielnego uregulowania przez odpowiednio – organizatora imprezy masowej oraz właściciela (zarządcy) obiektu.

Ostatecznie, ten rodzaj aktywności legislacyjnej podejmowanej przez organizacje sportowe podlega zatwierdzeniu ze strony właściwego wójta, burmistrza (prezydenta miasta) w drodze decyzji administracyjnej na podstawie art. 47 ust. 1 rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji z 15.03.2000 r. w sprawie wzorcowego regulaminu strzelnic. W doktrynie przedstawiono także trafny pogląd, według którego „ustawodawca nie wskazał w art. 47 u.b.i.a. kryteriów, które powinien wziąć pod uwagę organ gminy wydając decyzję w przedmiocie zatwierdzenia regulaminu strzelnicy. W tym stanie rzeczy uprawnione jest stwierdzenie, że kryteriami w tym zakresie winny być wymagania określone w innych przepisach rozdziału 4 u.b.i.a., w tym w wydanych rozporządzeniach wykonawczych.”¹²⁶⁶. Co istotne, podkreśla się także, że organ gminy nie ma uprawnień do podjęcia czynności (w tym tych o charakterze kontrolnym), które umożliwiałyby sprawdzenie, czy dysponent strzelnicy przestrzega przepisów ustanowionego regulaminu¹²⁶⁷.

Kolejnym z aktów prawnych, w których odnaleźć można przepisy przekazujące na rzecz organizacji sportowych kompetencje prawotwórcze jest u.ż.ś. Analogicznie do regulacji u.b.i.a., także i w treści tej ustawy odnaleźć można angażowanie przez ustawodawcę organizacji sportowych do wypełniania niektórych zadań w jego imieniu – w szczególności tych dotyczących umożliwiania uprawiania sportów na wodzie określonym kategoriom osób.

¹²⁶⁶ C. Kąkol, *Ustawa o broni...*, s. 334.

¹²⁶⁷ J. Paśnik [w:] S. Hoc, J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni...*, s. 192.

Uprawianie turystyki wodnej (a więc w rozumieniu u.ż.ś. prowadzenia statków przeznaczonych do uprawiania sportu lub rekreacji) wymaga bowiem posiadania odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa przy uprawianiu turystyki wodnej¹²⁶⁸. Sformułowanie przepisów u.ż.ś. jest więc niemalże identyczne jak przepisów u.b.i.a., a jedyną różnicą jest uregulowanie uprawiania innego rodzaju sportu.

Zgodnie z art. 37a ust. 3 u.ż.ś. uprawianie turystyki wodnej na jachtach żaglowych o długości kadłuba powyżej 7,5 m lub motorowych o mocy silnika powyżej 10 kW wymaga posiadania dokumentu kwalifikacyjnego wydanego przez właściwy p.z.s. W treści następujących ustępów ustawodawca uszczegóławia, że dokument ten wydawany jest przez p.z.s. osobom posiadającym odpowiednią wiedzę i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz spełniającym inne wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 15 (art. 37a ust. 7 u.ż.ś.). Przewidziana została także sytuacja, w ramach której do uzyskania tego dokumentu, niezbędne może być zdanie egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa – w takim wypadku egzamin ten przeprowadza właściwy p.z.s. lub podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nazywany „podmiotem upoważnionym” (art. 37a ust. 8 u.ż.ś.). Ponownie więc należy uznać, że ta kwestia została delegowana do rozstrzygnięcia p.z.s. jako podmiotowi przeprowadzającemu egzamin, ewentualnie podmiotowi upoważnionemu, którym także może być inna organizacja sportowa, przykładowo w postaci klubu sportowego¹²⁶⁹ lub związku sportowego¹²⁷⁰. Korzystając z wykładni celowościowej (mając wszakże na uwadze zastrzeżenia odnoszące się do domniemania kompetencji normodawczych), można uznać, że założeniem ustawodawcy¹²⁷¹ było doprowadzenie do uregulowania tego w sposób szczegółowy przez tenże p.z.s. albo podmiot upoważniony i tym samym można wywnioskować że art. 37a u.ż.ś. stanowi podstawę prawną do wydania przez PZŻ albo innego podmiotu upoważnionego swojej własnej regulacji, która określa szczegółowe kwestie związane z tymże egzaminem. W ramach swojej działalności prawotwórczej PZŻ uchwalił „Instrukcję Polskiego Związku Żeglarskiego nr

¹²⁶⁸ O czym mowa w art. 37a ust. 1 pkt 1-2 u.ż.ś.

¹²⁶⁹ Którymi są przykładowo: Jacht Klub Morski "GRYF", Szczeciński Klub Motorowodny i Narciarstwa Wodnego „Ślizg”, Yacht Klub Polski Bielsko, czy też Klub Żeglarski Posejdon – podmioty te zostały ujęte w opublikowanym na stronie rządowej wykazie podmiotów, które uzyskały upoważnienie do przeprowadzania egzaminów w zakresie uprawiania turystyki wodnej https://www.gov.pl/documents/292437/436728/DSW_wykaz_podmiotow_uprawnionychZESTAWIENIE_1005.pdf/3f3a9d3bbac49d42812ee9dfe889520c [dostęp: 15.08.2023].

¹²⁷⁰ Którymi są przykładowo: Pomorski Okręgowy Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego, Śląski Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego, czy Kaliski Okręgowy Związek Żeglarski, które także zostały ujęte w opublikowanym na stronie rządowej wykazie podmiotów, które uzyskały upoważnienie do przeprowadzania egzaminów w zakresie uprawiania turystyki wodnej, zob. Tamże.

¹²⁷¹ Do tego zagadnienia nie odniesiono się w treści projektu uzasadnienia u.s.

1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie”¹²⁷². Jako jego podstawę prawną Związek podał wspomniany art. 37a u.ż.s. oraz:

- 1) rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 9.04.2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej¹²⁷³;
- 2) rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki oraz Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z 22.05.2013 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania upoważnienia do przeprowadzania egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz warunków kadrowych i organizacyjnych koniecznych do przeprowadzania tego egzaminu¹²⁷⁴;
- 3) uchwałę nr 267/Z/XXXVII Zarządu PZŻ z dnia 13.10.2015 r.

W odniesieniu natomiast do sposobu i warunków przeprowadzania samego egzaminu – w przeciwieństwie do sytuacji występującej na podstawie u.b.i.a. – ustawodawca uregulował szczegółowo zagadnienia odnoszące się do przeprowadzania tych egzaminów w treści rozporządzenia ministra sportu i turystyki z 9.04.2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej. Uregulowanych została większość zagadnień odnoszących się do ich przeprowadzania, natomiast w zakresie nieuregulowanym w drodze przepisów prawa powszechnie obowiązującego, PZŻ uznał swoją kompetencję do uregulowania tych zagadnień. I tak, w treści rozporządzenia ministra sportu i turystyki z dnia 9.04.2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej uregulowano:

- 1) wymagania niezbędne do uzyskania dokumentów potwierdzających posiadanie uprawnień, w szczególności dotyczące wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa, oraz odpowiadający im zakres uprawnień do prowadzenia jachtów żaglowych albo motorowych;
- 2) sposób i tryb przeprowadzania egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa, zwanego dalej "egzaminem";
- 3) wzór zaświadczenia o zdaniu egzaminu;
- 4) wzory dokumentów potwierdzających posiadanie uprawnień;
- 5) wysokość opłat za przeprowadzenie egzaminu oraz za czynności związane z wydaniem dokumentu kwalifikacyjnego do uprawiania turystyki wodnej.

Nie jest to jednakże regulacja pełna, czego przykładem jest niecałkowite uregulowanie zagadnień dotyczących chociażby komisji egzaminacyjnej i ustalenie, że jest ona powoływana

¹²⁷² PZŻ, *Instrukcja Polskiego Związku Żeglarskiego nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie*, https://pya.org.pl/files/dzialszkolenia/egzaminy/dok/instrukcjapznr1_2016wsprawieprzeprowadzania-egzaminow-na-patenty-zeglarskie.pdf [dostęp: 14.08.2023].

¹²⁷³ Dz. U. z 2013 r. poz. 460 z późn. zm.

¹²⁷⁴ Dz. U. z 2013 r. poz. 602 z późn. zm.

przez właściwy p.z.s. albo podmiot upoważniony przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej do przeprowadzenia egzaminu. Ustawodawca nie uregulował natomiast samodzielnie sposobu jej powołania, wskazał jedynie podmiot uprawniony do tego, ale nie zawarł równocześnie wprost ustawowej delegacji do samodzielnego uregulowania tego zagadnienia. Posiłkując się jednakże po raz kolejny zasadami wykładni funkcjonalnej, trzeba uznać, że celem ustawodawcy było przekazanie tych regulacji szczegółowych o charakterze techniczno-personalnym do wyłącznej gestii właściwego p.z.s. albo podmiotu upoważnionego przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej do przeprowadzenia egzaminu. Jest to jedno z zagadnień uregulowanych w treści regulacji wprowadzonej przez PZŻ¹²⁷⁵, natomiast pozostałymi są:

- 1) zgłaszanie i zatwierdzanie egzaminu¹²⁷⁶;
- 2) tryb powoływania komisji egzaminacyjnej¹²⁷⁷;
- 3) zadania i obowiązki komisji egzaminacyjnej¹²⁷⁸;
- 4) zasady przeprowadzania egzaminu¹²⁷⁹;
- 5) zasady generowania testów egzaminacyjnych i układania zadań nawigacyjnych¹²⁸⁰;
- 6) zalecenia nieobowiązkowe¹²⁸¹.

Następnym z aktów prawnych, który przekazuje na rzecz organizacji sportowych kompetencje prawotwórcze jest u.bezp.obsz.wodn. Ustawa ta określa warunki bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych¹²⁸², a działalność prawotwórcza organizacji sportowych odnosi się właśnie do tego rodzaju zagadnień. Wynika to z faktu, że za zapewnienie bezpieczeństwa na obszarach wodnych¹²⁸³ odpowiadają także¹²⁸⁴ na terenie, na którym prowadzona jest działalność w zakresie sportu lub rekreacji – osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które prowadzą działalność w tym zakresie, które nazywa się „zarządzającymi obszarem

¹²⁷⁵ Rozdział III Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁷⁶ Rozdział II Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁷⁷ Rozdział IV Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁷⁸ Rozdział V Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁷⁹ Rozdział VI Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁸⁰ Rozdział VII Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁸¹ Rozdział VIII Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie.

¹²⁸² Art. 1 ust. 1 u.bezp.obsz.wodn.

¹²⁸³ A więc m.in. wyznaczonych obszarach wodnych, a więc kąpieliskach, miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, pływalniach oraz innych obiektach dysponujących nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości powyżej 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m (art. 2 ust. 1 u.bezp.obsz.wodn.).

¹²⁸⁴ Z kolei stosownie do art. 5 ust. 2 pkt 1 i 3 za zapewnienie bezpieczeństwa na terenach innych niż, na których prowadzona jest działalność w zakresie sportu lub rekreacji wodnych odpowiadają:

- 1) na terenie parku narodowego lub krajobrazowego - dyrektor parku;
- 2) na pozostałym obszarze - właściwy miejscowo wójt (burmistrz, prezydent miasta).

wodnym”¹²⁸⁵. Wprawdzie w treści ustawy nie ma więc mowy wprost o organizacjach sportowych jako podmiotach odpowiadających za zapewnienie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, natomiast należy z pełnym przekonaniem uznać, że „osobami prawnymi prowadzącymi działalność w zakresie sportu” w rozumieniu tej ustawy będą w szczególności kluby sportowe, ale mogą to być także pozostałe organizacje sportowe, takie jak właściwe związki sportowe, czy p.z.s. W treści art. 5 ust. 1 u.bezp.obsz.wodn. określono, że zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym umieszcza, w ogólnie dostępnym miejscu, informacje dotyczące:

- 1) zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego;
- 2) ograniczeń w korzystaniu z wyznaczonego obszaru wodnego;
- 3) sposobu powiadamiania o wypadkach wraz z numerami alarmowymi.

Skoro wśród obowiązków zarządzającego wyznaczonym obszarem wodnym jest umieszczenie informacji dotyczących „zasad korzystania” w ogólnie dostępnym miejscu, powstaje pytanie, kto jest odpowiedzialny za ich uprzednie ustanowienie? Odpowiedź wydaje się oczywista, że jest to właśnie podmiot zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym, jako ten, który te zasady umieszcza w ogólnie dostępnym miejscu. Z praktyki funkcjonowania organizacji sportowych wywnioskować można obowiązywanie takich regulacji¹²⁸⁶, będących urzeczywistnieniem konieczności „określenia” zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego przed ich umieszczeniem w ogólnie dostępnym miejscu, tym samym należy także poddać je analizie.

Ustawodawca nie przewidział formy prawnej wspomnianych „zasad korzystania”, co oznacza, że będzie ona determinowana przez formę prawną danej organizacji sportowej. W praktyce funkcjonowania organizacji sportowych najczęściej „zasady korzystania” przyjmować będą formę regulaminu¹²⁸⁷. Ustawodawca nie określił natomiast jakie zagadnienia wchodzi w zakres „zasad korzystania” z obiektu wodnego, co oznacza, że w tym zakresie podmioty ustanawiające taką regulację mają dowolność w ustanawianiu ich treści

¹²⁸⁵ W uzasadnieniu projektu omawianej ustawy kwestia ta była pominięta – w treści projektowanych przepisów nie przewidywano tego podmiotu i tym samym nie miał on z tego tytułu żadnych obowiązków, w tym o charakterze prawotwórczym, zob. Uzasadnienie komisijnego projektu ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, druk nr 3448 z 22.07.2022 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3448> [dostęp: 01.10.2023].

¹²⁸⁶ Zob. Klub Sportowy AZS Wrocław, *Regulamin korzystania z pływalni krytej*, <https://gemhotel.pl/wp-content/uploads/2021/07/REGULAMIN-basenu.pdf> [dostęp: 26.08.2023]; Kolejowy Klub Wodny 1929, *Regulamin obiektu sportowego*, <https://www.kkw29.pl/regulamin-obiektu-sportowego/> [dostęp: 26.08.2023]; Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny Parku Avia w Świdniku*, https://parkavia.pl/wp-content/uploads/2023/03/2023_REGULAMIN_OG%3%93LNY_PARKU_AVIA.pdf [dostęp: 26.08.2023].

¹²⁸⁷ Zob. Klub Sportowy AZS Wrocław, *Regulamin korzystania...*; Kolejowy Klub Wodny 1929, *Regulamin obiektu...*; Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny...*

(w przeciwieństwie m.in. do regulaminu strzelnicy). Tym samym, treści tych aktów różnią się od siebie w sposób znaczący i ich liczba oraz rodzaj uregulowanych zagadnień zależy od poziomu profesjonalizacji danego podmiotu¹²⁸⁸. Brak zawarcia wzorowego regulaminu obiektu wodnego na wzór regulaminu strzelnicy także wydaje się rozwiązaniem zasadnym, albowiem obiekty wodne odznaczają się swoją specyfiką – zasady korzystania z nich zależą od istniejącej w jego obrębie infrastruktury, warunków przyrody oraz najbliższego otoczenia. Wśród zagadnień regulowanych w treści takich regulaminów są natomiast m.in.¹²⁸⁹:

- 1) zagadnienia ogólne;
- 2) zasady korzystania obiektu;
- 3) zasady bezpieczeństwa;
- 4) opłaty należne Zarządcy za wstęp na obiekt;
- 5) zasady odpowiedzialności osób przebywających na terenie obiektu oraz zarządcy;
- 6) zasady ochrony danych osobowych i wizerunku osób przebywających na terenie obiektu;
- 7) zasady wykorzystania monitoringu w obiekcie;
- 8) postanowienia końcowe.

Co więcej, jednym z obowiązków organizacji sportowej zarządzającej wyznaczonym obszarem wodnym jest „upowszechnianie zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego”¹²⁹⁰, które należy rozumieć jako jego publiczne udostępnienie, umożliwiające osobom korzystającym z tego obszaru zapoznanie się z nim. To udostępnienie najczęściej przyjmować będzie formę umieszczenia zasad korzystania z obszaru na stronie internetowej organizacji sportowej lub przykładowo na tablicy znajdującej się przy każdym z wejść na dany obszar – w tym zakresie odnotować należy rozwiązanie w postaci umieszczenia na tych tablicach „wyciągu” z regulaminu, zawierającego w sobie najistotniejsze w ocenie organizacji sportowej

¹²⁸⁸ Odnotować można regulaminy o krótkiej treści, odnoszące się do bardzo ogólnych zagadnień dotyczących bezpieczeństwa na tych obiektach na jednej stronie – zob. Klub Sportowy AZS Wrocław, *Regulamin korzystania...*; Kolejowy Klub Wodny 1929, *Regulamin...* Odnaleźć można także bardziej rozbudowane, w treści których zarządca obiektu odniósł się do znacznej ilości zagadnień – zob. Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny...*

¹²⁸⁹ Przykładowe wyliczenie przedstawione na podstawie regulaminu ustanowionego przez Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny...*

¹²⁹⁰ O czym mowa w art. 5 ust. 2 pkt 6 u.bezp.obsz.wodn. Z kolei do innych obowiązków należy: 1) w przypadku kąpieliska, pływalni oraz innych obiektów dysponujących nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości ponad 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m: a) wytyczanie strefy dla umiających i nieumiających pływać, b) wydzielanie brodzika dla dzieci; 2) zapewnienie stałej kontroli wyznaczonego obszaru wodnego przez ratowników wodnych; 3) utworzenie stanowiska do obserwacji wyznaczonego obszaru wodnego; 4) wyposażenie w sprzęt ratunkowy i pomocniczy oraz urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze (wzrokowe i słuchowe); 5) oczyszczanie powierzchni dna obszaru przeznaczonego do pływania lub kąpeli z wszelkich przedmiotów mogących spowodować skałeczenie lub inny wypadek; 6) upowszechnianie zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego; 7) zapewnianie przekazywania informacji o dopuszczalności lub zakazie korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego.

zasady dotyczące bezpieczeństwa na danym obszarze wodnym¹²⁹¹. Warty wzmianki jest także fakt, że ustawodawca ingeruje w następujące kwestie związane z zapewnieniem bezpieczeństwa na obszarze wodnym: uregulowany został w treści rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych z 6 marca 2012 r. w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczania obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag¹²⁹² tytułowy sposób oznakowania i zabezpieczania obszarów wodnych oraz wzory znaków zakazu, nakazu oraz informacyjnych i flag.

Wreszcie, analizy wymagają przepisy ustaw, które regulują sposób funkcjonowania organizacji sportowych z uwagi na przyjętą formę prawną albo sprawowaną funkcję pracodawcy. Z punktu widzenia aktów prawnych odnoszących się do działalności organizacji sportowych z uwagi na ich formę prawną albo sprawowaną funkcję pracodawcy, do działalności o charakterze prawotwórczym organizacji sportowych funkcjonujących na podstawie należy natomiast zaliczać na potrzeby niniejszej dysertacji takie akty wewnętrzne, które kierowane są do nieindywidualnego grona odbiorców¹²⁹³ innego niż organy danej organizacji sportowej. Istotę takich aktów wewnętrznych opisuje W. Marek, wskazując, że na przykładzie prawa wewnętrznego spółki, że są to regulacje, które:

- 1) „zawierają zapisane normy ciągłego lub wielokrotnego postępowania;
- 2) są stosowane do opisanych w nich sytuacji, trwających w czasie lub powtarzających się;
- 3) są adresowane rodzajowo, a nie indywidualnie,
- 4) obowiązują przez dłuższy czas, określony w samej regulacji, albo do uchylecia przez następną regulację o tym samym zakresie.”¹²⁹⁴.

¹²⁹¹ Jest to rozwiązanie, które jest stosowane m.in. także w odniesieniu do regulaminów imprez masowych – M. Drózdź opisuje to w sposób następujący: „Regulaminy są bardzo często obszerne treściowo, stąd praktykuje się również umieszczanie ich najważniejszych elementów jako swoistego wyciągu na bilecie wstępu w programach zawodów itp. (jednak umieszczenie takiego wyciągu nie ma praktycznie żadnego znaczenia formalnego). Częstokrotnie przepisy wewnętrzne organizatorów rozgrywek, jak np. Regulamin w zakresie bezpieczeństwa podczas rozgrywek organizowanych przez PZPN i Ekstraklasę SA. Wersja 2007, wskazywały, że bilety muszą posiadać wszystkie informacje, jakich może potrzebować ich posiadacz, np. nazwę rozgrywek, nazwy uczestniczących drużyn, datę i godzinę rozpoczęcia meczu i czytelne oznaczenie miejsca (sektor, rząd, numer miejsca) oraz wyciąg z przepisów u.b.i.m., regulaminu stadionu, M. Drózdź, *Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych. Komentarz.*, wyd. 2, Warszawa 2020, s. 114.

¹²⁹² Dz. U. z 2022 r., poz. 1979.

¹²⁹³ Wojciech Marek wskazuje, że „pisemne decyzje organów spółki, zawierające nakaz, przyzwolenie lub zakaz określonego zachowania się w jednostkowych (jednorazowych) sytuacjach, adresowane indywidualnie (do określonego pracownika lub ich wąskiego grona), wygasające przez ich jednorazowe wykonanie, nie mają charakteru regulacji wewnętrznej. Takie decyzje powinny natomiast znajdować swoją podstawę w regulacjach wewnętrznych, tak co do kompetencji do ich wydawania (normy kompetencyjne), jak i co do dopuszczalnej treści.”, zob. W. Marek, *Nielatwe tworzenie prawa wewnętrznego w spółce akcyjnej*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/nielatwe-tworzenie-prawa-wewnetrznego-w-spolce-akcyjnej,36474.html> [dostęp: 21.08.2023].

¹²⁹⁴ W. Marek, *Nielatwe...*

Nie będą nimi więc uchwały podejmowane przez odpowiednie władze stowarzyszenia albo spółki kapitałowej prawa handlowego w kwestiach formalnych, np. odwołanie członka zarządu, zatwierdzenie sprawozdania zarządu oraz udzielenie mu absolutorium. Mowa więc o: statucie, umowie spółki oraz wszelkich innych aktach wewnętrznych przyjmujących różne formy redakcyjne i określające prawa i obowiązki członków organizacji sportowej, czy też innych osób, pozostających w bezpośrednim powiązaniu z działalnością prowadzoną przez nią, np. poprzez uczestniczenie w rozgrywkach prowadzonych i organizowanych przez tę organizację. Tym samym, omawiane zagadnienie dotyczy więc takich aktów wewnętrznych, które regulują określoną płaszczyznę zagadnień o charakterze zasadniczym¹²⁹⁵ oraz następnie merytorycznym¹²⁹⁶ dla danej organizacji sportowej oraz takich, które regulują zagadnienia merytoryczne, wymagające długotrwałych ustaleń i jednolitości działania, co w sposób pozytywny wpływa na spójność i koherencję współzawodnictwa sportowego – niezależnie od faktu, czy dana organizacja w nim wyłącznie uczestniczy, czy też je organizuje.

Do organizacji sportowych przybierających formę stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń stosuje się przepisy u.pr.stow, wobec braku odmiennych przepisów regulujących tę materię. Zgodnie z art. 2 ust. 2 u.pr.stow. stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności. Ustawodawca upoważnia stowarzyszenia – a więc także organizacje sportowe, które przyjmują taką formę prawną – do tworzenia aktów wewnętrznych dotyczących jego działalności, co stanowi jeden z najistotniejszych przejawów ich samodzielności, wynikającej wprost z przytoczonego przepisu. Regulacje u.pr.stow. mają więc zastosowanie do regulacji wewnętrznych stanowionych przez organizacje sportowe działające w formie stowarzyszenia – mogą to więc być kluby sportowe, związki sportowe oraz PKPar.

W odniesieniu do organizacji prowadzących swoją działalność w formie związku stowarzyszeń także zastosowanie znajdują przepisy u.pr.stow. Mowa w tym wypadku o p.z.s., PKOL, a w razie wyboru takiej formy – związku sportowym oraz PKPar. Stosownie do treści art. 22 ust. 2 u.pr.stow. do związków stowarzyszeń stosuje się odpowiednio przepisy tego aktu prawnego, a więc w omawianym zakresie także i art. 2 ust. 2 u.pr.stow., w wyniku czego są one także mają one możliwość samodzielnego określania swoich celów, programów działania i struktur organizacyjnych oraz uchwalania aktów wewnętrznych dotyczących jego działalności. Ustawodawca dopuścił możliwość przyjęcia przez związki sportowe i PKPar tej

¹²⁹⁵ W odniesieniu do aktów pierwotnych (ustrojowych, organizacyjnych).

¹²⁹⁶ W odniesieniu do aktów wtórnych, w treści których regulowane są wybrane rodzaje zagadnień istotnych dla funkcjonowania danej organizacji, jej członków albo „osób podporządkowanych”.

formy prawnej, natomiast nie zawarł w stosunku do nich analogicznego odesłania, jak uczynił to w odniesieniu do p.z.s., regulując w treści art. 7 ust. 3 u.s., że w sprawach nieuregulowanych w u.s. do p.z.s. stosuje się odpowiednio przepisy u.pr.stow. Natomiast w odniesieniu do PKOL – pomimo obligatoryjnego wymogu przyjęcia formy prawnej związku stowarzyszeń – ustawodawca nie zawarł w treści u.s. analogicznego odesłania do przepisów u.pr.stow. Należy jednak uznać, że przepisy te – pomimo braku analogicznego odesłania – mają zastosowanie do PKOL, co wynika wprost z przyjmowanej przez ten podmiot formy prawnej.

W następnej kolejności należy omówić w/w akty wewnętrzne tworzone przez podmioty prowadzące swoją działalność w oparciu o przepisy u.pr.stow. Funkcją statutu jest przede wszystkim „wyeliminowanie dowolności w zakresie organizacji i funkcjonowania określonych jednostek organizacyjnych”¹²⁹⁷. W art. 10 u.pr.stow. określone zostały niezbędne jego elementy¹²⁹⁸. W doktrynie wyróżnia się trzy stanowiska odnoszące się do jego charakteru prawnego¹²⁹⁹ – według pierwszego z nich statut jest aktem, który zawiera w sobie normy prawne z zakresu prawa administracyjnego¹³⁰⁰. Koncepcja ta, wywodząca się ze Związku Radzieckiego nie została jednakże zaaprobowana, z uwagi na brak podstawy prawnej, pozwalającej na wysnucie takiego wniosku¹³⁰¹. Dodatkowo, została ona także zakwestionowana w orzecznictwie NSA¹³⁰².

Według drugiej koncepcji uznaje się, że statut jest „obiektywną normą prawną opartą na idei korporacji, a więc przysługującej stowarzyszeniu czy też obywatelom autonomii w zakresie tworzenia takich norm”¹³⁰³. Oznacza to, że można nazywać go mianem organizacyjnego aktu normatywnego, z uwagi na fakt, że zawiera w sobie szereg norm organizacyjnych, które z samego faktu pochodzenia od organizacji społecznej mogą zostać uznane za normy społeczne, a te z kolei mają zbliżony charakter do norm prawnych¹³⁰⁴. Różnica

¹²⁹⁷ M. Miemiec, *Pojęcie statutu w nauce prawa* [w:] AUWr, No 318, "Prawo", t. LIV, Wrocław 1975, s. 163.

¹²⁹⁸ Do których zalicza się: 1) nazwę stowarzyszenia, odróżniającą je od innych stowarzyszeń, organizacji i instytucji; 2) teren działania i siedzibę stowarzyszenia; 3) cele i sposoby ich realizacji; 4) sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków; 5) władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje; 5a) możliwość otrzymywania przez członków zarządu wynagrodzenia za czynności wykonywane w związku z pełnioną funkcją; 6) sposób reprezentowania stowarzyszenia, w szczególności sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności uchwał władz stowarzyszenia; 7) sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich; 8) zasady dokonywania zmian statutu; 9) sposób rozwiązania się stowarzyszenia.

¹²⁹⁹ P. Suski, *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2018, s. 176.

¹³⁰⁰ Tamże, s. 177.

¹³⁰¹ Tamże, s. 177. P. Suski powołuje się na twierdzenia M. Wierzbowskiego w tym zakresie, zob. M. Wierzbowski, *Rozstrzygnięcie spraw wynikających z członkostwa w stowarzyszeniach* [w:] PiP, nr 11, Warszawa 1973 s. 59-61; M. Wierzbowski, *Charakter prawny stosunków w organizacjach społecznych* [w:] PiP, nr 8-9, Warszawa 1970, s. 66-72.

¹³⁰² Postanowienie NSA z 20.11.1981 r., II SA 848/81, LEX nr 9652.

¹³⁰³ P. Suski, *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2018, s. 177.

¹³⁰⁴ Tamże, s. 178.

polega jedynie na tym, że nie pochodzą one od państwa, ale od reprezentującej interesy swoich członków organizacji, natomiast podporządkowanie się tymże normom podlega zabezpieczeniu za pomocą środków wewnętrznych istniejących w tej organizacji, a nie przy pomocy państwa¹³⁰⁵. Stosunek ten nie ma więc charakteru administracyjnoprawnego, jak w pierwszej z omawianych koncepcji, ale organizacyjny. Jest to także kolejny z argumentów, z uwagi na które nie można zrównywać organizacji sportowej prowadzącej działalność w oparciu o przepis u.pr.stow. do funkcjonowania zakładu administracyjnego.

Trzecia koncepcja, zakłada, że statut to nic innego jak umowa zawierana pomiędzy stowarzyszeniem a jego członkami¹³⁰⁶. Uznać należy, że koncepcja cywilistyczna została zaakceptowana przez doktrynę¹³⁰⁷, sądy powszechne¹³⁰⁸ oraz SN¹³⁰⁹. W tym wypadku przywołania wymaga przede wszystkim treść uzasadnienia wyroku SN z 8.04.2003 r.¹³¹⁰, w ramach którego Sąd rozstrzygał spór pomiędzy dwoma klubami sportowymi zrzeszonymi w ramach PZM, odnoszący się do kwoty transferowej przysługującej za zmianę przynależności klubowej zawodnika. Wielokrotnie omawiany na poprzednich stronach był fakt wyrażenia zgody przez przystępujące do p.z.s. kluby sportowe na podporządkowanie się regułom stanowionym przez p.z.s. W uzasadnieniu natomiast SN wskazał wprost, że „nie ulega wątpliwości, iż statut czy regulamin przynależności klubowej (stowarzyszeniowej) jest rodzajem umowy cywilnoprawnej zawieranej pomiędzy stowarzyszeniem a jego członkami, a także między samymi członkami. Treść tej umowy jest wskazana w postanowieniach regulaminu, a w procesie sądowym jej ustalenie należy do sfery ustaleń faktycznych sądu.

¹³⁰⁵ Tamże, s. 178. Autor powołuje także się w tym zakresie na poglądy M. Wierzbowskiego, zob. M. Wierzbowski, *Charakter prawny stosunków...*, s. 41-44.

¹³⁰⁶ P. Suski, *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2018, s. 178.

¹³⁰⁷ Poglądy przedstawicieli doktryny uznający tę koncepcję podaję za P. Suskim – zob. J. Brol, *Prawo o stowarzyszeniach...* s. 29-30; A. Kidyba, *Ustawa o fundacjach. Prawo o stowarzyszeniach*, Warszawa 1997, s. 64; M. Pazdan, w: Z. Banaszczyk, A. Brzozowski, J. Mojak, L. Ogiegło, M. Pazdan, J. Pietrzykowski, W. Popiołek, M. Safjan, E. Skowrońska, J. Szachulowicz, K. Zawada, *Kodeks cywilny. Komentarz, t. I*, Warszawa 1997, s. 94; E. Gniewek, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, t. I, Warszawa 2004, s. 132; E. Dzbeńska, M. Sztekier-Łabuszewska, w: D. Bugajna-Sporczyk, E. Dzbeńska, I. Janson, M. Sztekier-Łabuszewska, *Fundacje i stowarzyszenia. Prawo i praktyka*, Warszawa 2005, s. 430; J. Frąckowiak, w: *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, s. 1053-1054, Warszawa 2007; J. Frąckowiak [w:] *t. 1 - Prawo cywilne - część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, s. 1071-1072.

¹³⁰⁸ Zob. m.in.: Wyrok SA w Poznaniu z 31.01.1996 r., I ACr 615/95, LEX nr 1680543; Postanowienie SA w Katowicach z 24.09.1997 r., I ACa 493/97, LEX nr 33857; Wyrok SA w Warszawie z 20.02.2003 r., I ACa 732/02, LEX nr 1681050; Postanowienie SA w Warszawie z 8.06.2000 r., I ACa 806/00, LEX nr 50073; Postanowienie SA w Warszawie z 8.01.2004 r., I ACa 1380/03, LEX nr 1642143.

¹³⁰⁹ Uchwała SN 7 sędziów - zasada prawna z 15.10.1985 r., III CZP 40/85, OSNC 1986/6/86, LEX nr 3144 – w omawianej sprawie SN rozważał charakter prawny statutu spółdzielni, opowiadając się za cywilistyczną koncepcją statutu; Wyrok SN z 8.04.2003 r., IV CKN 39/01, LEX nr 78893; Uchwała SN z 6.01.2005 r., III CZP 75/04, OSNC 2005/11/188, LEX nr 140681; Uchwała SN z 11.05.2005 r., III CZP 16/05, OSNC 2006/3/49, LEX nr 148431.

¹³¹⁰ Wyrok SN z 8.04.2003 r., IV CKN 39/01, LEX nr 78893.

Wadliwe ustalenie treści umowy stron (treści regulaminu) może być zatem zwalczane w kasacji zarzutami naruszenia określonych przepisów postępowania stosowanych przy ustalaniu stanu faktycznego, także art. 233 § 1 k.p.c. Natomiast dokonanie przez sąd wykładni postanowień regulaminu jest dokonywaniem wykładni woli stron wyrażonej w umowie i należy do sfery ocen prawnych, które mogą być zwalczane w kasacji jedynie w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, to jest naruszenia prawa materialnego, a konkretnie naruszenia art. 65 k.c. [...]. Przystąpienie obu stron do jednego stowarzyszenia sportowego stanowiło zawarcie umowy na warunkach ustalonych w statucie i regulaminie tego stowarzyszenia i ewentualne naruszenie przez jedną z nich postanowień regulaminu, może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą przewidzianą w art. 471 k.c.". W wyroku SA w Warszawie z 8.06.2020 r. przesądzono natomiast, że „statut stowarzyszenia nie stanowi powszechnie obowiązującego przepisu prawa. Jest umową wiążącą członków stowarzyszenia. Sąd rejestrowy nie bada zgodności uchwał organów stowarzyszenia ze statutem.”¹³¹¹.

Stosunek prawny pomiędzy organizacją sportową prowadzącą działalność sportową w formie stowarzyszenia, a podmiotami trzecimi może przybrać kilka różnych form:

- 1) wyłącznie stosunek członkostwa pomiędzy stowarzyszeniem, a osobą fizyczną – w takim wypadku osoba ta przy okazji uzyskiwania procesu członkostwa w stowarzyszeniu zobowiązuje się respektować jego akty wewnętrzne i podlega reżimowi prawnemu przewidzianemu wyłącznie dla członków stowarzyszenia. Podstawą prawną prawotwórstwa klubu sportowego wciąż pozostaje art. 2 ust. 2 u.pr.stow, natomiast działalność tego rodzaju zostaje także dobrowolnie zaakceptowana przez członka, wyrażającego tym samym zgodę na podporządkowanie się jego regulacjom wewnętrznym i zobowiązanie do ich przestrzegania¹³¹², które przeważnie jest wymogiem możliwości uzyskania statusu członka stowarzyszenia i które następuje przeważnie już na etapie podpisywania deklaracji członkowskiej;
- 2) stosunek członkostwa oraz stosunek zatrudnienia pomiędzy stowarzyszeniem, a osobą fizyczną – taka sytuacja jest dopuszczalna¹³¹³, natomiast w jej ramach osoba związana ze

¹³¹¹ Postanowienie SA w Warszawie z 8.06.2000 r., I ACa 806/00, LEX nr 50073.

¹³¹² Jako przykład takich regulacji można wskazać m.in.: 1) § 13 pkt 1 Statutu Miejskiego Młodzieżowego Klubu Concordia Elbląg (zgodnie z którym do obowiązku członków zwyczajnych należy przestrzeganie postanowień statutu oraz uchwał organów klubu), Miejski Młodzieżowy Klub Concordia Elbląg, *Statut*, <http://www.concordia.elblag.pl/strony/690/statut-klubu> [dostęp: 28.09.2022]; 2) § 13 ust. 1 pkt 4 Statutu Stowarzyszenia Klubu Sportowego Futsal Leszno (zgodnie z którym wszyscy członkowie Klubu obowiązani są przestrzegać postanowień statutu i uchwał władz Klubu), Klub Sportowy Futsal Leszno, *Statut*, <http://www.futsal.leszno.pl/wp-content/uploads/2020/07/Tekst-jednolity-statutu.pdf> [dostęp: 28.09.2022].

¹³¹³ A. Rzetecka-Gil pisze, że: „Pomimo zmiany brzmienia przepisu aktualność zachowało rozstrzygnięcie judykatury, w którym przyjęto, że pracownik stowarzyszenia może być jednocześnie członkiem tego stowarzyszenia.”, zob. A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...*

stowarzyszeniem dwojakim węzłem prawnym, podlega odrębnie każdemu reżimowi – zarówno członkowskiemu (a więc podlega aktom wewnętrznym stowarzyszenia, do przestrzegania których się zobowiązała przy okazji przyjęcia w poczet członków) oraz pracowniczem (a więc podlega innym aktom prawnym nieobowiązującym wszystkich członków stowarzyszenia, ale już wyłącznie jego pracowników);

- 3) wyłącznie stosunek zatrudnienia pomiędzy stowarzyszeniem, a osobą fizyczną – w takim wypadku podlega innym aktom prawnym nieobowiązującym wszystkich członków stowarzyszenia, ale już wyłącznie jego pracowników.

Skoro przyjęte zostało, że statut stowarzyszenia stanowi umowę zawieraną pomiędzy stowarzyszeniem, a jego członkami, a także między samymi członkami¹³¹⁴, rozważania te mają zastosowania także i do krajowych organizacji sportowych. Teoretycznie więc, całokształt nawiązywanych pomiędzy nimi relacji przybiera charakter cywilnoprawny, z uwagi na ich dobrowolność. Faktycznie natomiast organizacje sportowe prowadzące współzawodnictwo sportowe – tj. p.z.s. oraz związki sportowe mają nadrzędną pozycję w stosunku do podmiotów chcących brać udział we współzawodnictwie sportowym, tj. do klubów sportowych. Wynika to z faktu wypracowanej przez lata dominującej pozycji organizacji sportowych w światowym sporcie – które dbają także o niezależność i autonomię swoich krajowych organizacji członkowskich. W ocenie polskiego ustawodawcy natomiast taki pozorny stan równości pomiędzy klubem sportowym a p.z.s. należało utrzymać, pozostawiając materię ich relacji w całości w formie stosunków prywatnoprawnych. Z czasem zrezygnowano nawet z państwowej kontroli decyzji p.z.s. w przedmiocie licencji sportowych.

Statut stowarzyszenia jest uchwalany przez założycieli stowarzyszenia (minimum 7 osób)¹³¹⁵ – niezbędne w tym celu jest wyodrębnienie określonej grupy osób fizycznych, która planuje rozpocząć działalność społeczną w określonym zakresie, np. prowadzenia działalności sportowej w danej dyscyplinie sportu i decyduje się na przyjęcie mniej sformalizowanej formy prawnej od spółki kapitałowej. W przepisach u.pr.stow. nie zawarto wymogu uchwalenia statutu większością kwalifikowaną, dlatego też w doktrynie wskazuje się, że jest on uchwalany zwykłą większością głosów¹³¹⁶. Odnaleźć można także pogląd przeciwny, zgodnie z którym, do uchwalenia pierwszego statutu niezbędne jest działanie wszystkich członków

¹³¹⁴ Wyrok SN z 8.04.2003 r., IV CKN 39/01, LEX nr 78893.

¹³¹⁵ Art. 9 u.pr.stow.

¹³¹⁶ P. Suski [w:] *Komentarz do ustawy - Prawo o stowarzyszeniach [w:] Stowarzyszenia i fundacje. Komentarz, wyd. IV, Warszawa 2011, art. 10.*

założycieli, „trudno bowiem sobie wyobrazić sytuację, w której połowa członków założycieli, powołując do życia stowarzyszenie, nie chce uchwalenia jego statutu”¹³¹⁷.

W przypadku uchwalania statutu w związku stowarzyszeń sytuacja prezentuje się odmiennie, z uwagi na inny rodzaj podmiotów zakładających ten podmiot – mogą być nimi wyłącznie stowarzyszenia oraz inne osoby prawne nie działające w celu zarobkowym. W takim wypadku, pomimo tego, że dochodzi do utworzenia nowego podmiotu, konsensus musi zostać osiągnięty pomiędzy podmiotami, które już prowadzą określony rodzaj działalności i chcą połączyć swoje siły w celu utworzenia jednego podmiotu, który będzie organizował ich wspólne interakcje. Modelowym przykładem są kluby sportowe, prowadzące działalność sportową w jednej dyscyplinie sportu – podmioty te następnie postanawiają założyć związek sportowy, któremu z natury rzeczy przekazują określone kompetencje do regulowania spraw związanych z organizowanym współzawodnictwem sportowym między klubami. Podmiotami tymi kierują więc inne motywy działania, a ich działanie nie jest „pierwotne”, jak w przypadku zakładania stowarzyszenia, ale stanowi przejaw realizacji jednego z praw każdego ze stowarzyszeń, jakim jest zrzeszanie się w związek stowarzyszeń. Powyższy spór w doktrynie odnoszący się do konieczności jednomyślności w przypadku uchwalenia statutu, należy odnieść także i do zakładania związku stowarzyszeń.

Statut stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń stanowi jeden z załączników dołączanych do wniosku o wpis do KRS¹³¹⁸, natomiast jeśli sąd rejestrowy uzna, że jest on zgodny z przepisami prawa, a założyciele stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń spełniają wymagania określone ustawą, to sąd rejestrowy wydaje postanowienie o wpisie stowarzyszenia do w/w Rejestru (art. 16 ust. 1 u.pr.stow.). Inaczej sprawa wygląda w przypadku p.z.s. – w takim wypadku związek sportowy, który ubiega się o taki status, oprócz swojej uprzedniej

¹³¹⁷ Tak: T. Palmirski, *Recenzja Paweł Suski, Stowarzyszenia i fundacje, Warszawa 2005, s. 461* [w:] *Rejent*, nr 10(186), Warszawa 2006, s. 191. W poprzednim wydaniu swojego komentarza P. Suski przedstawiał przeciwny pogląd, zob. P. Suski, *Stowarzyszenia i fundacje, Warszawa 2005, s. 461*. Paweł Suski podtrzymuje przedstawione przez siebie stanowisko, podnosząc że: „Poglądu tego nie można podzielić. W większości przypadków statut jest uchwalany jednogłośnie. Może się jednak zdarzyć, że założyciele akceptują cele stowarzyszenia, sposoby ich realizacji i wszystkie najważniejsze postanowienia statutu, występują natomiast rozbieżności co do niektórych elementów szczegółowych, np. co do liczby członków zarządu, potrzeby ustanowienia odznaki stowarzyszenia lub jej wzoru. W strukturze demokratycznej, jaką jest stowarzyszenie, rozbieżność poglądów na niektóre zagadnienia jest rzeczą normalną, wręcz wskazaną. Istotą demokracji wewnętrznej jest zaś podejmowanie decyzji większością głosów. W takiej sytuacji konieczność zachowania jednomyślności powodowałaby, że część członków musiałaby głosować sprzecznie ze swoimi przekonaniem albo pozostawać poza stowarzyszeniem. Poza tym zwrócić trzeba uwagę, że zazwyczaj dla zmiany lub uchwalenia nowego statutu nie wymagana jest jednomyślność”, P. Suski [w:] *Komentarz...*

¹³¹⁸ Art. 12 ust. 1 u.pr.stow.

rejestracji w KRS, jest zobowiązany dodatkowo do uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej¹³¹⁹.

W zakresie określania rodzaju planowanej przez siebie działalności, stowarzyszenia oraz związku stowarzyszeń mają dowolność jeśli chodzi o określenie celu ich działania oraz działań, które mają służyć jego realizacji, co zostało podkreślone w postanowieniu SA w Katowicach z 31.03.2000 r.¹³²⁰, który orzekł, że „w świetle przepisów Konstytucji oraz uregulowań zawartych w u.pr.stow. sąd nie jest władny oceniać, czy ustalony w statucie stowarzyszenia zakres działania będzie faktycznie realizowany. Sąd nie może także ingerować w te postanowienia statutu, które nie są sprzeczne z ustawą. Nie podlegają zatem kontroli sądowej zapisy statutu dotyczące kadencji władz stowarzyszenia, kompetencji walnego zebrania członków, czy tego, że statut określa jako teren działania stowarzyszenia obszar całej Polski”.

Uchwalenie statutu jest niezbędnym warunkiem rozpoczęcia działalności przez stowarzyszenie lub związek stowarzyszeń. Określa on najistotniejsze zagadnienia z punktu widzenia ich funkcjonowania, które są następnie uszczegóławiane w formie aktów wewnętrznych innych niż statut. Zgodnie z art. 2 ust. 2 u.pr.stow. stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności. Jak wskazuje P. Sarnecki wspomniane akty wewnętrzne „dotyczą najróżnorodniejszych spraw stowarzyszeń, zarówno organizacyjnych, jak i merytorycznych”¹³²¹. Wskazuje się także, że w tym zakresie żaden organ władzy nie ma prawa ingerowania w tym zakresie żadnych dyrektyw ani zaleceń¹³²², gdyż byłoby to sprzeczne z istotą samorządności stowarzyszenia. W ocenie E. Hadrowicz istotą samorządności stowarzyszenia jest właśnie możliwość podejmowania decyzji w sprawach stowarzyszenia wyłącznie przez jej odpowiednie organy¹³²³, a jej konkretyzacją jest swoboda przyjmowania aktów wewnętrznych, które regulują cele, stosunki oraz strukturę wewnętrzną w stowarzyszeniu¹³²⁴. Z kolei dla P. Sarneckiego ustanawianie aktów wewnętrznych, adresowanych do swoich członków to „naturalna forma aktywności stowarzyszeń”¹³²⁵. Jest to jedyna podstawa na gruncie ustawowym, uprawniająca stowarzyszenia i związki stowarzyszeń do kreowania wewnętrznych aktów odnoszących się do jego działalności.

¹³¹⁹ Art. 7 ust. 2 u.s.

¹³²⁰ I ACa 215/00, LEX nr 48347.

¹³²¹ P. Sarnecki, *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Zakamycze 2002, s. 28.

¹³²² J. Broł, *Prawo o stowarzyszeniach...*, s. 13.

¹³²³ E. Hadrowicz, *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 40.

¹³²⁴ Tamże, s. 41.

¹³²⁵ P. Sarnecki, *Prawo...*, s. 28.

Przyjęcie formy prawnej stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń oznacza, że już z samej tej okoliczności, podmioty te są mają prawo do uchwalania aktów wewnętrznych dotyczących jego działalności. W tym wypadku zakres przedmiotowy prawotwórstwa określany jest w sposób niezwykle szeroki, albowiem to od samej organizacji sportowej zależy jaki rodzaj zagadnień uzna za „dotyczący jego działalności”. Tym samym, wprowadzie istnieją przepisy prawa powszechnego, które wyposażają organizacje sportowe w kompetencje natury prawotwórczej w określonym zakresie spraw (wprawdzie bez skonkretyzowania ich charakteru prawnego oraz bez wyposażenia tychże organizacji w możliwość ich egzekwowania), natomiast ostatecznie – w razie nieprzekazania danego rodzaju spraw do samodzielnego uregulowania organizacjom sportowym przez ustawodawcę – posiadają one ogólną kompetencję prawotwórczą do tworzenia przepisów wewnętrznych sformułowaną w treści u.pr.stow. Jako przykład można w tym zakresie uznać działalność prawotwórczą PKOl, który wobec braku regulacji o charakterze *lex specialis*, jako związek stowarzyszeń realizuje dyspozycję art. 2 ust. 2 u.pr.stow. stosowanego także do związków stowarzyszeń na podstawie art. 22 ust. 2 u.pr.stow., tj. możliwości uchwalania aktów wewnętrznych odnoszących się do jego działalności¹³²⁶, a więc w zakresie samodzielnego wyznaczania i realizowania celów związanych z ruchem olimpijskim¹³²⁷, czyli w niezależnie określonym przez siebie zakresie, który nie podlega weryfikacji ze strony żadnego podmiotu sprawującego nadzór państwowy. PKPar jest kolejną z polskich organizacji sportowych, która nie uzyskała analogicznego do p.z.s. uprawnienia ustawowego do ustanawiania i realizacji reguł związanych ze współzawodnictwem paraliimpijskim, dlatego też jego działalność o charakterze prawotwórczym ma swoją podstawę prawną w przepisach o charakterze „ogólnym”, w postaci u.pr.stow. Z kolei w odniesieniu do międzynarodowych organizacji sportowych przyjmujących formę stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń zastosowanie będą miały analogiczne przepisy obowiązujące w kraju, na terenie którego dana organizacja ma swoją siedzibę.

Procedura stanowienia wtórnych aktów prawnych przez krajowe organizacje sportowe nie została uregulowana w ramach u.s., co oznacza konieczność sięgnięcia do przepisów u.pr.stow. W art. 10 ust. 1 pkt 6 u.pr.stow. określono, że jednym z elementów koniecznych statutu stowarzyszenia jest określenie sposobu reprezentowania stowarzyszenia, w szczególności sposobu zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności

¹³²⁶ Zostało to określone wprost w treści art. 1 ust. 2 Statutu PKOl, zgodnie z którym PKOl jest organizacją pozarządową, która samodzielnie wyznacza swoje cele, programy działania i struktury, a także samodzielnie ustala w drodze aktów wewnętrznych reguły swego działania i formy realizacji zadań statutowych.

¹³²⁷ O czym mowa w art. 24 ust. 2 u.s.

uchwał władz stowarzyszenia. Z treści tegoż przepisu wynika więc wprost, że uprawnione do wydawania uchwał, są wszystkie władze stowarzyszenia. Właściwość konkretnej władzy do uregulowania danego rodzaju spraw wynika natomiast ze statutu, natomiast w sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków o czym jest mowa w art. 11 ust. 2 u.pr.stow.

Uchwałą stowarzyszenia jest akt wewnętrzny, o którym mowa w art. 2 ust. 2 u.pr.stow., w ramach którego podejmowana jest określonego rodzaju decyzja, związana z prowadzeniem działalności przez stowarzyszenie. Podejmowanie uchwały znajduje swoje różne źródła – może być przykładowo rezultatem treści określonych w przepisach prawa powszechnie obowiązującego¹³²⁸, wynikać z treści samego statutu lub aktualnie występującej potrzeby reakcji na dane wydarzenie. O tym, która z władz stowarzyszenia jest uprawniona do podjęcia uchwały odnoszącej się do danego zakresu spraw regulowanych przez nie, decyduje każdorazowo jego statut.

Posługując się przykładami z praktyki funkcjonowania krajowych organizacji sportowych, winno się wskazać, że kompetencje o charakterze prawotwórczym są pozostawiane przeważnie zarządom tychże organizacji, czego przykładem są następujące regulacje wewnętrzne:

- 1) art. 44 pkt 11 statutu PKOL, zgodnie z którym do kompetencji zarządu należy uchwalanie polityki rachunkowości, regulaminów i innych regulacji, instrukcji lub polityk związanych z działalnością PKOL;
- 2) art. 38 statutu PKPar, zgodnie z którym do kompetencji zarządu PKPar należy m.in.: podejmowanie uchwał w sprawie działalności Komitetu w stowarzyszeniach międzynarodowych i krajowych;
- 3) art. 36 § 1 pkt 11 statutu PZPN, zgodnie z którym do kompetencji zarządu PZPN należy uchwalanie i wydawanie wszelkiego rodzaju przepisów, postanowień, regulaminów i wytycznych normujących uprawianie sportu piłki nożnej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisów gry zgodnych z przepisami FIFA i UEFA.

Zdarza się, że niektóre kwestie – zazwyczaj o charakterze programowym dla danej organizacji sportowej – pozostawia się do uregulowania członkom tej organizacji, działającym najczęściej w postaci walnego zgromadzenia albo walnego zgromadzenia delegatów, czego przykładami są następujące regulacje:

¹³²⁸ Np. w odniesieniu do przyjęcia przez właściwą władzę organizacji sprawozdania finansowego.

- 1) na podstawie art. 37 pkt 4 statutu PKOL, jedną z kompetencji Walnego Zgromadzenia jest uchwalanie głównych kierunków działalności PKOl;
- 2) w treści § 32 statutu PKPar wskazano, że do kompetencji Walnego Zjazdu Delegatów w szczególności należy uchwalanie głównych kierunków działalności i polityki finansowej Komitetu;
- 3) analogiczne regulacje można odnaleźć także i w regulacjach wewnętrznych klubów sportowych – przykładowo w treści statutu KS Kutno uznano, że do kompetencji Walnego Zgromadzenia Członków należy m.in. uchwalanie kierunków działania klubu oraz ocena ich realizacji (§ 27 pkt 2)¹³²⁹;
- 4) w treści statutu ZPRP także uznano, że do kompetencji walnego zgromadzenia sprawozdawczo-wyborczego delegatów należy m.in. uchwalanie generalnych kierunków działalności i założeń programowych Związku (§ 29 ust. 2 pkt 4 statutu ZPRP).

W statutach przesądza się także, w jaki sposób zapadają uchwały ich organów, Czego przykładem jest art. 18 ust. 2 statutu PKOL, zgodnie z którym „jeżeli postanowienia Statutu nie stanowią inaczej, uchwały Walnego Zgromadzenia, Zarządu i Komisji Rewizyjnej zapadają zwykłą większością głosów, przy czym do ich ważności wymagana jest obecność, co najmniej połowy osób uprawnionych do głosowania. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego zebrania.”

Oprócz powyższego, na uwadze należy mieć także okoliczność, że analogicznie do polskich organizacji sportowych, także i międzynarodowe organizacje sportowe działają w oparciu o prawo krajowe właściwe dla miejsca swojej siedziby. Przeważnie będzie to prawo szwajcarskie, a dokładniej art. 60-79 szwajcarskiego kodeksu cywilnego. Nie sposób odszukać jednakże w treści tych przepisów postanowienia analogicznego do art. 2 ust. 2 u.pr.stow¹³³⁰. Należy wszakże mieć na uwadze obowiązek stowarzyszeń do ustanowienia własnych, wewnętrznych przepisów prawa z treści art. 60 ust. 1¹³³¹ oraz ust. 2¹³³² szwajcarskiego kodeksu cywilnego.

Przepisy k.s.h. odnoszą się do działalności prawotwórczej organizacji sportowych, które podlegają przepisom tej ustawy, a więc klubów sportowych (w razie przyjęcia takiej formy)

¹³²⁹ zob. KS Kutno, *Statut klubu*, <http://kskutno.pl/statut/> [dostęp: 01.10.2022].

¹³³⁰ Zgodnie z którym stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności.

¹³³¹ Zgodnie z tym artykułem stowarzyszenia o celach politycznych, religijnych, naukowych, kulturalnych, charytatywnych, społecznych lub innych niekomercyjnych uzyskują osobowość prawną z chwilą, gdy z ich statutu wynika zamiar istnienia w formie stowarzyszenia.

¹³³² Zgodnie z nim statut stowarzyszenia musi być sporządzony w formie pisemnej i wskazywać cele stowarzyszenia, jego zasoby i organizację.

oraz ligi zawodowej. W tym zakresie zastosowanie mają wszelkie przepisy tego aktu prawnego, które dotyczą aktów niezbędnych do powstania spółki – a więc umowy spółki z o.o., albo statutu spółki akcyjnej oraz innych aktów prawa wewnętrznego.

W odniesieniu do przepisów k.s.h. mowa jest więc o przepisach, które dotyczą fundamentalnych aktów prawnych o charakterze wewnętrznym (w postaci umowy albo statutu spółki) oraz innych przepisach odnoszących się wprost do prowadzenia spraw spółki. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że w skład „prowadzenia spraw spółki” trzeba włączyć kwestię stanowienia prawa wewnętrznego w spółce (obok podejmowania decyzji w sprawach jednostkowych). Tym samym, z punktu widzenia spółki z o.o. wyróżnić należy:

- 1) art. 157 k.s.h., który określa obowiązkowe elementy spółki z o.o.;
- 2) art. 201 § 1 k.s.h., który stanowi, że zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę z o.o.;

Z kolei w odniesieniu do spółki akcyjnej, na uwadze należy mieć:

- 1) art. 304 k.s.h. określający obowiązkowe elementy statutu spółki akcyjnej;
- 2) art. 368 § 1 k.s.h. stanowiący o tym, że zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę.

Do wspomnianego już prowadzenia spraw spółki sprowadzać będą się kwestie związane z tytułową działalnością prawotwórczą organizacji sportowych. W doktrynie wskazuje się bowiem, że przez prowadzenie spraw spółki kapitałowej „rozumie się proces polegający na wydawaniu decyzji, podejmowaniu uchwał, opinii, organizowaniu działalności przedsiębiorcy oraz, w pewnych sytuacjach, osobistej realizacji czynności wykonawczych w ten sposób, aby były one zgodne z przedmiotem działania danego podmiotu, w celu realizacji jego zadań i osiągnięcia jak najlepszych wyników gospodarczych”¹³³³. Co więcej, uznaje się, że prowadzenie spraw „obejmuje sferę wewnętrznego funkcjonowania spółki i składa się z wielu czynności, przede wszystkim o charakterze faktycznym, a rzadziej prawnym (np. uchwały zarządu)”¹³³⁴. Tym samym, działalność o charakterze prawotwórczym, jako immanentnie powiązana ze sferą wewnętrznego funkcjonowania organizacji sportowej prowadzącej działalność w formie spółki kapitałowej stanowi jeden z przejawów prowadzenia jej spraw, do których upoważniony jest zarząd i pełni funkcję porządkującą wewnętrzne sprawy odnoszące się do współzawodnictwa sportowego – czy to na gruncie uczestnictwa w nim (*vide* klub sportowy), czy też przyczyniania się do jego organizowania i prowadzenia (*vide* liga zawodowa). Co istotne, wpływ na prowadzenia spraw spółki z o.o. mogą mieć także inne

¹³³³ Tak w odniesieniu do spółek kapitałowych: A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 121; zob. także: SA w Gdańsku w wyroku z 21.03.2018 r., III AUa 1266/17, LEX nr 2514378, za: M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 380.

¹³³⁴ M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 380.

organy w postaci walnego zgromadzenia akcjonariuszy oraz rady nadzorczej. Wskazuje się jednak, że prowadzenie spraw spółki to „sfera objęta domniemaniem kompetencji zarządu”¹³³⁵, co oznacza, że „jeżeli prowadzenie określonych spraw spółki nie zostało powierzone w sposób wyraźny, w ustawie bądź w statucie, pozostałym organom, leży to w gestii zarządu. Nie jest w związku z tym dopuszczalne całkowite przejęcie kompetencji w zakresie prowadzenia spraw przez inne organy”¹³³⁶.

W odniesieniu do organizacji sportowych przyjmujących formę spółki kapitałowej, kilka słów należy poświęcić także ich aktom pierwotnym. W przypadku spółki z o.o. takim aktem jest umowa spółki, której zawarcie jest zjawiskiem dużo bardziej złożonym niż sporządzenie statutu stowarzyszenia¹³³⁷. Jej charakter jest złożony i należy ją odróżniać od umów, które tworzą wyłącznie węzły obligacyjne między stronami umowy¹³³⁸. Są one jednak wielostronnymi czynnościami prawnymi wspólników (założycieli)¹³³⁹. Przede wszystkim natomiast jest to „podstawowe pozaustawowe źródło praw i obowiązków, na podstawie którego działa spółka kapitałowa”¹³⁴⁰. Najpełniej jej cywilnoprawny charakter został wyjaśniony w wyroku SN z 20.04.2011 r.¹³⁴¹, w ramach którego SN orzekł, że: „umowa spółki kreuje stosunek cywilnoprawny i jest umową cywilnoprawną, zawierającą cechy szczególne, właściwe dla regulacji prawa handlowego. Nie zmienia to jednak tego, że jest to umowa zawierająca oświadczenia woli i jak każda czynność prawna podlega wykładni stosownie do reguły określonej w art. 65 k.c. Dopiero po dokonaniu wykładni można ustalić jej treść oraz ocenić, czy nie narusza ona ustawy.”. Uznaje się charakter cywilnoprawny umowy spółki z o.o.¹³⁴², ale należy zwrócić uwagę na jej cechy szczególne¹³⁴³. Ponadto, uwagę zwraca się na to, że wykładnia umowy spółki z o.o. powinna być obiektywna, jak najbardziej zbliżona do wykładni aktów prawnych z uwagi na jej charakter jako umowy korporacyjnej¹³⁴⁴.

¹³³⁵ Tak w odniesieniu do spółek akcyjnych: W. Popiołek [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2012, s. 943; wyrok SA w Warszawie z 6.06.2017 r., I ACa 514/16, LEX nr 2460064, za: M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 963. Z kolei w odniesieniu do spółek z o.o. zob.: W. Popiołek [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. W. Pyziół, Warszawa 2008, s. 394, za: M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 380.

¹³³⁶ Wyrok SA w Gdańsku z 21.03.2018 r., III AUa 1266/17, LEX nr 2514378, za: M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 380.

¹³³⁷ Na temat sposobu zawierania umowy spółki z o.o. zob.: G. Nita-Jagielski [w:] *Prawo spółek kapitałowych*, t. 17A, red. S. Sołtysiński, Warszawa 2015, s. 177-182.

¹³³⁸ A. Kidyba, *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2002, s. 158.

¹³³⁹ R.L. Kwaśnicki [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. R.L. Kwaśnicki, Warszawa 2005, s. 110.

¹³⁴⁰ Tamże, s. 111.

¹³⁴¹ Wyrok SN z 20.04.2011 r., I CSK 391/10, LEX nr 936480.

¹³⁴² O innych jej postrzeganiach pisze R.L. Kwaśnicki [w:] *Spółka...*, s. 112-114.

¹³⁴³ M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 304.

¹³⁴⁴ Wyrok SN z 4.02.2011 r., III CSK 198/10, LEX nr 846589 – przywołane stanowisko ma zastosowanie elementów umowy spółki, które mają tzw. charakter statutowy, a więc regulują organizację i sposób działania spółki z o.o. jako osoby prawnej.

W odniesieniu do klubów sportowych oraz lig zawodowych działających w formie spółki z o.o., wymogiem zawarcia umowy spółki jest nadanie jej formy aktu notarialnego (art. 157 § 2 k.s.h.)¹³⁴⁵. Przepisy k.s.h. określają także, jakie zagadnienia muszą zostać uregulowane w treści statutu (art. 157 § 1 k.s.h.). Zasady dotyczące sposobu podejmowania uchwał w ramach spółki z o.o. pozostają natomiast dużo bardziej złożonym zagadnieniem, którego kompleksowe omówienie – wobec znacznej mniejszości organizacji sportowych przyjmujących tę formę prawną – przekracza ramy niniejszej rozprawy. Wskazania natomiast wymaga, że w ramach bieżącej działalności takiej spółki, jej organem stanowiącym (uchwałodawczym) jest zgromadzenie wspólników będące najwyższą władzą spółki. Umowa spółki może natomiast określać, jakie kompetencje prawotwórcze zostały przekazane innym organom wewnętrznym spółki, tj. jej zarządowi oraz radzie nadzorczej albo komisji rewizyjnej.

Przechodząc natomiast do spółki akcyjnej, podkreślić należy, że jej statut także powinien być sporządzony w formie aktu notarialnego¹³⁴⁶. W przepisach k.s.h. określa się także, jakie elementy musi on zawierać¹³⁴⁷. Odnosząc się do jego charakteru prawnego¹³⁴⁸, należy ponownie przywołać orzecznictwo SN – w wyroku z 27.02.2003 r.¹³⁴⁹ SN uznał, że „statut spółki jest wynikiem umowy obligacyjno-organizacyjnej. Nie stanowi aktu normatywnego powszechnie obowiązującego w rozumieniu art. 87 Konstytucji i nie jest prawem, o którym mowa w art. 393¹ pkt 1 k.p.c. Ewentualne naruszenie postanowień Statutu nie stanowi naruszenia prawa materialnego. Normy statutowe nie poddają się rozważaniom w aspekcie kolizyjności norm prawnych.”.

¹³⁴⁵ Przy czym istnieje także możliwość zawarcia jej w drodze wykorzystania wzorca umowy w systemie teleinformatycznym o czym mowa w art. 157¹ k.s.h.

¹³⁴⁶ Art. 301 § 2 k.s.h.

¹³⁴⁷ Art. 304 k.s.h. Statut spółki akcyjnej powinien określać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; 4) wysokość kapitału zakładowego oraz kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem na pokrycie kapitału zakładowego; 5) wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela; 6) liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów; 7) nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli; 8) liczbę członków zarządu i rady nadzorczej albo co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej; 9) pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza Monitorem Sądowym i Gospodarczym. Statut powinien również zawierać, pod rygorem bezskuteczności wobec spółki, postanowienia dotyczące: 1) liczby i rodzajów tytułów uczestnictwa w zysku lub w podziale majątku spółki oraz związanych z nimi praw; 2) wszelkich związanych z akcjami obowiązków świadczenia na rzecz spółki, poza obowiązkiem wpłacenia należności za akcje; 3) warunków i sposobu umorzenia akcji; 4) ograniczeń zbywalności akcji; 5) uprawnień osobistych przyznanych akcjonariuszom, o których mowa w art. 354; 6) co najmniej przybliżonej wielkości wszystkich kosztów poniesionych lub obciążających spółkę w związku z jej utworzeniem. Może on zawierać postanowienia odmienne, niż przewiduje ustawa, jeżeli ustawa na to zezwala. Statut może zawierać także dodatkowe postanowienia, chyba że z ustawy wynika, że przewiduje ona wyczerpujące uregulowanie albo dodatkowe postanowienie statutu jest sprzeczne z naturą spółki akcyjnej lub dobrymi obyczajami.

¹³⁴⁸ Na temat charakteru statutu spółki akcyjnej zob. szerzej: A. Opalski [w:] *Prawo spółek kapitałowych*, t. 17A, red. S. Sołtyński, Warszawa 2016, s. 739-742.

¹³⁴⁹ Wyrok SN z 27.02.2003 r., IV CKN 1811/00, LEX nr 83832.

W późniejszym wyroku SN¹³⁵⁰, analogicznie do przytaczanego orzeczenia odnoszącego się do wykładni umowy spółki z o.o., podkreślono, że „postanowienia statutu regulujące organizację spółki akcyjnej podlegają wykładni obiektywnej.” Warto wspomnieć o tym, że statut może zawierać w swojej treści także postanowienia o naturze obligacyjnej, które kształtują stosunki między spółką a jej akcjonariuszami albo samymi akcjonariuszami¹³⁵¹ – w tym zakresie możliwe jest przede wszystkim przekazanie określonej władzy spółki także i wewnętrznych kompetencji o charakterze prawotwórczym.

Trzeba wszakże wskazać, że procedura stanowienia aktów prawnych wewnątrz spółek akcyjnych jest dużo bardziej skomplikowana, a w treści k.s.h. przewiduje się określony sposób podejmowania uchwał oraz rozdział kompetencji pomiędzy każdy z organów, natomiast opis tego skomplikowanego zagadnienia przekracza ramy niniejszego opracowania i przywoływany jest wyłącznie w sygnalizacyjnym celu.

Przechodząc natomiast do aktów wewnętrznych w spółkach kapitałowych, trzeba wskazać co następuje. Prowadzenie spraw spółki obejmuje sprawowanie pieczy nad zagadnieniami o charakterze organizacyjnym. Do tego – analogicznie jak w odniesieniu do podmiotów funkcjonujących na podstawie u.pr.stow. – niezbędne są wewnętrzne akty normatywne, które regulują funkcjonowanie spółki. Ich forma redakcyjna nie została w żaden sposób określona w treści przepisów k.s.h., a więc zależą one tylko i wyłącznie od decyzji samej organizacji sportowej, a konkretniej – uprawnionego w tejże materii organu spółki (a więc najczęściej zarządu). Przyjmują one przeważnie formę – regulaminu, instrukcji, poleceń, decyzji, zarządzenia, itp. – jest to każdorazowo zależne od postanowień statutu albo umowy spółki. Są to akty prawne niższego rzędu w odniesieniu do aktów pierwotnych, a więc tym samym muszą być one z nimi zgodne. W odniesieniu do praktyki funkcjonowania organizacji sportowych przyjmujących formę spółki kapitałowej, ich akty wewnętrzne najczęściej przyjmują formę regulaminu. Niektóre z regulacji wewnętrznych mogą odnosić się także do funkcjonowania samych organów spółki – mowa przykładowo o regulaminie rady nadzorczej, czy też regulaminie zarządu, których założeniem jest uregulowanie trybu prowadzenia prac przez te organy, a w szczególności sposoby podejmowania uchwał.

W odniesieniu do organizacji sportowych, które prowadzą działalność sportową w formie spółki kapitałowej, tj. spółki akcyjnej albo spółki z o.o. – nie jest celem dogłębne omówienie działalności prawotwórczej odnoszącej się do wewnętrznych stosunków pomiędzy akcjonariuszami czy wspólnikami, jako że przekracza ono ramy niniejszej pracy. Brak

¹³⁵⁰ Wyrok SN z 24.10.2007 r. IV CSK 260/07, OSNC-ZD 2008/3, poz. 87, LEX nr 435661.

¹³⁵¹ A. Opalski [w:] *Prawo spółek...*, s. 740.

omówienia tych zagadnień jest spowodowany także faktem, że osoby biorące udział we współzawodnictwie sportowym, w stosunku do których organizacje sportowe ustalają określone reguły wewnętrzne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym – tj. zawodnicy, trenerzy, personel medyczny oraz wszelkie inne podmioty, które funkcjonują w jej ramach nie są bowiem ich udziałowcami/akcjonariuszami¹³⁵², ale ich pracownikami zatrudnionymi na podstawie umowy o pracę albo współpracownikami, związanymi z nim stosunkiem cywilnoprawnym. Regulacje wewnętrzne spółki w postaci statutu, uchwał, czy też różnego rodzaju regulaminów ustanawianych na podstawie k.s.h. odnoszą się do praw i obowiązków założycieli, akcjonariuszy/wspólników oraz organów spółki. Relacja pomiędzy organizacją sportową działającą w formie spółki akcyjnej a osobą zatrudnioną na podstawie umowy cywilnoprawnej może być kształtowana w ramach przyznanej w art. 353¹ k.c. swobody umów.

W praktyce, w ramach tychże umów cywilnoprawnych, osoby świadczące usługi na rzecz spółki zobowiązują się natomiast do przestrzegania wewnętrznych regulaminów obowiązujących w spółce – analogicznie więc do sytuacji, w której stowarzyszenie występuje jako pracodawca, także i w tym wypadku będzie to oznaczało podporządkowanie się takiej osoby pod wewnętrzne uregulowania obowiązujące w klubie sportowym, do których przestrzegania osoba ta się zobowiązała w ramach stosunku cywilnoprawnego. Jest to o tyle istotne w sporcie zawodowym, w ramach którego każda osoba zawierająca stosunek obligacyjny z klubem określa przykładowo indywidualne warunki finansowe, natomiast w stosunku do określonej grupy zawodników¹³⁵³ mogą być przewidziane inne – zbiorcze uregulowania, grupowane przykładowo w formie regulaminu premiowania zawodników albo regulaminie kar (regulaminie porządkowym), określającym za jakie przewinienia popełnione w ramach świadczonych usług¹³⁵⁴ na zawodnika może zostać nałożona kara przez klub sportowy.

Organizacje sportowe prowadzące działalność w formie spółki kapitałowej z reguły nie upubliczniają swoich statutów albo umów spółki. Wyjątkami są ligi zawodowe – Ekstraklasa S.A. oraz Futsal Ekstraklasa sp. z o.o., których odpowiednio – statut¹³⁵⁵ oraz umowę spółki¹³⁵⁶ można odnaleźć na stronach internetowych tychże podmiotów. Z ich analizy wynika, że do

¹³⁵²¹³⁵² Którymi są kluby sportowe.

¹³⁵³ A więc przykładowo zawodników, którzy wystąpili w wygranym meczu, albo którzy wystąpili w więcej niż 50 % meczów w danym sezonie rozgrywkowym.

¹³⁵⁴ Przykładowo – ukaranie czerwoną kartką w meczu, niestawiennictwo na treningu drużyny.

¹³⁵⁵ Ekstraklasa S.A., *Statut...*

¹³⁵⁶ Futsal Ekstraklasa sp. z o.o., *Umowa „Futsal Ekstraklasa” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, <https://futsalekstraklasa.pl/uploads/d3a91bbc-a1b0-4530-8ea2-a244d1b60edd-umowa-spolki-2015.pdf> [dostęp: 21.08.2023].

zagadnień prawotwórczych nie podchodzi się w sposób „specjalny”, nie poświęcając im tym samym odrębnych przepisów w treści tychże aktów. W obu przypadkach, cele statutowe spółek oraz sposób określenia ich realizacji został określony w tożsamy sposób z jedynym odstępstwem, że w odniesieniu do statutu Ekstraklasy S.A. odnosi się on do rozgrywek w piłce nożnej¹³⁵⁷, natomiast w odniesieniu do umowy spółki Futsal Ekstraklasa sp. z o.o. do rozgrywek w futsalu (halowej piłce nożnej)¹³⁵⁸. W treści statutu Ekstraklasy S.A. wskazano, że „Zarząd Spółki kieruje sprawami i zarządza majątkiem Spółki oraz kieruje całokształtem bieżącej działalności Spółki. Do zakresu działania Zarządu należą wszystkie czynności nie zastrzeżone dla Walnego Zgromadzenia lub Rady Nadzorczej.”¹³⁵⁹. Z kolei w treści umowy Futsal Ekstraklasa sp. z o.o. określono, że „Zarząd Spółki kieruje działalnością Spółki i reprezentuje ją w sądzie oraz poza sądem”¹³⁶⁰. Tym samym, mając na uwadze wcześniejsze wywoły o charakterze ogólnym, trzeba stwierdzić, że organem prawotwórczym w tych organizacjach sportowych jest zarząd – wobec faktu, że tworzenia prawa wewnętrznego w spółce kapitałowej stanowi egemplifikację prowadzenia jej spraw i tym samym, wobec innych postanowień, pozostaje on domeną zarządu.

Innym organem, który jest organem prawodawczym w odniesieniu do najważniejszych spraw Ekstraklasy S.A. jest walne zgromadzenie akcjonariuszy, które składa się ze wszystkich akcjonariuszy, decydujących wspólnie o sprawach strategicznych dla spółki, czego przykładem jest art. XIX ust. 1 lit. b statutu Ekstraklasy S.A., zgodnie z którym do wyłącznej kompetencji Walnego Zgromadzenia — poza kompetencjami przewidzianymi w przepisach k.s.h. należy uchwalanie wieloletnich planów rozwoju Spółki.

Z uwagi na skalę prowadzonej przez siebie działalności, organizacje sportowe występują także w roli pracodawcy. W razie, gdy prowadzą one działalność polegającą na uczestnictwie we współzawodnictwie sportowym (*vide* kluby sportowe) nawiązują one współpracę nie tylko z osobami fizycznymi zorientowanymi *stricte* na prowadzoną przez klub działalność sportową, tj. zawodnikami, czy trenerami. Oprócz prowadzenia działalności w warstwie czysto sportowej, organizacje sportowe (także te funkcjonujące w oparciu o u.pr.stow.) prowadzą działalność gospodarczą¹³⁶¹, co wymaga od nich skonstruowania własnej struktury wewnętrznej zorientowanej także na osiąganie zysków. Tym samym,

¹³⁵⁷ Zob. art. IV ust. 1 i 2 statutu Ekstraklasy S.A.

¹³⁵⁸ Zob. § 3 ust. 1 i 2 Umowy „Futsal Ekstraklasa” sp. z o.o.

¹³⁵⁹ Zob. art. XXI ust. 2 statutu Ekstraklasy S.A.

¹³⁶⁰ Zob. § 15 ust. 1 Umowy „Futsal Ekstraklasa” sp. z o.o.

¹³⁶¹ Na ten temat zob. więcej: A. Szydzik, *Klub sportowy jako przedsiębiorca w polskim porządku prawnym* [w:] *Przegląd Naukowy. Disputatio*, t. XXVI, Gdańsk 2018, s. 107-119.

w ramach klubów sportowych funkcjonuje wiele jednostek organizacyjnych także z zakresu: księgowości, marketingu, relacji z kibicami, spraw zdrowotnych, itp.¹³⁶². W relacjach z osobami zatrudnianymi w celu prowadzenia tego rodzaju działalności dla organizacji sportowej, występują one więc w roli pracodawcy nawiązując ze swoimi pracownikami stosunek pracy. W konsekwencji, do tychże osób zastosowanie będą miały przepisy specyficznych źródeł prawa pracy¹³⁶³ (które na potrzeby niniejszej dysertacji można nazywać także autonomicznymi źródłami prawa pracy¹³⁶⁴) tworzonych przez organizację sportową jako pracodawcę. Mowa tu o źródłach prawa pracy, wymienionych w treści art. 9 § 1 k.p, a więc o postanowieniach układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumieniach zbiorowych, regulaminach i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy. W doktrynie zwraca się uwagę na to, że katalog ten jest katalogiem „kompletnym”, co oznacza, że do w/w kategorii źródeł prawa pracy nie można zaliczać innego rodzaju aktów stanowionych przez pracodawcę¹³⁶⁵.

W codziennym funkcjonowaniu analizowanych w niniejszej pracy organizacji sportowych nie sposób odnaleźć przykładów postanowień układów zbiorowych pracy (uregulowanych w art. 238-241³⁰ k.p.) i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych¹³⁶⁶. Są one jednakże powszechnie stosowane przykładowo w tzw. *Major Leagues*

¹³⁶² Na ten temat zob. więcej: T. Seweryniak, A. Stosik, *Struktura zatrudnienia w klubach sportowych w okresie zmian formalnoprawnych* [w:] *Studia Ekonomiczne*, nr 161, Katowice 2013, s. 142-152.

¹³⁶³ M. Barzycka-Banaszczyk, *Prawo pracy*. 19 wydanie, Warszawa 2018, s. 3.

¹³⁶⁴ Taką propozycję nazewnictwa tych aktów stanowionych przez pracodawców proponuje Ł. Pisarczyk, *Autonomiczne źródła prawa pracy*, Warszawa 2022.

¹³⁶⁵ G. Goździewicz, T. Zieliński [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, wyd. VII, red. L. Florek, Warszawa 2017, LEX/el.

¹³⁶⁶ Chociaż odnotować należy taką propozycję wystosowaną przez Związek Zawodowy Koszykarzy do klubów koszykarskiej Energa Basket Ligi, które wobec przerwania w wyniku pandemii COVID-19 sezonu rozgrywkowego 2019/2020 wspólnie podjęły decyzję o niewypłaceniu zawodnikom wynagrodzeń do końca sezonu, w związku z jego przedwczesnym zakończeniem. W treści swojego oświadczenia Związek ten wskazywał: *Działając na podstawie art. 1, art. 4 oraz 7 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych jako ustawowy reprezentant wszystkich koszykarzy, w związku ze wspólnym Oświadczeniem Klubów Energa Basket Ligi z 19.03.2020 r., stanowiącym konsekwencję Decyzji Zarządu Polskiej Ligi Koszykówki S.A. z 17.03.2020 r. o zakończeniu rozgrywek Energa Basket Ligi S.A., Związek Zawodowy Koszykarzy {dalej - „ZZK”} wyraża następujące stanowisko. Od początku swojej działalności ZZK akcentuje konieczność prowadzenia dialogu pomiędzy koszykarzami i klubami koszykarskimi, a także władzami Polskiego Związku Koszykówki oraz Polskiej Ligi Koszykówki S.A. Dialog ten jest szczególnie potrzebny w zakresie koszykarskich kontraktów, zwłaszcza w obecnej, tak trudnej dla wszystkich, sytuacji związanej z zagrożeniem epidemią wirusem SARS-CoV-2. Niemniej jednak przywoływane powyżej oświadczenie klubów wydaje się zmierzać w przeciwnym kierunku. Kluby bowiem z góry i bez porozumienia z koszykarzami przyjmują, że obecna sytuacja jest równoznaczna z „brakiem możliwości pełnych kontraktów zawodników i trenerów za cały, wstępnie planowany, sezon 2019/2020”. ZZK stoi na uzasadnionym prawnie stanowisku, że ustalone pomiędzy klubami oświadczenie i wiążące się z nim działania klubów stanowi zakazane - w świetle art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów - porozumienie ograniczające konkurencję. Konsekwencją zawarcia takiego zakazanego porozumienia mogą być roszczenia odszkodowawcze ze strony zawodników oraz przewidziane w/w ustawą kary pieniężne nakładane na kluby jako przedsięwzięci, a także na osoby zarządzające klubami uczestniczącymi w zakazanym porozumieniu. ZZK podkreśla, że wszelkie ewentualne zmiany warunków kontraktów koszykarskich powinny być dokonywane z poszanowaniem prawa, zwłaszcza na drodze indywidualnych negocjacji i idących za tym porozumień. Negocjacje te powinny być prowadzone w atmosferze wzajemnego szacunku i uwzględnienia interesów obydwu*

w profesjonalnych sportowych ligach w sportach zespołowych w północnej Ameryce¹³⁶⁷, czy też w najwyższej piłkarskiej klasie rozgrywkowej w Anglii – *Premier League*¹³⁶⁸. Układy zbiorowe pracy w sporcie zawodowym w omawianych przypadkach to umowy pomiędzy organami zarządzającymi ligą zawodową, a samymi zawodnikami. Układ określa zestaw uzgodnionych zasad dotyczących podziału przychodów z ligi między drużyny i zawodników, poziomu limitów wynagrodzeń nałożonych na drużyny, ograniczeń transferów zawodników, kwestii bezpieczeństwa zawodników, przepisów dotyczących rekrutacji zawodników, wymogów dotyczących zmiany przynależności klubowej, zasad dyscyplinarnych itp. Układy zbiorowe pracy odgrywają istotną rolę w kształtowaniu sposobu funkcjonowania danej ligi, ponieważ stanowią one – obok statutu ligi – podstawowy dokument prawny dla danej ligi, jej zawodników i ich agentów, właścicieli drużyn i zarządu ligi.

Powracając do omawianego zagadnienia, uznać należy możliwość ustanowienia przez organizację sportową „regulaminów i statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy” – są to „akty zakładowe w sposób ponadindywidualny określające status stron stosunku pracy”¹³⁶⁹. W k.p. przewidziane zostały trzy rodzaje regulaminów: wynagradzania (art. 77²), pracy (art. 104–104³) i pracy zdalnej (art. 67²⁰)¹³⁷⁰. Regulamin wynagradzania, uregulowany w treści art. 77² k.p., który jest obligatoryjny do uchwalenia, w razie gdy organizacja sportowa zatrudnia co najmniej 50 pracowników, nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy ani ponadzakładowym układem zbiorowym pracy. Organizacje sportowe zatrudniające powyżej 50 pracowników są zobowiązane do ustanowienia w/w regulacji wewnętrznej – dotyczyć będzie to więc tych podmiotów, posiadających rozbudowaną kadrę pracowniczą. W razie jego uchwalenia przez organizację sportową jako pracodawcę, będzie on skierowany

stron, nie zaś odgórnego narzucania określonych rozwiązań przez jedną ze stron, przy wykorzystaniu zakazanych prawem środków. Nadmienić należy przy tym, że sam fakt zakończenia rozgrywek koszykarskich w związku z obecną sytuacją nie usprawiedliwia braku dalszego wykonywania zobowiązań umownych. W obliczu złożonej sytuacji w jakiej znajduje się w chwili obecnej nasz sport niezbędna jest współpraca, prowadzenie dialogu i poszukiwanie kompromisowych rozwiązań pomiędzy zainteresowanymi. W przypadku konieczności kompleksowego rozwiązania problemów kontraktowych w przyszłości ZZK - w oparciu o art.7 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych - wyraża gotowość do prowadzenia negocjacji i zawierania porozumień zbiorowych. Jednocześnie ZZK niezmiennie, zgodnie ze swoją misją bronić będzie praw i interesów koszykarzy, J. Wojczyński, Koszykarze: Oświadczenie klubów to zakazane ograniczenie konkurencji, <https://przegladSPORTOWY.onet.pl/koszykowka/polska-liga-koszykowki/energa-basket-liga-po-zamknieciu-oswiadczenie-koszykarzy-wodpowiedzinaoswiadczenie/kb9sepm> [dostęp: 24.07.2023].

¹³⁶⁷ Na ten temat zob. więcej: S. Bukstein, *Collective bargaining in professional sports: player salaries, free agency, team ownership, league organizational structures and the power of commissioners*, Nowy Jork 2020.

¹³⁶⁸ J. Gardner, *New deal with Premier League poised to provide extra funds for PFA*, <https://www.independent.co.uk/sport/football/premierleaguepfagordontaylorrichardmasterspremierb2128494.html> [dostęp: 24.07.2023].

¹³⁶⁹ K. W. Baran [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2016, s. 69.

¹³⁷⁰ K. Jaśkowski [w:] *Kodeks pracy. Komentarz aktualizowany*, red. E. Maniewska, K. Jaśkowski, Warszawa 2023, s. 101.

do każdego pracownika w rozumieniu art. 2 k.p., a więc osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. To, czy zostaną nim objęte także osoby świadczące usługi o charakterze *stricte* sportowym (a więc zawodnicy, trenerzy, itp.), zależy natomiast od łączącego ich z daną organizacją sportową stosunku prawnego. W sytuacji gdy dana organizacja przyjmie politykę nawiązywania stosunków obligacyjnych z osobami z szeroko pojętego pionu sportowego (a więc rzeczonymi zawodnikami, trenerami, itp.) w postaci umów cywilnoprawnych¹³⁷¹, to w takim wypadku osoby te nie będą objęte regulacjami określonymi w k.p., a więc także regulaminem wynagradzania. Nie oznacza to jednakże, że analogiczny regulamin (przyjmujący wszakże inną formę – przykładowo po prostu uchwały zarządu spółki kapitałowej) nie będzie takich osób obowiązywał – w tym zakresie wykształciła się praktyka przyjmowania przez kluby sportowe regulaminów wynagradzania zawodników (oraz kadry szkoleniowej) za osiągnięte wyniki sportowe, przykładowo w postaci: „regulaminu nagradzania i karania”¹³⁷², czy też „regulamin przyznawania świadczeń finansowych oraz nagród i system kar pieniężnych”¹³⁷³, w odniesieniu do którego SN uznał, że „jest to regulacja całkowicie odrębna, nieznaną w prawie pracy.”.

Innym z aktów wewnętrznych, który może zostać utworzony przez organizację sportową jako pracodawcę jest regulamin pracy, który ustala organizację i porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników – jest on wymagany, gdy pracodawca zatrudnia co najmniej 50 pracowników, chyba że obowiązują postanowienia układu zbiorowego pracy. Organizacje sportowe mogą więc – niezależnie od przyjętej formy prawnej – regulować wewnętrznie zbiorczo następujące przykładowe¹³⁷⁴ zagadnienia, określające „organizację i porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników”, a więc wyłącznie osób fizycznych związanych z daną organizacją sportową stosunkiem zatrudnienia w rozumieniu art. 2 k.p.:

¹³⁷¹ Co zostało zaaprobowane w orzecznictwie SN, zob. wyrok SN z 29.06.2010 r., I PK 44/10, LEX nr 607099, OSNP 2011/23-24/294. W treści przywołanego wyroku SN orzekł, że: „Dopuszczalne jest zawarcie przez klub sportowy i profesjonalnego zawodnika piłki nożnej umowy cywilnoprawnej o świadczenie usług sportowych.”. Zob. także: W. Cajsł: *Podstawy prawne zatrudniania zawodników profesjonalnych*, Toruń 2004, s. 17-24

¹³⁷² Który był przytaczany jako jeden z aktów występujących w klubie sportowym, który określał wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego przez sportowca w treści wyroku SN z 16.02.2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382.

¹³⁷³ Który był przytaczany jako jeden z aktów występujących w klubie sportowym, który określał wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego przez sportowca w treści wyroku SN z 29.06.2010 r., I PK 44/10, LEX nr 607099, OSNP 2011/23-24/294.

¹³⁷⁴ Zaprezentowany katalog ma charakter egzemplifikacyjny, jako że w zależności od stopnia profesjonalizmu klubu sportowego, może on być albo węższy albo szerszy.

- 1) kary porządkowe za określone zachowanie popełnione w związku z udziałem we współzawodnictwie sportowym¹³⁷⁵ lub poza nim¹³⁷⁶ - które o czym była mowa w poprzednim akapicie są często łączone z regulaminem wynagradzania;
- 2) sposób funkcjonowania całej organizacji – tj. m.in. sposób przeprowadzania treningów, warunki używania sprzętu sportowego, który stanowi własność klubu. Określany w formie „Regulaminu klubu sportowego”, który swoją treścią jest zbliżony do Statutu – z reguły taki dokument wprowadzany jest w klubach, charakteryzujących się niższym stopniem profesjonalizmu i przerzucającym ciężar odpowiedzialności za określony zakres spraw na samych zawodników¹³⁷⁷.

Wreszcie, ostatnim z „regulaminów”, o których mowa w treści k.p. jest regulamin pracy zdalnej, który określa warunki świadczenia pracy w ten sposób, natomiast nie będzie on poddawany szerszej analizie, wobec braku konieczności analizy prawnych aspektów świadczenia pracy w sposób zdalny w ramach organizacji sportowych w świetle tytułowego zagadnienia. Ponadto, ustawodawca zaniechał natomiast odniesienia się do kwestii wydawania przez pracodawcę statutów, w zakresie chociażby określenia zakresu materii, który miałyby być ich postanowieniami uregulowany.

Oprócz powyżej opisywanych regulaminów, podkreślić należy także możliwość ustanowienia przez organizację sportową będącą pracodawcą regulaminu o charakterze „organizacyjnym”, w treści którego organizacja ta dokonałaby uregulowania jakiegokolwiek kwestii o charakterze związanym z prowadzonym i organizowanym przez siebie współzawodnictwem sportowym, albo związanym z uczestnictwem w nim, przykładowo w postaci sposobu wykorzystania wizerunku zawodników pozostających pracownikami, przy okazji działań promocyjnych organizacji, czy też przy realizacji umów sponsorskich¹³⁷⁸. SN wypowiedział się na ten temat w kategoriach sposobu, pozbawiając możliwości uznania takiego aktu jako źródła prawa pracy, orzekając, że: „W art. 9 k.p. nie ma mowy o regulaminach organizacyjnych pracodawców jako autonomicznych źródłach prawa pracy. Przepis ten nie może zaś być interpretowany rozszerzająco, zawiera bowiem definicje prawa pracy. Regulamin organizacyjny nie stanowi zatem źródła prawa pracy i nie może być utożsamiany

¹³⁷⁵ Przykładowo zostanie ukaranym czerwoną kartką podczas meczu.

¹³⁷⁶ Opuśczenie treningu bez podania powodu, nieprofesjonalne zachowanie w czasie wolnym.

¹³⁷⁷ Zob. Klub Sportowy RYUSHINKAI, *Regulamin Klubu Sportowego RYUSHINKAI*, <https://ryushinkai.pl/documents/regulamin%202020.pdf> [dostęp: 29.09.2022]; RKS Okęcie Warszawa, *Regulamin sekcji piłki nożnej – RKS Okęcie Warszawa*, <https://rksokecie.pl/sites/default/files/regulamin.pdf> [dostęp: 29.09.2022].

¹³⁷⁸ Wyobrazić sobie można sytuację, w której klub sportowy uchwała akt wewnętrzny, w ramach którego ustala, że każdy zawodnik jest zobowiązany do wystąpienia w reklamie/na plakacie reklamującym daną imprezę związaną z udziałem klubu.

z regulaminem wynagradzania, czy też nie może być traktowany jako pojęcie zbiorcze dla wszystkich regulaminów, w tym także wymienionych w art. 9 k.p. Regulamin organizacyjny odgrywa istotne znaczenie w organizacji struktury i odpowiedzialności pracodawcy. Ustalany jest zwykle na podstawie statutu jednostki, nie ma zatem przymiotu źródła prawa pracy.”¹³⁷⁹. Treść tego wyroku można odnieść więc do wszystkich regulaminów, które nie mają charakteru żadnego z trzech regulaminów uregulowanych w treści k.p. SN wyjaśniał dalej, że „konieczne jest zdefiniowanie charakteru prawnego regulaminu organizacyjnego wydanego przez pracodawcę. W ocenie SN stanowi on rodzaj czynności prawnej pozwanej Spółdzielni oddziałującej w sferze prawa pracy. Nie znaczy to bynajmniej, że przesłanie wyrażone w regulaminie organizacyjnym, mające co do zasady charakter generalnej intencji (skierowanej do większej lub mniejszej grupy zatrudnionych), może być postrzegane jako oświadczenie woli, złożone w indywidualnej umowie o pracę.”¹³⁸⁰.

Przytoczone źródła autonomicznego prawa pracy będą miały zastosowanie wyłącznie do pracowników, tj. zgodnie z art. 2 k.p. osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. W profesjonalnym współzawodnictwie sportowym natomiast umowy zawierane z najważniejszymi jego uczestnikami (a więc zawodnikami, trenerami) przybierają w praktyce formę umowy cywilnoprawnej, co oznacza, że takie osoby pod w/w regulacje określone w k.p. nie będą podlegać, co oczywiście nie przesądza faktu, że i tak praktyką pozostaje wprowadzanie przez klub sportowy wewnętrznych dokumentów, określających ich prawa i obowiązki, do których przestrzegania kontrahent klubu sportowego zobowiązał się w treści umowy.

Założeniem pozostaje należyte uregulowanie codziennej działalności organizacji sportowych zatrudniających pracowników i nadanie jej konkretnych organizacyjnych ram prawnych. Dla tych podmiotów istotnym pozostaje, aby codzienne funkcjonowanie odbywało się w sposób należyty, dlatego też decydują się one na określenie pewnych wzorców zachowań obowiązujących wszystkie osoby podmioty, które są z klubem związane w ramach jego codziennej działalności – a w szczególności samych zawodników, którzy poza występowaniem w rozgrywkach sportowych, pełnią także rolę ambasadorów klubu na zewnątrz. Treść deklaracji członkowskiej albo umowy zawieranej pomiędzy klubem sportowym a osobą zatrudnianą stanowi zawsze rezultat osiągniętego porozumienia co do jej treści i są z natury rzeczy indywidualne.

¹³⁷⁹ Wyrok SN z 24.05.2016 r., I PK 143/15, LEX nr 2051468.

¹³⁸⁰ Tamże.

2.2. Umowa kreująca organizację sportową

Jedną z form tworzenia prawa w ocenie S. Wronkowskiej jest „umowa”, którą autorka rozumie jako: „czynność prawotwórczą, co najmniej dwustronną, poprzez którą strony uczestniczące w umowie ustalają wiążące je normy generalne i abstrakcyjne. Umowa, podobnie jak stanowienie, jest aktem kreującym normy prawne”¹³⁸¹. Co istotne, autorka podkreśla znaczenie tego rodzaju tworzenia prawa w stosunku do prawa wewnętrznego¹³⁸², co ma znaczenie fundamentalne wobec nazywania przepisów pochodzących od organizacji sportowych „prawem sportowym wewnętrznym”. W odniesieniu do prawa sportowego wewnętrznego, mowa jest bez wątpienia o umowach prawa prywatnego, które należy całą pewnością odróżnić od umów tworzących prawo powszechnie obowiązujące (przykładowo zawieranych pomiędzy dwoma organizacjami państwowymi)¹³⁸³. Wspomniane umowy prawa prywatnego tworzą prawo, „tj. uprawnienia i obowiązki między stronami umowy (...), a wyjątkowo dla osób trzecich”¹³⁸⁴ – tymi osobami trzecimi w omawianym zakresie będą „osoby podporządkowane”¹³⁸⁵. Taki rodzaj prawotwórstwa określa się mianem prawa konsensualnego i zrównuje się je w istocie z prawem stanowionym, z tą różnicą, że w tym wypadku nie jest ono ustanowione przez władzę publiczną w sposób jednostronny, a powstaje w drodze porozumienia¹³⁸⁶. Akt przystąpienia do stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń, czy też włączenie danego podmiotu w skład akcjonariuszy albo współników organizacji sportowej przyjmującej formę spółki kapitałowej, jest bez wątpienia czynnością, którą należy oceniać z cywilnoprawnego punktu widzenia. Tym samym, rozważyć można, czy taki sposób tworzenia prawa pozostaje najbardziej powszechny w światowym profesjonalnym sporcie, co można przeanalizować, mając na uwadze, że:

- 1) klub sportowy wstępujący do związku sportowego;
- 2) klub sportowy wstępujący do p.z.s.;
- 3) klub sportowy wstępujący jako akcjonariusz albo współnik do ligi zawodowej;
- 4) związek sportowy wstępujący do p.z.s.;
- 5) p.z.s. przystępujący do kontynentalnej lub międzynarodowej federacji sportowej;

¹³⁸¹ S. Wronkowska [w:] *Zarys...*, s. 129.

¹³⁸² Tamże, s. 129.

¹³⁸³ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 185.

¹³⁸⁴ Tamże, s. 185.

¹³⁸⁵ A więc osób, które nie posiadają statusu członka, czy też nawet współpracownika organizacji sportowej, ale poprzez interakcję z jednym z uczestników współzawodnictwa sportowego, mogą one z uwagi na charakter swojego stosunku prawnego podlegać także pod przepisy prawa organizacji sportowych, nie mając nawet o tym wiedzy. Nazwa ta została użyta w statucie PZPN i przez autora uznana jest za najlepiej oddającą status tych osób.

¹³⁸⁶ Tamże, s. 185.

- 6) p.z.s. zawierający umowę z ligą zawodową, która jest zatwierdzana przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej;
- 7) PKOL uzyskujący uznanie MKOL jako Narodowy Komitet Olimpijski w rozumieniu Karty Olimpijskiej funkcjonujący na terenie Polski;
- 8) PKPar uzyskujący uznanie MKPar jako Narodowy Komitet Paralimpijski w rozumieniu Statutu MKPar funkcjonujący na terenie Polski;
- 9) międzynarodowe federacje sportowe uzyskujące uznanie MKOL jako międzynarodowa federacja odpowiedzialna za rozwój danej dyscypliny sportu na całym świecie.

Przyjęcie w grono członków następuje poprzez złożenie przez jedną organizację deklaracji członkowskiej, a następnie w drodze uchwały odpowiedniego organu organizacji przyjmującej. W odniesieniu do stosunków opartych na zasadzie „uznawania” przez jedną organizację sportową statusu drugiej, wyraża ona zgodę na to, że podmiot ten będzie upoważniony do tworzenia przepisów, które będą go wiązały i do których przestrzegania organizacja dołączająca się zobowiązuje. W ten sposób jeden podmiot – organizacja przystępująca do innej, albo uzyskująca jej uznanie – dobrowolnie wyraża zgodę na zarówno określenie rodzaju i zakresu przepisów regulujących zawierany stosunek prawny (w postaci już istniejących aktów wewnętrznych danej organizacji sportowej) oraz na ustanawianie przez drugą stronę „wiążących ją norm generalnych i abstrakcyjnych” w przyszłości, które dotyczą współzawodnictwa sportowego, przy czym normy te stanowiące są właśnie przez tę organizację i wyłącznie w odniesieniu do spraw nieuregulowanych stosuje się do nich powszechnie obowiązujące przepisy o charakterze ogólnym. W ten sposób to porozumienie jest nie tylko aktem kreującym normy prawne, ale także w istocie pozwalającym jednej ze stron stosunku na samodzielne stanowienie norm prawnych. Pytanie jednak, czy w ten sposób można uznać „umowę” za jeden ze sposobów tworzenia prawa przez organizacje sportowe? Z pewnością zawarcie umowy, która kreuje daną organizację sportową i wyposaża ją w określone kompetencje prawotwórcze stanowi podstawę prawną jej prawotwórstwa. Do rozważenia pozostaje natomiast okoliczność, czy taką czynność prawną można uznać za jeden ze sposobów tworzenia prawa. Zagadnienie to precyzyjnie wyjaśnia T. Chauvin, która rozważając umowy prawotwórcze jako umowy prawa publicznego, doszła do następującego wniosku: „Umowa jako forma tworzenia prawa, niezależnie od jej publicznego czy prywatnego charakteru, występuje, gdy za jej pośrednictwem dokonuje się standaryzacja praw i obowiązków stron umowy na podstawie kompromisu albo konsensusu”¹³⁸⁷. Niezależnie więc

¹³⁸⁷ T. Chauvin, *Umowy prawotwórcze...*, s. 22.

od charakter publicznego czy prywatnego, warunkiem niezbędnym do uznania umowy jako czynności o charakterze „prawotwórczym” jest dobrowolne ustalanie praw i obowiązków umawiających się stron, co jest zagadnieniem zasługującym na uwagę, biorąc pod uwagę cywilnoprawny charakter członkostwa w organizacjach sportowych prowadzących swoją działalność w oparciu o przepisy u.pr.stow. oraz k.s.h.

Konsensualne tworzenie prawa należy podporządkować pewnym ogólnym warunkom prawnym. Przede wszystkim, jednakowe oświadczenia woli wywołują skutki prawne dopiero wtedy, gdy z przepisów prawa powszechnie obowiązującego wynika ich wiążący charakter¹³⁸⁸. Ponadto, odbywa się to wyłącznie w granicach wyznaczonych przez te przepisy¹³⁸⁹. Inną konsekwencją umowy jest następcza konieczność podporządkowania się przez strony dyspozycjom składającym się na jej treść¹³⁹⁰. W ocenie T. Chauvin stanowi to kryterium formalne, gdyż w ten sposób rozważa się tylko i wyłącznie sposób jej kształtowania, a dochodzi do równoczesnego pominięcia sprawowanej przez nią funkcji społecznej oraz wynikających z niej zobowiązań stron¹³⁹¹. W ten sposób można rozróżnić umowę od stosunku prawnego, który jest właśnie jej skutkiem oraz dopiero dochodzi do wyodrębnienia umowy ze sfery prywatnoprawnej i „wykorzystania jej jako instrumentu użytecznego w zawieraniu kompromisów i porozumień również w prawie publicznym, a konkretnie, jako źródło prawa obowiązującego *erga omnes*”¹³⁹².

Umowa, jako zjawisko powszechne w prawie sportowym nie jest natomiast umową w rozumieniu prawa publicznego, która może zostać uznana za źródło prawa powszechnego. W tym zakresie, w doktrynie przedstawiono także następujące poglądy rozróżniające umowę w rozumieniu czynności prawnej, odnoszącej skutki jedynie w sferze prywatnoprawnej od umowy kreującej źródła prawa powszechnego. Zbigniew Pulka zauważa, że: „prawotwórczy charakter mają tylko te umowy, które prowadzą do powstania nowych norm prawnych tzn. norm generalnych i abstrakcyjnych, oraz które zawierane są przez podmioty kompetentne do działań prawotwórczych. Są to umowy publicznoprawne, których prawotwórczy charakter odróżnia je od nieposiadających charakteru prawotwórczego umów cywilnoprawnych. Umowa cywilnoprawna (np. umowa dzierżawy, sprzedaży, o dzieło) opiera się na istniejącym prawie ujętym w formie kodeksu cywilnego i jej zawarcie może być uznane za sposób wykonywania prawa, podczas gdy strony umowy publicznoprawnej ustanawiając wiążące je prawo w postaci

¹³⁸⁸ Tamże, s. 22.

¹³⁸⁹ Tamże, s. 22.

¹³⁹⁰ Tamże, s. 22.

¹³⁹¹ Tamże, s. 22.

¹³⁹² Tamże, s. 22.

norm generalnych i abstrakcyjnych, dokonują aktu tworzenia prawa.”¹³⁹³. Poddawane analizie są wszakże akty wewnętrzne organizacji sportowych, które zawierają normy generalne i abstrakcyjne i stanowią prawo obowiązujące dla jego adresatów. Przywołany autor nie wyjaśnił także co rozumie pod pojęciem „podmiotów kompetentnych do działań prawotwórczych” – organizacje sportowe są podmiotami tworzącymi prawo, które wiąże adresatów prowadzonej przez nie działalności. Nie mają one wprawdzie kompetencji prawotwórczych określonych w Konstytucji RP, ale wynikają z szeregu ustaw przytoczonych w treści niniejszej dysertacji. Pytanie więc, czy szereg stosunków występujących w polskim sporcie można więc określić przyjmujących charakter „wykonywania prawa”¹³⁹⁴, gdyż strony wspólnie ustalają wiążący je stosunek prawny na podstawie przepisów prawa powszechnego, ale jest to także uzupełniane przepisami prawa sportowego wewnętrznego pochodzącego od organizacji nadrzędnych w strukturze organizacyjnej sportu dla umawiających się stron.

O tym, że wyłącznie umowy o charakterze publicznoprawnym można uznawać za jedną z form prawotwórstwa wypowiada się A. Sulikowski, który odnosząc się do poglądów J. Austina zauważa: „Trzecią z powołanych przez J. Austina form prawotwórstwa jest umowa. Poprzez umowę strony ustanawiają obowiązujące między nimi normy prawne (...) Tutaj nadmienię jedynie, że, z punktu widzenia kontynentalnego pozytywizmu za przejaw tworzenia prawa uznane być mogą zasadniczo umowy publiczno-prawne, czyli takie, w których uczestniczą na podstawie odpowiednich kompetencji organy publiczne. Aktem prawotwórstwa jest z pewnością zawarcie przez państwo umowy międzynarodowej, czy zawarcie porozumienia przez państwo z innym organem bądź organizacją (np. słynne porozumienia sierpniowe z NSZZ Solidarność), aktem prawotwórczym jest zawarcie porozumienia samorządowego przez gminy (porozumienie komunalne) bądź powiaty. Polski prawodawca uznał także prawotwórczy charakter tzw. układów zbiorowych pracy – umów zawieranych między pracodawcami (ewentualni organizacjami pracodawców) a pracownikami. Umowy prywatno-prawne, czyli umowy zawierane przez obywateli między sobą¹³⁹⁵ a także umowy prywatne (umowy sprzedaży, darowizny, leasingu itp.) między obywatelami a państwem (organami państwa a także organami gmin, powiatów itp.) są uznawane za akty przestrzegania, czy też korzystania z prawa.”¹³⁹⁶.

¹³⁹³ Z. Pulka [w:] *Wstęp do prawoznawstwa*, red. S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, Wrocław 2001, s. 130.

¹³⁹⁴ Co rozważa Z. Pulka, Tamże, s. 130.

¹³⁹⁵ Podejście to jest niepełne, albowiem umowy mogą być zawierane także przez osoby prawne.

¹³⁹⁶ A. Sulikowski, *Wstęp do prawoznawstwa. Krótki kurs*, Wałbrzych 2007, s. 37-38.

Wreszcie, przedstawić należy pogląd S. Wronkowskiej, która w następujący sposób opisała różnice pomiędzy umowami o charakterze publicznoprawnym a prywatnoprawnym. Autorka zwróciła przede wszystkim uwagę na konieczność rozróżnienia umowy jako faktu prawotwórczego od aktów stanowienia prawa ze względu na występowanie dwóch umawiających się stron, które w wyniku zawieranego porozumienia ustalają, jakie normy generalne i abstrakcyjne są dla nich wiążące¹³⁹⁷. Tym samym, w ocenie S. Wronkowskiej dochodzi do samodzielnego wykreowania przez strony norm prawnych oraz przyjęcia przez ich twórców także roli ich adresatów¹³⁹⁸. Obowiązywanie tychże norm stanowi natomiast rezultat wyrażenia przez jej twórców (a zarazem adresatów) zgody na związanie nimi, co stanowi przeciwieństwo obowiązywania norm w przypadku ich stanowienia. Przywołana autorka „w tym właśnie upatruje się wyższość umownych (kontraktowych, negocjacyjnych, konsensualnych) form tworzenia prawa nad jednostronnymi aktami stanowienia, przewidując, że ich rola w kształtowaniu systemów prawa współczesnych państw stale będzie wzrastała”¹³⁹⁹. Wreszcie, od umowy jako źródła prawa trzeba odróżnić umowę, która stanowi czynność prawną (w postaci przykładowo umowy najmu lokalu), na podstawie której strony wyznaczają dla siebie normy konkretne i indywidualne¹⁴⁰⁰.

W omawianym przypadku, całokształt stosunków nawiązywanych w świecie profesjonalnego sportu z prawnego punktu widzenia zrównuje się z innymi stosunkami o charakterze *stricte* cywilnym, takimi jak choćby przytoczone umowy najmu. Mechanizm ich zawierania można także uznać za tożsamy – potrzebne są dwie strony – z jednej osoba fizyczna albo osoba prawna (organizacja sportowa niższego rzędu), z drugiej zaś organizacja sportowa nadrzędna. Procedura nawiązywania pomiędzy nimi stosunku prawnego polega albo na przyjęciu w poczet członków (jak ma to miejsce w odniesieniu do stowarzyszeń lub związków stowarzyszeń), akcjonariuszy (spółki akcyjne), wspólników (spółki z o.o.) albo zawarciu umowy o pracę, czy też umowy cywilnoprawnej. Jest to więc czynność dwustronna, na mocy której strony wspólnie określają „normy konkretne i indywidualne”, które będą je łączyć przy jego realizacji. Rozwój organizacji sportowych często podyktowany jest kwestiami gospodarczymi, tj. chęcią powiększenia przychodów organizacji sportowych. W tym zakresie, umowa jako czynność prawna jest instrumentem do kształtowania relacji pomiędzy nimi. Do tego odnosi się W. Góralczyk: „umowa jest zjawiskiem występującym powszechnie w życiu

¹³⁹⁷ S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, s. 24

¹³⁹⁸ Tamże, s. 24.

¹³⁹⁹ Tamże, s. 24. Dalej autorka wskazuje, że prognozy te nie sprawdziły się, a jako przykład tworzenia prawa w formie umowy przywołuje normy prawa pracy, w postaci układów zbiorowych pracy.

¹⁴⁰⁰ Tamże, s. 24.

codziennym i w praktyce gospodarczej. Z zasady nie stanowi ona źródła prawa. Określa jedynie prawa i obowiązki stron, które umowę zawarły lub do niej przystąpiły. Tylko wyjątkowo może zawierać postanowienia dotyczące osób trzecich, wiążące te osoby jedynie po wyrażeniu przez nie zgody na to. Aby umowa stała się źródłem prawa, czyli aby mogła stworzyć normę prawną, musi mieć charakter szczególny. Musi wiązać nie tylko kontrahentów, ale również członków społeczności, w imieniu których kontrahenci działają.”¹⁴⁰¹. Poglądy te można odnieść do funkcjonowania organizacji sportowych. Nawiązanie stosunku członkostwa pomiędzy przykładowo klubem sportowym a związkiem sportowym oznacza także wymóg przestrzegania przez osoby związane jakimkolwiek stosunkiem obligacyjnym z klubem sportowym przepisów stanowionych przez związki sportowe, które formalnie nie są przecież członkami związku sportowego.

Kompetencje prawotwórcze są przekazywane na rzecz organizacji sportowej w drodze umownej. Wyodrębnić należy więc zjawisko „umów kreujących organizacje sportowe”. Do rzeczonych „umów kreujących organizacje sportowe” nie można więc podchodzić wyłącznie z punktu widzenia określania ich mianem czynności prawnych. Jest ono czymś odmiennym od „upoważnienia organizacyjnego”, o którym jest mowa na następnych stronach, albowiem dotyczy sytuacji, w której dochodzi do zawiązania nowej, odrębnej organizacji sportowej – przez te już istniejące – i wyposażenie jej w określone kompetencje związane z prowadzeniem i organizowaniem współzawodnictwa sportowego. W celu należytego wykonania tych kompetencji, niezbędne jest zakreślenie ich uwarunkowań prawnych, właśnie w postaci podjęcia przez organizacje sportowe czynności o charakterze prawotwórczym. Zagadnienie to dotyczy wszystkich organizacji sportowych, a rzeczonymi „umowami kreującymi organizacje sportowe” są ich akty pierwotne, a więc statuty (w odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność na podstawie u.pr.stow. oraz spółki akcyjnej), czy umowy spółki (w odniesieniu do spółki z o.o.). Ich treść pozostaje każdorazowo przedmiotem ustalenia przez organizacje sportowe, które kreują za pomocą omawianej umowy nowy podmiot prawny¹⁴⁰². To na ich podstawie dochodzi do konsensualnego tworzenia prawa przez organizacje sportowe, które ponadto w ten sposób przekazują na rzecz tworzonego przez siebie podmiotu kompetencje o charakterze prawotwórczym. Ponadto, nie tylko stanowią one jedną z podstaw prawnych prawotwórstwa organizacji sportowych, ale także na ich podstawie dochodzi do

¹⁴⁰¹ W. Góralczyk, *Podstawy prawa*, Warszawa 2009, s. 63.

¹⁴⁰² Przyczyny powoływania nowych organizacji sportowych zostały szeroko omówione w rozdziale II.

konsensualnego tworzenia norm prawnych, które mają charakter generalny i abstrakcyjny dla podmiotów funkcjonujących w ramach danej organizacji sportowej, które są jej podległe¹⁴⁰³.

Większość omawianych organizacji sportowych prowadzi swoją działalność w oparciu o przepisy u.pr.stow.¹⁴⁰⁴, to w tym zakresie wytlumaczeniem koncepcji „umowy kreującej organizację sportowe” jako podstawy prawnej ich kompetencji prawotwórczych pozostaje uzasadnienie uchwały SN z 11.05.2005 r.¹⁴⁰⁵, który uznał koncepcję uchwalania statutu stowarzyszenia jako umowy pomiędzy założycielami: „podkreśla się, że cywilnoprawny charakter członkostwa w stowarzyszeniu jest pochodną przyjęcia koncepcji wyjaśniającej istotę statutu jako umowy. Umowę tę zawierają założyciele uchwalając statut, który ma określić m.in. zasady dokonywania jego zmian. Oznacza to więc, że z treści statutu powinny wynikać postanowienia, które decydują o działalności stowarzyszenia i nie jest możliwe, aby akty organów stowarzyszenia, niedotyczące treści statutu mogły tę sytuację zmienić.”. Niewątpliwie jedną z form „działalności stowarzyszenia” jest tworzenie przez nią aktów wewnętrznych. W ten sposób, organizacje sportowe – przykładowo związki sportowe – dążące do utworzenia p.z.s. formułują jego statut i określają po stronie tejże organizacji możliwość stanowienia prawa wewnętrznego, któremu następnie organizacje tworzące są podległe. Omawiana uchwała SN w istocie odnosi się do polskich podmiotów prawa, natomiast stanowi ona trafne ujęcie omawianego zagadnienia, które można odnieść także i do międzynarodowych organizacji sportowych, których formy prawne pozostają tożsame, natomiast regulowane są przez przepisy różnych ustawodawstw – konkretnie tych państw, na terenie których dana organizacja sportowa ma swoją siedzibę.

Przeanalizować należy także sposób uzyskiwania kompetencji prawotwórczych przez ligę zawodową z uwagi na specyfikę tego zagadnienia. W kontekście rozważania umowy jako źródła kompetencji prawotwórczych tej organizacji sportowej, należy wskazać, że przeciwieństwie do klubów sportowych prowadzących działalność w formie spółki kapitałowej prawa handlowego, w odniesieniu do ligi zawodowej, zakres przyznawanych jej kompetencji o charakterze prawotwórczym nie wynika wyłącznie z treści samego statutu albo umowy spółki, ale także z interakcji z inną organizacją sportową (p.z.s.) oraz podlega następnie zatwierdzeniu ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Uregulowania odnoszące się do działalności ligi zawodowej są bardzo skromne, natomiast najważniejszym

¹⁴⁰³ Jako przykład może służyć regulowanie praw i obowiązków wybranych grup adresatów prawotwórstwa organizacji sportowych – np. statusu polskich piłkarzy w rozdziale IX statutu PZPN.

¹⁴⁰⁴ Mowa o związkach sportowych, p.z.s., PKOL oraz PKPar.

¹⁴⁰⁵ III CZP 16/05, OSNC 2006/3/49, LEX nr 148431.

przepisem z punktu widzenia ich znaczenia praktycznego dla polskiego sportu zawodowego jest art. 15 ust. 5 u.s., zgodnie z którym zasady funkcjonowania ligi zawodowej są ustalane w umowie zawartej między p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową.

Przekazywanie kompetencji przez p.z.s. na rzecz ligi zawodowej następuje w drodze umowy – a więc w drodze nawiązania stosunku o charakterze cywilnoprawnym, co do której jedynymi wymogami stawianymi przez ustawodawcę jest zawarcie postanowień gwarantujących realizację praw wyłącznych p.z.s. oraz udziału p.z.s. w przychodach związanych z zarządzaniem ligą zawodową. W ramach w/w „zasad funkcjonowania ligi zawodowej”, które są przedmiotem ustaleń z p.z.s., niewątpliwie muszą znaleźć się także postanowienia przewidujące, zakres jakich kompetencji prawotwórczych został jej przekazany. Odbywać się to także musi z poszanowaniem praw wyłącznych p.z.s., a więc także i prawa do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Z jednej strony więc, liga zawodowa jest podmiotem, który może (a w określonych okolicznościach) musi¹⁴⁰⁶ zostać utworzony. Z drugiej strony jej utworzenie nie jest równoznaczne z przekazaniem na jej rzecz kompetencji o charakterze prawotwórczym. Do tego niezbędne jest zawarcie umowy, o której mowa w art. 15 ust. 5 u.s., którą tym samym można także określić mianem „umowy kreującej organizację sportową”, gdyż bez jej zawarcia, sam fakt utworzenia ligi zawodowej w formie spółki kapitałowej pozostawałby bez znaczenia dla jej rzeczywistego wpływu na współzawodnictwo sportowe w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie.

W przestrzeni publicznej treści umów zawieranych między p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową przeważnie nie są dostępne. Dlatego też należy odwołać się treści umowy zawartej pomiędzy PZPN a Futsal Ekstraklasa sp. z o.o. w celu ustalenia, jakie kompetencje natury prawotwórczej zostały przekazane przez p.z.s. na jej przykładzie:

- 1) Futsal Ekstraklasa sp. z o.o. została upoważniona do przygotowania przez każdym sezonem rozgrywkowym Ekstraklasy Futsalu propozycji przepisów dotyczących systemu rozgrywek oraz propozycji regulaminów rozgrywek Ekstraklasy Futsalu – po czym są one opiniowane przez organ PZPN właściwy w sprawach dotyczących piłki nożnej halowej (futsalu)

¹⁴⁰⁶ Zgodnie z art. 15 ust. 2 u.s. w przypadku gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie działa w formie spółek akcyjnych, p.z.s. jest obowiązany utworzyć ligę zawodową.

i następnie zatwierdzane przez Zarząd PZPN przez każdym sezonem rozgrywkowym Ekstraklasy Futsalu¹⁴⁰⁷;

- 2) Fustal Ekstraklasa sp. z o.o. została upoważniona do wydawania zarządzeń dotyczących bieżącego prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy Futsalu, zgodnie z uchwałami organów PZPN oraz zatwierdzonymi przez PZPN przepisami dotyczącymi systemu rozgrywek oraz regulaminem rozgrywek Ekstraklasy Futsalu¹⁴⁰⁸.

Powyższy przykładowy katalog kompetencji prawotwórczych przekazywanych przez p.z.s. na rzecz spółki zarządzającej ligą zawodową uprawnia twierdzenie, że podmiot ten wprawdzie został wyposażony w określone kompetencje prawotwórcze przez p.z.s., natomiast z legislacyjnego punktu widzenia, jego działania są teoretycznie bardzo ograniczone. Wynika to wprost z faktu ograniczenia przewidzianego w art. 15 ust. 5 u.s., zgodnie z którym prawa wyłączne p.z.s. – w tym stanowienie regulacji wewnętrznych w postaci reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym – pozostaje w domenie p.z.s. i tym samym sprzeczne z ustawą byłoby przekazanie tych kompetencji na rzecz ligi zawodowej.

Z jednej strony, w omawianym przykładzie liga może przedkładać p.z.s. propozycję przepisów dotyczących rozgrywek – natomiast i tak ich ostateczne uchwalenie zależy od tego p.z.s.¹⁴⁰⁹, który w ten sposób pozostawia po swojej stronie realizację praw wyłącznych w postaci ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie¹⁴¹⁰. W tym wypadku, liga zawodowa pełni rolę konsultacyjno-doradczą.

Z drugiej strony – z uwagi na konieczność reagowania na bieżące sprawy związane ze współzawodnictwem sportowym, spółka zarządzająca ligą zawodową powinna zostać upoważniona do wydawania zarządzeń – natomiast w odniesieniu do tego działania – odmiennie do powyższego – nie stanowią one propozycji działania, następnie zatwierdzanej przez p.z.s., ale są już same w sobie działaniem prawotwórczym, w stosunku do którego

¹⁴⁰⁷ § 5 ust. 2 Umowy o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu...

¹⁴⁰⁸ § 5 ust. 4 Umowy o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu.

¹⁴⁰⁹ Przykładowo, w statucie PZPS (§ 30 ust. 3) przewidziano, że: „Regulaminy i przepisy związane z prowadzeniem ligi zawodowej, a także wszelkie ich zmiany podlegają zatwierdzeniu przez Zarząd Związku”.

¹⁴¹⁰ W statucie PZPS określono to w następujący sposób (§ 30 ust. 2): „Związek może upoważnić spółkę akcyjną prowadzącą rozgrywki w zakresie ligi zawodowej do wykonywania tych uprawnień statutowych Związku, które nie są ustawowo zastrzeżone do wyłącznej właściwości Związku”.

obowiązuje wymóg jego zgodności z przepisami p.z.s.¹⁴¹¹, w tym regulaminem rozgrywek – którego treść na powyższym przykładzie jest proponowana przez spółkę zarządzającą ligą zawodową, ale ostatecznie i tak jest on uchwalany przez p.z.s. Nie są to więc działania prawotwórcze o charakterze ustrojowym dla organizacji, ale raczej porządkowym, w ramach których ustalane są określone stosunki wewnętrzne w ramach rozgrywek prowadzonych w formie ligi zawodowej.

Liga zawodowa zarządzana jest przez spółkę kapitałową, która jest współtworzona przez kluby sportowe uczestniczące w jej rozgrywkach oraz właściwy p.z.s. Oznacza to, że założycielami – a następnie akcjonariuszami/wspólnikami były w/w podmioty, a więc istnieje możliwość określenia ich praw i obowiązków w formie regulacji wewnętrznych spółki, które odnoszą się bezpośrednio do akcjonariuszy/wspólników¹⁴¹² oraz organów spółki. I tak, po raz kolejny posługując się przykładem z praktyki, należy wskazać, że istnieje możliwość, aby „wyposażyć” ligę zawodową¹⁴¹³ w pewnego rodzaju kompetencje prawotwórcze – ilustracją powyższego twierdzenia jest uprawnienie Ekstraklasy S.A. do realizowania jej celów także poprzez „opracowywanie planów szkoleniowych, regulaminów i systemów prowadzenia rozgrywek sportowych”¹⁴¹⁴.

Przykładem *stricte* działalności prawotwórczej ligi zawodowej jest uchwalenie na podstawie art. 35.5 w związku z art. 35.1 Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2021/2022 przez Ekstraklasę S.A. „Regulaminu Marketingowego”, w ramach którego opisane zostały zasady regulujące pracę zespołów marketingowych, *branding* stadionowy oraz warunki techniczno-produkcyjne niezbędne do realizacji kontraktów marketingowych i przeprowadzenia transmisji z Rozgrywek o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2021/2022¹⁴¹⁵. Regulamin ten stanowił załącznik do Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2021/2022 i stanowi modelowy przykład

¹⁴¹¹ Co jest zapewniane przez p.z.s. w ramach umowy ze spółką zarządzającą ligą zawodową – niektóre p.z.s., wskazują wprost w swoich statutach, że w/w umowa musi zawierać w swojej treści gwarancję przestrzegania statutów, regulaminów i decyzji PZPN, FIFA i UEFA oraz zagwarantowania, że będą one przestrzegane również przez ich członków (art. 61 § 1 lit. e statutu PZPN).

¹⁴¹² Odmiennie więc niż w przypadku klubu sportowego, przyjmującego analogiczną formę prawną, w którym zawodnicy nie są jego akcjonariuszami albo wspólnikami, ale wyłącznie osobami zatrudnionymi na podstawie umowy cywilnoprawnej.

¹⁴¹³ A precyzyjniej rzecz ujmując – właściwy organ podmiotu zarządzającego ligą zawodową (tj. przeważnie zarząd).

¹⁴¹⁴ O czym mowa w art. IV ust. 2 lit. c Statutu Ekstraklasy S.A.

¹⁴¹⁵ Ekstraklasa S.A., *Regulamin Marketingowy. Zasady regulujące pracę zespołów marketingowych, branding stadionowy oraz warunki techniczno-produkcyjne niezbędne do realizacji kontraktów marketingowych i przeprowadzenia transmisji z Rozgrywek o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2021/2022*, https://umpire-esa-images-production.s3.eu-central-1.amazonaws.com/1/documents/Regulamin_Marketingowy_2021-22.pdf [dostęp: 28.09.2022].

podziału kompetencji pomiędzy p.z.s., a ligę zawodową, która także posiada pewne ograniczone, ale wciąż kompetencje prawotwórcze, do samodzielnego regulowania spraw, do których została powołana. W tym wypadku Ekstraklasa S.A. określała warunki realizacji podpisywanych kontraktów reklamowych, tym samym, nie wkroczyła w prawa wyłączne PZPN, ale mogła samodzielnie uchwalić dokument o takiej treści, który jest bezpośrednio wiążący dla klubów uczestniczących w rozgrywkach o Mistrzostwo Ekstraklasy.

Teoretycznie, to po stronie p.z.s. pozostaje wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym, natomiast w praktyce można odnotować, że szereg reguł o charakterze organizacyjnym jest ustanawianych i realizowanych przez ligi zawodowe. Taka okoliczność musi wynikać wprost z zapisów umowy zawieranej pomiędzy p.z.s., a ligą zawodową, która dodatkowo korzysta z domniemania jej zgodności z prawem z uwagi na to, że stosownie do art. 15 ust. 6 u.s. zawarcie tej umowy następuje po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Minister właściwy do spraw kultury fizycznej odmawia natomiast wyrażenia zgody na zawarcie umowy wyłącznie przypadku stwierdzenia niezgodności jej postanowień z przepisami prawa. Mówiąc wprost – skoro w polskim sporcie zawodowym istnieją pewne określone rozwiązania legislacyjne w ramach organizacji sportowych, taki stan rzeczy został zaakceptowany uprzednio przez organ nadzoru państwowego w postaci w/w ministra. W nawiązaniu do opisanej w poprzednim akapicie kompetencji Ekstraklasy S.A., której działania skupiają się głównie na kwestiach związanych z zarządzaniem rozgrywkami, sprzedażą praw mediowych oraz sprzedażą scentralizowanych¹⁴¹⁶ praw telewizyjnych¹⁴¹⁷ i to w tym zakresie ma ona określone kompetencje prawotwórcze. Jednakże, sam regulamin rozgrywek PKO BP Ekstraklasy ustanawiany jest przez PZPN¹⁴¹⁸. W tym wypadku ostateczna treść regulaminu zależy od decyzji PZPN, co stanowi przejaw poszanowania praw wyłącznych posiadanych przez PZPN. Analogicznie sytuacja prezentuje się w polskiej piłce ręcznej, gdzie w najwyższej klasie rozgrywkowej – Orlen Superlidze, podmiotem tworzącym regulamin rozgrywek jest nie związek (ZPRP), ale liga zawodowa (a więc Orlen Superliga)¹⁴¹⁹. Trzeba

¹⁴¹⁶ Tj. w imieniu całej ligi, a więc wszystkich klubów PKO BP Ekstraklasy.

¹⁴¹⁷ Takie 3 główne cele działalności Ekstraklasy S.A. zostały przez nią same wskazane, zob. Ekstraklasa S.A., *O spółce*, <https://www.ekstraklasa.org/ekstraklasa> [dostęp: 28.09.2022].

¹⁴¹⁸ PZPN, *Uchwała nr IV/63 z 29.04.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2021/2022 i kolejne*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3910-52.KOMUNIKAT%2029.04.2021.pdf [dostęp: 28.09.2022].

¹⁴¹⁹ Superliga sp. z o.o., *Regulamin Rozgrywek Ligi Zawodowej w Piłce Ręcznej Mężczyzn „PGNiG Superliga” w Sezonie 2022/2023*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2022/08/Regulamin_rozgrywek_Superliga_22_23.pdf [dostęp: 28.09.2022].

wszakże pamiętać, że ZPRP zachowuje swoją faktyczną nadrzędność w stosunku do ligi zawodowej, jako że to on ostatecznie decyduje o zatwierdzeniu zaproponowanej treści regulaminu przez Superligę¹⁴²⁰ jako podmiot uprawniony do tworzenia zasad współzawodnictwa sportowego w piłce ręcznej oraz sprawowania nadzoru nad ich przestrzeganiem¹⁴²¹. Uregulowanie innych określonych zagadnień także pozostaje w dalszym ciągu w gestii ZPRP¹⁴²², a nie ligi zawodowej.

Liga zawodowa jest więc podmiotem, który bierze udział w kształtowaniu prawa sportowego wewnętrznego. Jest to *de facto* organ o kompetencjach raczej „operacyjnych” – który ma reagować na bieżące wydarzenia związane z prowadzoną ligą zawodową i przeważnie nie ustanawia reguł organizacyjnych w ramach prowadzonego współzawodnictwa sportowego – te bowiem są zastrzeżone jako prawa wyłączne p.z.s. W praktyce natomiast, to te podmioty są autorami wielu zatwierdzanych przez p.z.s. wewnętrznych dokumentów¹⁴²³, natomiast istnieją także przypadki, że sama liga zawodowa ustanawia reguły o charakterze *de facto* organizacyjnym, co w teorii pozostaje sprzeczne z u.s., natomiast jest akceptowane *a priori* przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w momencie zatwierdzania treści umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową.

W kontekście światowego ruchu olimpijskiego podstawa prawna prawotwórstwa MKOL prezentuje się odmiennie w porównaniu do międzynarodowych federacji sportowych. Przede wszystkim wynika to z okoliczności, że członkami MKOL są osoby fizyczne, tym samym nie można mówić o tym, że międzynarodowe federacje sportowe oraz narodowe komitety olimpijskich wspólnie przekazały kompetencje powołanemu przez siebie

¹⁴²⁰ ZPRP, Uchwała nr/22 Zarządu ZPRP z 08.2022 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminów rozgrywek PGNiG Superligi kobiet i mężczyzn w sezonie 2022/2023, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2022/08/Uchwała_numer.....Regulaminy_rozgrywekPGNiGSuperligi_08082022_RC_obiegowo.pdf [dostęp: 28.09.2022].

¹⁴²¹ § 38 pkt 5 Statutu ZPRP.

¹⁴²² Na co wskazano wprost w treści Regulaminu Rozgrywek Ligi Zawodowej w Piłce Ręcznej Mężczyzn „PGNiG Superliga” w Sezonie 2022/2023: 1) zgodnie z § 5 ust. 8 zmiana barw klubowych jest dopuszczalna na zasadach określonych w Regulaminie Zmiany Barw Klubowych ZPRP – zob. ZPRP, *Regulamin Zmiany Barw Klubowych*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2022/09/Regulamin-ZBK_tekst-pozmianiez23_09_2022_RC.pdf [dostęp: 28.09.2022]; 2) zgodnie z § 7 ust. 6 obowiązki sędziów i delegata ZPRP określa Regulamin wykonywania funkcji delegata ZPRP oraz sędziego głównego turniejów piłki ręcznej i piłki ręcznej plażowej – zob. ZPRP, *Regulamin wykonywania funkcji delegata ZPRP oraz sędziego głównego turniejów piłki ręcznej i piłki ręcznej plażowej. (zatwierdzony uchwałą nr 46/14 Zarządu ZPRP z 13.12.2014 r.)*, <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2015/02/Regulamin-wykonywania-funkcji-delegata-ZPRP-plik-PDF.pdf> [dostęp: 28.09.2022]; 3) zgodnie z § 17 ust. 1 zawody PGNiG Superligi rozgrywane są zgodnie z Przepisami gry w piłkę ręczną obowiązującymi w ZPRP, a czas przerwy pomiędzy dwoma ich połowami wynosi dziesięć (10) minut – zob. ZPRP, *Przepisy gry w piłkę ręczną obowiązujące od 1 lipca 2016 r.*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2016/12/Przepisy_-gry_pilka_reczna_2016.pdf [dostęp: 28.09.2022].

¹⁴²³ W szczególności regulaminów rozgrywek.

podmiotowi. Powstanie MKOL było w pełni prywatną inicjatywą grupy osób fizycznych¹⁴²⁴, a jego założyciele *de facto* samoistnie przejęli rolę naczelnego podmiotu dla światowego sportu olimpijskiego, wypełniając tym samym powstałą w świecie sportu lukę. Grono kilkudziesięciu osób zainspirowanych przez Pierre'a de Coubertin'a postanowiło przywrócić ideę Igrzysk Olimpijskich i w ten sposób doprowadziło do powstania międzynarodowej organizacji sportowej poświęconej tym zagadnieniom. Osoby te uznały siebie za kompetentne w tym zakresie spraw i w konsekwencji *de facto* upoważniły tym samym tworzoną przez siebie organizację do ustanawiania reguł odnoszących się do wszelkich zagadnień związanych z ruchem olimpijskim, w tym organizacją i przebiegiem Igrzysk Olimpijskich.

Oznacza to, że przedstawiciele delegatów obecnych na pierwszym Kongresie Olimpijskim „wyposażyli” w dobrowolny (umowny) sposób MKOL w kompetencję prawotwórczą w powyższym zakresie, zastrzegając, że udział w Igrzyskach Olimpijskich jest możliwy wyłącznie w przypadku przestrzegania tych zasad, co w konsekwencji sprawiło, że podmioty chcące uczestniczyć w zmaganiach sportowych organizowanych pod auspicjami MKOL, musiały zgodzić się na przestrzeganie tych reguł. Celem bardziej szczegółowego wyjaśnienia, należy wyjaśnić jak wyglądało historycznie kształtowanie się kompetencji prawotwórczych po stronie MKOL.

I tak, przykładowo, jako pierwsza została wprowadzona zasada, że w Igrzyskach Olimpijskich mogą występować wyłącznie sportowcy-amatorzy¹⁴²⁵. W 1896 r. zorganizowano pierwsze nowożytne Letnie Igrzyska Olimpijskie, które odbywały się bez istnienia naczelnego aktu MKOL, który dzisiaj jest znany jako Karta Olimpijska¹⁴²⁶. Pierwszy „ogólny” zestaw reguł dla całego ruchu olimpijskiego miał powstać w 1908 r.¹⁴²⁷ pod nazwą *Annuaire du Comité International Olympique* – jednakże treść tego dokumentu w porównaniu do aktualnej wersji

¹⁴²⁴ Pierwotne zaproszenie na inauguracyjny Kongres Olimpijski, wysłane przez barona Pierre'a de Coubertina jako sekretarza generalnego Związku Francuskich Stowarzyszeń Sportowych, nosiło tytuł: "Refleksje nad zasadami amatorstwa i ich propagowanie". Do czasu rozesłania oficjalnych kart z zaproszeniami spotkanie określono jako "Kongres w sprawie odrodzenia igrzysk olimpijskich". 16 czerwca 1894 roku w auli Uniwersytetu Sorbona w Paryżu pierwszy Kongres Olimpijski został uznany za otwarty. W Kongresie uczestniczyło 58 delegatów francuskich reprezentujących 24 organizacje i kluby sportowe oraz kolejnych 20 delegatów z Belgii, Wielkiej Brytanii i Irlandii, Grecji, Włoch, Rosji, Hiszpanii, Szwecji i USA reprezentujących 13 zagranicznych federacji sportowych. 23 czerwca 1894 r., na ostatnim spotkaniu Kongresu jednogłośnie przyjęto rezolucję o przywróceniu igrzysk olimpijskich. Kongres doprowadził do powstania Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, którego Coubertin został sekretarzem generalnym, a później prezydentem, a także zaproponowano, że pierwsze nowoczesne igrzyska olimpijskie odbędą się w Atenach w 1896 roku. Ponadto uzgodniono definicję amatorstwa, która była pierwszym krokiem do zawarcia międzynarodowego porozumienia, zob. MKOL, *I Olympic Congress Paris 1894*, <https://olympics.com/ioc/paris-1894-olympic-congress> [dostęp: 11.08.2022].

¹⁴²⁵ K. Lennartz, S. Wassong: *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement*, Westport 2004, s. 20. Wyjątkiem była szermierka.

¹⁴²⁶ Przy czym określenie to pozostaje w użyciu dopiero od 1978 r.

¹⁴²⁷ Przy czym część reguł spisanych w ramach tego dokumentu miała zostać spisana przez Pierre'a de Coubertin około 1898 r., MKOL, *Olympic charter*, <https://olympics.com/ioc/olympic-charter> [dostęp: 16.08.2022].

Karty Olimpijskiej była znacznie ograniczona¹⁴²⁸, także objętościowo, jako że zajmowała ona wyłącznie 13 stron. Z początku regulacje wewnętrzne MKOL były dość lakoniczne – ograniczały się wyłącznie do ustalenia najważniejszych kwestii związanych z samą organizacją, tj. jej władzami, sposobem uzyskiwania statusu członka oraz ogólnym określeniem celu swojej działalności. Taki stan regulacji utrzymał się także w następnej wersji „ogólnych” zestawów reguł ustanawianych przez MKOL¹⁴²⁹.

Zostały one poszerzone w 1920 r.¹⁴³⁰ o najważniejsze zasady przeprowadzania Igrzysk Olimpijskich, nazywane „przepisami dotyczącymi obchodów Igrzysk Olimpijskich”¹⁴³¹. Regulacje wewnętrzne ustanawiane przez MKOL zaczęły przybierać coraz większy zakres, co przejawiało się chociażby w prozaicznym fakcie, że każdy nowy dokument zawierał większą liczbę stron niż poprzedni¹⁴³², co wiązało się z okolicznością, że wraz z upływem czasu oraz nabieraniem doświadczenia przy organizacji Igrzysk Olimpijskich, MKOL zaczął regulować większy zakres spraw, ustanawiając bardziej szczegółowe reguły. Z uwagi na wielość powstałych dokumentów określających reguły przeprowadzania Igrzysk Olimpijskich¹⁴³³, należy wskazać, że ich omówienie przekracza ramy niniejszej dysertacji, natomiast można jedynie zasygnalizować znaczną częstotliwość ich wydawania, co było rezultatem przytoczonych okoliczności.

Obecnie, MKOL jest najważniejszą organizacją dla sportu międzynarodowego, natomiast źródło jego kompetencji prawotwórczych nie uległo zmianie, a modyfikacji uległ jedynie jej zakres, który się znacznie powiększył. O ile, pierwotnie jego działalność nie była

¹⁴²⁸ W jego treści zawarte zostały: lista byłych oraz obecnych członków MKOL, cel jego działalności, w jaki sposób można zostać jego członkiem, sposób oraz częstotliwość odbywania spotkań członków, administrację Komitetu, tj. jakie przewiduje się funkcje w ramach członkostwa w MKOL, listę historycznych posiedzeń MKOL, listę historycznych Kongresów MKOL, listę historycznych konferencji doradczych w sprawie sztuki, literatury i sportu oraz informacje o medalistach olimpijskich oraz innych nagrodzonych osobach.

¹⁴²⁹ Analogiczny zestaw zagadnień został uregulowany także w następnej wersji *Annuaire du Comité International Olympique* z 1911 r., <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/64461/annuaire-comite-international-olympique> [dostęp: 29.09.2022].

¹⁴³⁰ MKOL, *Annuaire du Comité International Olympique* z 1920 r., <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/64461/annuaire-comite-international-olympique> [dostęp: 29.09.2022].

¹⁴³¹ Którymi były: 1) potwierdzenie, że w Igrzyskach mogą występować wyłącznie amatorzy; 2) czas odbywania Igrzysk – a więc do 4 lata; 3) uznanie, że obowiązkiem MKOL jest wskazanie miejsca Igrzysk Olimpijskich; 4) określenie, że w Igrzyskach mogą wziąć udział wyłącznie osoby posiadające obywatelstwo państw, w których występowały narodowe komitety olimpijskie lub osoby naturalizowane, pod warunkiem posiadania statusu amatora; 5) uznanie komitetu narodowego, w przypadku jego utworzenia przez członka MKOL; 6) wymienienie rodzajów dyscyplin sportowych, jakie występują na Igrzyskach: Sporty lekkoatletyczne, sporty gimnastyczne sporty, sporty walki, sporty wodne sporty jeździeckie, Pentatlony itp.; 7) określenie, że siedziba MKOL znajduje się w Lozannie w Szwajcarii.

¹⁴³² Pierwszy dokument o nazwie „Karta Olimpijska” powstał w 1978 r. i miał 116 stron, w porównaniu do 44 stron w 1950 r.

¹⁴³³ Treść naczelnego dokumentu MKOL zmieniała się na przestrzeni lat 76-krotnie, MKOL, *The olympic charter*, https://library.olympics.com/default/olympic-charter.aspx?_lg=en-GB [dostęp: 29.09.2022].

znacznie sformalizowana, a Igrzyska Olimpijskie nie odbywały się na podstawie szeregu reguł ustanawianych i zgrupowanych w ramach jednego aktu prawnego przez MKOL, o tyle w obecnych czasach, także i te zagadnienia pozostają przedmiotem działalności MKOL¹⁴³⁴, który działając jako uznany lider światowego sportu olimpijskiego posiada praktycznie niczym nieograniczoną władzę w zakresie ustanawiania nowych oraz uznawania swoich kompetencji (w tym tych natury prawotwórczej), które nie mogą być podważone przez żadną władzę państwową¹⁴³⁵. Z kolei w przypadku powstania sporu na linii MKOL – narodowy komitet olimpijski/państwo, to ten pierwszy podmiot dysponuje szeregiem uprawnień „władczych”, umożliwiających pozbawienie sportowców z danego kraju możliwości występowania w Igrzyskach Olimpijskich albo w ogóle, albo pod swoją flagą¹⁴³⁶.

W odniesieniu do podstawy prawnej prawotwórstwa międzynarodowych organizacji sportowych, sytuacja prezentuje się bardzo podobnie, jak w przypadku MKOL. Należy jednakże zwrócić uwagę na pewne odmienności, które związane są z kręgiem ich założycieli. W przeciwieństwie do MKOL, założycielami oraz następnie członkami międzynarodowych organizacji sportowych są osoby prawne – federacje krajowe, a więc obiektywnie bardziej reprezentatywne grono interesariuszy danej dyscypliny sportu na terenie kraju¹⁴³⁷.

Źródłem powstania kompetencji prawotwórczych międzynarodowych federacji sportowych jest niewątpliwie działanie krajowych organizacji sportowych, które poszukując sposobu na umożliwienie rywalizowania pomiędzy sobą na szczeblu kontynentalnym lub światowym, podejmują wspólną dobrowolną (umowną) decyzję odnośnie do powołania nowej organizacji dedykowanej *stricte* temu celowi¹⁴³⁸. Organizacja ta – aby mogła prowadzić działalność, do której została powołana, zostaje tym samym wyposażona w opisywane kompetencje, co doprowadza do sytuacji, w której krajowe organizacje członkowskie świadomie i nieprzymuszony sposób decydują się na podporządkowanie pod działanie nowej – powołanej przez siebie organizacji, na którą w dalszym ciągu zachowują określony

¹⁴³⁴ O czym świadczy dalsze, dość częste modyfikowanie treści Karty Olimpijskiej – od 2010 r. ulegała ona 11-krotnie zmianie.

¹⁴³⁵ Co z kolei stanowi o kompletnej autonomii funkcjonowania tego podmiotu.

¹⁴³⁶ Czemu przykładem są w ubiegłych latach sportowcy rosyjscy, występujący pod flagą olimpijską, z uwagi na kary nałożone na rosyjski komitet olimpijski, wobec wykrycia nieprawidłowości polegających na prowadzeniu przez Rosję sponsoringu dopingu dla swoich sportowców. Zob. więcej na ten temat: I. Pereira, *Why Russian athletes are competing under the ROC at Olympics*, <https://abcnews.go.com/Sports/russian-athletes-competing-roc-olympics/story?id=7906924> [dostęp: 29.09.2022].

¹⁴³⁷ Jest to oczywiste nawiązanie do faktu, że początek działalności MKOL wziął się z tego, że grupa osób fizycznych postanowiła o potrzebie wznowienia nowożytnych Igrzysk Olimpijskich.

¹⁴³⁸ Co zostało szerzej opisane w treści rozdziału II.

wpływ¹⁴³⁹, natomiast umożliwiają jej autonomiczne oraz niezależne funkcjonowanie. Kompetencje prawotwórcze międzynarodowych organizacji sportowych mają więc swoje źródło w statutach tychże organizacji¹⁴⁴⁰, które zostały nadane im w umówionym brzmieniu przez członków założycieli, natomiast zakres tych kompetencji – tj. materia spraw przekazanych jej do uregulowania – pozostaje zależna każdorazowo od decyzji członków założycieli danej organizacji.

Przy okazji omawiania zagadnienia „umowy kreującej organizacje sportowe”, należy także wziąć pod uwagę problematykę inkorporowania przez krajowe organizacje sportowe norm stanowionych przez międzynarodowe organizacje sportowe. W treści niniejszej pracy wielokrotnie eksponowane były zależności pomiędzy krajowymi organizacjami sportowymi, a znajdującymi się wyżej od nich w hierarchii światowego sportu międzynarodowymi organizacjami sportowymi. Ma to swoje określone konsekwencje także w odniesieniu do problematyki „związania” krajowych organizacji sportowych przepisami stosowanymi przez organizacje dla nich nadrzędne. Wspomniane „związanie” można wytłumaczyć na przykładzie jednej z podstawowych, uniwersalnych dla wszystkich systemów prawa zasad, zgodnie z którą akt niższego rzędu musi być zgodny z aktem rzędu wyższego.

W ramach omawianej problematyki, z punktu widzenia norm stanowionych przez organizacje sportowe, należy odnieść się do poglądów twórcy normatywizmu – H. Kelsena, który rozważał system prawa w ujęciu statycznym oraz dynamicznym. Według niego „w systemie statycznym obowiązywanie normy przejawia się w tym, że treść określonej normy wynika z normy bezpośrednio wyższej, aż do normy najwyższej usytuowanej w całej hierarchii (normy merytorycznej). Podstawą obowiązywania systemu jest norma najwyższa, uznana przez rozum praktyczny za normę najbardziej aksjologicznie istotną, z której wynikają logicznie normy hierarchicznie niższe.”¹⁴⁴¹. Z kolei „w systemie dynamicznym obowiązywanie prawa występuje wtedy, gdy określona norma wynika z kompetencji zawartej w normie wyższej, udzielającej upoważnienia do jej wydania. Na szczycie tak rozumianego systemu znajduje się

¹⁴³⁹ Przede wszystkim w postaci czynnego prawa wyborczego przy okazji wybierania osób pełniących najważniejsze funkcje w organizacji.

¹⁴⁴⁰ Zob. m.in.: Art. 1.4 lit. a Konstytucji FIVB, zgodnie z którym FIVB ustanawia i modyfikuje Oficjalne Przepisy Gry w Siatkówkę, oficjalne standardy i specyfikacje sprzętu i urządzeń do gry w siatkówkę oraz wszelkie wewnętrzne przepisy operacyjne, które muszą być stosowane, bez wyjątku, przy wszystkich okazjach, a w szczególności podczas międzynarodowych lub światowych zawodach międzynarodowych lub światowych, w tym Igrzyskach Olimpijskich, dla których FIVB ustala również system zawodów i kwalifikacji system zawodów i kwalifikacji; Z kolei FIBA jest uprawniona do przyjmowania, formułowania, wydawania, interpretowania, wdrażania i zmieniania takich zasad i przepisów (w tym oficjalnych przepisów gry), które są niezbędne do kontroli i prowadzenia gry w koszykówkę na całym świecie (art. 4 lit. f oraz art. 5 statutu FIBA).

¹⁴⁴¹ K. Gregorczyk, *Obowiązywanie prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017, s. 196.

hipotetyczna konstrukcja tzw. normy podstawowej (*Grundnorm*), stanowiąca uzasadnienie obowiązywania całego systemu i przyznające kompetencję do tworzenia pozostałych norm”¹⁴⁴². Przytoczone twierdzenia odnoszące się do występującej hierarchii w ramach systemu prawa można także inkorporować na grunt „systemu prawa sportowego wewnętrznego”. Skoro bowiem struktura światowego sportu przybiera piramidalny kształt¹⁴⁴³, to także i w tym zakresie odnotować należy hierarchię obowiązującą w jego ramach. Do kolizji reguł wyrażonych w aktach prawa sportowego wewnętrznego odnosił się SN, który rozważał zależność pomiędzy aktami o tym charakterze, które pochodziły od jednej organizacji sportowej¹⁴⁴⁴. Sąd Najwyższy w omawianym przypadku powoływał się na „ogólnie przyjętą w prawoznawstwie regułę interpretacyjną” *lex posterior derogat legi priori*¹⁴⁴⁵. W tym zakresie rozważyć należy szczególną relację pomiędzy międzynarodowymi organizacjami sportowymi, a ich krajowymi odpowiednikami.

Przede wszystkim – warunkiem przyjęcia do międzynarodowej federacji sportowej pozostaje zawarcie w statucie organizacji krajowej zobowiązania do przestrzegania statutu, regulacji oraz decyzji podejmowanych przez międzynarodową federację. Co istotne, przykładowo w art. 11 ust. 4 pkt 1 statutu FIFA podkreślono wprost, że krajowa organizacja sportowa, a więc w tym wypadku p.z.s. musi zawrzeć w treści swojego statutu zobowiązanie do przestrzegania przepisów stanowiących przez UEFA – a więc kontynentalną organizację sportową. Występuje więc sytuacja, w której jedna z międzynarodowych organizacji sportowych „wymusza” na podmiocie krajowym poddanie się także pod przepisy stanowiące przez inną międzynarodową organizację. Omawiany przykład oznacza wymóg podwójnego związania przez organizację krajową – w tym wypadku PZPN.

W prawie krajowym, związane to oznacza, że przy okazji określania podstaw prawnych swojego działania, organizacja ta wskazuje wprost w art. 5 § 2 swojego statutu, że przy wykonywaniu swoich zadań przestrzega ona postanowień statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA oraz UEFA. Samo pojęcie „inkorporowania” pojawia się w nauce prawa przy okazji omawiania norm prawa międzynarodowego do krajowego systemu prawnego. Zjawisko

¹⁴⁴² Tamże, s. 196.

¹⁴⁴³ A jednym z przejawów jego istnienia jest właśnie możliwość tworzenia przez jedne organizacje sportowe innych organizacji.

¹⁴⁴⁴ Wyrok SN z 10.06.2009 r., III PO 11/08, LEX nr 518069.

¹⁴⁴⁵ Sąd podkreślił, że: „uwzględniając, że statut PZPN stanowi źródło prawa hierarchicznie wyższe niż regulamin dyscyplinarny oraz że regulacja statutowa była późniejsza od regulaminowej, kolizję między unormowaniami tych aktów w zakresie terminów przedawnienia należy rozstrzygnąć w myśl reguły kolizyjnej wyrażonej w paremii *lex posterior superiori derogat legi priori inferiori*, tzn. prawo późniejsze wyższej rangi uchyla prawo wcześniejsze niższej rangi”.

to określa się mianem „uznania pewnych zespołów norm prawa międzynarodowego i włączenia tych norm do swego systemu”¹⁴⁴⁶. Wyróżnia się także różne jego rodzaje:

- 1) transformację – „przekształcenie umów międzynarodowych drogą opublikowania odpowiedniego aktu ustawodawczego”¹⁴⁴⁷;
- 2) promulgację – „oficjalne, urzędowe ogłoszenie prawa”¹⁴⁴⁸;
- 3) recepcję – „przyjęcia przez prawo jednego państwa części norm prawa obowiązującego w innym państwie”¹⁴⁴⁹;
- 4) ratyfikację – za pomocą „uroczystego aktu, poprzez który państwo stwierdza, że jest związane daną umową międzynarodową”¹⁴⁵⁰.

Powyższe rozważania odnoszą się do przepisów prawa powszechnie obowiązującego, natomiast można je przenieść także na grunt funkcjonowania organizacji sportowych oraz ich wzajemnych relacji. Jest bowiem tak, że krajowe organizacje sportowe uznają normy stanowione przez międzynarodowe organizacje sportowe i tym samym włączają je do krajowego systemu prawa sportowego wewnętrznego.

Przykładem inkorporowania norm w formie transformacji są regulacje przyjmowane przez PZN w sportach zimowych. W treści Narciarskiego Regulaminu Sportowego wskazano, że „Narciarski Regulamin Sportowy (w skrócie: NRS) jest zbiorem przepisów do tyczących organizacji i przeprowadzania zawodów narciarskich w Polsce. W NRS wykorzystano postanowienia Międzynarodowego Regulaminu Zawodów Narciarskich (w skrócie ICR-ang./IWO- niem.) w brzmieniu dosłownym. Wprowadzono identyczne artykuły i ich kolejność z tym, że treść została wzbogacona o dodatkowe artykuły lub podpunkty dostosowane do warunków krajowych.”¹⁴⁵¹.

Proces ten może odbyć się w drodze promulgacji, a więc poprzez opublikowanie aktu prawnego ustanowionego przez międzynarodową organizację sportową jako „własnego”. Taka sytuacja występuje w szczególności w odniesieniu do stanowionych przez międzynarodową

¹⁴⁴⁶ A. Jamroz (red.), *Wstęp do nauk prawnych*, Białystok 1997, s. 175.

¹⁴⁴⁷ Tamże, s. 175.

¹⁴⁴⁸ Tamże, s. 175.

¹⁴⁴⁹ Tamże, s. 175.

¹⁴⁵⁰ Tamże, s. 175.

¹⁴⁵¹ zob. PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt I Biegi Narciarskie*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1654800108_16547082492022-nrs-skoki-i-kn-precisions-na-strone.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt II Skoki Narciarskie i Kombinacja Norweska*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1654800108_16547082492022-nrs-skoki-i-kn-precisions-na-strone.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt III Narciarstwo Alpejskie*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1637089358_16370644442022-nrs-alepjskie-16112021.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt IV Snowboard*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1637101776_1637064444pzn-przepisy-snowboard-2015-003.pdf [dostęp: 29.09.2022].

federację sportową zasad uprawiania danej dyscypliny sportu – przykładowo treść przetłumaczonego dokumentu IFAB jest prezentowana przez PZPN jako obowiązujące przepisy gry w piłkę nożną¹⁴⁵². Analogicznie postąpili PZKosz¹⁴⁵³ oraz PZPS¹⁴⁵⁴ oraz PZB¹⁴⁵⁵. Powyższe przykłady uznane zostały za przykład promulgacji, a nie transformacji, gdyż nie zawierają w sobie one żadnych modyfikacji o charakterze merytorycznym, tak jak dokonał tego PZPN przy okazji inkorporowania postanowień Międzynarodowego Regulaminu Zawodów Narciarskich.

W odniesieniu do recepcji – można o niej mówić w odniesieniu do praktycznie każdej krajowej organizacji sportowej. Jak zostało to bowiem wielokrotnie podkreślone, każda z omawianych organizacji sportowych, chcąc przynależeć do danej struktury sportowej, *a priori* wyraża zgodę na przestrzeganie przepisów organizacji, do której zamierza ona przynależeć, albo o której uznanie zabiega. Tym samym, wyrażając zgodę na podporządkowanie się regułom drugiej z organizacji, następuje jej pełna recepcja. Jak bowiem inaczej zakwalifikować treść przepisu art. 5 § 2 statutu PZPN, zgodnie z którym „przy wykonywaniu swoich zadań PZPN przestrzega postanowień statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA oraz UEFA”? To postanowienie statutowe odpowiada swoim brzmieniem art. 9 Konstytucji RP, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

W odniesieniu do organizacji sportowych nie sposób natomiast mówić o ich ratyfikacji, gdyż jest to proces wyłącznie zastrzeżony do organizacji państwowej, a inkorporowanie norm międzynarodowych organizacji sportowych przez krajowe organizacje sportowe następuje w jeden z w/w sposobów.

Konsekwencją omawianej inkorporacji jest przyjęcie przez krajową organizację sportową nadrzędności prawa stanowionego przez międzynarodową organizację sportową nad prawem stanowionym przez tę organizację. Poprzez przystąpienie do międzynarodowej

¹⁴⁵² IFAB, *Przepisy gry 2020/2021*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/3525-Przepisy%20Gry%202020_2021.pdf [dostęp: 29.09.2022]

¹⁴⁵³ PZKosz, *Oficjalne przepisy gry w koszykówkę 2018*, <https://sedziowanie.pzkosz.pl/internalfiles/fckfiles/file/pliki/SEDZIWIE/Oficjalne%20Przepisy%20Gry%20w%20Koszyk%C3%B3wk%C4%99%202018.pdf> [dostęp: 29.09.2022] – jak zostało wskazane to na 1 stronie tego dokumentu, opracowano go na podstawie tekstu zatwierdzonego przez FIBA, tym samym jest to wyłącznie tłumaczenie przepisów ustanowionych przez organizację międzynarodową;

¹⁴⁵⁴ PZPS, *Oficjalne przepisy gry w piłkę siatkową 2021-2024*, https://sedziowie.pzps.pl/sedziowie/index.php/dobrania?task=callelement&format=raw&item_id=448&element=fd47bf8f194a4716a3c377a506f53597&method=download [dostęp: 29.09.2022] – analogicznie jak w przypadku PZKosz, także i w tym wypadku jest to tłumaczenie dokumentu przyjętego przez FIVB.

¹⁴⁵⁵ PZB, *Przepisy WPA Wersja 21/12/2007 (obowiązująca od 01.01.2008)*, http://www.billard-sport.pl/files/przepisy_gry/01_przepisy_ogolne.pdf [dostęp: 29.09.2022] – PZB wskazuje jako przepisy gry obowiązujące w polskim bilardzie przepisy ustanowione przez *World Pool Association*.

organizacji sportowej, jej krajowy odpowiednik w konsekwencji zobowiązuje się do uzgadniania treści stanowiących przez siebie przepisów wewnętrznych z przepisami stanowiącymi przez organizację wyższego rzędu. W razie kolizji wspomnianych norm, pierwszeństwo należy przyznać normie ustanowionej przez międzynarodową organizację sportową.

Omawiane zagadnienie na przykładzie regulacji wewnętrznych FIFA opisywał J. Laskowski. Autor ten wskazał, że regulacje pochodzące od FIFA należy podzielić na dwie grupy – tym samym, uzasadniał on dwa możliwe rodzaje inkorporowania norm na przez krajową organizację sportową:

- 1) jedną grupę stanowią takie regulacje, które powinny zostać bezpośrednio wprowadzone do wewnętrznych regulacji członków – krajowych związków¹⁴⁵⁶;
- 2) drugą grupę tworzą natomiast takie regulacje, które krajowe związki sportowe powinny wprowadzić do swojego wewnętrznego systemu prawa sportowego, jednakże z jednoczesnym dostosowaniem ich do prawa powszechnie obowiązującego w danym kraju, z uwagi na pozostawanie pod jego jurysdykcją¹⁴⁵⁷.

2.3. Upoważnienie organizacyjne

Kolejną z podstaw prawnych prawotwórstwa organizacji sportowych jest tzw. „upoważnienie organizacyjne”. Pojęcie to nie jest definiowane przez doktrynę prawa sportowego. Jego istnienie jako jednej z podstaw prawnych prawotwórstwa organizacji sportowych wynika natomiast wyłącznie z regulacji tychże podmiotów, a więc jest wynikiem ukształtowania prawa sportowego wewnętrznego na przestrzeni lat. Jest to rezultat wypracowanej – albo inaczej rzecz ujmując narzuconej – hierarchii światowego sportu, zgodnie z którą organizacje wyższego rzędu w drodze swoich regulacji wewnętrznych upoważniają organizacje sportowe sobie

¹⁴⁵⁶ W postaci przede wszystkim reguł sportowych, które ustanawiane są przez właściwe międzynarodowe federacje sportowe. Przykładem takiego zabiegu legislacyjnego jest art. 3 ust. 2 lit. a *Football Agent Regulations*, ustanowionego przez FIFA, zgodnie z którym krajowe przepisy dotyczące agentów piłkarskich, które regulują ich pracę na terytorium podlegającym jurysdykcji odpowiednich związków członkowskich powinny włączać artykuły od 11 do 21 niniejszego Regulaminu przez odniesienie, zob. FIFA, *Football agent regulations*, https://pzpn.pl/public/system/files/articles/11204/5474-FIFA%20Football%20Agent%20Regulations_EN.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹⁴⁵⁷ J. Laskowski, *Prawne aspekty zmiany przynależności klubowej zawodnika piłki nożnej*, Warszawa 2016, niepubl., s. 117. Przykładem takiego zabiegu legislacyjnego jest art. 3 ust. 3 *Football Agent Regulations*, ustanowionego przez FIFA, zgodnie z którym: „Związki członkowskie mogą wprowadzić w swoich krajowych przepisach dotyczących agentów piłkarskich bardziej rygorystyczne środki niż te określone w artykułach od 11 do 21 niniejszego Regulaminu. Mogą również odstąpić od tych przepisów, jeżeli są one sprzeczne z bardziej rygorystycznymi przepisami prawa obowiązującego na terytorium związku członkowskiego.”, zob. FIFA, *Football agent...*

podległe do uregulowania danego rodzaju spraw w sposób autonomiczny¹⁴⁵⁸. Tak też należy podejść do zdefiniowania tegoż zagadnienia, uznając, że stanowi ono nic innego jak wyposażenie organizacji sportowej niższego rzędu przez organizację sportową wyższego rzędu w kompetencję prawotwórczą we wskazanym przez organizację sportową wyższego rzędu zakresie oraz materii¹⁴⁵⁹.

Tym samym można porównać to zagadnienie do znanej z polskiego systemu prawa delegacji do wydania rozporządzenia. Wydanie aktu prawotwórczego przez upoważnianą do tego organizację niższego rzędu musi bowiem mieścić się w granicach tego upoważnienia – zarówno w odniesieniu do przedmiotu, jak i treści. Ponadto, w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, poprawne upoważnienie organizacyjne powinno określać jaka organizacja niższego rzędu została upoważniona do ustanowienia własnej regulacji, zakres spraw przekazanych jej do uregulowania oraz – ewentualne wytyczne dotyczące jej treści (przykładowo w zakresie wyznaczenia minimalnych ram tej regulacji, określając katalog praw dla danych uczestników współzawodnictwa sportowego, które zostały przekazane do uszczegółowienia organizacji niższego rzędu).

Przepisy prawa sportowego powszechnego nie odnoszą się w żaden sposób do omawianego zagadnienia. Ustawodawca nie wyposażył bowiem żadnej z krajowych organizacji sportowych w możliwość „delegowania” swoich kompetencji o charakterze prawotwórczym na rzecz innej organizacji. Niemniej jednak, zjawisko to zostało wykształcone w praktyce funkcjonowania organizacji sportowych, w wyniku ich wzajemnych oddziaływań.

Rozpocząć należy od organizacji sportowej usytuowanej najniżej w hierarchii polskiego sportu – a więc klubu sportowego, który z uwagi na swoją pozycję w piramidzie sportu jest jedyną organizacją sportową, która nie ma możliwości upoważnienia innej organizacji do ustanowienia danego rodzaju regulacji wewnętrznej. Uwagę należy zwrócić na okoliczność, że organizacje sportowe nadrzędne w odniesieniu do klubów sportowych – a więc te, których członkami kluby sportowe pozostają – mogą przewidywać pewne wymogi w odniesieniu do relacji klubów sportowych z określonymi innymi podmiotami, takimi jak przykładowo:

¹⁴⁵⁸ Autonomiczny pozostaje sposób i forma uregulowania danego rodzaju zagadnień, natomiast w dalszym ciągu obowiązuje je wymóg zgodności z przepisami wewnętrznymi organizacji udzielającej takiego upoważnienia.

¹⁴⁵⁹ W doktrynie podkreśla się to, że piramidalny kształt struktury organizacyjnej sportu wpływa bezpośrednio także na kwestie konieczności podporządkowania się prawu organizacji nadrzędnych: „Model piramidy obrazuje również hierarchię wewnątrzorganizacyjnych aktów prawny federacji i związków sportowych. Reguły ustanawiane przez organizacje międzynarodowe są implementowane do regulacji krajowych związków sportowych, których członkowie (kluby sportowe) są zobligowani przestrzegać z racji członkostwa w tych organizacjach.”, M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 111.

zawodnicy¹⁴⁶⁰, czy pośrednicy transakcyjni albo agenci piłkarscy¹⁴⁶¹. W takim wypadku nie dochodzi natomiast do sytuacji, w której organizacja sportowa przekazuje na rzecz klubu sportowego określoną kompetencję prawodawczą, natomiast w bezpośredni osób ingerują one w sposób kształtowania przez nie stosunków z innymi podmiotami, przykładowo w postaci przewidywania minimalnych warunków, jakie dany stosunek prawny musi spełniać w ramach współzawodnictwa sportowego organizowanego przez daną organizację. Ustanawiane są więc przepisy na kształt obowiązujących semidystryktywnych przepisów prawa pracy, czy też prawa konsumenckiego¹⁴⁶², określające minimalne warunki, które muszą być zagwarantowane stronie słabszej (czyli w omawianym powyżej przypadku zawodnika) i w konsekwencji mogą odbiegać od postanowień PZPN wyłącznie na korzyść zawodnika.

O tym, że kluby sportowe stanowią wewnętrzne przepisy prawa, mowa jest także w regulacjach samych organizacji sportowych, czego przykładem jest chociażby art. 12 uchwały nr III/54 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN – Minimalne Wymagania dla standardowych kontraktów zawodników w sektorze zawodowej piłki nożnej¹⁴⁶³, w ramach którego jest mowa o tym, że klub może ustanowić wewnętrzne przepisy dyscyplinarne wraz z sankcjami dyscyplinarnymi za ich naruszenie (przepisy te przyjmują natomiast formę „regulaminu wewnątrzklubowego”. Co ciekawe, „prawodawca”, a więc w tym zakresie PZPN przewidział katalog dopuszczalnych sankcji, którymi kluby mogą ukarać swoich zawodników. Jest to więc rozwiązanie na kształt tego, przewidzianego w ramach u.s., w którym ustawodawca określił przykładowy katalog kar dyscyplinarnych, które powinny być określone w regulaminie dyscyplinarnym, ustanawianym przez p.z.s.¹⁴⁶⁴ Przewidziana została także konieczność przedstawienia na piśmie informacji zawodnikowi o zmianie regulaminu wewnątrzklubowego¹⁴⁶⁵.

¹⁴⁶⁰ Zob. PZPN, *Uchwała nr III/54 z 27.03.2015 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej - Minimalne Wymagania dla standardowych kontraktów zawodników w sektorze zawodowej piłki nożnej*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/1010Uchwa%C5%82a%20nr%20III%2054%20Minimalne%20Wymagania%20dla%20standardowych%20kontrakt%C3%B3w%20zawodnik%C3%B3w%20w%20sektorze%20zawodowej%20pi%C5%82ki%20no%C5%BCnej.pdf [dostęp: 28.09.2023].

¹⁴⁶¹ Zob. PZPN, *Uchwała nr III/42 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie współpracy z pośrednikami transakcyjnymi*, <https://www.pzpn.pl/public/system/files/articles/3102/952UCHWA%C5%81A%20PO%20C5%9AREDNICY%2027%2003.pdf> [dostęp: 25.07.2023]; PZPN, *Uchwała nr VII/116 z 8.08.2023 roku Zarządu PZPN – Regulamin Agentów Piłkarskich PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/articles/11204/5530Regulamin_Agent%C3%B3w_Pi%C5%82karskich_PZPN.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹⁴⁶² Pamiętać należy jednak o tym, że o takim charakterze danej normy prawnej decydować może jej treść, lub też ich cel (istota lub funkcja), który ma ona w danych stosunkach społecznych pełnić, M. Koszowski, *Dwadzieścia osiem...*, s. 88.

¹⁴⁶³ PZPN, *Uchwała nr III/54...*

¹⁴⁶⁴ Art. 45b ust. 5 u.s.

¹⁴⁶⁵ Art. 12 ust. 6 uchwały nr III/54 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN...

Związki sportowe pełnią natomiast istotną rolę w ramach sportowych rozgrywek na określonym obszarze – w tym zakresie są one „podwykonawcami”¹⁴⁶⁶ regionalnymi właściwego p.z.s. Z jednej strony jest im bowiem powierzane prowadzenie rozgrywek w danym regionie¹⁴⁶⁷, a z drugiej strony dopuszcza się możliwość przekazania im także prowadzenia innych rozgrywek w przyszłości¹⁴⁶⁸. W związku z tym, już sama ta okoliczność oznacza, że w celu należytego prowadzenia tych rozgrywek, należy uznać, że związki sportowe są tym samym upoważnione do stanowienia przepisów prawa odnoszących się do zagadnień z tym związanych niezależnie od faktu braku regulacji ustawowej o charakterze *lex specialis*.

Kompetencję do stanowienia prawa sportowego wewnętrznego otrzymują one natomiast od organizacji nadrzędnych dla siebie, a więc od p.z.s., dlatego też – w zależności od uregulowań wewnętrznych na szczeblu p.z.s., przekazywane są im różne rodzaje kompetencji, a ich działalność prawotwórcza odnosi się do przekazanego im zakresu spraw. W ramach niektórych p.z.s., traktuje się nawet działalność prawotwórczą związków sportowych jako swoją własną, uznając po prostu, że dotyczy ona terenu ich działania. W ramach art. 12 § 1 pkt 4 Statutu PZPN wskazano, że: „PZPN realizuje swoje cele w szczególności przez: opracowywanie i wydawanie przepisów, regulaminów i zasad przeprowadzania zawodów mistrzowskich, pucharowych i innych organizowanych przez PZPN (na szczeblu centralnym) i Wojewódzkie Związki Piłki Nożnej na terenie ich działania”. O tym, że rozgrywki na szczeblu niższym – a tym samym stanowienie przepisów, które ich dotyczą – mają swoją podstawę prawną w działalności p.z.s., świadczy chociażby zabieg legislacyjny zastosowany przez Wielkopolski Związek Piłki Nożnej, który w ramach Regulaminu rozgrywek seniorów IV ligi, klas niższych oraz klas młodzieżowych na sezon 2022/2023 wskazał, jakie przepisy prawa powszechnie obowiązującego i wewnętrznie obowiązującego (pochodzącego od organizacji dla

¹⁴⁶⁶ Eligiusz Krześniak pisze w tym zakresie, że: „Związki sportowe zrzeszone w p.z.s nie realizują swoich własnych zadań, lecz są faktycznym przedłużeniem – na wydzielonej części obszaru kraju – faktycznej władzy wykonawczej, jaką w danym sporcie sprawuje p.z.s. Wskazuje na to także fakt, że również związki sportowe, zrzeszone w tym p.z.s, mają kompetencje jurysdykcyjne – tworzą własne organy orzekające i dyscyplinarne oraz egzekwują odpowiedzialność dyscyplinarną wobec swoich członków.”, E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 244-245; zob. też: E. Krześniak, *Kluby...*, s. 426-429.

¹⁴⁶⁷ Zob. § 2 ust. 3 *Uchwały nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (tekst jednolity)*, zgodnie z którym: „Wojewódzkie ZPN prowadzą rozgrywki piłki nożnej mężczyzn: a) -; b) seniorzy IV liga, klasa okręgowa, klasa A, klasa B, klasa C; c) Puchar Polski na szczeblu ZPN; d) juniorzy: klubowe mistrzostwa Wojewódzkiego ZPN wg odrębnego regulaminu”.

¹⁴⁶⁸ Zob. § 2a ust. 2 *Uchwały nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (tekst jednolity)*, zgodnie z którym: „PZPN może powierzyć lub zlecić prowadzenie rozgrywek, o których mowa w ust. 1 a)-e) właściwym organom Wojewódzkich ZPN.”. Rozgrywkami tymi są: a) Ekstraliga, b) I liga, c) II liga, d) Puchar Polski na szczeblu centralnym, e) rozgrywki młodzieżowe zgodnie z decyzją Komisji ds. Piłkarstwa Kobiecego PZPN.

niego nadrzędnej, jaką jest PZPN) stanowią podstawę prawną dla uchwalenia tego regulaminu¹⁴⁶⁹.

Związki sportowe samodzielnie określają swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwalają akty wewnętrzne dotyczące jego działalności¹⁴⁷⁰. Nie działają one jednak „w oderwaniu” od nadrzędnego dla siebie p.z.s., a wręcz:

- 1) przewidują bezpośrednio podporządkowanie przepisom stanowionym przez nadrzędny p.z.s., o czym mowa przykładowo w § 6 ust. 2 Statutu Pomorskiego Związku Piłki Nożnej: „Wszyscy członkowie Pomorskiego ZPN, organy Pomorskiego ZPN, zawodnicy, trenerzy, sędziowie, działacze piłkarscy i osoby zatrudnione w sporcie piłki nożnej zobowiązani są przestrzegać przy realizacji swoich funkcji statutów, regulaminów, decyzji oraz kodeksów etycznych PZPN i Pomorskiego ZPN.”;
- 2) zawierają wprost odesłanie do jego postanowień, jak obowiązujących na terenie działalności danego związku sportowego. W zakresie przepisów dotyczących zmiany barw klubowych przez zawodników klubów piłki ręcznej, Pomorski Wojewódzki Związek Piłki Ręcznej odsyła wprost do Regulaminu ZPRP Zmiany Barw Klubowych¹⁴⁷¹;
- 3) czy też zawierają odesłanie do przepisów ustanowionych przez p.z.s. w sprawach nieuregulowanych w ramach swoich dokumentów wewnętrznych¹⁴⁷². Świętokrzyski

¹⁴⁶⁹ Zgodnie z § 1 ust. 3 tego Regulaminu: „Rozgrywki prowadzone są na podstawie niniejszego regulaminu, terminarza rozgrywek oraz w oparciu o: A. Przepisy gry w piłkę nożną; B. Uchwałę IX/140 Zarządu PZPN z dni 3 i 7.07.2008 roku w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (z późniejszymi zmianami); C. Uchwałę VIII/124 Zarządu PZPN z 14.07.2015 roku w sprawie statusu zawodników oraz zasad zmian przynależności klubowej (z późniejszymi zmianami); D. Regulamin Dyscyplinarny PZPN - Uchwała Zgromadzenia Delegatów dnia 23.02.2016 roku (z późniejszymi zmianami); E. u.b.i.m. F. Przepisy licencyjne dla klubów IV ligi i klas niższych na sezon 2020/2021 i następane przyjęte uchwałą Komisji ds. Nagłych PZPN nr 2/2020 z 19.03.2020 r.; G. Uchwałę nr IV/63 z 20.04.2017 roku Zarządu PZPN w sprawie licencji trenerskich uprawniających do prowadzenia zespołów uczestniczących w rozgrywkach piłki nożnej w Polsce (z późniejszymi zmianami); H. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14.04.2011 r. w sprawie trybu orzekania o zdolności do uprawiania danego sportu przez dzieci i młodzież do ukończenia 21 roku życia oraz zawodników pomiędzy 21-23 rokiem życia (z późniejszymi zmianami); I. Uchwałę nr XI/200 z 7.12.2018 roku Zarządu PZPN w sprawie określenia liczby zawodników cudzoziemców spoza obszaru UE występujących w meczach piłki nożnej w sezonie 2019/2020 i następnym; J. Uchwałę Zarządu PZPN nr VI/75 z 23.05.2019 roku w sprawie zryczałtowanej opłaty na rzecz Wojewódzkich Związków Piłki Nożnej dokonywanej przez kluby uczestniczące w rozgrywkach III ligi i niższych klas rozgrywkowych od sezonu 2019/2020; K. Unifikacja organizacji szkolenia i systemu współzawodnictwa dzieci i młodzieży piłkarskiej w Polsce, Wielkopolski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin rozgrywek seniorów IV ligi, klas niższych oraz klas młodzieżowych na sezon 2022/2023*, https://wielkopolskizpn.pl/documents/2461/4ea9ca007bd45e35381574d509710ab6_documents.pdf [dostęp: 28.07.2022].

¹⁴⁷⁰ Zob. art. 6 § 1 statutu Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, https://www.pomorski-zpn.pl/documents/1280/aae8788c08babc7f548977027a7727b5_documents_JHxEzF2.pdf [dostęp: 28.07.2022].

¹⁴⁷¹ Pomorski Wojewódzki Związek Piłki Ręcznej, *Regulamin*, <https://pomorskiwzpr.pl/index.php?cat=regulaminy> [dostęp: 01.10.2023], zob.: ZPRP, *Regulamin ZPZP zmiany barw klubowych*, <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2023/07/Regulamin-2023.pdf> [dostęp: 01.10.2023].

¹⁴⁷² Świętokrzyski Związek Piłki Ręcznej, *Regulamin rozgrywek wojewódzkich grup młodzieżowych w sezonie 2020/2021*, <http://www.szpr.kielce.pl/wp-content/uploads/2022/06/REGULAMIN-2020-2021-gotowy.pdf> [dostęp: 28.07.2022].

Związek Piłki Ręcznej uchwalił „Regulamin Rozgrywek Wojewódzkich Grup Młodzieżowych w sezonie 2020/2021”, w ramach którego przewidział, że: W sprawach nie uregulowanych niniejszym Regulaminem mają zastosowanie >Zasady rozgrywek młodzieżowych ZPRP obowiązujące w sezonie 2020/2021<”,

Tak jak ma to miejsce w prawie powszechnie obowiązującym, także i w ramach sportu zawodowego – przepisy stanowione przez organizację podrzędną (związek sportowy) muszą być zgodne z przepisami organizacji nadrzędnej (p.z.s.). Eligiusz Krześniak wskazuje, że jest to przejaw realizacji monopolu p.z.s., autor opisuje to w ten sposób: „szczególna pozycja, jaką zajmują p.z.s. w wymiarze krajowym, oznacza faktyczne prawo do budowania monopolistycznej struktury schodzącej w dół, na poziom związków sportowych”¹⁴⁷³. Jednym z przejawów realizacji tej struktury jest natomiast tworzenie własnych przepisów prawa.

Kompetencje prawotwórcze p.z.s. są konsekwencją ich miejsca w hierarchicznej strukturze światowego sportu – są one bowiem członkami międzynarodowych organizacji sportowych funkcjonujących w ramach danego sportu i w związku z tym, podlegają one przepisom wewnętrznym tejże organizacji. Na ich podstawie organizacje międzynarodowe przekazują na rzecz organizacji krajowych – p.z.s. – kompetencje prawotwórcze w odniesieniu do wybranych zagadnień¹⁴⁷⁴, a jako modelowy przykład takiego rozwiązania legislacyjnego może posłużyć art. 15 lit. g statutu FIFA, w ramach którego przewidziano, że na stowarzyszeniu członkowskim spoczywa główna odpowiedzialność za uregulowanie spraw związanych z sędziowaniem, walką z dopingiem, rejestracją zawodników, licencjonowaniem klubów, nakładaniem środków dyscyplinarnych, w tym za przewinienia etyczne, oraz środki wymagane do ochrony uczciwości zawodów¹⁴⁷⁵. Z kolei w treści przepisów UEFA wskazano, że organizacje członkowskie – a więc także PZPN – wprowadzają własny system licencjonowania klubów sportowych, jednakże UEFA wyznacza minimalne wymagania odnoszące się do jego treści¹⁴⁷⁶. Tym samym dochodzi do przekazania kompetencji prawotwórczej na rzecz organizacji niższego rzędu, ale w granicach wytyczonych przez organizację wyższego rzędu.

¹⁴⁷³ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 219.

¹⁴⁷⁴ Jako przykład należy wskazać regulacje dotyczące agentów piłkarskich. PZPN został zobowiązany do wdrożenia i rozpoczęcia egzekwowania przepisów dotyczących agentów piłkarskich w określonym w przepisach jednego z aktów FIFA terminie, zob. FIFA, *Football agent...* W treści art. 3 ust. 1 tego aktu ustanowiono, że związki członkowskie wdrożą i zaczną egzekwować krajowe przepisy dotyczące agentów piłkarskich do 30.09.2023 r.

¹⁴⁷⁵ Tekst oryginalny: *Member associations' statutes must comply with the principles of good governance, and shall in particular contain, at a minimum, provisions relating to the following matters: g) that the member association has the primary responsibility to regulate matters relating to refereeing, the fight against doping, the registration of players, club licensing, the imposition of disciplinary measures, including for ethical misconduct, and measures required to protect the integrity of competitions.*

¹⁴⁷⁶ Art. 7 ust. 4 statutu UEFA.

PKOL jest jednym z uczestników światowego ruchu olimpijskiego, nadzorowanego przez MKOL, dlatego też kompetencje prawotwórcze PKOL w odniesieniu do ruchu olimpijskiego wynikają także pośrednio z postanowień Karty Olimpijskiej, w ramach której określona została ich rola¹⁴⁷⁷, wyłączne prawa¹⁴⁷⁸ oraz inne prawa¹⁴⁷⁹. Wśród nich można odnaleźć także regulacje, które przewidują przekazanie określonego rodzaju praw do samodzielnego uregulowania przez PKOL, czego przykładem jest art. 2.3. przepisu wykonawczego do art. 27 i 28 Karty Olimpijskiej, zgodnie z którym Narodowe Komitety Olimpijskie „mają jedyne i wyłączne prawo do zaordynowania i ustalenia noszonych ubiorów i uniformów oraz sprzętu wykorzystywanego przez członków swoich delegacji przy okazji Igrzysk Olimpijskich i w związku ze wszystkimi zawodami sportowymi i związanymi z tym ceremoniami.”. Innym przykładem jest art. 1.2. przepisu wykonawczego do art. 7-14 Karty Olimpijskiej, zgodnie z którym: „Każdy Narodowy Komitet Olimpijski jest odpowiedzialny przed MKOl za przestrzeganie w swoim kraju art. 7-14 i przepisów wykonawczych do art. 7-14. Każdy NKOl podejmie działania mające na celu uniemożliwienie wykorzystania jakichkolwiek dóbr olimpijskich, w sposób sprzeczny z tymi artykułami lub przepisami wykonawczymi do nich. NKOl podejmie również działania mające na celu uzyskanie, na

¹⁴⁷⁷ Zgodnie z art. 27 ust. 2 Karty Olimpijskiej „Rola Narodowych Komitetów Olimpijskich jest: 2.1 propagowanie fundamentalnych zasad i wartości olimpizmu w swoich krajach, w szczególności w dziedzinie sportu i edukacji, poprzez olimpijskie programy edukacyjne w szkołach każdego szczebla, instytucjach i uczelniach sportowych i wychowania fizycznego, jak również poprzez zachęcanie do tworzenia instytucji zajmujących się edukacją olimpijską, takich jak Narodowe Akademie Olimpijskie, Muzea Olimpijskie i inne programy, w tym kulturalne, związane z Ruchem Olimpijskim 2.2 zapewnienie przestrzegania Karty Olimpijskiej w swoich krajach; 2.3 zachęcanie do rozwoju sportu wyczynowego i sportu powszechnego; 2.4 pomoc w kształceniu administratorów sportu poprzez organizowanie szkoleń oraz zapewnienie, aby takie szkolenia przyczyniały się do propagowania fundamentalnych zasad olimpizmu; 2.5 podejmowanie działań przeciwko wszelkim przejawom dyskryminacji i przemocy w sporcie; 2.6 przyjęcie i wdrażanie światowego Kodeksu Antydopingowego. 2.7 wspieranie i zachęcanie do działań związanych z opieką medyczną i zdrowiem zawodników.”

¹⁴⁷⁸ Określonych w art. 2 ust. 3 Karty Olimpijskiej: „Narodowe Komitety Olimpijskie mają wyłączne prawo do reprezentowania swoich krajów na Igrzyskach Olimpijskich oraz na regionalnych, kontynentalnych i światowych wielodyscyplinowych zawodach sportowych organizowanych pod patronatem MKOl. Ponadto, każdy Narodowy Komitet Olimpijski jest zobowiązany do uczestnictwa w Igrzyskach Olimpiady poprzez wysłanie swoich zawodników” oraz art. 2 ust. 4 Karty Olimpijskiej: „Narodowe Komitety Olimpijskie mają wyłączne prawo wybrać i wyznaczyć zainteresowanych gospodarzy, którzy mogą ubiegać się o organizację Igrzysk Olimpijskich w ich krajach”.

¹⁴⁷⁹ Zgodnie z art. 27 ust. 7 Karty Olimpijskiej: „określania się, identyfikowania i mówienia o sobie „Narodowe Komitety Olimpijskie”, gdzie określenie lub identyfikacja będą włączone lub odnoszone do ich nazwy; 7.2 wysyłania zawodników, działaczy i innego personelu ekipy na Igrzyska Olimpijskie zgodnie z Kartą Olimpijską; 7.3 korzystania z pomocy Solidarności Olimpijskiej; 7.4 wykorzystania określonych dóbr olimpijskich zgodnie z uprawnieniami danymi przez MKOl i zgodnie z art. 7-14 oraz przepisem wykonawczym do art. 7-14; 60 Karta Olimpijska Obowiązuje od 26 czerwca 2019; 7.5 uczestniczenia w działaniach prowadzonych lub organizowanych pod patronatem MKOl, w tym w zawodach regionalnych; 7.6 przynależności do stowarzyszeń Narodowych Komitetów Olimpijskich uznanych przez MKOl; 7.7 formułowania wniosków do MKOl dotyczących Karty Olimpijskiej i Ruchu Olimpijskiego, w tym organizacji Igrzysk Olimpijskich; 7.8 wydawania opinii dotyczących kandydatur do organizacji Igrzysk Olimpijskich; 7.9 uczestnictwa, na wniosek MKOl, w działalności komisji MKOl; 7.10 współpracy w przygotowaniu Kongresów Olimpijskich; 7.11 korzystania z innych praw przyznanych im na mocy Karty Olimpijskiej lub przez MKOl.”.

korzyść MKOl, ochrony prawnej dóbr olimpijskich MKOl.”. Takie określenie sprawy upoważnia PKOl do ustanowienia własnych przepisów wewnętrznych związanych z wykorzystywaniem symboliki olimpijskiej w ramach polskiego ruchu olimpijskiego, co ma znaczne znaczenie z punktu widzenia gospodarczego.

Z natury rzeczy, także realizacja pozostałych zadań w ramach uczestnictwa w światowym ruchu olimpijskim nie może odbywać się „w próżni” i instrumentem służącym do ich realizacji są uchwalane akty wewnętrzne, a w szczególności statut PKOl. O ile sam statut natomiast jest dokumentem, o którym mowa w u.pr.stow., o tyle jego treść jest pochodną relacji na linii MKOl – PKOl oraz została sformułowana z uwzględnieniem bardzo ogólnych postanowień u.s. Co więcej, treść statutu PKOl przygotowana jest przez sam PKOl, natomiast zarówno uchwalenie statutu, jak i każda jego następna zmiana wymagają zgody Komitetu Wykonawczego MKOl, o czym mowa w art. 1.3. przepisu wykonawczego do art. 27 i 28 Karty Olimpijskiej.

Z kolei PKPar jest członkiem MKPar i z tego tytułu posiada określone prawa i obowiązki. Ta organizacja nakłada na swoich członków (a więc także i PKPar) wiele obowiązków¹⁴⁸⁰. Przede wszystkim każdy członek MKPar jest zobowiązany do tego, aby w ramach swoich uregulowań wewnętrznych¹⁴⁸¹ zapewnić:

- 1) przestrzeganie przez swoich członków oraz innych osób podlegających jego jurysdykcji przepisów ustanowionych w ramach Konstytucji PKPar¹⁴⁸²;
- 2) przestrzeganie przez osoby, chcące uczestniczyć w jakikolwiek sposób w sporcie paralimpijskim reguł oraz regulacji PKPar¹⁴⁸³;

¹⁴⁸⁰ Które zostały wskazane w art. 13 Konstytucji MKPar, zob. MKPar, *Constitution*, <https://www.paralympic.org/sites/default/files/202209/IPC%20Constitution%20%20final%20%28ENGLISH%20VERSION%29%20-%2016.06.2022%20%28clean%29.pdf> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁴⁸¹ Zgodnie z art. 13.2.9 Konstytucji MKPar, obowiązkiem tejże organizacji jest ustanowienie oraz implementacja określonych regulacji prawnych.

¹⁴⁸² Art. 13.2.9.1 Konstytucji PKPar. Tekst oryginalny: *Each IPC Member acknowledges and undertakes that at all times while it remains an IPC Member it must (in each case, as a condition of membership) adopt and implement rules: requiring its members and other Persons under its jurisdiction to comply with relevant obligations under this Constitution, including in particular Articles 13.2.13 to 13.2.17, in order to ensure compliance with its obligations under this Constitution (see Article 13.4).*

¹⁴⁸³ Art. 13.2.9.2 Konstytucji PKPar. Tekst oryginalny: *Each IPC Member acknowledges and undertakes that at all times while it remains an IPC Member it must (in each case, as a condition of membership) adopt and implement rules: requiring Persons wishing to participate in any manner (or support the participation of others in any manner) in its Para sport competitions and/or other activities to submit to its rules and regulations as a condition of such participation/support.*

3) powstrzymanie osób podlegających jurysdykcji PKPar od uczestnictwa w rozgrywkach sportowych nie sankcjonowanych przez MKPar, PKPar, oraz inne wskazane organizacje¹⁴⁸⁴.

Kompetencje prawotwórcze PKPar odnoszą się więc do konieczności wprowadzenia takich regulacji w stosunku do osób biorących udział we współzawodnictwie sportowym osób niepełnosprawnych, które zapewnią przestrzeganie przepisów organizacji dla niej nadrzędnej, tj. MKPar¹⁴⁸⁵. Jednym z obowiązków PKPar jest m.in. działanie jako krajowy organ zarządzający w zakresie sportów regulowanych przez MKPar¹⁴⁸⁶ - już sama ta okoliczność określenia działalności PKPar w tak szeroki sposób oznacza, że jest to podmiot, który w pośredni sposób został uprawniony do uregulowania wszystkich zagadnień z tym związanych. Nie sposób bowiem wyobrazić sobie „działanie” bez równoczesnego określania za pomocą wewnętrznych aktów prawnych sposobu tego działania. Jednakże, w treści Konstytucji MKPar wskazuje się wprost, że organizacje członkowskie mają obowiązek przyjmowania oraz implementowania przepisów¹⁴⁸⁷, których celem jest zapewnienie przestrzegania zapisów Konstytucji MKPar we współzawodnictwie osób niepełnosprawnych. Tym samym, na podstawie art. 13.2.9. Konstytucji MKPar została przesądzona wprost okoliczność możliwości stanowienia przez PKPar własnych przepisów, które odnoszą się do współzawodnictwa sportowego osób niepełnosprawnych.

Ostatecznie, podkreślenia wymaga, że także i międzynarodowe federacje sportowe są organizacjami, których działalność prawotwórcza znajduje swoją podstawę prawną w upoważnieniu organizacyjnym od MKOL. Upoważnienie to zawarte jest w treści Karty Olimpijskiej. W treści tego aktu prawnego mowa jest wprost o tym, że misja i rola międzynarodowych federacji sportowych w Ruchu Olimpijskim obejmuje także „ustanowienie i umacnianie, zgodnie z duchem olimpijskim, zasad uprawiania swoich sportów oraz zapewnienie ich stosowania”¹⁴⁸⁸. Dochodzi więc do bezpośredniego upoważnienia przez MKOL tych podmiotów do samodzielnego uregulowania reguł, które określa się mianem sportowych. Jest to jednakże jedyny przepis w treści Karty Olimpijskiej, z którego wynika bezpośrednie odniesienie do tego, że międzynarodowe federacje sportowe stanowią własne

¹⁴⁸⁴ Art. 13.2.9.3 Konstytucji PKPar. Tekst oryginalny: *Each IPC Member acknowledges and undertakes that at all times while it remains an IPC Member it must (in each case, as a condition of membership) adopt and implement rules restricting Persons under its jurisdiction from participating in Para sport competitions that are not sanctioned or authorised by the IPC, an IPC Member, a RIF, or a member of an IPC Member or a RIF.*

¹⁴⁸⁵ W treści swojego statutu PKPar wskazuje, że jednym z jego celów jest wykonywanie zadań wynikających z postanowień MKPar i zadań zleczanych przez władze państwa (§ 7 ust. 1 pkt 5).

¹⁴⁸⁶ O czym mowa w art. 13.1.7 Konstytucji PKPar.

¹⁴⁸⁷ Art. 13.2.9. Konstytucji MKPar.

¹⁴⁸⁸ Art. 26 ust. 1 pkt 1.1 Karty Olimpijskiej.

regulacje. W praktyce zakres ich prawotwórstwa nie ogranicza się wyłącznie do ustanawiania reguł sportowych. Są one bowiem odpowiedzialne za uchwalanie przepisów o charakterze dyscyplinarnym i organizacyjnym, które są z kolei niezbędne do realizacji ich misji i roli określonej w Karcie Olimpijskiej. To właśnie bowiem za pomocą wewnętrznych aktów prawnych dochodzi *de facto* do realizacji m.in.: „zapewnienia rozwoju swoich sportów na całym świecie”¹⁴⁸⁹, „przyczyniania się do osiągnięcia celów ustanowionych w Karcie Olimpijskiej, w szczególności poprzez propagowanie zasad olimpizmu i edukacji olimpijskiej”¹⁴⁹⁰, czy też „przyjmowania odpowiedzialności za kontrolę i kierowanie swoimi sportami na Igrzyskach Olimpijskich”¹⁴⁹¹.

3. Przedmiot prawotwórstwa organizacji sportowych

Przedmiot prawotwórstwa organizacji sportowych wynika zarówno z przepisów prawa sportowego powszechnego, jak i prawa sportowego wewnętrznego. W odniesieniu do pierwszego rodzaju regulacji, jest on określany wprost przez ustawodawcę w treści u.s. oraz innych aktów prawnych omawianych na łamach niniejszej dysertacji, a które współtworzą katalog źródeł prawa sportowego powszechnego. Ponadto, jest on także zależny od umiejscowienia danej organizacji w strukturze organizacyjnej światowego sportu. Naczelną zasadą jest to, że im dana organizacja znajduje się wyżej w omawianej hierarchii, tym szerszy jest zakres jej prawotwórstwa.).

Z punktu widzenia omawianego zagadnienia – biorąc pod uwagę także regulacje zawarte w treści u.s., jak i wyróżnić należy w szczególności¹⁴⁹² następujące rodzaje spraw, które podlegają regulacji ze strony organizacji sportowych:

- 1) sportowe;
- 2) dyscyplinarne;
- 3) organizacyjne;
- 4) dotyczące zakresu wykorzystania do celów gospodarczych p.z.s. przedmiotów będących odwzorowaniem stroju reprezentacji kraju¹⁴⁹³ oraz wykorzystania wizerunku członka kadry

¹⁴⁸⁹ Art. 26 ust. 1 pkt 1.2 Karty Olimpijskiej.

¹⁴⁹⁰ Art. 26 ust. 1 pkt 1.3 Karty Olimpijskiej.

¹⁴⁹¹ Art. 26 ust. 1 pkt 1.5 Karty Olimpijskiej.

¹⁴⁹² Należy poczynić zastrzeżenie, że prawo sportowe wewnętrzne jest zespołem norm, który poddawany jest niustannym zmianom i tym samym wobec podjęcia inicjatywy w odniesieniu do nowego rodzaju zagadnień przez organizacje sportowe, zaprezentowany katalog musiałby zostać uzupełniony.

¹⁴⁹³ W treści art. 13 ust. 3 u.s. określono, że p.z.s., PKOL i PKPar mają prawo do wykorzystania do swoich celów gospodarczych przedmiotów będących odwzorowaniem, odpowiednio, stroju reprezentacji kraju, stroju reprezentacji olimpijskiej lub stroju reprezentacji paralimpijskiej, w zakresie wyznaczonym przez przepisy

narodowej albo reprezentacji olimpijskiej w stroju reprezentacji narodowej albo reprezentacji narodowej przez p.z.s. albo PKOL;

- 5) związane z bezpieczeństwem uprawiania sportu, w tym zarządzania obiektami/terenami, na których uprawiany jest sport oraz bezpieczeństwem organizowania masowych imprez sportowych;
- 6) związane z nadawaniem uprawnień potwierdzających kwalifikacje niezbędne do uprawiania danego rodzaju sportu;
- 7) pozostałe.

Reguły sportowe, dyscyplinarne oraz organizacyjne są wskazane wprost w treści art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. jako rodzaje reguł ustanawianych i realizowanych przez p.z.s. Ustawodawca nie delegował możliwości ustanawiania tego rodzaju zasad także na rzecz innych organizacji sportowych. Nie oznacza to jednakże, że organizacje te nie stanowią przepisów, które należy określić właśnie tym mianem z uwagi na ich zakres przedmiotowy. Czwarta kategoria jest odzwierciedleniem dalszych przepisów u.s., w postaci art. 13 ust. 4 oraz art. 14 ust. 1-2 u.s., na podstawie których dopuszczona została możliwość ustanowienia przez p.z.s. reguł określających zakres wykorzystania do celów gospodarczych tej organizacji przedmiotów będących odwzorowaniem stroju reprezentacji kraju, jak również określenia zakresu wykorzystania wizerunku członka kadry narodowej albo reprezentacji olimpijskiej w stroju reprezentacji narodowej albo reprezentacji narodowej przez p.z.s. albo PKOL. Ponadto, wyodrębnienia wymagają także reguły odnoszące się do kwestii bezpieczeństwa – zarówno uprawiania sportu, jak i organizowania masowych imprez sportowych. Te ustanawiane są z kolei na podstawie innych niż u.s. aktów prawnych w postaci u.b.i.a., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn., czy też u.bezp.ratown.gór. Kolejnym rodzajem są reguły określające warunki nadawania uprawnień potwierdzających kwalifikacje niezbędne do uprawiania danego rodzaju sportu – one są pochodną obowiązywania u.b.i.a., czy u.ż.ś. Wreszcie wyróżnić należy także innego rodzaju reguły, które z uwagi na swoją odrębność nie mogą zostać zakwalifikowane do któregośkolwiek z zaproponowanych elementów katalogu – mowa tu przykładowo o aktach stanowionych przez organizacje sportowe odnoszących się do kwestii marketingowych.

polskiego związku sportowego, przepisy międzynarodowej organizacji sportowej działającej w danym sporcie, do której należy polski związek sportowy, przepisy MKOL lub przepisy MKPar. Takie sformułowanie tego przepisu nie deleguje na PKOL oraz PKPar możliwości samodzielnego określenia w/w zakresu (w przeciwieństwie do p.z.s.), tym samym nie sposób uznać, że przepis ten określa zakres przedmiotowy ich działalności prawotwórczej.

Pierwszy rodzaj reguł – sportowy – odnosi się do „zasad uprawniania danego sportu i rywalizacji w ramach poszczególnych konkurencji, zachowania zawodników oraz innych osób bezpośrednio zaangażowanych w uprawianie sportu”¹⁴⁹⁴. W odniesieniu do definicji reguł sportowych, w doktrynie proponuje się także postrzeganie ich jako generalnych norm postępowania, które odnoszą się do zachowań, które można określić mianem uprawiania sportu i zaadresowanych do sportowców¹⁴⁹⁵. Dopuszcza się także możliwość wyodrębnienia wśród reguł sportowych reguł gry oraz ostrożności, za czym opowiada się T. Pajor¹⁴⁹⁶. Andrzej Wach uznaje, że na miano „reguł sportowych” zasługują zasady, które określają sposób uprawiania danej dyscypliny lub dziedziny sportu, przebieg walki, czy też gry zespołowej oraz także normy bezpieczeństwa, które muszą być przestrzegane w trakcie rywalizacji sportowej¹⁴⁹⁷. Na istotną kwestię uwagę zwraca E. Krześniak, który trafnie zauważa, że przeważnie, to nie p.z.s. ustanawia reguły sportowe obowiązujące w danej dyscyplinie sportu¹⁴⁹⁸. Najczęściej jest to domena międzynarodowej organizacji sportowej, do której przynależy p.z.s., albo rzadziej – wskazanej przez nią innej organizacji międzynarodowej¹⁴⁹⁹.

Praktyczna analiza reguł obowiązujących w ramach danego p.z.s., uprawnia do twierdzenia, że w istocie większość reguł sportowych obowiązujących w polskim sporcie profesjonalnym pochodzi od międzynarodowych organizacji sportowych i jest wyłącznie inkorporowana do świata polskiego sportu – odbywa się to zarówno w dyscyplinach sportu o większej¹⁵⁰⁰, jak i mniejszej¹⁵⁰¹ popularności. Istnieje także kolejna możliwość, zgodnie z którą treść przepisów sportowych ustanawianych przez p.z.s. jest obszerniejsza od regulacji pochodzącej od właściwej organizacji międzynarodowej z uwagi na fakt, że sposób uprawiania danego sportu zależy od warunków obowiązujących w danym kraju, wpływających na sposób jego uprawiania, czego przykładem są regulacje przyjmowane przez PZN w sportach

¹⁴⁹⁴ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 195.

¹⁴⁹⁵ Tak: A. Szwarz, *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977, s. 61 i n., za: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 195.

¹⁴⁹⁶ T. Pajor, *Odpowiedzialność cywilna organizatora imprezy sportowej* [w:] *Przegląd Sądowy*, nr 10, Warszawa 2002, s. 46, za: M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 195.

¹⁴⁹⁷ A. Wach, *Alternatywne formy...*, s. 30

¹⁴⁹⁸ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 223; Tak też: W. Cajsels, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 114–115

¹⁴⁹⁹ Jak ma to miejsce w przypadku światowej piłki nożnej, gdzie podmiotem uprawnionym do ustanawiania reguł sportowych jest IFAB, a więc podmiot uznany i wskazany do tego celu przez FIFA.

¹⁵⁰⁰ Zob. m.in.: IFAB, *Przepisy gry 2020/2021*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/3525-Przepisy%20Gry%202020_2021.pdf [dostęp: 29.09.2022] – treść przetłumaczonego dokumentu IFAB jest prezentowana przez PZPN jako obowiązujące przepisy gry w piłkę nożną; PZKosz, *Oficjalne przepisy gry...* – jak zostało wskazane to na 1 stronie tego dokumentu, opracowano go na podstawie tekstu zatwierdzonego przez FIBA, tym samym jest to wyłączenie tłumaczenie przepisów ustanowionych przez organizację międzynarodową; PZPS, *Oficjalne przepisy gry...* – analogicznie jak w przypadku PZKosz, także i w tym wypadku jest to tłumaczenie dokumentu przyjętego przez FIVB.

¹⁵⁰¹ PZB, *Przepisy WPA...* – PZB wskazuje jako przepisy gry obowiązujące w polskim bilardzie przepisy ustanowione przez *World Pool Association*.

zimowych. W treści Narciarskiego Regulaminu Sportowego wskazano, że „Narciarski Regulamin Sportowy (w skrócie: NRS) jest zbiorem przepisów do tyczących organizacji i przeprowadzania zawodów narciarskich w Polsce. W NRS wykorzystano postanowienia Międzynarodowego Regulaminu Zawodów Narciarskich w brzmieniu dosłownym. Wprowadzono identyczne artykuły i ich kolejność z tym, że treść została wzbogacona o dodatkowe artykuły lub podpunkty dostosowane do warunków krajowych.”¹⁵⁰².

Bezpośrednie inkorporowanie przepisów sportowych ustanowionych przez międzynarodową federację sportową stanowi jeden z wymogów narzucanych ich członkom. W treści statutów międzynarodowych federacji sportowych przewiduje się bowiem wymóg uznania przez organizacje członkowskie reguł sportowych ustanawianych przez międzynarodowe federacje sportowe albo organizacje przez nie wskazane. Jest to działanie jak najbardziej zrozumiałe, albowiem dochodzi do unifikacji uprawiania danej dyscypliny sportu na całym świecie, a tym samym w rozgrywkach międzynarodowych również obowiązują te same zasady, co w rozgrywkach krajowych, a więc konsekwentnie daną dyscypliną sportu „rządzi” jeden zestaw reguł.

Drugą grupą reguł, do stanowienia i realizacji których został upoważniony p.z.s. są reguły dyscyplinarne. Nie bez przyczyny wśród trzech rodzajów reguł stanowionych przez p.z.s. znalazły się także i reguły dyscyplinarne. Ich ustanowienie oraz następnie egzekwowanie służyć ma utrzymaniu porządku nad organizowanym współzawodnictwem sportowym. Mianem reguł dyscyplinarnych określa się w doktrynie zbiór „reguł związanych z odpowiedzialnością uczestników współzawodnictwa sportowego oraz członków p.z.s. za naruszenie reguł sportowych lub organizacyjnych oraz innego rodzaju zachowania uznane przez związek za niepożądane i naganne, a w konsekwencji penalizowane przez powołane w tym celu organy związku”¹⁵⁰³.

Ustalanie zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej w ramach współzawodnictwa organizowanego przez p.z.s. odbywa się w postaci regulaminu dyscyplinarnego¹⁵⁰⁴, o czym mowa wprost art. 45b ust. 1 u.s. Ustawodawca poszedł jeszcze dalej i zakreślił zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej¹⁵⁰⁵ oraz co najbardziej istotne – niezbędne elementy takiego

¹⁵⁰² Zob. PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt I...*; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt II...*; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt III...*; PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt IV...*

¹⁵⁰³ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 195.

¹⁵⁰⁴ Zob. m.in.: PZPN, *Regulamin dyscyplinarny*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4724-Regulamin%20Dyscyplinarny%20PZPN%2013.06.2022.pdf [dostęp: 20.08.2023]; PZKosz, *Regulamin dyscyplinarny*, https://pzkosz.pl/dokumenty/pobierz/3499/Regulamin-DyscyplinarnyPZKosz2022_06_06_22.pdf [dostęp: 20.08.2023]; PZPS, *Regulamin dyscyplinarny PZPS*, <https://www.pzps.pl/images/przepisy-dyscyplinarne-pzps-tekst-jednolity.pdf> [dostęp: 20.08.2023].

¹⁵⁰⁵ W postaci: 1) prawa do obrony; 2) dwuinstancyjności postępowania (art. 45b ust. 2 u.s.).

regulaminu¹⁵⁰⁶ oraz katalog dopuszczalnych kar¹⁵⁰⁷. Jest to jedyna sytuacja, w której ustawodawca *de facto* wpływa na treść aktu stanowionego przez p.z.s.¹⁵⁰⁸. Ustawodawca określił elementy niezbędne, które muszą zostać zawarte w treści regulaminu dyscyplinarnego, natomiast co do reszty postanowień, p.z.s. utrzymały dowolność w ich uregulowaniu. Dlatego też nie można mówić o tym, że w polski prawie sportowym występuje jednolity wzorzec regulaminu dyscyplinarnego ustanawianego przez p.z.s. – spotkać więc można regulacje bardzo obszerne i złożone, jak i bardziej skondensowane¹⁵⁰⁹.

Reguły o charakterze dyscyplinarnym nie są stanowione wyłącznie przez p.z.s. Są one domeną działalności prawotwórczej także innych omawianych organizacji sportowych. Jest to także domena działalności prawotwórczej międzynarodowych organizacji sportowych¹⁵¹⁰. Niemożliwe jest natomiast ustanawianie regulacji o charakterze dyscyplinarnym przez ligę zawodową, która z uwagi na konieczność pozostawienia po stronie p.z.s. praw wyłącznych (w tym w zakresie ustanawiania i realizacji reguł dyscyplinarnych) – nie ma prawnej możliwości stanowienia tego rodzaju przepisów. PKOL nie uchwalił własnego regulaminu dyscyplinarnego, dlatego w odniesieniu do Ruchu Olimpijskiego zastosowanie mają postanowienia Karty Olimpijskiej w tym zakresie¹⁵¹¹. PKPar określił w treści swojego statutu, że „zasady i tryb postępowania dyscyplinarnego oraz rodzaj kar określa regulamin postępowania dyscyplinarnego uchwalony przez Zarząd Komitetu”¹⁵¹², natomiast treść tego aktu nie została opublikowana przez tę organizację na stronie internetowej. Ustawodawca nie delegował na rzecz związków sportowych możliwości ustanowienia i realizacji reguł

¹⁵⁰⁶ Stosownie do art. 45b ust. 3 u.s. w regulaminie dyscyplinarnym należy określić: podmioty podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej, czyny zagrożone odpowiedzialnością dyscyplinarną, rodzaje kar dyscyplinarnych, organy dyscyplinarne i ich kompetencje oraz tryb postępowania dyscyplinarnego.

¹⁵⁰⁷ Którymi zgodnie z art. 45b ust. 5 są: upomnienie, nagana, zawieszenie, dyskwalifikacja czasowa lub dożywotnia, kara pieniężna, przeniesienie zespołu do niższej klasy rozgrywkowej, skreślenie ze związku, wykluczenie ze związku.

¹⁵⁰⁸ W związku z czym, regulamin dyscyplinarny ma tym samym charakter „mieszany”, jako że jest wydawany przez organizację sportową, ale jego minimalne wymogi zostały zawarte w treści u.s., o czym była szerzej mowa w ramach rozdziału 2.

¹⁵⁰⁹ Regulamin dyscyplinarny PZPN zawiera 62 strony, podczas gdy regulaminy dyscyplinarne ZPRP, PZKosz i PZLA zawierają odpowiednio 20, 21 oraz 27 stron.

¹⁵¹⁰ Zob. m.in.: MKOL, *Karta Olimpijska* (Rozdział 6 Środki zaradcze i sankcje, procedury dyscyplinarne i rozwiązywanie sporów); FIFA, *FIFA Disciplinary Code. 2023 edition*, <https://digitalhub.fifa.com/m/59dca8ae619101cf/original/FIFA-Disciplinary-Code2023.pdf> [dostęp: 20.08.2023]; FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 1 General Provisions* (rozdział 6 Sankcje); FIVB, *Disciplinary regulations*, https://www.fivb.com//media/2020/fivb%20corporate/fivb/legal/disciplinary%20regulations/updated/fivb%20disciplinary%20regulations%202020_20201113_clean.pdf?la=en&hash=1DC896178A886D6F148E590A3E7FCA70 [dostęp: 20.08.2023]; FIG, *Code of discipline*, https://www.gymnastics.sport/publicdir/rules/files/en_Code%20of%20Discipline%202021.pdf [dostęp: 20.08.2023].

¹⁵¹¹ MKOL, *Karta Olimpijska* (Rozdział 6 Środki zaradcze i sankcje, procedury dyscyplinarne i rozwiązywanie sporów).

¹⁵¹² § 14 ust. 2 statutu PKPar.

dyscyplinarnych, aczkolwiek odnaleźć można przykłady tworzenia własnych regulaminów dyscyplinarnych także i przez te organizacje¹⁵¹³. Należy jednakże poddać w wątpliwość zasadność podjęcia tego rodzaju aktywności prawotwórczej przez te podmioty, z tego względu, że założeniem ustawodawcy była wyłączna delegacja do uregulowania tego rodzaju zagadnień na rzecz p.z.s. Ponadto, z praktyki ich funkcjonowania wywnioskować można uchwalanie aktów wewnętrznych, w których dochodzi do określania sposobu funkcjonowania odpowiednich organów dyscyplinarnych¹⁵¹⁴, które jednakże orzekają na podstawie regulaminów dyscyplinarnych ustanawianych przez nadrzędny p.z.s. Kluby sportowe także ustanawiają wewnętrzne akty, przyjmujące *de facto* charakter dyscyplinarny, w których mogą zostać określone kary porządkowe za określone zachowanie popełnione w związku z udziałem we współzawodnictwie sportowym¹⁵¹⁵ lub poza nim¹⁵¹⁶.

Ogólnie rzecz ujmując, odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie¹⁵¹⁷ stanowi odrębne, niezwykle interesujące zjawisko, na temat którego pojawiło się wiele pozycji doktrynalnych¹⁵¹⁸. Polskie związki sportowe uprawnione są do samodzielnego uregulowania treści swoich regulaminów dyscyplinarnych oraz następnie egzekwowania tego rodzaju odpowiedzialności. Trzeba jednakże poczynić pewne zastrzeżenie, wynikające wprost z treści

¹⁵¹³ Opolski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin dyscyplinarny Opolskiego Związku Piłki Nożnej*, https://pilkaopolska.pl/wp-content/uploads/2017/07/regulamin_dyscyplinarny_ozpn_17_18.pdf [dostęp: 20.08.2023].

¹⁵¹⁴ Zob. m.in.: Warmińsko-Mazurski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin Wydziału Dyscypliny Warmińsko-Mazurskiego Związku Piłki Nożnej*, http://wmzpn.pl/pobierz/regulaminy/regulamin_wd_wmzpn.pdf [dostęp: 20.08.2023]; Okręgowy Związek Piłki Nożnej w Krośnie, *Regulamin Wydziału Dyscypliny Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Krośnie*, <https://www.ozpnkrosno.pl/pliki/regulamin-wydzialu-dyscypliny.doc> [dostęp: 20.08.2023].

¹⁵¹⁵ Przykładowo zostanie ukaranym czerwoną kartką podczas meczu. Stosownie do art. 121 §1 pkt 1 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN, klub sportowy może przeprowadzić postępowanie dyscyplinarne w stosunku do swojego zawodnika. Zgodnie z tym przepisem jedynym z organów dyscyplinarnych właściwych do orzekania w sprawach dyscyplinarnych w I instancji jest zarząd klubu lub inny organ dyscyplinarny klubu – w stosunku do własnych zawodników i działaczy piłkarskich w zakresie określonym dopuszczalnymi regulacjami regulaminu kar i nagród klubu oraz w stosunku do kibiców za przewinienia dyscyplinarne, popełnione w związku z meczem.

¹⁵¹⁶ Opuśczenie treningu bez podania powodu, nieprofesjonalne zachowanie w czasie wolnym.

¹⁵¹⁷ I nie tylko w sporcie – przy okazji analizy zagadnień dyscyplinarnych w Polsce niezbędne byłoby także uwzględnienie dorobku doktryny na temat pojęcia, zasad, instytucji oraz innych elementów współtworzących pojęcie nadrzędne, jakim jest „prawo dyscyplinarne” – zob. m.in.: J. Paśnik, *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Warszawa 2000; R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013. Powstaje też pytanie o granice odpowiedzialności dyscyplinarnej – w szczególności biorąc pod uwagę pociąganie do tego rodzaju odpowiedzialności z tytułu naruszenia zasad etycznych i moralnych (które także w sporcie występują), zob. m.in.: P. Skuczyński, *Granice odpowiedzialności dyscyplinarnej* [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000-2005*, red. P. Skuczyński, P. Zawadzki, Warszawa 2008; J. Paśnik, *Kilka refleksji o genezie i rozwoju unormowań dot. naruszenia zasad etyki zawodowej jako przestanki odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych* [w:] *Roczniki Administracji i Prawa* 2022, nr XX, z. 2: s. 205-219.

¹⁵¹⁸ Zob. m.in.: A. Szware (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, Poznań 2001; P. Józwiak, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, Poznań 2014; M. Leciak (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie aktualne problemy prawne*, Toruń 2016.

orzeczeń Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy PKOL¹⁵¹⁹. Wspomniany Trybunał wskazywał w wyroku z 3.04.2019 r. w sprawie o sygn. akt 19/S/2018¹⁵²⁰, że nie ulega wątpliwości, iż zarówno Trybunał, jak i organy dyscyplinarne p.z.s. przy wydawaniu orzeczeń dyscyplinarnych związane są Konstytucją RP. Trybunał uznał, że wprawdzie art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. określa, że p.z.s. ma wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, natomiast to wyłączne prawo nie wyłącza zastosowania przepisów prawa powszechnie obowiązującego do postępowań wewnętrznych (takich jak postępowania dyscyplinarne), z uwagi na hierarchię aktów prawnych występujących w polskim porządku prawnym. Ostatecznie, podkreślone zostało, że niezależnie od tego, że organy dyscyplinarne p.z.s. nie są organami profesjonalnymi, powinny one mimo wszystko mieć na uwadze najważniejsze reguły postępowania karnego¹⁵²¹, które znajdują zastosowanie także podczas prowadzonych postępowań dyscyplinarnych. Postępowania dyscyplinarne odbywają się dalej w ramach uznawanej autonomii sportu, natomiast należy w ich trakcie uznawać najważniejsze zasady postępowania karnego, w celu zagwarantowania osobom, w stosunku do których dane postępowanie się toczy konstytucyjnie przysługujących im praw.

Kolejnym rodzajem reguł stanowionym przez organizacje sportowe są reguły organizacyjne. Wprawdzie w treści u.s. ustawodawca delegował możliwość regulowania tego rodzaju zagadnień wyłącznie na rzecz p.z.s., natomiast każda organizacja sportowa ustanawia w ramach swojej działalności prawotwórczej akty wewnętrzne, które mają właśnie charakter „organizacyjny”. Określenie to bez wątpienia jest niezwykle szerokie i istnieje duże

¹⁵¹⁹ Na temat działalności tego podmiotu zob. więcej: K. Grabska-Luberadzka, *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu przy PKOL (TA przy PKOL)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017, s. 243-245; J. Paśnik, *Wybrane aspekty organizacji i działalności Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim* [w:] *Przegląd Prawa Publicznego*, 2020 (4), s. 23-35.

¹⁵²⁰ Wyrok Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy PKOL z 3.04.2019 r., 19/S/2018, <https://www.trybunalsport.pl/baza-orzeczen/orzeczenie-trybunalu-z-3-kwietnia-2019-r-zakaz-reformationis-in-peius-w-odwolawczym-postepowaniu-dyscyplinarnym-i1048> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁵²¹ Zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. „Przed wszystkim, TK wielokrotnie podkreślał, że konstytucyjne prawo do obrony jest nie tylko fundamentalną zasadą procesu karnego, ale także elementarnym standardem demokratycznego państwa prawnego (por. wyroki TK z: 6.12.2004 r., sygn. SK 29/04, OTK ZU nr 11/A/2004, poz. 114 oraz 19.03.2007 r., sygn. K 47/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 27.) Zakorzenienie prawa do obrony w konstytucyjnej zasadzie demokratycznego państwa prawnego powoduje, że odnosi się ono nie tylko do postępowania karnego, ale także innych postępowań toczących się w przedmiocie odpowiedzialności o charakterze represyjnym (por. wyroki TK z: 4.07.2002 r., sygn. P 12/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 50; 3.11.2004 r., sygn. K 18/03, OTK ZU nr 10/A/2004, poz. 103; 19.03.2007 r., sygn. K 47/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 27). Prawo to należy więc rozumieć szeroko: jako przysługujące każdemu od chwili wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego (w praktyce od chwili przedstawienia zarzutów) aż do wydania prawomocnego wyroku i jego wykonania” (por. wyrok TK z 3.06.2008 r., sygn. akt K 42/07).

prawdopodobieństwo, że niemalże każdy rodzaj wprowadzanych przepisów o charakterze nie-sportowym oraz nie-dyscyplinarnym, można by uznać za przepis natury organizacyjnej. W doktrynie wskazuje się, że w krąg pojęcia „reguły organizacyjne” wpisują się „reguły dotyczące sposobu urządzenia współzawodnictwa sportowego, nadania mu określonego kształtu i struktury, reguły o charakterze technicznym, pomocniczym w stosunku do reguł sportowych określających zasady samego współzawodnictwa”¹⁵²². Z kolei w ocenie E. Krześniaka, regułami organizacyjnymi ustanawianymi przez p.z.s. są w szczególności normy określające obowiązujący w danym sporcie system licencyjny¹⁵²³. W odniesieniu natomiast do podmiotów, które nie biorą prowadzą ani nie organizują współzawodnictwa sportowego, reguły o charakterze „organizacyjnym” będą sprowadzać się do określania, w jaki sposób dana organizacja bierze udział we współzawodnictwie sportowym oraz wszelkie kwestie z tym związane (*vide* kluby sportowe), czy też w jaki sposób pełnią swoje kompetencje o charakterze programowym dla ruchu olimpijskiego i paralimpijskiego (*vide* PKOL oraz PKPar). W ocenie autora niniejszej pracy, do reguł organizacyjnych stanowionych przez organizacje sportowe, należy podejść szeroko, tj. uznać, że są nimi te wszelkie reguły, które nie mają statusu reguł sportowych lub reguł dyscyplinarnych, przy czym nie świadczy to o tym, że występują wyłącznie trzy rodzaje reguł ustanawianych przez organizacje sportowe, gdyż zaprezentowany katalog uwzględnia także inne, zachowujące swoją odrębność oraz specyfikę rodzaje reguł.

W praktyce oznacza to, że będzie ich proporcjonalnie najwięcej, natomiast od stopnia profesjonalizacji danego p.z.s. zależy, jakie zagadnienia zostaną uznane za takie, które wymagają podjęcia w nich aktywności legislacyjnej w celu zapewnienia należytego przebiegu współzawodnictwa sportowego. Istnieją p.z.s., które regulują swoimi przepisami wewnętrznymi znacznie większą liczbę spraw niż inne. Uwagę zwraca także fakt kierowania swoich regulacji wewnętrznych do różnego rodzaju podmiotów – spotkać można bowiem regulacje skierowane bezpośrednio do klubów piłkarskich, ale także do zawodników, pośredników transakcyjnych (agentów sportowych), wojewódzkich związków piłki nożnej, czy też osób pełniących funkcje delegata meczowego lub kierownika ds. bezpieczeństwa. W celu ukazania możliwego zakresu ingerencji p.z.s. w sprawy związane z organizowaniem współzawodnictwa sportowego, należy wymienić uregulowane przez różne p.z.s. zagadnienia

¹⁵²² M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 195. Jako przykład reguł organizacyjnych, autorzy wskazują, że są nimi reguły dotyczące wyboru formy rozgrywek – w formie rozgrywek ligowych lub pucharowych.

¹⁵²³ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 223. W tym zakresie autor ten przywołuje także poglądy M. Gniatowskiego, *Ustawa...*, s. 79.

o charakterze organizacyjnym¹⁵²⁴ – i tak wśród nich odnaleźć można przykładowo¹⁵²⁵ następujące regulacje:

- 1) podręczniki licencyjne dla klubów Ekstraklasy¹⁵²⁶, I ligi¹⁵²⁷, II ligi¹⁵²⁸, III ligi¹⁵²⁹, IV ligi oraz niższych klas¹⁵³⁰ – a więc zbiór przepisów określających jakie warunki muszą zostać przez kluby piłkarskie spełnione w celu uzyskania licencji uprawniającej do wzięcia udziału we współzawodnictwie sportowym w danym sezonie rozgrywkowym;
- 2) odnoszące się do statusu oraz działalności delegatów meczowych¹⁵³¹ oraz sędziów piłkarskich¹⁵³²;

¹⁵²⁴ Albowiem ustawodawca nie określił ich ustawowego katalogu.

¹⁵²⁵ Katalog ten jest otwarty, albowiem realia stosunków w profesjonalnym sporcie powodują, że pojawiają się nowe profesje z nim związane i w tym zakresie istnieje szybka możliwość dezaktualizacji każdego kategorycznie określonego katalogu. Ponadto zakres przedmiotowy prawotwórstwa p.z.s. zależy także od upoważnienia organizacyjnego międzynarodowej federacji sportowej, stąd też nie jest możliwe jego wyczerpujące ujęcie. W tym zakresie pamiętać należy o tym, że zakres przedmiotowy prawotwórstwa p.z.s. może być zależny od specyfiki danego sportu – tj. przewidywać sposób korzystania ze sprzętu niezbędnego do jego uprawiania, czy też sposobu współdziałania ze zwierzętami w celu jego uprawiania. Niektóre p.z.s. wskazują wprost zestaw regulacji, jaki ma zastosowanie w danej dyscyplinie sportu, poprzez ich wyliczenie w jednym miejscu, zob. PZM, *Regulaminy i kalendarz sportu żużlowego na 2023 rok*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2023/regulaminy/01_wykaz_2023_2023.03.27_0.pdf [dostęp: 01.10.2023]; PZSS, *Zbiór regulaminów PZSS oraz zasad organizacji i przeprowadzania zawodów w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa sportowego w konkurencjach objętych programem ISSF na lata 2022-2024*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/metodyczno-szkoleniowa/poprawione-23-sierpnia-2022-zbior-regulaminow-pzss-2022-24.pdf> [dostęp: 01.10.2023]; PZSum, *Regulamin sportowy i organizacyjny PZSum na 2021 rok*, <https://www.pzsumo.org/wpcontent/uploads/2021/03/RegulaminSportowyiOrganizacyjnyPolskiegoZwi%C4%85zku-Sumo-na-rok-2021.pdf> [dostęp: 01.10.2023]. W ich treści zamieszczono wykaz regulaminów i przepisów obowiązujących mających zastosowanie w danym sporcie.

¹⁵²⁶ PZPN, *Podręcznik licencyjny dla klubów Ekstraklasy. Sezon 2022/2023 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4413Podr%C4%99cznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20Ekstraklasy%20na%20sezon%202022_2023.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵²⁷ PZPN, *Podręcznik licencyjny dla klubów I ligi. Sezon 2022/2023 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4411Podr%C4%99cznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20I%20ligi%20na%20sezon%202022_2023.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵²⁸ PZPN, *Podręcznik licencyjny dla klubów II ligi. Sezon 2022/2023 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4412Podr%C4%99cznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20II%20ligi%20na%20sezon%202022_2023.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵²⁹ PZPN, *Przepisy licencyjne dla klubów III ligi na sezon 2020/2021 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/44143402Podr%C4%99cznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20III%20Ligi%20na%20sezon%202020_2021%20i%20nast%C4%99pne.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³⁰ PZPN, *Przepisy licencyjne dla klubów IV ligi i klas niższych na sezon 2020/2021 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/44153403Podr%C4%99cznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20IV%20ligi%20i%20ni%C5%BCszych%20klas%20na%20sezon%202020_2021%20i%20nast%C4%99pne.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³¹ PZPN, *Uchwała nr V/159 z 22.05.2013 roku Zarządu PZPN w sprawie Delegatów Meczowych PZPN Szczebla Centralnego*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4790138Uchwa%C5%82a%20nr%20V159%20z%20dnia%2022%20maja%202013%20roku%20Zarz%C4%85du%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej%20w%20sprawie%20Delegat%C3%B3w%20Meczowych%20PZPN%20Szczebla%20Centralnego.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZPN, *Wytyczne dla delegatów meczowych. Wersja 3.0*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/478039962021_07_07_WYTYCZNE_DLA_DELEGAT%C3%93W_ME CZOWYCH_PZPN_wersja_3.0.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³² PZPN, *Uchwała nr VII/93 z 13.06.2022 roku Zarządu PZPN – Konwencja Sędziowska PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/4736-Konwencja_s%C4%99dziowska_PZPN.pdf [dostęp: 29.09.2022].

- 3) odnoszące się do kwestii związanych z organizacją imprez sportowych¹⁵³³, przebiegiem zawodów¹⁵³⁴ oraz infrastruktury sportowej¹⁵³⁵;
- 4) odnoszące się do kwestii rozgrywek piłkarskich w Polsce, wśród których uregulowano kwestie związane z ustaleniem regulaminu wszelkich rozgrywek prowadzonych przez PZPN¹⁵³⁶, statusem polskich piłkarzy¹⁵³⁷, organizowania rozgrywek w piłkę nożną¹⁵³⁸;

¹⁵³³ Kierownik ds. bezpieczeństwa sporządza przy okazji każdego meczu PKO BP Ekstraklasy (oraz niższych poziomów rozgrywkowych) informację o przebiegu zawodów, a w szczególności o stopniu zabezpieczenia danego meczu sportowego, której wzór został ustalony przez PZPN, zob. PZPN, *Informacja Organizatora Zawodów (IOZ) – Ekstraklasa*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/478419892017_07_01_INFORMACJA_ORGANIZATORA_ZAWOD%C3%93W_EKSTRAKLASA.DOCX [dostęp: 29.09.2022]. PZPN, *Wytyczne i dobre praktyki w zakresie infrastruktury stadionowej oraz organizacji meczów piłki nożnej. Część I. Infrastruktura stadionowa*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/48161372Wytyczne%20i%20dobre%20praktyki%20Departamentu%20Organizacji%20Imprez%20Bezpiecze%C5%84stwa%20i%20Infrastruktury%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej%20w%20zakresie%20infrastruktury%20stadionowej%20oraz%20organizacji%20mecz%C3%B3w%20pi%C5%82ki%20no%C5%BCnej%20Cz.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³⁴ PZPN, *Informacja Organizatora Zawodów...*

¹⁵³⁵ PZPN, *Wytyczne i dobre praktyki w zakresie infrastruktury...*; PZPN, *Uchwała nr IV/44 z 16.03.2022 roku Zarządu PZPN w sprawie uzgadniania projektów infrastruktury piłkarskiej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/48064536Uchwa%C5%82a%20nr%20IV%2044%20z%20dnia%2016%20marca%202022%20roku%20Zarz%C4%85du%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej%20w%20sprawie%20uzgadniania%20projekt%C3%B3w%20infrastruktury%20pi%C5%82karskiej.pdf [dostęp: 29.09.2022]. Zob. także w tym zakresie: PZPS, *Warunki gry i wyposażenia obiektu sportowego w rozgrywkach PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/rozgrywki/informacje/regulaminy-i-przepisy/1036-warunki-gry-i-wyposazenia-objektu-sportowego-2022> [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³⁶ A więc PKO BP Ekstraklasy (w tym wypadku PZPN zatwierdza projekt regulaminu rozgrywek przedstawiony przez ligę zawodową), Pucharu Polski oraz I, II i III ligi, a także rozgrywek młodzieżowych, piłki nożnej plażowej, futsalu oraz rozgrywek kobiecych.

¹⁵³⁷ PZPN, *Uchwała nr VIII/124 z 14.07.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie statusu zawodników oraz zasad zmian przynależności klubowej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4450Uchwa%C5%82a%20nr%20VIII.124%20z%2014.07.2015%20r.%20%20Status%20zawodnikow%20i%20zasady%20zmian%20przynalozno%C5%9Bci%20klubowej%20tj.%2027.02.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZPN, *Uchwała nr III/21 z 26.07.2002 roku Zarządu PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/221-Zasady%20reguluj%C4%85ce%20stosunki%20pomi%C4%99dzy%20klubem%20sportowym%20a%20zawodnikiem%20o%20statusie%20amatora.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵³⁸ PZPN, *Uchwała nr IX/140 z dnia 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (tekst jednolity)*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4909-Uchwa%C5%82a%20nr%20IX140%20z%203%20i%207%20lipca%202008%20r.%20%20organizacja%20rozgrywek%20w%20pi%C5%82ki%20no%C5%99%20nozn%C4%85%20tj.%2031.08.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZPN, *Uchwała nr XI/200 z 7.12.2018 roku Zarządu PZPN w sprawie określenia liczby zawodników cudzoziemców spoza obszaru UE występujących w meczach piłki nożnej w sezonie 2019/2020 i następnym*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4449Uchwa%C5%82a%20nr%20XI.200%20z%207.12.2018%20r.%20%20cudzoziemcy%20spoza%20UE%20tj.%2027.02.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022].

- 5) uprawniania zawodników do gry¹⁵³⁹, ekwiwalentu za wyszkolenie zawodnika¹⁵⁴⁰ oraz opłaty ryczałtowej dla klubu odstepującego zawodnika¹⁵⁴¹;
- 6) dotyczące promowania występów zawodników młodzieżowych w polskich rozgrywkach piłkarskich¹⁵⁴²;
- 7) dotyczące zasad i warunków prowadzenia zespołów przez trenerów w zawodach i rozgrywkach¹⁵⁴³;
- 8) odnoszące się do warunków zmiany przynależności klubowej przez zawodników¹⁵⁴⁴;
- 9) określające sposób używania sprzętu sportowego p.z.s.¹⁵⁴⁵;
- 10) określające sposób współdziałania ze zwierzętami w celu uprawiania sportu¹⁵⁴⁶.

Powszechnie stosowaną przez p.z.s. praktyką jest zawieranie wykazu uchwalanych przez siebie aktów wewnętrznych na swojej stronie internetowej – takie działanie natomiast jak najbardziej należy zaaprobować, gdyż treść takiej zakładki na stronie internetowej p.z.s. stanowi

¹⁵³⁹ PZPN, *Uchwała nr VI/109 z 17.07.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie szczegółowych zasad uprawniania zawodników do klubów 1. Ligi, 2. Ligi i 3. Ligi na sezon 2021/2022 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4238Uchwa%C5%82a%20nr%20VI.109%20z%20dnia%2017.07.2021-uprawnianie.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴⁰ PZPN, *Uchwała nr V/88 z 23.05.2018 roku Zarządu PZPN w sprawie określenia zasad ustalania ekwiwalentu za wyszkolenie zawodników*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4382-Uchwa%C5%82a%20nr%20V.88%20z%2023.05.2018%20ekwiwalent%20za%20wyszkolenie%20zawodnik%C3%B3w%20tj.%2029.04.2021.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴¹ PZPN, *Uchwała nr I/9 z 28.01.2019 roku Zarządu PZPN w sprawie opłaty ryczałtowej dla klubu odstepującego zawodnika*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3071Uchwa%C5%82a%20nr%20I.9%20z%2028.01.2019%20op%C5%82ata%20rycza%C5%82towa%20dla%20klubu%20odst%C4%99puj%C4%85cego.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴² PZPN, *Uchwała nr V/94 z 24.05.2016 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia regulaminu programu Pro Junior System na sezon 2016/2017 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4853-Regulamin%20PJS%2003.08.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴³ PZPN, *Uchwała nr XI/160 z 17.10.2022 roku Zarządu PZPN w sprawie licencji trenerskich uprawniających do prowadzenia zespołów uczestniczących w rozgrywkach piłki nożnej w Polsce*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/499716.KOMUNIKAT%20ZARZ%C4%84DU%2017%2010%202022.pdf [dostęp: 29.09.2022]; ZPRP, *Uchwała nr 30/13 Zarządu ZPRP z 1.09.2013 r. w sprawie zasad i warunków prowadzenia zespołów piłki ręcznej w zawodach i rozgrywkach organizowanych przez ZPRP, EHF lub IHF*, https://zprp.pl/upload/pliki/Prowadzenie%20zespolow_uchwala_zarzadu_09.13.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴⁴ ZPRP, *Regulamin zmiany barw...*; PZM, *Regulamin przynależności klubowej w sporcie żużlowym*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2024/regulaminy/2024_rpk_20231031.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹⁵⁴⁵ PZSSan, *Regulamin użytkowania sprzętu sportowego Polskiego Związku Sportu Saneczkowych*, https://www.pzssan.pl/images/inne/regulamin_sprzetowy.pdf [dostęp: 29.09.2022]; PZŻ, *Regulamin zakupu, przychodu, przechowywania oraz wydawania sprzętu w PZŻ*, <https://pya.org.pl/files/dzial-sportu/dok/regulamin-zasady-organizacyjno-finansowe-kn-pzz-zal-14-regulamin-zakupu-wydawawania-sprzetu-w-pzz.pdf> [dostęp: 29.09.2022]; PZKaj, *Zasady użyczenia i przekazywania sprzętu sportowego członkom Polskiego Związku Kajakowego przez PZKaj*, https://pzkaj.pl/dane/przepisy/2022_Zasady_uzyczenia_przekazywania.pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁵⁴⁶ PZJ, *Kodeks Postępowania z Koniem*, http://www.pzj.home.pl/PZJ_BETA/pocztakujacy/article-kodeks-postepowania-z-koniem.html [dostęp: 29.09.2022]. Reguły dotyczące postępowania z koniem są także zawierane w treści regulaminów PZJ określających zagadnienia o naturze ogólnej oraz sposób przeprowadzania zawodów sportowych, zob. PZJ, *Przepisy ogólne*, <https://pzj.pl/wp-content/uploads/2020/12/Przepisy-Ogolne-1-1-2-12-2020-CLEAN.pdf> [dostęp: 29.09.2022]; PZJ, *Wszechstronny konkurs konia wierzchowego. C. Regulamin rozgrywania zawodów krajowych* [dostęp: 01.10.2023].

niewątpliwie dla wszystkich podmiotów uczestniczących we współzawodnictwie sportowym swoisty odpowiednik „Dziennik Ustaw” p.z.s., za pomocą którego są one w stanie zapoznać się z bieżącą działalnością legislacyjną związku.

W odniesieniu do klubów sportowych, należy wskazać, że ich działalność prawotwórcza o charakterze „organizacyjnym” skupiać się będzie na określeniu praw i obowiązków swoich członków¹⁵⁴⁷ lub pracowników¹⁵⁴⁸ - analogicznie do tego jak czyni to p.z.s. w stosunku do uczestników współzawodnictwa sportowego. Założeniem pozostaje należyte uregulowanie ich codziennej działalności i nadanie jej konkretnych organizacyjnych ram prawnych. Dla tych podmiotów istotnym pozostaje, aby codzienne funkcjonowanie odbywało się w sposób należyty, dlatego też decydują się one na określenie pewnych wzorców zachowań obowiązujących wszystkie osoby podmioty, które są z klubem związane w ramach jego codziennej działalności – a w szczególności samych zawodników, którzy poza występowaniem w rozgrywkach sportowych, pełnią także rolę ambasadorów klubu na zewnątrz. Kluby sportowe mogą więc – niezależnie od przyjętej formy prawnej – regulować wewnętrznie zbiorczo następujące przykładowe¹⁵⁴⁹ zagadnienia o charakterze organizacyjnym:

- 1) zasady ogólne funkcjonowania klubu sportowego¹⁵⁵⁰, w tym m.in. sposób przeprowadzania treningów, warunki używania sprzętu sportowego, który stanowi własność klubu¹⁵⁵¹;
- 2) prawa i obowiązki zawodników występujących w klubie sportowym¹⁵⁵²;
- 3) prawa i obowiązki trenera¹⁵⁵³;
- 4) sposób wykorzystania wizerunku zawodników przy okazji działań promocyjnych klubu, czy też przy realizacji umów sponsorskich¹⁵⁵⁴;
- 5) nagrody drużynowe za osiągnięte wyniki sportowe¹⁵⁵⁵;

¹⁵⁴⁷ W przypadku klubów sportowych przyjmujących formę stowarzyszeniową.

¹⁵⁴⁸ W przypadku klubów sportowych przyjmujących formę spółki kapitałowej.

¹⁵⁴⁹ Zaprezentowany katalog ma charakter egzemplifikacyjny, jako że w zależności od stopnia profesjonalizmu klubu sportowego, może on być albo węższy albo szerszy.

¹⁵⁵⁰ Klub Sportowy Raszyn, *Regulamin Klubu Sportowego Raszyn*, https://www.ksraszyn.pl/?page_id=1295 [dostęp: 15.09.2023] (§ 1);

¹⁵⁵¹ Określany w formie „Regulaminu klubu sportowego”, który swoją treścią jest zbliżony do Statutu – z reguły taki dokument wprowadzany jest w klubach, charakteryzujących się niższym stopniem profesjonalizmu i przerzucającym ciężar odpowiedzialności za określone wycinki spraw na samych zawodników. Zob. Klub Sportowy RYUSHINKAI, *Regulamin Klubu...*; RKS Okęcie Warszawa, *Regulamin sekcji...*

¹⁵⁵² Klub Sportowy Raszyn, *Regulamin...* (§ 2). LKS Radziszowianka Radziszów, *Regulamin Klubu Sportowego Radziszowianka*, <https://radziszowianka.pl/wp-content/uploads/2020/01/Regulamin-Klubu-Radziszowianka-v.1.0.pdf> [dostęp: 15.09.2023] (§ 5 i 6); Klub Sportowy Sokół Serock, *Regulamin klubu*, <http://kssokol.serock.pl/regulamin-klubu/> [dostęp: 15.09.2023].

¹⁵⁵³ LKS Radziszowianka Radziszów, *Regulamin...* (§ 4); Klub Sportowy Sokół Serock, *Regulamin...*

¹⁵⁵⁴ Dopuszczyć należy sytuację, w której klub sportowy uchwała akt wewnętrzny, w ramach którego ustala, że każdy zawodnik jest zobowiązany do wystąpienia w reklamie/na plakacie reklamującym daną imprezę związaną z udziałem klubu.

¹⁵⁵⁵ O regulaminach kar i nagród jest przykładowo mowa w art. 121 §1 pkt 1 regulaminu dyscyplinarnego PZPN.

Regulacje o charakterze „organizacyjnym” ustanawiane przez związek sportowy nie mają swojej ustawowej podstawy prawnej, stąd też możliwość ich kreowania przez te organizacje jest pochodną upoważnienia ze strony p.z.s. W tym wypadku organizacja wyższego rzędu, jaką jest p.z.s. decyduje o tym, jakie zagadnienia o charakterze organizacyjnym regulowane są przez nie samodzielnie, a które tworzone są przez związki sportowe. Konieczność ustanawiania przez te podmioty reguł o charakterze organizacyjnym stanowi natomiast konsekwencję występowania przez nie w roli podmiotu prowadzącego i organizującego współzawodnictwo sportowe w danej dyscyplinie sportu na poziomie regionalnym. Oznacza to, że dla prowadzonych i organizowanych przez siebie rozgrywek ustanawiają one stosowne regulaminy dla zawodów seniorskich¹⁵⁵⁶ oraz młodzieżowych¹⁵⁵⁷. Stosowaną praktyką jest także określanie jakie przepisy p.z.s. mają bezpośrednie zastosowanie do tych rozgrywek¹⁵⁵⁸. Ponadto, pojawiają się przykłady regulowania innego rodzaju zagadnień o charakterze organizacyjnym, w postaci m.in. określenia warunków gry oraz wyposażenia obiektu sportowego¹⁵⁵⁹, co należy postrzegać krytycznie, gdyż tego rodzaju kwestie powinny być zunifikowane dla danej dyscypliny na terenie całego kraju przez p.z.s.¹⁵⁶⁰. Występują także związki sportowe, które odsyłają wprost we wszystkich kwestiach do przepisów nadrzędnego dla nich p.z.s., nie publikując na swojej stronie internetowej żadnych regulacji ustanowionych przez siebie¹⁵⁶¹.

¹⁵⁵⁶ Zob. m.in.: Wielkopolski Związek Piłki Ręcznej, *Regulamin rozgrywek prowadzonych przez Wielkopolski Związek Piłki Ręcznej w Poznaniu ważny od dnia 01.09.2018 r.*, <http://wzprpoznan.pl/attachments/article/9/REGULAMIN-ROZGRYWEK.pdf> [25.11.2023]; Podkarpacki Związek Koszykówki, Lubelski Związek Koszykówki, *Regulamin rozgrywek strefy podkarpacko – lubelskiej prowadzonych przez Podkarpacki Związek Koszykówki i Lubelski Związek Koszykówki w sezonie 2023/2024 r.*, https://www.podkarpackikosz.com.pl/dokumenty/pobierz/104/PZKLZKosz_Regulamin%20rozgrywek%20sezonu%2020232024_strefy%20VIII%20_zatwierdzony%2024.07.2023.pdf [dostęp: 25.11.2023]; Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Przepisy Sportowo – Organizacyjne Mazowiecko-Warszawskiego Związku Piłki Siatkowej*, <https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2023/07/Przepisy-Sportowo-Organizacyjne-MWZPS-2023-24.pdf> [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁵⁷ Zob. m.in.: Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin rozgrywek Extraligi młodziczek U-13 w piłce nożnej na sezon 2022/2023*, <http://www.mzpn.pl/wp-content/uploads/2022/09/Mlodziczki-22-23mjk-1-1.pdf> [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁵⁸ Czego przykładem jest § 2 ust. 2 Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich na sezon 2023/2024 Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej, <http://www.mzpn.pl/wp-content/uploads/2023/08/Regulamin-23-24-Naprawiony.pdf> [dostęp: 25.11.2023]. W treści tego przepisu wskazano, że rozgrywki prowadzone są na podstawie niniejszego regulaminu i terminarza rozgrywek oraz w oparciu o przepisy gry w piłkę nożną i wybrane uchwały PZPN.

¹⁵⁵⁹ Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Warunki gry i wyposażenie obiektu sportowego Mazowiecko-Warszawskiego Związku Piłki Siatkowej*, https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2023/07/009_Warunki-gry-i-wyposazenia-obiektu-sportowego.pdf [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁶⁰ Z uwzględnieniem przez p.z.s. wymogów infrastrukturalnych w zależności od poziomu rozgrywek – oczywistym jest bowiem, że wyższe wymagania powinny być stawiane klubom występującym w najwyższej klasie rozgrywkowej, a niższe tym, występującym na poziomie regionalnym.

¹⁵⁶¹ Przykładem takiego związku sportowego jest Podkarpacki Związek Piłki Ręcznej, *Dokumenty*, <https://podkarpacki.wzpr.pl/dokumenty/> [dostęp: 26.11.2023].

Zakres przedmiotowy kompetencji prawotwórczych o charakterze „organizacyjnym” ligi zawodowej jest każdorazowo zależny od postanowień umowy zawieranej pomiędzy p.z.s., a spółką zarządzającą ligą zawodową. Z uwagi na to, że są to prawa wyłączne p.z.s., nie ma prawnej możliwości przekazania lidze zawodowej ustanawiania i realizacji reguł, organizacyjnych we współzawodnictwie sportowym, natomiast jak pokazuje praktyka to liga zawodowa jest autorem projektu przepisów o fundamentalnym znaczeniu najwyższej klasy rozgrywkowej w danym sporcie¹⁵⁶². Oprócz tego, liga zawodowa odpowiada za uregulowanie wyłącznie określonego rodzaju spraw – przykładowo o charakterze marketingowym¹⁵⁶³. Z kolei analizując jedyny publicznie dostępny tekst umowy zawartej pomiędzy p.z.s., a spółką zarządzającą ligą zawodową zawartej w polskim Futsalu, można uznać, że praktycznie wszystkie uprawnienia prawotwórcze zostały pozostawione po stronie PZPN, natomiast liga została upoważniona wprost do formułowania propozycji określonego rodzaju przepisów¹⁵⁶⁴ oraz do samodzielnego wydawania zarządzeń dotyczących bieżącego prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy Futsalu, przy czym zastrzeżono wymóg ich zgodności z uchwałami organów PZPN oraz zatwierdzonymi przez PZPN przepisami dotyczącymi systemu rozgrywek oraz regulaminem rozgrywek Ekstraklasy Futsalu¹⁵⁶⁵.

Zakres przedmiotowy prawotwórstwa tej organizacji odnosić się więc będzie do zagadnień z zakresu „bieżącego prowadzenia danych rozgrywek” – można uznać więc, że jest on szeroki, natomiast w praktyce, można zastosować następującą konstrukcję, w ramach której można stwierdzić, czy dane zagadnienie pozostaje w gestii ligi zawodowej, czy p.z.s. W przypadku zaistnienia okoliczności, wymagających w ocenie ligi zawodowej wydania w stosunku do nich stosownego zarządzenia, podmiot ten powinien w pierwszej kolejności rozważyć, czy dana materia nie została już uregulowana przepisami p.z.s. Jeśli nie – powinien następnie przeanalizować, czy zagadnienie, które ma zostać uregulowane nie ma charakteru, organizacyjnego. Jeśli i ta przesłanka nie zostanie spełniona, wtedy – w zależności oczywiście od treści umowy wiążącej p.z.s. z ligą zawodową – istnieje możliwość podjęcia danej aktywności o charakterze legislacyjnym. Powyższe pozostaje natomiast problematyczne

¹⁵⁶² *Vide* omawiany na poprzednich stronach *casus* polskiej piłki ręcznej, w ramach której treść regulaminu rozgrywek Superligi opracowuje liga zawodowa, natomiast jej treść jest ostatecznie i tak zatwierdzana przez ZPRP.

¹⁵⁶³ *Vide* omawiany powyżej przykład Ekstraklasy S.A., wydającej regulaminy odnoszące się do przestrzegania przez kluby PKO BP Ekstraklasy postanowień umownych zawartych ze sponsorami ligi. Zob. także: Ekstraklasa S.A., *Standardowe zasady regulujące pracę mediów...*

¹⁵⁶⁴ W zakresie systemu rozgrywek oraz regulaminu rozgrywek Ekstraklasy Futsalu (§ 5 ust. 2 *Umowy o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu z 10.09.2015 r., zawarta pomiędzy PZPN a Fustal Ekstraklasa sp. z o.o.*).

¹⁵⁶⁵ § 5 ust. 4 *Umowy o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu z 10.09.2015 r., zawarta pomiędzy PZPN a Fustal Ekstraklasa sp. z o.o.*

z uwagi na szerokie rozumienie reguł o charakterze organizacyjnym, co znajduje swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości. Zakres przedmiotowy prawotwórstwa ligi zawodowej w odniesieniu do spraw organizacyjnych można bowiem rozpatrywać także biorąc pod uwagę ustanowione przez ten podmiot akty prawa sportowego wewnętrznego, niezależnie od nieznamomości treści umowy zawartej przez spółkę zarządzającą ligą zawodową, a danym p.z.s. Dostępne są bowiem wykazy aktów prawa sportowego wewnętrznego, które są ustanawiane wprost przez ligę zawodową, a ich analiza prowadzi do wniosku, że ligi zawodowe regulują następujące zagadnienia, które należy określić mianem „organizacyjnych”¹⁵⁶⁶:

- 1) sposób przyznawania licencji klubom sportowym¹⁵⁶⁷;
- 2) regulamin rozgrywek¹⁵⁶⁸;
- 3) zasady wyposażenia hali¹⁵⁶⁹;
- 4) zasady rozgrywania meczu¹⁵⁷⁰ oraz jego organizacji¹⁵⁷¹;
- 5) system rozgrywek¹⁵⁷².

Odnosząc się do narodowego ruchu olimpijskiego, ustawodawca określił rodzaj działalności prowadzonej przez PKOL, natomiast nie przyznał mu „ogólnej” kompetencji legislacyjnej odnoszącej się do ruchu olimpijskiego na terenie Polski, analogicznej do tej, posiadanej przez p.z.s. W związku z tym nie można przesądzać o tym, jaki konkretny zakres zagadnień został przekazany PKOL do uregulowania. Należy jednak zauważyć, że ustawodawca uznał, że PKOL powinien samodzielnie wyznaczać i realizować cele związane z ruchem olimpijskim i nie

¹⁵⁶⁶ Co z kolei jest wprost niezgodne z regulacjami u.s., stosownie do których jest to jedno z praw wyłącznych p.z.s.

¹⁵⁶⁷ Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin Postępowania Licencyjnego PGNiG Superligi 2022-2023*, <https://orlen-superliga.pl/wp-content/uploads/2022/06/Regulamin-Postepowania-Licencyjnego-PGNiG-Superligi-2022-2023.pdf> [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁶⁸ PLK S.A., *Regulamin rozgrywek PLK S.A.*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/REGULAMIN%20ROZGRYWEK%20POLSKIEJ%20LIGI%20KOSZYK%C3%93WKI%20SA.pdf [dostęp: 25.11.2023]; Ekstraliga Żużlowa sp. z o.o., *Regulamin drużynowych mistrzostw Polski (DMP)*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2024/regulaminy/2024_dmp_20231027.pdf [dostęp: 25.11.2023]; Ekstraliga Żużlowa sp. z o.o., *Regulamin organizacyjny rozgrywek DMP*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2023/regulaminy/rodmp_2023_20.01.2023.pdf [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁶⁹ PLK S.A., *Zasady wyposażenia hali na sezon 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_WYPOSAZENIA_HALI_2023_2024.pdf [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁷⁰ PLK S.A., *Zasady rozgrywania meczu w sezonie 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_ROZGRYWANIA_MECHU_2023_2024.pdf [dostęp: 25.11.2023].

¹⁵⁷¹ Ekstraklasa S.A., *Zasady organizacji meczów w ramach Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2023/2024. Wersja 1.0*, https://umpire-esa-images-production.s3.eu-central-1.amazonaws.com/de5a136b-59d1-40ce-8b51-c043a004751b/Podrecznik_Sezon_2023-2024-interaktywny_230721.pdf [dostęp: 25.11.2023], s. 249-260.

¹⁵⁷² PLS S.A., *System rozgrywek – PlusLiga [PL] sezon 2023/2024 (16 drużyn)*, https://dl.siatkarskaliga.pl/555575/attachment/a877e7/SystemRozgrywek_PL23%3A24.pdf [dostęp: 25.11.2023].

określił w żaden sposób zakresu zagadnień, podlegających jego regulacjom wewnętrznym, doszło tym samym do wyrażenia zgody na regulowanie dowolnie uznanych przez PKOL zagadnień na podstawie postanowień u.pr.stow., z uwagi na przyjętą formę prawną związku stowarzyszeń.

Wspomnienia wymaga także, że PKOL otrzymał także wyłączne prawo do używania symboliki olimpijskiej¹⁵⁷³. Realizacja tego prawa wyłącznego odbywa się natomiast przy wykorzystaniu przepisów wewnętrznych i pomimo tego, że w ramach u.s. nie przewidziano tej okoliczności bezpośrednio¹⁵⁷⁴, tak jak ma to miejsce w kontekście uregulowania zakresu wykorzystania wizerunku członka kadry olimpijskiej, to ewentualne działanie w postaci uchwalenia aktu wewnętrznego odnoszącego się do tej tematyki, należy uznać za jak najbardziej zasadne¹⁵⁷⁵.

Ogólnie rzecz ujmując, nie sposób natomiast wyodrębnić w działalności PKOL wewnętrznych aktów prawnych odnoszących się do materii związanych z organizowaniem współzawodnictwa sportowego¹⁵⁷⁶ – nie jest to zresztą bowiem cel działalności PKOL. Jego

¹⁵⁷³ Zgodnie z art. 25 ust. 3 u.s. PKOL jest wyłącznie uprawniony do używania jakiegokolwiek znaku lub innego oznaczenia, składającego się z symbolu olimpijskiego lub zawierającego symbol olimpijski oraz nazw Igrzyska Olimpijskie, Igrzyska XXX Olimpiady, Igrzyska XXXI Olimpiady, Igrzyska XXXII Olimpiady, Igrzyska XXXIII Olimpiady, Igrzyska XXXIV Olimpiady, Igrzyska XXXV Olimpiady, Komitet Olimpijski, Reprezentacja Olimpijska, Ruch Olimpijski i Karta Olimpijska.

¹⁵⁷⁴ Co można uznać za pewne przeoczenie ze strony ustawodawcy.

¹⁵⁷⁵ Wprawdzie na stronie internetowej PKOL nie można odnaleźć dedykowanej wewnętrznej regulacji prawnej poświęconej tej materii, została zawarta informacja, zgodnie z którą: „Polski Komitet Olimpijski (PKOL) jest autonomicznym, ogólnopolskim stowarzyszeniem Związków i Organizacji sportowych z siedzibą w Warszawie. Zajmuje się pełną organizacją udziału Reprezentacji Polski w Igrzyskach Olimpijskich – powołanie, zgłaszanie i zapewnienie udziału. Upowszechnia idee, zasady i wartości olimpijskie, dba o rozwój sportu kwalifikowanego, promuje sport dla wszystkich, zwalcza doping, szerzy ideę *fair play* oraz prowadzi edukację olimpijską. PKOL jako jeden z nielicznych Komitetów Olimpijskich nie posiada bezpośredniego finansowania z budżetu państwa. Działalność PKOL opiera się na środkach pozyskanych na rynku polskim od największych firm krajowych. Dzięki temu polscy Olimpijczycy mogą w komfortowych warunkach brać udział w Igrzyskach Olimpijskich – najważniejszej sportowej imprezie świata. Działalność PKOL w dużej mierze finansowana jest ze sprzedaży praw do używania marki olimpijskiej w Polsce. W związku z tym ochrona praw marketingowych jest konieczna do zapewnienia udziału Polski w światowym Ruchu Olimpijskim. Jedyne oficjalni sponsorzy i partnerzy Polskiego Komitetu Olimpijskiego lub Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego mogą sugerować powiązania z Ruchem Olimpijskim i używać marki olimpijskiej w Polsce. Pamiętaj! Polski Komitet Olimpijski ma wyłączne prawo do używania i upoważnienia do wykorzystywania marki i symboliki olimpijskiej określonej w Karcie Olimpijskiej oraz nazw „Igrzyska Olimpijskie”, „Olimpizm”, „Olimpijski” czy „Komitet Olimpijski” na terytorium Polski. Marka olimpijska to nazwy, określenia, znaki, logotypy i inne materiały związane z Ruchem Olimpijskim, Igrzyskami Olimpijskimi oraz Polską Reprezentacją Olimpijską. Wykorzystywanie marki olimpijskiej w Polsce wymaga zgody PKOL! Zabronione jest nieuprawnione korzystanie z logotypów MKOl, PKOl oraz Igrzysk Olimpijskich! Dla realizacji swoich celów statutowych, w tym rozwoju i promocji sportu, PKOl może udzielić patronatu na wydarzenie organizowane na terenie Polski, co równoznaczne jest z udzieleniem licencji na wykorzystanie logo historycznego PKOl”, zob. PKOL, *Korzystanie z logotypów PKOl, MKOl oraz Igrzysk Olimpijskich*, <https://olimpijski.pl/pkol/regulacje-i-dokumenty/zasady-korzystania-z-logotypow-pkol-mkol-oraz-io/> [dostęp: 29.07.2022].

¹⁵⁷⁶ Wynika to chociażby z prozaicznego faktu, że na stronie internetowej tego podmiotu nie sposób odnaleźć załączek analogicznych chociażby do tych, które zawarte są na stronach internetowych p.z.s. i odnoszących się do różnych rodzajów stanowiących aktów prawnych.

celem jest raczej bycie „pośrednikiem” MKOL na terenie Polski¹⁵⁷⁷ i dbanie o właściwy rozwój (polskiego) ruchu olimpijskiego¹⁵⁷⁸, niekoniecznie przy użyciu „twardych” działań w postaci np. przyznawania licencji klubom sportowym, czy też ustanawiania przepisów odnoszących się do statusu zawodników albo zmiany przynależności klubowej, ale raczej przy użyciu „miękkich” działań¹⁵⁷⁹, niewiązanych się bezpośrednio z koniecznością przyjęcia konkretnego aktu wewnętrznego. Niemniej jednak, w ten sposób PKOL pełni za pomocą swoich aktów wewnętrznych właśnie rolę „organizatorską”.

W treści swojego statutu PKOL nie określił precyzyjnie przedmiotu swojej działalności prawotwórczej, przekazując swojemu zarządowi dość ogólną kompetencję uchwalania polityki rachunkowości, regulaminów i innych regulacji, instrukcji lub polityk związanych z działalnością PKOL¹⁵⁸⁰. Powyższe oznacza – biorąc pod uwagę także niesprecyzowaną materię ustawową – że PKOL może podejmować jakiegokolwiek rodzaj działalności prawotwórczej, w ramach wykonywanych przez siebie kompetencji ustawowych. Wynika to także z przynależności PKOL do światowego ruchu olimpijskiego, na czele którego stoi MKOL – jak zostało to jednakże wskazane w ramach poprzedniego podrozdziału, MKOL formułuje dość ogólne zadania i prawa w stosunku do swoich członków, nie przekazując im jednakże bezpośrednio określonego zakresu zagadnień do samodzielnego uregulowania. W tym wypadku natomiast rola PKOL skupiać się będzie do wprowadzania takich regulacji na gruncie krajowym, których założeniem jest zapewnienie przestrzegania postanowień Karty Olimpijskiej na terenie Polski¹⁵⁸¹. Reguły te natomiast można określić mianem organizacyjnych.

Dopuszczyć należy natomiast ustanowienie szeregu aktów wewnętrznych (w postaci przykładowo w/w regulaminów), które mogłyby dotyczyć zagadnień, takich jak chociażby „Regulamin ustalania składu reprezentacji olimpijskiej”¹⁵⁸², czy też „Regulamin wykorzystania

¹⁵⁷⁷ Pierwszym z zadań, które zostały wskazane jako te, za pomocą których realizowane są cele PKOL jest „wykonywanie zadań wynikających z postanowień i zaleceń MKOL” (art. 7 ust. 1 pkt 1 statutu PKOL).

¹⁵⁷⁸ Ustawodawca nie przesądził w treści art. 24 ust. 2 u.s., że jego działania skierowane są w celu rozwoju „polskiego” ruchu olimpijskiego, uznając tym samym, że istnieje jeden ruch olimpijski na całym świecie, który jest nadzorowany przez MKOL i realizowany przez jego „podwykonawców” na terenie poszczególnych krajów.

¹⁵⁷⁹ PKOL wypełnia swoje statutowe cele w szczególności poprzez m.in.: 1) postępowanie zgodne z regułami olimpijskimi zawartymi w Karcie Olimpijskiej oraz tradycjami polskiego i międzynarodowego ruchu olimpijskiego (art. 7 ust. 1 pkt 2 statutu PKOL); 2) współpracę z p.z.s., stowarzyszeniami i klubami sportowymi, władzami publicznymi i przedsiębiorcami (art. 7 ust. 1 pkt 3 Statutu PKOL); 3) prowadzenie działalności informacyjnej, szkoleniowej oraz oświatowej a także wydawniczej i kulturalnej (art. 7 ust. 1 pkt 10 statutu PKOL).

¹⁵⁸⁰ Art. 44 pkt 11 statutu PKOL.

¹⁵⁸¹ Zgodnie z art. 6 pkt 1 statutu PKOL jednym z jego celów jest bowiem rozwój, promowanie i ochrona Ruchu Olimpijskiego w Polsce oraz propagowanie, krzewienie i upowszechnianie zasad olimpizmu, zgodnie z Kartą Olimpijską.

¹⁵⁸² Zgodnie z art. 5 ust. 5 statutu PKOL jest on wyłącznie uprawniony do ustalania składu reprezentacji olimpijskiej, natomiast z uwagi na brak informacji na temat istnienia regulacji na ten temat, należy uznać, że

symboliki olimpijskiej”¹⁵⁸³. Katalog tych zagadnień – a więc i zakres działalności prawotwórczej PKOL ograniczony jest do kwestii związanych z ruchem olimpijskim, także pomimo tego ograniczenia przedmiotowego pozostaje on bardzo szeroki i to wyłącznie od PKOL zależy uznanie danego zagadnienia jako powiązanego z organizacją ruchu olimpijskiego w Polsce, które wymaga uregulowania w drodze aktu wewnętrznego.

W przeciwieństwie do PKOL, PKPar nie został wyposażony w kompetencję prawotwórczą odnoszącą się chociażby do określonego rodzaju prowadzonych przez niego spraw. Oznacza to, że w prawie powszechnie obowiązującym nie został wyznaczony zakres spraw podlegających jego działalności prawotwórczej. Pamiętać jednak należy o tym, że stosownie do art. 26 ust. 2 u.s. PKPar ma wyłączne uprawnienie do wykorzystywania symboliki paralimpijskiej oraz nazw Igrzyska Paralimpijskie i Komitet Paralimpijski – nie została tutaj wskazana wprost kompetencja prawotwórcza odnosząca się do w/w zagadnień, przy czym, zasady wykładni funkcjonalnej uzasadniają twierdzenie, że doszło do uznania, że w gestii PKPar jest określenie sposobu wykorzystywania w/w elementów, do czego zresztą doszło, gdyż PKPar uchwalił „Zasady w zakresie używania logotypu i identyfikacji wizualnej Polskiego Komitetu Paralimpijskiego”¹⁵⁸⁴. Jednakże uznanie, że PKPar jest wyłącznie uprawniony do wykorzystywania symboliki paraolimpijskiej oraz nazw Igrzyska Paralimpijskie i Komitet Paralimpijski bez równoczesnego zaakceptowania możliwości samodzielnego uregulowania przez ten podmiot jej zakresu (na kształt regulacji wykorzystania do celów gospodarczych przez p.z.s. oraz PKOL wizerunków członków kadry narodowej i olimpijskiej), doprowadzałoby do niemożliwości realizacji tego uprawnienia. Należy także uznać, że ustawodawca wyposażając PKPar w dość ogólną kompetencję organizowania narodowego ruchu paralimpijskiego osób niepełnosprawnych, wyraża tym samym zgodę na regulowanie kwestii z tym związanych w formie aktów wewnętrznych uchwalanych na podstawie u.pr.stow., z uwagi na przyjętą formę prawną związku stowarzyszeń.

W treści statutu PKPar nie wyodrębniono określonego zakresu spraw, który PKPar uznaje za stanowiące przedmiot własnej działalności prawotwórczej. W tym zakresie posiada

uprawnienie to nie zostało sformalizowane w postaci dokumentu wewnętrznego, podczas gdy analogiczne regulaminy powoływania do reprezentacji narodowej można odnaleźć wśród aktów wewnętrznych p.z.s., zob. m.in.: PZG, *Regulamin powoływania reprezentacji narodowej w gimnastyce sportowej kobiet na lata 2017-2022*, <https://pzg.pl/pliki-do-pobrania/12476/> [dostęp: 28.09.2022]; PZSW, *Regulamin powoływania zawodników do kadry narodowej seniorów i juniorów*, <https://pzsw.org/wp-content/uploads/2018/06/za%C5%82-deskorolka.pdf> [dostęp: 28.09.2022].

¹⁵⁸³ Z uwagi na brak informacji na temat istnienia regulacji na ten temat, należy uznać, że uprawnienie to nie zostało sformalizowane w postaci dokumentu wewnętrznego.

¹⁵⁸⁴ PKPar, *Zasady w zakresie używania logotypu i identyfikacji wizualnej Polskiego Komitetu Paralimpijskiego*, <https://paralympic.org.pl/wp-content/uploads/2023/05/zasady-w-zakresie-uzywania-logotypu-i-identyfikacji-wizualnej.pdf> [dostęp: 26.08.2023].

on oczywiście podstawę ustawową i każde z jego działań – w tym to o charakterze prawotwórczym – powinno być zorientowane na organizowanie narodowego ruchu paralimpijskiego osób niepełnosprawnych. Podejmowanie działań o charakterze prawotwórczym pozostaje domeną działalności zarządu PKPar i przyjmuje treść podobną do tej, uregulowanej w treści statutu PKOL – zarządowi przyznana została kompetencja do m.in. podejmowania uchwał w sprawie działalności Komitetu w stowarzyszeniach międzynarodowych i krajowych¹⁵⁸⁵ oraz uchwalania ogólnych wytycznych do działalności członków Komitetu¹⁵⁸⁶.

Międzynarodowe organizacje sportowe także ustanawiają przepisy o charakterze organizacyjnym. O ile MKOL będzie regulował kwestie związane z szeroko pojętą organizacją Igrzysk Olimpijskich, a więc zawodów sportowych odbywających się co 4 lata, w odróżnieniu od międzynarodowych organizacji sportowych, które są zobowiązane do regulowania bieżących spraw o charakterze organizacyjnym w odniesieniu do prowadzonych i organizowanych lub nadzorowanych przez siebie rozgrywek sportowych, biorąc pod uwagę, że odbywają się one praktycznie bez dłuższych przerw pomiędzy nimi. Jako lider światowego ruchu olimpijskiego, MKOL jest uprawniony do regulowania każdego zagadnienia związanego ze światowym sportem, z wyjątkiem spraw związanych z dopingiem, które pozostają pod auspicjami WADA.

Zakres przedmiotowy jego działalności prawotwórczej o charakterze organizacyjny, jest bowiem wyznaczany samodzielnie przez tę organizację i można przede wszystkim uznać, że dotyczy on kwestii o znaczeniu programowym dla światowego sportu. O ile międzynarodowe organizacje sportowe w swojej działalności zajmują się zagadnieniami związanymi z codziennymi rozgrywkami sportowymi, takimi jak, m.in. reguły rozgrywek, czy też reguły zmiany przynależności klubowej albo uprawniania zawodników do gry, o tyle MKOL podejmuje raczej działania mające na celu koordynowanie prowadzenia działalności innych organizacji sportowych. Przy okazji omawiania zakresu spraw, jaki pozostaje w kompetencji MKOL, trzeba przede wszystkim uznać, że treść Karty Olimpijskiej sama w sobie jest odpowiedzią na pytanie, jaki jest przedmiot działalności prawotwórczej MKOL. W ramach Karty Olimpijskiej są natomiast uregulowane następujące zagadnienia:

1) kwestie związane z Ruchem Olimpijskim¹⁵⁸⁷;

¹⁵⁸⁵ § 38 pkt 12 statutu PKPar.

¹⁵⁸⁶ § 38 pkt 13 statutu PKPar.

¹⁵⁸⁷ Rozdział 1 Karty Olimpijskiej.

- 2) status prawny MKOL, jego członkowie oraz organy wewnętrzne¹⁵⁸⁸;
- 3) misja oraz rola międzynarodowych federacji sportowych¹⁵⁸⁹;
- 4) misja oraz rola narodowych komitetów olimpijskich¹⁵⁹⁰;
- 5) Igrzyska Olimpijskie – celebrowanie, organizowanie i administrowanie nimi, uczestnictwo w nich, ich program oraz protokół¹⁵⁹¹;
- 6) środki zaradcze i sankcje, procedury dyscyplinarne i rozwiązywanie sporów¹⁵⁹².

Opisane powyżej zagadnienia znalazły się w treści Karty Olimpijskiej z uwagi na ich znaczenie dla światowego ruchu olimpijskiego i tym samym są one egzemplifikacją działań prawotwórczych podejmowanych przez MKOL. W ramach jego działalności, Karta Olimpijska odgrywa najważniejszą rolę i nie jest stosowana praktyka znana międzynarodowym organizacjom sportowym, w ramach których – wprawdzie w dalszym ciągu zagadnienia najistotniejsze dla danej organizacji są określone w jej statucie – uchwalane są dziesiątki różnych wewnętrznych aktów prawnych dedykowanych poszczególnym zagadnieniom związanym z organizowanym współzawodnictwem sportowym.

Trzeba wszakże mieć na uwadze, że współczesny profesjonalny sport ewoluje, co oznacza konieczność permanentnego aktualizowania wewnętrznych regulacji organizacji sportowej, w celu dostosowania się do zmieniającego się świata sportu – czego przykładem jest chociażby pojawienie się instytucji pośredników transakcyjnych¹⁵⁹³, co zmusiło organizacje sportowe każdego szczebla¹⁵⁹⁴ do uregulowania także ich działalności¹⁵⁹⁵. Zabiegiem stosowanym przez międzynarodowe organizacje sportowe jest więc pozostawienie w ramach swoich statutów możliwie najszerszej kompetencji legislacyjnej – z reguły organizacje te zastrzegają sobie możliwość „regulowania spraw związanych z uprawianiem danej dyscypliny sportu na całym świecie”, nie ograniczając swoich kompetencji legislacyjnych do jedynie wybranych elementów współzawodnictwa sportowego. Przykładem omawianej sytuacji jest m.in. treść statutu FIBA, w ramach którego w jednym z przepisów określone zostało, że organizacja ta może wydawać zasady oraz przepisy „które są niezbędne do kontroli

¹⁵⁸⁸ Rozdział 2 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁸⁹ Rozdział 3 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁹⁰ Rozdział 4 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁹¹ Rozdział 5 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁹² Rozdział 6 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁹³ Zwanych potocznie także agentami lub menedżerami.

¹⁵⁹⁴ Także i krajowego – w tym zakresie przytaczana była odpowiednia uchwała PZPN.

¹⁵⁹⁵ Zob. m.in.: FIBA, *FIBA Internal Regulations – Book 3*, <https://www.fiba.basketball/en/Module/c9dad82f-01af-45e0-bb85-ee4cf50235b4/703844b2-fa7e-4d6d-9a20-2298ab604406> [dostęp: 30.09.2022] – rozdział 9 tego aktu prawnego został poświęcony w całości działalności agentów koszykarskich. Uprawniono także organizacje członkowskie, takie jak PZKosz do uregulowania tego zagadnienia na gruncie krajowym, jednakże uzależniono to od uprzedniego zatwierdzenia treści takich przepisów przez FIBA.

i prowadzenia gry w koszykówkę na całym świecie”¹⁵⁹⁶ natomiast w jeszcze innym przepisie zostało to dodatkowo poszerzone o uznanie „możliwości regulowania działalności koszykarskiej na całym świecie poprzez uchwalanie przepisów wewnętrznych, innych regulaminów i decyzji”¹⁵⁹⁷. Analogiczne postanowienia można odnaleźć także i w statutach innych międzynarodowych organizacji sportowych¹⁵⁹⁸. Konsekwentnie – przedmiot prawotwórstwa międzynarodowych organizacji sportowych pozostaje praktycznie niczym nieograniczony i to w ich gestii pozostaje swobodne uznawanie, czy dane zagadnienia powinny zostać uregulowane wewnętrznie przez nią.

Celem uzupełnienia powyższej analizy, należy wskazać na przykładowe rodzaje stanowionych przepisów i w tym przypadku można posłużyć się analogią do rodzajów przepisów stanowionych przez p.z.s. – tj. uznać, że od międzynarodowych organizacji sportowych pochodzą zarówno przepisy o charakterze: sportowym, organizacyjnym oraz dyscyplinarnym. Przy okazji omawiania przedmiotu prawotwórstwa p.z.s. mowa była o tym, że organizacje te przeważnie inkorporują reguły sportowe ustanawiane przez międzynarodowe organizacje sportowe, które wprowadzając jednolity zespół reguł, tym samym dokonują pożądaną unifikacji uprawiania danej dyscypliny sportu na całym świecie.

Analogicznie do p.z.s., także i w przypadku międzynarodowych federacji sportowych zakres, ilość oraz generalnie stopień sformalizowania danego współzawodnictwa sportowego nie mają jednolitego wzoru. Nie sposób omówić każdego rodzaju regulacji organizacyjnych ustanawianych przez międzynarodowe organizacje sportowe, z uwagi na fakt, że różnią się one w zależności od danej dyscypliny sportu. Istnieją jednakże pewne uniwersalne zagadnienia, które powinny znaleźć swoją regulację prawną w ramach każdej międzynarodowej organizacji sportowej i wśród nich wymienić należy przede wszystkim:

1) status zawodników¹⁵⁹⁹;

¹⁵⁹⁶ W statucie FIBA mowa jest o tym, że organizacja ta jest uprawniona do przyjmowania, formułowania, wydawania, interpretowania, wdrażania i zmieniania takich zasady oraz przepisów (w tym oficjalnych przepisów gry), które są niezbędne do kontroli i prowadzenia gry w koszykówkę na całym świecie (art. 4 lit. f statutu FIBA).

¹⁵⁹⁷ O czym mowa w art. 5 Statutu FIBA.

¹⁵⁹⁸ Czego przykładem jest chociażby art. 1.4 Konstytucji FIVB, zgodnie z którym „FIVB reguluje siatkówkę na całym świecie” oraz art. 1.4 lit. a, zgodnie z którym FIVB ustanawia i modyfikuje Oficjalne Przepisy Gry w Siatkówkę, oficjalne standardy i specyfikacje sprzętu i urządzeń do gry w siatkówkę oraz wszelkie wewnętrzne przepisy operacyjne, które muszą być stosowane, bez wyjątku, przy wszystkich okazjach, a w szczególności podczas międzynarodowych lub światowych zawodach międzynarodowych lub światowych, w tym Igrzyskach Olimpijskich, dla których FIVB ustala również system zawodów i kwalifikacji system zawodów i kwalifikacji. Innym wzorcem takich postanowień są regulacje określone w statucie FIFA, w którym podkreślono, że jednym z celów FIFA jest sporządzenie regulacji i przepisów regulujących grę w piłkę nożną i spraw pokrewnych oraz zapewnienie ich wykonania (art. 2 lit. c statutu FIFA).

¹⁵⁹⁹ Zob. m.in.: FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 3 Players and Officials*, <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> [dostęp: 30.09.2022]; FIFA, *Regulations on the Status and Transfer of Players July 2022 edition*,

- 2) zasady zmiany przynależności klubowej przez zawodników¹⁶⁰⁰;
- 3) kwestie sędziowskie¹⁶⁰¹;
- 4) kwestie antydopingowe¹⁶⁰²;
- 5) kwestie związane z prowadzonymi rozgrywkami¹⁶⁰³.

Powyższy katalog z pewnością nie wyczerpuje omawianego zagadnienia¹⁶⁰⁴, natomiast sygnalizuje najistotniejsze zagadnienia, jakie pozostają przedmiotem działalności prawotwórczej międzynarodowych organizacji sportowych. Jako przykład organizacji, w ramach której stopień formalizacji jej działań osiąga bardzo wysoki poziom należy wskazać FIFA, która grupuje wydawane przez siebie wewnętrzne akty prawne w 11 kategoriach¹⁶⁰⁵, a *FIFA Legal Handbook*¹⁶⁰⁶ zawiera aż 1255 stron.

Dla kontrastu natomiast można wskazać, że regulacje FIBA zawierają się w statucie tej organizacji oraz 6 księgach opisujących wybrane rodzaje zagadnień¹⁶⁰⁷. Jeszcze inna organizacja – *World Athletics*, podobnie jak FIBA uregulowała swoje sprawy wewnętrzne

<https://digitalhub.fifa.com/m/cb37201b05fe8f7/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-July-2022-edition.pdf> [dostęp: 30.09.2022]; FIVB, *Sports regulations. Volleyball*, https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%20sports%20regulations_clean%20version_website_19062022.pdf?la=en&hash=1AD8D66287BEACB0C594AF5AE5A8A5FC [dostęp: 30.09.2022] (rozdział 1).

¹⁶⁰⁰ FIFA, *Regulations on the Status...*

¹⁶⁰¹ FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 3 Players and Officials*;

¹⁶⁰² Zob. m.in.: FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 4 Anti-Doping*, <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book4/anti-doping.pdf> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁶⁰³ FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 2 Competitions*, <https://www.fiba.basketball/en/Module/85132837-66aa-4ff3-a063-8cdf44ea14d/af6105e1-fac3-4456-8430-ee55ed3d2196> [dostęp: 30.09.2022]; FIVB, *Event regulations. Volleyball*, <https://www.fivb.com/-/media/2020/fivb%20corporate/fivb/legal/event%20regulation/updated/fivb%20event%20regulations%20202020201113clean.pdf?la=en&hash=6406948D18B0915DA35E8DC9725D47AD> [dostęp: 30.09.2022]; World Athletics, *Competition rules. Book C – C1.1*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=117e4572be074f6ea7345b878420e525.pdf&urlslug=C1.1%20-%20Competition%20Rules> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁶⁰⁴ Międzynarodowe federacje sportowe regulują w drodze aktów prawa sportowego wewnętrznego takie zagadnienia związane z organizowaniem i prowadzeniem współzawodnictwa sportowego jak m.in.: kwestie wymogów, jakie stawia się naświetleniu rozgrywek sportowych na stadionach, zob. UEFA, *UEFA Stadium Lighting Guide 2023*, <https://documents.uefa.com/r/UEFA-Stadium-Lighting-Guide-2023-2023-Online> [dostęp: 01.10.2023].

¹⁶⁰⁵ Dotyczące następujących zagadnień: 1) meczów oraz rozgrywek; 2) FIFA jako organizacji; 3) piłki nożnej kobiecej; 4) kwestii medycznych; 5) kwestii związanych z rozwojem piłki nożnej; 6) wpływu FIFA na społeczeństwa; 7) kwestii prawnych; 8) decyzji podejmowanych przez FIFA; 9) kwestii komercyjnych; 10) kwestii technicznych oraz 11) kwestii technologii oraz innowacji w piłce nożnej, zob. FIFA, *Official documents*, <https://digitalhub.fifa.com/m/8222fe0e3964060/original/FIFA-LEGAL-HANDBOOK-EDITION-SEPTEMBER-2022.pdf> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁶⁰⁶ A więc podręcznik najistotniejszych regulacji wewnętrznych przyjętych przez tę organizację, zob. FIFA, *FIFA Legal Handbook. Edition September 2022*, <https://digitalhub.fifa.com/m/8222fe0e3964060/original/FIFA-LEGAL-HANDBOOK-EDITION-SEPTEMBER-2022.pdf> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁶⁰⁷ FIBA, *Document library*, <https://www.fiba.basketball/documents#tab=b1506ff3-8ed5-4367-9cae-dc3e448a922f> [dostęp: 30.09.2022]. Zagadnieniami tymi są: 1) przepisy ogólne; 2) przepisy dotyczące rozgrywek; 3) przepisy dotyczące zawodników oraz sędziów; 4) przepisy antydopingowe; 5) przepisy odnoszące się do nadzoru nad „zonami”, a więc poszczególnymi kontynentami w ramach FIBA; 6) przepisy dotyczące koszykówki 3x3.

z podziałem na omawiane zagadnienia – i tak wśród 4 ksiąg¹⁶⁰⁸, w których zawierają się najważniejsze regulacje dla światowej lekkoatletyki znajdują się łącznie 23 różne wewnętrzne akty prawne poświęcone odrębnym zagadnieniom.

Czwartą grupą zagadnień, które można zakwalifikować do grona materii regulowanych przez organizacje sportowe jest określenie zakresu wykorzystania do celów gospodarczych p.z.s. przedmiotów będących odwzorowaniem stroju reprezentacji kraju oraz wykorzystania wizerunku członka kadry narodowej albo reprezentacji olimpijskiej w stroju reprezentacji narodowej albo reprezentacji narodowej przez p.z.s. albo PKOL. Odróżnienie tego rodzaju regulacji od przepisów mających charakter „organizacyjny” stanowi konsekwencję podejścia ustawodawcy do tego zagadnienia. Doszło bowiem do uregulowania ich w formie odrębnej jednostki redakcyjnej, co oznacza, że zamierzeniem ustawodawcy było rozróżnienie ich od grona reguł organizacyjnych, do których podchodzi się w bardzo szeroki sposób. Polskie związki sportowe ustanawiają regulacje na podstawie omawianej, delegacji ustawowej¹⁶⁰⁹, natomiast PKOL ograniczył się w tym zakresie do opublikowania na swojej stronie internetowej „Informacji dotyczących wykorzystywania Wizerunku Uczestników podczas XXIV Zimowych Igrzysk Olimpijskich (Igrzyska)”¹⁶¹⁰. W jego treści mowa jest o tym, że są w nim uwzględnione zapisy „Regulaminu wykorzystywania wizerunku Członka Polskiej Reprezentacji Olimpijskiej przyjętego przez Polski Komitet Olimpijski”, przy czym jego treść nie została opublikowana na stronie internetowej tej organizacji sportowej.

Kolejnym, piątym zakresem spraw podlegających prawotwórstwu organizacji sportowych są zagadnienia związane z bezpieczeństwem uprawiania sportu, w tym zarządzania obiektami/terenami, na których uprawiany jest sport oraz bezpieczeństwem organizowania masowych imprez sportowych. Mowa w tym zakresie jest o wszelkiego rodzaju aktach ustanawianych przez organizacje sportowe na podstawie aktów prawnych, przewidujących wymóg zapewnienia określonych warunków bezpieczeństwa w odniesieniu do danego rodzaju aktywności sportowej, którymi są: regulamin strzelnicy, ogólne zasady bezpieczeństwa w sportach strzeleckich, regulamin imprezy masowej, regulamin obiektu (terenu), zasady korzystania z wyznaczonego obiektu wodnego (regulaminu obiektu wodnego), zasady korzystania ze zorganizowanych terenów narciarskich.

¹⁶⁰⁸ Dotyczących: 1) Konstytucji *World Athletics*; 2) Samej organizacji, jaką jest *World Athletics*; 3) Prowadzonych rozgrywek; 4) Integralności oraz spraw dyscyplinarnych, zob. *World Athletics, Book of rules*, <https://www.worldathletics.org/about-iaaf/documents/book-of-rules> [dostęp: 30.09.2022].

¹⁶⁰⁹ PZN, *Regulamin. Prawa i obowiązki zawodników PZN...* (§ 7); PZJ, *Regulamin powoływania...* (§ 12); PZLA, *Regulamin korzystania z wizerunku członka kadry narodowej...* (§ 5).

¹⁶¹⁰ PKOL, *Informacje dotyczące...*

Szóstym wyodrębnionym zakresem spraw regulowanych przez akty prawotwórstwa organizacji sportowych są kwestie związane z nadawaniem uprawnień potwierdzających kwalifikacje niezbędne do uprawiania danego rodzaju sportu. Są one określone w treści u.b.i.a.¹⁶¹¹ oraz u.ż.ś.¹⁶¹². W treści obu tych aktów prawnych, ustawodawca przewidział wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji do uprawiania odpowiednio sportów strzeleckich oraz turystyki wodnej (a więc w rozumieniu u.ż.ś. prowadzenia statków przeznaczonych do uprawiania sportu lub rekreacji)¹⁶¹³. Wyodrębnienie to dotyczy dyscyplin sportu, w których niezbędne jest osiągnięcie konkretnego poziomu zaawansowania w zakresie wiedzy i umiejętności, który to poziom dopiero warunkuje możliwość bezpiecznego uprawiania tych dyscyplin. O ile uprawianie sportu jest co do zasady aktywnością wolną od reglamentacji prawnej (tak długo jak nie odbywa się ono pod auspicjami organizacji sportowej funkcjonującej w ramach struktury organizacyjnej sportu), tak w tym zakresie, uzależnienie możliwości rozpoczęcia uprawiania sportów strzeleckich oraz turystyki wodnej od posiadania kwalifikacji stwierdzających posiadaną wiedzę oraz zapoznanie się z zasadami bezpieczeństwa obowiązującymi w tych sportach, należy uznać za działanie słuszne z punktu widzenia zapewniania przez ustawodawcę bezpieczeństwa publicznego.

Wreszcie, ostatnią wyodrębnioną grupą zagadnień podlegających prawotwórstwu organizacji sportowych są te, które w ocenie autora nie mogą zostać zakwalifikowane do którejś z powyżej wyodrębnionych problematyk. Pojemność tejsze klasyfikacji zależna jest niewątpliwie od podejścia do reguł o charakterze „organizacyjnym” – w razie przyjęcia założenia, że każda reguła ustanawiana przez organizację sportową, która nie ma charakteru dyscyplinarnego albo sportowego, ma tym samym charakter organizacyjny, prowadzioby do niemożności wyodrębnienia także i tego wyszczególnienia. Istnieją natomiast takie rodzaje materii, które budzą trudność z przyporządkowaniem ich do zaprezentowanego zestawienia. Mowa tu w szczególności o regulacjach mających charakter akcesoryjny do prowadzonego lub organizowanego współzawodnictwa sportowego, a więc takich, które nie tylko nie mają charakteru sportowego, ani dyscyplinarnego, ale także nie mogą zostać za uznane za zbliżone charakterem do tych o charakterze organizacyjnym. Mowa tu więc o regulacjach takich jak uchwalony przez Ekstraklasę S.A. „Regulamin Marketingowy”¹⁶¹⁴, w treści którego opisane

¹⁶¹¹ PZSS, *Regulamin egzaminów stwierdzających posiadanie kwalifikacji...*

¹⁶¹² PZŻ, *Instrukcja Polskiego Związku Żeglarskiego nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów...*

¹⁶¹³ Sposób wydawania dokumentów potwierdzających posiadanie tych kwalifikacji został uregulowany w aktach wewnętrznych organizacji sportowych, które były przytaczane na wcześniejszych stronach.

¹⁶¹⁴ Por.: Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin marketingowy dla klubów Orlen Superligi na sezon 2023/2024*, https://orlensuperliga.pl/wpcontent/uploads/2023/08/Zalacznik_1_Regulamin_Marketingowy_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023].

zostały zasady regulujące pracę zespołów marketingowych, *branding* stadionowy oraz warunki techniczno-produkcyjne niezbędne do realizacji kontraktów marketingowych i przeprowadzenia transmisji z Rozgrywek o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2021/2022¹⁶¹⁵. Aktami o podobnym charakterze są także regulacje określające sposób współdziałania z mediami (w treści których określane jest przykładowo ustawienie kamer podczas zawodów sportowych)¹⁶¹⁶, czy też regulaminy określające, jakie elementy mogą zostać zawarte na koszulce klubu występującego w rozgrywkach ligi zawodowej¹⁶¹⁷. Ich treść nie odnosi się bezpośrednio do przebiegu samego współzawodnictwa sportowego – nie określa on reguł gry, kwestii dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej, ani reguł organizacyjnych (takich jak: określenia, jacy zawodnicy mogą brać udział w zawodach sportowych). Przykładem takich aktów prawa sportowego wewnętrznego są także te określające sposób działania wewnętrznych organów sądowniczych danej organizacji sportowej¹⁶¹⁸, czy też odnoszące się do współdziałania uczestników współzawodnictwa sportowego z wybranymi podmiotami (przykładowo w postaci pośredników transakcyjnych/agentów sportowych¹⁶¹⁹).

¹⁶¹⁵ Ekstraklasa S.A., *Regulamin Marketingowy. Zasady regulujące pracę zespołów marketingowych, branding stadionowy oraz warunki techniczno-produkcyjne niezbędne do realizacji kontraktów marketingowych i przeprowadzenia transmisji z Rozgrywek o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2021/2022*, https://umpire-esa-images-production.s3.eu-central-1.amazonaws.com/1/documents/Regulamin_Marketingowy_2021-22.pdf [dostęp: 28.09.2022]. Zob. także: PLK S.A., *Zasady marketingowe – sezon 2023/2024*, [https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_MARKETINGOWE_2023-24\(1\).pdf](https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_MARKETINGOWE_2023-24(1).pdf) [dostęp: 01.10.2023].

¹⁶¹⁶ Zob., Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin medialny dla klubów Orlen Superligi na sezon 2023/2024*, https://orlensuperliga.pl/wp-content/uploads/2023/08/Zalacznik_2_Regulamin_Medialny_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023]; PLK S.A., *Zasady współpracy z mediami na sezon 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY%20WSP%20C3%93%C5%81PRACY%20Z%20MEDIAMI%202023-24.pdf [dostęp: 01.10.2023]; Ekstraklasa S.A., *Załącznik nr 3 do Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2023/2024 Regulamin Medialny*, https://umpireesaimagesproduction.s3.eucentral1.amazonaws.com/de5a136b59d140ce8b51c043a004751b/Podrecznik_Sezon_2023-2024-interaktywny_230721.pdf [dostęp: 01.10.2023], s. 90-121.

¹⁶¹⁷ Zob. Orlen Superliga sp. z o.o., *Manual strojów na sezon 2023/2024*, https://orlen-superliga.pl/wp-content/uploads/2023/08/Zalacznik_4_Manual_Strojow_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023]; Ekstraklasa S.A., *Załącznik nr 2 do Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2023/2024 Regulamin Strojów Meczowych*, https://umpireesaimagesproduction.s3.eucentral1.amazonaws.com/de5a136b59d140ce8b51c043a004751b/Podrecznik_Sezon_20232024interaktywny_230721.pdf [dostęp: 01.10.2023], s. 73-89.

¹⁶¹⁸ PZPN, *Uchwała nr III/39 z 9.10.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN*, [https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4258REGULAMIN%20PSP%20PZPN%20\(OBOWI%20C4%84ZUI%20C4%84CY%20OD%20DNIA%209.10.2021%20R.\)](https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4258REGULAMIN%20PSP%20PZPN%20(OBOWI%20C4%84ZUI%20C4%84CY%20OD%20DNIA%209.10.2021%20R.)).pdf [dostęp: 29.09.2022].

¹⁶¹⁹ PZPN, *Uchwała nr III/42 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie współpracy z pośrednikami transakcyjnymi...*; ZPRP, *Uchwała nr 36/17 Zarządu ZPRP z 1.09.2017 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Agenta Piłki Ręcznej*, <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2017/09/Uchwa%20C5%82a-nr-36-w-sprawie-zatwierdzenia-Regulaminu-Agenta-Pi%20C5%82ki-R%20C4%99cznej.pdf> [dostęp: 29.09.2022]; ZPRP, *Regulamin agenta piłki ręcznej*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2020/06/Regulamin-Agenta-Pilki-Recznej_nowelizacja_20.06.2020.pdf [dostęp: 29.09.2022].

Regulacje o tym charakterze odznaczają się więc takimi odmiennosciami, że zasługują one na osobne wyodrębnienie.

4. Charakter prawny prawotwórstwa organizacji sportowych

4.1. Powszechnie obowiązujący

Charakter aktów prawa powszechnie obowiązującego sprowadza się do tego, że w ich treści reguluje się sytuację prawną wszelkich możliwych kategorii adresatów – mowa tu o więc o wszystkich osobach fizycznych i prawnych, organach państwowych oraz instytucjach i organizacjach publicznych i prywatnych¹⁶²⁰. Rodzaje źródeł prawa, którym przyznaje się miano aktów prawa powszechnie obowiązującego zostały precyzyjnie określone w treści art. 87 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia, natomiast na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego. Wprawdzie w doktrynie wskazuje się, że katalog ten nie jest wyczerpujący i powinien zostać uzupełniony także o inne akty prawne, o których mowa w treści Konstytucji RP¹⁶²¹, jednakże z punktu widzenia tematyki niniejszej dysertacji należy tą okoliczność wyłącznie zasygnalizować, albowiem regulacje organizacje sportowe nie są wymienione wprost w jej treści. Konstytucyjny katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego jest zamknięty zarówno w ujęciu podmiotowym, jak i przedmiotowym. Tym samym istota zamkniętego katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego przejawia się w tym, że prawo powszechnie obowiązujące „może być stanowione tylko w formach przewidzianych w Konstytucji i tylko przez podmioty, którym Konstytucja wyraźnie przyznaje kompetencje do wydawania takich aktów prawa.”¹⁶²².

¹⁶²⁰ J. Boć [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 155. Pogląd ten podzielił także TK w wyroku z 01.12.1998, K 21/98, OTK 1998/7/116.

¹⁶²¹ Mowa o: 1) rozporządzeniach z mocą ustawy, które są wydawane przez Prezydenta RP w okresie stanu wojennego, gdy Sejm nie jest w stanie zebrać się na posiedzenie (art. 234 Konstytucji RP); 2) układach zbiorowych pracy, o których mowa w art. 59 ust. 2 Konstytucji RP; 3) zasadach prawa międzynarodowego, nieratyfikowanych umowach międzynarodowych i prawotwórczych uchwałach organizacji międzynarodowych. Zob. Z. Szeliga, *Źródła prawa w Konstytucji RP z 2 IV 1997 r.* [w] *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2005, s. 11–12. M. Wiącek uzupełnia powyższy katalog także o: 4) prawo stanowione przez organizację międzynarodową (art. 91 ust. 3 Konstytucji RP) oraz 5) regulaminy Sejmu i Senatu (art. 112 i 124 Konstytucji RP), M. Wiącek [w:] *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, red. M. Safjan, R. Bosek, Warszawa 2016, s. 67.

¹⁶²² M. Wiącek [w:] *Konstytucja...*, s. 66; zob. także: Wyrok TK z 28.6.2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.

Pierwsze ujęcie – podmiotowe – polega na „wyszczególnieniu w Konstytucji organów władzy publicznej i społecznych podmiotów władzy, którym przysługują kompetencje prawotwórcze.”¹⁶²³. Takimi podmiotami z pewnością nie są organizacje sportowe, z prostego względu, że nie zostały one wymienione wprost w Konstytucji RP.

W zakresie drugiego z nich, tj. „zamknięcia przedmiotowego”, sprowadza się ono do enumeratywnego wymienienia, które z aktów prawnych w polskim systemie prawnym mogą korzystać z takiego statusu. W ocenie TK „analiza konstytucji, a zwłaszcza jej rozdziału III, potwierdzona wyżej przedstawionymi poglądami ekspertów, nie pozostawia wątpliwości, że ustrojodawca w sposób w pełni zamierzony i jednoznacznie wyrażony, przyjął w konstytucji przedmiotowo i podmiotowo zamknięty system źródeł prawa powszechnie obowiązującego.”¹⁶²⁴. Powyższe twierdzenie stanowi element uzasadnienia wyroku wydanego przy okazji rozważania charakteru prawnego uchwał Rady Polityki Pieniężnej oraz zarządu Narodowego Banku Polskiego. TK dostrzegał fakt, że w swojej działalności Narodowy Bank Polski musi posługiwać się określonymi instrumentami prawnymi, w ramach których dochodzi do stanowienia przez ten organ przepisów prawa skierowanych do banków komercyjnych. TK rozstrzygał natomiast charakter przyjmowanych przez Narodowy Bank Polski przepisów m.in. na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z 29.08.1997 o Narodowym Banku Polskim¹⁶²⁵. W ramach swoich rozważań TK zdecydowanie opowiedział się za zamkniętym katalogiem źródeł prawa powszechnie obowiązującego, uzasadniając to w następujący sposób: „uznanie, że organy NBP takie kompetencje (>do stanowienia aktów prawa powszechnie obowiązującego – M.Sz<) jednak posiadają, niezależnie od tego, że nie znajduje uzasadnienia w tekście ustawy zasadniczej, musiałoby prowadzić do odrzucenia >zamkniętego< systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, niweczyłoby więc reformatorski zamysł ustrojodawcy i przez to naruszałoby wartości, które legły u podstaw konstytucji”¹⁶²⁶. Taka koncepcja była właśnie przedstawiana przy okazji prac nad Konstytucją RP – K. Działocha wskazywał, że system źródeł prawa powinien mieć dwa podsystemy i obejmować zarówno źródła prawa powszechnie obowiązującego, jak i akty prawa wewnętrznego, tym samym wykluczając możliwość stanowienia aktów normatywnych, które w katalogu źródeł prawa powszechnie

¹⁶²³ K. Miaskowska-Daszkiewicz, S. Serafin, B. Szmulik, *Zarys prawa administracyjnego*. 4 wydanie, Warszawa 2017, s. 28.

¹⁶²⁴ Wyrok TK z 28.6.2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.

¹⁶²⁵ Tekst jedn.: Dz. U. z 2022, poz. 2025.

¹⁶²⁶ Wyrok TK z 28.6.2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141.

obowiązującego by nie mieściłyby się oraz równocześnie nie odpowiadałyby cechom aktów prawa wewnętrznego¹⁶²⁷.

Pomimo przedstawionego stanowiska TK, pojawiają się głosy w doktrynie, odnoszące się do „zamknięcia” katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Marcin Dąbrowski wskazuje wprost, że „katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego jest szerszy, niż wynikałoby to z literalnego brzmienia art. 87”, co wynika z okoliczności, że poza rozdziałem III Konstytucji RP zawarte zostały inne przepisy, które „zawierają regulacje dotyczące aktów prawa powszechnie obowiązującego”¹⁶²⁸. Andrzej Jackiewicz z kolei zauważa, że katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego jest „niedomknięty”, przedstawiając równocześnie swoje wątpliwości dotyczące uznania aktów prawa miejscowego, uchwał organizacji międzynarodowych oraz układów zbiorowych pracy za akty należące do tego katalogu¹⁶²⁹. Autor ten wychodzi także poza sam system prawa stanowionego i kieruje uwagę na inne źródła prawa w postaci prawa naturalnego, prawa zwyczajowego, czy też zasad prawa międzynarodowego¹⁶³⁰.

W doktrynie pojawiła się także propozycja, która została przedstawiona przez M. Kuleszę. Autor zauważa, że obok aktów prawotwórczych, wypełniających konstytucyjne wymogi przewidziane dla źródeł prawa, wyróżnić należy także tzw. „przepisy administracyjne”¹⁶³¹. Autor wyjaśniał to założenie z punktu widzenia funkcjonowania władz, organów oraz instytucji administracji publicznej. W jego ocenie, nie byłoby możliwe ich należyte funkcjonowanie, polegające na wykonywaniu swoich zadań, bez równoczesnej możliwości ustanawiania tzw. „przepisów administracyjnych powszechnego obowiązywania”. W tym rozumieniu autor ten rozróżniał przepisy wykonawcze w odniesieniu do ustaw, którym przyznawał on przymiot „źródeł prawa” od przepisów administracyjnych, które nazywał „aktami prawnymi” wydanymi na podstawie upoważnienia typu kompetencyjnego, jako przykład wskazując statut. Wreszcie, trzecią grupę przepisów wyróżnianych przez M. Kuleszę stanowiły „przepisy administracyjne, które nie mają ani charakteru policyjnego, ani nie są to też przepisy >wykonawcze< (należące do kategorii źródeł ustawodawczych), w powyższym

¹⁶²⁷ Wypowiedz K. Działochy [w:] Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, 1996, nr 21, s. 116.

¹⁶²⁸ M. Dąbrowski, *Źródła prawa powszechnie obowiązującego w Konstytucji z 1997 r.: katalog zamknięty czy otwarty?* [w:] *Studia Prawnoustrojowe*, nr 3, Olsztyn 2004, s. 97, 106.

¹⁶²⁹ A. Jackiewicz, *Uwagi na temat „niedomknięcia” źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.* [w:] *Prawo, parlament i egzekutywa we współczesnych systemach rządów: księga poświęcona pamięci Profesora Jerzego Stembrowicza*, red. S. Bożyk, Białystok 2009, s. 69.

¹⁶³⁰ Tamże, s. 69.

¹⁶³¹ M. Kulesza, „*Źródła prawa*” i przepisy administracyjne w świetle nowej konstytucji [w:] *PiP*, nr 2, 1998, s. 13.

ściśłym sensie tego słowa.”¹⁶³². Wśród nich autor wyróżnia m.in. uchwały samorządów zawodowych, czy też przepisy „w zakresie władztwa zakładowego i wiele innych”¹⁶³³. Podkreśla natomiast równocześnie, że ich podstawą jest kompetencja administracyjna, przypisana przez ustawodawcę organowi administracyjnemu, którymi natomiast organizacje sportowe nie są.

Konsekwentnie, w ocenie H. Izdebskiego oraz wspomnianego M. Kuleszy zamknięcie systemu źródeł prawa może odnosić się jedynie do prawotwórstwa w ścisłym jego sensie (tj. ustawodawstwa oraz źródeł pochodnych), ale nie może odnosić się do czynności własnych władz administracyjnych, które oparte są na udzielonej przez ustawę kompetencji, a także do aktów stosowania prawa (a więc aktów administracyjnych), także o charakterze generalnym, które podejmowane są przez upoważnione do działania w danej materii organy administracji publicznej¹⁶³⁴.

Konstytucyjny katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego jest katalogiem zamkniętym, co oznacza, że każdy akt prawny niewymieniony w treści art. 87 ust. 1 oraz ust. 2 Konstytucji RP nie może korzystać z miana źródła prawa powszechnie obowiązującego – co stanowi konsekwencję jego zamknięcia w ujęciu przedmiotowym. Na temat dokonania takiego wnioskowania *a contrario* w omawianym kontekście szerzej pisze M. Dąbrowski, który krytykuje tym samym nazywanie konstytucyjnego katalogu źródeł prawa „półotwartym” albo „niezamkniętym”¹⁶³⁵.

Tym samym, w konsekwencji, skoro w konstytucyjnym katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego nie można odnaleźć aktów prawnych pochodzących od organizacji sportowych, to jest to egemplifikacja zamknięcia przedmiotowego w/w katalogu. Ponadto, z uwagi na to, że w treści Konstytucji RP nie wyposażono organizacji sportowych w kompetencję prawotwórczą, to należy uznać, że ich działalność prawotwórcza nie posiada charakteru powszechnie obowiązującego. W ten sposób przejawia się z kolei zamknięcie

¹⁶³² M. Kulesza pisze: „To są te >właściwe< przepisy administracyjne, o których zapomniała Konstytucja: zarządzenia licznych urzędów centralnych wydawane w ramach określonych ustawami kompetencji tych organów, zarządzenia Ministra Łączności w sprawie emisji znaczków pocztowych, uchwały Komisji Kwalifikacyjnej do Służby Cywilnej, uchwały Państwowej Komisji Wyborczej, Dyrektora Archiwów Państwowych itp., zarządzenia w sprawie ustanowienia rezerwatu przyrody, wiele przepisów stanowionych przez NBP, ZUS, uchwały samorządów zawodowych (mające znaczenie prawotwórcze dla osób wykonujących dany zawód – por. art. 17 Konstytucji), przepisy kolejowe, lotnicze, wodne itp., przepisy z zakresu normalizacji, miar i wag, techniczno-budowlane, sanitarne i in., liczne statuty i przepisy organizacyjne, przepisy w zakresie władztwa zakładowego i wiele innych. Podstawą ich jest kompetencja administracyjna, przypisana przez ustawodawcę organowi administracyjnemu. Na pewno warto podjąć próbę uczynienia porządku w tym, naturalnym zresztą, bałaganie. Porządek musi być jednak robiony mądrze, a nie za pomocą gilotyny, M. Kulesza, „Źródła...”, s. 16.

¹⁶³³ Tamże, s. 16.

¹⁶³⁴ H. Izdebski, M. Kulesza, *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2003, s. 229-230.

¹⁶³⁵ M. Dąbrowski, *Źródła...*, s. 106.

katalogu źródeł prawa w ujęciu podmiotowym. Istotne pozostaje także to, że upoważnienie do wydawania aktów o charakterze powszechnie obowiązującym wymaga każdorazowo istnienia wyraźnego przepisu kompetencyjnego wskazanego w treści Konstytucji RP¹⁶³⁶. W tym zakresie odnotować należy wyrok TK z 16.1.2007 r.¹⁶³⁷, w którym odnosił się on do kwestii niemożności domniemywania kompetencji normodawczych, wskazując, że „brak stanowiska ustawodawcy w jakiejś sprawie, przejawiający się w braku lub nawet tylko nieprecyzyjności upoważnienia, musi być interpretowany jako nieudzielenie w danym zakresie kompetencji normodawczej. Upoważnienie nie może opierać się na domniemaniu objęcia swym zakresem materii w nim niewymienionych”.

Na potwierdzenie powyższych twierdzeń, w omawianym kontekście należy przytoczyć wyrok SN z 14.09.2009 r.¹⁶³⁸, w treści którego SN orzekł wprost, że „przyjęte na podstawie delegacji z art. 26 ust. 3 ustawy z 1996 r. o kulturze fizycznej uchwały PZPN nie mieszczą się w kategorii źródeł powszechnie obowiązującego prawa określonych w art. 87 i 91 Konstytucji RP.”. Wprawdzie w omawianej sprawie rozważane były przepisy współtworzące poprzednio obowiązujący stan prawny, to orzeczenie to w dalszym ciągu zachowuje aktualność, z uwagi na tożsamość regulacji odnoszących się do kompetencji prawotwórczych p.z.s. na podstawie u.k.f. z 1996 r. z regulacjami obecnymi zawartymi w treści u.s. Skoro natomiast doszło do uznania przez TK, że regulacje p.z.s. – a więc naczelnej organizacji sportowej dla polskiego sportu, której kompetencje (także te o charakterze prawotwórczym) oraz charakter prawny zostały określone w sposób najbardziej szczegółowy – należy uznać, że uzasadnienie niniejszego wyroku TK należy odnieść także do aktów stanowionych przez inne organizacje sportowe. Na gruncie obecnie obowiązującej u.s. oprócz p.z.s., wyłącznie PKOl został uprawniony do stanowienia „przepisów”, których charakter nie został przez ustawodawcę bezpośrednio określony. Konsekwencją powyższego, jest konieczność uznania, że wszelkiego rodzaju przepisy dotyczące współzawodnictwa sportowego pochodzące od organizacji sportowych i nie będące realizacją delegacji ustawodawcy w którejś z ustaw tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto* nie stanowią przepisów prawa powszechnie obowiązującego.

Poszukując innych źródeł inspiracji, w omawianym zakresie warto także przytoczyć wyrok TK z 18.02.2004 r.¹⁶³⁹, w treści którego uznane zostało, że „akty korporacji

¹⁶³⁶ M. Wiącek [w:] *Konstytucja...*, s. 66.

¹⁶³⁷ Wyrok TK z 16.1.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, Nr 1, poz. 3.

¹⁶³⁸ V CSK 148/09, LEX nr 627244.

¹⁶³⁹ Wyrok TK z 18.02.2004 r., P 21/02, OTK-A 2004/2/9.

zawodowych, zgodnie z założeniami konstytucyjnego systemu źródeł prawa (czego zainteresowane korporacje nie kwestionują) nie są źródłami prawa powszechnie obowiązującego. Z tego właśnie powodu określenie przesłanek ingerencji w sferę wolności i praw osób fizycznych, zewnętrznych wobec korporacji, nie może być przekazane do samoistnego unormowania w regulacjach typu wewnątrz korporacyjnego, o charakterze regulaminowym. Zasady i dyrektywy tam zawarte adresowane być winny wyłącznie do organów bądź do innych podmiotów podległych władztwu korporacji”. Z jednej strony doszło więc do potwierdzenia, że akty prawne pochodzące od organizacji przybierających korporacyjną formę organizacyjną – co ma miejsce także w odniesieniu do organizacji sportowych, o czym szerzej była mowa w rozdziale III – nie mogą w żadnym przypadku zostać uznane za akty prawne o charakterze powszechnie obowiązującym, ale dodatkowo podkreślona została zależność, że tego rodzaju organizacje nie mogą kierować zasad do podmiotów niepodległych ich władztwu, co pozostaje istotne w kontekście omawianych „osób podporządkowanych”, które nie nawiązują bezpośrednio żadnego stosunku prawnego z organizacją sportową, ale przykładowo z jej członkiem. Ponadto, uwagę zwraca fakt, że to samorządy zawodowe posiadają ustrojową kompetencję dla swojego funkcjonowania w postaci art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, a ustrojodawca dodatkowo zastrzegł, że ich funkcjonowanie zostanie określone w formie ustawy, czego w odniesieniu do organizacji sportowych nie uczynił. Organizacje sportowe to nie korporacje zawodowe, a podmioty prywatnoprawne, które nawiązują szereg stosunków o charakterze cywilnoprawnym, jednakże zastrzegają po swojej stronie także i kompetencje prawotwórcze odnoszące się do innego rodzaju podmiotów (*vide* „osoby podporządkowane”).

W odniesieniu natomiast do charakteru prawnego aktów prawnych stanowionych przez międzynarodowe organizacje sportowe, wskazać należy, że Karta Olimpijska oraz statuty międzynarodowych organizacji sportowych - które wywierają bezpośredni wpływ na prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego na terenie Polski – to nie ratyfikowane umowy międzynarodowe, określone w art. 91 ust. 1 Konstytucji RP¹⁶⁴⁰. Nie są to bowiem akty prawne, których jedną ze stron jest samo państwo – nie są też one bezpośrednich ich interesariuszami. Wspomniane akty prawne nie odnoszą się do wzajemnych relacji pomiędzy państwami, ale same w sobie kształtują pewne pożądane kategorie zachowań w międzynarodowym sporcie w celu ich ujednolicenia. Tym samym, skoro nie są one zawierane pomiędzy państwami – nie można mówić o ich ratyfikacji, a więc niemożliwym jest

¹⁶⁴⁰ Tak też: W. Sanetra, *Zmiana klubu sportowego przez sportowca w świetle polskiego prawa* [w:] *Tzw. sprawa Bosmana z polskiej perspektywy*, red. A. Szwarc, Poznań 2006, s. 81.

ich inkorporowanie do katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, jako jednego z ich elementów.

Ich treść – pomimo nieposiadania charakteru aktów prawa powszechnie obowiązującego ma jednakże wpływ na jego bezpośrednie brzmienie w odniesieniu prawa sportowego powszechnie obowiązującego. Polski ustawodawca uwzględnia regulacje wewnętrzne międzynarodowych organizacji sportowych, przykładowo w zakresie określenia uprawnień PKOL. Zgodnie z art. 27 ust. 3 Karty Olimpijskiej narodowe komitety olimpijskie mają wyłączne prawo do reprezentowania swoich krajów na Igrzyskach Olimpijskich oraz na regionalnych, kontynentalnych i światowych wielodyscyplinowych zawodach sportowych organizowanych pod patronatem MKOl. Ponadto, każdy Narodowy Komitet Olimpijski jest zobowiązany do uczestnictwa w Igrzyskach Olimpiady poprzez wysłanie swoich zawodników. Gdyby natomiast doszło do nieuwzględnienia przez polskiego ustawodawcę tego postanowienia Karty Olimpijskiej i przekazania go innej krajowej organizacji sportowej – przykładowo p.z.s. – mogłoby dojść do niedopuszczenia polskich sportowców do udziału w Igrzyskach Olimpijskich oraz w regionalnych, kontynentalnych i światowych wielodyscyplinowych zawodach sportowych organizowanych pod patronatem MKOl, do czego biorąc pod uwagę współczesne znaczenie sportu – żadne państwo nie chciałoby dopuścić.

W tym zakresie należy przytoczyć i zaaprobować w pełnej rozciągłości także twierdzenia J. Foksa, który pisał, że: „w ujęciu *stricte* formalnoprawnym prawo stanowione przez organy międzynarodowych organizacji sportowych (np. statuty, regulaminy, uchwały) ma walor wyłącznie norm wewnątrzorganizacyjnych, których adresatami są członkowie danej organizacji lub podmioty związane z nią stosunkami prawnymi o innym charakterze (np. zawodnicy lub sędziowie). Ze względu na swój charakter akty prawne stanowione przez międzynarodowe organizacje sportowe nie mają mocy źródeł prawa powszechnie obowiązującego, zarówno krajowego porządku prawnego państwa, na terytorium którego organizacja ma swoją siedzibę, jak i porządków prawnych innych państw”.¹⁶⁴¹

Powyższe rozważania dotyczyły możliwości uznania za akty prawa powszechnie obowiązującego regulacji organizacji sportowych, które odnosiły się wprost do uczestników współzawodnictwa sportowego albo osób jakkolwiek z nim powiązanych (przykładowo, pośredników transakcyjnych/agentów sportowych, którzy nie są ani zawodnikami, ani trenerami, a pomimo tego ich sytuacja prawna we współzawodnictwie sportowym pozostaje przedmiotem regulacji organizacji sportowej). Mowa jest więc o wszystkich rodzajach regulacji

¹⁶⁴¹ J. Foks, *Prawo krajowe a prawo międzynarodowe w sporcie - casus Polska* [w:] *Sport Wyczynowy*, 2006, nr 1-2, str. 76.

typu *stricte* sportowego, organizacyjnego, dyscyplinarnego oraz wszelkich innych, które obowiązują osoby fizyczne i prawne i które zostały szczegółowo omówione przy okazji rozważań na temat możliwości uznania aktów stanowionych przez organizacje sportowe jako posiadającego charakter prawa wewnętrznego.

W następnej kolejności rozważyć trzeba charakter prawny aktów wydawanych na podstawie u.b.i.a., u.ż.ś., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór. które kierowane są do nieograniczonego grona odbiorców w tym znaczeniu, że potencjalnie każda osoba może stać się ich adresatem, bez obowiązku nawiązania z organizacją sportową żadnego rodzaju relacji prawnej w odniesieniu do współzawodnictwa sportowego. Trzeba bowiem rozróżnić rodzaj stosunku prawnego, jaki jest nawiązywany pomiędzy osobami fizycznymi i prawnymi biorącymi czynny udział we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez daną organizację sportową, a przykładowo stosunek prawny zawierany pomiędzy osobą fizyczną wkraczającą na teren sportowej imprezy masowej organizowaną przez daną organizację sportową. Dlatego też, poniżej mowa jest w tym zakresie bez wątpienia o aktach prawnych, które zawierają postanowienia o charakterze zarówno generalnym, jak i abstrakcyjnym, tak jak akty prawa powszechnie obowiązującego.

Regulacje wymienione na poprzednich stronach niniejszej dysertacji, które stanowią realizację przez organizacje sportowe nałożonych na nie obowiązków określonych w treści u.b.i.a., u.ż.ś., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór. mają inny cel, niż regulacje *stricte* odnoszące się do współzawodnictwa sportowego. Ich założeniem jest bowiem albo wykonywanie pewnych kompetencji w imieniu państwa w ramach prywatyzacji zadań publicznych – *vide* określanie sposobu weryfikacji posiadania odpowiednich kwalifikacji i wiedzy do uprawiania sportów strzeleckich oraz wodnych oraz nadawanie uprawnień tymże osobom. Oprócz tego, dotyczą one kwestii związane *stricte* z bezpieczeństwem na wybranych obiektach, a więc w tym zakresie mają one zabarwienie publicznoprawne.

Krąg adresatów regulacji odnoszących się do uzyskiwania uprawnień w sportach strzeleckich i wodnych jest nieograniczony - są nimi wszystkie osoby, które zmiierzają do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim i wodnym, co wymaga od nich zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach.

W odniesieniu do aktów organizacji sportowych odnoszących się do kwestii związanych z bezpieczeństwem na danych obiektach, w postaci: regulaminu strzelnicy, ogólnych zasad bezpieczeństwa w sportach strzeleckich, regulaminu imprezy masowej,

regulaminu obiektu (terenu), zasad korzystania z wyznaczonego obiektu wodnego (regulaminu obiektu wodnego), zasad korzystania ze zorganizowanych terenów narciarskich – są one kierowane do nieograniczonego grona odbiorców, albowiem – aby im podlegać – ich odbiorca musi przykładowo po prostu pojawić się na danym terenie¹⁶⁴², nie tylko w celu uprawiania sportu. Rozważyć należy powszechny charakter tychże aktów pochodzących od organizacji sportowych. Przykładowo, w doktrynie pojawia się koncepcja odnosząca się do charakteru prawnego regulaminu imprezy masowej oraz regulaminu obiektu (terenu), zgodnie z którą: „Regulaminy te nie są wydawane przez podmioty konstytucyjnie upoważnione do stanowienia aktów powszechnie obowiązujących i nie mają formy wskazanej dla tych aktów w Konstytucji RP. Nie ulega równocześnie wątpliwości, że zawierają one normy o charakterze generalnym i abstrakcyjnym”¹⁶⁴³. Podobnie wygląda sytuacja w odniesieniu do kręgu adresatów regulacji odnoszących się do uzyskiwania uprawnień w sportach strzeleckich i wodnych, który także jest nieograniczony - są nimi wszystkie osoby, które zmierzają do uprawiania sportów o charakterze strzeleckim i wodnym, co wymaga od nich zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach.

Generalność aktu sprowadza się do tego, że adresat danej normy prawnej jest określony przez wskazanie określonej cechy lub cech rodzajowych¹⁶⁴⁴. W odniesieniu do wszystkich z w/w aktów wydawanych na podstawie u.b.i.a., u.ż.ś., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn. oraz u.bezp.ratown.gór. adresaci tych regulacji są określani właśnie w ten sposób, co należy ukazać na konkretnych przykładach:

- 1) w treści regulaminu strzelnicy mowa jest przykładowo o „korzystających ze strzelnicy”, albo „osobach towarzyszących”¹⁶⁴⁵;
- 2) treść „Ogólnych zasad bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim” dotyczy „osób przebywających na strzelnicy”¹⁶⁴⁶;
- 3) treść „Regulaminu egzaminów stwierdzających posiadanie kwalifikacji niezbędnych do uprawiania sportu strzeleckiego”, który określa warunki uzyskania tzw. „patentu strzeleckiego” dla wnioskodawców, posiadających określone cechy rodzajowe¹⁶⁴⁷;

¹⁶⁴² Co jest możliwe zarówno drogą lądową, jak i morską.

¹⁶⁴³ M. Drózd, *Ustawa...*, s. 68. Autor powołuje się w tym zakresie na wyrok TK z 12.7.2001 r.

¹⁶⁴⁴ Wyrok TK z 10.02.2015 r., SK 50/13, OTK-A 2015/2/12.

¹⁶⁴⁵ KSS „Sokół”, *Regulamin strzelnicy...* (art. 1 ust. 1 pkt 2 oraz art. 3).

¹⁶⁴⁶ PZSS, *Ogólne zasady...* (§ 2 ust. 1).

¹⁶⁴⁷ W postaci: 1) ukończenia 18 – tego roku życia; 2) przynależności wnioskodawcy do klubu posiadającego licencję klubową PZSS, minimum od 3 miesięcy od dnia zarejestrowania w bazie PZSS; 3) zarejestrowania udziału wnioskodawcy w egzaminie za pośrednictwem Portalu PZSS; 4) złożenia prawidłowo wypełnionego wniosku o nadanie patentu strzeleckiego, potwierdzonego przez: a) uprawnionego lekarza, stwierdzającego brak

- 4) treść „Instrukcji PZŻ nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie”, która określa jakie zaświadczenia i dokumenty są wymagane do posiadania przez „zdających”¹⁶⁴⁸;
- 5) treść regulaminu obiektu sportowego dotyczy m.in. jego „użytkowników”, a więc przykładowo „osoby fizycznej, bez względu na wiek, korzystającej ze Stadionu, posiadającej stosowny identyfikator lub inny dokument wydany przez Cracovię uprawniający do wejścia na teren Stadionu”¹⁶⁴⁹;
- 6) treść regulaminu wydarzenia sportowego mającego charakter imprezy masowej odnosi się m.in. do „uczestników imprezy”, a więc „osób fizycznych, bez względu na wiek, uczestniczących w imprezie masowej”¹⁶⁵⁰;
- 7) treść zasad korzystania z wyznaczonego obiektu wodnego (regulaminu obiektu wodnego) reguluje zasady zachowania „osób korzystających z obiektu”¹⁶⁵¹;
- 8) treść zasad korzystania ze zorganizowanych terenów narciarskich (które mogą być także stanowione przez organizacje sportowe) odnosi się do „osób uprawiających narciarstwo lub snowboarding”¹⁶⁵² oraz „osób trzecich”¹⁶⁵³;

Z kolei w odniesieniu do abstrakcyjności aktów – dotyczy ona „przedmiotu normy określającego należne zachowanie się adresata. Przedmiotem normy prawnej winna być klasa zachowań się, nie zaś konkretne zachowanie się adresata. Konsekwencją abstrakcyjności

przeciwwskazań zdrowotnych do uprawiania strzelectwa, b) kierownika klubu stwierdzającego przynależność wnioskodawcy do klubu należącego do PZSS od co najmniej 3 miesięcy oraz uczestnictwo wnioskodawcy w szkoleniu wstępnym (§ 7 pkt 1-4), PZSS, *Regulamin egzaminów...*

¹⁶⁴⁸ Do których należą: 1) dokument tożsamości; 2) ważna legitymacja szkolna/studencka (w przypadku osób, które ukończyły 18. rok życia i uiściły opłatę ulgową za egzamin); 3) a) w sytuacji gdy osoba dopuszczona do egzaminu uiści opłatę ulgową za egzamin, a nie okaże ważnej legitymacji szkolnej/studenckiej, nie jest dopuszczana do egzaminu lub, za zgodą KE, uiszcza brakującą kwotę na rachunek bankowy PZŻ, b) potwierdzenie uiszczenia brakującej kwoty jest załączane do dokumentacji egzaminacyjnej, c) w przypadku braku zaksięgowania na rachunku bankowym PZŻ brakującej kwoty w ciągu 7 dni od dnia egzaminu jej koszt pokrywa podmiot, który złożył wniosek o przeprowadzenie egzaminu i jest odpowiedzialny za obsługę części procesu egzaminacyjnego, 3) pisemna zgoda rodziców lub opiekunów prawnych na uprawianie turystyki wodnej w przypadku osób małoletnich, zawierająca co najmniej imię, nazwisko i datę urodzenia rodzica/opiekuna prawnego, imię, nazwisko i datę urodzenia osoby małoletniej oraz datę i podpis rodzica/opiekuna prawnego, wg przykładowego wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do niniejszej instrukcji, 4) dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań stażowych tj. odbycie co najmniej dwóch rejsów morskich w łącznym czasie co najmniej 200 godzin żeglugi (w przypadku egzaminu na patent jachtowego sternika morskiego), 5) potwierdzenie uiszczenia opłaty egzaminacyjnej (odpowiednia adnotacja na liście obecności lub potwierdzenie przelewu) (rozdział V ust. 8), PZŻ, *Instrukcja Polskiego...*

¹⁶⁴⁹ MKS Cracovia, *Regulamin korzystania ze stadionu MKS „Cracovia” SSA przy ul. Kaluży 1 w Krakowie* (§ 2 pkt 4) https://cracovia.pl/filesapp/file_333/REGULAMIN_OBIEKTU_MKS_CRACOVIA_SSA.pdf [dostęp: 23.08.2023].

¹⁶⁵⁰ MKS Cracovia, *Regulamin imprez masowych organizowanych na terenie stadionu MKS „Cracovia” SSA przy ul. Kaluży 1 w Krakowie* (§ 2 pkt 7), https://cracovia.pl/files-app/file_333/Regulamin_imprezy_masowe.pdf [dostęp: 23.08.2023].

¹⁶⁵¹ Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny...* (§1 ust. 6).

¹⁶⁵² Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka S.A., *Regulamin korzystania...* (§ 2 pkt 4).

¹⁶⁵³ Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka S.A., *Regulamin korzystania...* (§ 2 pkt 5).

normy jest (...) - to, że nie ulega umorzeniu czy «skonsumowaniu» poprzez jednorazowe zastosowanie¹⁶⁵⁴. Abstrakcyjność jest cechą każdego z w/w aktów, z tego względu, że dotyczą one czynności powtarzalnych – określają pewien rodzaj zachowania, który niezbędny jest, aby określona osoba mogła albo dążyć do uzyskania określonego rodzaju uprawnień albo w sposób zgodny z regulaminem uczestniczyć w danym wydarzeniu sportowym albo przebywać na wybranym terenie związanym z uprawianym przez siebie sportem.

Mateusz Dróżdź podkreśla także, że postanowienia regulaminu imprezy masowej „mają charakter wewnętrzny i nie stanowią aktów powszechnie obowiązujących. Regulamin nie jest także aktem prawa miejscowego. Jego postanowienia nie mogą być sprzeczne z przepisami obowiązującego prawa, w tym np. z umowami międzynarodowymi ratyfikowanymi przez Rzeczpospolitą. W przypadku gdy naruszają one treść danego aktu prawa powszechnie obowiązującego, to nie obowiązują one uczestnika imprezy masowej.”¹⁶⁵⁵. Z poglądem tym należy się zgodzić i odnieść go także do pozostałych analizowanych aktów pochodzących od organizacji sportowych – z uwagi na okoliczność niewłączenia tych aktów do kategorii aktów prawa powszechnie obowiązującego, nie mogą one być określane tym mianem, przy czym równocześnie nie można odmówić im generalnego i abstrakcyjnego charakteru, co zostało uzasadnione powyżej. W tym zakresie – konstytucyjny zamknięty katalog źródeł prawa jest zjawiskiem nieodzwoiercedlającym rzeczywistości, gdyż nie obejmuje on aktu, który wprawdzie nie pochodzi od naczelnego organu państwa, naczelnego i centralnego organu administracji, ani organu administracji rządowej w województwie, czy organu j.s.t.¹⁶⁵⁶ ale stanowi realizację ustawowej kompetencji przez organizację prawa prywatnego i obejmuje nieograniczoną grupę potencjalnych adresatów. Tym samym, uznać można wszystkie z przywołanych regulacji za przypominające swoim charakterem „przepisy administracyjne” opisywane przez M. Kuleszę, z tym zastrzeżeniem, że nie można uznać je wprost za odmianę „przepisów administracyjnych”, gdyż nie pochodzą one od władz, organów oraz instytucji administracji publicznej, a „wyłącznie” od organizacji prywatnoprawnych, natomiast są one aktami o charakterze generalnym i abstrakcyjnym i w tym zakresie mają one cechy aktów powszechnie obowiązujących, niezależnie od faktu ich nieuwzględnienia w katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego w art. 87 Konstytucji RP. W polskim prawie istnieją także inne przykłady aktów prawnych, które chociaż nie są wymienione wprost w treści art. 87

¹⁶⁵⁴ Postanowienie TK z 14.12.1999 r., U 7/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 170.

¹⁶⁵⁵ M. Dróżdź, *Ustawa...*, s. 68. Analogicznie: C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2020, s. 114.

¹⁶⁵⁶ W myśl rozróżnienia źródeł prawa ze względu na organ je stanowiący, zob. K. Miaskowska-Daszkiewicz [w:] *Zarys...*, s. 27.

Konstytucji RP, a które posiadają cechy źródeł prawa powszechnie obowiązującego – jako ich przykłady M. Dąbrowski wymienia: „1) regulaminy Sejmu i Senatu; 2) inne uchwały Sejmu; 3) niektóre uchwały Rady Ministrów; rozporządzenia z mocą ustawy; 4) ustawy zmieniające Konstytucję; 5) akty prawne NBP; 6) układy zbiorowe pracy; 7) akty prawne stanowione przez organizacje międzynarodowe i jej organy; 8) umowy zawierane pomiędzy Radą Ministrów a związkami wyznaniowymi”¹⁶⁵⁷. Ten katalog mógłby zostać uzupełniony także i o regulacje stanowione przez organizacje sportowe na podstawie ustaw tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*. Konsekwencją obowiązywania przykładowo regulaminu imprezy masowej jest także możliwość poniesienia sankcji przez osoby nieprzestrzegające tychże przepisów, czego przykładem jest możliwość poniesienia odpowiedzialności karnej za niewykonanie polecenia porządkowego lub wezwania, wydanego na podstawie niniejszej ustawy przez służby porządkowe lub służby informacyjne, w czasie i w miejscu imprezy masowej¹⁶⁵⁸.

4.2. Wewnętrznie obowiązujący

Charakterystyka źródeł prawa wewnętrznie obowiązującego polega na tym, że zawarte w nich normy kierowane są wyłącznie do jednostek organizacyjnych, które są podległe organowi wydającemu akty o takiej właściwości, o czym przesądza art. 93 ust. 1 Konstytucji RP. Tym samym, zakres ich obowiązywania jest ograniczony¹⁶⁵⁹ i w konsekwencji nie mogą one stanowić podstawy prawnej działania państwa w stosunku do obywatela, co oznacza m.in., że nie mogą one stanowić podstawy prawnej do wydania decyzji administracyjnej (o czym z kolei jest mowa w art. 93 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP). Jest to sposób na zapobieżenie sytuacji, w której na podstawie prawa wewnętrznie obowiązującego można by unormować sytuację prawną uczestnika stosunku administracyjnoprawnego w inny sposób niż wynikający z treści przepisów prawa powszechnie obowiązującego, a więc m.in. ustaw czy rozporządzeń¹⁶⁶⁰. Na powyższą okoliczność uwagę zwracał w swoim orzecznictwie TK, który uznał wprost, że „sytuacja prawna obywatela (oraz wszelkich podmiotów pozostających poza >władzą organizacyjną< organu wydającego akt normatywny) może być regulowana tylko w drodze aktów prawa powszechnie obowiązującego”¹⁶⁶¹. Już na tym etapie widać, że odniesieniu do

¹⁶⁵⁷ M. Dąbrowski, *Źródła prawa...*, s. 94.

¹⁶⁵⁸ Art. 54 ust. 1 u.b.i.m.

¹⁶⁵⁹ L. Garlicki, *Polskie...*, Warszawa 2022, s. 144.

¹⁶⁶⁰ A. Bałaban, *Akty normatywne wewnętrznie obowiązujące* [w:] *Konstytucyjny system źródeł prawa*, red. A. Szmyt, Warszawa 2005, s. 101.

¹⁶⁶¹ Wyrok TK z 9.11.1999 r., K 28/98, OTK 1999/7/156.

funkcjonowania organizacji sportowych sytuacja prezentuje się odmiennie, gdyż kreują one w sposób jednostronny sytuację prawną osób fizycznych i prawnych pozostających poza ich strukturą organizacyjną sportu, która – mając na uwadze powyższe twierdzenia TK – powinna być regulowana wyłącznie w drodze aktów prawa powszechnie obowiązującego.

Ponadto, akt prawa wewnętrznego musi mieć swoją ustawową podstawę prawną. Lech Garlicki podnosi, że ustawa musi określać ogólną kompetencję danego organu do wydawania aktów prawa wewnętrznego, a jedyny wyjątek w tym zakresie stanowią uchwały Rady Ministrów, które jak podkreśla w/w autor „mogą być stanowione w ramach konstytucyjnych kompetencji tego organu”¹⁶⁶². Podstawa do wydawania aktów prawa wewnętrznego nie musi jednakże wynikać wprost z konkretnego przepisu upoważniającego. Taką podstawę może stanowić także ogólna kompetencja przekazana przez ustawodawcę danemu organowi do regulowania zakresu spraw, albo – co podniósł TK w wyroku z 14.04.2014 r.¹⁶⁶³ – przepis, który wyznacza zadania lub funkcje danego organu. W przytoczonym wyroku TK podkreślał, że „porównanie powyższych, sąsiadujących ze sobą przepisów konstytucyjnych (art. 92 i 93 Konstytucji – M.Sz.) wskazuje, że ustrojodawca przewidział dla zarządzeń, jako aktów prawa wewnętrznego, luźniejszą determinację ustawową niż w odniesieniu do aktów prawa powszechnie obowiązującego. Nie jest bowiem wymagane, aby podstawą ustawową zarządzenia była >szczegółowe upoważnienie<, tak jak w przypadku rozporządzenia, ani aby treść zarządzenia była ściśle wyznaczona przez ustawę, w ten sposób, że zarządzenie miałyby być wydawane >w celu wykonania ustawy<, tak jak rozporządzenie lub akt prawa miejscowego”. TK podzielił tym samym stanowisko przedstawione przez S. Wronkowską oraz M. Zielińskiego, zgodnie z którym akty prawa wewnętrznego stosownie do par. 134 r.z.t.p.¹⁶⁶⁴ muszą mieć podstawę prawną, chociaż może ona przybierać różną postać¹⁶⁶⁵. Wyżej wymienione trzy wymagania, które musi spełniać akt wewnętrzny zostały potwierdzone także w orzecznictwie TK¹⁶⁶⁶.

W treści art. 93 ust. 1 Konstytucji RP jako akty prawne wewnątrznie obowiązującego wskazano wyłącznie uchwały Rady Ministrów oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i ministrów. Należy jednakże wskazać, że w odróżnieniu od katalogu źródeł prawa

¹⁶⁶² L. Garlicki, *Polskie...*, s. 145.

¹⁶⁶³ U 8/13, OTK-A 2014/4/39.

¹⁶⁶⁴ Według tego przepisu podstawą wydania uchwały i zarządzenia jest przepis prawny, który: 1) upoważnia dany podmiot do uregulowania określonego zakresu spraw; 2) wyznacza zadania lub kompetencje danego podmiotu.

¹⁶⁶⁵ S. Wronkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej z dnia 20 czerwca 2002 r.*, Warszawa 2012, s. 270.

¹⁶⁶⁶ Por.: wyrok TK z 28.10.2014 r., K 8/14, OTK-A 2014/9/105; wyrok TK z 10.03.2015 r., P 38/12, OTK-A 2015/3/29.

powszechnie obowiązującego, tego katalogu nie należy traktować jako zamkniętego¹⁶⁶⁷. Wynika to przede wszystkim z uznania przez sam TK, że „(...) system aktów prawa wewnętrznego ma – w przeciwieństwie do systemu aktów będących źródłami prawa powszechnie obowiązującego – charakter systemu otwartego (...) Trzon tego systemu stanowią akty wymienione w art. 93 ust. 1, ale nie ma konstytucyjnego zakazu, by przepisy ustawowe upoważniały także inne podmioty do stosowania zarządzeń czy uchwał bądź też nawet aktów inaczej nazwanych, ale też odpowiadających charakterystyce aktu o charakterze wewnętrznym”¹⁶⁶⁸. Oznacza to wprost dopuszczenie otwarcia systemu aktów prawa wewnętrznego w aspekcie podmiotowym oraz przedmiotowym¹⁶⁶⁹.

Obecny stan prawny umożliwia więc wydawanie aktów prawa wewnętrznego przez każdy organ władzy publicznej, przy czym warunkiem ich wydania jest występowanie jednostek organizacyjnie mu podporządkowanych oraz posiadanie ustawowej kompetencji do wydawania takich aktów¹⁶⁷⁰. Ma to na celu umożliwienie aparatowi państwa bardziej sprawnego funkcjonowania i wobec ograniczonego zasięgu obowiązywania, nie stanowi to zagrożenia dla ochrony praw i wolności jednostki¹⁶⁷¹. Akty prawa wewnętrznego obowiązującego, pomimo ich ograniczonego zakresu obowiązywania, nie mogą być niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego¹⁶⁷². Co więcej, sam fakt uregulowania danego rodzaju spraw przez ustawodawcę w formie aktu prawa powszechnie obowiązującego „oznacza wyjęcie tej materii spod kompetencji organów wydających akty normatywne”¹⁶⁷³. Ostatecznie, należy rozważyć także kwestię „organizacyjnej podległości”, o której mowa w art. 93 ust. 1 Konstytucji RP. Akt prawa wewnętrznego może bowiem zostać wydany tylko w sytuacji, gdy w/w stosunek istnieje, tj. w sytuacji, gdy stosunek pomiędzy organem wydającym akt, a jednostkami, do których akt jest skierowany, nosi cechy organizacyjnej podległości, co jak wskazuje L. Garlicki stanowi „najdelikatniejszy punkt” omawianego zagadnienia¹⁶⁷⁴. W sytuacji bowiem, gdy stosunku podległości organizacyjnej nie ma, stosunki pomiędzy w/w podmiotami są wyznaczone przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego¹⁶⁷⁵. Tym samym, niezbędną pozostaje próba zdefiniowania w/w pojęcia.

Wątpliwości nie budzi to, że w ten sposób można określać relacje istniejące wewnątrz

¹⁶⁶⁷ Tamże, s. 144.

¹⁶⁶⁸ Wyrok TK z 1.12.1998 r., II K 21/98, OTK 1998/7/116.

¹⁶⁶⁹ L. Garlicki, *Polskie...*, s. 145.

¹⁶⁷⁰ Tamże, s. 145. Zob. także: wyrok TK z 8.10.2022 r., K 36/00, OTK-A 2002/5/63.

¹⁶⁷¹ Tamże, s. 145.

¹⁶⁷² Tamże, s. 145.

¹⁶⁷³ Tamże, s. 145. Analogicznie uważa M. Wiącek [w:] *Konstytucja...*, s. 200.

¹⁶⁷⁴ Tamże, s. 146.

¹⁶⁷⁵ Tamże, s. 146.

aparatu rządowego, a więc *de facto* tej sfery podległości, do której odnosi się sam ustrojodawca w treści art. 93 ust. 1 Konstytucji RP¹⁶⁷⁶. TK do zagadnienia podległości pochodzi jednakże szerzej, odnosząc się do niej w treści swoich orzeczeń.

W treści wyroku z 1.12.1998 r.¹⁶⁷⁷ TK rozważał podległość NIK wobec sejmu i w swoich rozważaniach prawnych „uznał, że kryterium >podległości<, o którym mowa w art. 93 ust. 1 (i od spełnienia którego zależy dopuszczalność stanowienia aktów prawa wewnętrznego pod adresem danego organu) należy rozumieć nie tylko jako >podległość organizacyjną< w znaczeniu przyjętym w prawie administracyjnym, ale też szeroko - jako wszelki układ stosunków między organami konstytucyjnymi, któremu cechą podległości przypisuje konstytucja.”

Następnie, w wyroku z 28.06.2000 r.¹⁶⁷⁸ TK uznał, że „kryterium >organizacyjnej podległości<, o którym mowa w art. 93 ust. 1, a od spełnienia którego zależy dopuszczalność stanowienia aktów prawa wewnętrznego, należy rozumieć szerzej niż >hierarchiczne podporządkowanie< w znaczeniu przyjętym w prawie administracyjnym. W tym ostatnim pojęciu >hierarchicznego podporządkowania< wyraża jednostronną zależność organu niższego stopnia od organu stopnia wyższego lub podmiotu podległego od podmiotu zwierzchniego. Na tę zależność składają się dwa elementy: zależność osobowa i zależność służbowa. Zależność osobowa rozpoczyna się z chwilą nawiązania stosunku pracy osoby pełniącej funkcje organu, a kończy w momencie jego ustania. Jej treścią jest regulowanie stosunków osobowych w czasie trwania stosunku pracy (awansowanie, nagradzanie, przeniesienie na inne stanowisko, odpowiedzialność służbowa, porządkowa, odpowiedzialność dyscyplinarna). Niekiedy rozszerza się pojęcie zależności osobowej przez włączenie do niej dyspozycyjności pracownika. Zależność osobowa łączy się ściśle z zależnością służbową. Podległość służbowa w systemie hierarchicznego podporządkowania wyraża się w możliwości wydawania poleceń służbowych przez organ wyższy organowi niższemu. Kierowanie organem niższym w obrębie zależności służbowej odbywa się za pomocą aktów dwojakiego rodzaju: aktów generalnych (okólników, wytycznych, instrukcji, zarządzeń) oraz aktów indywidualnych (poleceń służbowych). Stosunek organizacyjny, wyrażający się w hierarchicznym podporządkowaniu, jest stosunkiem między organami administracji publicznej. Jego treść podobna jest do treści stosunków powstających między pracownikami urzędów a ich

¹⁶⁷⁶ Tamże, s. 146.

¹⁶⁷⁷ Wyrok TK z 1.12.2018 r., K 21/98, OTK 1998/7/116.

¹⁶⁷⁸ Wyrok TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK 2000/5/141.

zwierzchnikami służbowymi¹⁶⁷⁹. Należy jednak pamiętać, że Trybunał Konstytucyjny przyjmując szersze rozumienie >organizacyjnej podległości<, polegające na uznaniu, że może ona obejmować, poza >hierarchicznym podporządkowaniem< w znaczeniu przyjętym w prawie administracyjnym, także więź ustrojowo-prawną, odwołał się do takich relacji między NIK a Sejmem, w których podległość ta została wprost ustalona w konstytucji.”. Argumentacja ta została powtórzona także w wyrokach TK z 24.10.2017 r.¹⁶⁸⁰ oraz 20.04.2020 r.¹⁶⁸¹. Trybunał odnosił się do „hierarchicznego podporządkowania” oraz „organizacyjnej podległości” i należy uznać, że te dwa zagadnienia w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym są faktem. Jednakże, wynika to z ukształtowanej na przestrzeni lat i samodzielnie wypracowanej przez organizacje sportowe (a w istocie narzuconej przez międzynarodowe organizacje sportowe) hierarchii, w wyniku której pomiędzy organizacjami występuje „hierarchiczne podporządkowanie” (organizacja wyższego rzędu może wpływać bezpośrednio na funkcjonowanie organizacji niższego rzędu) oraz „organizacyjną podległość” (wyrażającą się m.in. tym, że regulacje organizacji niższego rzędu muszą być zgodne z regulacjami organizacji wyższego rzędu). Omawiane wyroki TK odnosiły się natomiast do istniejących relacji pomiędzy organami administracji publicznej, którymi organizacje sportowe nie są. Ich treść oraz przedstawiana w ich treści argumentacja jest natomiast istotna z punktu widzenia rozważania przymiotu „wewnętrzności” prawa stanowionego przez organizacje sportowe, w takim ujęciu, że obowiązuje ono w samodzielnie określonej przez nie strukturze, która ma swoje źródło w historycznym ukształtowaniu wzajemnych powiązań w sporcie profesjonalnym, z naczelną rolą międzynarodowych organizacji sportowych.

W kolejnym z orzeczeń¹⁶⁸², w ramach którego rozstrzygane było zagadnienie podległości organizacyjnej, TK uznał, że „w przypadku korporacji zawodów zaufania publicznego podległość wobec dyspozycji zawartych w aktach wyższych organów samorządu zawodowego dotyczyć może wyłącznie – zwłaszcza w sferze objętej konstytucyjnie gwarantowanymi swobodami jednostki – jedynie niższych (podległych) organów samorządu (w granicach ich podległości) oraz podmiotów (osób) zrzeszonych w odpowiedniej korporacji zawodowej. Nie obejmuje natomiast osób (podmiotów) nie pozostających w stosunku przynależności czy podległości korporacyjnej.”. Tym samym, w odniesieniu do podmiotów pozostających poza strukturą administracji publicznej, takich jak korporacje zawodowe, TK

¹⁶⁷⁹ J. Boć, Prawo administracyjne, Wrocław 1993, s. 137

¹⁶⁸⁰ Wyrok TK z 24.10.2017 r., K 3/17, OTK-A 2017/68.

¹⁶⁸¹ Wyrok TK z 20.04.2020 r., U 2/20, OTK-A 2020/61.

¹⁶⁸² Wyrok TK z 18.02.2004 r., P 21/02, OTK-A 2004/2/9.

przewiduje obowiązek uprzedniego zrzeczenia podmiotów w jej strukturach, jako warunek umożliwiający objęcie następnie takich osób aktem prawa wewnętrznego.

Akty prawne stanowione przez organizacje sportowe nie są źródłami prawa powszechnie obowiązującego w konstytucyjnym rozumieniu. Pytanie natomiast, czy można uznać je za akty prawne, które można przyporządkować do systemu źródeł prawa wewnętrznego obowiązującego. W tym zakresie na uwagę należy mieć rozważania poczynione na poprzednich stronach, w tym w szczególności te odnoszące się do podległości organizacyjnej, jako jednego z warunków możliwości stanowienia aktów prawa wewnętrznego obowiązującego.

Przypomnienia wymaga, że akty prawa wewnętrznego mogą zostać wydane przez „każdy organ władzy publicznej, o ile tylko istnieją >jednostki organizacyjnie mu podporządkowane< i o ile kompetencja do wydawania takich aktów jest przewidziana w ustawie”¹⁶⁸³. Już chociażby powyższa okoliczność przesądza o tym, że organizacje sportowe nie są uprawnione do stanowienia przepisów o charakterze wewnętrznym obowiązującym w rozumieniu ustrojowym, tj. określonym w treści Konstytucji RP. Tym samym, lekko mylące jest używane w doktrynie określenie „prawa sportowego wewnętrznego”. Nazwa ta bierze się z zakresu podmiotowego przepisów, a więc z okoliczności, że są one skierowane do odbiorców w ramach danej struktury sportowej – tj. biorących udział we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez daną organizację sportową.

Jednakże, prawa sportowego wewnętrznego nie można wiązać z prawem wewnętrznym obowiązującym w rozumieniu konstytucyjnym, gdyż:

- 1) nie pochodzi ono od organu władzy publicznej – w żadnym z przepisów rangi konstytucyjnej nie określono, że działanie organizacji sportowych powinno zostać uznane za przejaw właśnie takiej działalności;
- 2) po drugie nie mają one kompetencji do wydawania takich aktów, która miałaby charakter ustawowy. Dotyczy to każdej z omawianych organizacji sportowych, w tym i p.z.s., którego charakter działalności prawotwórczej nie kwalifikuje się do omawianego zakresu pojęciowego, z uwagi na nieprzyznanie mu takiego charakteru w treści u.s.

Prawo sportowe pochodzące od organizacji sportowych i skierowane do osób jej podległych nazywane jest prawem sportowym wewnętrznym, o czym była mowa także w rozdziale II. Jego nazwa podyktowana jest zamkniętym kręgiem odbiorców, do których kierowane są normy o charakterze generalnym i abstrakcyjnym – to zagadnienie wyjaśnia szerzej M. Chlipała, która pisze, że „akty normatywne wewnętrzne odznaczają się więc cechami, które są właściwe dla

¹⁶⁸³ L. Garlicki, *Polskie...*, s. 145.

aktów powszechnie obowiązujących, czyli zawierają normy o abstrakcyjnym i generalnym charakterze, ale ich adresatem – w odróżnieniu od źródeł prawa powszechnie obowiązujących – nie mogą być obywatele i inne podmioty prawa”¹⁶⁸⁴. Z uwagi natomiast, że nie rozważa się w ich w konstytucyjnym ujęciu – trzeba je przeanalizować pod kątem rozwiązań prawnych zastosowanych w treści art. 2 ust. 2 u.pr.stow. oraz art. 10 ust. 3, 20 ust. 1 pkt 6 i 21 pkt 3 u.d.p.p.i.w. . Każdy z przywołanych przepisów odnosi się do „aktów wewnętrznych” organizacji pozarządowych (którymi są także i organizacje sportowe). W zakresie prawotwórstwa organizacji sportowych, można uznać, że analogicznie do uregulowań zawartych w art. 10 ust. 1 u.d.p.p.i.w., określają one w swoim statucie lub innym akcie wewnętrznym zakres materii regulowanych przez siebie, a tym samym zakres swoich kompetencji prawotwórczych. Dotyczy to także p.z.s., które wprawdzie uzyskały ustawową kompetencję do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, jednakże – jak pokazuje dotychczasowa działalność tych podmiotów na podstawie u.s., obejmuje to niemalże każdy rodzaj zagadnienia, które są arbitralnie określone do uregulowania przez same p.z.s.

Wewnętrzny charakter regulacji pochodzących od organizacji sportowych polega na tym, że organizacje sportowe tworzą regulacje odnoszące się do ich członków. Czymś nieodzownym jest bowiem formułowanie przez organizację przepisów wewnętrznych adresowanych do osób je współtworzących. Interakcje zachodzące wewnątrz organizacji sportowych – tak jak w przypadku każdej z nich, przyjmujących analogiczną formę prawną – muszą bowiem zostać usystematyzowane. Adresatami prawotwórstwa organizacji sportowych mogą być więc zarówno osoby fizyczne (w odniesieniu do stowarzyszeń), jak i osoby prawne (w odniesieniu do związku stowarzyszeń). W treści swoich aktów wewnętrznych – zarówno w treści statutów, jak i innego rodzaju aktów organizacje sportowe określają ich prawa¹⁶⁸⁵

¹⁶⁸⁴ M. Chlipała, *Charakter prawny zarządzeń starosty i marszałka województwa* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, Kraków 2013, s. 22.

¹⁶⁸⁵ Jako przykład uregulowania w tej materii posłużyć może treść statutu Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, który zakłada następujące prawa członków: 1) Brania udziału w Walnym Zgromadzeniu Delegatów Pomorskiego ZPN za pośrednictwem delegatów wybranych na posiedzeniach organów statutowych członków Związku (z zastrzeżeniem treści art. 28 § 1), którym przysługuje czynne i bierne prawo wyborcze do władz Pomorskiego ZPN.; 2. Przedstawiania propozycji dotyczących porządku obrad Walnego Zgromadzenia Delegatów; 3. Decydowania i wypowiedzania się w sprawach pomorskiej piłki nożnej na zasadach przewidzianych niniejszym w Statucie oraz uchwałach Zarządu Pomorskiego ZPN; 4. Zgłaszania kandydatów wybieranych do statutowych organów Związku; 5. Zgłaszania kandydatów do Komisji Pomorskiego ZPN; 6. Zgłaszania opinii, wniosków i postulatów wobec władz Pomorskiego ZPN; 7. Uzyskiwania informacji na temat działalności Pomorskiego ZPN za pośrednictwem oficjalnego biuletynu; 8. Uczestniczenia w zawodach sportowych i szkoleniach prowadzonych przez Pomorski ZPN; 9. Wykonywania wszystkich innych praw wynikających z niniejszego Statutu oraz regulaminów Związku.

i obowiązki, wynikające z posiadania tego statusu. Na uwadze trzeba mieć także fakt, że obowiązek przewidziany w stosunku do którejkolwiek z władz stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń jest odzwierciedleniem praw członków tychże organizacji.

Organizacje sportowe z uwagi na swoją wewnętrzną strukturę organizacyjną występują także w postaci podmiotów zatrudniających. W celu prowadzenia działalności sportowej oraz także wszelkiej działalności o charakterze akcesoryjnym do tej o charakterze sportowym, niezbędna jest wykwalifikowana kadra pracownicza. Tym samym, mówiąc o osobach zatrudnianych przez organizacje sportowe mowa jest nie tylko o kadrze sportowej powiązanej z daną organizacją węzłem obligacyjnym (czyli zawodnikach, trenerach, itp.), ale także o wszelkich innych pracownikach zatrudnionych czy to na umowie o pracę, czy w na podstawie umowy cywilnoprawnej¹⁶⁸⁶. W omawianym zakresie adresaci prawotwórstwa organizacji sportowych określani są w tzw. wewnątrzzakładowych źródłach prawa pracy. Uwagę zwraca także okoliczność, że w odniesieniu do stowarzyszeń osoby fizyczne mogą występować w dwojakiej roli – zarówno członka stowarzyszenia, jak i osoby nawiązującej stosunek zatrudnienia z tym podmiotem.

Przede wszystkim, organizacje sportowe w ramach swoich regulacji wewnętrznych określają sposób swojego funkcjonowania. Do tego natomiast niezbędny jest podział kompetencji pomiędzy władze¹⁶⁸⁷ albo organy wewnętrzne¹⁶⁸⁸ danej organizacji, poprzez przypisanie im kompetencji zgodnych z wolą założycieli danej organizacji. Co istotne, w odniesieniu do organizacji sportowych prowadzących swoją działalność w oparciu przepisy u.pr.stow., istnieje wymóg zaadresowania postanowień statutu stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń do władz stowarzyszenia, albowiem jest to jeden z wymogów ustawowych odnoszących się do treści statutu stowarzyszenia. Mowa o art. 10 ust. 1 pkt 5 u.pr.stow. zgodnie z którym statut stowarzyszenia określa w szczególności władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje. W kolejnym z przepisów tejże ustawy ustawodawca zawarł wymóg określenia w statucie sposobu reprezentowania stowarzyszenia, w szczególności sposobu zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunków ważności uchwał władz stowarzyszenia¹⁶⁸⁹. W odniesieniu do organizacji sportowych prowadzących działalność na podstawie u.pr.stow. władzami będą walne zebranie

¹⁶⁸⁶ O tym, że w odniesieniu do umów cywilnoprawnych także można posługiwać się sformułowaniem „zatrudnienia” orzekł SN w wyroku z 9.12.1999 r., I PKN 432/99, wskazując, że: „Zatrudnienie nie musi mieć charakteru pracowniczego. Praca może być świadczona także na podstawie umów cywilnoprawnych.”

¹⁶⁸⁷ W treści u.pr.stow. mowa jest o „władzach” stowarzyszenia, zob. m.in.: art. 9, art. 10 ust. 1 pkt 5 u.pr.stow.

¹⁶⁸⁸ Dotyczy to regulacji odnoszących się do spółek kapitałowych, w których mowa jest o organach spółek: z o.o. (art. 201-254 k.s.h.), akcyjnej (art. 368-429 k.s.h.).

¹⁶⁸⁹ Art. 10 ust. 1 pkt 6 u.pr.stow.

członków, zarząd oraz organ kontroli wewnętrznej, najczęściej przyjmujący formę komisji rewizyjnej. Wynika to z tego, że przepisy u.pr.stow. wymagają wyodrębnienia tych trzech organów statutowych. O tym, która z władz jest uprawniona do podjęcia uchwały odnoszącej się do danego zakresu spraw regulowanych przez nie, mowa jest natomiast każdorazowo w statucie.

Przy okazji omawiania „organów wewnętrznych”, należy mieć na uwadze także wyszczególnione jednostki, komórki funkcjonujące w ramach danej organizacji sportowej. Podmioty te prowadzą bowiem działalność sportową, do której zatrudniają one profesjonalną kadrę, specjalizującą się w określonej kategorii spraw. Tym samym, do prawidłowego ich funkcjonowania niezbędny jest właściwy podział kompetencji, które wprawdzie zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego przynależą do władz (podmioty funkcjonujące w oparciu o u.pr.stow.) albo organów (podmioty funkcjonujące w oparciu o k.s.h.), jednakże na mocy postanowień wewnętrznych przekazywane są w gestię specjalnie powołanych do tego jednostek wewnętrznych organizacji sportowej, w postaci komisji, departamentu, czy też jednostki wewnętrznej innego rodzaju. Zasadniczą egzemplifikacją takiego rodzaju działalności ze strony organizacji sportowej jest funkcjonowanie tzw. komisji dyscyplinarnych, a więc wyodrębnionych wewnętrznie zespołów osób fizycznych w ramach organizacji sportowych, które sprawują *de facto* władze sądowniczą w tejże organizacji, prowadząc postępowania dyscyplinarne, wymierzając kary dyscyplinarne oraz rozpatrując odwołania od nich. Rolą organizacji sportowej jest natomiast określenie przebiegu tego proceduru, określenie rodzaju kar, czy nawet kompetencji, jakie muszą posiadać osoby sprawujące tę *quasi*-sądowniczą władzę w imieniu organizacji sportowej. W tym zakresie natomiast na uwadze należy mieć art. 45b u.s., który określa zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej, wskazując konieczność uchwalenia przez daną organizację regulaminu dyscyplinarnego, w celu realizowania odpowiedzialności dyscyplinarnej w ramach p.z.s.¹⁶⁹⁰ oraz wprost określa konieczność wskazania konkretnego organu dyscyplinarnego w ramach p.z.s. wraz z zakresem jego kompetencji. Tym samym, ustawodawca przesądził w tym wypadku o tym, kto staje się adresatem działalności prawotwórczej p.z.s. – zobowiązując ją do utworzenia odpowiednich organów dyscyplinarnych w celu realizowania odpowiedzialności dyscyplinarnej w jego ramach.

Oprócz organów jurysdykcyjnych funkcjonujących w ramach organizacji sportowych, których działalność one regulują, na uwadze należy mieć także regulowanie działalności

¹⁶⁹⁰ Art. 45b ust. 1 u.s.

jednostek wewnętrznych innych niż jurysdykcyjne. W ten sposób, organizacja sportowa, podejmując decyzję o utworzeniu jednostki wewnętrznej w ramach swojej struktury organizacyjnej, precyzyjnie określa przekazywane jej kompetencje oraz przede wszystkim charakter jej działań – w tym zakresie mogą pełnić one swoją rolę wyłącznie w trybie doradczym¹⁶⁹¹, albo z jej upoważnienia organizacyjnego¹⁶⁹².

Pamiętać należy także o tym, że – mając na uwadze hierarchię światowego sportu – akty wewnętrzne organizacji sportowych muszą każdorazowo być zgodne z aktami uchwalanymi przez organizację nadrzędną, co jest wymogiem przyjęcia w poczet członków danej organizacji¹⁶⁹³. Dochodzi więc w tym momencie niejako do wykształcenia się zjawiska hierarchii źródeł prawa wewnętrznego organizacji sportowych, przy czym używając terminologii z prawodawstwa krajowego, aktem prawnym rangi „Konstytucji”¹⁶⁹⁴ światowego sportu jest Karta Olimpijska, z którą muszą następnie być zgodne wszystkie niżej usytuowane w hierarchii akty prawne rangi wewnętrznej¹⁶⁹⁵. Dotyczy to więc także statutów oraz innych wewnętrznych regulaminów funkcjonowania międzynarodowych organizacji sportowych oraz wreszcie krajowych organizacji sportowych. Hierarchię światowego sportu dostrzegają także same międzynarodowe federacje sportowe, wskazując w treści swoich statutów, że są one uznane przez MKOL za jedynego reprezentanta danej dyscypliny sportu na świecie¹⁶⁹⁶.

¹⁶⁹¹ Czego przykładem jest działalność Komisji ds. rozgrywek i piłkarstwa profesjonalnego PZPN, która jest organem doradczym zarządu PZPN (§ 1 Uchwały nr III/43 z dnia 9 października 2021 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej w sprawie przyjęcia Regulaminu Komisji ds. Rozgrywek i Piłkarstwa Profesjonalnego PZPN), zob. PZPN, *Uchwała nr III/43 z dnia 9 października 2021 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu Komisji ds. Rozgrywek i Piłkarstwa Profesjonalnego PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4252Regulamin%20Komisji%20ds.%20Rozgrywek%20i%20Pi%20C5%82karstwa%20Profesjonalnego%20PZPN.pdf [dostęp: 04.08.2023].

¹⁶⁹² Czego przykładem ponownie jest działalność Komisji ds. rozgrywek i piłkarstwa profesjonalnego PZPN, która jest powołana do ustalania ekwiwalentu za wykształcenie zawodników zgodnie z właściwością określoną przepisami związkowymi (§ 1 *Uchwały nr III/43 z dnia 9 października 2021 roku...*).

¹⁶⁹³ Przykładowo, PZPN uchwała własne przepisy odnoszące się do krajowego współzawodnictwa sportowego, ale jako członek UEFA oraz FIFA wyraża zgodę na przestrzeganie przepisów tychże organizacji (o czym mowa w art. 11 ust. 4 lit. a Statutu FIFA oraz art. 7 lit. b Statutu UEFA) i tym samym, chcąc zapewnić przestrzeganie przepisów organizacji nadrzędnych dla siebie, wymaga także od swoich członków – przy okazji ich przyjmowania do swoich struktur – złożenia zobowiązania do przestrzegania przepisów także tych organizacji (o czym mowa w art. 4 § 2 lit. c Statutu PZPN).

¹⁶⁹⁴ Tak również: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 297. W ocenie tego autora, Karta Olimpijska spełnia trzy podstawowe funkcje: 1) Jest „narzędziem o charakterze konstytucyjnym”; 2) stanowi statut MKOL; 3) określa interakcje oraz wzajemne prawa i obowiązki MKOL, międzynarodowych federacji sportowych, narodowych komitetów olimpijskich oraz komitetów organizacyjnych igrzysk olimpijskich. Analogiczne poglądy przedstawia S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 128.

¹⁶⁹⁵ O czym jest mowa wprost w art. 25 Karty Olimpijskiej.

¹⁶⁹⁶ Taki zapis znajduje się m.in. w Statucie IHF (art. 1 ust. 2), Statucie *World Rowing* (art. 1 ust. 2), Statucie FIBA (art. 1.2), Statucie *World Athletics* (art. 1.3).

4.3. Prawo quasi-zakładowe

Prawo sportowe wewnętrzne można postrzegać jako system norm, w pewnym stopniu zbliżony do prawa zakładowego. Tym mianem P. Lisowski określa „zbiór norm prawnych obowiązujących w stosunkach z zakładem administracyjnym, ustanowionych na forum tego zakładu”¹⁶⁹⁷. Już na wstępie można wskazać, że nie ma znaku równości pomiędzy prawem sportowym wewnętrznym a prawem zakładowym, gdyż organizacje sportowe – w przeciwieństwie do zakładów administracyjnych nie stanowią norm zaliczanych w doktrynie do źródeł prawa administracyjnego¹⁶⁹⁸. Ponadto, zakłady administracyjne są tworzone na podstawie prawa publicznego¹⁶⁹⁹, natomiast źródło powstania organizacji sportowych (czyli organizacji społecznych) jest zupełnie inne. Jest rezultatem działalności grupy osób fizycznych albo prawnych dążących do utworzenia nowego podmiotu prawa. Na potwierdzenie tej tezy można przytoczyć wyrok TK z 10.06.2003 r.¹⁷⁰⁰, w którym Trybunał podniósł, że: „konstytucyjna regulacja systemu źródeł prawa odnosi się wyłącznie do aktów prawnych, które ustanawiają normy prawne. Poza zakresem regulacji konstytucyjnej pozostaje natomiast stanowienie przez organizacje społeczne i gospodarcze norm, które nie należą do systemu prawnego”. Mając na uwadze powyższe twierdzenia trzeba uznać, że regulacje prawa sportowego wewnętrznego nie są częścią systemu prawnego, natomiast wobec okoliczności ich funkcjonowania na zasadzie dobrowolności, współtworzą one „szeroko pojmowany ład społeczny, budowany na zasadzie subsydiarności”. Analogicznym do prawa zakładowego pozostaje jednakże „regulowanie zasadniczej części stosunków prawnych z udziałem” organizacji sportowej, które „ustanowione są” w ramach danego współzawodnictwa sportowego.

¹⁶⁹⁷ P. Lisowski, *Z problematyki postępowania administracyjnego na forum szkoły samorządowej* [w:] *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa. Międzynarodowa Konferencja Naukowa Cisna 2-4 czerwca 2002 r.*, Rzeszów 2002, s. 338. Definicję niemalże takiej samej treści proponuje R. Raszewska-Skałecka, która określa omawiane zjawisko mianem „zespołu norm prawnych regulujących zasadniczą (docelową) część stosunków prawnych z udziałem zakładu administracyjnego, ustanowionych na obszarze tego zakładu, R. Raszewska-Skałecka, *Statut...*, s. 61-62.

¹⁶⁹⁸ J. Starościak, *Źródła prawa administracyjnego* [w:] *System prawa administracyjnego*, red. J. Starościak, t. 1, Wrocław 1977, s. 86; J. Boć, *Źródła prawa administracyjnego* [w:] *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited 2003, s. 56.

¹⁶⁹⁹ A. Bednarczyk, *Zależność zakładowa* [w:] *Prawo administracyjne w mechanizmie prawa*, red. J. Filipek, Kraków 2012, s. 34.

¹⁷⁰⁰ SK 37/02, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 53.

Prawo zakładowe reguluje to, co nie znajduje się w przepisach konstytucyjnych i ustawowych¹⁷⁰¹. Można więc uznać, że tym samym wykazuje ono podobieństwo do prawa sportowego wewnętrznego. W doktrynie analizuje się możliwość uznania aktów zakładów administracyjnych jako obowiązujących źródeł prawa¹⁷⁰². Niezwykle istotne pozostaje to, że w odniesieniu do prawa zakładowego wskazuje się, że „nie jest (ono – M.Sz.) tworem niezależnym i istniejącym samo dla siebie, bez żadnego umocowania. Swoją podstawę obowiązywania znajduje w aktach zajmujących wyższe miejsce w hierarchii, a co za tym idzie – jest źródłem prawa, mimo iż nie zostało wyrażone przez ustawodawcę *expresis verbis* w Konstytucji zajmującej najwyższe miejsce w hierarchii. Prawo stanowiące jest podstawą dla działalności administracji publicznej, w tym także zakładów administracyjnych”¹⁷⁰³.

Zarówno prawo sportowe wewnętrzne, jak i prawo zakładowe nie mają swojego źródła w Konstytucji RP¹⁷⁰⁴. Należy natomiast podnieść, że prawo sportowe wewnętrzne znajduje swoje „ustawowe umocowanie” w treści u.s. tylko w odniesieniu do działalności prawotwórczej p.z.s. oraz fragmentarycznie do PKOL. Oprócz tego nie można zapominać o pozostałych ustawach tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*. Nie jest to natomiast tego rodzaju „umocowanie” jak w odniesieniu do zakładów administracyjnych, gdyż ustawodawca nie wyposaża organizacji sportowych w tożsamy zakres uprawnień wynikających z faktu możliwości uregulowania danej dziedziny spraw w ramach profesjonalnego współzawodnictwa sportowego albo uprawiania danego rodzaju sportu przez osoby nie będące profesjonalnymi sportowcami. Nie jest ono bowiem związane z możliwością wydania decyzji administracyjnej, mówiąc najogólniej – nie jest ono w żaden sposób skonkretyzowane. Mowa o tym, że jest to swoiste „ustawowe umocowanie”, gdyż analiza tego zjawiska pozwala raczej na rozważenie, czy nie doszło w tym wypadku do odesłania pozasystemowego, o którym mowa jest poniżej.

Ustawy regulujące funkcjonowanie zakładów administracyjnych przewidują ich upoważnienie do stanowienia statutu, które muszą pozostawać z nimi w zgodności¹⁷⁰⁵. Wspomniana zgodność dotyczy tym samym pozostałych aktów zakładów administracyjnych,

¹⁷⁰¹ I. Kuc, *Problematyka aktów prawa zakładowego* [w:] *Swoiste źródła prawa*, red. B. Dolnicki, Katowice 2015, s. 82.

¹⁷⁰² Tamże, s. 78.

¹⁷⁰³ Także, s. 79.

¹⁷⁰⁴ W tym zakresie A. Bednarczyk podkreśla, że „niektóre twory porządku prawnego wykazują cechy zakładów jedynie w części, co przesądza o braku ich całkowitej tożsamości z zakładami administracyjnymi”, A. Bednarczyk, *Zależność...*, s. 36.

¹⁷⁰⁵ I. Kuc, *Problematyka...*, s. 80.

gdyż jest to wymagane dla jednolitości i spójności systemu źródeł prawa¹⁷⁰⁶. W odniesieniu do organizacji sportowych, ich statuty nie mają „narzuconej” przez ustawodawcę minimalnej treści w drodze ustaw o charakterze *lex specialis*¹⁷⁰⁷ w przeciwieństwie do statutów zakładów administracyjnych. Oznacza to, że podlegają one ogólnym regułom interpretacyjnym w zależności od przyjętej przez daną organizację normy prawnej. Jedynym wyjątkiem pozostaje p.z.s., którego treść statutu musi zostać zatwierdzona przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Jednakże, w pozostałym zakresie należy inkorporować powyższe twierdzenia E. Bojanowskiego oraz I. Kuc odnoszące się do wymogu zgodności innych niż statuty aktów stanowiących przez organizacje sportowe z prawem powszechnie obowiązującym. W tym wypadku różnica polega więc na tym, że statuty oraz pozostałe akty zakładów administracyjnych muszą być zgodne z regulacjami określającymi sposób funkcjonowania danego zakładu, natomiast w odniesieniu do organizacji sportowych innych niż p.z.s. – z uwagi na brak analogicznych regulacji – nie można tym samym wymagać ich zgodności z takimi aktami, co nie powoduje, że nie powinny być zgodne z innymi przepisami prawa powszechnie obowiązującego.

Rozważyć należy także zagadnienie stosowania prawa zakładowego. W ocenie I. Kuc, przy okazji jego stosowania może dochodzić do „zataczania błędnych kół, bowiem w ustawach, rozporządzeniach jest tylko upoważnienie do stanowienia aktów niższego rzędu i wytyczne dotyczące formy i innych kwestii prawnych, czy technicznych, a więc brak regulacji mogących być podstawą do nałożenia kary pieniężnej za niezwrócenie książki w bibliotece czy też stanowiących samoistną podstawę do skreślenia z listy studentów w przypadku uczelni wyższej¹⁷⁰⁸. Jeżeli konsekwentnie uznawałoby się akty zajmujące niższe miejsce w hierarchii za gorsze i z mniejszą mocą obowiązywania, doszłoby się do absurdalnego rozwiązania, bowiem okazałoby się, że tak naprawdę żaden akt prawny poza Konstytucją nie ma znaczenia, gdyż tylko ona stanowi swoiste panaceum, co w obecnym jej kształcie jest niedorzeczne”¹⁷⁰⁹. Inkorporując powyższe rozważania na grunt prawa sportowego wewnętrznego, należy wskazać, że w tym zakresie można odnaleźć znaczne podobieństwo prawa zakładowego do niego. Pogląd, że nie jest ono źródłem prawa w konstytucyjnym brzmieniu doprowadziłoby bowiem do uznania, że jakakolwiek forma działania podjęta przez organizację sportową jest

¹⁷⁰⁶ Tamże, s. 80. Autorka powołuje się także na twierdzenia E. Bojanowskiego, *Podstawowe problemy prawa administracyjnego*, Koszalin 1997, s. 9.

¹⁷⁰⁷ Wymogi odnoszące się do treści statutów organizacji sportowych są zawarte w treści u.pr.stow. oraz k.s.h.

¹⁷⁰⁸ Sławomir Fundowicz podkreśla, że konkretne zarządzenia władzy zakładowej stanowią akty administracyjne, S. Fundowicz, *Zakłady publiczne* [w:] *Prawo administracyjne ustrojowe - podmioty administracji publicznej*, red. J. Stelmasiak, J. Szreniawski, Bydgoszcz - Lublin 2002, s. 179.

¹⁷⁰⁹ Tamże, s. 81-82.

pozbawiona podstawy konstytucyjnej, a także ustawowej, jest nielegalna i nieistniejąca. Tym czasem, w orzecznictwie sądów powszechnych dostrzega się zjawisko i ponownie w tym zakresie należy przywołać wyrok SA w Szczecinie¹⁷¹⁰, który wskazał, że „z udziałem w sporcie profesjonalnym wiąże się konieczność podporządkowania się regulaminom i decyzjom podmiotu prowadzącego rozgrywkę (np. związku sportowego lub innego wyspecjalizowanego podmiotu, który organizuje rozgrywki i nimi zarządza). W związku z udziałem w profesjonalnych rozgrywkach ligowych (w swej istocie – cyklu zawodów mających wyłonić zwycięzcę na podstawie wyników osiągniętych w poszczególnych zawodach, odbywanych zgodnie z terminarzem ustalonym przez organizatora rozgrywek i zgodnie z ustalonymi zasadami punktacji), tworzy się szereg stosunków prawnych i faktycznych zarówno między organizatorem rozgrywek i podmiotami uczestniczącymi w tym rozgrywkach (utrzymującymi drużyny sportowe, biorące udział w rozgrywkach) jak i między sportowcami a podmiotami zarządzającymi drużynami (klubami sportowymi) czy wreszcie między klubami (np. w związku z rozporządzaniem prawami do udziału w rozgrywkach czy też tzw. >transferami zawodników< – a zatem umowami mającymi na celu dokooptowanie zawodnika do drużyny lub przejęcie obowiązków klubu wobec zawodnika wynikających z kontraktu jaki zawarł on z klubem prowadzącym drużynę w której zawodnik poprzednio występował).”.

Konsekwencją umiejscowienia prawa zakładowego w hierarchii źródeł prawa jest okoliczność regulowania przez nie tego, czego nie ma w przepisach konstytucyjnych i ustawowych¹⁷¹¹. Pełnią one rolę dopełnienia unormowań konstytucji, której rolą jest wytworzenie granic prawnych, w ramach których można stanowić akty prawne o niższej randze¹⁷¹². Prawo sportowe wewnętrzne pełni podobną rolę – nie sposób bowiem uznać, że państwo powinno wkraczać w zagadnienia sportu profesjonalnego i reglamentować przykładowo sposób przeprowadzania zmian przynależności klubowej przez zawodników. Państwo mogłoby samodzielnie uregulować także zasady obowiązujące podczas sportowych imprez masowych, podczas uprawiania sportów strzeleckich, czy wodnych, a także zasady bezpieczeństwa na wyznaczonych obszarach wodnych, czy zorganizowanych terenach narciarskich. Z jakiegoś jednak powodu państwo decyduje się na delegowanie tego rodzaju zagadnień na rzecz podmiotów prowadzących działalność w tym zakresie. Dochodzi więc do uznania, że to właśnie na tym najniższym szczeblu – nawet nie w postaci norm prawnych – istnieje możliwość najbardziej precyzyjnego uregulowania tych zagadnień, biorąc pod uwagę

¹⁷¹⁰ Wyrok SA w Szczecinie z 30.01.2020 r., I ACa 716/19, LEX nr 2937474

¹⁷¹¹ I. Kuc, *Problematyka...*, s. 82.

¹⁷¹² R. Raszewska-Skałeczka, *Statut...*, s. 314.

specyfikę danych miejsc, czy wydarzeń, które są najlepiej znane tymże organizacjom. Bez wątplenia prawo sportowe wewnętrzne, tak jak i prawo zakładowe „mimo iż niewyrażone wprost w Konstytucji, musi pozostawać z nią w zgodzie, inaczej byłoby niekonstytucyjne, i co do tego nie ma żadnych wątpliwości”¹⁷¹³.

Prawo sportowe wewnętrzne – analogicznie do prawa zakładowego – uzasadnia „potrzebę wychodzenia poza *numerus clausus* źródeł prawa wyrażonych w Konstytucji i tworzenia takich aktów, jak statuty czy regulaminy”¹⁷¹⁴. Reguluje ono bowiem zagadnienia, które z uwagi na ich skomplikowanie, szczegółowość, rozległość oraz konieczność sformułowania ich przez wyspecjalizowane podmioty, nie są dziełem ustawodawcy, tylko innych podmiotów funkcjonujących w ramach administracji publicznej (jak zakłady administracyjne) albo pozarządowych organizacji społecznych (jak organizacje sportowe). Nie sposób wyobrazić sobie, aby doszło do tego na poziomie ustawowym, gdyż każda organizacja sportowa – tak jak i zakłady administracyjne – „ma inne potrzeby i przychyła się ku różnym rozwiązaniom”¹⁷¹⁵. Tym samym, narzucenie jednego statutu dla wszystkich organizacji sportowych, tak jak narzucenie jednego statutu dla wszystkich uczelni wyższych byłoby działaniem nieuprawnionym, a w ocenie I. Kuc „krzywdzącym”¹⁷¹⁶.

Co więcej, w obowiązującym porządku prawnym rozwiązanie, zgodnie z którym każdy zakład administracyjny stanowi sam dla siebie prawo zakładowe „może nie jest doskonałe z uwagi na pojawiające się wątpliwości dotyczące konstytucyjności, ale na pewno jest skuteczne i sprawdzone, a to przecież najważniejsze, jeśli chodzi o sprawne działanie, które jest wymogiem stawianym przez ich użytkowników”¹⁷¹⁷. Założenia te należy odnieść także w stosunku do organizacji sportowych – pojawiają się pytania, odnoszące się do ich charakteru, czego niniejsza dysertacja jest przykładem. Izabela Kuc podkreśla, że niekiedy akty prawa zakładowego są lepiej skonstruowane i bardziej logiczne pod względem merytorycznym niż niektóre z ustaw¹⁷¹⁸. Założenie to może odnosić się także do aktów prawa sportowego wewnętrznego, przy czym ich konstrukcja jest zależna od stopniu rozwoju organizacyjnego danej organizacji i stopnia sformalizowania regulacji stanowionych przez międzynarodową federację sportową dla niej nadrzędną – przykładowo dużo bardziej sformalizowane pozostają

¹⁷¹³ I. Kuc, *Problematyka...*, s. 82. Autorka powołuje się także na poglądy E. Bojanowskiego, *Podstawowe...*, s. 9.

¹⁷¹⁴ Tamże, s. 82. Autorka powołuje się także na poglądy E. Bojanowskiego, *Wybrane zjawiska w administracyjnym prawie (tezy do głosu w dyskusji)* [w:] *Prawo administracyjne w okresie transformacji ustrojowej*, red. A. Knosala, A. Matan, G. Łaszczycy, Kraków 1995, s. 395.

¹⁷¹⁵ Tamże, s. 82-83.

¹⁷¹⁶ Tamże, s. 83.

¹⁷¹⁷ Tamże, s. 83.

¹⁷¹⁸ Tamże, s. 83.

regulacje odnoszące się do zagadnień piłkarskich, niż przykładowo łuczniczych.

Na koniec swoich rozważań, I. Kuc przedstawia aprobowaną przez siebie propozycję doktryny, aby prawo zakładowe traktować w ten sam sposób jak prawo miejscowe, które z kolei jest źródłem prawa powszechnie obowiązującego, ale na terenie danej j.s.t.¹⁷¹⁹. Jedynym zastrzeżeniem pozostaje uznawanie ich obowiązywania nie na danym terytorium, ale w zakresie działania poszczególnych zakładów administracyjnych¹⁷²⁰. Takie zrównanie wynika z tego, że „dopóki są to unormowania zakładowe na poziomie prawa wewnętrznego, dopóty nie są traktowane całkiem poważnie, nawet jeśli mają negatywne konsekwencje”¹⁷²¹. Pytanie, czy w odniesieniu do prawa sportowego wewnętrznego należałoby odnieść się w analogiczny sposób. Z pewnością jest ono pewnego rodzaju zjawiskiem, występującym w polskim systemie prawa, natomiast jest ono w dalszym ciągu na tyle niewykształcone, że nie sposób go w tym zakresie zrównywać z prawem zakładowym i traktować je w ten sam sposób jak prawo miejscowe.

Rozwiązaniem wątpliwości odnoszących się do charakteru prawa zakładowego byłoby nadanie mocy powszechnie obowiązującej aktom prawa zakładowego poprzez zmianę konstytucyjnego zamkniętego katalogu źródeł prawa¹⁷²². Autorka wskazuje wprost propozycję nowelizacji tego katalogu i dodania ust. 3 do art. 87 Konstytucji RP w brzmieniu: „Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze zakresu działania organów zakładu administracyjnego, które je ustanowiły, akty prawa zakładowego, takie jak: statuty i regulaminy”, co doprowadziłoby jej zdaniem do umocnienia całego systemu prawnego¹⁷²³. Inkorporowanie powyższych twierdzeń na rzecz prawa sportowego wewnętrznego wydaje się jednakże kompletnie nieuzasadnione. Prawo sportowe wewnętrzne jest instytucją prawną, która nie posiada takiego stopnia rozwinięcia w polskim systemie prawa, jak prawo zakładowe, które od wielu lat pozostaje przedmiotem rozważań nauki prawa administracyjnego oraz orzecznictwa sądowoadministracyjnego. Poza tym, aprobaty nie zyskało uznawanie organizacji sportowych za podmiot prawny o charakterze zakładu administracyjnego. Podmioty te wykonują wprawdzie szereg zadań o charakterze publicznym, a stanowienie prawa stanowi jeden z elementów niezbędnych do właściwej ich realizacji, natomiast niekompletny sposób uregulowania ich działalności, ich tworzenia, charakter

¹⁷¹⁹ Tamże, s. 83. Autorka powołuje się także na twierdzenia J. Bocia oraz T. Kuty, *Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1984, s. 44-45.

¹⁷²⁰ Tamże, s. 83.

¹⁷²¹ Tamże, s. 83.

¹⁷²² Tamże, s. 84.

¹⁷²³ Tamże, s. 85.

występujących stosunków wewnętrznych świadczą o istotnych różnicach między tymi podmiotami a zakładami administracyjnymi. Konsekwencją powyższego jest niemożność formułowania analogicznych wniosków, odnoszących się do wprowadzania aktów prawa sportowego wewnętrznego do konstytucyjnego katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Zjawisko to niewątpliwie w polskim systemie prawa występuje, natomiast pytanie, czy pozostaje ono na tyle doniosłe z punktu widzenia funkcjonowania samego państwa oraz czy wiąże się z takimi wątpliwościami prawnymi, które łącznie uzasadniałyby zmianę Konstytucji RP? Na takie pytanie można odpowiedzieć wyłącznie przecząco.

4.4. Niezorganizowane prawo sportowe

4.4.1. Prawo zwyczajowe

Sławomira Wronkowska i Z. Ziemiński, uznają prawo zwyczajowe jako jeden ze sposobów tworzenia prawa¹⁷²⁴. W ocenie tych autorów, ten fakt prawotwórczy „polega na tym, iż w danej społeczności kształtuje się powszechna praktyka określonego postępowania w określonych okolicznościach a zarazem kształtuje się w tej społeczności przekonanie, iż postępowanie to jest zgodne z jakimiś normami, które nazywa się normami zwyczajowymi”¹⁷²⁵. Prawo zwyczajowe wyróżnia się także jako jeden z elementów katalogu, współtworzącego pojęcie źródeł niezorganizowane prawa administracyjnego. Prawo sportowe wewnętrzne nie powinno jednakże być utożsamiane z prawem zwyczajowym.

Pewnego rodzaju odniesienie można poczynić do wybranych rodzajów zachowań, realizujących zasadę *fair play*, które zostały wprowadzone przez samych zawodników do przebiegu rozgrywki sportowej. Dostrzec należy pewne zwyczaje, które nie są skodyfikowane w treści prawa sportowego wewnętrznego, a wciąż występują w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym. Mowa tu chociażby o sytuacji podczas rozgrywki koszykarskiej, w czasie której drużyna wygrywająca jest w posiadaniu piłki i posiada znaczną przewagę nad rywalem. W takim wypadku przyjęło się, że w razie gdy do końca meczu pozostało kilkanaście sekund i drużyna ta może pozostać w posiadaniu piłki do końcowej syreny, to nie podejmuje ona już akcji ofensywnej, ale czeka na upływ czasu i zakończenie meczu. Innym przykładem zwyczaju w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym jest

¹⁷²⁴ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 129.

¹⁷²⁵ Tamże, s. 129.

gest Garrinchy¹⁷²⁶, a więc gest *fair play*, który polega na tym, że drużyna piłkarska, która znajduje się obecnie przy piłce przerywa prowadzoną przez siebie akcję, najczęściej wybijając piłkę za linię boczną albo wskazując sędziemu na konieczność przerwania meczu, w celu umożliwienia udzielenia pomocy zawodnikowi kontuzjowanemu. Po udzieleniu pomocy medycznej i wznowieniu gry, drużyna, która uzyskała w ten sposób posiadanie piłki, rezygnuje z niego oddając piłkę drużynie, która przerwała swoją akcję. Ta zasada egzekwowana jest przez samych zawodników i to oni oceniają powagę odniesionego urazu przez zawodnika drużyny przeciwnej. Zgodnie z przepisami gry w piłkę nożną wyłącznie sędzia zawodów, ma prawo do egzekwowania przepisów¹⁷²⁷. Stosownie do innego przepisu sędzia pozwala na dalszą grę, jeżeli jeden z zawodników jest „nieznacznie kontuzjowany”¹⁷²⁸. Dopiero w przypadku „poważnej kontuzji” sędzia ma obowiązek przerwania gry, w celu udzielenia pomocy medycznej kontuzjowanemu zawodnikowi¹⁷²⁹. Nie jest więc tak, że każdy uraz odniesiony przez zawodnika musi spowodować przerwanie zawodów – to pozostaje w ocenie sędziego. W sytuacji natomiast gdy sędzia nie przerywa zawodów, o ich przerwaniu *de facto* może zdecydować zawodnik będący w posiadaniu piłki poprzez jej kopnięcie poza linię boczną boiska. W tym wypadku uwaga sędziego kieruje się na kontuzjowanego zawodnika, zawody są przerywane i – w razie wystąpienia takiej konieczności – temu zawodnikowi udzielana jest pomoc medyczna. Następnie, po wznowieniu gry, drużynie, która wykonała ten gest, oddawane jest posiadanie piłki przez drugą drużynę. W ten sposób dochodzi natomiast do bezpośredniego wpływu na przebieg współzawodnictwa sportowego przez samych sportowców. Szczególnie istotne w omawianej sytuacji jest to, że zarówno sam gest, jak i następnie oddanie piłki na rzecz drużyny, która ten gest wykonała, nie ma swojego odzwierciedlenia w regułach sportowych – ocena sytuacji każdorazowo została pozostawiona sędziemu. Jego niezastosowanie może być natomiast powodem sporu pomiędzy dwoma drużynami¹⁷³⁰. Nie może jednakże skutkować

¹⁷²⁶ Tak to zagadnienie opisuje S. Szczepek: „Zgodnie z panującym obyczajem, wprowadzonym w 1960 roku na stadiony świata przez legendarnego brazylijskiego piłkarza Garrinchę, prostego, niewykształconego człowieka, mającego poczucie sprawiedliwości, gdy kontuzjowany zawodnik leży na boisku i nie może brać udziału w grze, drużyna posiadająca piłkę wybija ją na aut, aby poszkodowanemu można było udzielić pomocy.”, S. Szczepek, *Zapomniany gest Garrinchy*, <https://wdrodze.pl/article/zapomniany-gest-garrinchy/> [dostęp: 18.10.2023].

¹⁷²⁷ IFAB, *Laws of...* (art. 5.1.).

¹⁷²⁸ IFAB, *Laws of...* (art. 5.3.). Tekst oryginalny: *The referee: allows play to continue until the ball is out of play if a player is only slightly injured.*

¹⁷²⁹ IFAB, *Laws of...* (art. 5.3.). Tekst oryginalny: *The referee stops play if a player is seriously injured and ensures that the player is removed from the field of play. An injured player may not be treated on the field of play and may only re-enter after play has restarted; if the ball is in play, re-entry must be from the touchline but if the ball is out of play, it may be from any boundary line.*

¹⁷³⁰ W jednym z meczów *Championship* w 2019 r. reprezentant Polski Mateusz Klich przeprowadził akcję podczas gdy jeden z zawodników rywala leżał na murawie. Akcja ta zakończyła się bramką, a po niej doszło do przepychanek pomiędzy zawodnikami Leeds United oraz Aston Villi. W rezultacie, trener Leeds United (drużyny, która zdobyła bramkę), nakazał zawodnikom swojej drużyny „oddanie bramki”, a więc umożliwienie

nałożeniem sankcji na drużynę lub wybranego jej przedstawiciela, albowiem taki obowiązek nie stanowi jednej z reguł sportowych – to nie sami zawodnicy decydują kiedy mecz powinien zostać przerwany. Niepewność prawna odnosząca się do oceny tego rodzaju zachowania może skutkować natomiast wydawaniem oświadczeń, analogicznych do tych, które zostało wydane przez zespół Bristol City w 2019 r. Ten klub sportowy poinformował swoich ligowych przeciwników, że zawodnicy tego klubu nie będą wykonywać gestu Garrinchy¹⁷³¹. W ten sposób doszło do sytuacji, w ramach której jeden z uczestników współzawodnictwa sportowego poinformował pozostałych, że nie zamierza stosować tego zwyczaju, czym *de facto* doszło do potwierdzenia jego powszechnego rozeznania oraz stosowania w profesjonalnych rozgrywkach piłkarskich.

Na tym przykładzie, wyobrazić można sobie więc sytuację, w której wypracowany zostaje pewnego rodzaju zwyczaj na przestrzeni lat uprawiania danej dyscypliny sportu, który ostatecznie zostaje sformalizowany w ramach aktu prawnego ustanawiającego reguły gry w danym sporcie. W ten sposób, wypracowana praktyka przez samych uczestników współzawodnictwa sportowego mogłaby odnaleźć swoje przełożenie na treść prawa stanowionego przez organizację sportową, pod auspicjami której odbywa się to współzawodnictwo.

W ocenie S. Matysika, zwyczaj jest regułą postępowania, uważaną za obowiązującą i ustaloną długotrwałym stosowaniem w danych stosunkach prawnych¹⁷³². W odniesieniu do prawa administracyjnego, J. Zimmermann określa zwyczaj jako „pozaprawny nawyk postępowania postrzegany faktycznie w obrębie danej struktury (jednostki) organizacyjnej administracji, w podobnych sytuacjach i w określonym czasie”¹⁷³³. Ukształtowanie się zwyczaju sprawia, że wykształca się określony standard działania administracji, co z kolei wpływa na wzrost spójności systemu samego prawa administracyjnego¹⁷³⁴. Doprowadza to do sytuacji, w której adresat działań administracji może oczekiwać zastosowania tożsamego rodzaju reguł w stosunku do niego, tak jak w przypadku innych, wcześniej rozstrzygniętych podobnych spraw. To wnioskowanie można odnieść także i do uczestników współzawodnictwa

przeciwnikom strzelenie bramki bez żadnego oporu ze strony swojej drużyny, zob. Emil Riisberg, *Awantura podczas meczu Leeds. Mateusz Klich strzelił gola, gdy rywal leżał na boisku*, https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/awantura-podczas-meczu-leeds-mateusz-klich-strzelil-gola-gdy-rywal-lezal-na-boisku_sto9496458/story.shtml [dostęp: 10.10.2023].

¹⁷³¹ Co z kolei było spowodowane sporem wynikłym po wyżej opisanym meczu pomiędzy Leeds United a Aston Villą, zob. M. Kmita, *The Championship. "Prawo Klicha" zamiast "gestu Garrinchy" - kontrowersyjny pomysł Bristol City*, <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/836769/the-championship-prawo-klicha-zamiast-gestu-garrinchy-kontrowersyjny-pomysl-bris> [dostęp: 10.10.2023].

¹⁷³² S. Matysik, *Prawo morskie. Zarys systemu*, t. I, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, s. 91.

¹⁷³³ J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 158.

¹⁷³⁴ A. Puczko, *Wpływ...*, s. 82.

sportowego, którzy mogą mieć oczekiwania odnoszące się do wystąpienia konkretnych zachowań podczas zawodów sportowych¹⁷³⁵.

Zwyczaj nie konkuruje z ustawą (w omawianym zakresie z aktami wewnętrznymi organizacji sportowych), ani nie może być z nią sprzeczny, może natomiast ją uzupełniać – w szczególności w zakresie interpretacji prawa¹⁷³⁶. Obecnie nie można jednakże utożsamiać prawa sportowego wewnętrznego ze zwyczajem ani z prawem zwyczajowym. Wynika to przede wszystkim z faktu, że organizacje sportowe nie współtworzą administracji publicznej. Ponadto, współczesne profesjonalne współzawodnictwo sportowe jest obwarowane szeregiem reguł o różnym charakterze – sportowym, organizacyjnym i dyscyplinarnym. Obecny kształt prawa sportowego wewnętrznego jest natomiast rezultatem istnienia określonych zwyczajów w ramach sportu profesjonalnego. Prawo sportowe wewnętrzne przyjmowało bowiem skodyfikowaną formę w przeważającej większości od XIX wieku. W miarę natomiast wykształcania się kolejnych zwyczajów, były one inkorporowane w treść przepisów stanowionych przez organizację.

Jednakże, aby można było mówić o przekształceniu się zwyczajowej normy postępowania w normę prawa zwyczajowego niezbędne jest wystąpienie naraz kilku przesłanek, które można omówić na przykładzie przytaczanego gestu *Garrinchy*:

- 1) „powszechnej akceptacji zwyczaju w środowisku, którego dotyczy (kupieckim, prawniczym, lekarskim);
- 2) stosunkowo precyzyjnego ukształtowania się wzoru postępowania (ze zwyczaju powinniśmy móc wydedukować elementy normy postępowania);
- 3) uznania zwyczaju przez sądy lub inne organy stosujące prawo (ukonstytuowanie się trwałego orzecznictwa);
- 4) akceptacji zwyczaju jako wiążącego przez doktrynę prawniczą”¹⁷³⁷.

Po pierwsze należałoby uznać, że obecnie powszechnie akceptowalne są zwyczaje w „środowisku” organizacji sportowych. Z pewnością można dostrzec występowanie w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym przynajmniej dwóch powyżej opisanych zwyczajów, które w nim występują. Oprócz nich jednakże, normy dotyczące uprawiania sportu, przebiegu zawodów, czy też innych kwestii organizacyjnych, dyscyplinarnych, związanych z bezpieczeństwem, itp. zostały sformułowane w treści aktów wydawanych przez organizacje

¹⁷³⁵ Jak te opisane powyżej.

¹⁷³⁶ J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 158.

¹⁷³⁷ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 186.

sportowe¹⁷³⁸. Nie sposób uznać, że istnieje powszechna akceptacja zwyczajów inne niż powyższe w środowisku organizacji sportowych. Historia prawa sportowego opisywana w rozdziale II ukazała, że regulacje wewnętrzne mające zastosowanie w sporcie pojawiły się już w XIX wieku, tym samym od początków zorganizowanego sportu profesjonalnego pod auspicjami organizacji sportowych dochodziło do ich wewnętrznej, ale mimo wszystko kodyfikacji.

„Wzory postępowania” – a więc przede wszystkim reguły sportowe – ulegały natomiast nieustannym zmianom, które były odnotowywane w następnych wersjach danych przepisów gry, a więc nie istniała konieczność wydedukowania elementów norm postępowania, gdyż były one skodyfikowane.

Ponadto, nie doszło do uznania regulaminów i innych aktów wewnętrznych organizacji sportowych za pisane prawo zwyczajowe przez sądy lub inne organy stosujące prawo. Sport jest domeną wolności obywatelskiej i trudno uznać, żeby państwo zauważyło swój interes w ingerencji i przesądzeniu, że dany rodzaj zachowania w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym ma charakter zwyczaju. Co więcej, pogląd ten pozostaje odosobniony i nie został podzielony w orzecznictwie i doktrynie prawniczej.

Ostatecznie, aby można było rozważać prawo sportowe wewnętrzne jako egzemplifikację „pisanego prawa zwyczajowego”, musi wystąpić element jego „spisania”. Ten natomiast, o czym była mowa w rozdziale II zaczął postępować w sposób znaczący już w II połowie XIX wieku, kiedy zaczęły się formować międzynarodowe organizacje sportowe, a wraz z nimi zasady obowiązujące osoby uprawiające daną dyscyplinę sportową na całym świecie. Ponadto, skoro dwa powyżej opisywane najbardziej popularne sportowe zwyczaje nie zostały jak do tej pory uregulowane w treści aktu wewnętrznego organizacji sportowej, to tym samym nie można rozważać omawianego zjawiska z punktu widzenia jego „spisania”.

W literaturze pojawił się pogląd, że z uwagi na autonomiczność, eksperckość regulacji systemów normatywnych tworzonych celowo przez organizacje sportowe, które mają status publiczny, zazwyczaj związany z międzynarodowym arbitrażem, istnieje możliwość uznania, że wewnętrzne normy stanowione przez organizacje sportowe mogą zostać uznane za pisane prawo zwyczajowe¹⁷³⁹. Tego poglądu nie można jednakże podzielić. Mianem „pisanego prawa

¹⁷³⁸ Które były w niniejszej pracy wielokrotnie przytaczane.

¹⁷³⁹ Pogląd ten przytaczam za E. Krześniakiem, *Ustawa...*, s. 241, zob. J. Jabłońska-Bonca, *Istota spójności regulacji prawnych oraz niesprzeczności regulacji pozaprawnych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarz, Poznań 2014, s. 60–61. O zwyczaju jako źródle prawa administracyjnego pisze także S. Szuter, *Zwyczaj jako źródło prawa administracyjnego* [w:] *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100 rocznicy urodzin profesora Jerzego Stefana Langroda. Uniwersytet Jagielloński – 23 kwietnia 2004 r.*, red. P. Dobosz, J. Zimmermann, Zakamycze 2005, s. 111-128.

zwyczajowego” można ewentualnie próbować nazywać więc jakiegokolwiek pierwsze regulacje w danej dyscyplinie sportu, które pojawiły się wraz z formowaniem się organizacji sportowych w tychże dyscyplinach. Takie sformułowanie dotyczyłoby więc wyłącznie aktów historycznych, natomiast nie ma możliwości uznania tych występujących współcześnie, że stanowią one „pisane prawo zwyczajowe”.

Konkludując, w prawie sportowym wyróżnić należy zwyczaje, które mają wpływ na przebieg współzawodnictwa sportowego. Są one pochodną działań podejmowanych ze strony samych zawodników i stanowią rezultat wielu lat uprawiania danej dyscypliny sportu. Występują one także w odniesieniu do sportu amatorskiego¹⁷⁴⁰. Istnieje więc możliwość bezpośredniego wprowadzenia do aktu prawa sportowego wewnętrznego przepisu, który określałby nakaz albo zakaz zachowania zgodnie z wykształconym zwyczajem sportowym.

4.4.2. Prawo *quasi*-sędziowskie

W ramach swojej struktury wewnętrznej, organizacje sportowe wyodrębniają organy jurysdykcyjne, które można nazwać ich „wewnętrzną władzą sądowniczą”. Organy te orzekają na podstawie przepisów prawa sportowego wewnętrznego, pochodzącego od danej organizacji. W ten sposób dokonuje się interpretacja przepisów zarówno o charakterze dyscyplinarnym, jak i organizacyjnym. Interpretacja regulacji o charakterze sportowym odbywa się bowiem „na bieżąco” podczas samych zawodów i za to zjawisko odpowiedzialny jest każdorazowo sędzia. Jednakże, powracając do kwestii określania miana decyzji organów jurysdykcyjnych organizacji sportowych mianem prawa *quasi*-sędziowskiego należy ustalić co następuje.

Przede wszystkim, w omawianym zakresie należy ograniczyć to zjawisko wyłącznie do rezultatu działalności organów wewnętrznych organizacji sportowych. Trzeba wszakże dostrzec zjawisko odrębnego prawa *quasi*-sędziowskiego, które występuje w sporcie i którym jest orzecznictwo chociażby Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy PKOL czy CAS. Beata Rischka-Słowik wskazuje wprost, że „w sporcie rozwinęło się swoiste prawo sędziowskie – *judge-made sports law*, co jest zasługą działalności także innych niż CAS sądów sportowych, a w pewnym zakresie również TSUE (...).”¹⁷⁴¹. Skoro natomiast w treści niniejszego podrozdziału poddawane jest analizie „niezorganizowane prawo sportowe”, które

¹⁷⁴⁰ Które opisane były na przykładzie biegacza-amatora w rozdziale I.

¹⁷⁴¹ B. Rischka-Słowik, *Źródła prawa sportowego [w:] Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 282.

pochodzi od organizacji sportowych, to tym samym powyższe orzecznictwo podmiotów niebędących wewnętrznymi ich organami nie podlega omówieniu.

W odniesieniu do omawianego zagadnienia, podkreślenia wymaga, że jednym ze sposobów tworzenia prawa, który wymieniają S. Wronkowska oraz Z. Ziemiński jest właśnie precedens prawotwórczy, który „polega na tym, że jakiś organ, w szczególności sąd, podejmuje decyzję w określonej sprawie, choć w obowiązujących normach brak podstaw do jej wydania lub podstawy te są niedostatecznie określone. Decyzja ta podejmowana jest w konkretnej, indywidualnej sprawie, a więc w procesie stosowania prawa, ale organ ją podejmujący, biorąc wprawdzie pod uwagę swoiste, niepowtarzalne cechy rozważanej sprawy, formułuje zarazem normę generalną, którą jakoby kieruje się wydając ową decyzję, oraz którą czyni >podstawą< swego rozstrzygnięcia (*ratio decidendi*)”¹⁷⁴². Ten sposób tworzenia prawa także można odnieść do funkcjonowania organizacji sportowych. Są to podmioty, które mają swoje wewnętrzne organy „sądownicze”, powoływane do rozstrzygania spraw, które posiadają zdolność arbitrażową – w tym miejscu przypomnienia wymaga instytucja wszechobecnej w profesjonalnym sporcie obligatoryjnej klauzuli arbitrażowej. Dotyczy to w szczególności rozumienia pojęć ogólnych oraz klauzul generalnych określonych w przepisach danej organizacji sportowej.

Zagadnienie to można omówić na podstawie konkretnego aktu prawa sportowego wewnętrznego. W treści uchwały III/54 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN - Minimalne Wymagania dla standardowych kontraktów zawodników w sektorze zawodowej piłki nożnej, w ramach jednego z przepisów¹⁷⁴³ odnoszącego się do stabilności kontraktowej zawarte zostało postanowienie, zgodnie z którym „w przypadku złożenia przez Zawodnika lub Klub wniosku do Izby o rozwiązanie Kontraktu z winy drugiej strony lub z przyczyn niezawinionych i stwierdzenia braku podstaw do takiego rozwiązania Kontraktu, Izba może rozwiązać Kontrakt bez orzekania o winie, jeżeli żadna ze stron nie zgadza się na kontynuację Kontraktu, a z całokształtu okoliczności faktycznych sprawy wynika, iż dalsze obowiązywanie Kontraktu byłoby sprzeczne z celami i zasadami uprawiania sportu profesjonalnego oraz celami i zasadami podejmowania działalności w zakresie kultury fizycznej. Rozwiązanie Kontraktu jest jednak niedopuszczalne, jeżeli skutek rozwiązania ucierpiałoby dobro Zawodnika lub Klubu, albo rozwiązanie Kontraktu naruszałoby zasady słuszności, dobrej wiary, dobrych obyczajów oraz ducha sportu”. Rolą związkowych organów „sądowniczych” jest rozstrzygnięcie, jaki rodzaj zachowania ze strony zawodnika lub klubu sportowego byłby

¹⁷⁴² Tamże, s. 130.

¹⁷⁴³ Art. 8 ust. 13 przywołanej uchwały.

naruszeniem rzeczowej „zasady słuszości”, „dobrej wiary”, „dobrych obyczajów”, czy też „ducha sportu”. O ile pierwsze trzy pojęcia są w doktrynie znane chociażby z przepisów prawa cywilnego i w ten sposób zawodnik lub klub mogliby powoływać się na dorobek doktryny oraz judykatury prawa cywilnego, o tyle pojęcie „ducha sportu” jest już tylko i wyłącznie pojęciem „wewnętrznym” i *stricte* sportowym, tym samym uznając dane zachowanie klubu lub zawodnika za sprzeczne z „duchem sportu”, organ jurysdykcyjny PZPN działałby niewątpliwie prawotwórczo, ustalając katalog zachowań, które byłyby z tym zagadnieniem sprzeczne.

W ten sposób bez wątpienia powstaje także coś na kształt „linii orzecniczej”, która powinna wyznaczać kierunek orzekania w sprawach o zbliżonym stanie faktycznym¹⁷⁴⁴. Byłoby to korzystne dla spójności i koherencji współzawodnictwa sportowego, albowiem świadczyłoby o pewności prawa oraz możliwości oczekiwania zbliżonego rozstrzygnięcia w analogicznych sytuacjach, mających miejsce w przyszłości.

4.4.3. Normy pozaprawne

Jerzy Langrod zauważał, że rozległość, nieuchwytność, zmienność i płynność materii prawa administracyjnego jest czynnikiem utrudniającym systematyczną reglamentację wszystkich zagadnień, przy jednoczesnym ograniczeniu możliwości tworzenia *a priori* reguł prawnych dla ogółu wchodzących w grę sytuacji faktycznych¹⁷⁴⁵. Oznacza to tyle, że prawo administracyjne nie jest w stanie uregulować każdego aspektu życia publicznego. Co więcej, powinno się postulować, wbrew obecnie występującej jurydyzacji życia publicznego pozostawienie pewnych sfer życia publicznego bez nadmiernego wpływu ustawodawcy. O ile bowiem niektóre z nich pozostają dla państwa fundamentalne (np. kwestie oświatowe, zdrowotne, obronne), o tyle niektóre z nich mają mniejsze znaczenie i tym samym można pozostawić im tym samym większą autonomię. W ocenie autora w ten sposób tak prezentuje się sytuacja w odniesieniu do zagadnień sportu profesjonalnego – nie powinien on pozostawać w sferze *dominium* państwowego, a najbardziej pożądanym rozwiązaniem jest pozostawienie organizacjom sportowym znacznej – ale nie nieograniczonej – dozy autonomii. Dlatego też tytułowe zagadnienie należy omówić z punktu widzenia współtworzenia przez prawo sportowe

¹⁷⁴⁴ Na ten temat powstają odrębne pozycje monograficzne, odnoszące się wprost do orzecznictwa danego organu jurysdykcyjnego organizacji sportowej (w tym wypadku FIFA), zob. F. de Wegner, *The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber. Second edition*, Haga 2016.

¹⁷⁴⁵ J. Langrod, *Instytucje prawa administracyjnego*, Kraków 2003, za: S. Pawłowski, *Odesłania...*, s. 391.

wewnętrzne grupy niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego w postaci norm pozaprawnych.

Jak wskazuje J. Supernat „umieszczanie w aktach normatywnych odesłań do norm pozaprawnych (odesłania są krytyczne w przypadku norm wiedzy, z którymi w odróżnieniu od norm społecznych nie wiąże się cecha imperatywu) dokonuje się w różny sposób, różną też funkcję pełnią pozaprawne normy odniesienia”¹⁷⁴⁶. Technika odesłania jest jedną z technik prawodawczych¹⁷⁴⁷. W jej ramach ustawodawca może zdecydować się na:

- 1) odesłanie systemowe – a więc takie, które odsyła do norm prawnych, które zawarte są w innych aktach normatywnych (odesłania wewnątrzsystemowe);
- 2) odesłanie pozasystemowe – a więc jak sama nazwa wskazuje ustawodawca odsyła do norm znajdujących się poza systemem prawa, tj. do norm pozaprawnych¹⁷⁴⁸.

Zygmunt Ziemiński wskazuje, że w razie włączenia do systemu prawnego jakichś norm spoza niego, może dokonać się w sposób formalny, czyli na podstawie wyraźnego aktu stanowienia prawa, czy też w drodze zwyczaju lub doktryny prawniczej¹⁷⁴⁹. W ocenie R. Raszewskiej-Skałeckiej, „odesłanie do norm pozaprawnych pozwala na regulację stosunków społecznych za pomocą porządku pozaprawnego, czyli za pomocą norm społecznych czy norm wiedzy”¹⁷⁵⁰. Autorka następnie rozważa różne rodzaje wspomnianych norm pozaprawnych, w postaci:

- 1) norm społecznych – a więc takich, które są „wytworem żywiolowych i masowych procesów w grupach uformowanych naturalnie (np. zasady współżycia społecznego, normy moralno-etyczne, reguły słuszności, normy zwyczajowe, normy obyczajowe)”;
- 2) norm wiedzy (norm technicznych), którymi są „wzorce, reguły, nakazy i zakazy określone na gruncie wiedzy technicznej (zasady techniki w ogóle, zasady prakseologiczne”;
- 3) norm moralnych, które włącza się za pomocą ustaw do aktów normatywnych, które stanowią źródła prawa administracyjnego, ale nie mających jednoznacznie określonej treści, formy i zakresu;
- 4) norm zwyczajowych, które „stanowią pewien wzorzec postępowania, postaw, pewną powtarzającą się w określonym miejscu, środowisku i stosunkach społecznych zachowania się”¹⁷⁵¹.

¹⁷⁴⁶ J. Supernat [w:] *Niezorganizowane...*, s. 16.

¹⁷⁴⁷ R. Raszewska-Skałeczka, *Niezorganizowane...*, s. 99.

¹⁷⁴⁸ Tamże, s. 99.

¹⁷⁴⁹ Z. Ziemiński, *Etyczne problemy prawoznawstwa*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1972, s. 132.

¹⁷⁵⁰ R. Raszewska-Skałeczka, *Niezorganizowane...*, s. 99.

¹⁷⁵¹ Tamże, s. 99.

Z pewną trudnością wiąże się przypisanie norm stanowiących przez organizacje sportowe do którejś w wyżej wymienionych grup. W propozycji przedstawionej przez R. Raszewską-Skałecką nie sposób odnaleźć grupy norm pozaprawnych, do których można je zaliczyć. Najbardziej pasują one swoją formą i charakterem do norm społecznych, jednakże autorka ta rozumie przez ten zespół norm raczej tzw. klauzule generalne używane w systemie prawa, posługując się przykładem zasad współżycia społecznego. Z takim poglądem nie można się zgodzić. Przedstawiony powyżej został skonstruowany w oparciu o łączącą wszystkie wymienione normy cechę wspólną, jaką jest brak ich charakteru prawnego (biorąc pod uwagę ujęcie tetyczne – warunkujące ten charakter od podmiotu stanowiącego prawo). Jednakże wśród norm pozaprawnych w doktrynie wspomina się nie o normach społecznych (w rozumieniu klauzul generalnych), ale o normach organizacji społecznych¹⁷⁵².

Normy pozaprawne – *a contrario* są normami, które pochodzą od podmiotów niewyposażonych w kompetencje prawotwórcze w rozumieniu Konstytucji RP. W ujęciu S. Wronkowskiej oraz Z. Ziemińskiego dostrzega się „współzależność norm prawnych oraz norm o innym uzasadnieniu ich mocy obowiązującej”¹⁷⁵³. Tym samym, autorzy poddają krytyce podejście normatywistyczne, które w ich ocenie „nie może oddawać adekwatnego obrazu zjawisk prawnych”¹⁷⁵⁴. Gdyby ograniczyć się bowiem wyłącznie do ustalenia, że prawotwórstwo organizacji sportowych nie może być zrównane z prawotwórstwem organów państwa posiadających kompetencję prawodawczą, takie ujęcie pracy byłoby niepełne. W doktrynie wskazuje się, że powstają pewnego rodzaju wzory zachowań (nie tylko prawne, ale także moralne, obyczajowe, religijne, pochodzące od organizacji społecznych), które „stają się częścią różnych społecznych systemów normatywnych”¹⁷⁵⁵. Autorzy tego twierdzenia tłumaczą, że „wszystkie te wzory, mimo że przybierają różne postaci (prawa, moralności, przykazań religijnych, obyczajów itp.), mają charakter normatywny, tzn. określają, jakie zachowania powinno się podejmować, a jakich unikać.”¹⁷⁵⁶. Analogicznie natomiast jest z aktami prawa sportowego wewnętrznego – zarówno tymi odnoszącymi się wprost do profesjonalnego współzawodnictwa sportowego, jak i tymi które stanowią uzupełnienie regulacji tworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*.

W dzisiejszych czasach każdy podmiot funkcjonuje w wielu różnych grupach

¹⁷⁵² Tak: S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81; T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 36.

¹⁷⁵³ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹⁷⁵⁴ Tamże, s. 91.

¹⁷⁵⁵ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 35.

¹⁷⁵⁶ Tamże, s. 35.

społecznych¹⁷⁵⁷. Tak samo sytuacja prezentuje się w stosunku do podmiotów biorących udział we współzawodnictwie sportowym. Z jednej strony zawodnicy, trenerzy itp. pozostają zwykłymi obywatelami, którzy muszą poddać się szeregowi norm prawa powszechnie obowiązującego, a z drugiej – wobec nawiązania stosunku prawnego z klubem sportowym, który uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez daną organizację sportową, staje się on także członkiem tej – zamkniętej społeczności sportowej.

Wielość systemów normatywnych (występujących oprócz norm prawnych stanowiących przez państwo w sposób określony w Konstytucji RP) została omówiona przez TK w wyroku z 10.06.2003 r.¹⁷⁵⁸, kiedy to Trybunał odniósł się szeroko do omawianego zagadnienia: „teoria prawa zwraca uwagę na wielość systemów normatywnych funkcjonujących we współczesnych społeczeństwach. Obok norm prawnych istnieją m.in. normy postępowania stanowiące przez podmioty prywatne, np. normy organizacji społecznych lub organizacji gospodarczych. Podstawą ich stanowienia jest konstytucyjna wolność zrzeszania się oraz wolność gospodarcza a możliwość ich ustanawiania przez zrzeszenia i inne podmioty tworzone przez obywateli jest koniecznym elementem życia społecznego. Tego rodzaju normy nie są częścią systemu prawnego, jeżeli ustanawiające je organizacje działają na zasadzie dobrowolności, tzn. przynależność do nich nie jest koniecznym warunkiem dostępu do określonych dóbr, a przestrzeganie ustanowionych norm nie jest opatrzone sankcją przymusu państwowego. Nie oznacza to jednak, że nie są one częścią szeroko pojmowanego ładu społecznego, zbudowanego na zasadzie subsydiarności. Konstytucyjna regulacja systemu źródeł prawa odnosi się wyłącznie do aktów prawnych, które ustanawiają normy prawne. Poza zakresem regulacji konstytucyjnej pozostaje natomiast stanowienie przez organizacje społeczne i gospodarcze norm, które nie należą do systemu prawnego”. W obliczu powyższych twierdzeń TK, rozważyć należy więc regulacje prawa sportowego wewnętrznego także pod tym kątem. Problematyczne będzie natomiast właściwe przyporządkowanie w szczególności tych regulacji, które mają charakter powszechnie obowiązujący z uwagi na ich generalność oraz abstrakcyjność, a więc przepisy ustanawiane na podstawie u.b.i.a., u.ż.ś., u.b.i.m., u.bezp.obsz.wodn., czy u.bezp.ratown.gór. Ich treść oraz krąg adresatów uwarunkowana jest bowiem przepisami prawa powszechnie obowiązującego, natomiast sposób ich ustanawiania jest pochodną samej formy prawnej danej organizacji sportowej. Ponadto, kategoryczne określenie, że normy prawa sportowego wewnętrznego nie są częścią systemu prawnego stanowiłoby niedopowiedzenie, co w pełnej rozciągłości uzasadnia treść niniejszej dysertacji.

¹⁷⁵⁷ Tamże, s. 35.

¹⁷⁵⁸ SK 37/02, OTK-A 2003/6/53, LEX nr 80196.

Na bazie powyżej cytowanego wyroku TK należałoby bowiem zakwalifikować prawo sportowe wewnętrzne wyłącznie jako zjawisko funkcjonujące na zasadzie dobrowolności, które współtworzy wyłącznie „szeroko pojmowany ład społeczny, budowany na zasadzie subsydiarności”.

W jednej ze swoich publikacji, A. Szwarc rozważa „kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi”¹⁷⁵⁹. Już sam tytuł publikacji oznacza, że w ujęciu tego autora regulacje stanowione przez organizacje sportowe mają charakter „pozaprawnych”. Na pierwszej stronie wstępu, autor ten przesądza, że regulacje sportowe tworzone przez organizacje sportowe nie są regulacjami prawnymi¹⁷⁶⁰, nie rozwijając jednak tej myśli. Założyć należy więc wykluczenie ich z grona „regulacji prawnych”, z uwagi na brak uzasadnienia tetycznego ich obowiązywania – czyli brak wyposażenia ich w treści Konstytucji RP w możliwość stanowienia przepisów prawa powszechnie obowiązującego albo wewnętrznie obowiązującego.

Uwagę zwraca to, że w odniesieniu do wszystkich z omawianych w treści niniejszej pracy regulacji pochodzących od organizacji sportowych, można uznać, że każde z nich stanowi odesłanie do norm pozaprawnych. Mowa tu nie tylko o delegacjach prawotwórczych, które występują w treści u.s., a więc wyposażeniu p.z.s. w możliwość ustanawiania i realizacji własnych reguł sportowych, organizacyjnych oraz dyscyplinarnych, czy PKOl do ustanowienia przepisów dotyczących zakresu wykorzystania wizerunku członka reprezentacji olimpijskiej do celów gospodarczych. W stosunku do pozostałych organizacji sportowych ustawodawca nie posłużył się podobną techniką prawodawczą, zupełnie pomijając okoliczność stanowienia przez nie regulacji, które mają zastosowanie we współzawodnictwie sportowym. Ostatecznie, przypomnienia wymaga pogląd, zgodnie z którym to, że ustawodawca dokonał odesłania do regulacji stanowionych przez p.z.s. w treści u.s. nie przesądza automatycznie o uznaniu tych norm za normy prawne¹⁷⁶¹ i z tym poglądem należy się jak najbardziej zgodzić. Podobnie sytuacja prezentuje się w odniesieniu do pozostałych regulacji stanowionych przez organizacje sportowe na podstawie pozostałych ustaw współtworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto* – także i w odniesieniu do tychże regulacji ustawodawca nie nadał im charakteru prawnego. Niezwykle istotne przepisy z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa osobom przy okazji uprawiania przez nie sportów wodnych, czy strzeleckich, albo uczestnictwa w sportowej imprezie masowej nie zostały natomiast określone

¹⁷⁵⁹ A. Szwarc, *Kompatybilność pozaprawnych...*

¹⁷⁶⁰ Tamże, s. 23.

¹⁷⁶¹ R. Raszevska-Skałeczka, *Niezorganizowane...*, s. 92.

przez ustawodawcę jako mające charakter prawny. Niezastosowanie się do nich może natomiast skutkować negatywnymi konsekwencjami dla takiej osoby – przykładowo w razie niezastosowania się do przepisów regulaminu imprezy masowej, taka osoba może zostać usunięta przez służbę porządkową z tego wydarzenia¹⁷⁶². Tym samym, w omawianej sytuacji dochodzi do sytuacji, w której konsekwencje prawne (w postaci niemożności kontynuowania udziału w sportowej imprezie masowej, za wstęp na którą dana osoba uiszczyła wymaganą kwotę pieniężną) stosowane są na podstawie regulacji, której ustawodawca nie przyznał wprost „charakteru prawnego”. Nie jest jednak tak, że z uwagi na to, że przykładowo regulaminy sportowych imprez masowych, nie zostały wymienione w treści art. 87 Konstytucji RP, to nie są one wiążące dla ich adresatów pod groźbą zastosowania przymusu (wprawdzie nie ze strony państwa, a pracownika organizacji sportowej – przedstawiciela służby porządkowej). Dyskusja ta sprowadza się więc wyłącznie do warstwy teoretycznoprawnej i próby jego analizy prawnej, natomiast z praktyki obowiązywania u.b.i.m. oraz organizowania sportowych imprez sportowych na jej podstawie wynika wniosek, że regulacje te mają zastosowanie, niezależnie od tego czy uznaje się, że mają one „charakter prawny”, czy też nie i stanowią wyłącznie przykład odesłania pozasystemowego.

Fundamentalnym, pozostaje także uznanie, że w razie gdy ustawodawca przy okazji odesłania pozasystemowego deleguje na rzecz danego podmiotu możliwości samodzielnego ustanowienia konkretnego rodzaju norm, to tym samym nie dochodzi do sformułowania żadnych wytycznych, czy też wskazówek odnoszących się do procedury ich stanowienia¹⁷⁶³. Dlatego też S. Pawłowski uważa, że „w takim przypadku nie są to typowe akty o charakterze wykonawczym, a z racji zastosowanego odesłania pozasystemowego raczej akty o sporej autonomii”¹⁷⁶⁴. Pogląd ten ma niezwykle istotne w kontekście omawianego zagadnienia i zdecydowanie wpisuje się w pozostawianą swobodę prawotwórczą organizacjom sportowym, które nie są związane żadnymi wytycznymi ze strony państwa w odniesieniu do stanowienia reguł odnoszących się do współzawodnictwa sportowego, a ich wewnętrzne akty powinny spełniać wymóg zgodności z przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Z kolei w odniesieniu do innych regulacji ustanawianych na podstawie innych niż u.s. ustaw z zakresu prawa sportowego powszechnego *sensu stricto*, ustawodawca niekiedy określa samodzielnie

¹⁷⁶² Art. 22 ust. 1 pkt 2 u.b.i.m.

¹⁷⁶³ S. Pawłowski, *Odesłania...*, s. 390.

¹⁷⁶⁴ Tamże, s. 390-391.

ich zakres przedmiotowy, jednocześnie robiąc to w sposób niezwykle ogólny¹⁷⁶⁵, czego konsekwencją jest znaczna autonomia organizacji sportowej w uszczegóławianiu tych reguł.

Wśród norm pozaprawnych wyróżnia się normy społeczne, wiedzy, moralne oraz zwyczajowe¹⁷⁶⁶, przy czym na omówienie w omawianym zakresie zasługują normy społeczne oraz moralne. Normy zwyczajowe zostały omówione na poprzednich stronach, natomiast trudno mówić w odniesieniu do prawa sportowego wewnętrznego o normach wiedzy.

Zachowania ludzi w ramach różnych społeczeństw wyznaczane są przede wszystkim przez normy prawa powszechnie obowiązującego. Nie jest to jednakże wyczerpujące twierdzenie, gdyż wyróżnia się także inne normy, w postaci: norm moralnych, religijnych, obyczajowych, ustanawianych w ramach różnych organizacji społecznych czy gospodarczych oraz inne rodzaje norm¹⁷⁶⁷. Analogiczny zestaw norm proponowany jest przez T. Chauvin, T. Staweckiego oraz P. Winczorka¹⁷⁶⁸. S. Wronkowska oraz Z. Ziemiński podnoszą, że różnica, która występuje między nimi „leży w tym, na jakiej podstawie uważa się daną normę za obowiązującą”¹⁷⁶⁹. Wspomniani autorzy dzielą rodzaje norm na dwie kategorie – normy prawne oraz inne normy¹⁷⁷⁰. Uznaje się także, że normy nie-prawne tworzą inne systemy normatywne¹⁷⁷¹.

Jolanta Jabłońska-Bonca wyróżnia trzy podstawowe sposoby uzasadnienia obowiązywania wszelkiego rodzaju norm:

- 1) uzasadnienie aksjologiczne – „jeśli wyraża wartość aprobowaną społecznie (np. obowiązuje, bo jest sprawiedliwa, dobra, słuszna);
- 2) uzasadnienie behawioralne – „norma obowiązuje, jeśli jest z dostatecznie wysokim prawdopodobieństwem realizowana w przypadkach, gdy znajduje zastosowanie;
- 3) uzasadnienie tetyczne – „ponieważ została ustanowiona przez uprawniony do tego podmiot, który ma kompetencję do określania dla innych wzorców postępowania”¹⁷⁷².

Najmniej wątpliwości budzi rozstrzygnięcie, co należy rozumieć poprzez „normę prawną”, którą „uważa się za obowiązującą jako ustanowioną przez organizację państwową, a więc ze

¹⁷⁶⁵ Czego przykładem jest określenie, że regulamin obiektu (terenu), a więc przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, zawiera zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności (art. 3 pkt 10 u.b.i.m.).

¹⁷⁶⁶ Tamże, s. 99.

¹⁷⁶⁷ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹⁷⁶⁸ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 36.

¹⁷⁶⁹ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹⁷⁷⁰ Tamże, s. 81.

¹⁷⁷¹ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 36.

¹⁷⁷² J. Jabłońska-Bonca, *Wstęp...*, s. 67.

względem na szczególnego rodzaju uzasadnienie tetyczne¹⁷⁷³. Przy okazji norm prawnych akcentuje się więc kompetencję podmiotu ich stanowiącego. W tym zakresie trzeba także pamiętać o kategorycznym zakazie domniemywania istnienia kompetencji prawodawczej¹⁷⁷⁴.

Normy moralne, obyczajowe oraz religijne nie mają natomiast charakteru sformalizowanego i powstają w wyniku faktu powszechnego przestrzegania danych wzorców zachowania w określonej grupie społecznej. Nie będą one natomiast w tym miejscu szerzej omawiane z uwagi na brak ich związku z omawianym tytułowym zagadnieniem.

Wreszcie, jako ostatni z rodzaj norm nie-prawnych w doktrynie wskazuje się normy organizacji społecznych. Ten rodzaj zasługuje na najszersze omówienie z uwagi na dotychczasowe rozważania, przesądzające o społecznym bycie organizacji sportowych. W doktrynie zjawisko to określa się w sposób następujący: „suwerenne państwo pozostawia obywatelom w takim czy innym zakresie w takich czy innych formach, wolność tworzenia różnego rodzaju grup działających na podstawie własnych statutów, ustanawiających normy wiążące ich członków”¹⁷⁷⁵.

Sławomira Wronkowska oraz Z. Ziemiński wskazują na kilka zagadnień charakterystycznych, które należy omówić przy okazji omawiania zjawiska norm organizacji społecznych w kontekście niniejszej dysertacji:

- 1) nie budzi wątpliwości, że organy, które są powoływane zgodnie ze statutem danej organizacji „uzyskują jego mocą upoważnienie do stanowienia norm postępowania oraz wyznaczania sankcji organizacyjnych za ich nieprzestrzeganie”¹⁷⁷⁶;
- 2) przynależność do tychże organizacji jest „w zasadzie dobrowolna”, jednakże „często nie ma w praktyce możliwości uprawiania działalności pewnego rodzaju poza ramami określonego stowarzyszenia”¹⁷⁷⁷, co doskonale obrazuje sytuację występującą w profesjonalnym sporcie;
- 3) „im bardziej sprawy danej jednostki są uzależnione od jej przynależności do określonej organizacji, tym bardziej jest ona zmuszona do posłuchu wobec norm organizacyjnych”¹⁷⁷⁸;
- 4) wymaga się zgodności norm stanowionych przez upoważnione organy w ramach danej organizacji społecznej z normami powszechnie obowiązującymi – to jest wymóg niezbędny do tego, aby mogły one obowiązywać jej członków¹⁷⁷⁹.

¹⁷⁷³ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹⁷⁷⁴ M. Wiącek [w:] *Komentarz...*, s. 67.

¹⁷⁷⁵ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys...*, s. 81.

¹⁷⁷⁶ Tamże, s. 89.

¹⁷⁷⁷ Tamże, s. 90.

¹⁷⁷⁸ Tamże, s. 90.

¹⁷⁷⁹ Tamże, s. 90.

Przy okazji omawiania norm organizacji społecznych, T. Chauvin, T. Stawecki oraz P. Winczorek wskazują w pierwszej kolejności na konstytucyjny wymiar omawianego zagadnienia przytaczając brzmienie art. 12 Konstytucji RP, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji¹⁷⁸⁰. Autorzy także wskazują na kilka zagadnień charakterystycznych, które należy omówić przy okazji omawiania zjawiska norm organizacji społecznych w kontekście niniejszej dysertacji:

- 1) organizacje te „w różnym stopniu zależą od państwa i w różnym stopniu ich funkcjonowanie jest regulowane przez normy prawne”¹⁷⁸¹;
- 2) przynależność do nich jest z reguły całkowicie dobrowolna¹⁷⁸²;
- 3) „szczegółowe normy postępowania, a także normy sankcjonujące (reguły wtórne) adresowane do członków tych organizacji są ustalane przez odpowiednie ich organy w statutach”¹⁷⁸³;
- 4) „organizacje społeczne cieszą się znaczną autonomią, tzn. same rozstrzygają o własnych sprawach, a prawo powszechnie obowiązujące powstrzymuje się od regulowania tych spraw”¹⁷⁸⁴;
- 5) „normy organizacji społecznych nie mogą być sprzeczne z powszechnie obowiązującym prawem. Tam, gdzie zakresy regulacji prawnej oraz norm organizacji społecznych pokrywają się, prawo posiada zwierzchnią pozycję w stosunku do tych drugich”¹⁷⁸⁵.

Normy stanowione przez organizacje sportowe można nazwać „normami organizacji społecznych”. Mają one bowiem takie same cechy charakterystyczne jak te przedstawiane w doktrynie powyżej. Co więcej, spełniony jest najistotniejszy element w celu przypisania im takiego miana – tj. organizacje sportowe, które je stanowią są bez wątpienia organizacjami społecznymi.

Przede wszystkim, należy także wskazać, że każda z omawianych krajowych organizacji sportowych ma swobodę odnośnie do ustanawiania oraz treści swoich przepisów wewnętrznych. Krajowe organizacje sportowe mają prawo do wewnętrznego uregulowania każdego rodzaju spraw, który w ich ocenie jest niezbędny do właściwego zabezpieczenia przebiegu organizowanego przez dany podmiot współzawodnictwa sportowego. Warunkiem

¹⁷⁸⁰ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 39.

¹⁷⁸¹ Tamże, s. 39.

¹⁷⁸² Tamże, s. 39.

¹⁷⁸³ Tamże, s. 39.

¹⁷⁸⁴ Tamże, s. 39.

¹⁷⁸⁵ Tamże, s. 39.

koniecznym, aby przepisy te były obowiązujące dla osób podległej danej organizacji – a więc zarówno jej członków, jak i osób podporządkowanych, jest ich zgodność z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, a także – co stanowi o specyfice tego rodzaju norm – także i nadrzędnych dla krajowych organizacji sportowych ich międzynarodowych odpowiedników.

Organizacje sportowe ustanawiają także szereg reguł o charakterze moralnym¹⁷⁸⁶. W ich treści znajduje się przeważnie odniesienia do niezwykle istotnej dla współzawodnictwa sportowego zasady *fair play*, która determinuje pożądaną sposób postępowania, w sytuacji przykładowo, gdy dana sytuacja nie znajduje swojego odzwierciedlenia w treści przepisów zawartych w treści ustanawianych aktów wewnętrznych. Obowiązują one obok regulaminów dyscyplinarnych, natomiast same w sobie nie powinny stanowić podstawy orzekania w regulaminie dyscyplinarnym¹⁷⁸⁷, tak długo jak nie zostaną w nim wskazane, jako przepisy, które mają bezpośrednie zastosowanie w tego rodzaju postępowaniach. Normy moralne (najczęściej w postaci kodeksów etycznych¹⁷⁸⁸) mogą zostać ustanowione przez każdą z omawianych organizacji sportowych¹⁷⁸⁹. W ich treści przywoływane są najistotniejsze dla danej organizacji sportowej zasady, które powinny mieć zastosowanie albo w prowadzonym i organizowanym współzawodnictwie sportowym¹⁷⁹⁰, czy też w ramach danego środowiska pracy.

4.4.4. *Soft law*

Jak wskazuje R. Raszewska-Skałeczka, nowoczesna nauka prawa uznaje, że jednym z niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego jest tzw. prawo miękkie – *soft law*,

¹⁷⁸⁶ Zob. m.in.: PZPN, *Uchwała nr IX/142 z dnia 4 listopada 2020 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Kodeksu Etycznego PZPN*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4045KODEKS%20ETYCZNY%20PZPN%202020.pdf [dostęp: 01.10.2023]; PZPS, *Kodeks etyki i postępowania PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/przepisy/kodeks> [dostęp: 01.10.2023]; PZM, *Zbiór zasad etyki oraz dobrych praktyk w sporcie żużlowym*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2020/Regulaminy/zbior_zasad_etyki.pdf [dostęp: 01.10.2023].

MKOL, *Kodeks etyczny MKOL*, https://olimpijski.pl/wp-content/uploads/2020/09/Kodeks_Etyczny_MKOL.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹⁷⁸⁷ M. Broda, *Kodeks etyki a regulamin dyscyplinarny polskiego związku sportowego*, <https://prawosportowe.pl/a/kodeks-etyki-a-regulamin-dyscyplinarny-polskiego-zwiazku-sportowego> [dostęp: 01.10.2023].

¹⁷⁸⁸ W tym zakresie na uwadze należy mieć, że TK w swoim orzecznictwie przesądził o braku możliwości oceny norm moralnych z Konstytucją RP, J. Paśnik, *Sprawozdanie z Interdyscyplinarnej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawo i medycyna – wybrane zagadnienia” (Opole, 30 XI 2018)* [w:] *Przegląd Prawa Publicznego* 2019/3, s. 119.

¹⁷⁸⁹ Zob. m.in.: K. Kania, *Kodeks etyczny w klubie lub polskim związku sportowym*, <https://prawosportowe.pl/a/kodeks-etyczny-w-klubie-lub-polskim-zwiazku-sportowym> [dostęp: 01.10.2023].

¹⁷⁹⁰ Przykładowo, PZPS wyróżnia następujące zasady, które odzwierciedlają kluczowe zasady postępowania tego Związku: uczciwości, przejrzystości, godnej reprezentacji, zaangażowania społecznego, szacunku, zdrowej rywalizacji, bezpieczeństwa i reagowania.

które przejawia się m.in. wydawaniem aktów urzędowej wykładni prawa¹⁷⁹¹. Jest to więc pojęcie przeciwstawne do *hard law*, a więc przepisów prawa, które obowiązują bezwzględnie i których brak przestrzegania skutkować może sankcją po stronie takiej osoby.

Poszukując charakteru norm stanowiących przez organizacje sportowe, E. Krześniak jednoznacznie przedstawia pogląd, zgodnie z którym regulaminy p.z.s. oraz związków sportowych powinno się określać mianem miękkiego prawa – *soft law*¹⁷⁹². Pojęcie to autor wyjaśnia w następujący sposób: „pojęciem *soft law* określa się te wszystkie formy oficjalnej działalności instytucji władczych, które mają adresatów generalnych, a nie indywidualnych (decyzje), i które zawierają normy generalne i abstrakcyjne, ale które nie mieszczą się w oficjalnych katalogach źródeł prawa, takich jak art. 87 Konstytucji RP.”¹⁷⁹³. Dalej dostrzega on, że różnica pomiędzy *soft law* a *hard law* jest formalna, a więc sprowadza się do analizy zagadnień, takich, jak: legitymacja podmiotu ustanawiającego normy, ich obowiązywanie oraz sankcjonowanie¹⁷⁹⁴.

Dostrzega się je także w krajowym systemie prawnym. Zjawisko *soft law* występuje w różnych gałęziach i dziedzinach prawa¹⁷⁹⁵. W ocenie P. Skuczyńskiego służy ono „do ochrony słabszej strony w przypadku relacji opartych na nierównościach”, a jako przykład zagadnień, w których występuje miękkie prawo, autor ten wymienia: zagadnienia antidyskryminacyjne, ochronę konsumentów, czy deontologię zawodową¹⁷⁹⁶. Miękkie prawo można postrzegać także jako „odpowiedź na problemy społeczne i ekonomiczne, których nie udaje się rozwiązać w sposób satysfakcjonujący” na określonym poziomie „przy wykorzystaniu aktów prawnie wiążących”¹⁷⁹⁷. Aleksander Chłopecki podkreśla, że pomimo tego, że *soft law* nie jest wyodrębnione jako jeden z rodzajów źródeł prawa w art. 87 Konstytucji RP, to bez wątpienia stanowi ono „element systemu prawnego zarówno w rozumieniu prawa europejskiego, jak i prawa polskiego”¹⁷⁹⁸.

¹⁷⁹¹ R. Raszewska-Skałewska, *Niezorganizowane...*, s. 94. W tym zakresie autorka przywołuje także twierdzenia A. Gronkiewicz, *Niezorganizowane...*, s. 146.

¹⁷⁹² E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 241.

¹⁷⁹³ Tamże, s. 241-242.

¹⁷⁹⁴ Tamże, s. 242.

¹⁷⁹⁵ P. Skuczyński, *Soft law w perspektywie teorii prawa* [w:] *System prawny a porządek prawny*, red. O. Bogucki, S. Czepita, Szczecin 2008 s. 326.

¹⁷⁹⁶ Tamże, s. 327..

¹⁷⁹⁷ M. Pietrzyk, *Soft law i hard law w europejskim prawie administracyjnym: relacja alternatywy, uzupełnienia, wykluczenia oraz przejścia* [w:] *Administracja publiczna wobec wyzwań i oczekiwań społecznych*, red. M. Gielda, R. Raszewska-Skałewska, Wrocław 2015, s. 133.

¹⁷⁹⁸ A. Chłopecki, *Zakres, sposób i skutki stosowania „miękkiego prawa” jako alternatywy dla regulacji ustawowych – na przykładzie rynku finansowego* [w:] *Wiadomości Ubezpieczeniowe numer specjalny 3/2013*, s. 34.

Wydaje się jednak, że nie można stawiać znaku równości pomiędzy prawem sportowym wewnętrznym a *soft law*. Eligiusz Krześniak uznaje całokształt aktów prawnych współtworzących prawo sportowe wewnętrzne jako *soft law*. W ocenie autora, z tym pojęciem nie można utożsamiać jakichkolwiek regulacji pochodzących od podmiotów prywatnych w ujęciu „zewnątrznym” – a tak wygląda sytuacja w odniesieniu do tytułowego prawotwórstwa organizacji sportowych. Prawotwórstwo to ma bowiem miejsce w ramach umownego stosunku istniejącego pomiędzy organizacjami sportowymi, jedna z nich (ta, zajmująca pozycję podrzędną) wyraża zgodę na związanie przepisami stanowionymi przez drugą (a więc tę zajmującą pozycję nadrzędną). Pogląd ten pozostaje także błędny dlatego, że chociażby w ramach samego prawa sportowego wewnętrznego można wyróżnić zarówno *hard law*, jak i *soft law*. Przykładem tego pierwszego mogą być wszelkie regulacje wskazujące szereg wymogów, jakie muszą zostać spełnione przez kluby sportowe, w celu uzyskania licencji uprawniającej do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym. Nie sposób traktować tym samym regulacji o takim charakterze w kategoriach *soft law*, skoro brak podporządkowania się im skutkować będzie negatywną konsekwencją, jaką jest niedopuszczenie do rywalizacji sportowej. Tym samym, określanie prawa sportowego wewnętrznego zbiorczo mianem *soft law*, stanowi znaczne nadużycie. Tym mianem określa się akty, które przyjmują formę „zaleceń”, „instrukcji”, „dobrych praktyk” – również i takie są przez organizacje sportowe ustanawiane, natomiast ich założeniem jest ujednoczenie sposobu działania organizacji sportowych w wybranych kwestiach. Skoro więc, w ramach samego prawa sportowego wewnętrznego możemy wyodrębnić zarówno *hard law*, jak i *soft law*, to tym bardziej nie można określać jego w całości mianem *soft law*. Przystąpienie do danej organizacji sportowej wiąże się z obowiązkiem podporządkowania przepisom stanowionym przez jej wewnętrzne organy. Te natomiast mają charakter bezwzględnie obowiązujący, a niezastosowanie się do nich może skutkować poniesieniem przez taki podmiot sankcji dyscyplinarnej, wraz z wykluczeniem ze struktur danej organizacji. Co więcej, w ramach tego *stricte* umownego stosunku członkostwa nawiązywanego w ramach współzawodnictwa sportowego, podmioty stanowiące prawo wiążące jego uczestników są uprawnione do jego egzekwowania, także tym samym nie występuje element braku związania przepisami o charakterze bezwzględnie wiążącym.

5. Podsumowanie

Organizacje sportowe są podmiotami tworzącymi prawo. Ustanawiają one regulacje odnoszące się nie tylko *stricte* do profesjonalnego współzawodnictwa sportowego, kierowane do wewnętrznego grona adresatów, ale także ustanawiają regulacje będące uzupełnieniem

poszczególnych aktów prawa powszechnie obowiązującego, co sprawia, że w tym zakresie można rozważać ich charakter „wykraczający poza sferę organizacyjną” danego podmiotu. Jest to jeden z przejawów, kiedy zamknięty katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego nie uwzględnia wszystkich aktów, które mają taki charakter. Organizacje sportowe są odpowiedzialne za tworzenie prawa, które ma charakter generalny i abstrakcyjny i są do tego upoważniane przez ustawodawcę. Co więcej – ustawodawca sam przewiduje obowiązek ich przestrzegania przez adresatów¹⁷⁹⁹, a ich nieprzestrzeganie może wiązać się z sankcją dla osoby nieprzestrzegającej przepisów tych aktów¹⁸⁰⁰.

Przedstawiono szereg aktów prawnych, których przepisy delegują na rzecz organizacji sportowych określony zakres spraw do samodzielnego uregulowania. Nie oznacza to jednak, że tym samym doszło do uznania przez prawodawcę tych aktów za normatywne w konstytucyjnym tego słowa znaczeniu. Z pewnością jednak mają one charakter „normatywny”, z tego względu, że określają dopuszczalny rodzaj zachowań po stronie danych podmiotów, natomiast nie są one takimi aktami w konstytucyjnym znaczeniu.

Regulacje obowiązujące w sporcie nie są objęte przymusem państwowym – tj. niemożliwe jest skorzystanie z aparatu państwa w celu ich egzekucji. Należy z całą pewnością podkreślić, że przepisy stanowione przez wszystkie organizacje sportowe nie mogą korzystać z miana przepisów prawa powszechnie obowiązującego¹⁸⁰¹. Wynika to chociażby z tego, że nie są one wymienione w treści art. 87 ust. 1 Konstytucji RP¹⁸⁰², a Karta Olimpijska, statuty oraz inne akty wewnętrzne międzynarodowych federacji sportowych¹⁸⁰³ nie są ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, określonymi w art. 91 ust. 1 Konstytucji RP¹⁸⁰⁴. Prawo sportowe wewnętrzne nie ma charakteru powszechnie obowiązującego, ani także wewnętrznie obowiązującego w rozumieniu Konstytucji RP. Tym samym nie wchodzi ono w skład konstytucyjnego systemu źródeł prawa.

Jednakże, szerszego wyjaśnienia wymagało jego ewentualne zaliczenie do katalogu źródeł prawa administracyjnego. Prawo sportowe wewnętrzne nie zawiera wszakże norm administracyjnego prawa materialnego, procesowego ani ustrojowego – wynika to wprost

¹⁷⁹⁹ Vide art. 8 ust. 1 u.b.i.m.

¹⁸⁰⁰ Przykładowo, stosownie do art. 22 ust. 1 pkt 2 u.b.i.m. osoby zachowujące się niezgodnie z regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej mogą zostać usunięte przez służbę porządkową.

¹⁸⁰¹ Tak też: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 241; Autor ten powołuje się także na twierdzenia W. Sanetry, *Zmiana klubu sportowego przez sportowca w świetle polskiego prawa* [w:] *Tzw. sprawa Bosmana z polskiej perspektywy*, red. A. Szwarc, Poznań 2006, s. 81.

¹⁸⁰² Co zostało przyznane także przez SN w wyroku z 14.10.2009 r., V CSK 148/09, LEX nr 627244.

¹⁸⁰³ Które wywierają bezpośredni wpływ na prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego na terenie Polski.

¹⁸⁰⁴ Tak też: W. Sanetra, *Zmiana klubu...*, s. 81.

z braku wyposażenia organizacji sportowych w określone kompetencje o charakterze administracyjnoprawnym. Wprawdzie w samych regulacjach wewnętrznych organizacji sportowych odnaleźć można grupy przepisów odpowiadające przywołanym rodzajom prawa administracyjnego powszechnie obowiązującego, jednakże nie można ich uznać za współtworzące grupę przepisów prawa powszechnie obowiązującego o tym charakterze. W tym zakresie mają one charakter wyłącznie uzupełniający ustawy, czego przykładem jest upoważnienie organizatora imprezy masowej do ustanowienia regulaminu obiektu (terenu) oraz regulaminu imprezy masowej.

Do rozważenia pozostaje ewentualna możliwość uznania prawa sportowego wewnętrznego jako jednego ze źródeł niezorganizowanego prawa administracyjnego. W tym zakresie brak jest argumentów przemawiających za niemożnością włączenia prawa sportowego wewnętrznego w ten podsystem źródeł prawa administracyjnego. Skoro bowiem, w doktrynie dopuszcza się możliwość uznania odesłań pozasystemowych do norm pozaprawnych jako jednego z rodzajów tych źródeł, to należy wskazać, że prawo sportowe wewnętrzne posiada taki status. Ponadto, można je rozpatrywać także pod kątem prawa zwyczajowego, *soft law*, oraz prawa *quasi-sędziowskiego*.

Normy stanowione przez organizacje sportowe nie są normami prawnymi (z uwagi na brak uzasadnienia tetycznego do ich stanowienia), stanowią one rodzaj norm organizacji społecznych, tworząc w ten sposób autonomiczny ład o charakterze wiążącym dla danych grup jego adresatów w postaci uczestników profesjonalnego współzawodnictwa sportowego. Nie oznacza to jednakże, że w ramach danego stosunku prawnego (albo i bez obowiązywania takiego stosunku – mowa tu o „osobach podporządkowanych”), nie są one wiążące dla obu stron. Jest wręcz przeciwnie. Zakres podmiotowy oraz przedmiotowy prawotwórstwa organizacji sportowych jest przez nie samodzielnie ustalany i stanowi odzwierciedlenie dobrowolności udziału we współzawodnictwie sportowym.

Ostatecznie, dla krajowego porządku prawa sportowego, fundamentalnym zagadnieniem pozostaje funkcjonowanie w określonej hierarchii światowego sportu – używając bowiem nomenklatury konstytucyjnej, krajowe organizacje sportowe stanowią akty mające zastosowanie we współzawodnictwie sportowym, które pozostają niżej w hierarchii źródeł prawa sportowego wewnętrznego od aktów ustanawianych przez międzynarodowe organizacje sportowe. W tym zakresie muszą one pozostawać z nimi zgodne, co oznacza, że tworzenie aktów prawa sportowego wewnętrznego przez krajowe organizacje sportowe musi odbywać się z uwzględnieniem przepisów międzynarodowych organizacji sportowych, które znajdują się od nich wyżej w strukturze organizacyjnej danego sportu.

Na tym etapie pracy należy jednakże podkreślić, że kompetencji prawotwórczych organizacji sportowych nie można natomiast utożsamiać z kompetencjami prawodawczymi, jakie przysługują uprawnionym do tego podmiotom wskazanym w Konstytucji RP. Wynika to przede wszystkim z tego, że akty prawa sportowego wewnętrznego nie stanowią prawa powszechnie obowiązującego i w tym zakresie odnotować należy twierdzenie M. Wiącka, zgodnie z którym „upoważnienie do wydania aktu prawa powszechnie obowiązującego wymaga istnienia wyraźnego przepisu kompetencyjnego, zawartego w Konstytucji”¹⁸⁰⁵.

Żadna z organizacji sportowych nie została upoważniona do wydawania aktów prawa powszechnie obowiązującego, tym samym, niemożliwe jest „wyprowadzenie normy kompetencji prawodawczej w drodze pozajęzykowych metod wykładni, a także z przepisów wyrażających zadania czy funkcje ustrojowe danego organu państwa”¹⁸⁰⁶. Na okoliczność tą wskazywał także TK w wyroku z 26.06.2000 r.¹⁸⁰⁷, podnosząc, że: „w państwie prawnym kompetencje organów władzy publicznej i instytucji, którym konstytucyjnie (ustawowo) powierzono zadania publiczne, muszą opierać się na wyraźnej podstawie prawnej”. W konsekwencji kategorycznie zabrania się domniemywania istnienia kompetencji prawodawczej¹⁸⁰⁸. Oznacza to, że nie można uznać, że art. 12, czy też art. 58 Konstytucji RP przekazują taką kompetencję organizacjom sportowym.

Niezależnie od powyższych twierdzeń, przytoczyć należy także inne twierdzenie przedstawiane w doktrynie, zgodnie z którym „współcześnie nie kwestionuje się oczywiście faktu, iż organizacja państwowa jest najważniejszym podmiotem dysponującym kompetencjami prawotwórczymi, nie odmawia się jednak z góry takiej roli innym instytucjom”¹⁸⁰⁹, czego niniejsza dysertacja jest przykładem i co znajduje swoje odzwierciedlenie na stronach dysertacji.

¹⁸⁰⁵ M. Wiącek [w:] *Komentarz...*, s. 66.

¹⁸⁰⁶ Tamże, s. 67.

¹⁸⁰⁷ K 25/99, OTK 2000/5/141.

¹⁸⁰⁸ M. Wiącek [w:] *Komentarz...*, s. 67.

¹⁸⁰⁹ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 20.

Rozdział V

Kontrola oraz nadzór nad prawotwórstwem organizacji sportowych

1. Uwagi ogólne

Zagadnienie kontroli oraz nadzoru nad prawotwórstwem organizacji sportowych jest problemem bardzo specyficznym. Przede wszystkim, same organizacje sportowe określają siebie jako podmioty niezależne i autonomiczne, podkreślając swoją niezależność od wpływu państwa¹⁸¹⁰. Na omawiane zagadnienie oddziaływanie ma także uformowana na przestrzeni lat struktura organizacyjna światowego sportu. W doktrynie uważa się nadzór nad p.z.s. za „nietypową formę nadzoru”, która oparta jest na przepisach prawa materialnego i pozostaje trudna do jednoznacznego zakwalifikowania¹⁸¹¹. W ocenie E. Krześniaka trudność ta stanowi konsekwencję właśnie szerokiej autonomii, która została przyznana nadzorowanemu podmiotowi¹⁸¹². Każda organizacja sportowa podlega kontroli oraz nadzorowi ze strony państwa, w którym ma ono ulokowaną swoją siedzibę. W tym zakresie – w przypadku braku nadzoru o charakterze specjalistycznym – zrównać należy je z każdym innym podmiotem przyjmującym tożsamą formę prawną.

W odniesieniu do organizacji sportowych, wyróżnić należy więc kontrolę oraz nadzór zarówno o charakterze publicznoprawnym, jak i wewnątrzorganizacyjnym. Ten pierwszy sprawowany jest przez odpowiednie organy państwowe, Działalność organizacji sportowych (a więc także i ich prawotwórstwo) jest więc przedmiotem „zainteresowania” ze strony państwa, które ogranicza się jednak przeważnie do zagadnień o charakterze formalnym¹⁸¹³, a więc dotyczących spełniania wymogów prawnych związanych z prowadzeniem działalności prawnej w określonej formie. W polskim prawie są to podmioty prowadzące działalność na podstawie u.pr.stow. oraz k.s.h. Organizacje sportowe występują także w innych rolach – jako pracodawcy i przedsiębiorcy, czy administratorzy danych osobowych, w związku z czym mają do nich zastosowanie także akty prawne, takie jak m.in.: k.p., ustawa z 29.09.1994 r.

¹⁸¹⁰ Co było szerzej omówione z przykładami w treści rozdziału II.

¹⁸¹¹ J. Dytko, *Determinanty ingerencji nadzorczej i sądowej kontroli działalności polskiego związku sportowego* [w:] „*Jus et Administrativo*” 2014/4, s. 7, za: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 269.

¹⁸¹² E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 269.

¹⁸¹³ Z wyłączeniem p.z.s. oraz podmiotów upoważnionych, uregulowanych w u.ż.ś, których funkcjonowanie poddane jest nadzorowi o charakterze specjalistycznym.

o rachunkowości¹⁸¹⁴, ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych¹⁸¹⁵, czy też Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE¹⁸¹⁶. Ustawy te – z wyłączeniem k.p. (z uwagi na to wcześniejszego omówienia specyficznych aktów prawa pracy) – nie będą natomiast omawiane z uwagi fakt, że nie odnoszą się one do działalności o charakterze sportowym i nie mają związku z przyjmowaną przez organizację formę prawną.

W odniesieniu do kontroli i nadzoru o charakterze publicznoprawnym nad prawotwórstwem międzynarodowych organizacji sportowych, zastosowanie mają natomiast analogiczne przepisy prawa powszechnie obowiązującego właściwego dla miejsca siedziby danej organizacji sportowej do tych, które zostały wymienione wyżej z perspektywy organizacji krajowych. Oznacza to konieczność dopełnienia wszystkich formalności związanych z: rejestracją podmiotu, kwestiami sprawozdawczymi, a następnie zapewnieniem przez organizacje sportowe poszanowania praw swoich członków/wspólników/akcjonariuszy.

Państwo sprawuje nadzór i kontrolę nad organizacjami sportowymi, natomiast w wątpliwość można poddać jego rzeczywistą skuteczność, z uwagi na sieć powiązań w światowym sporcie. Uwzględnić należy sytuacje, w których podejmowano albo planowano podjąć określone decyzje o charakterze wiążącym w stosunku do p.z.s., przy czym każdorazowo państwo – nawet pomimo chęci przeciwdziałania zjawiskom korupcyjnym w danym p.z.s. – musiało powstrzymać się od planowanych czynności o charakterze od nich i przywrócić stan sprzed ingerencji w działanie związku¹⁸¹⁷. Stanowiło to reakcję na

¹⁸¹⁴ Tekst jedn.: Dz. U. z 2023, poz. 120.

¹⁸¹⁵ Tekst jedn.: Dz. U. z 2019, poz. 1781.

¹⁸¹⁶ Dz. U. UE.L z 2016, poz. 119, nr 1.

¹⁸¹⁷ Kilkukrotnie dochodziło do sytuacji, w których władze publiczne działające za pośrednictwem pierwotnie Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki, a następnie ministra do spraw kultury fizycznej, próbowały wpłynąć na wewnętrzne funkcjonowanie PZPN, zawieszając jego zarząd oraz ustanawiając kuratora do prowadzenia spraw Związku do czasu powołania nowego zarządu, z uwagi na ujawnione nieprawidłowości. Takie sytuacje miały miejsce w 1998 r., 2007 r., 2008 r., natomiast w 2012 r., kiedy dopuszczana była możliwość kolejnego ustanowienia kuratora, ostatecznie z pomysłu zrezygnowano, zob. *Dziennik Gazeta Prawna, Kurator w PZPN? Historia kontroli w polskiej centrali sportu pokazuje, że raczej nie*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/573598,kurator-w-pzpn-historia-kontroli-w-polskiej-centrali-sportu-pokazuje-ze-raczej-nie.html> [dostęp: 05.09.2022]; J. Stróżyk, *Rusza czwarta wojna o PZPN*, <https://www.rp.pl/pilka-nozna/art6060811-rusza-czwarta-wojna-o-pzpn> [dostęp: 05.09.2022]. Spowodowane to było każdorazową reakcją międzynarodowych organizacji sportowych – tj. UEFA oraz FIFA, których członkami pozostaje PZPN. Próba ingerencji w sprawy wewnętrzne Związku spotykała się z natychmiastową reakcją ze strony w/w organizacji, które – biorąc pod uwagę ingerencję władz państwowych w działalność podmiotów prawa prywatnego, które w swoim działaniu pozostają niezależne od wpływu władzy państwowej, na co UEFA oraz FIFA kładą zdecydowany nacisk na tą okoliczność oraz oczekują wprost deklaracji o zapewnieniu takiej niezależności od swoich członków w momencie przyznawania tytułu członkowskiego. Po każdorazowym ustanowieniu kuratora dla PZPN, międzynarodowe piłkarskie organizacje sportowe informowały polskie władze, że w razie, gdy nie wycofają się one ze swoich działań skierowanych w autonomię związku, to polskim klubom

potencjalne zawieszenie nadzorowanej organizacji w ramach międzynarodowej organizacji, co uniemożliwiłoby reprezentacji oraz krajowym klubom sportowym udział w rozgrywkach międzynarodowych, organizowanych przez ten podmiot, który właśnie zgłaszał swoje zastrzeżenia co do nieuprawnionego nadzorowania działań wewnętrznych jej członka. Już na tym etapie należy podkreślić, że w odniesieniu do organizacji sportowych można mówić o nadzorze o charakterze merytorycznym¹⁸¹⁸, tj. bezpośrednim ingerowaniu w treść aktów wewnętrznych organizacji sportowych, np. w drodze ich uchylenia¹⁸¹⁹.

Drugim rodzajem kontroli i nadzoru nad prawotwórstwem organizacji sportowych jest ten o charakterze wewnątrzorganizacyjnym. Przede wszystkim sprowadza się on do tego, że organizacja sportowa usytuowana wyżej w hierarchii ma środki prawne do nadzorowania oraz kontrolowania organizacji strukturalnie z nią powiązanej, która w tejże hierarchii znajduje się niżej. Organizacje sportowe nie są organami administracji publicznej, ani zakładami administracyjnymi, tym samym nie są wyposażone we władztwo administracyjne albo chociażby władztwo zakładowe. Nie oznacza to jednak, że w swoich regulacjach wewnętrznych (przeważnie w aktach pierwotnych), nie zastrzegają sobie możliwości stosowania określonego rodzaju sankcji w odniesieniu do podmiotu nieprzestrzegającego regulacji wewnętrznych tejże organizacji. Ich stosowanie ma natomiast na celu doprowadzenie do stanu pożądanego przez organizację nadrzędną, przy czym odbywa się to bez możliwości stosowania środków przymusu. Drugą odmianą nadzoru i kontroli o charakterze wewnątrzorganizacyjnym jest

sportowym oraz polskiej reprezentacji groziło wykluczenie z uczestnictwa w międzynarodowych rozgrywkach. W 2007 r. władze publiczne argumentowały konieczność ustanowienia kuratora w celu walki z aferą korupcyjną w polskiej piłce, natomiast reakcja UEFA oraz FIFA była tożsama do tej z 1998 r. – w ocenie tych organizacji osobami winnymi przestępstw o charakterze korupcyjnym powinny być zająć się organy powołane do ścigania przestępstw w państwie, natomiast niezależność oraz autonomia PZPN były od tego faktu niezależne i należało je pozostawić w dotychczasowym kształcie. Ostatnia próba wprowadzenia kuratora w 2008 r. również pozostała nieudana, z uwagi na możliwość utraty możliwości zorganizowania turnieju mistrzowskiego Euro 2012. O innych doświadczeniach państwa polskiego w zakresie ustanawiania kuratorów w p.z.s. pisze S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 117-118. Jak więc widać, ingerencja władzy publicznej w działanie prywatnoprawnej społecznej organizacji sportowej może doprowadzić do kryzysu dyplomatycznego, w który angażowane są najwyższe władze państwowe. W 2007 r. w negocjacjach z Prezydentem FIFA uczestniczył ówczesny Prezydent RP L. Kaczyński.

¹⁸¹⁸ W doktrynie środki nadzoru merytorycznego określa się jako: „uprawnienia podmiotu nadzorującego do zawieszenia lub uchylenia rozstrzygnięć wydanych przez podmioty nadzorowane”, A. Gołębiowska, A. Kociołek-Pęksa, *Kontrola i nadzór w prawie administracyjnym – wybrane zagadnienia teoretycznoprawne i dogmatycznoprawne* [w:] *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej*, 2018, Nr 67/3/2018, s. 45.

¹⁸¹⁹ Zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 2 u.pr.stow. sąd, na wniosek organu nadzorującego lub prokuratora, może uchylić niezgodną z prawem lub statutem uchwałę stowarzyszenia. Z kolei na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 2, jeżeli działalność władz p.z.s. narusza prawo, postanowienia statutu lub postanowienia regulaminów tego związku, minister właściwy do spraw kultury fizycznej, w zależności od stopnia stwierdzonych nieprawidłowości, jest uprawniony do uchylenia decyzji władz polskiego związku sportowego. Na podstawie art. 249 § 1 k.s.h. uchwała wspólników spreczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie współnika może być zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o uchylenie uchwały.

nadzór i kontrola, sprawowany wewnątrz samej organizacji: przez jej członków, wspólników, akcjonariuszy na podstawie odpowiednio u.pr.stow. oraz k.s.h.

Przed przejściem do omówienia zagadnienia kontroli i nadzoru nad działalnością prawotwórczą organizacji sportowych, zasadnym jest wyjaśnienie tych pojęć. Kontrola¹⁸²⁰ oraz nadzór¹⁸²¹ to pojęcia, które są definiowane w różnorodny sposób w doktrynie prawa. W 2010 r. wniesiony został projekt ustawy „Przepisy ogólne prawa administracyjnego”¹⁸²², w treści którego zaproponowano definicje tych dwóch pojęć¹⁸²³. Ostatecznie oba te pojęcia nie mają w polskim systemie prawa swoich definicji legalnych, co należy uznać za rozwiązanie słuszne. Nie da się bowiem przyjąć ich uniwersalnych definicji na użytek wszystkich regulacji o charakterze administracyjnoprawnym. W rzeczywistości, określenie czym jest kontrola i nadzór jest zależne każdorazowo od interpretacji przepisów konkretnego aktu prawnego.

Niemniej jednak, na użytek niniejszej dysertacji, przyjąć należy, że pod pojęciem kontroli należy rozumieć takie działanie, które polega na zbadaniu istniejącego stanu rzeczy oraz zestawienia go (tego, co istnieje w rzeczywistości), z tym co, co jest przewidywane w ramach odpowiednich wzorców i norm postępowania oraz następnie ustaleniu ewentualnych rozbieżności, a także wyjaśnianiu przyczyn powstania istotnych rozbieżności oraz finalnie sformułowaniu zaleceń, które pozwoliłyby na uniknięcie podobnych rozbieżności

¹⁸²⁰ W następujący sposób wyjaśnia je J. Boć: „kontrola jest procesem przynależnym do wszystkich dziedzin życia człowieka. Jest zatem właściwa również wszelkim przejawom działań zorganizowanych bez względu na to, czy organizatorem objętych kontrolą stosunków społecznych, gospodarczych i politycznych jest podmiot samorządowy, podmiot państwowy, podmiot społeczny czy obywatel jako człowiek prywatny. Tę część kontroli, która jest regulowana prawem, nazywamy kontrolą prawną”, J. Boć, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2006, s. 389. W ocenie E. Komorowskiego „kontrola” jest pojęciem „z którym wiążą się najmniejsze możliwości wiążącego oddziaływania na podmiot, w stosunku do którego są przyznawane uprawnienia kontrolne”, E. Komorowski [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Chmaj, Warszawa 2007, s. 86. Jerzy Starościek zauważa, że „kontrolą jest obserwowanie, ustalanie czy wykrywanie stanu faktycznego - porównywanie rzeczywistości z zamierzeniami, występowanie przeciwko zjawiskom niekorzystnym i sygnalizowanie kompetentnym jednostkom o dokonanych spostrzeżeniach”, J. Starościek, *Elementy nauki administracji*, Warszawa 1957, s. 187.

¹⁸²¹ Skupiając się jednakże na pojęciu „nadzoru”, wskazać należy, że nie ma on w literaturze przedmiotu jednolitego znaczenia, K. Krauze, *Instytucja nadzoru w nauce prawa* [w:] *AUWr*, 1973, PPIA XXXVII, Wrocław 1997, s. 83. Szereg przykładowych definicji tego pojęcia podaje K. Borówka, *Zarządzenie zastępcze wojewody*, Warszawa 2018, s. 26-27.

¹⁸²² Projekt ustawy – Przepisy ogólne prawa administracyjnego, druk sejmowy nr 3942 z 29.12.2010 r., [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/8F21C6C714261B99C1257849003B79D6/\\$file/3942.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/8F21C6C714261B99C1257849003B79D6/$file/3942.pdf) [dostęp: 01.10.2023]. Tym samym, „część ogólna” prawa administracyjnego wypracowywana jest przez naukę prawa, P. Dobosz, Zagadnienia terminologiczne na tle problemu wyodrębnienia części ogólnej i części szczegółowej prawa administracyjnego a próba nowej definicji prawa administracyjnego [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego: księga jubileuszowa profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, red. I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosz, D. Dąbek, M. Smaga, Kraków 2001, s. 143.

¹⁸²³ Stosownie do treści projektowanego art. 5 ust. 2 pkt 2 kontrolę definiowano jako „czynności polegające na ustalaniu zgodności działań podmiotu kontrolowanego z wzorcami i standardami, formułowaniu wniosków i ocen w celu usunięcia stwierdzonych uchybień oraz wprowadzenia usprawnień”. Z kolei nadzór został zdefiniowany w art. 5 ust. 2 pkt 3 i zgodnie z tą definicją to „ustawowe upoważnienie do stosowania aktów lub czynności wiążących podmiot nadzorowany, w tym również wzruszania jego aktów lub czynności; przy braku podstaw do stosowania aktów lub czynności określenie >nadzór< należy rozumieć wyłącznie jako kontrolę w rozumieniu pkt 2”.

w przyszłości¹⁸²⁴. W doktrynie wyróżnia się także zakres podmiotów kontrolowanych, podkreślając, że: „kontrola prawnej poddani są w różnej formie, zasięgu i intensywności wszyscy obywatele i wszystkie jednostki organizacyjne w państwie, w tym także administracja publiczna (...)”¹⁸²⁵ – w tym zakresie należy kategorycznie rozgraniczyć kontrolę występującą w administracji publicznej od kontroli na przestrzeganiem prawa przez podmioty spoza struktury administracji publicznej. Wskazane ujęcie uwzględnia także sferę kontroli wewnątrzorganizacyjnej sprawowanej przez organizacje sportowe jako „podmioty społeczne” w stosunku do innych organizacji sportowych jako „podmiotów społecznych” w ramach „sfery organizowania stosunków społecznych” (w tym wypadku o charakterze sportowym). Organizacje sportowe „wpisują się” w ten zakres podmiotowy, dlatego też należy rozważyć to zjawisko w odniesieniu do ich działalności o charakterze prawotwórczym. Są różne rodzaje kontroli¹⁸²⁶, obowiązują różne jej kryteria, takie jak przede wszystkim legalności, celowości, rzetelności, czy gospodarności¹⁸²⁷.

W odniesieniu do pojęcia „nadzoru”, z punktu widzenia omawianego zagadnienia najbardziej adekwatna pozostaje definicja, zgodnie z którą nadzór to „właściwość organu nadrzędnego do wywierania wpływu na działalność organu podporządkowanego”¹⁸²⁸. Katarzyna Borówka podkreśla, że „cele i funkcje nadzoru determinują stwierdzenie, że nadzór stanowi prawnie uregulowaną więź organizacyjną w systemie administracji publicznej, a sprawowanie nadzoru polega na wiążącym oddziaływaniu podmiotów nadzorujących na podmioty nadzorowane w ramach tej więzi organizacyjnej.”¹⁸²⁹. Idąc dalej, w ocenie autorski „posługiwanie się pojęciem nadzoru w odniesieniu do działalności administracji wobec

¹⁸²⁴ W. Dawidowicz, *Zagadnienia ustroju administracji państwowej w Polsce*, Warszawa 1970, s. 34

¹⁸²⁵ J. Boć, *Prawo...*, s. 389. Dalej, autor wymienia szczegółowo 9 rodzajów podmiotów, które mogą być kontrolowane – oprócz podmiotów społecznych są nimi: „1) organy administracji państwowej; 2) organy administracji rządowej w sferze organizacyjno-wewnętrznej; 3) organy administracji rządowej w sferze kształtowania zewnętrznych stosunków społecznych i gospodarczych; 4) organy samorządu terytorialnego w sferze organizacyjno-wewnętrznej; 5) organy samorządu terytorialnego w sferze kształtowania zewnętrznych stosunków społecznych i gospodarczych; 6) gospodarcze podmioty samorządowe i państwowe w sferze kształtowania stosunków gospodarczych, a niekiedy społecznych; 7) gospodarcze podmioty prywatne w sferze organizowania stosunków gospodarczych, a niekiedy społecznych; 8) obywatele w poddanej prawu sferze ich działalności politycznej, gospodarczej i społecznej”, Tamże, s. 393.

¹⁸²⁶ Zob. m.in. E. Ochendowski, *Prawo...*, s. 417-420.

¹⁸²⁷ J. Boć, *Prawo...*, s. 390.

¹⁸²⁸ W. Dawidowicz, *Zagadnienia ustroju...*, s. 34. Inną propozycją jest określenie nadzoru jako: „kompetencja umożliwiająca wywieranie wpływu za pomocą wiążących środków”, K. Siarkiewicz, *Nadzór nad radami narodowymi i ich organami*, Warszawa 1968, s. 8, za: K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 26. Tadeusz Bigo definiuje nadzór jako: „zespół takich kompetencji, których wpływ na działalność organów podporządkowanych jest bardziej intensywny, bezpośredni, a które mają na celu usunięcie nieprawidłowości i zapobieganie im na przyszłość”, T. Bigo, *Z problemów kontroli nad administracją terenową* [w:] *Kontrola Państwowa*, Warszawa 1964, s. 2

¹⁸²⁹ K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 26.

podmiotów niepodporządkowanych organizacyjnie należy uznać za niewłaściwe¹⁸³⁰. Co więcej autorka podkreśla, że „pomiędzy administracją a podmiotami spoza jej systemu nie występują stałe relacje w znaczeniu więzi organizacyjnych¹⁸³¹. Twierdzenia te można więc odnieść także do organizacji sportowych, jako społecznych organizacji, wykonujących wprawdzie zadania publiczne, ale bez wątplenia pozostające poza systemem administracji publicznej. Jednakże, zasadne jest objęcie nadzorem podmiotów prawa prywatnego (a więc także stowarzyszeń, związków stowarzyszeń), które wykonują zadania publiczne. Państwo powinno bowiem mieć możliwość bezpośredniego wpływu na ich działalność, z uwagi na znaczenie wykonywanych przez nie zadań. Zagadnienie to pozostaje natomiast problematyczne w kontekście autonomii oraz wynikającej z niej specyfiki prawa sportowego.

W ocenie K. Borówki, działania administracji wobec „podmiotów zewnętrznych” nie mają charakteru stałego, a wyłącznie incydentalny, z uwagi na to, że powiązane są z doraźnym nadzorowaniem przestrzegania przez nie prawa¹⁸³². Przedstawioną argumentację należy podzielić, gdyż znajduje ona swoje odzwierciedlenie w odniesieniu do sprawowania nadzoru nad zgodnością działalności p.z.s.¹⁸³³ oraz stowarzyszeń¹⁸³⁴ z przepisami prawa i postanowieniami statutu oraz w odniesieniu wyłącznie do p.z.s. – także z postanowieniami regulaminów tego związku. Analogicznie do omawianego zagadnienia podchodzi E. Krześniak, który omawiając nadzór nad p.z.s. podkreśla, że „czynności nadzorcze podejmowane przez ministra ograniczone są do reagowania na zaistniałe nieprawidłowości i mają na celu skorygowanie działalności pzs w określonym kierunku uznanym za słuszny – nie jest to jednak nadzór, który miałby charakter ciągły i permanentny¹⁸³⁵”.

Omawianie nadzoru przy okazji administracyjnego prawa materialnego ma wyłącznie znaczenie konwencjonalne¹⁸³⁶, a pojęcie to „w istocie odpowiada kontroli przestrzegania

¹⁸³⁰ Tamże, s. 27. K. Borówka powołuje się także na twierdzenia innych przedstawicieli doktryny w tym zakresie, zob. W. Dawidowicz, *Polskie prawo administracyjne*, Warszawa 1978, s. 263; S. Jędrzejewski, *Kontrola administracji państwowej*, Toruń 1971, s. 12.

¹⁸³¹ K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 27.

¹⁸³² K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 27.

¹⁸³³ W ramach art. 22 ust. 1 u.s., który przyznaje ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej uprawnienia do sprawowania nadzoru w razie gdy działalność władz polskiego związku sportowego narusza prawo, postanowienia statutu lub postanowienia regulaminów tego związku.

¹⁸³⁴ Na podstawie art. 25 ust. 1 u.pr. stow. organ nadzorujący sprawuje nadzór nad działalnością stowarzyszeń wyłącznie w zakresie zgodności ich działania z przepisami prawa i postanowieniami statutu.

¹⁸³⁵ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 268.

¹⁸³⁶ K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 27. Tak też: J. Zimmermann, *Prawo administracyjne...*, s. 228. Pojawiają się natomiast także opinie w doktrynie, według których nadzór powinien być rozważany wyłącznie w kategoriach instytucji prawa ustrojowego. Radosław Giętkowski przytacza poglądy W. Dawidowicza, który zauważa, że „pojęcie nadzoru typowe jest dla ustrojowego prawa administracyjnego, gdzie oznacza rodzaj więzi organizacyjnej łączącej podmioty administracji publicznej”, R. Giętkowski, *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych haseł*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Gdańsk 2016, s. 112. Ponadto, W. Dawidowicz podkreśla, że „nieporozumieniem” pozostaje używanie omawianego określenia

uprawnień i obowiązków przez podmioty spoza systemu administracji publicznej”¹⁸³⁷. W kontekście tytułowego zagadnienia rozważać trzeba więc pod kątem nadzorowania prawotwórstwa p.z.s. (możliwość ustanawiania własnych regulacji jest bowiem jednym z ich uprawnień). Marek Szewczyk zauważa, że podstawą stosowania instytucji nadzoru w odniesieniu do zagadnień z zakresu prawa materialnego jest „fakt ustanowienia przez ustawodawcę ochrony pewnych dóbr, istnienia hierarchii między nimi, jak i upoważnienia administracji do strzeżenia ich nienaruszalności oraz ustalonej między nimi hierarchii, a także do użycia środków niezbędnych dla odsunięcia niebezpieczeństw im zagrażających”¹⁸³⁸. Wśród przykładów posłużenia się przez ustawodawcę pojęciem nadzoru w materialnym prawie administracyjnym (tak jak w u.s.) wyróżnia się także nadzór nad stowarzyszeniami (w kontekście korzystania przez nie z publicznych praw podmiotowych o charakterze wolnościowym), z tym zastrzeżeniem, że za tego rodzaju nadzór nie powinno się uznawać środków, które zastosować może sąd na wniosek organu nadzoru, jako że w takim wypadku nie istnieje już stosunek pomiędzy jednostką a organem administracji publicznej¹⁸³⁹. W takim ujęciu, pojęcie „nadzoru” o charakterze merytorycznym w odniesieniu do organizacji sportowych można by rozpatrywać jednakże tylko i wyłącznie z punktu widzenia uprawnień przyznanych ministrowi ds. kultury fizycznej.

Nadzór jako „narzędzie” ma jednakże służyć usuwaniu zagrożeń dla „normalnego toku życia zbiorowego”, przeciwdziałania im oraz usuwania ich skutków¹⁸⁴⁰. Uznaje się także, że dobra prawne, które mogą być chronione przez nadzór to m.in.:

1) dobra o charakterze indywidualnym (takie jak: wolność, życie, zdrowie ludzkie lub mienie);

„nadzoru” w stosunku do działań z zakresu prawa administracyjnego materialnego, W. Dawidowicz, *Polskie prawo...*, s. 163-164. Jan Zimmermann z kolei uznaje, że „pojęcie nadzoru jest wykorzystywane przez ustawodawcę również do określania pewnych specjalistycznych, wynikających z prawa materialnego, a nie z prawa ustrojowego, kompetencji organów administracji publicznej o charakterze policyjnym, J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018, s. 235. W omawianym zakresie nie mamy natomiast do czynienia z organami administracji publicznej, a podmiotami prywatnoprawnymi, które obejmowane są nadzorem na podstawie przepisów prawa materialnego.

¹⁸³⁷ K. Borówka, *Zarządzenie...*, s. 27-28.

¹⁸³⁸ M. Szewczyk, *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym: Administracja wobec wolności i innych praw podmiotowych jednostki*, Poznań 1995, s. 59

¹⁸³⁹ R. Giętkowski, *Nadzór...*, s. 113. Autor ten przywołuje także twierdzenia M. Szewczyka, zob. M. Szewczyk, *Nadzór...*, s. 45-51. Innymi przykładami występowania zjawiska nadzoru w materialnym prawie administracyjnym jest także: 1) nadzór w stosunku do spółek wodnych; 2) nadzór górniczy, który został uregulowany w ustawie z 9.06.2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 ze zm.); 3) nadzór sprawowany przez Państwową Inspekcję Farmaceutyczną na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2301 ze zm.); 4) nadzór architektoniczno-budowlany oraz nadzór sanitarny, uregulowany odpowiednio w ustawie z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 682 ze zm.) oraz ustawie z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 195 ze zm.).

¹⁸⁴⁰ R. Giętkowski, *Nadzór...*, s. 113.

2) dobra o charakterze publicznym (takie jak: porządek publiczny¹⁸⁴¹, bezpieczeństwo publiczne¹⁸⁴², zdrowie publiczne, ład przestrzenny)¹⁸⁴³.

Należy tym samym postawić pytanie, czy charakter działań podejmowanych przez którąkolwiek z organizacji sportowych powinien być objęty nadzorem w ramach materialnego prawa administracyjnego. Mówiąc wprost – czy można porównywać okoliczność, że objęty nadzorem p.z.s. jest podmiotem wykonującym równie istotną z punktu widzenia wskazanych powyżej dóbr o charakterze indywidualnym oraz publicznym działalność, tak jak przykładowo¹⁸⁴⁴ spółki wodne¹⁸⁴⁵, których jednym z celów działalności może być przykładowo utrzymywanie oraz eksploatacji urządzeń, w tym urządzeń wodnych, służących do zapewnienia wody dla ludności, w tym uzdatniania i dostarczania wody¹⁸⁴⁶. W doktrynie aprobuje się kwestię objęcia działalności p.z.s. nadzorem, podkreśla się, że w tym wypadku „dobrami prawnie chronionymi będą zarówno interes publiczny, jak i interes prywatny. Interes publiczny przejawia się w tym, aby polskie związki sportowe, jako korzystające z przyznanego przez państwo monopolu na organizację i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie, działały w ramach obowiązującego porządku prawnego. Interes prywatny wyraża się natomiast w dbałości o interes członków stowarzyszenia.”¹⁸⁴⁷. Do zaprezentowanej tezy należy podejść w sposób sceptyczny, albowiem obejmowanie nadzorem tej sfery życia publicznego jawi się jako nadmierna ingerencja w nią. Sport jest dziedziną życia publicznego zbudowaną przede wszystkim na stosunkach o charakterze cywilnoprawnym i tym samym zaakcentować należy dobrowolność oraz brak przymusu wiążących się z uczestnictwem w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym na danym poziomie. Z punktu widzenia tytułowego zagadnienia, wskazać należy, że członkowie p.z.s. w momencie przystąpienia do tejże

¹⁸⁴¹ Który można rozumieć jako: „faktycznie istniejący układ stosunków społecznych, regulowany przez normy prawne i pozaprawne, zapewniający bezkonfliktowe funkcjonowanie jednostki w państwie, pozostający w gestii wyspecjalizowanych organów państwowych i samorządowych”, J. Paśnik, *Prawo jednostki do bezpieczeństwa w państwie czy też prawo jednostki do bezpiecznego państwa – wybrane kwestie* [w:] *Prawa człowieka. Współczesne zjawiska, wyzwania, zagrożenia*, t. 1, red. A. Kalisz, Sosnowiec 2015, s. 213. Autor przywołuje w tym zakresie także twierdzenia A. Misiuka, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2008, s. 215-235.

¹⁸⁴² Który można rozumieć jako: „stan braku zagrożenia instytucji państwowych umożliwiający realizację ich interesów i swobodny rozwój, a zapewniane przede wszystkim przez Policję”, J. Paśnik, *Prawo jednostki...*, s. 213. Autor przywołuje także twierdzenia A. Misiuka, *Administracja porządku...*, s. 185-204.

¹⁸⁴³ R. Giętkowski, *Nadzór...*, s. 113.

¹⁸⁴⁴ Przykład podaję za R. Giętkowskim oraz M. Szewczykiem, zob. R. Giętkowski, *Nadzór...*, s. 113; M. Szewczyk, *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym*, Poznań 1996, s. 45-51.

¹⁸⁴⁵ Które są objęte nadzorem na podstawie ar. 462-463 ustawy z 20.07.2017 r. Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1478 ze zm.).

¹⁸⁴⁶ Art. 441 ust. 3 pkt 1 u.p.wodn. W tym zakresie nie budzą wątpliwości potrzeby legislacyjne przykładowo w odniesieniu do ochrony środowiska morskiego opisane przez M. Górskiego, *Potrzeby legislacyjne w zakresie ochrony środowiska morskiego* [w:] *Legislacja administracyjna. Materiały ze Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa i Postępowania Administracyjnego*, red. E. Bojanowski, Gdańsk 1993, s. 103-120.

¹⁸⁴⁷ M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 274.

organizacji wyrażają zgodę na ustalenie konkretnych regulacji wewnątrzorganizacyjnych jako wiążące dwie strony stosunku prawnego. Postawić należy więc pytanie o zasadność pozostawienia przez państwo możliwości bezpośredniej ingerencji w sposób funkcjonowania p.z.s., który – wzorem państw zachodnich takich jak Niemcy, czy Anglia mógłby funkcjonować bez szczegółowych regulacji prawnych odnoszących się wprost do materii współzawodnictwa sportowego, a więc także i bez nadzoru o charakterze specjalistycznym ze strony państwa¹⁸⁴⁸. Nadzór o tym charakterze sprawowany jest wyłącznie nad działalnością p.z.s. Oznacza to, że inne organizacje sportowe podlegają nadzorowi o charakterze „uniwersalnym”, który zależny jest od przyjmowanej przez nie formy prawnej. One także są jednak podmiotami tworzącymi jednostronnie regulacje wewnątrzorganizacyjne wiążące ich członków oraz „osoby podporządkowane” oraz pełnią fundamentalne role w strukturze polskiego sportu. Ta jednakże nie jest całkowicie przez ustawodawcę dostrzegana, albowiem poświęca on najwięcej uwagi – najistotniejszym w swojej ocenie – organizacjom sportowym w postaci p.z.s., co doprowadza do niekonsekwencji polegającej na nieobjęciu nadzorem specjalistycznym także pozostałych organizacji sportowych, które zostały uregulowane w treści u.s. Biorąc pod uwagę zależności powiązania strukturalne pomiędzy organizacjami sportowymi, wydaje się, że zasadnym byłoby albo objęcie tożsamym nadzorem wszystkich uregulowanych w u.s. organizacji sportowych, albo nieobejmowanie nadzorem żadnej z nich. Objęcie tylko jednej z nich jest natomiast działaniem niefortunnym, natomiast świadczy o niekompletnym zrozumieniu specyfiki świata sportu, która jest szczegółowo wyjaśniana na łamach niniejszej dysertacji z punktu widzenia działalności prawotwórczej organizacji sportowych. Niezależnie bowiem od tego, że to p.z.s. jako jedyna organizacja sportowa został wyposażony w szereg praw o charakterze wyłącznym, to w dalszym ciągu wyłączne jego wyodrębnienie z punktu widzenia nadzoru o charakterze specjalistycznym jest działaniem nieuwzględniającym wypracowanej struktury organizacyjnej sportu. PKOl oraz PKPar również prowadzą wysoce wyspecjalizowaną działalność o charakterze *stricte* sportowym, natomiast ich działalność nie podlega nadzorowi specjalistycznemu. Inną organizacją, która pozostaje poza tego rodzaju nadzorem jest związek sportowy – który także wypełnia fundamentalną rolę dla współzawodnictwa sportowego w Polsce na szczeblu regionalnym. Podmiotów tych jest dużo więcej niż p.z.s., pełnią one istotne funkcje dla profesjonalnego sportu na szczeblu regionalnym.

¹⁸⁴⁸ Organizacje te w dalszym ciągu podlegają jednak kontroli i nadzorowi publicznoprawnemu, tak jak wszystkie inne podmioty przyjmujące tożsamą formę prawną.

2. Publicznoprawna kontrola oraz nadzór nad prawotwórstwem organizacji sportowych

Ustawodawca delegował na rzecz organizacji sportowych możliwość uregulowania określonych zagadnień związanych z profesjonalnym współzawodnictwem sportowym, czy też materią nie odnoszącą się *stricte* do niego, przykładowo w zakresie określania warunków nadawania uprawnień umożliwiających uprawianie danego rodzaju sportu. W polskim systemie źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto* należy wyróżnić wyłącznie trzy akty prawne, z których wynika objęcie działalności organizacji sportowych nadzorem lub kontrolą. Mowa o u.s., w treści której ustawodawca określił, że nadzór nad działalnością p.z.s. sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej¹⁸⁴⁹. Drugim z aktów prawnych jest u.ż.ś – w treści art. 37b ust. 6 tego aktu prawnego określono, że nadzór nad przeprowadzaniem egzaminu przez podmiot upoważniony sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej. Skoro natomiast podmiotami upoważnionymi w rozumieniu u.ż.ś., są także kluby i związki sportowe, tym samym jest to przykład regulacji, która obejmuje także i ten przedmiot ich działalności prawotwórczej nadzorem lub kontrolą. Trzecim jest u.b.i.a. – ustawodawca przewiduje, że zatwierdzenie regulaminu strzelnicy następuje w drodze decyzji administracyjnej wydawanej na podstawie art. 47 ust. 1 u.b.i.a. przez właściwego wójta, burmistrza (prezydenta miasta).

Organem nadzoru w odniesieniu do u.s. oraz u.ż.ś. jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej, a więc członek Rady Ministrów kierujący działem administracji rządowej w zakresie kultury fizycznej¹⁸⁵⁰. Zgodnie z art. 34 ust. 1 u.d.a.rz. minister ten jest obowiązany do inicjowania i opracowywania polityki Rady Ministrów w stosunku do działu kultura fizyczna¹⁸⁵¹ a także przedkładania w tym zakresie inicjatyw, projektów założeń projektów ustaw i projektów aktów normatywnych na posiedzenia Rady Ministrów¹⁸⁵² – na zasadach i w trybie określonych w regulaminie pracy Rady Ministrów. W zakresie kierowanego działu wykonuje politykę Rady Ministrów i koordynuje jej wykonywanie przez organy, urzędy i jednostki organizacyjne, które mu podlegają lub są przez niego nadzorowane¹⁸⁵³.

¹⁸⁴⁹ Art. 16 ust. 1 u.s.

¹⁸⁵⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z 27.10.2021 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Sportu i Turystyki (Dz.U. 2021 poz. 1953); Zarządzenie nr 248 Prezesa Rady Ministrów z 4.11.2021 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Sportu i Turystyki (M.P. 2021 poz. 1005). Na temat działalności Ministra Sportu i Turystyki zob. więcej: R. Piechota, *Minister właściwy ds. kultury fizycznej* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017, red. M. Leciak, s. 92-94.

¹⁸⁵¹ A także do turystyki, która jednak nie jest przedmiotem niniejszego opracowania.

¹⁸⁵² Przykładem takiej ustawy jest szeroko omawiana w ramach niniejszej pracy u.s., zob. R. Piechota [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018, s. 118.

¹⁸⁵³ Działalność ministra właściwego do spraw kultury fizycznej oraz powołanego do organizacji jego działania Ministerstwa Sportu i Turystyki oprócz sprawowania przez niego omawianych funkcji, skupia się na realizacji konstytucyjnego zadania, jakim jest wspieranie rozwoju kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, co przejawia się w szczególności w postaci poprawiania infrastruktury sportowej w kraju, a także wprowadzania

W systemie nadzoru nad organizacjami sportowymi minister właściwy do spraw kultury fizycznej zajmuje szczególną pozycję. Jest to bowiem jedyny podmiot, który został wyposażony przez ustawodawcę w kompetencje nadzorcze i kontrolne odnoszące się do działalności organizacji sportowych. Wymienienie także i kompetencji o charakterze kontrolnym wynika wprost z tego, że – pomimo tego, że rozdział 4 u.s. został zatytułowany „nadzór nad p.z.s.” – ustawodawca przewiduje także kompetencje o charakterze kontrolnym. W ramach sprawowanego nadzoru minister właściwy do spraw kultury fizycznej ma bowiem także prawo żądać udostępnienia odpisów uchwał władz p.z.s. oraz udzielenia pisemnych wyjaśnień dotyczących jego działalności¹⁸⁵⁴ oraz dokonywać jego kontroli¹⁸⁵⁵.

Nadzór oraz kontrola ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nad działalnością p.z.s. zostały już przeanalizowane szeroko w innych publikacjach¹⁸⁵⁶, dlatego też w przedmiotowej dysertacji odnieść należy się do nadzoru i kontroli w odniesieniu do prawotwórstwa p.z.s., które stanowi jeden z przejawów szeroko pojętej „działalności” tego związku. Zagadnienie to należy omówić zbiorczo z uwzględnieniem regulacji odnoszących się do nadzoru i kontroli sprawowanej nad prawotwórstwem innych organizacji sportowych na podstawie u.b.i.a. oraz u.ż.ś. W następnej kolejności omówiony zostanie kontrola i nadzór, które wynikają z przyjmowanej przez organizacje sportowe formy prawnej.

Zakres przedmiotowy nadzoru oraz kontroli nad p.z.s. został określony bardzo szeroko. W odniesieniu do nadzoru, został on określony w treści art. 16 ust. 1 u.s. i wynika z niego, że sprawowany jest on nad „działalnością p.z.s.” – tym samym obejmuje on także tytułowe zagadnienie prawotwórstwa tychże organizacji. Trafnie bowiem wskazuje się w doktrynie, że do pojęcia „działalności p.z.s.” należy podchodzić szeroko i w ten sposób „rozumieć jego działalność we wszelkich przejawach jego aktywności, a nie tylko tej związanej z organizacją i prowadzeniem współzawodnictwa w danym sporcie.”¹⁸⁵⁷. Tym samym, kontrolą oraz nadzorem objęta jest także prawotwórcza sfera działalności tych organizacji sportowych w zakresie ustanawiania przez nie reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Ponadto, w treści art. 22 ust. 1 u.s. ustawodawca dookreśla, że nadzorem objęta jest działalność władz p.z.s., a nie same władze

stosownych programów, które mają zachęcić dzieci, młodzież, a także osoby niepełnosprawne do uprawiania sportu, a także – w wyniku zapewnienia odpowiedniej infrastruktury – zapewnić warunki umożliwiające właściwe wykonanie tego zadania ze strony państwa..

¹⁸⁵⁴ Art. 16 ust. 3 pkt 1 u.s.

¹⁸⁵⁵ Art. 13 ust. 3 pkt 2 u.s.

¹⁸⁵⁶ Zob. m.in.: M. Badura et. al. *Ustawa...*, s. 275-284, 310-324; E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 263-275, 283-287.

¹⁸⁵⁷ M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 277.

p.z.s., czy też sam związek¹⁸⁵⁸. Pomimo takiego określenia przedmiotu nadzoru, ustawodawca dopuszcza możliwość wystąpienia przez organ nadzoru ze środkiem o charakterze *stricte* personalnym, odnoszącym się do właśnie do władz samego związku. W ten sposób bowiem należy rozumieć prawo ministra właściwego do spraw kultury fizycznej do wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o zastosowanie środka, jakim jest zawieszenie w czynnościach władz p.z.s.¹⁸⁵⁹.

Biorąc pod uwagę, że nadzorem ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nie są objęte decyzje dyscyplinarne i regulaminowe władz p.z.s. związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego, to *a contrario* są nimi objęte wszelkie „decyzje dyscyplinarne i regulaminowe”, które nie są związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego. Konsekwencją takiego sformułowania użytego w przepisie jest pytanie, czy działalność prawotwórcza p.z.s. jest rzeczonym podejmowaniem „decyzji dyscyplinarnych i regulaminowych” przez władze p.z.s. W doktrynie definiuje się „decyzje władz” p.z.s. w sposób następujący: „przez decyzje władz polskiego związku sportowego należy rozumieć wszelkiej postaci uchwały bądź innego rodzaju rozstrzygnięcia zarządu, organu kontroli wewnętrznej bądź walnego zgromadzenia członków czy delegatów tego podmiotu, które odnoszą się do sfery wewnętrznej jego działalności. Nie będą natomiast decyzjami w rozumieniu komentowanego przepisu oświadczenia woli składane przez polski związek sportowy na zewnątrz, w szczególności dotyczące zawarcia umów.”¹⁸⁶⁰. Skoro natomiast wszystkie akty wewnętrzne o charakterze prawotwórczym, a więc zarówno te zawierające normy generalne i abstrakcyjne, jak i indywidualne i konkretne są pochodną podjęcia przez władze p.z.s. uchwały albo innego rodzaju rozstrzygnięcia, to tym samym także i te akty prawne podlegają nadzorowi państwowemu. Omawianych „decyzji władz” p.z.s. nie należy natomiast utożsamiać z „decyzją” w rozumieniu k.p.a.¹⁸⁶¹.

Ustawowe wyłączenie spod nadzoru decyzji dyscyplinarnych i regulaminowych władz p.z.s. związanych z przebiegiem współzawodnictwa sportowego stanowi natomiast uznanie przez polskiego ustawodawcę monopolu i autonomii p.z.s., do którego należy organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danej dyscyplinie sportu¹⁸⁶². Pytanie natomiast co należy rozumieć przez decyzję związaną z „przebiegiem współzawodnictwa sportowego”. W ocenie

¹⁸⁵⁸ Co podkreśla R. Hauser, *Aspekty administracyjnoprawne w ustawie o sporcie* [w:] *Ustawa o sporcie*, red. A. Szwarc, Poznań 2012, s. 34.

¹⁸⁵⁹ Art. 22 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 23 ust. 1 pkt 1 u.s.

¹⁸⁶⁰ M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 315.

¹⁸⁶¹ Ustawodawca nie określa bowiem przykładowo ich elementów składowych, co też uczynił w art. 107 k.p.a.

¹⁸⁶² D. Bidziński, *Kontrola i nadzór nad polskimi związkami sportowymi* [w:] *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, red. T. Gardocka, D. Jagiełło, Warszawa 2015, s. 183, za: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 272.

E. Krześniaka, nie należy w ten sposób postrzegać decyzji o charakterze regulaminowym czy dyscyplinarnym, które wpływają na status prawny zawodników lub klubów sportowych. Nie każda decyzja o tym charakterze będzie bowiem związana z przebiegiem współzawodnictwa sportowego¹⁸⁶³. Związana z przebiegiem współzawodnictwa sportowego nie jest natomiast przykładowo uchwała władzy p.z.s. o ustanowieniu regulaminu korzystania z wizerunku członka kadry narodowej¹⁸⁶⁴. Taka aktywność o charakterze prawotwórczym podlega więc nadzorowi ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Niemniej jednak jest to pojęcie budzące istotne wątpliwości interpretacyjne, co z kolei wpływa niekorzystnie na autonomię prawotwórczą p.z.s., z uwagi na niepewność odnoszącą się do niejasnego kryterium określania, jakie decyzje podlegają nadzorowi publicznoprawnemu.

Wydaje się więc, że celem ustawodawcy było zaniechanie obejmowania swoim nadzorem kwestii odnoszących się wprost do rywalizacji sportowej. Wyłączenie spod nadzoru decyzji związanych z przebiegiem współzawodnictwa sportowego E. Krześniak wyjaśnia w ten sposób, że „wyłączność uprawnienia do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie musi iść w parze z brakiem możliwości ingerowania przez organ nadzoru w rozstrzygnięcia dyscyplinarne i regulaminowe. Dopiero połączenie tych dwóch elementów daje gwarancję zachowania autonomii p.z.s.”¹⁸⁶⁵. Jest to gwarancja ustanawiana przez polskiego ustawodawcę, która odnosi się do autonomii normatywnej p.z.s.¹⁸⁶⁶. Z punktu widzenia tytułowego zagadnienia, stanowienie przepisów prawa wewnętrznego jest natomiast czynnością niezbędną do należytego organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie oraz wydawania decyzji o charakterze dyscyplinarnym i regulaminowym. Podstawą prawną każdej z tych decyzji jest bowiem samodzielnie ustanowiony przez p.z.s. dokument wewnętrzny – przyjmujący najczęściej właśnie formę regulaminu, stąd też takie jego nazewnictwo ustawowe. Co więcej, w treści uzasadnienia projektu u.s. wskazano, że „w ten sposób uznaje się podstawową zasadę europejskiego modelu sportu, zgodnie z którą w państwie działa jedna narodowa federacja w danym sporcie. Polski związek sportowy posiada więc w tym zakresie wyłączną kompetencję. Wyznacza on samodzielnie sportowe i organizacyjne

¹⁸⁶³ Jako przykład takich decyzji autor wskazuje „decyzje o wymierzeniu kary pieniężnej klubowi, zawodnikowi, trenerom, instruktorom, sędziom i działaczom za niewykonanie prawomocnych orzeczeń organów jurysdykcyjnych i dyscyplinarnych polskiego związku sportowego”. Te bowiem „będą zawsze oddziaływać na zdolność (bądź jej brak) zawodnika lub klubu do startu w zawodach, a więc pośrednio będzie oddziaływać na przebieg rywalizacji sportowej”, E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 273. Analogicznie: W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 144.

¹⁸⁶⁴ PZLA, *Regulamin korzystania z wizerunku...*

¹⁸⁶⁵ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. ... Autor ten przywołuje także twierdzenia innych przedstawicieli doktryny, por.: D. Bidziński, *Kontrola i nadzór...*, s. 183–184; W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 143; M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 281; P. Łebek, *Autonomia organizacji...*, s. 169–170.

¹⁸⁶⁶ W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 143; M. Gniatkowski, P. Kokot [w:] *Ustawa...*, s. 99-100.

reguły w danym sporcie oraz zapewnia ich przestrzeganie przez prowadzenie i nadzór nad współzawodnictwem sportowym”¹⁸⁶⁷.

W tym miejscu należy wskazać, że do 11.09.2017 r. z zakresu kompetencji nadzorczych wyłączone były również decyzje dyscyplinarne i regulaminowe władz p.z.s., związane z organizowaniem współzawodnictwa sportowego. Wobec nowelizacji u.s.¹⁸⁶⁸ w tymże zakresie, doszło do znacznego zwiększenia zakresu kompetencji nadzorczych ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, który objął także decyzje dyscyplinarne i regulaminowe władz p.z.s. związane z organizowaniem współzawodnictwa sportowego (a więc i w konsekwencji regulacje je ustanawiające). Doprowadziło to do poważnych wątpliwości interpretacyjnych, odnoszących się do problematycznego ustalania kręgu decyzji regulaminowych i dyscyplinarnych, które są związane z „prowadzeniem” współzawodnictwa sportowego, a nie jego „organizowaniem”. Eligiusz Krześniak proponuje, aby „charakteru prawnego konkretnej decyzji władz pzs i oceny tego, czy spełnia ona ustawowe wymogi, opisane w art. 16 ust. 2 ustawy – a więc czy podlegają one nadzorowi ministra – nie oceniać poprzez pryzmat wywołanych przez nią skutków.”¹⁸⁶⁹. W ocenie przywołanego autora, ich przypisanie do którejkolwiek z grup będzie zależec od treści danej decyzji dyscyplinarnej albo regulaminowej¹⁸⁷⁰, natomiast ta będzie zależec wprost od wewnętrznej podstawy prawnej, a więc ustanowionego samodzielnie przez tę organizację sportową aktu prawnego, który może natomiast zawierać w sobie zarówno postanowienia dotyczące „prowadzenia” współzawodnictwa sportowego, jak i jego „organizowania”.

Działalność władz p.z.s. oceniana jest pod kątem naruszenia w jej ramach prawa, postanowień statutu lub postanowień regulaminów danego p.z.s., przy czym decyzja o podjęciu działania w ramach jednego ze środków nadzorczych jest dokonywana w zależności od stopnia stwierdzonych nieprawidłowości¹⁸⁷¹. W tym wypadku zastosowanie któregośkolwiek z przytoczonych powyżej środków nadzoru pozostawione zostało ministrowi na zasadzie

¹⁸⁶⁷ Uzasadnienie projektu u.s., s. 7.

¹⁸⁶⁸ Ustawa z 20.07.2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 1600).

¹⁸⁶⁹ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 273.

¹⁸⁷⁰ Tamże, s. 273.

¹⁸⁷¹ Zagadnienie to należy postrzegać z punktu widzenia zasady proporcjonalności ingerencji nadzorczej. Organ jest zobowiązany, aby stopniować środki nadzoru oraz minimalizować swój nadzór nad działalnością p.z.s. Na temat zasady proporcjonalności (m.in. na przykładzie nadzoru nad j.s.t.) zob. więcej: K. Strzyczkowski, *Rola współczesnej administracji. Zagadnienia prawne*, Warszawa 1992, s. 40; Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl, *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2004, s. 111; R. Stankiewicz, *Konstytucyjna zasada proporcjonalności i jej zastosowanie w prawie gospodarczym publicznym* [w:] *Kierunki rozwoju prawa administracyjnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2011; M. Chlipała, *Zasada proporcjonalności nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego* [w:] *Samorząd Terytorialny*, nr 3, Warszawa 2014, s. 25–33.

uznania administracyjnego¹⁸⁷². Następuje pewnego rodzaju gradacja działań, jakie mogą zostać podjęte – i tak działaniem stosunkowo „miękkim” jest udzielenie upomnienia i zażądania podjęcia działań mających na celu zapewnienia stanu zgodnego z prawem. Z kolei pozostałe uprawnienia mają już znacznie istotniejszą wagę, w odniesieniu do działalności p.z.s., dlatego też w doktrynie postuluje się, żeby stosowane były one wyłącznie w razie najbardziej istotnych gatunkowo naruszeń statutów oraz przepisów prawa¹⁸⁷³. Jednakże to w ocenie organu administracji publicznej – w tym wypadku ministra – pozostaje decyzja o zastosowaniu takiego, czy innego środka nadzoru, co znajduje swoje potwierdzenie w wyroku NSA z 14.04.2016 r.¹⁸⁷⁴.

Pierwotnie, postanowienia regulaminów p.z.s. nie były wymienione w art. 22 ust., jednakże z uwagi na występującą potrzebę wzmocnienia uprawnień nadzorczych po stronie ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, zostały one wprowadzone do treści u.s. w 2017 roku¹⁸⁷⁵. Uzasadniano w to następujący sposób: „celem przedmiotowej zmiany jest istotne wzmocnienie kompetencji nadzorczych ministra właściwego do spraw kultury fizycznej wobec p.z.s. Pozwoli to w znacznie szerszym niż dotychczas zakresie nadzorować funkcjonowanie władz p.z.s, takich jak Zarząd czy właściwy organ kontroli wewnętrznej danego związku (najczęściej nazywany komisją rewizyjną). Stosowne kompetencje tych organów powinny zostać obligatoryjnie określone w statucie, jednak tryb ich pracy uszczegóławiany jest w innych regulacjach o charakterze wewnętrznym. W obecnym stanie prawnym minister właściwy do spraw kultury fizycznej nie ma możliwości eliminowania nieprawidłowości powstałych w tym zakresie (np. braku zachowania obowiązku zwoływania Zarządu w terminach określonych wyłącznie w jego regulaminie pracy). Ponadto nowe kompetencje ministra właściwego do spraw kultury fizycznej pozwolą objąć jego nadzorem działalność i umożliwią ocenę prawidłowości działalności różnego rodzaju organów (>ciał<) powołanych przez p.z.s, których kompetencje nie zostały określone w statucie polskiego związku sportowego, a zostały wskazane w unormowaniach wewnętrznych obowiązujących w p.z.s. Często właśnie tego rodzaju organy, tworzone fakultatywnie (np. wszelkiego rodzaju zespoły i komisje problemowe /np. komisje sędziowskie/, rady trenerów, komisje licencyjne),

¹⁸⁷² Z. Janowicz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa-Poznań 1992, s. 266-274; W. Piątek, A. Skoczylas, *Prawno-administracyjne instrumenty...*, s. 136-163. Mowa o uznaniu administracyjnym, albowiem w zaistniałym stanie faktycznym, minister właściwy do spraw kultury fizycznej ma prawo rozstrzygnięcia sprawy w różny sposób, natomiast każde z tych rozstrzygnięć będzie podjęte w granicach prawa.

¹⁸⁷³ Tak: W. Cajsół, *Ustawa o sporcie. Komentarz...*, s. 186-188; S. Fundowicz, *Prawo...*, s. 114-115.

¹⁸⁷⁴ II GSK 2397/14, LEX nr 2065265.

¹⁸⁷⁵ Ustawa z 20.07.2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 1600).

rozstrzygają o sytuacji prawnej przystępujących lub biorących udział we współzawodnictwie sportowym zawodników, sędziów lub klubów”¹⁸⁷⁶. Objęcie nadzorem także postanowień regulaminów p.z.s. powoduje, że całokształt regulacji stanowionych przez p.z.s. powinien podlegać rozważaniom organu nadzoru, pod kątem zastosowania odpowiednich środków nadzoru. Dostrzec można więc w tym zakresie potencjalną sprzeczność interesów pomiędzy ministrem a międzynarodową organizacją sportową, w razie próby ingerencji w postanowienia regulaminów p.z.s.

Z jednej strony takie założenie – wzmacniające stopień ingerencji w ramach polskiego sportu – może wydawać się zrozumiałe¹⁸⁷⁷, gdyż doprowadza do tego, że nadzorem ze strony państwa objęty jest całokształt działalności prawotwórczej p.z.s., w tym jego działalność prawotwórcza o charakterze wtórnym (nie-ustrojowym) – a więc podejmowana po ustaleniu treści statutu, która jest przecież akceptowana przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Z drugiej strony natomiast dostrzec można kolejną potencjalną sprzeczność interesów odnoszący się do kwestii reakcji międzynarodowej organizacji sportowej na ewentualną próbę kontroli p.z.s. i bezpośredniego wpłynięcia na jego działalność prawotwórczą. Tymczasem, wpływ „osób trzecich” (a więc także rządu) jest przez międzynarodowe organizacje sportowe traktowany jako niedopuszczalny i skutkuje on każdorazowym zawieszeniem krajowej organizacji w prawach członkowskich do momentu ustania stanu ingerencji państwowej w działalność związku¹⁸⁷⁸. Przy okazji konsultacji społecznych w ramach procesu legislacyjnego, PKOl¹⁸⁷⁹ oraz p.z.s.¹⁸⁸⁰ przedstawiały swoje zastrzeżenia odnośnie do rozszerzenia kompetencji nadzorczych po stronie ministra, w szczególności w kontekście ingerencji w sferę ich autonomii i niezależności p.z.s., które wiążą się z realizowaniem uprawnień wyłącznych wynikających z art. 13 ust. 1 u.s.¹⁸⁸¹. W tym zakresie swoje trafne uwagi przedstawił przede wszystkim PZGim, który podniósł kwestię

¹⁸⁷⁶ zob. Uzasadnienie projektu nowelizacji u.s. z 2017 r., s. 8-9.

¹⁸⁷⁷ Sam fakt sprawowania nadzoru nad działalnością p.z.s. jest już sam w sobie wątpliwy. Natomiast w sytuacji, gdy regulacja prawna przewidująca taki nadzór w polskim prawie obowiązuje, to jest to wystarczający powód, aby ustawodawca chciał z czasem powiększyć zakres swoich kompetencji.

¹⁸⁷⁸ W tym wypadku międzynarodowa organizacja sportowa nie weryfikuje przyczyny podjęcia działań nadzorczych, ale jest zainteresowana ich skutkiem w postaci naruszenia niezależności ich krajowej organizacji członkowskiej.

¹⁸⁷⁹ PKOl, *Stanowisko dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7308/Uwagi_-_PKOl.pdf [dostęp: 10.10.2022].

¹⁸⁸⁰ PZGim, *Uwagi PZGim z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7288/Uwagi_-_PZGim.pdf [dostęp: 10.10.2022]; PZM, *Uwagi PZM z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7310/Uwagi_-_PZMot.pdf [dostęp: 10.10.2022]; PZP, *Stanowisko PZP z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7309/Uwagi_-_PZPlywacki.pdf [dostęp: 10.10.2022].

¹⁸⁸¹ Na co wskazał PZM w treści swoich uwag, PZM, *Uwagi...*, s. 7. Tak też: PZP, *Stanowisko...*, s. 3.

związania regułami określonymi przez nadrzędną międzynarodową organizację sportową i zadał pytanie, czy w związku z tym minister ma prawo do objęcia swoim nadzorem *de facto* działalności prawotwórczej tej organizacji? W treści pisma PZGim została zawarta następująca uwaga: „zgodnie z uzasadnieniem projektu >za reguły organizacyjne należy uznać reguły dotyczące sposobu urządzenia współzawodnictwa sportowego, nadania mu określonego kształtu i struktury, reguły o charakterze technicznym<. W przypadku PZGim takim rodzajem decyzji będzie np. ułożenie sprzętu sportowego, jego parametry techniczne. Nadmieniam, że wszystkie te elementy są zawarte w przepisach technicznych Światowej Federacji Gimnastycznej FIG. Czy zatem nadzorem ministra właściwego ds. kultury fizycznej mają być objęte właśnie takie rozstrzygnięcia? Jeżeli tak, to w jakim zakresie decyzje takie będą oceniane przez Ministra Sportu i Turystyki?”¹⁸⁸². To zjawisko o charakterze kolizyjnym bez wątpienia jest niezwykle problematyczne, gdyż z jednej strony państwo poszerzyło kompetencje nadzoru publicznoprawnego, natomiast z drugiej strony nie doprowadzi to do zmiany podejścia ze strony międzynarodowych organizacji sportowych. W odniesieniu natomiast do stosunków istniejących w światowym sporcie, często istotną rolę odgrywa potencjał organizacyjny, finansowy oraz prawny danej organizacji – jak dotychczas z każdej próby ingerencji w działalność PZPN państwo ostatecznie się wycofało, wobec interwencji UEFA i FIFA. Pytanie, czy do analogicznego zachowania ze strony państwa doszłoby w przypadku interwencji ze strony FIG? Udzielenie jakiegokolwiek odpowiedzi na to pytanie natomiast nie pozbawiłoby środków działania ze strony MKOL, który również mógłby w tej sytuacji stanąć po stronie wolności sportu od ingerencji państwowej.

W celu należytej analizy nadzoru i kontroli o charakterze specjalistycznym nad prawotwórstwem organizacji sportowych, niezbędne jest dokonanie podziału¹⁸⁸³ ustawowych środków nadzorczych na:

- 1) informacyjno-doradcze;
- 2) korygujące;
- 3) personalne.

Środki nadzorcze o charakterze informacyjno-doradczym polegają na tym, że organ nadzoru ma – w ramach sprawowanego nadzoru – prawo powzięcia wiadomości i poczynienia własnych

¹⁸⁸² PZGim, *Uwagi...*, s. 3.

¹⁸⁸³ Podziału dokonuje uwzględniając propozycję B. Dolnickiego odnoszącą się do środków nadzoru nad samorządem terytorialnym, B. Dolnicki, *Ewolucja nadzoru nad samorządem terytorialnym, Wnioski de lege ferenda, Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania*, Toruń, 2005, s.122-127.; B. Dolnicki, *Nadzór nad samorządem terytorialnym [w:] Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce i w Niemczech. Analiza prawnooporównawcza*, red. J. Jagoda, Warszawa 2018, s. 243.

ustaleń odnośnie do aktów prawa sportowego wewnętrznego, co do których podejrzewa on, że doszło do naruszenia prawa. W ten sposób dochodzi do ustalenia stanu faktycznego, którego ustalenie dopiero umożliwi zastosowanie innych, dalej idących środków nadzoru. Do ich kręgu należy zaliczyć więc także i kontrolę¹⁸⁸⁴, do której ustawodawca odnosi się wprost zarówno w przepisach u.s., jak i u.ż.ś., której założeniem jest z jednej strony uzyskanie informacji, natomiast jej rezultatem jest pewnego rodzaju środek oddziaływania aktywnego, który można określać mianem doradztwa i sprowadza się do sporządzenia wystąpienia pokontrolnego, zawierającego także zalecenia oraz wnioski¹⁸⁸⁵. W odniesieniu do krajowych organizacji sportowych środki nadzorcze o charakterze informacyjno-doradczym zostały uregulowane w:

- 1) art. 16 ust. 3 pkt 1 u.s. – organ nadzoru ma prawo żądać udostępnienia odpisów uchwał władz p.z.s. oraz udzielenia pisemnych wyjaśnień dotyczących jego działalności;
- 2) art. 16 ust. 3 pkt 2 u.s. – organ nadzoru ma prawo dokonywać kontroli p.z.s.;
- 3) art. 37b ust. 7 u.ż.ś. – w ramach sprawowanego nadzoru organ ma prawo żądać udostępnienia dokumentów, pisemnych wyjaśnień dotyczących przeprowadzanego egzaminu
- 4) art. 37b ust. 7 u.ż.ś. – w ramach sprawowanego nadzoru organ ma prawo dokonywać kontroli¹⁸⁸⁶.

Charakterystyka każdego z wymienionych środków nadzoru sprowadza się do tego, że w wyniku skorzystania z któregośkolwiek z nich przez organ nadzoru, nie dochodzi do bezpośredniej ingerencji w działalność organu, w stosunku do którego środki te są wymierzone. W ten sposób nie jest możliwe wywieranie bezpośredniego wpływu na ich działalność, tym samym środki, których ustawodawca nie określił wprost mianem kontroli, powinno się natomiast uznawać wprost za egzemplifikację czynności o tym charakterze.

Czynnością o charakterze informacyjnym jest żądanie udostępnienia odpisów uchwał władz p.z.s. oraz udzielenia pisemnych wyjaśnień dotyczących działalności p.z.s. na podstawie art. 16 ust. 3 pkt 1 u.s. oraz żądanie udostępnienia dokumentów, pisemnych wyjaśnień dotyczących przeprowadzanego egzaminu, stosownie do art. 37b ust. 7 u.ż.ś. W odniesieniu do p.z.s. został on ukształtowany w sposób bardzo szeroki, z tego względu, że odnosić może się do każdego rodzaju jego działalności. Z uwagi natomiast na wyłączenie przedmiotowe spod

¹⁸⁸⁴ Szerzej na ten temat w dalszej części pracy.

¹⁸⁸⁵ Art. 49 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁸⁶ Ponadto do przeprowadzania kontroli podmiotu upoważnionego stosuje się odpowiednio przepisy art. 16 ust. 3a i 4 u.s.

nadzoru decyzji dyscyplinarnych i regulaminowych związanych z przebiegiem współzawodnictwa sportowego, należy uznać, że organ nadzoru nie może żądać udostępnienia odpisów uchwał władz p.z.s. oraz udzielenia pisemnych wyjaśnień dotyczących działalności p.z.s. odnoszących się do tego rodzaju decyzji. Z kolei w odniesieniu do art. 37b ust. 7 u.ż.ś., obowiązek informacyjny dotyczy wyłącznie przeprowadzanego egzaminu przez podmiot upoważniony.

Drugim z nich jest dokonanie kontroli p.z.s. na podstawie art. 16 ust. 3 pkt 2 u.s. oraz art. 37b ust. 7 u.ż.ś. W tym wypadku ukazać należy problematykę prawną omawianego zagadnienia. Zarówno w odniesieniu do p.z.s., jak i do podmiotów upoważnionych z u.ż.ś., ustawodawca doprowadził do sytuacji, w której kontrolę należy uznać jako element sprawowanego nadzoru. Wynika to wprost z tego, że w odniesieniu do p.z.s., prawo organu nadzoru do dokonywania kontroli jest określone nie tylko w rozdziale 4 u.s. odnoszącym się do zagadnienia nadzoru nad p.z.s., ale także stanowi element art. 16 u.s., określającego jakie mogą zostać zastosowane środki w ramach sprawowanego nadzoru. W odniesieniu do u.ż.ś., ustawodawca przewidział, że nadzór nad przeprowadzaniem egzaminu przez podmiot upoważniony sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej¹⁸⁸⁷. W treści tejże ustawy jedynymi środkami, które należy postrzegać jako realizację sprawowanego nadzoru jest właśnie prawo żądania udostępnienia dokumentów, pisemnych wyjaśnień dotyczących przeprowadzanego egzaminu oraz dokonywanie kontroli¹⁸⁸⁸. Powracając do kwestii p.z.s., pozostałe środki nadzoru o charakterze korygującym i personalnym zostały natomiast uregulowane w art. 21 oraz 22 u.s. W tym zakresie kontrola oraz powyżej omówione środki informacyjne są przedmiotem odrębnej regulacji. Pytanie bowiem, czy założeniem ustawodawcy było określenie kontroli jako procesu samoistnego, czy też jako etapu procedury nadzoru – która poprzedza zastosowanie ewentualnych, dalej idących środków nadzoru określonych w art. 22 u.s.? Skłaniać należy się raczej ku tej drugiej propozycji, co wynikać może także z odesłania w art. 16 ust. 3a do przepisów u.kontr.adm.rz.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 tego aktu prawnego przeprowadzenie kontroli ma na celu ocenę działalności jednostki kontrolowanej dokonaną na podstawie ustalonego stanu faktycznego przy zastosowaniu przyjętych kryteriów kontroli. W razie stwierdzenia nieprawidłowości celem kontroli jest również ustalenie ich zakresu, przyczyn i skutków oraz osób za nie odpowiedzialnych, a także sformułowanie zaleceń zmierzających do usunięcia

¹⁸⁸⁷ Art. 37b ust. 6 u.ż.ś.

¹⁸⁸⁸ Art. 37b ust. 7 u.ż.ś.

nieprawidłowości¹⁸⁸⁹. Kontrolę w oparciu o regulacje u.kontr.adm.rz. przeprowadza się pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. W tym zakresie jednak należy wskazać na obowiązywanie przepisu o charakterze szczególnym w postaci art. 16 ust. 4 u.s., który określa przedmiot kontroli w postaci działalności p.z.s. oraz kryterium prowadzonej kontroli, którą jest zgodność tejże działalności z przepisami prawa, postanowieniami statutu oraz postanowieniami regulaminów tego związku. Kontrola nie obejmuje więc tym samym kwestii gospodarności, celowości i rzetelności. Zgodność działalności p.z.s. z przepisami prawa należy rozumieć wprost jako zgodność z przepisami prawa określonymi w art. 87 Konstytucji RP¹⁸⁹⁰. W tym wypadku przedmiotem kontroli może być m.in. treść regulaminu dyscyplinarnego uchwalanego przez p.z.s., co do którego ustawodawca wprowadził jedyne w treści u.s. wytyczne co do jego treści, pod kątem spełnienia tego kryterium. W takim wypadku kontrola jest dokonywana na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego, przykładowo tych aktów prawnych, które współtworzą katalog źródeł prawa sportowego powszechnie obowiązującego *sensu stricto*. Może ona także dotyczyć innych kwestii określanych w przepisach prawa powszechnego, takich jak m.in. „ograniczenie prawa do wystąpienia ze stowarzyszenia”¹⁸⁹¹ pod kątem ustanowienia przez p.z.s. sformalizowanej i skomplikowanej procedury wystąpienia ze związku. W razie powzięcia takiej wątpliwości przez podmiot dokonujący kontroli, mógłby on w formie zalecenia pokontrolnego wystąpić do p.z.s. o doprowadzenie zgodności swoich sformułowań statutowych z art. 6 ust. 2 u.pr.stow. w związku z art. 22 ust. 2 u.pr.stow., w celu usunięcia stanu „ograniczania prawa do wystąpienia ze stowarzyszenia”.

Przy okazji określenia kryterium dokonywanej kontroli, ustawodawca dostrzega także zjawisko prawa sportowego wewnętrznego, którego akty (w postaci statutu oraz regulaminów) warunkują następnie wyniki kontroli. Przez kontrolę działalności p.z.s. można rozumieć więc także i stanowienie prawa przez tenże podmiot – w tym zakresie zjawisko to podlegać będzie ocenie podmiotu kontrolującego z punktu widzenia wyżej przytaczanych kryteriów. Organ może więc samodzielnie oceniać, czy akty prawa sportowego wewnętrznego ustanawiane przez p.z.s. – inne niż statut oraz regulaminy – są z nimi zgodne. W tym zakresie kontrolowanie działalności p.z.s. ma szerszy zakres przedmiotowy niż nadzór starosty nad stowarzyszeniami, gdyż obejmuje on także postanowienia statutu oraz regulaminów p.z.s. W tym miejscu należy wskazać na nieprecyzyjność ustawodawcy, który założył *a priori*, że p.z.s. ustanawiać będzie

¹⁸⁸⁹ Art. 3 ust. 2 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁰ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 278.

¹⁸⁹¹ Art. 6 ust. 2 u.pr.stow.

wyłącznie przepisy o formie statutu (który jest obligatoryjny) oraz regulaminów. Tym samym, jest to regulacja niepełna, gdyż nie uwzględnia innego rodzaju aktów prawnych stanowiących przez p.z.s., takich jak m.in. podręczniki licencyjne – o różnych rodzajach aktów prawnych mowa natomiast była na wcześniejszych stronach pracy. Powinno więc postulować się zmianę tego przepisu w jego obecnym brzmieniu i zastąpienia słowa „regulaminy” przez „akty wewnętrzne”.

Stosownie do art. 11 u.kontr.adm.rz. kontrola działalności p.z.s. może przyjąć tryb zwykły¹⁸⁹² albo uproszczony¹⁸⁹³. Założeniem niniejszych rozważań nie jest natomiast szczegółowe omówienie sposobu przeprowadzania kontroli, a wskazanie najważniejszych z perspektywy tytułowego zagadnienia kwestii w odniesieniu do kontroli w trybie zwykłym. Istotne pozostaje to, że w odniesieniu do wybranych zagadnień¹⁸⁹⁴, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. Kontroler w trakcie przeprowadzania kontroli ma prawo m.in. wglądu do dokumentów dotyczących działalności jednostki kontrolowanej¹⁸⁹⁵. Dokumentami tymi mogą być wszelkie akty prawa sportowego wewnętrznego. Ustalenia dokonane w trakcie kontroli oraz oceny opisuje się w projekcie wystąpienia pokontrolnego, który zawiera także m.in.: zakres kontroli, ocenę skontrolowanej działalności, ze wskazaniem ustaleń, na których została oparta, zakres, przyczyny i skutki stwierdzonych nieprawidłowości¹⁸⁹⁶. Następnie, kierownik jednostki kontrolowanej ma prawo do zgłoszenia, w terminie siedmiu dni roboczych od dnia otrzymania projektu, umotywowanych pisemnych zastrzeżeń do projektu wystąpienia pokontrolnego¹⁸⁹⁷. Te następnie rozpatrywane są przez kontrolera¹⁸⁹⁸, który następnie sporządza wystąpienie pokontrolne¹⁸⁹⁹, od którego nie przysługują środki odwoławcze¹⁹⁰⁰. Może ono zostać uzupełnione o zalecenia lub wnioski dotyczące usunięcia nieprawidłowości lub usprawnienia funkcjonowania jednostki kontrolowanej¹⁹⁰¹ oraz termin złożenia informacji o wykonaniu zaleceń lub wykorzystaniu wniosków, a także o podjętych działaniach lub

¹⁸⁹² Zob. art. 14-50 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹³ Zob. art. 51-53 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁴ W sprawach doręczeń, obliczania terminów oraz protokołu, w zakresie nieuregulowanym w u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁵ Art. 22 pkt 1 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁶ Art. 36 ust. 2 pkt 4-6 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁷ Art. 40 ust. 1 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁸ Art. 42 ust. 1 u.kontr.adm.rz.

¹⁸⁹⁹ Stosownie do art. 46 ust. 1 u.kontr.adm.rz. w przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń albo nieuwzględnienia wszystkich zastrzeżeń sporządza się wystąpienie pokontrolne obejmujące treść projektu wystąpienia pokontrolnego. Natomiast W przypadku uwzględnienia zastrzeżeń wystąpienie pokontrolne sporządza się na podstawie projektu wystąpienia pokontrolnego oraz stanowiska kierownika komórki do spraw kontroli wobec oddalonych zastrzeżeń (art. 46 ust. 2 u.kontr.adm.rz.).

¹⁹⁰⁰ Art. 48 u.kontr.adm.rz.

¹⁹⁰¹ Art. 46 ust. 3 pkt 1 u.kontr.adm.rz.

przyczynach ich niepodjęcia¹⁹⁰². Po przeprowadzeniu kontroli oraz sporządzeniu wystąpienia pokontrolnego, kierownik jednostki kontrolowanej, w wyznaczonym terminie, informuje kierownika jednostki kontrolującej o sposobie wykonania zaleceń, wykorzystaniu wniosków lub przyczynach ich niewykorzystania albo o innym sposobie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości¹⁹⁰³. Na kierownika jednostki kontrolowanej nałożony został obowiązek poinformowania o sposobie wykonania zaleceń, wykorzystaniu wniosków lub przyczynach ich niewykorzystania albo o innym sposobie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Pytanie więc, czy takie sformułowanie uprawnia twierdzenie, że na tej podstawie dochodzi do bezpośredniej ingerencji w działalność p.z.s. jako podmiotu podlegającego kontroli? Jej wyniki należy bowiem uznać za wiążące¹⁹⁰⁴, a klasycznie pojmowana kontrola nie obejmuje możliwości wiążącej ingerencji w działalność podmiotu kontrolowanego. Obowiązek ten sprowadza się natomiast wyłącznie do konieczności poinformowania kontrolującego o tym, jakie działania zostały podjęte, albo jakie są zaplanowane, w związku z wynikami kontroli¹⁹⁰⁵. W ocenie doktryny kierownik jednostki kontrolowanej ma natomiast swobodę polegającą na możliwości samodzielnego określenia „w jaki sposób wykorzysta wnioski, jak zrealizuje zalecenia, wreszcie może poinformować, że nie podejmie działań w określonej części przypadków”¹⁹⁰⁶.

Najistotniejsze z punktu widzenia tytułowego zagadnienia jest to, że w związku z wydawaniem zaleceń zmierzających do usunięcia nieprawidłowości, mogą odnosić się one także *stricte* do działalności o charakterze prawotwórczym, w razie gdyby działalność p.z.s. nie byłaby zgodna z przepisami prawa, postanowieniami statutu oraz postanowieniami regulaminów tego związku. Założenie pokontrolne mogłoby zostać określone w taki sposób, że organ kontrolujący przykładowo zaleciłby doprowadzenie do zgodności ze statutem p.z.s. regulaminu określającego w sposób niezgodny ze statutem jakiegokolwiek zagadnienie związane ze współzawodnictwem sportowym, w celu zapewnienia jego zgodności z obowiązującą normą statutową.

W odniesieniu do regulacji u.ż.ś., ustawodawca określił, że do przeprowadzania kontroli podmiotu upoważnionego stosuje się odpowiednio przepisy art. 16 ust. 3a i 4 u.s. Co istotne, ustawodawca objął nadzorem wyłącznie działalność podmiotu upoważnionego, czego

¹⁹⁰² Art. 46 ust. 3 pkt 3 u.kontr.adm.rz.

¹⁹⁰³ Art. 49 u.kontr.adm.rz.

¹⁹⁰⁴ E. Jarzęcka-Siwik, B. Skwarka, *Najwyższa Izba Kontroli. Komentarz do ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli*, Warszawa 2017, s. 208 i n., 233.

¹⁹⁰⁵ T. Bolek, M. Dobruk, *Ustawa o kontroli w administracji rządowej. Komentarz z wzorami dokumentów*, Warszawa 2018, s. 227.

¹⁹⁰⁶ Tamże.

zaniechał w odniesieniu do właściwego p.z.s. w postaci PZZ. Wynikać może to z faktu, że podmiotem upoważnionym może być organizacja sportowa, która wprawdzie spełnia określone prawem warunki do uzyskania takiego statusu, natomiast nie stanowi to wystarczającego „zabezpieczenia” dla ustawodawcy, który pozostawił w swoich rękach także uprawnienia kontrolne i nadzorcze. Niemniej jednak, także i w odniesieniu do PZZ minister właściwy do spraw kultury fizycznej władny byłby podejmować czynności o charakterze nadzorczym – takie działanie miałyby natomiast inną podstawę prawną w postaci przepisów rozdziału 4 u.s.

W odniesieniu do kompetencji kontrolnych ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, objęte zostały objęte wszelkie kwestie związane z przeprowadzaniem egzaminów potwierdzających posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa. Nie zostało jednakże określone na czym nadzór ten ma polegać¹⁹⁰⁷ oraz w oparciu o jakie kryterium jest on sprawowany. Nie zostały określone także możliwe środki nadzoru, analogiczne do tych wymienionych w treści u.s. Tym samym, fakt możliwości żądania udostępnienia dokumentów, pisemnych wyjaśnień dotyczących przeprowadzanego egzaminu, a więc także wszelkich regulacji ustanawianych przez podmioty upoważnione tworzące prawo uszczegóławiające regulacje u.ż.ś.¹⁹⁰⁸, bez równoczesnego określenia środków władczej ingerencji oznacza, że w tym wypadku ustawodawca wyposażył ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w podejmowanie w stosunku do podmiotów upoważnionych działań o charakterze nie władczym, a które można nazwać „organizatorskimi”. Dlatego też w tym znaczeniu problematyczny jest sposób uregulowania tego zagadnienia w u.ż.ś. – z jednej strony ustawodawca ustanawia organ nadzoru nad przeprowadzaniem egzaminu przez podmiot upoważniony, a z drugiej strony jako jedyne środki służące jego wykonywaniu określa czynności o charakterze kontrolnym, w tym samą kontrolę. Cel kontroli w tym wypadku wyznaczany jest interesem publicznym – zasadnym wydaje się sprawowanie przez państwo dbałości nad sposobem przyznawania osobom uprawnień do uprawiania danego rodzaju sportów, które mogą dla nich (oraz innych osób) wiązać się z różnego rodzaju zagrożeniem, zwiększonym do przeciętnego zagrożenia, przy okazji uprawiania jakiegokolwiek innej dyscypliny sportu. Z takim zagrożeniem wiąże się bowiem niewątpliwie wykorzystywanie statków przeznaczonych do uprawiania sportu w otoczeniu innych osób oraz biorąc pod uwagę

¹⁹⁰⁷ Analogicznie jak w innym przykładzie nadzoru w prawie administracyjnym materialnym, występującym w treści art. 8 ust. 5 ustawy z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zgodnie z którym nadzór nad Głównym Inspektorem Sanitarnym sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia, por. M. Kaczocho, *Ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2023, LEX/el.

¹⁹⁰⁸ Przykładowo w postaci samodzielnego określenia w dokumencie wewnętrznym przez podmiot upoważniony trybu powoływania komisji egzaminacyjnej, czy też zadań i obowiązków jej członków.

różne uwarunkowania naturalne miejsc (obszarów wodnych), w których sport ten dana osoba będzie uprawiała. Tym samym, zamierzeniem tego nadzoru jest zapewnianie przez podmioty upoważnione prawidłowego realizowania swoich ustawowych uprawnień (także tych o charakterze prawotwórczym) i odznacza się tutaj pewien element wsparcia ze strony państwa, które nie pozostawiło samo sobie możliwości uchylecia „decyzji podmiotów upoważnionych”, jak ma to miejsce w odniesieniu do p.z.s. Wybrany został natomiast model wspierający ze strony państwa, ograniczający się do incydentalnego badania nieprawidłowości, których weryfikacja pomaga doprowadzić do jak najlepszego funkcjonowania podmiotu nadzorowanego. Można bowiem dopuścić sytuację, w ramach której minister właściwy do spraw kultury fizycznej w ramach sprawowanego przez siebie nadzoru w razie podjęcia wątpliwości co do ich zgodności z prawem, wezwałby do zażądania dokumentów określających sposób powoływania kadry egzaminującej i następnie rezultatem podjętych środków nadzorczych byłoby dostosowanie przez podmiot upoważniony tychże regulacji do stanu zgodnego z prawem wspólnie z organem nadzorującym, co doprowadziłoby do wzrostu świadomości prawnej w podmiocie nadzorowanym i nie skończyłoby się jednowymiarowym uchYLENIEM danego aktu prawnego, który czasowo uniemożliwiłby przeprowadzanie egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa.

W odniesieniu do kontroli sprawowanej na podstawie art. 37b ust. 7 u.ż.ś., wobec uregulowania, że do przeprowadzania kontroli podmiotu upoważnionego stosuje się odpowiednio przepisy art. 16 ust. 3a i 4 u.s., odesłać należy do rozważań poczynionych powyżej przy okazji omówienia kontroli nad działalnością p.z.s.

Środki korygujące obejmują sytuacje, w których przepisy prawa przewidują wymóg „zatwierdzenia” danego aktu prawa sportowego wewnętrznego jako warunku *sine qua non* jego wejścia w życie. Do tej kategorii środków należy zaliczyć także wyrażenie przez ministra właściwego do spraw sportu zgody na zawarcie umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową. W odniesieniu do analizowanych aktów prawnych nie występuje natomiast wymóg ich „zaopiniowania” lub „uzgodnienia” ze strony organu nadzoru, który także postrzega się w kategoriach środka o charakterze korygującym¹⁹⁰⁹. „Zatwierdzenie” aktu prawa sportowego wewnętrznego następuje po procesie jego samodzielnego sformułowania przez organizację sportową i w tym zakresie wydawane jest *ex post*¹⁹¹⁰. Jest ono niezbędne do tego, aby dany akt mógł zostać uznany za obowiązujący, tym samym wywołuje ono skutki prawne

¹⁹⁰⁹ B. Dolnicki, *Środki nadzoru...*, s. 246.

¹⁹¹⁰ Tamże, s. 246.

o charakterze materialnym¹⁹¹¹. Do tejże kategorii zaliczyć należy także na potrzeby niniejszej pracy środki nadzoru o charakterze merytorycznym, albowiem z punktu widzenia tytułowego zagadnienia, ich zastosowanie wpływa bezpośrednio na okoliczność obowiązywania danego aktu prawa sportowego wewnętrznego, w stosunku do którego środek ten jest wymierzony. W odniesieniu do krajowych organizacji sportowych środki nadzorcze o charakterze korygującym zostały uregulowane w:

- 1) art. 47 ust. 1 u.b.i.a. – organ nadzoru¹⁹¹² zatwierdza w drodze decyzji administracyjnej regulamin strzelnicy;
- 2) art. 21 ust. 1 u.s. – organ nadzoru zatwierdza, w drodze decyzji, statut p.z.s. oraz jego zmiany, które związek ten przedstawia niezwłocznie po ich uchwaleniu;
- 3) art. 16 ust. 5 u.s. – minister właściwy do spraw kultury fizycznej wyraża zgodę w drodze decyzji na zawarcie umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową¹⁹¹³;
- 4) art. 22 ust. 1 pkt 2 u.s. – organ nadzoru jest uprawniony do uchylenia decyzji władz p.z.s., jeżeli działalność jego władz narusza prawo, postanowienia statutu lub postanowienia.

Podmiot prowadzący strzelnicę opracowuje projekt regulaminu strzelnicy i przedkłada go wraz z wnioskiem do organu zatwierdzającego, wydającego następnie decyzję administracyjną. Właściwym miejscowo do tej czynności wójt, burmistrz (prezydent miasta) określa się według lokalizacji strzelnicy. Podkreślenia wymaga, że ustawodawca nie określił, na podstawie jakich kryteriów wydawana jest decyzja przez organ. W ocenie C. Kąkola „w tym stanie rzeczy uprawnione jest stwierdzenie, że kryteriami w tym zakresie winny być wymagania określone w innych przepisach rozdziału 4 u.b.i.a., w tym w wydanych rozporządzeniach wykonawczych”¹⁹¹⁴. W jednym z orzeczeń NSA, Sąd ten stwierdził, że „zatwierdzenie regulaminu strzelnicy jest ograniczone przesłankami wyznaczonymi w art. 46 ust. 1 ustawy”¹⁹¹⁵. W orzecznictwie sądów administracyjnych podkreśla się także, że organ powinien weryfikować wyłącznie okoliczność regulowania przez regulamin strzelnicy sposobu jej funkcjonowania pod kątem ich zgodności z przepisami prawa powszechnie

¹⁹¹¹ Tamże, s. 246.

¹⁹¹² Którym jest właściwy wójt, burmistrz (prezydent miasta).

¹⁹¹³ W treści tej umowy określone są w szczególności zasady funkcjonowania ligi zawodowej, ponadto powinna ona zawierać w szczególności postanowienia gwarantujące realizację praw p.z.s. określonych w art. 13 oraz jego udział w przychodach związanych z zarządzaniem ligą zawodową.

¹⁹¹⁴ C. Kąkol, *Ustawa o broni...*, s. 334.

¹⁹¹⁵ Wyrok NSA z 30.04.2020 r., II OSK 2131/19, LEX nr 3034300. Oznacza to, że „w trakcie postępowania wyjaśniającego wójt dokonuje stwierdzenia, czy podmiot wnioskujący o zatwierdzenie regulaminu strzelnicy posiada uprawnienia do zlokalizowania strzelnicy w danym miejscu, czy strzelnica powstała zgodnie z prawem na podstawie odpowiednich zgód m.in. organów architektoniczno-budowlanych”.

obowiązującego¹⁹¹⁶. Konsekwencją powyższego jest konieczność weryfikacji: „określenia warunków korzystania ze strzelnicy, sposobu obchodzenia się z bronią oraz sposobu zachowania się osób przebywających na strzelnicy”¹⁹¹⁷. Badaniu ze strony organu powinny podlegać nie tylko więc same przepisy regulaminu ustanawianego przez organizację sportową pod kątem ich legalności, ale także zaistniały stan faktyczny odnoszący się do samego obiektu, który także musi spełniać określone warunki (posiadać status strzelnicy)¹⁹¹⁸.

Stosownie do art. 47 ust. 2 u.b.i.a., do postępowania w sprawie zatwierdzenia regulaminu strzelnicy stosuje się przepisy działu II rozdziału 14 k.p.a. Oznacza to, że omawiana sprawa rozpoznawana jest w postępowaniu uproszczonym. Od decyzji organu gminy przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego¹⁹¹⁹, które występuje w tej sprawie jako organa wyższego stopnia w indywidualnej sprawie z zakresu administracji publicznej należącej do właściwości j.s.t. Następnie, dopuszczalna jest możliwość zaskarżenia decyzji tego organu do sądu administracyjnego, wobec wyczerpania środków zaskarżenia przez skarżącego¹⁹²⁰. Stanowi to przejaw sądowej kontroli prawotwórstwa organizacji sportowych.

Analogicznym środkiem o charakterze korygującym jest zatwierdzanie przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej statutu p.z.s. oraz każdej jego zmiany. Akty te korzystają z domniemania ich zgodności z prawem, gdyż stosownie do art. 21 ust. 1 u.s. minister właściwy do spraw kultury fizycznej zatwierdza, w drodze decyzji, statut polskiego związku sportowego oraz jego zmiany, które polski związek sportowy przedstawia niezwłocznie po ich uchwaleniu a odmowa zatwierdzenia statutu p.z.s. lub jego zmiany następuje tylko w przypadku stwierdzenia niezgodności ich postanowień z przepisami prawa¹⁹²¹. Analogicznie więc do twierdzeń przedstawianych powyżej, trzeba podkreślić, że minister jest uprawniony do dokonania wyłącznie analizy odnoszącej się do przepisów pochodzących z katalogu źródeł prawa określonych w art. 87 Konstytucji RP, a więc tym samym, w jego kompetencji nie jest weryfikacja zgodności statutu p.z.s. z regulacjami

¹⁹¹⁶ Wyrok WSA w Kielcach z 13.02.2020 r., II SA/Ke 1117/19, LEX nr 2804044. W innym orzeczeniu, WSA w Lublinie uznał, że „przedmiotem badania w sprawie zatwierdzenia regulaminu strzelnicy jest przedstawiony przez właściciela lub zarządcę strzelnicy regulamin, opracowany na podstawie wzorcowego regulaminu bezpiecznego funkcjonowania strzelnic, stanowiącego załącznik do rozporządzenia. Decyzja o zatwierdzeniu regulaminu powinna zatem zostać podjęta po analizie postanowień regulaminu i ocenie ich zgodności z regulaminem wzorcowym oraz wymogami zapewnienia bezpieczeństwa osób korzystających ze strzelnicy i osób przebywających na strzelnicy”, Wyrok WSA w Lublinie z 15.11.2017 r., III SA/Lu 216/17, LEX nr 2407704.

¹⁹¹⁷ Zob. wyrok WSA w Kielcach z 24.01.2018 r., II SA/Ke 1117/19, LEX nr 2804044.

¹⁹¹⁸ Zob. wyrok NSA z 24.01.2018 r., II OSK 1462/17, LEX nr 2446376.

¹⁹¹⁹ Stosownie do art. 17 pkt 1 k.p.a. w zw. z art. 127 § 2 k.p.a.

¹⁹²⁰ Art. 52 § 1 ustawy z 30.08.2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1634 ze zm.).

¹⁹²¹ Art. 21 ust. 2 u.s.

nadrzędnej dla niej międzynarodowej organizacji sportowej. Zatwierdzenie statutu p.z.s. oraz jego zmian, jak również odmowa ich zatwierdzenia następuje w drodze decyzji. Do postępowania w sprawie zatwierdzenia statutu p.z.s. oraz jego zmiany stosuje się przepisy działu II rozdziału 14 k.p.a., a więc dokładnie te same regulacje odnoszące się do postępowania uproszczonego, które mają zastosowanie do zatwierdzania regulaminu strzelnicy. W ramach tego postępowania wydawana jest decyzja administracyjna¹⁹²², której uzasadnienie może ograniczać się do wskazania faktów, które organ administracji publicznej uznał za udowodnione, oraz przytoczenia przepisów prawa stanowiących podstawę prawną decyzji¹⁹²³. Ta decyzja podlega więc także sądowej kontroli¹⁹²⁴.

Środkiem nadzoru, o analogicznym charakterze do wyżej opisanych środków korygujących, jest także wyrażenie przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej zgody na zawarcie umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową. Jest to więc instytucja prawna, która swoim założeniem pozostaje tożsama do „zatwierdzania”. Tak samo bowiem jak ta czynność, także i „wyrażenie zgody” warunkuje wejście w życie umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową. Wymaga ono osobnego wyodrębnienia jako jeden ze środków nadzoru nad prawotwórstwem organizacji sportowych¹⁹²⁵, albowiem to właśnie na podstawie tejże umowy dochodzi do przekazania na rzecz ligi zawodowej określonych kompetencji o charakterze prawotwórczym¹⁹²⁶. Nadzorem w tym zakresie objęty

¹⁹²² Stosownie do art. 21 ust. 4 u.s. sprawę zatwierdzenia statutu p.z.s. oraz jego zmiany uznaje się za załatwioną milcząco w sposób w całości uwzględniający żądanie p.z.s., jeżeli w terminie 30 dni od daty doręczenia wniosku minister właściwy do spraw kultury fizycznej nie wyda decyzji albo postanowienia, o których mowa w art. 122a § 2 pkt 1 k.p.a. Jest to jeden z trzech przepisów u.s., który przewiduje możliwość milczącego załatwienia sprawy – pozostałymi dwoma są art. 4 ust. 4b, który odnosi się do wpisu do ewidencji uczniowskich klubów sportowych (sprawę wpisu uznaje się za załatwioną milcząco w sposób w całości uwzględniający żądanie strony występującej z wnioskiem o wpis, jeżeli w terminie 30 dni od daty doręczenia wniosku właściwemu terytorialnie staroście, organ ten nie wyda decyzji o wpisie, albo decyzji o odmowie wpisu) oraz art. 15 ust. 8, który odnosi się do zatwierdzenia w ten sposób zawarcia umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową (sprawę wyrażenia zgody na zawarcie tej umowy uznaje się za załatwioną milcząco w sposób w całości uwzględniający żądanie stron, jeżeli w terminie 30 dni od daty doręczenia wniosku minister właściwy do spraw kultury fizycznej nie wyda decyzji albo postanowienia, o których mowa w art. 122a § 2 pkt 1 k.p.a.). Na temat milczenia jako sposobu załatwienia sprawy, zob. więcej: P. Dobosz, *Bezczynność administracji publicznej w postępowaniu administracyjnym* [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie kodeksu postępowania administracyjnego*, red. J. Niczyporuk, Lublin 2010; P. Dobosz, *Milczenie i beczynność w prawie administracyjnym*, Kraków 2011.

¹⁹²³ Stosownie do art. 163f k.p.a.

¹⁹²⁴ Zob. m.in.: wyrok NSA z 11.04.2017 r., II GSK 2185/15, LEX nr 2303271; wyrok WSA w Warszawie z 11.09.2015 r., VI SA/Wa 1377/15; wyrok WSA w Warszawie z 11.05.2015 r., VI SA/Wa 3529/14; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22.01.2015 r., VI SA/Wa 3139/14; wyrok WSA w Warszawie z 26.04.2013 r., VI SA/Wa 240/13.

¹⁹²⁵ Pomimo tego, że nie został on przez ustawodawcę umiejscowiony w rozdziale IV u.s., który odnosi się wprost do nadzoru nad p.z.s.

¹⁹²⁶ Które każdorazowo nie mogą natomiast być tożsame z posiadany przez p.z.s. prawem wyłącznym do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, który został określony w art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

jest nie tylko p.z.s., ale także spółka zarządzająca ligą zawodową. Kwestia „wyrażenia zgody” przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na zawarcie umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodowa zależna jest wyłącznie od tego, czy jest ona zgodna z postanowieniami przepisów prawa. Tym samym jedynym kryterium nadzoru jest w tym wypadku kryterium legalności, które natomiast w tym wypadku nie obejmuje postanowień statutu i regulaminów p.z.s. W konsekwencji, organ nadzoru nie może pod tym kątem weryfikować postanowień przedstawionej mu umowy. Powinien on także pominąć wszelkie inne zagadnienia związane ze strukturą organizacyjną światowego sportu, w tym zgodność umowy z przepisami aktów prawa sportowego wewnętrznego ustanawianych także przez międzynarodowe organizacje sportowe. Omawiane zagadnienie nie powinno być utożsamiane z wyrażeniem zgody na zawarcie umowy przez osobę trzecią, o czym mowa w art. 63 k.c., z tego względu, że w omawianym zagadnieniu wymagana jest zgoda organu państwa¹⁹²⁷. „Wyrażenie zgody” następuje w formie decyzji, do postępowania w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie umowy, o której mowa w ust. 5, stosuje się przepisy działu II rozdziału 14 k.p.a.¹⁹²⁸, ponadto dopuszczalne jest milczące załatwienie sprawy¹⁹²⁹ – w tym zakresie więc należy odesłać do rozważań poczynionych powyżej przy okazji omawiania kwestii zatwierdzania statutu p.z.s. oraz każdej jego zmiany. Pytanie natomiast, czy państwo powinno ingerować w treść tej umowy. Stanowi to wybitny przejaw ingerencji w autonomię sportu. Założeniem państwa jak wydaje się jest w tym zakresie zapewnienie wypełniania przez p.z.s. jego praw wyłącznych. Te natomiast określone są w treści art. 13 ust. 1 u.s. i to tenże przepis stanowi wystarczające „zabezpieczenie” możliwości podejmowania określonego rodzaju czynności wyłącznie przez p.z.s. Podejmowanie którejś z aktywności wskazanych w jego treści przez podmiot inny niż p.z.s. pozbawione jest bowiem podstawy prawnej.

Wreszcie, czwartym środkiem o charakterze korygującym jest uchylene decyzji władz p.z.s. Jest to druga w gradacji¹⁹³⁰ ustawowej forma środka nadzoru publicznoprawnego, przy czym w poprzednio obowiązującym stanie prawnym była ono poprzedzone „wstrzymaniem wykonania decyzji władz p.z.s. i wezwanie ich do jej zmiany lub uchylene w określonym terminie”¹⁹³¹. Uchylene decyzji władz p.z.s. mogło nastąpić natomiast wyłącznie w przypadku niespełnienia przez związek żądania jej zmiany lub uchylene. Rozwiązanie to, choć w dalszym

¹⁹²⁷ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 254.

¹⁹²⁸ Art. 15 ust. 7 u.s.

¹⁹²⁹ Art. 15 ust. 8 u.s.

¹⁹³⁰ Po udzieleniu upomnienia i zażądania od nich podjęcia działań mających na celu zapewnienie stanu zgodnego z prawem, uregulowanego w art. 22 ust. 1 pkt 1 u.s.

¹⁹³¹ Art. 22 ust. 1 pkt 2 u.s. w brzmieniu z 15.07.2010 r.

ciągu interwencyjnych i – pytanie czy w ogóle potrzebne – umożliwiło p.z.s. samodzielne „naprawienie” uchybień, co należało postrzegać pozytywnie¹⁹³². Z kolei obecny katalog środków nadzoru wydaje się być dość radykalnie niezróżnicowany, albowiem obejmuje on albo środek o charakterze personalnym, nieingerującym bezpośrednio w działalność p.z.s. (w formie upomnienia), albo taki, który ją wprost samoistnie reorganizuje (uchylenie decyzji władz).

Jest to środek o charakterze merytorycznym, który został zakwalifikowany w ramach dokonanego podziału do grona środków o charakterze korygującym. Skoro bowiem organ jest upoważniony do uchylania „decyzji władz p.z.s.”, dotyczy to także jej aktów wewnętrznych o charakterze prawotwórczym¹⁹³³. Przepisy prawa nie odnoszą się natomiast do kwestii informowania przez władze p.z.s. o każdej swojej decyzji organu nadzoru. W tym zakresie nie przewidziano bowiem regulacji prawnej analogicznej do tej z art. 21 ust. 1, na podstawie której p.z.s. ma obowiązek przedstawić ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej zmiany statutu niezwłocznie po ich uchwaleniu. Polskie związki sportowe nie mają więc obowiązku dostarczania informacji o każdej podjętej przez siebie decyzji (w tym tych o charakterze prawotwórczym) do organu nadzoru. Wydaje się więc, że organ nadzoru może powziąć wiedzę o decyzjach p.z.s. przede wszystkim z ich stron internetowych, na których publikowane są bieżące informacje na temat działalności związków¹⁹³⁴ lub w drodze żądania udostępnienia odpisów uchwał władz p.z.s. oraz udzielenia pisemnych wyjaśnień dotyczących jego działalności na podstawie art. 16 ust. 3 pkt 1 u.s. W odniesieniu do omawianego środka nadzoru, warto także wspomnieć, że w przeciwieństwie to zatwierdzenia statutu oraz jego zmiany, w tym wypadku przepisy prawa nie przewidują milczącego załatwienia sprawy, co wynika głównie z okoliczności przytoczonej powyżej, że władze p.z.s. nie mają obowiązku informowania organu nadzoru o każdej podjętej przez siebie decyzji. W tym znaczeniu kompetencja ta ma charakter „bezterminowy”, co oznacza, że minister właściwy do spraw kultury fizycznej ma prawo uchylenia każdej decyzji władz p.z.s., które nie są związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego, niezależnie od daty ich podjęcia i momentu powzięcia o nich wiedzy przez organ nadzoru.

Poprzez uchylenie decyzji władz p.z.s., dochodzi wprost do bezpośredniej ingerencji w autonomię normatywną sportu. Skutkiem uchylenia decyzji jest wyeliminowanie jej z obrotu

¹⁹³² Stanowiło to rozwiązanie dostrzegające kwestię autonomii sportu – samej organizacji pozostawiono bowiem możliwość weryfikacji uchwały – pod kątem jej uchylenia albo zmiany.

¹⁹³³ A więc „wszelkiej postaci uchwały bądź innego rodzaju rozstrzygnięcia zarządu, organu kontroli wewnętrznej bądź walnego zgromadzenia członków czy delegatów tego podmiotu, które odnoszą się do sfery wewnętrznej jego działalności”, M. Badura et. al., *Ustawa...*, s. 315.

¹⁹³⁴ Przeważnie wraz z odrębną zakładką poświęconą aktom prawa sportowego wewnętrznego.

prawnego – w tym zakresie uchylenie nie działa wstecz. Możliwość uchylenia decyzji władz p.z.s. zależne jest od kryterium naruszania prawa, postanowień statutu lub postanowień regulaminów tego związku. Zgodność działalności p.z.s. ze statutem odnosić się może do zagadnień takich jak badanie podmiotów uprawnionych do wykonywania określonych czynności w ramach związku, brak zachowania wymaganej większości przy okazji głosowania, czy też beczynności w realizacji statutowych obowiązków. Ponownie jednak wskazać należy, że nie ma jednolitego wzoru statutu dla p.z.s., dlatego też różnią się one od siebie zakresem przedmiotowym – wynikać to natomiast może nie tylko od samego stopnia rozwoju organizacyjnego danego p.z.s., ale ilości obowiązków nałożonych na niego w wyniku przynależności do nadrzędnej międzynarodowej organizacji sportowej¹⁹³⁵. Ponadto, niezgodności ze statutem należy upatrywać w relacji określonego zachowania związku z wynikającą z przepisów statutu normą postępowania¹⁹³⁶. Związek działa sprzecznie ze statutem, jeżeli źródło normy postępowania, jaka została naruszona, objęta jest treścią statutu tego związku¹⁹³⁷. W konsekwencji, minister właściwy do spraw kultury fizycznej prowadzi swój nadzór w sposób incydentalny – i częstotliwość potencjalnej ingerencji w funkcjonowanie p.z.s. zależy od systematyczności uchwalania przez nie nowych aktów wewnętrznych sprzecznych z wskazanymi w u.s. regulacjami. Możliwość jednostronnego uchylania decyzji władz p.z.s. należy uznać jako narzędzie wybitnie interwencyjne, z punktu widzenia struktury światowego sportu dość kontrowersyjne¹⁹³⁸ oraz mogące prowadzić do konfliktów na linii państwo – międzynarodowe organizacje sportowe¹⁹³⁹. Dlatego też jest to najdalej idący środek nadzoru, który właściwy minister może samodzielnie zastosować¹⁹⁴⁰. Skutkuje on bowiem bezpośrednią ingerencją w sferę prawną podmiotu nadzorowanego¹⁹⁴¹, co należy rozumieć wprost jako bezpośrednie kształtowanie przez organ publicznoprawny systemu źródeł prawa sportowego wewnętrznego tworzonego w danej dyscyplinie sportu. Możliwa jest bezpośrednia ingerencja we wszystkie akty wewnętrzne, oprócz tych, które dotyczą przebiegu rywalizacji sportowej, co wynika z treści art. 16 ust. 2 u.s.¹⁹⁴². Ingerencja ta natomiast może

¹⁹³⁵ Ponownie w tym przypadku prym wiedzie piłka nożna – statut PZPN ma aż 57 stron długości, przy 13 stronach występujących w ramach statutu PZKosz oraz 21 w ramach statutu PZPS.

¹⁹³⁶ Wyrok WSA w Warszawie z 8.05.2015 r. VI SA/Wa 3690/14, LEX nr 2003290.

¹⁹³⁷ Tamże.

¹⁹³⁸ Państwo natomiast może argumentować objęcie tego rodzaju działalności p.z.s. koniecznością o dbanie ze strony państwa o właściwe wykonywanie przez p.z.s. ich praw wyłącznych, do wykonywania których zostały uprawnione jako jedyne organizacje w polskim systemie prawa.

¹⁹³⁹ Do których zresztą dochodziło i które kończyły się wycofaniem państwa ze sprawowanych czynności nadzorczych.

¹⁹⁴⁰ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 316.

¹⁹⁴¹ Tamże, s. 316.

¹⁹⁴² E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 286.

podlegać weryfikacji przez sądy administracyjne, albowiem następuje ona w formie decyzji¹⁹⁴³. W ocenie sądów administracyjnych, wystarczającą przesłanką do podjęcia działań nadzorczych przez ministra jest natomiast samo ustalenie, że doszło do naruszenia prawa lub statutu bez względu na jego zakres oraz charakter¹⁹⁴⁴. Ustawodawca nie przesądził wszakże, że decyzja ta jest decyzją administracyjną, jak również nie zawarł tożsamego odesłania do przepisów działu II rozdziału 14 k.p.a., jak uczynił to w odniesieniu do postępowania w sprawie zatwierdzania statutu albo jego zmian. Należy więc domniemywać, że założeniem ustawodawcy było określenie charakteru tej „decyzji” jako „decyzji administracyjnej” właśnie. Okoliczność, że „decyzję”, o której mowa w art. 22 ust. 2 należy postrzegać jako „decyzję administracyjną” nie budzi także wątpliwości w doktrynie¹⁹⁴⁵. Sprawy o tym charakterze podlegają także rozstrzygnięciu sądów administracyjnych¹⁹⁴⁶.

Środki personalne nie dotyczą bezpośrednio danych rozstrzygnięć/decyzji władz organizacji sportowych, tylko są skierowane do nich samych¹⁹⁴⁷. W odniesieniu do krajowych organizacji sportowych środki nadzorcze o charakterze korygującym zostały uregulowane w:

- 1) art. 22 ust. 1 pkt 1 u.s. – organ nadzoru ma prawo udzielenia władzom polskiego związku sportowego upomnienia i zażądania od nich podjęcia działań mających na celu zapewnienie stanu zgodnego z prawem;
- 2) art. 22 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 23 ust. 1 pkt 1 u.s. – organ nadzoru ma prawo wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o zawieszenie w czynnościach władz p.z.s.;
- 3) art. 23 ust. 1 pkt 2 u.s. – organ nadzoru ma prawo wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o rozwiązanie p.z.s. jeżeli jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszanie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem.

Udzielenie upomnienia władzom p.z.s. oraz zażądanie od nich podjęcia działań mających na celu zapewnienie stanu zgodnego z prawem jest środkiem personalnym o charakterze „miękkim”. Za jego pośrednictwem, ustawodawca dopuścił możliwość bezpośredniej ingerencji w działalność władz p.z.s. – zastosowanie upomnienia stanowi bowiem wyraz

¹⁹⁴³ Wyrok WSA w Warszawie z 20.11.2013 r., VI SA/Wa 1944/13, LEX nr 1729618; Wyrok WSA w Warszawie z 8.05.2015 r. VI SA/Wa 3690/14, LEX nr 2003290.

¹⁹⁴⁴ Tamże.

¹⁹⁴⁵ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 284; M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 316-317.

¹⁹⁴⁶ Wyrok WSA w Warszawie z 20.11.2013 r., VI SA/Wa 1944/13, LEX nr 1729618; Wyrok WSA w Warszawie z 8.05.2015 r. VI SA/Wa 3690/14, LEX nr 2003290. W razie wydania decyzji administracyjnej przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej o zastosowaniu środka nadzoru na podstawie u.s., p.z.s. jest uprawniony do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do tego samego organu, a w razie gdy pierwotna decyzja zostanie podtrzymana, następnie złożyć skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego stosownie do art. 3 § 1 oraz § 2 pkt 1 oraz art. 13 § 1 i 2 ustawy z 30.08.2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

¹⁹⁴⁷ B. Dolnicki, *Środki nadzoru...*, s. 254.

negatywnej oceny ich działalności i jest stosowane wraz z możliwością zapewnienia temu organowi postępowania sanacyjnego, odnoszącego się do zapewnienia zgodności z prawem ich działalności (a więc może się odnosić to także do konieczności dostosowania aktu prawa sportowego wewnętrznego do zgodności z prawem). Jest to najłagodniejszy środek nadzoru¹⁹⁴⁸, który należy uznać za środek możliwy do zastosowania w sprawach o mniejszej wadze.

Zastosowanie pozostałych środków nadzoru polega na konieczności podjęcia działania ze strony dwóch podmiotów. Pierwszym z nich jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej, który ma prawo wystąpienia z wnioskiem do sądu rejestrowego o wydanie rozstrzygnięcia o określonym brzmieniu. Drugim natomiast jest sąd rejestrowy, który środki te stosuje w ramach sprawowanej przez siebie sądowej kontroli. Niemniej jednak, należy rozpatrywać je w kategoriach środków personalnych, albowiem organ nadzoru ma prawo do zainicjowania procedury niezbędnej do ingerencji we władze p.z.s. albo sam p.z.s.¹⁹⁴⁹. Uwagę zwraca to, że organ nadzoru nie ma prawa ingerowania w skład władz p.z.s. Środki, na podstawie których taka ingerencja następuje stosuje sąd a nie minister. Stanowi to zabezpieczenie autonomii sportu w ujęciu organizacyjnym, natomiast nie jest ono całkowite, albowiem sąd rejestrowy ma podstawę prawną do bezpośredniej ingerencji w działalność związku. Omawiane środki nadzoru o charakterze personalnym powinny – stosownie z zasadą proporcjonalności – być stosowane wtedy, kiedy uprzednio stosowane środki informacyjno-doradcze nie okażą się wystarczające. Powinny one dotyczyć kwalifikowanych, powtarzających się naruszeń, uniemożliwiających dalsze funkcjonowanie władz p.z.s. w danym składzie personalnym albo samego związku. Odnosi się to zarówno do kwestii zastosowania środka nadzoru przez organ nadzoru w postaci wystąpienia do sądu o zastosowanie jednego z dwóch wskazanych środków sądowej kontroli. Środki nadzoru oraz następnie środki sądowej kontroli nie dotyczą bezpośrednio sfery prawotwórczej działalności p.z.s., jednakże to właśnie działanie o charakterze prawotwórczym może być powodem dla ich podjęcia.

W pozostałych ustawach współtworzących katalog źródeł prawa sportowego powszechnego *sensu stricto* ustawodawca nie objął tytułowej działalności organizacji sportowych ani nadzorem, ani nawet kontrolą. W treści niektórych z nich przejawia się wszakże wzmianka o objęciu danego rodzaju zagadnień kontrolą lub nadzorem, natomiast nie dotyczy to *stricte* działalności organizacji sportowej o charakterze prawotwórczym. W treści u.b.i.a. mowa jest o objęciu kontrolą wykonywania i dokumentowania badań lekarskich lub

¹⁹⁴⁸ E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 283.

¹⁹⁴⁹ W ten sposób B. Dolnicki postrzega m.in. wniosek wojewody do Prezesa Rady Ministrów o odwołanie wójta, B. Dolnicki, *Środki nadzoru...*, s. 254.

psychologicznych oraz wydawanych orzeczeń lekarskich lub psychologicznych przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce wydania orzeczenia lekarskiego lub psychologicznego¹⁹⁵⁰. Na podstawie przepisów u.bezp.obsz.wodn. ustawodawca określił nadzór i kontrolę nad ratownictwem wodnym¹⁹⁵¹, równocześnie nie przewidując nadzoru i kontroli nad zarządzającym wyznaczonym obszarem wodnym, który przecież ustanawia „zasady korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego”. Analogicznie w treści u.bezp.ratown.gór. uregulowano nadzór oraz kontrolę nad ratownictwem górskim¹⁹⁵², ale nie zostały nimi objęci zarządzający zorganizowanymi terenami narciarskimi, którzy ustanawiają zasady korzystania z nich. Wreszcie, w treści u.z.d.s. ustalono, że nadzór nad Polską Agencją Antydopingową sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej¹⁹⁵³, zaś nadzór nad Polskim Laboratorium Antydopingowym sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia¹⁹⁵⁴ nie ma natomiast wzmianki o jakiegokolwiek weryfikacji przepisów określających „okres podczas zawodów”. Na podstawie każdego z w/w aktów prawnych ustawodawca delegował na rzecz organizacji sportowych kwestię uregulowania danego rodzaju zagadnień odnoszących się do sportu, natomiast zaniechał równoczesnego objęcia ich nadzorem lub kontrolą o charakterze publicznoprawnym, co oznacza, że należy rozpatrywać je pod kątem przepisów ogólnych, zależnych od formy prawnej, przyjmowanej przez podmiot ustanawiający dany zestaw przepisów. Konsekwencją powyższego jest przykładowo podjęcie aktywności o charakterze prawotwórczym przez dany klub sportowy działalności w formie stowarzyszenia (w postaci uchwały organu władzy), podczas gdy są one skierowane do nieograniczonego grona osób, niebędących członkami tejże organizacji (przykładowo w postaci osób korzystających z wyznaczonych obszarów wodnych).

Mając na uwadze powyższe, uwagę należy także poświęcić do tych zagadnień z punktu widzenia przepisów prawa sportowego *sensu largo*, tj. dotyczących już konkretnie przyjmowanej formy prawnej (stowarzyszenia, związku stowarzyszeń albo spółki kapitałowej) oraz roli (pracodawcy). Większość krajowych organizacji sportowych przyjmują formę prawną stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń. Tym samym należy pamiętać o tym, że jedną z zasad ich działania jest zasada praworządności, która wynika wprost z art. 83 Konstytucji RP¹⁹⁵⁵.

¹⁹⁵⁰ Art. 15i ust. 1 u.b.i.a.

¹⁹⁵¹ Rozdział 6 u.bezp.obsz.wodn.

¹⁹⁵² Rozdział 6 u.bezp.ratown.gór.

¹⁹⁵³ Art. 4 ust. 3 u.z.d.s.

¹⁹⁵⁴ Art. 47 ust. 2 u.z.d.s.

¹⁹⁵⁵ P. Suski, *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2018, s. 72.

Organizacje sportowe, których działalność nie została objęta nadzorem o charakterze specjalistycznym, podlegają nadzorowi o charakterze ogólnym, tj. określone w treści art. 8 ust. 5 pkt 2 u.pr.stow., czyli nadzorowi starosty właściwemu ze względu na siedzibę stowarzyszenia. Takie rozwiązanie legislacyjne, polegające na pozostawieniu wyspecjalizowanych organizacji sportowych, będących często elementem skomplikowanej sieci powiązań legislacyjnych światowego sportu należy poddać w wątpliwość. Dotyczy to w szczególności wątpliwości odnoszących się do pozostawienia nadzoru nad PKOL Prezydentowi Miasta Stołecznego Warszawy. Trudno bowiem wymagać, aby wspomniany organ albo starosta wraz z podległymi mu pracownikami urzędu starostwa posiadał wyspecjalizowaną wiedzę odnoszącą się do zagadnień związanych z prawem sportowym – które, jak jest to ukazane w ramach niniejszej rozprawy – potrafi pozostawać niezwykle złożone oraz skomplikowane, co wynika przede wszystkim z niebagatelnego wpływu międzynarodowych organizacji sportowych na działania krajowych organizacji. Można w konsekwencji uznać, że wspomniane grupy osób – wobec braku posiadania informacji specjalnych na temat specyfiki funkcjonowania krajowych organizacji sportowych w ujęciu międzynarodowym – nie są w stanie w należyty sposób sprawować przekazanych im kompetencji o charakterze nadzorczym. W tym zakresie należałoby więc rozważyć przekazanie ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej nadzoru nad wszystkimi organizacjami podstawowymi, funkcjonującymi w polskim systemie prawa, czyli tymi, których status prawny pozostaje przedmiotem rozważań u.s.

Dalsze pytanie odnosi się do zakresu pojęciowego nadzoru nad działalnością organizacji sportowych przyjmujących formę stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń i w jaki sposób za pomocą uprawnień nadzorczych można wpłynąć na działalność prawotwórczą organizacji sportowej. Określone zostało wprost, że organ nadzorujący sprawuje nadzór nad działalnością stowarzyszeń wyłącznie w zakresie zgodności ich działania z przepisami prawa i postanowieniami statutu¹⁹⁵⁶. Nie zostało wskazane przez ustawodawcę o jakich „przepisach prawa” jest mowa, natomiast trzeba raczej uznać, że dotyczy to przepisów prawa powszechnie obowiązującego. W ten sposób do sprawy odnosi się A. Rzetecka-Gil, która podnosi, że „zgodność z przepisami należy rozumieć jako zgodność nie tylko z prawem o stowarzyszeniach, lecz również innymi ustawami, rozporządzeniami, wreszcie Konstytucją RP”¹⁹⁵⁷. Pytanie więc, czy w tym zakresie może dojść do kolizji uprawnień nadzorczych przysługujących organom nadzoru nad stowarzyszeniami i związkami stowarzyszeń oraz

¹⁹⁵⁶ Art. 25 ust. 1 u.pr.stow.

¹⁹⁵⁷ A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...*

organizacjami sportowymi. Wydaje się, że taka „kolizja” jednak nie występuje – jedyną organizacją sportową, w stosunku do której ustawodawca przewidział nadzór o charakterze specjalistycznym jest bowiem p.z.s. Tym samym, należy uznać, że podmiot ten nie jest objęty nadzorem o charakterze „ogólnym”, z uwagi na formę prawną prowadzenia przez siebie działalności. Nie ma on też prawnej możliwości sprawowania nadzoru o charakterze publicznoprawnym nad działalnością klubów sportowych, związków sportowych, ligi zawodowej, PKOL oraz PKPar – tym samym, z punktu widzenia państwa, działalność prawotwórcza tych organizacji sportowych kontrolowana oraz nadzorowana jest na podstawie u.pr.stow. oraz k.s.h.

Nadzór obejmuje „działalność stowarzyszenia” – a więc w ten krąg działań wpisują się także podejmowane aktywności o charakterze prawotwórczym jako jeden z elementów jego szeroko pojętej „działalności”. Organ nadzorujący sprawuje nadzór nad działalnością stowarzyszeń wyłącznie w zakresie zgodności ich działania z przepisami prawa i postanowieniami statutu¹⁹⁵⁸. W tym zakresie zakres nadzoru jest więc węższy niż nadzór ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nad p.z.s., albowiem nadzorem starosty nie są objęte także „regulaminy” tejże organizacji¹⁹⁵⁹. W innym zakresie natomiast zakres ten jest szerszy, albowiem starosta może także nadzorować decyzje dyscyplinarne i regulaminowe władz stowarzyszenia, które są związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego, albowiem u.pr.stow. nie przewiduje w tym zakresie żadnych ograniczeń. Oznacza to, że wobec objęcia nadzorem „działalności stowarzyszenia”, starosta może nadzorować także i kwestie związane z przebiegiem samego współzawodnictwa sportowego, co przykładowo w odniesieniu do związków sportowych podlegających nadzorowi ze strony tego organu, może nieść daleko idące konsekwencje, w postaci potencjalnej bezpośredniej ingerencji w prowadzenie przez ten podmiot rozgrywek sportowych (w razie ustalenia braku zgodności tego działania z przepisami prawa i postanowieniami statutu tejże organizacji sportowej).

Z punktu widzenia praktycznych aspektów działalności krajowych organizacji sportowych, należy uznać, że powyższy zakres nadzoru przekazany staroście oznacza, iż do obowiązków starosty nie będzie należało m.in. analizowanie zgodności działalności organizacji sportowej z przepisami prawa międzynarodowych organizacji sportowych. Konsekwencją tego jest okoliczność, że taki *quasi*-nadzór będzie sprawowała sama organizacja nadrzędna,

¹⁹⁵⁸ W doktrynie pojawił się pogląd, zgodnie z którym „organy nadzoru nie są upoważnione do interpretowania statutu, jako że do tego upoważnione są wyłącznie władze stowarzyszenia. Organy nadzoru i sąd mogą jedynie badać, czy interpretacja dokonana przez organy stowarzyszenia odpowiada prawu”, A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...*

¹⁹⁵⁹ W przeciwieństwie do nadzoru sprawowanego nad p.z.s., który obejmuje także postanowienia regulaminów.

dysponująca w razie potrzeby odpowiednimi środkami do przywrócenia pożądanego przez siebie stanu w ramach. Pojęć tych nie można zrównywać, gdyż żaden przepis prawa powszechnie obowiązującego nie wyposażył międzynarodowych organizacji sportowych w uprawnienia nadzorcze w rozumieniu znanym nauce prawa administracyjnego. Wynikają one natomiast ze stosunków nawiązywanych z ramach organizacji, w ramach których niewątpliwie międzynarodowa organizacja sportowa może we wiążący sposób oddziaływać na podmioty sobie podległe w ramach nawiązanych pomiędzy nimi stosunków.

Ustawodawca określa, że nadzór nad działalnością stowarzyszeń należy do starosty właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia¹⁹⁶⁰. Kwestie dotyczące nadzoru nad stowarzyszeniami zostały określone w rozdziale 3 u.pr.stow. Analogicznie do analizy przeprowadzonej powyżej, także i środki nadzoru stosowane przez starostę można uporządkować według ich charakteru prawnego. W doktrynie podkreśla się, że określenie starosty jako „organu nadzoru” jest mylące, albowiem jego kompetencje uzasadniają postrzeganie go w kategoriach organu kontrolnego, co więcej ograniczone są możliwości jego wpływania na działalność stowarzyszenia¹⁹⁶¹.

Do środków informacyjno-doradczych zaliczyć te środki, w wyniku których nie dochodzi do bezpośredniej ingerencji w działalność nadzorowanego podmiotu, ani nie jest podejmowane działanie odnoszące się wprost do jego władz, a więc mowa o prawie organu nadzoru do:

- 1) żądania dostarczenia przez zarząd stowarzyszenia odpisów uchwał walnego zebrania członków (zebrania delegatów) na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 1 u.pr.stow.;
- 2) żądania niezbędnych wyjaśnień od władz stowarzyszenia na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 2 u.pr.stow.;
- 3) żądania usunięcia nieprawidłowości w działalności stowarzyszenia, która jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu w określonych sprawach na podstawie art. 28 u.pr.stow.

Środkiem o charakterze korygującym jest z kolei prawo organu nadzoru do wystąpienia do sądu o uchylenie niezgodnej z prawem lub statutem uchwały stowarzyszenia na podstawie art. 28 w zw. z art. 29 ust. 1 pkt 1 u.pr.stow.

Środki personalne, których zastosowanie może być spowodowane uznaniem przez organ nadzoru, że prawotwórstwo danego stowarzyszenia (jako jedna z form jego działalności)

¹⁹⁶⁰ Art. 8 ust. 5 pkt 1 u.pr.stow.

¹⁹⁶¹ H. Izdebski, *Fundacje i stowarzyszenia*, Krasnoblód 2005, s. 115; P. Suski, *Stowarzyszenia w prawie polskim*, Warszawa 2002, s. 221.

jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu w sprawach, określonych w art. 28 u.pr.stow. zostały określone w¹⁹⁶²:

- 1) art. 28 u.pr.stow. – organ nadzoru ma prawo do udzielenia ostrzeżenia władzom stowarzyszenia w razie stwierdzenia, że działalność stowarzyszenia jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu w określonych w tym przepisie sprawach;
- 2) art. 29 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 28 u.pr.stow. – organ nadzoru ma prawo do wystąpienia do sądu o udzielenie upomnienia władzom stowarzyszenia;
- 3) art. 29 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 28 u.pr.stow. – organ nadzoru ma prawo do wystąpienia do sądu o rozwiązanie stowarzyszenia, jeżeli jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszanie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem – jest to niewątpliwie środek wywołujący najdalej idące skutki prawne.

Uwagę zwraca to, że organem stosującym środki personalne (z wyłączeniem środka określonego w art. 28 u.pr.stow.) jest sąd, natomiast starostwa występuje w roli organu wnioskującego jako organ nadzoru.

Problematyczne może być natomiast przyporządkowanie do którejś z przedstawionych kategorii środków nadzoru może być nałożenie grzywny na stowarzyszenie, w przypadku niezastosowania się przez nie do żądań określonych w art. 25 ust. 2 u.pr.stow., czyli w sytuacji, gdy podmiot ten w wyznaczonym terminie nie dostarczy przez zarząd stowarzyszenia odpisów uchwał walnego zebrania członków (zebrania delegatów), czy też niezbędnych wyjaśnień od władz stowarzyszenia. Pytanie więc, czy możliwość nałożenia grzywny powinno więc w ogóle się w tych kategoriach rozpatrywać. Nie jest ono związane z koniecznością udzielenia organowi nadzoru konkretnych informacji lub dokumentów (stanowi raczej formę represji za niewykonanie tychże obowiązków), nie jest także skierowane do władz stowarzyszenia¹⁹⁶³, ani nie ma bezpośredniego wpływu na działalność samego stowarzyszenia, albowiem nałożenie grzywny nie jest równoznaczne z przykładowo uchynieniem uchwały stowarzyszenia. To działanie ze strony sądu może nastąpić w następnej kolejności, wobec realizacji zasady proporcjonalności środków nadzoru.

¹⁹⁶² Do środków tych nie należy więc zaliczyć środków nadzoru o charakterze personalnym określonych w art. 30 ust. 1 oraz 31 ust. 1 u.pr.stow., albowiem ich zastosowanie nie stanowi konsekwencji ustalenia, że działalność stowarzyszenia (w tym prawotwórstwo) jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu.

¹⁹⁶³ Tak jak upomnienie, którego udziela sąd na wniosek organu nadzoru stosownie do art. 29 ust. 1 pkt 1 u.pr.stow.

Na podstawie omawianych przepisów występuje więc możliwość, że starosta – w razie powzięcia wiedzy¹⁹⁶⁴ na temat uchwały organizacji sportowej, która jest niezgodna z przepisami prawa powszechnie obowiązującego – na przykład, w ramach której uniemożliwione zostanie obustronne rozwiązanie kontraktu przez zawodnika oraz klub poza czasem trwania okna transferowego, co pozostaje oczywiście sprzeczne z przepisami prawa cywilnego – zdecyduje się skorzystać z jednego z w/w środków nadzorczych. Jednakże, z uwagi na okoliczność, że każda krajowa organizacja sportowa funkcjonuje w ramach hierarchicznej struktury światowego sportu, spodziewać się można, że takie działanie – niezależnie do jej ewentualnej merytorycznej słuszności i celowości – spotkałoby się z reakcją międzynarodowej organizacji sportowej, która uznałaby je za ingerencję w autonomię krajowej organizacji sportowej. Ostatecznie więc, musiałoby dojść do wyważenia interesów sportowych samego państwa, w zakresie tego, czy dążenie do usunięcia albo zmiany treści jednej uchwały krajowej organizacji sportowej, jest warte narażenia postrzegania państwa polskiego, jako ingerującego w autonomię sportu, co może przynieść konsekwencje dla krajowych organizacji skutkujące niemożnością brania udziału przez reprezentację narodową oraz polskie kluby sportowe w międzynarodowym współzawodnictwie sportowym.

Konsekwencją powyższego, jest okoliczność objęcia prawotwórstwa krajowych organizacji sportowych prowadzących działalność w formie stowarzyszenia albo związku stowarzyszeń nadzorem o dualistycznym charakterze – zarówno państwowym jak i wewnątrzorganizacyjnym *quasi*-nadzorem, wynikającym z funkcjonowania w ramach ukształtowanej struktury światowego sportu. Pytanie natomiast o praktyczne zastosowanie nadzoru o charakterze publicznoprawnym w odniesieniu do organizacji sportowych prowadzących działalność na podstawie przepisów u.pr.stow. Niniejsza dysertacja jest bowiem egzemplifikacją tezy, że w celu sprawowania nadzoru nad organizacjami sportowymi, niezbędna jest wiedza o charakterze specjalistycznym, odnosząca się wprost do dostrzegania i rozumienia sieci powiązań, wynikających z ukształtowania na przestrzeni lat struktury organizacyjnej sportu. Stosowanie środków nadzoru przez niewyspecjalizowane organy, nieposiadające wiedzy specjalistycznej, może bowiem prowadzić do konsekwencji dla samych uczestników współzawodnictwa sportowego. Rozważać należy to pod kątem możliwości zastosowania odpowiednich środków reakcji ze strony międzynarodowej organizacji sportowej na ingerencję państwa w działanie ich członków, a omawiane zagadnienie może

¹⁹⁶⁴ W tym zakresie odesłać należy do argumentacji przedstawianej na poprzednich stronach w zakresie informowania ministra właściwego do spraw sportu o decyzjach władz p.z.s.

w szczególności dotyczyć PKOL oraz PKPar. Wszelkie powyższe rozważania mają zastosowanie także do związków stowarzyszeń zgodnie z art. 22 ust. 2 u.pr.stow.

W odniesieniu do krajowych organizacji sportowych, przyjmujących formę spółki kapitałowej, nie można mówić o tym, że ich działalność prawotwórcza podlega nadzorowi w rozumieniu przedstawionym w uwagach ogólnych do niniejszego rozdziału oraz analogicznym do nadzoru w ramach administracyjnego prawa materialnego. W ramach spółek kapitałowych występuje wprawdzie pojęcie nadzoru¹⁹⁶⁵, jednakże odnosi się ono do uprawnień nadzorczych samych wspólników¹⁹⁶⁶/akcjonariuszy oraz organów wewnętrznych i z uwagi na to, że ich omówienie przekracza ramy niniejszego opracowania, jest ono wskazywane wyłącznie sygnalizacyjnie. Nie można bowiem analizować pod tym samym kątem nadzoru występującego w stowarzyszeniach oraz związkach stowarzyszeń oraz występującego w ramach spółek kapitałowych.

Zakładając natomiast, że wewnętrzne akty prawne mogą być stanowione przez różne organy spółki, wskazać należy co następuje. W razie, gdy uchwała najwyższego organu spółki jest sprzeczna ze statutem/umową spółki lub dobrymi obyczajami i godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie wspólnika/akcjonariusza, może on zaskarżyć uchwałę zgromadzenia wspólników (w spółce z o.o.) lub walnego zgromadzenia (w spółce akcyjnej) – odbywa się to w takim przypadku w formie powództwa o uchylenie uchwały wspólników¹⁹⁶⁷ albo uchwały walnego zgromadzenia¹⁹⁶⁸. Innym rozwiązaniem, jest wystąpienie przez wspólnika z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z k.s.h.¹⁹⁶⁹ oraz wystąpienie przez akcjonariusza z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej z ustawą¹⁹⁷⁰. Zastosowanie przytoczonych przepisów k.s.h. w odniesieniu do organizacji sportowych przyjmujących formę spółki kapitałowej dopuszcza także M. Dziurda¹⁹⁷¹.

¹⁹⁶⁵ W odniesieniu do spółki z o.o. kwestię nadzoru regulują art. 212-226 k.s.h., natomiast w zakresie spółki akcyjnej jest to uregulowane w art. 381-392 k.s.h.

¹⁹⁶⁶ O „kontrolerach” i „nadzorcach” w spółce z o.o. pisze R.L. Kwaśnicki [w:] *Spółka z...*, s. 227-229. Na temat nadzoru w spółce z o.o. zob. także: J. Modrzejewski, C. Wiśniewski [w:] *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, M. Modrzejewska, Warszawa 2016, s. 331-332.

¹⁹⁶⁷ Art. 249 k.s.h.

¹⁹⁶⁸ Art. 422 k.s.h.

¹⁹⁶⁹ Art. 252 k.s.h.

¹⁹⁷⁰ Art. 425 k.s.h.

¹⁹⁷¹ M. Dziurda, *Prawne instrumenty reagowania na niedopuszczalną niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi w sferze prawa cywilnego i handlowego w postępowaniu cywilnym* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014, s. 184.

W treści k.s.h. nie zastosowano analogicznych regulacji w odniesieniu do wzruszalności lub stwierdzenia wzruszalności uchwał, które podejmowane są przez inne niż w/w organy, dlatego też w tym zakresie należy przywołać stanowisko przedstawione przez SN w uchwale, zgodnie z którą „uchwały zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwały zarządu i rady nadzorczej spółki akcyjnej podlegają zaskarżeniu w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 k.c.)”¹⁹⁷².

W ramach funkcjonowania klubów sportowych oraz ligi zawodowej istnieje więc możliwość uzyskania potwierdzenia zgodności z prawem podjętej przez dany organ spółki uchwały, która może nakładać na dany podmiot określone kompetencje związane z udziałem w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym. Trzeba wszakże pamiętać, że uprawnienie to nie przysługuje „zwykłym” sportowcom, trenerom oraz innego rodzaju „osobom podporządkowanych”, ale wyłącznie wspólnikom/akcjonariuszom.

W treści k.p. mowa jest o tym, że przestrzeganie prawa pracy objęte jest nadzorem i kontrolą, przy czym wskazania wymaga, że w ocenie doktryny oba te pojęcia mają szerszy zakres niż w ich administracyjnym znaczeniu, albowiem obejmują one także czynności, których nie można zakwalifikować bezpośrednio do którejś z tych dwóch grup¹⁹⁷³. Organizacje sportowe występują w roli pracodawców, a tym samym jako podmioty pełniące taką rolę, podlegają one kontroli przestrzegania przepisów prawa pracy, do której upoważnione są Państwowa Inspekcja Pracy¹⁹⁷⁴, społeczna inspekcja pracy¹⁹⁷⁵ oraz Państwowa Inspekcja Sanitarna¹⁹⁷⁶ (w odniesieniu do przepisów higieny pracy i warunków środowiska pracy).

W treści u.s., ani żadnego innego aktu prawnego nie został zawarty żaden przepis prawny przesądzający o objęciu nadzoru państwowego nad działalnością prawotwórczą

¹⁹⁷² Uchwała SN 7 sędziów z 18.09.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014/3/23, LEX nr 1363174. Zob. także wyrok SN z 20.01.2009 r., II CSK 419/08, LEX nr 491555, w ramach którego SN podkreślił, że „1. K.s.h. nie reguluje kontroli prawidłowości uchwał rady nadzorczej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ani w trybie wewnętrzkorporacyjnym, ani na drodze sądowej, tak jak przyjął to ustawodawca w odniesieniu do zaskarżania uchwał najwyższego organu spółek kapitałowych. 2. W takich wypadkach należy uznać, że w drodze analogii ma zastosowanie unormowanie art. 249-252 k.s.h. dotyczące zaskarżania uchwał zgromadzenia wspólników, gdyż ratio legis zaskarżania tych uchwał przez odwołanych członków organów spółki jest analogiczne do zaskarżania przez takich członków uchwał rady. Jest nią ochrona stabilności stosunków spółki oraz zapewnienie bezpieczeństwa obrotu, do czego prowadzi eliminacja podmiotowo nieograniczonej dopuszczalności zaskarżania uchwał. 3. Konstrukcja normatywna zaskarżenia sprzecznej z prawem uchwały wspólników w spółce z o.o. jest w sensie podmiotowym analogiczna do zaskarżenia uchwały rady nadzorczej sprzecznej z umową spółki.”

¹⁹⁷³ Przykładowo w postaci wnoszenia powództw do sądów pracy o ustalenie na podstawie art. 63¹ i 63² k.p.c. istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej umowie, ma cechy stosunku pracy, zob. G. Goździewicz, T. Zieliński [w:] *Kodeks...*

¹⁹⁷⁴ Art. 18⁴ § 1 k.p. Kompetencje Państwowej Inspekcji Pracy zostały określone w ustawie z 13.04.2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1614 z późn. zm.).

¹⁹⁷⁵ Art. 18⁵ § 1 k.p. Kompetencje społecznej inspekcji pracy zostały określone w ustawie z 14.03.1985 r. o społecznej inspekcji pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 567 z późn. zm.).

¹⁹⁷⁶ Art. 18⁴ § 2 k.p. Kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej zostały określone w ustawie z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 338 z późn. zm.).

międzynarodowych organizacji sportowych. W tym zakresie należy jednak mieć na uwadze wątpliwości, jakie pojawiły się na gruncie nowelizacji u.s. i rozszerzenia kompetencji nadzorczych ministra właściwego do spraw kultury fizycznej także nad regulaminy stanowione przez p.z.s., a w szczególności zastrzeżeń przedstawianych przez p.z.s., czy nie doprowadzi to do faktycznego objęcia nadzorem także i prawotwórstwa międzynarodowych organizacji sportowych? Dodatkowo, międzynarodowe organizacje sportowe nie są podmiotami prawa polskiego, nie posiadają one siedziby na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza, że nie ma do nich zastosowanie także nadzór o charakterze ogólnym, którym obejmowane są stowarzyszenia, czy związki stowarzyszeń.

Międzynarodowe organizacje sportowe działają w dwojakiej roli – są z jednej strony są podmiotem nadzorowanym przez państwo, w którym mają one swoją siedzibę, a z drugiej pozostają podmiotem nadzorującym prowadzone przez siebie światowe współzawodnictwo sportowe. Odnosząc się do tego pierwszego z zagadnień, trzeba wskazać, że właściwymi będą przepisy różnych państw, natomiast jako że kolebką funkcjonowania międzynarodowych organizacji sportowych jest Szwajcaria, należy pokrótce omówić sytuację występującą w tym kraju. W przeciwieństwie do stowarzyszeń w Polsce, stowarzyszenia szwajcarskie nie podlegają nadzorowi państwowemu¹⁹⁷⁷. Jednakże, muszą one spełniać określone kryteria w ciągły sposób w celu utrzymania zwolnień podatkowych. Tylko szwajcarskie stowarzyszenia które realizują cel w interesie publicznym i których działalność ma charakter altruistyczny mogą ubiegać się o całkowite zwolnienie z podatku od zysków, które są wyłącznie i nieodwołalnie przeznaczone na taki cel¹⁹⁷⁸.

Działalność prawotwórcza międzynarodowych organizacji sportowych także podlega sądowej kontroli. W tym zakresie, w treści rozdziału II przytaczane były najistotniejsze rozstrzygnięcia z punktu widzenia kształtowania się europejskiego prawa sportowego. Wydanie rozstrzygnięcia w każdej z omawianych spraw znajdowało swoje podłoże natomiast w akcie prawa sportowego wewnętrznego, ustanowionego przez daną organizację międzynarodową. Te akty natomiast były następnie poddawane ocenie z punktu widzenia ich legalności – najpierw za pośrednictwem sądów krajowych – zaś następnie były one rozpoznawane przez TSUE¹⁹⁷⁹.

¹⁹⁷⁷ P. Pulfer, L. Luongo, *An overview of the Swiss philanthropic sector*, https://www.walderwyss.com/user_assets/publications/2397.pdf [dostęp: 10.10.2022], s. 15.

¹⁹⁷⁸ Tamże, s. 16.

¹⁹⁷⁹ Wyrok TSUE z 12.12.1974 r. w sprawie 36/74 *Walrave and Koch* przeciwko *Association Union Cycliste Internationale and Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federacion Espanola Ciclismo*; Wyrok TSUE z 15.12.1995 r. w sprawie 415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de*

Ponadto, o sądowej kontroli prawotwórstwa organizacji sportowych można także mówić z punktu widzenia stałych sportowych sądów arbitrażowych. Mowa tu o Trybunale Arbitrażowym do spraw Sportu przy PKOL, który stosownie do art. 1 ust. 6 swojego statutu¹⁹⁸⁰ może orzekać w sprawach dotyczących technicznych reguł gry, o ile strony w sposób zgodny i jednoznaczny poddadzą spór tego rodzaju pod rozstrzygnięcie Trybunału. W ten sposób, Trybunał dokonywałby wprost kontroli aktu prawa sportowego wewnętrznego (w tym zakresie odnoszącego się do technicznych reguł gry). Mowa także o CAS, który rozstrzyga m.in. spory pomiędzy członkami międzynarodowych organizacji sportowych, a właśnie tymi organizacjami. W treści swoich rozstrzygnięć podmiot ten dokonuje kontroli aktów prawa sportowego wewnętrznego, przykładowo w zakresie ich zgodności z prawem powszechnie obowiązującym dla siedziby danego członka międzynarodowej organizacji sportowej¹⁹⁸¹, czy też ustalenia właściwych przepisów prawa sportowego wewnętrznego do rozpoznania danego rodzaju spraw¹⁹⁸². Na temat orzecznictwa CAS także powstają poświęcone mu pozycje monograficzne¹⁹⁸³.

football (UEFA) v Jean-Marc Bosman; Wyrok TSUE z 18.07.2006 r. w sprawie 519/04 *David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities*.

¹⁹⁸⁰ Trybunał Arbitrażowy do spraw Sportu przy PKOL, *Statut Trybunału Arbitrażowego do spraw sportu przy PKOL*, https://www.trybunalsport.pl/userfiles/download/14_1.pdf [dostęp: 01.10.2023].

¹⁹⁸¹ Zob. m.in.: wyroki CAS: 2008/A/1588 FIFA v. Malta Football Association & Claude Mattocks; CAS 2008/A/1629 WADA v. Malta Football Association & Claude Mattocks; CAS 2008/A/1576 FIFA v. Malta Football Association & Ryan Grech; CAS 2008/A/1628 WADA v. Malta Football Association & Ryan Grech; CAS 2008/A/1575/FIFA v. Malta Football Association & Gilbert Martin; CAS 2008/A/1627 WADA v. Malta Football Association & Gilbert Martin. W przywołanych sprawach CAS stwierdził, że przepisy krajowe mogą mieć pierwszeństwo przed przepisami FIFA na mocy szczególnych przepisów. Doprowadziło to do zastosowania przepisów powszechnie obowiązujących na Malcie, biorąc pod uwagę opinię Panelu, że Kodeks Dyscyplinarny FIFA z 2007 r. nie obejmował jego bezpośredniego zastosowania na poziomie krajowym. FIFA zmieniła zatem bezpośrednie zastosowanie w Przepisach antydopingowych FIFA z 2009 roku. Należy jednak zauważyć, że w sprawie Dodô - w porównywalnych okolicznościach - CAS nie zezwolił na bezpośrednie stosowanie przepisów krajowych. CAS nie zezwolił, aby przepisy krajowe miały pierwszeństwo przed przepisami FIFA. Przywołane sprawy potwierdzają potrzebę przyjęcia przez wszystkie federacje na całym świecie zasad zgodnych z Międzynarodowymi Przepisami Federacji i *World Anti Doping Code*.

¹⁹⁸² CAS rozstrzygał kwestie jurysdykcji CAS w sprawach dopingowych oraz sankcji za przewinienie dopingowe. Panel CAS orzekł, że ogólne odniesienie do statutu FIFA przewidziane w przepisach CBF (Brazylijskiej Federacji Piłkarskiej) stanowiło ważną klauzulę arbitrażową, pozwalającą WADA i FIFA odwoływać się od decyzji wydanych przez CBF w sprawach dopingowych. decyzje wydane przez CBF w sprawach dopingowych". Należy jednak zachować ostrożność, w tym znaczeniu, że nie można tego rozszerzyć na wszystkie decyzje wydane przez federację sportową, poza zakresem decyzji związanych z dopingiem., zob. wyroki CAS: 2007/A/1370 FIFA v. Superior Tribunal de Justiça Desportiva do Futebol & Confederação Brasileira de Futebol & Mr Ricardo Lucas Dodô; CAS 2007/A/1376 WADA v. Superior Tribunal de Justiça Desportiva do Futebol & Confederação Brasileira de Futebol & Mr Ricardo Lucas Dodô.

¹⁹⁸³ A. Wild (red.), *CAS and Football: Landmark Cases*, Haga 2012.

3. Wewnątrzorganizacyjna kontrola oraz nadzór nad działalnością prawotwórczą organizacji sportowych

Specyfika struktury światowego sportu determinuje charakter sprawowania wewnątrzorganizacyjnej kontroli oraz nadzoru nad działalnością prawotwórczą innych organizacji sportowych. W istocie, zagadnienie to sprowadza się do tego, że organizacja sportowa usytuowana wyżej w hierarchii jest uprawniona do sprawowania nadzoru i kontroli nad działalnością (w tym działalnością o charakterze prawotwórczym, jako jednym z komponentów samej „działalności”) organizacji sportowej niższego rzędu. Opisywana kontrola i nadzór będzie natomiast przyjmować różnoraki charakter, zależny od samodzielnych ustaleń każdej z organizacji sportowych – ustawodawca nie ingeruje bowiem w żaden sposób w to zagadnienie w treści u.s. Tym samym, w celu ustalenia sposobu ich definiowania, odnieść należy się do twierdzeń przedstawianych w uwagach ogólnych do niniejszego rozdziału – w ich ramach zostały bowiem omówione pojęcia „nadzoru” oraz „kontroli” z punktu widzenia prawa administracyjnego, a więc w ramach obowiązywania pewnej struktury, w ramach której sam ustawodawca określa, który z organów jest kompetentny do sprawowania nadzoru i kontroli nad jakim podmiotem.

Także i zagadnienie „wewnątrzorganizacyjności” omawianych pojęć wymaga krótkiego wyjaśnienia. W treści niniejszego podrozdziału uwaga skupia się na kwestii nadzoru i kontroli nie pochodzących od organów państwa – oznaczać to będzie, że w kręgu zainteresowań pozostaje materia odnosząca się do kontroli lub nadzoru sprawowanego przez same organy wewnętrzne organizacji sportowych w odniesieniu do ich własnej działalności, jak i sprawowanie przez daną organizację sportową kontroli i nadzoru nad tworzeniem prawa wewnętrznego przez jej członków, a więc przez inne organizacje sportowe. W pierwszej kolejności omówione zostało wewnętrzne sprawowanie kontroli i nadzoru nad stanowieniem prawa przez samą organizację. Zagadnienie wewnątrzorganizacyjnego nadzoru i kontroli nad organizacjami podrzędnymi strukturalnie zostało omówione zbiorczo w dalszej części, z poszanowaniem istniejącej hierarchii światowego sportu.

Omawiana materia odnosi się natomiast wyłącznie do przepisów stanowiących w ramach działalności *stricte* sportowej prowadzonej przez dany podmiot – a więc w zakresie prowadzonego, czy organizowanego przez siebie współzawodnictwa sportowego, czy też w odniesieniu do PKOL oraz PKPar sprawowania naczelnej roli dla odpowiednio polskiego ruchu olimpijskiego oraz paralimpijskiego. Pytanie więc o kontrolę i nadzór sprawowane przez organizacje wyższego rzędu w odniesieniu do regulacji stanowiących na podstawie ustaw

tworzących katalog źródeł prawa sportowego *sensu stricto*, innych niż u.s. Wobec braku odmiennej regulacji, akty te, pomimo ich charakteru powszechnie obowiązującego, przyjmują formę aktów wewnętrznych danej organizacji, w zależności od przyjętej formy prawnej. Tym samym, można uznać, że organizacje wyższego rzędu – przykładowo PZŻ albo PZMiNW mogą sprawować wewnątrzorganizacyjny nadzór oraz kontrolę nad „zasadami korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego” ustanawianymi przez klub sportowy będący członkiem którejś z w/w organizacji. Nie można bowiem wykluczyć tych przepisów jako niepodlegających nadzorowi ze strony organizacji nadrzędnej tego rodzaju regulacji, ze względu na to, że są one uszczegóławiane w przepisach prawa powszechnego i stanowią realizację formy delegacji ze strony ustawodawcy.

W odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność w oparciu o u.pr.stow., są one obowiązane posiadać organ kontroli wewnętrznej¹⁹⁸⁴. Przeważnie takim organem jest komisja rewizyjna¹⁹⁸⁵, jednakże bez znaczenia pozostaje jego nazwa, a przyznane kompetencje o charakterze kontrolnym. O kontroli wewnętrznej w stowarzyszeniach w następujący sposób wypowiada się A. Rzetecka-Gil: „kontrola dokonywana w stowarzyszeniu ma charakter kontroli wewnętrznej (co wynika już chociażby z nazwy organu) i powinna dotyczyć przestrzegania statutu, finansów stowarzyszenia, ewentualnie prowadzonej przez stowarzyszenie działalności gospodarczej. Brak regulacji dotyczącej tego organu w prawie o stowarzyszeniach powoduje, że wszystkie zasady działania organu kontroli wewnętrznej powinny być uregulowane w statucie. Statut powinien więc określać kompetencje, jak również sposób funkcjonowania organu kontroli wewnętrznej, w szczególności takie kwestie jak jego skład, kadencyjność, zasady podejmowania uchwał itp.”¹⁹⁸⁶. Co istotne, z treści ustawy wynika wprost, że w odniesieniu do stowarzyszeń i związków stowarzyszeń mowa jest wyłącznie o kontroli, a nie nadzorze, co oznacza, że organizacja sportowa wyższego rzędu nie może podejmować decyzji o charakterze wiążącym dla kontrolowanego, tak jak ma to miejsce w odniesieniu do nadzoru. Kontrolą wewnętrzną w ramach stowarzyszeń i związków stowarzyszeń mogą być objęte także zagadnienia o charakterze *stricte* prawotwórczym, które – jak była mowa wcześniej – przysługują przeważnie zarządowi. Jako, że ma ona dotyczyć m.in.: „przestrzegania statutu, finansów stowarzyszenia, ewentualnie prowadzonej przez

¹⁹⁸⁴ Art. 11 ust. 3 u.pr.stow.

¹⁹⁸⁵ Z. Szypuliński, *Prawo o stowarzyszeniach. Wzory pism – statutów i innych aktów z komentarzem oraz przepisami związanymi z prawem o stowarzyszeniach*, Wrocław 1997, s. 54-55, 76-77; Z. Łączyński, *Prawo o stowarzyszeniach związkach zawodowych i zgromadzeniach, ustawy, dekrety, rozporządzenia, okólniki, wzory statutów, regulaminów i podań do władz*, Kraków 1937, s. 155-156.

¹⁹⁸⁶ A. Rzetecka-Gil, *Prawo o stowarzyszeniach...*

stowarzyszenie działalności gospodarczej”, dopuścić należy także kontrolowanie ustanawiania przez pozostałe władze stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń aktów wewnętrznych, pod kątem ich zgodności ze statutem oraz pozostałymi aktami wewnętrznymi. Posługując się przykładem, w treści statutu PZPN określono, że „Komisja Rewizyjna przeprowadza co najmniej raz w roku kontrolę całokształtu działalności statutowej i własnej działalności gospodarczej PZPN, o ile ta ostatnia jest prowadzona, a w szczególności przeprowadza kontrolę działalności finansowej oraz kontrolę wykonywania uchwał Walnego Zgromadzenia Delegatów¹⁹⁸⁷. Formy działalności statutowej stanowią natomiast „opracowywanie i wydawanie przepisów, regulaminów i zasad przeprowadzania zawodów mistrzowskich, pucharowych i innych organizowanych przez PZPN (piłka profesjonalna)”¹⁹⁸⁸, czy też „opracowywanie założeń przepisów, regulaminów i zasad przeprowadzania zawodów mistrzowskich, pucharowych i innych organizowanych przez Wojewódzkie Związki Piłki Nożnej na terenie ich działania (piłka amatorska) z uwzględnieniem treści art. 65 § 2”¹⁹⁸⁹. Jako że organ ten nie ma kompetencji o charakterze nadzorczym (nie przewiduje ich u.pr.stow.) ma on wyłącznie „prawo występowania do Zarządu z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień lub sprawozdań oraz usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, nie ma natomiast uprawnień do występowania z wnioskami do podmiotów i organów spoza Związku”¹⁹⁹⁰. Rozwinięcie funkcjonowania tego podmiotu zostało przewidziane w treści Regulaminu Komisji Rewizyjnej PZPN¹⁹⁹¹, w treści której ponownie wskazano, że „Do zadań Komisji Rewizyjnej należy przeprowadzanie co najmniej raz w roku kontroli całokształtu działalności statutowej PZPN, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej oraz kontroli wykonywania uchwał Walnego Zgromadzenia Delegatów PZPN¹⁹⁹². Określono natomiast precyzyjnie zakres przedmiotowy kontroli oraz jej kryterium – „Przedmiotem kontroli nie mogą być orzeczenia organów jurysdykcyjnych PZPN. Kontrola jest przeprowadzana pod względem legalności z obowiązującymi przepisami prawa powszechnego, statutu PZPN i innych przepisów prawa związkowego, a także pod względem celowości, rzetelności i gospodarności”. Z kolei w odniesieniu do omawianego zagadnienia z punktu widzenia spółek prawa kapitałowego, nie jest celem szczegółowe odniesienie się do każdej z regulacji odnoszących się do funkcjonowania wewnętrznych organów kontrolnych

¹⁹⁸⁷ Art. 48 § 2 statutu PZPN.

¹⁹⁸⁸ Art. 12 § 1 pkt 5 statutu PZPN.

¹⁹⁸⁹ Art. 12 § 1 pkt 5 statutu PZPN.

¹⁹⁹⁰ Art. 48 § 4 statutu PZPN.

¹⁹⁹¹ PZPN, *Regulamin komisji rewizyjnej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/885/4117-Regulamin%20Komisji%20Rewizyjnej%20-03.09.2021.pdf [dostęp: 07.09.2023].

¹⁹⁹² § 8 zd. 1 regulaminu Komisji Rewizyjnej PZPN.

i nadzorczych, albowiem zagadnienia te w znaczny sposób przekraczają ramy niniejszej rozprawy. Ograniczyć się należy do wykazania najistotniejszych zagadnień, z których wynika, czy i w jaki sposób nadzór lub kontrola w ramach organizacji sportowej prowadzącej swoją działalność w oparciu o przepisy k.s.h. następuje. W odniesieniu do spółek z o.o., umowa spółki może ustanowić radę nadzorczą lub komisję rewizyjną albo oba te organy¹⁹⁹³. W przypadku ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej umowa spółki może wyłączyć albo ograniczyć indywidualną kontrolę wspólników. W odniesieniu do spółek z o.o. nie ma więc obowiązku utworzenia organu kontroli wewnętrznej, jak ma to miejsce w treści u.pr.stow. W przypadku powołania rady nadzorczej, sprawuje ona stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności¹⁹⁹⁴. W kontraście do rozwiązań zastosowanych w treści u.pr.stow., mowa jest o sprawowaniu nadzoru, a nie kontroli. Ponadto, co istotne dla tytułowego zagadnienia, rada nadzorcza nie ma prawa wydawania zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki¹⁹⁹⁵, a jako że stanowienie źródeł prawa wewnętrznego w spółce stanowi jedną z czynności podejmowanych w ramach prowadzenia jej spraw, wskazać należy, że rada nadzorcza nie ma uprawnień, aby polecić wydanie określonego aktu prawa wewnętrznego. Jak podkreśla się jednak w doktrynie, „wyniki czynności sprawdzających przeprowadzonych przez radę nadzorczą służą jako kryterium oceny działalności członków zarządu dokonywanej corocznie przez zgromadzenie wspólników i mogą stanowić podstawę decyzji właściwego organu w sprawie odwołania poszczególnych członków zarządu czy pociągnięcia ich do odpowiedzialności wobec spółki. Tym samym zalecenia i wytyczne wydawane zarządowi przez radę nadzorczą, mimo ich niewiążącego charakteru, nie są pozbawione znaczenia w procesie prowadzenia spraw spółki.”¹⁹⁹⁶. Obowiązki kontrolne rady nadzorczej określone zostały w treści art. 219 § 3 k.s.h.¹⁹⁹⁷, przy czym z punktu widzenia tytułowego zagadnienia najistotniejsze pozostają postanowienia następnego ustępu określające, że w celu wykonania swoich obowiązków rada nadzorcza „może badać wszystkie dokumenty spółki”, a więc także uchwały zarządu (pod kątem realizacji

¹⁹⁹³ Art. 213 § 1 k.s.h. W spółkach, w których kapitał zakładowy przewyższa kwotę 500.000 złotych, a wspólników jest więcej niż dwudziestu pięciu, powinna być ustanowiona rada nadzorcza lub komisja rewizyjna.

¹⁹⁹⁴ Art. 219 § 1 k.s.h.

¹⁹⁹⁵ Art. 219 § 2 k.s.h.

¹⁹⁹⁶ M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek...*, s. 432.

¹⁹⁹⁷ Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należą: 1) ocena sprawozdań, o których mowa w art. 231 § 2 pkt 1, w zakresie ich zgodności z księgami, dokumentami i ze stanem faktycznym; 2) ocena wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty; 3) sporządzanie oraz składanie zgromadzeniu wspólników corocznego pisemnego sprawozdania z wyników ocen, o których mowa w pkt 1 i 2, oraz pisemnego sprawozdania z działalności rady nadzorczej za ubiegły rok obrotowy (sprawozdanie rady nadzorczej).

uchwał wspólników, zarządu czy rady nadzorczej)¹⁹⁹⁸. Wszelkie regulacje wewnętrzne ustanawiane wewnątrz spółki z o.o. mają natomiast charakter uchwały zarządu, co oznacza, że także i te regulacje pozostają przedmiotem „badania” ze strony rady nadzorczej i chociaż rada nadzorcza nie ma kompetencji, aby je samodzielnie uchylić, ale negatywna ocena działalności prawotwórczej zarządu przez radę nadzorczą może przykładowo doprowadzić do następczego braku udzielenia zarządowi absolutorium przez zgromadzenie wspólników. Umowa spółki może rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej, a w szczególności stanowić, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem oznaczonych w umowie spółki czynności¹⁹⁹⁹. Obowiązuje więc podstawa prawna do uzależnienia wejścia w życie uchwały zarządu ustanawiającej nową regulację wewnętrzną od zgody rady nadzorczej, przy czym takie rozwiązanie nie jest stosowane w praktyce, albowiem ustanawianie aktów wewnętrznych pozostawiane jest wyłącznie zarządowi jako element prowadzenia spraw spółki. Wreszcie, posiłkując się praktycznym wymiarem omawianego zjawiska, uwzględniając treść jedynej dostępnej publicznie umowy spółki z o.o., tj. ligi zawodowej Futsal Ekstraklasy sp. z o.o., jedną z kompetencji rady nadzorczej jest „sprawowanie stałej kontroli nad działalnością Spółki, we wszystkich gałęziach jej przedsiębiorstwa”²⁰⁰⁰. Stanowienie prawa wewnętrznego bez wątpienia jest jedną z form działalności spółki, natomiast nie jest określone kryterium w oparciu o jakie kontrola ta jest przeprowadzana, zaś treść regulaminu funkcjonowania rady nadzorczej tego podmiotu²⁰⁰¹ nie jest dostępny publicznie, stąd niemożliwym jest jego przytoczenie.

W odniesieniu do funkcjonowania spółek akcyjnych, ustawodawca przewidział, analogicznie do rozwiązań zawartych w treści u.pr.stow., obligatoryjność powołania organu nadzoru wewnętrznego w postaci rady nadzorczej²⁰⁰². Sprawuje ona stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności²⁰⁰³. W doktrynie podkreśla się, że „nadzór ma być prowadzony nad całością działalności oraz ma być stały. Oznacza to, że rada nie może ograniczać swego nadzoru tylko do wybranych dziedzin aktywności spółki, a także prowadzić go wyrywkowo”²⁰⁰⁴. Analogicznie jak w przypadku spółek z o.o., także i w tym wypadku prawodawca mówi o sprawowaniu przez rady nadzorcze nadzoru, a nie kontroli.

¹⁹⁹⁸ A. Kidyba [w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, red. M. Dumkiewicz, A. Kidyba, Warszawa 2023, s. 956.

¹⁹⁹⁹ Art. 220 k.s.h.

²⁰⁰⁰ § 14 ust. 8 pkt 1 *Umowy o zarządzanie ligą zawodową...*

²⁰⁰¹ § 14 ust. 7 *Umowy o zarządzanie ligą zawodową...*

²⁰⁰² Art. 381 k.s.h.

²⁰⁰³ Art. 382 § 1 k.s.h.

²⁰⁰⁴ J. Frąckowiak [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III. Komentarz do art. 301–490*, red. A. Kidyba, Warszawa 2020, LEX/el.

Obowiązki rady nadzorczej zostały określone w treści art. 382 § 3 k.s.h.²⁰⁰⁵, a w następnym ustępie doszło do doprecyzowania sposobu wykonywania tychże obowiązków. Z punktu widzenia tytułowego zagadnienia najistotniejszą czynnością wykonywaną w ramach sprawowanych obowiązków przez radę nadzorczą jest „badanie wszystkich dokumentów spółek” oraz „żądanie od zarządu przekazania wszelkich informacji, dokumentów sprawozdań lub wyjaśnień dotyczących spółki, w szczególności jej działalności”²⁰⁰⁶. W kręgu tych dokumentów znajdują się także uchwały zarządu oraz walnego zgromadzenia (nadzorowane pod kątem ich realizowania)²⁰⁰⁷. Co istotne, sprawozdanie rady nadzorczej zawiera między innymi ocenę sytuacji spółki, z uwzględnieniem adekwatności i skuteczności stosowanych w spółce systemów kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem, zapewniania zgodności działalności z normami lub mającymi zastosowanie praktykami oraz audytu wewnętrznego, jak również ocenę sposobu sporządzania lub przekazywania radzie nadzorczej przez zarząd informacji, dokumentów, sprawozdań lub zażądanych wyjaśnień²⁰⁰⁸. Tym samym, rada nadzorcza wyraża swój pogląd na temat „zapewniania zgodności działalności z normami” – przy czym ustawodawca nie określił o jakie normy chodzi, dlatego też należy uznać, że chodzi zarówno o przepisy prawa powszechnie obowiązującego, jak i normy ustanawiane w aktach wewnętrznych spółek. Oznacza to, że rada nadzorcza baczy także nad zgodnością z „normami” także i działalności o charakterze prawotwórczym i w tym zakresie weryfikuje ona zgodność ustanawianych aktów wewnętrznych z tymi „normami”. Regulacje wewnętrzne ustanawiane przez spółkę akcyjną mają charakter uchwały właściwego organu – nawet w przypadku ustanowienia aktu wewnętrznego o charakterze „regulaminu”, „podręcznika”, „kodeksu” – jest on ustanawiany w drodze uchwały właściwego organu, natomiast treść samego aktu prawnego stanowi przeważnie załącznik do treści uchwały. W odniesieniu do posiadanych kompetencji,

²⁰⁰⁵ Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należą: 1) ocena sprawozdań, o których mowa w art. 395 § 2 pkt 1, w zakresie ich zgodności z księgami, dokumentami i ze stanem faktycznym; 2) ocena wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty; 3) sporządzanie oraz składanie walnemu zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania za ubiegły rok obrotowy (sprawozdanie rady nadzorczej).

²⁰⁰⁶ Całość uprawnień została opisana w sposób następujący: „W celu wykonania swoich obowiązków rada nadzorcza może badać wszystkie dokumenty spółki, dokonywać rewizji stanu majątku spółki oraz żądać od zarządu, prokurentów i osób zatrudnionych w spółce na podstawie umowy o pracę lub wykonujących na rzecz spółki w sposób regularny określone czynności na podstawie umowy o dzieło, umowy zlecenia albo innej umowy o podobnym charakterze sporządzenia lub przekazania wszelkich informacji, dokumentów, sprawozdań lub wyjaśnień dotyczących spółki, w szczególności jej działalności lub majątku. Przedmiotem żądania mogą być również posiadane przez organ lub osobę obowiązującą informacje, sprawozdania lub wyjaśnienia dotyczące spółek zależnych oraz spółek powiązanych.” (382 § 4 k.s.h.).

²⁰⁰⁷ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych*, Warszawa 2023, s. 402.

²⁰⁰⁸ Andrzej Kidyba pisze: „Ocena sposobu sporządzania lub przekazywania radzie nadzorczej przez zarząd informacji, dokumentów, sprawozdań lub wyjaśnień, stanowi element corocznego sprawozdania rady nadzorczej przedkładanego walnemu zgromadzeniu (art. 382 § 3¹ pkt 4 w zw. z art. 382 § 3 pkt 3 k.s.h.)”, A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301...*, s. 403.

rada nadzorcza w spółce akcyjnej, ustawodawca nie określił żadnej szczegółowej kompetencji odnoszącej się do weryfikowania działalności prawotwórczej organów spółki²⁰⁰⁹. Dopuszczona została natomiast możliwość rozszerzenia uprawnień rady nadzorczej, w szczególności w postaci ustalenia, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem określonych w statucie czynności²⁰¹⁰. Tym samym, istnieje prawna możliwość uzależnienia podjęcia także i czynności o charakterze prawotwórczym (przykładowo w odniesieniu do fundamentalnych dokumentów prawnych dla prowadzonych i organizowanych przez organizację rozgrywek)²⁰¹¹, natomiast w historii funkcjonowania organizacji sportowych nie wykształciła się taka praktyka. Co więcej rada nadzorcza nie może wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki, a jako że tworzenie aktów prawa wewnętrznego w spółce akcyjnej stanowi jeden z przejawów prowadzenia jej spraw, należy uznać, że jest to wyłączna domena zarządu, w którą rada nadzorcza – w braku odmiennych postanowień statutowych wskazanych powyżej – nie może wkraczać²⁰¹². Tym samym, niemożliwą jest sytuacja, w której rada nadzorcza zobowiązałaby zarząd do przyjęcia uchwały, w ramach której ustanowiony zostałby regulamin przykładowo regulujący kwestie związane z osobami powiązanymi z danym rodzajem współzawodnictwa sportowego, a więc przykładowo wydanie zarządowi ligi zawodowej Ekstraklasy S.A. polecenia przez radę nadzorczą tego podmiotu polecenia w przedmiocie ustanowienia regulaminu określającego sposób współpracy klubów sportowych z ich sponsorami w zakresie ekspozycji ich marek podczas meczów Ekstraklasy S.A. W ramach swoich kompetencji nadzorczych, rada nadzorcza nie może uchylać uchwał zarządu, natomiast to ten podmiot jest odpowiedzialny za powoływanie i odwoływanie członków zarządu, jeżeli statut nie stanowi inaczej²⁰¹³ oraz wyrażanie zgody na dokonanie niektórych czynności prawnych²⁰¹⁴. Ponadto, za niestosowanie się do postulatów wysuwanych przez radę nadzorczą, zarząd który wprowadzić nie musi się do nich stosować, ponosi za jednak odpowiedzialność, przede wszystkim

²⁰⁰⁹ Zgodnie z art. 383 § 1 k.s.h. do kompetencji rady nadzorczej należy również zawieszanie, z ważnych powodów, w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków zarządu oraz delegowanie członków rady nadzorczej, na okres nie dłuższy niż trzy miesiące, do czasowego wykonywania czynności członków zarządu, którzy zostali odwołani, złożyli rezygnację albo z innych przyczyn nie mogą sprawować swoich czynności.

²⁰¹⁰ Art. 384 § 1 k.s.h.

²⁰¹¹ Andrzej Kidyba wskazuje bowiem, że „rada nadzorcza może stać się egzekutorem obowiązków zarządu, także tych związanych z prowadzeniem spraw spółki.”, A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301...*, s. 415.

²⁰¹² A. Szumański, *Czynności prawne spółki podjęte przez jej zarząd bez zgody rady nadzorczej lub zgromadzenia wspólników* [w:] *Przegląd Prawa Handlowego*, 1997, nr 7, s. 2 i n.

²⁰¹³ Art. 368 § 4 k.s.h.

²⁰¹⁴ Art. 15 § 2, art. 446 § 2 k.s.h., zob.: W. Popiołek [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, 2012, s. 975

organizacyjną, ewentualnie także odszkodowawczą²⁰¹⁵.

Ostatecznie, posiłkując się praktycznym wymiarem omawianego zjawiska, uwzględniając treść dostępnego publicznie statutu Ekstraklasa S.A., podnieść należy, że organ ten nie został wyposażony w szereg dodatkowych kompetencji nadzorczych odnoszących się do działalności prawotwórczej pozostałych organów, innych niż te wymienione powyżej, wynikające z treści przepisów k.s.h. Uwagę zwraca wymóg uzyskania opinii rady nadzorczej w odniesieniu do wszystkich spraw będących przedmiotem uchwał walnego zgromadzenia²⁰¹⁶. Analiza treści statutu Ekstraklasy S.A. uzasadnia twierdzenie, że rada nadzorcza nie opiniuje żadnej uchwały w/w organu, która miałaby charakter prawotwórczy, w tym rozumieniu, że kreowałaby prawa i obowiązki dla wybranego kręgu podmiotów, których funkcjonowanie pozostaje w związku z prowadzeniem przez ligę zawodową działalności²⁰¹⁷.

Przechodząc do dalszej analizy kontroli oraz nadzoru z punktu widzenia „wewnątrzorganizacyjnego”, należy odnieść się do struktur światowego sportu i w omawianym kontekście, rozpocząć od podmiotu usytuowanego na ich szczycie. MKOL jest jedyną z omawianych organizacji sportowych, która nie podlega jakimkolwiek *quasi*²⁰¹⁸-nadzorowi ze strony innej organizacji sportowej²⁰¹⁹. Jego działalność uregulowana jest więc wyłącznie tylko przepisami prawa szwajcarskiego oraz samodzielnie wytyczonymi celami działania oraz zadaniami, które służą wykonaniu tychże celów²⁰²⁰. Podmiot ten wykonuje on jednakże szereg uprawnień o charakterze nadzorczym i kontrolnym w stosunku do pozostałych członków światowego ruchu olimpijskiego, co czyni ich faktyczną pozycję porównywalną – w obszarze przyznanej im kompetencji – z władczą pozycją organów administracji w odniesieniu do podmiotów podwładnych strukturalnie. W sporcie występują natomiast stosunki o charakterze cywilnoprawnym, a organizacje sportowe wyższego rzędu nie posiadają władztwa (w administracyjnym tego słowa znaczeniu) nad organizacjami podrzędnymi, jednakże przy wykorzystaniu szeregu statutowych kompetencji, mogą one bezpośrednio wpłynąć na organizację znajdującą się niżej w hierarchii, w celu doprowadzenia do stanu rzeczy zgodnego z jego oczekiwaniami. W tym znaczeniu przyjmuje to formę *quasi*-nadzoru o charakterze

²⁰¹⁵ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301...*, s. 418.

²⁰¹⁶ Art. XIX ust. 2 statutu Ekstraklasy S.A.

²⁰¹⁷ Przykładem takiej uchwały jest uchwała podejmowana w razie utworzenia kapitałów rezerwowych spółki (art. X. ust. 5 statutu Ekstraklasy S.A.).

²⁰¹⁸ Użycie przedrostka *quasi* nie jest przypadkowe, gdyż nie można utożsamiać go z kompetencjami nadzorczymi przewidzianymi dla organów administracji publicznej.

²⁰¹⁹ Czymś w rodzaju wyrazu braku akceptacji działalności MKOL byłoby wyłącznie zaprzestanie brania udziału w zmaganiach olimpijskich, przy czym trudno wyobrazić sobie możliwość takiego rozwiązania, gdyż wiązałoby się ono wprost z pozbawieniem sportowców danej narodowości możliwości udziału w najbardziej prestiżowych rozgrywkach sportowych na świecie.

²⁰²⁰ A które stanowią realizację obowiązków przepisów szwajcarskiego kodeksu cywilnego.

celowościowym, albowiem organizacje sportowe wyższego rzędu mogą badać, czy działania prawotwórcze podejmowane przez organizacje niższego rzędu mieszczą się w ramach określonych w ich aktach prawa sportowego wewnętrznego, które regulują funkcjonowanie nadzorowanej organizacji (mowa tu przeważnie o aktach o charakterze pierwotnym) oraz czy podjęte działanie o charakterze prawotwórczym było optymalne do osiągnięcia zakładanych celów. Analogicznie sytuacja prezentuje się w odniesieniu do sprawowania *quasi*-nadzoru nad ustanawianiem aktów prawa sportowego wewnętrznego na podstawie tzw. upoważnienia organizacyjnego. To założenie – o niezwykle istotnym znaczeniu – należy odnieść także do każdej następnej omawianej organizacji sportowej, która posiada choć jeden rodzaj podmiotów sobie podrzędnych, co oznacza, że z tego grona wyłączone są kluby sportowe.

W odniesieniu do międzynarodowych federacji sportowych ten *quasi*-nadzór ze strony MKOL przejawia się w konieczności dostosowania postępowania i działalności przez międzynarodowe federacje sportowe uczestniczące w światowym ruchu olimpijskim, których statuty, sposób postępowania i działalność Międzynarodowych Federacji w Ruchu Olimpijskim muszą być zgodne z Kartą Olimpijską, łącznie z przyjęciem i wdrażaniem Światowego Kodeksu Antydopingowego, a także Kodeksu Ruchu Olimpijskiego w zakresie zapobiegania manipulacji zawodami sportowymi, stosownie do art. 25 zd. 2 Karty Olimpijskiej. Sankcje oraz środki zaradcze za działania niezgodne z w/w aktami prawnymi zostały określone w dalszych przepisach Karty Olimpijskiej, natomiast najbardziej znaczącą okolicznością, dzięki której dochodzi do przestrzegania w/w przepisów jest fakt, że to MKOL może uznać za międzynarodowe federacje sportowe międzynarodowe pozarządowe organizacje kierujące jednym lub kilkoma sportami na szczeblu światowym, i obejmujące poprzez odniesienie organizacje uznane przez międzynarodowe federacje sportowe za kierujące takimi sportami na szczeblu krajowym na podstawie art. 25 zd. 1 Karty Olimpijskiej. Ponadto, należy przede wszystkim przytoczyć art. 27 ust. 9 Karty Olimpijskiej, w ramach którego przewiduje się możliwość podjęcia czynności w odniesieniu do narodowych komitetów olimpijskich, polegających na zawieszeniu w prawach członkowskich albo wycofania swojego uznania dla tej organizacji, jeśli konstytucja, prawo lub inne uregulowania obowiązujące w danym kraju, bądź działanie organu rządowego czy innego, wpływa na jego działalność danego, czy też przeszkadza w wyrażeniu lub realizacji jego woli²⁰²¹. Taka sytuacja będzie miała miejsce

²⁰²¹ Tekst oryginalny: *Apart from the measures and sanctions provided in the case of infringement of the Olympic Charter, the IOC Executive Board may take any appropriate decisions for the protection of the Olympic Movement in the country of an NOC, including suspension of or withdrawal of recognition from such NOC if the constitution, law or other regulations in force in the country concerned, or any act by any governmental or other body causes*

w sytuacji, gdy po stosowaniu przez MKOL środków zaradczych i nakładanych sankcji będzie dochodziło do naruszenia postanowień Karty Olimpijskiej.

W treści Karty Olimpijskiej nie ma wzmianki o tym, że organizacja ta sprawuje nadzór lub kontrolę nad organizacjami sportowymi znajdującymi się niżej w hierarchii światowego sportu. Jest natomiast mowa o środkach zaradczych i sankcjach, którym poświęcono jeden cały rozdział Karty Olimpijskiej²⁰²². Wynikać może to z okoliczności, że jedną z misji MKOL jest „podejmowanie działań na rzecz umocnienia jedności Ruchu Olimpijskiego, ochrony jego niezależności, utrzymania i propagowania neutralności politycznej Ruchu Olimpijskiego i zachowania autonomii sportu”²⁰²³, co oznacza, że nie chcąc doprowadzać do nadmiernego naruszania tejże autonomii, MKOL uznaje, że bezpodstawnym byłoby ustanowienie kompetencji nadzorczych, na wzór tych posiadanych przez organy administracji publicznej (przykładowo umożliwiające uchylene uchwały organizacji podrzędnej), zaś wystarczającymi narzędziami do utrzymania pożądanego stanu prawnego są określone w treści Karty Olimpijskiej środki zaradcze i sankcje. MKOL określa warunek zastosowania przez siebie środków zaradczych i sankcji – jest nim jakiegokolwiek naruszenie postanowień Karty Olimpijskiej, Światowego Kodeksu Antydopingowego, Kodeksu Ruchu Olimpijskiego w zakresie zapobiegania manipulacji zawodami sportowymi lub jakichkolwiek innych przepisów²⁰²⁴. Doprecyzowane są możliwe rodzaje środków zaradczych lub sankcji w odniesieniu do międzynarodowych federacji sportowych²⁰²⁵, narodowych komitetów olimpijskich²⁰²⁶. Co istotne, przed podjęciem środków zaradczych lub nałożeniem sankcji właściwy organ MKOl może wystosować ostrzeżenie²⁰²⁷. Dochodzenie odnoszące się do faktów, które może prowadzić do zastosowania środków zaradczych lub sankcji, jest

the activity of the NOC or the making or expression of its will to be hampered. The IOC Executive Board shall offer such NOC an opportunity to be heard before any such decision is taken.

²⁰²² Rozdział 6 Karty Olimpijskiej.

²⁰²³ Art. 2 ust. 5 Karty Olimpijskiej.

²⁰²⁴²⁰²⁴ Art. 59 Karty Olimpijskiej.

²⁰²⁵ W odniesieniu do Międzynarodowych Federacji są to: a) wycofanie z programu Igrzysk Olimpijskich: – sportu (Sesja), – dyscypliny (Komitet Wykonawczy MKOl), – konkurencji (Komitet Wykonawczy MKOl); b) cofnięcie tymczasowego uznania (Komitet Wykonawczy MKOl); c) cofnięcie pełnego uznania (Sesja). W odniesieniu do stowarzyszeń Międzynarodowych Federacji są to: a) cofnięcie tymczasowego uznania (Komitet Wykonawczy MKOl); b) cofnięcie pełnego uznania (Sesja) (art. 59 ust. 1 pkt 1.2 i 1.3 Karty Olimpijskiej).

²⁰²⁶ W odniesieniu do Narodowych Komitetów Olimpijskich są to: a) zawieszenie (Komitet Wykonawczy MKOl); wówczas Komitet Wykonawczy MKOl w każdym przypadku określa konsekwencje dla danego Narodowego Komitetu Olimpijskiego i jego zawodników; b) cofnięcie tymczasowego uznania (Komitet Wykonawczy MKOl); c) cofnięcie pełnego uznania (Sesja); w takim przypadku Narodowy Komitet Olimpijski traci całość praw wynikających z członkostwa zgodnie z Kartą Olimpijską; d) cofnięcie prawa do organizacji Sesji lub Kongresu Olimpijskiego (Sesja). Z kolei odniesieniu do stowarzyszeń Narodowych Komitetów Olimpijskich są to: a) cofnięcie tymczasowego uznania (Komitet Wykonawczy MKOl); b) cofnięcie pełnego uznania (Sesja) (art. 59 ust. 1 pkt 1.4 i 1.5 Karty Olimpijskiej).

²⁰²⁷ Art. 59 ust. 3 Karty Olimpijskiej.

prowadzone pod nadzorem Komitetu Wykonawczego MKOL²⁰²⁸. Wszystkie środki zaradcze lub sankcje obowiązują od momentu podjęcia decyzji o ich zastosowaniu, do momentu dopóki właściwy organ nie zdecyduje inaczej²⁰²⁹.

W odniesieniu do międzynarodowych federacji sportowych, okoliczność sprawowania przez nie kontroli nad swobodnie ustalonymi zasadami swoich dyscyplin sportowych został bezpośrednio przyznany przez MKOL²⁰³⁰. Tym samym, postanowienia o podobnym charakterze do tych opisanych powyżej, znajdują się także w aktach wewnętrznych międzynarodowych federacji sportowych, którym pozostawiono określone kompetencje w stosunku do organizacji członkowskich, które postępują wbrew przepisom międzynarodowej federacji sportowej. W ich statutach posłużono się pojęciem „kontroli”²⁰³¹, zaś niektóre z nich stawiają to pojęcie obok „nadzoru”, nie wskazując równocześnie jakie czynności są podejmowane w ramach realizacji których uprawnień²⁰³². Posługując się natomiast przykładem stosowanych środków *quasi*-nadzorczych (które można określać także zaradczyimi, zgodnie z nomenklaturą użytą w treści Karty Olimpijskiej) – w treści art. 14 ust. 2 statutu FIFA wskazano, że naruszenie praw członkowskich przez członków FIFA może doprowadzić do zastosowania w stosunku do nich sankcji przewidzianych w statucie. Pierwszym z obowiązków członkowskich jest natomiast przestrzeganie przepisów statutu, regulacji, dyrektyw oraz decyzji wszystkich organów FIFA oraz decyzji CAS²⁰³³. Innym z obowiązków pozostaje ustanowienie własnego statutu przez organizację krajową zgodnie z wymaganiami wskazanymi przez FIFA²⁰³⁴, które zostały szczegółowo określone w art. 15. Nieprzestrzeganie obowiązków członkowskich (w tym także w postaci tworzenia własnych wewnętrznych przepisów

²⁰²⁸ Pkt 1 przepisu wykonawczego do art. 59 Karty Olimpijskiej.

²⁰²⁹ Pkt 5 przepisu wykonawczego do art. 59 Karty Olimpijskiej.

²⁰³⁰ 5 fundamentalna zasada olimpizmu. Pełna treść: Uznając, iż sport jest ściśle powiązany ze społeczeństwem, organizacje sportowe zrzeszone wokół Ruchu Olimpijskiego są neutralne politycznie. Niezależnie ustanawiają swoje prawa i obowiązki, do których należy swobodne ustalanie i kontrolowanie zasad dyscyplin, określanie struktur i zarządzanie swoją organizacją, przeprowadzanie wyborów do swoich władz w sposób wolny od jakichkolwiek wpływów z zewnątrz, ale również odpowiedzialność za zapewnienie stosowania zasad dobrego zarządzania.

²⁰³¹ Czego przykładem jest treść art. 2 lit. d statutu FIFA, zgodnie z którym jednym z celów FIFA jest kontrolowanie każdego rodzaju związku piłki nożnej poprzez podejmowanie odpowiednich kroków w celu zapobiegania naruszeniom statutu, przepisów lub decyzji FIFA lub Przepisów Gry.

²⁰³² Czego przykładem jest: 1) treść art. 4.1 lit. c konstytucji *World Athletics*, zgodnie z którym jednym z celów tejże organizacji jest ustanawianie, zarządzanie, kontrolowanie i nadzorowanie zawodów międzynarodowych oraz uznawanie rekordów w lekkiej atletyce z zawodów międzynarodowych; 2) treść art. 1.4 konstytucji FIVB, zgodnie z którym organizacja ta promuje, koordynuje, popularyzuje, reguluje, organizuje, nadzoruje, kontroluje, zarządza i kieruje sportem siatkówki na całym świecie; 3) treść art. 4 lit. a statutu FIBA, zgodnie z którym organizacja ta ma zadanie kontrolować, regulować, nadzorować i kierować, a także wspierać, zachęcać i rozwijać sport i uprawianie koszykówki w każdym kraju na świecie.

²⁰³³ Art. 14 ust. 1 lit. a statutu FIFA.

²⁰³⁴ Art. 14 ust. 1 lit. f statutu FIFA.

niezgodnych z treścią regulacji organizacji nadrzędnej) może doprowadzić albo do zawieszenia organizacji członkowskiej²⁰³⁵ albo do jego wykluczenia²⁰³⁶.

Międzynarodowe organizacje sportowe nie mają wprawdzie możliwości egzekwowania swoich decyzji za pomocą przymusu państwowego, co nie powoduje, że nie może do tego dojść bez użycia aparatu państwowego, a przy zastosowaniu własnych sankcji. Nie uwzględniają one w swoich statutach bezpośredniej możliwości uchylenia aktu prawnego stanowionego przez swoją organizację członkowską. Nie byłoby to zresztą możliwe, jako że wyłączne kompetencje na podstawie prawa krajowego posiadają do tego organy administracji publicznej uprawnione do sprawowania nadzoru. W związku z tym, działanie w tym zakresie przyjmuje pewien schemat, który i tak gwarantuje organizacji nadrzędnej rzeczywisty *quasi*-nadzór nad przepisami prawa sportowego wewnętrznego stanowionymi przez organizację podrzędną. W istocie sprowadza się on do nakładania na organizację znajdującą się niżej w hierarchii sankcji, których dolegliwość ma być powodem do zmiany stanowiska tejże organizacji oraz skutkować przykładowo uchynieniem uchwały, której ustanowienie doprowadziło do takiej decyzji ze strony międzynarodowej federacji sportowej. Może to więc mieć podłoże związane z działalnością prawotwórczą organizacji podporządkowanej, która w razie nieprzestrzegania przepisów organizacji nadrzędnej, może zostać z tego tytułu objęta sankcjami. Przykładowo, międzynarodowa federacja sportowa ustanawia nowy rodzaj przepisów wewnętrznych, polegających m.in. na określeniu przepisów regulujących działalność pośredników transakcyjnych, zobowiązując równocześnie swoich członków do „inkorporowania” analogicznych rozwiązań do krajowego prawa sportowego, o czym była już mowa na wcześniejszych stronach. W razie, gdy taki akt nie zostanie implementowany albo zostanie on wprowadzony w sposób inny niż wskazany przez organizację nadrzędną, dysponuje ona określonymi kompetencjami „zaradczymi”²⁰³⁷ przy czym najczęściej spotkać się można z zawieszeniem w prawach członkowskich albo informacją o planowanym wykluczeniu ze struktur. Taka sytuacja nie jest jednakże pożądana dla żadnej ze stron i przeważnie jej rozwiązaniem będzie cofnięcie albo zmiana decyzji (w odniesieniu do prawotwórstwa – uchylenie albo zmiana danego aktu prawa sportowego wewnętrznego) przez organizację sportową znajdującą się niżej w hierarchii. W końcu, stosunki istniejące na tej linii są stosunkami *stricte* kontraktowymi, a jedna z organizacji zobowiązuje się do przestrzegania

²⁰³⁵ Art. 16 statutu FIFA, zob. także art. 10.2. statutu FIBA; art. 13.1 lit. b konstytucji *World Athletics*.

²⁰³⁶ Art. 17 statutu FIFA. Jednym z powodów wykluczenia może być poważne naruszenie statutu, przepisów lub decyzji FIFA, które może mieć podłoże ustanowienia aktu wewnętrznego niezgodnego z regulacjami FIFA (art. 17 ust. 1 pkt 2 statutu FIFA).

²⁰³⁷ Które *de facto* przyjmują rolę sankcji, z uwagi na ich represyjny charakter.

przepisów stanowiących przez drugą z nich oraz stanowienia własnych przepisów w zgodzie z przepisami organizacji nadrzędnej.

W odniesieniu do organizacji krajowych, prowadzących działalność na podstawie przepisów prawa powszechnego, wskazania wymaga, że one także pozostawiają po swojej stronie możliwość nadzorowania oraz kontrolowania swoich członków. Pojęcia te nie są natomiast dookreślane w treści statutów, w szczególności w zakresie rozgraniczenia, które są uważane za kontrolne, a które za *stricte* nadzorcze. Nie jest powszechnym zjawiskiem określanie, że dana organizacja sportowa sprawuje nadzór lub kontrolę nad działalnością prawotwórczą innej – podrzędnej jej organizacji – aczkolwiek i takie postanowienia w treści przepisów krajowych organizacji sportowych można odnaleźć. W treści statutu PKOL nie sposób odnaleźć żadnego postanowienia, z którego wynikałaby w/w okoliczność – mowa jest o tym, że PKOL sprawuje nadzór, natomiast jest on sprawowany nad „działaniami związanymi z zapewnieniem udziału w Igrzyskach Olimpijskich i innych zawodach organizowanych pod patronatem MKOl lub EOC”²⁰³⁸. Choć nie jest to wskazane wprost, wyobrazić można sobie sytuację, w ramach której, w wykonaniu swoich kompetencji nadzorczych, PKOL wezwałby swoją organizację członkowską (przykładowo PZSS) do zmiany przyjętej regulacji odnośnie do powoływania kadry olimpijskiej, w razie gdyby odbiegała ona od przepisów ustanowionych w zakresie uzyskiwania kwalifikacji olimpijskiej przez odpowiednią międzynarodową federację sportową. Żadnych przepisów odnoszących się do kontrolowania lub nadzorowania organizacji usytuowanych niżej w hierarchii nie zawarł w treści swojego statutu PKPar.

Najbardziej rozbudowane postanowienia wewnętrzne odnoszące się do kontroli i nadzoru nad działalnością prawotwórczą innych organizacji sportowych odnaleźć można natomiast w regulacjach p.z.s. Posługując się przykładami – PZPN jest organizacją, która wprost wskazuje, że:

- 1) sprawuje nadzór i kontrolę nad przestrzeganiem przez członków PZPN Regulaminu Ochrony Danych oraz egzekwuje odpowiedzialność regulaminową w ramach jego postanowień²⁰³⁹;
- 2) PZPN sprawuje kontrolę nad zgodnością statutów członków, o których mowa w art. 23 § 2, 3, 5 i 6 ze statutami FIFA, UEFA i PZPN oraz zobowiązuje swoich członków do sprawowania kontroli nad ich członkami²⁰⁴⁰;

²⁰³⁸ Art. 7 ust. 1 pkt 5 statutu PKOL.

²⁰³⁹ Art. 6 § 3 statutu PZPN.

²⁰⁴⁰ Art. 7 § 3 statutu PZPN.

- 3) jednym ze sposobów realizacji celów PZPN jest „sprawowanie nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przez członków PZPN, zawodników, trenerów, pośredników transakcyjnych, licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich, sędziów, członków sztabu medycznego i działaczy piłkarskich niniejszego Statutu, regulaminów, uchwał, innych przepisów oraz postanowień i decyzji obowiązujących w PZPN”²⁰⁴¹;
- 4) jednym ze sposobów realizacji celów PZPN jest „wydawanie wytycznych i przepisów dotyczących zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w czasie zawodów piłki nożnej na obiektach sportowych oraz nadzorowanie ich przestrzegania przez członków Związku”²⁰⁴²;
- 5) do kompetencji zarządu należy „sprawowanie kontroli nad zgodnością statutów bezpośrednich członków PZPN ze statutami FIFA, UEFA i PZPN”²⁰⁴³.

Nie doszło do doprecyzowania kryteriów nadzoru i kontroli, natomiast bez wątpienia założeniem jest sprawowanie pieczy nad jego legalnością, tj. zgodnością z przepisami PZPN oraz w niektórych wypadkach także i UEFA oraz FIFA. Co istotne, w treści statutu PZPN nie doszło do uzależnienia możliwości zawieszenia członka, w przypadku nieprzestrzegania przez niego przepisów tego związku, jak ma to miejsce w przypadku międzynarodowych federacji sportowych. Zagadnienie to zostało bowiem doprecyzowane w treści Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN, w ramach którego jednym z przewinień dyscyplinarnych jest „inne rażące naruszenie przepisów prawa związkowego lub norm etyczno-moralnych, obowiązujących w piłce nożnej”²⁰⁴⁴, w ramach którego przewiduje się karanie „niewykonania, niedopełnienia lub niedbałego wykonania obowiązków określonych w Statucie PZPN, uchwałach, decyzjach lub wytycznych organów PZPN.”. Sprawowanie nadzoru oraz kontroli przez p.z.s polegać będzie m.in. na weryfikacji ustanawianych aktów wewnętrznych przez organizacje im podrzędne, tj. związki sportowe oraz kluby sportowe pod kątem ich zgodności z przepisami danego p.z.s. Oznacza to, że organizacja usytuowana niżej w hierarchii nie może wychodzić poza zakres przyznanych jej kompetencji prawotwórczych, czy też ustanawiać

²⁰⁴¹ Art. 12 § 1 pkt 11 statutu PZPN. Analogiczne postanowienie można odnaleźć w treści § 8 pkt 14 statutu PZKosz, zgodnie z którym Cele określone w § 7 Związek realizuje poprzez m.in. nadzór nad przestrzeganiem przez członków Związku oraz zawodników, trenerów, sędziów, komisarzy i działaczy przepisów wewnętrznych Związku.

²⁰⁴² Art. 12 § 1 pkt 17 statutu PZPN.

²⁰⁴³ Art. 37 § 1 pkt 12 statutu PZPN.

²⁰⁴⁴ Art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN. Za niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie obowiązków określonych w Statucie Polskiego Związku Piłki Nożnej, uchwałach, decyzjach lub wytycznych organów Polskiego Związku Piłki Nożnej, ligi zawodowej lub innych podmiotów, pozostających w strukturach Polskiego Związku Piłki Nożnej, naruszenie norm moralno – etycznych obowiązujących w piłce nożnej a także niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie rozstrzygnięć organów administracji publicznej, dotyczących sportu piłki nożnej, wymierza się kary: 1) klubom: a) karę pieniężną, nie niższą niż 5.000 zł, b) zawieszenie lub pozbawienie licencji, c) wykluczenie z PZPN,

regulacji sprzecznych z regulacjami p.z.s. Przykładowo, nie jest możliwym przyjęcie regulaminu rozgrywek niższej klasy rozgrywkowej, w ramach którego związek sportowy przewidziałby mniejszą ilość drużyn, niż przewidział to p.z.s. w przepisach wyposażających dany związek sportowy w tego rodzaju kompetencję prawotwórczą. W stosunku do takiego działania właściwy p.z.s. nie mógłby samodzielnie uchylić tej wadliwej uchwały organizacji podrzędnej, natomiast przy użyciu „środków zaradczych”, byłby w stanie doprowadzić do stanu zgodności regulacji przyjętej przez organizację podrzędną z regulacjami p.z.s.

Przywołania wymaga także okoliczność, że odnaleźć można statuty p.z.s., w treści których organizacje te nie przewidują sprawowania przez siebie kompetencji nadzorczych lub kontrolnych w odniesieniu do działalności prawotwórczej swoich członków²⁰⁴⁵. Takie działanie należy uznać za błędne, gdyż w ten sposób organizacja nadrzędna pozbawia samą siebie możliwości nie tyle uchylecia uchwały organizacji podrzędnej niezgodnej z jej przepisami (gdyż jest to niemożliwe prawnie), ale próby dążenia do doprowadzenia przez tę organizację swoich przepisów do stanu zgodności z regulacjami p.z.s. Są także takie p.z.s., które określają wyłącznie sprawowanie przez siebie kompetencji kontrolnych odnoszących się do przestrzegania przepisów p.z.s.²⁰⁴⁶

Z jednej strony p.z.s. jest więc nadzorowany przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, z drugiej natomiast to on pełni rolę podmiotu nadzorującego. Nie wynika to wprost z postanowień u.s., ale wynika z wewnętrznych postanowień w ramach światowej piramidy sportu. Podnoszone było, że w ramach piramidy sportu, kreowanie przepisów wewnętrznych wymaga ich zgodności z przepisami stanowionymi przez organizację wyższego rzędu – analogicznie wygląda sytuacja w odniesieniu do związków sportowych oraz p.z.s. Wskazał na to sam ustawodawca, który mimo faktu, że nie wyposażył p.z.s. w uprawnienia nadzorcze w stosunku do związków sportowych, uznał jego nadzorczą rolę nad współzawodnictwem sportowym, wskazując, że: „zasady uprawiania sportu określają właściwe polskie związki sportowe, uwzględniając zasady międzynarodowych federacji sportowych. To na polskich związkach sportowych spoczywa zadanie ustanawiania norm w danym sporcie w zakresie przypisanym im projektowaną ustawą. Uznaje się podstawową zasadę europejskiego modelu sportu, zgodnie z którą w państwie działa jedna narodowa federacja w danym sporcie. Polski związek sportowy posiada więc w tym zakresie wyłączne kompetencje. Wyznacza on samodzielnie sportowe i organizacyjne reguły w danym sporcie oraz zapewnia

²⁰⁴⁵ Czego przykładem jest statut PZLA oraz ZPRP.

²⁰⁴⁶ Czego przykładem jest statut PZPS (§ 12 ust. 1 pkt 5).

ich przestrzeganie przez prowadzenie i nadzór nad współzawodnictwem sportowym.”²⁰⁴⁷. Tym samym, zasadne byłoby wprowadzenie do treści u.s. regulacji, w ramach której ustawodawca określiłby to zagadnienie w formie ustawowej, przykładowo poprzez wprowadzenie przepisu zakładającego, że „p.z.s. sprawują nadzór oraz kontrolę nad przestrzeganiem przez swoich członków uchwał, innych przepisów oraz postanowień i decyzji obowiązujących w danym p.z.s.”. Analogiczne rozwiązanie można by zastosować także i do związków sportowych. Skoro bowiem, ustawodawca zdecydował się ustanowić interwencjonistyczny model sportu, należałoby także zapewnić jednolite jego stosowanie z punktu widzenia prawa sportowego wewnętrznego i struktury organizacyjnej profesjonalnego sportu. Ta, jednakże nie jest przez ustawodawcę w pełni dostrzegana, czego przejawem jest brak właśnie regulacji o takiej treści. Postulat ten wynika natomiast z analizy statutów p.z.s., z których wynika, że niektóre z nich nie przewidują po swojej stronie kompetencji o charakterze nadzorczym i kontrolnym w odniesieniu do działalności prawotwórczej organizacji niższego rzędu. Wpływa to niekorzystnie natomiast na unifikację standardów działalności wszystkich p.z.s. – niezależnie od różnych dyscyplin sportu współtworzą one bowiem strukturę organizacyjną światowego sportu i wspólnie są członkami PKOL.

Wreszcie, podmiotami odpowiedzialnymi za *quasi*-nadzorowanie i *quasi*-kontrolowanie działalności innych organizacji sportowych są związki sportowe. Ich członkami są kluby sportowe, dlatego też to ich działalność jest objęta nadzorem i kontrolą związków sportowych. Co istotne, w omawianym zakresie związki sportowe pełnią nadzór oraz kontrolę nad przestrzeganiem nie tylko swoich własnych przepisów, ale także i przepisów nadrzędnego dla niego p.z.s.²⁰⁴⁸, co oznacza, że pomimo braku możliwości uchylenia uchwały niezgodnej z prawem wewnętrznym tej organizacji, przy użyciu „środków zaradczych”, organizacja ta jest w stanie doprowadzić do pożądanego stanu prawnego. Analogicznie natomiast jak w odniesieniu do p.z.s., także i w tym wypadku, nie jest to zagadnienie, które znalazło swoje rozwinięcie w statutach wszystkich związków sportowych, co można rozważać pod kątem braków w regulacjach u.s. Tym samym, odnaleźć można organizacje, w których związki te określają to zagadnienie jako jeden z celów swojej działalności, używając raz pojęcia

²⁰⁴⁷ Uzasadnienie projektu u.s., s. 7.

²⁰⁴⁸ Czego przykładem jest art. 12 § 1 pkt 11 statutu Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, zgodnie z którym Pomorski ZPN realizuje swoje cele m.in. przez sprawowanie nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przez członków Pomorskiego ZPN, zawodników, trenerów, sędziów i działaczy piłkarskich niniejszego Statutu, regulaminów, uchwał i innych przepisów oraz postanowień i decyzji obowiązujących w PZPN i Pomorskim ZPN.

nadzoru²⁰⁴⁹, a raz kontroli²⁰⁵⁰ nad przestrzeganiem prawa przez swoich członków. Nie jest to jednakże praktyka wszystkich związków sportowych²⁰⁵¹, co także należy ocenić krytycznie ze względu na argumentację przedstawianą powyżej. Kwestia zawarcia takiego postanowienia zależy od poziomu organizacyjnego nadrzędnego p.z.s. i wynika wprost z okoliczności, czy nadrzędny p.z.s. zawarł postanowienie o analogicznej treści w swoim statucie. Zdarza się natomiast, że niektóre związki sportowe funkcjonujące w tej samej dyscyplinie sportu pod auspicjami tego samego p.z.s. nie regulują tej materii (*vide* Kujawsko-Pomorski Związek Koszykówki), zaś inne tak (*vide* Warszawski Okręgowy Związek Koszykówki Województwa Mazowieckiego), co nie sprzyja kulturze i pewności prawa sportowego wewnętrznego, do której należałoby dążyć.

4. Podsumowanie

Organizacje sportowe – tak jak i inne podmioty prawa prywatnego funkcjonujące w danym porządku prawnym – mają swoje określone prawa i obowiązki. Tym samym, ich działalność – w tym ta o charakterze prawotwórczym – nie może być niezgodna z przepisami prawa powszechnie obowiązującego.

Państwo natomiast ma kompetencje do kontrolowania i nadzorowania wewnętrznych aktów podmiotów prywatnoprawnych, w tym organizacji sportowych. Organy państwowe mają możliwość stosowania środków nadzorczych w stosunku do krajowych organizacji sportowych. Nadzór ten przybiera charakter nadzoru „ogólnego”, a w odniesieniu do p.z.s. oraz podmiotów upoważnionych, uregulowanych w treści u.ż.ś. – specjalistycznego. Krytycznie ocenić należy pozostawienie innych niż p.z.s. krajowych organizacji sportowych nadzorowi o charakterze ogólnym, gdyż świadczy to o braku kompleksowego podejścia ustawodawcy do

²⁰⁴⁹ Czego przykładem jest: 1) ponownie art. 12 § 1 pkt 11 statutu Pomorskiego Związku Piłki Nożnej, zgodnie z którym Pomorski ZPN realizuje swoje cele m.in. przez sprawowanie nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przez członków Pomorskiego ZPN, zawodników, trenerów, sędziów i działaczy piłkarskich niniejszego Statutu, regulaminów, uchwał i innych przepisów oraz postanowień i decyzji obowiązujących w PZPN i Pomorskim ZPN; 2) § 8 ust. 1 pkt 7 statutu Warszawskiego Okręgowego Związku Koszykówki Województwa Mazowieckiego, zgodnie z którym Związek ten realizuje swoje cele poprzez m.in.: sprawowanie opieki szkoleniowej i wychowawczej nad członkami Związku oraz nadzorowanie przestrzegania przez nich postanowień niniejszego Statutu.

²⁰⁵⁰ Czego przykładem jest art. 9 ust. 1 pkt 6 Mazowieckiego Związku Piłki Nożnej, który realizuje swoje cele poprzez m.in. sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem przez członków MZPN niniejszego Statutu, regulaminów oraz przepisów związkowych, Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, *Statut*, <http://www.mzpn.pl/zwiazek/statut/> [dostęp: 26.08.2023].

²⁰⁵¹ Zob. m.in.: 1) Kujawsko-Pomorski Związek Koszykówki, *Statut*, <http://www.kpzkosz.com/Statut.html> [dostęp: 26.08.2023]; 2) Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Statut*, <https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2022/05/Statut-MWZPS.docx> [dostęp: 26.08.2023].

tematu ukształtowania struktury światowego sportu. Pozostawienie nadzoru specjalistycznego nad p.z.s., przy równoczesnym braku objęcia takim nadzorem związków sportowych, których działalność prawotwórcza obejmuje znaczną liczbę adresatów na gruncie lokalnym/regionalnym, jawi się jako niekonsekwencja. Tym samym, można albo całkowicie zrezygnować z obejmowania organizacji sportowych jakimkolwiek nadzorem i kontrolą, natomiast weryfikować ich działalność wyłącznie pod kątem spełniania przez nie wymogów prawnych określonych w przepisach ogólnych, takich jak: k.s.h., u.pr.stow., czy k.p. Jest to wariant całkowicie autonomiczny. Jednakże, wobec obecnie istniejącego – pośredniego (a więc niekonsekwentnego) modelu nadzoru i kontroli działalności prawotwórczej organizacji sportowych – zastanowić można by się nad zasadnością wprowadzenia wariantu całkowicie interwencjonistycznego, który nie pozostawiałby określonych organizacji o istotnym znaczeniu dla sportu profesjonalnego, takich jak wszystkie omawiane w niniejszej pracy organizacje sportowe, nadzorowi o charakterze ogólnym, sprawowanemu przez organy nieposiadające wyspecjalizowanej kadry, która umożliwiałaby prawidłową analizę prawną działalności wewnętrznej danej organizacji.

Niezależnie od nadzoru państwowego, organizacje sportowe podlegają także wzajemnemu *quasi*-nadzorowi ze strony innych organizacji, co stanowi przejaw istniejącej w światowym sporcie hierarchii. Nie są one wyposażone we władcze środki, umożliwiające egzekwowanie podejmowanych przez siebie czynności kontrolnych i nadzorczych, natomiast na przestrzeni lat ich funkcjonowania została wykształcona praktyka doprowadzania do zgodności z prawem działalności organizacji wyższego rzędu, wobec stosowania w odniesieniu do organizacji niższego rzędu „środków” o charakterze zaradczym, która mają sprawić, żeby organizacja ta wycofała się ze swojej decyzji, która nie została zaaprobowana przez organizację nadrzędną. Jediną organizacją, która pozostaje wolna od *quasi*-nadzoru ze strony innych organizacji sportowych jest MKOL, z uwagi na jego usytuowanie w światowej strukturze sportowej. Organizacje sportowe występują tym samym we wzajemnych stosunkach w podwójnej roli – zarówno jako podmiot *quasi*-nadzorowany, jak i podmiot *quasi*-nadzorujący w ramach współzawodnictwa sportowego.

Wnioski

Zgodnie z łacińską sentencją *ubi societas ibi ius* – tam gdzie społeczeństwo, tam prawo. Istotna rola sportu w każdym społeczeństwie jest zjawiskiem powszechnym na całym świecie. Od zarania dziejów natomiast wspólnota uprawiająca sport ustanawiała szereg reguł, które były ustalane przez uczestników współzawodnictwa sportowego dla nich samych. Z upływem czasu, rolę tę zaczęły przejmować organizacje sportowe – począwszy od lokalnych klubów sportowych, rozwijających swoją działalność, która przybierała wymiar krajowy, a następnie kontynentalny i w końcu ogólnoświatowy.

Kompetencje prawotwórcze w tym zakresie zawsze przysługiwały jednak organizacjom społecznym, jakimi są organizacje sportowe, co skutkowało, występującym także współcześnie przekonaniem, że „sport reguluje się sam”. W obecnych czasach prawodawca staje przed wyborem czy usankcjonować ukształtowaną na przestrzeni wieków sytuację prawną – w ramach której ustanawianie regulacji odnoszących się do zagadnień organizacyjnych, sportowych, dyscyplinarnych oraz wszelkiego innego rodzaju, mających zastosowanie we współzawodnictwie sportowym, ma pozostać w wyłącznej gestii prywatnoprawnych organizacji sportowych – i tym samym powstrzymać się od ingerencji w ten zakres spraw, czy też jest zupełnie odwrotnie i oddziaływanie państwa w tym zakresie jest oczekiwane? Odpowiedź na to pytanie zależy od ustalenia przez organizację państwową, czy z punktu widzenia interesu publicznego, niezbędnym jest objęcie regulacji mających zastosowanie w ramach współzawodnictwa sportowego prawem powszechnie obowiązującym, przykładowo ustalając minimalne wymogi stawiane prawu sportowemu wewnętrznemu, czy też pozostawić tę materię dalszej samoregulacji organizacjom sportowym.

W tym miejscu powstaje więc pytanie o zakres ewentualnej ingerencji w działalność prawotwórczą organizacji sportowych. I tak, jedną z proponowanych koncepcji jest, to aby ingerować w nią częściowo, tj.: nie poprzez ustanawianie przez państwo własnych przepisów prawa powszechnie obowiązującego, mających zastosowanie w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym (ponieważ takie działanie nie byłoby racjonalne oraz pożądane z punktu widzenia i tak już znaczącej jurydyzacji życia publicznego), ale za pośrednictwem ustanawiania właśnie minimalnych ram, które państwo miałyby postawić przed organizacjami sportowymi w odniesieniu do kreowania własnych regulacji wewnętrznych²⁰⁵². Nie sposób

²⁰⁵² Co też państwo uczyniło w odniesieniu do reguł dyscyplinarnych, ustanawianych przez p.z.s., określonych w art. 45b u.s.

bowiem wyobrazić sobie, dlaczego to organizacja państwowa miałaby formułować przykładowo zasady uprawiania danej dyscypliny sportu. Mowa jest jednakże o ograniczonym zakresie ingerencji, z tego względu, że autonomia sportu i jego specyfika zostały wykształcone już tak dalece, że nie sposób wyobrazić sobie możliwości ingerencji państwa w sport ponad pewne minimum. Zresztą, w obecnych ustawodawstwach krajowych na całym świecie nie spotyka się przypadków takiego ukształtowania systemu prawa krajowego, w ramach którego za organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego (oraz towarzyszące mu stanowienie regulacji z tym związanych) odpowiadałaby organizacja państwowa. Jest to obecnie rozwiązanie nierealne ze względu na znaczenie międzynarodowych organizacji sportowych, dla struktury hierarchicznej światowego sportu. Należy wskazać, że w przypadku ewentualnego ustanowienia takiej regulacji, organizacje sportowe oraz sportowcy z danego kraju mogliby nie zostać dopuszczeni, z uwagi na skalę ingerencji państwowej, do światowego współzawodnictwa sportowego.

Rozwiązanie na podstawie którego to państwo ustala reguły sportowe spotkać można w Korei Północnej²⁰⁵³, co jednakże jest jednoznaczne z faktem świadomej rezygnacji z uczestnictwa przez ten kraj w ewentualnym międzynarodowym współzawodnictwie koszykarskim, w ramach którego obowiązują jednolite zasady gry. Taki rodzaj aktywności ze strony organizacji państwowej musi bowiem spotkać się z oporem międzynarodowej organizacji sportowej, która nie mogłaby zaakceptować funkcjonowania w swoich ramach organizacji, „zdominowanej” przez władzę państwową. Niezależność od jakiegokolwiek władzy publicznej jest bowiem aspektem, na który międzynarodowe organizacje sportowe kładą znaczny nacisk, zapewniając o niej wprost w treści swoich statutów, a przykłady ingerencji międzynarodowych organizacji sportowych zostały omówione w ramach niniejszej pracy w miejscu opisu reakcji UEFA na działania podejmowane przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w odniesieniu do PZPN.

Organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa sportowego – oraz towarzyszące mu nierozzerwalnie – stanowienie regulacji mających zastosowanie na każdym jego szczeblu pozostaje więc w domenie wyłącznie organizacji prywatnych – okoliczność ta jest pokłosiem historycznego rozwoju sportu, organizacji sportowych oraz samego prawa sportowego. Państwu polskiemu wprawdzie zależy na rozwoju tej sfery życia publicznego, natomiast nie angażuje się ono w prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego, pozostawiając sobie jedynie pewnego rodzaju kompetencje o charakterze *stricte*

²⁰⁵³ P. Wesołowicz, *Koszykówka w Korei: Rzut za osiem punktów* [w:] *Rzeczpospolita*, <https://www.rp.pl/koszykowka/art3867021-koszykowka-w-korei-rzut-za-osiem-punktow> [dostęp: 21.02.2023].

nadzorczym²⁰⁵⁴. W niektórych państwach nie sposób natomiast odnaleźć analogicznych rozwiązań prawnych, a nawet samego aktu prawnego, który byłby poświęcony regulacji jakiegokolwiek elementu organizowania profesjonalnego współzawodnictwa sportowego w kraju – mowa tu przykładowo o Niemczech oraz Wielkiej Brytanii²⁰⁵⁵. Nie wpływa to natomiast w negatywny sposób na rezultaty osiągane na arenie międzynarodowej przez sportowców reprezentujących te państwa albo przez niemieckie i brytyjskie kluby sportowe występujące w rozgrywkach międzynarodowych. Jest to więc wyraźny sygnał, że w odniesieniu do prawotwórstwa organizacji sportowych, niektóre z państw europejskich decydują się na pozostawienie tego zagadnienia w gestii samych organizacji. Organizacje sportowe prowadzące swoją działalność w Niemczech czy Wielkiej Brytanii nie funkcjonują w oparciu o odpowiednik u.s., natomiast pomimo tej okoliczności i tak stanowią one regulacje, które mają charakter organizacyjny, dyscyplinarny oraz sportowy²⁰⁵⁶. Taka okoliczność skłania natomiast ku refleksji na temat zasadności wprowadzania do systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego aktu prawnego, w treści którego ustawodawca deleguje na rzecz wybranych organizacji sportowych możliwość ustanawiania własnych regulacji w określonym zakresie. Gdyby bowiem doszło do uchylecia u.s., to należy założyć, że w dalszym ciągu, to te organizacje, które współtworzą strukturę organizacyjną światowego sportu²⁰⁵⁷, byłyby odpowiedzialne za prowadzenie i organizowanie współzawodnictwa sportowego, w tym za kreowanie reguł to określających. Jest to konsekwencją „narzucenia” na przestrzeni lat takiego rodzaju stosunków przez międzynarodowe organizacje sportowe. W sytuacji gdyby polski ustawodawca zaniechał delegowania na rzecz p.z.s. możliwości ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych oraz dyscyplinarnych, ich stanowienie byłoby wprost pochodną upoważnienia organizacyjnego ze strony międzynarodowej federacji sportowej, której zadaniem byłoby dbanie o właściwe podejście do tych zagadnień przez swoją organizację członkowską.

Akty wewnętrzne stanowiące przez organizacje sportowe, tworzące prawo sportowe wewnętrzne nie mogą zostać uznane za źródła prawa powszechnie obowiązującego, natomiast w odniesieniu do niektórych z nich rozważać należy taki ich charakter z uwagi na nieokreślony krąg adresatów. Wynika to przede wszystkim z braku tetycznego uzasadnienia ich

²⁰⁵⁴ Przykładowo na gruncie prawa polskiego warunkujące możliwość utworzenia danego p.z.s. albo zawarcia umowy pomiędzy p.z.s. a spółką zarządzającą ligą zawodową.

²⁰⁵⁵ W tych krajach obowiązują jednakże przepisy prawa odnoszące się do kwestii zapewniania bezpieczeństwa podczas sportowych imprez masowych.

²⁰⁵⁶ Biorąc pod uwagę, że w tym zakresie naczelną rolę i tak w dalszym ciągu posiadają międzynarodowe organizacje sportowe, które ustanawiają jednolity zestaw reguł dla wszystkich swoich członków.

²⁰⁵⁷ Poprzez przynależność do międzynarodowych federacji sportowych, legitymujących się uznaniem MKOL.

obowiązywania, a więc wprost z faktu, że nie są one stanowione przez podmiot, który upoważniony jest do stanowienia przepisów prawa o powszechnie obowiązującym charakterze. Dodatkowo, w orzecznictwie TK ugruntowany został pogląd uznający zamknięcie źródeł prawa o charakterze powszechnie obowiązującym. Akty te nie współtworzą także katalogu źródeł prawa wewnątrznie obowiązującego, gdyż nie pochodzą od organów administracji publicznej. Akty stanowione przez organizacje sportowe mają natomiast charakter normatywny, w tym znaczeniu, że są one opisowe i zakładają pewne zachowania, które są dopuszczalne i niedopuszczalne²⁰⁵⁸.

Rozważając ich charakter prawny z punktu widzenia „niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego” można poczynić następujące ustalenia, które uwarunkowane są założeniem *a priori*, że system tych źródeł jest systemem otwartym, za czym opowiada się J. Zimmermann²⁰⁵⁹. W takim wypadku dopuszcza się postrzeganie ich jako współtworzących ten system, gdyż zezwala się na włączenie do tego katalogu regulacji o charakterze pozaprawnym. Można rozstrzygać ich podobieństwo do prawa zakładowego – przy czym organizacje sportowe nie są zakładami administracyjnymi, a także rozpatrywać je z punktu widzenia niezorganizowanych źródeł prawa administracyjnego, biorąc pod uwagę również postać dokonanych przez ustawodawcę odesłań pozasystemowych do wspomnianych norm pozaprawnych. Regulacje stanowione przez organizacje sportowe bez wątpienia nie uzyskały charakteru prawnego, który można by porównać m.in. z prawem zakładowym, z tego względu, że nie doszło do równoczesnego wyposażenia organizacji sportowych w możliwość ich egzekwowania. Tym samym, nie są to podmioty, które legitymują się władztwem administracyjnym, a z uwagi na to, że nie są one zakładami administracyjnymi, nie można także mówić o innej jego odmianie, jaką jest władztwo zakładowe. Nie oznacza to natomiast, że w praktyce działalności organizacji sportowych nie mają one żadnego zastosowania, a brak ich przestrzegania nie wiąże się z żadnymi konsekwencjami dla takiej osoby. Wynika ona jednakże z treści stosunku, jaki jest nawiązywany pomiędzy organizacją sportową ustanawiającą dany rodzaj regulacji, a jej odbiorcą, którym może być członek tejże organizacji, osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy albo cywilnoprawnego, czy wreszcie „osoby podporządkowane”. Każda z tych osób na jakimkolwiek etapie wejścia w interakcje z samą organizacją sportową albo jej członkiem (np. osoba zatrudniana przez klub sportowy), wyraża zgodę na związanie przepisami ustanawianymi przez inne – nadrzędne organizacje sportowe. Tym samym, można uznać, że to właśnie cywilnoprawne stosunki występujące w profesjonalnym

²⁰⁵⁸ W. Twining, D. Miers, *How do to...*, s. 123, za: S. Gardiner, et al., *Sports...*, s. 44.

²⁰⁵⁹ J. Zimmermann, *Prawo...*, s. 120.

współzawodnictwie sportowym mogłyby być same w sobie wystarczającym uzasadnieniem stanowienia, obowiązywania oraz przestrzegania reguł ustalanych w ramach danego współzawodnictwa sportowego.

Zadania publiczne z zakresu sportu profesjonalnego polegające na prowadzeniu oraz organizowaniu współzawodnictwa sportowego zostały w pełni sprywatyzowane w obecnym stanie prawnym. Organizacje sportowe nie wchodzą w skład administracji publicznej – nie są one bowiem organami administracji publicznej, ani podmiotami administrującymi. Rozważać można uznanie ich za organizacje społeczne realizujące zadania publiczne na podstawie zlecenia, jednakże wątpliwy w omawianym zakresie jest sam fakt „zlecenia” tych zadań, wobec tak lakonicznego uregulowania sytuacji prawnej wszystkich, oprócz p.z.s., krajowych organizacji sportowych.

Niemniej jednak, obecnie obowiązujące regulacje prawne stworzyły sytuację, zgodnie z którą prywatnoprawne podmioty biorą udział w rozgrywkach prowadzonych i organizowanych przez inne prywatnoprawne podmioty albo współtworzą razem z nimi polski ruch olimpijski albo paralimpijski. Jest to niewątpliwie pochodną ukształtowania się struktury organizacyjnej światowego sportu w domenę prywatnej, a nie publicznej – w praktyce sport pozostaje w kręgu zainteresowań ustrojodawcy oraz ustawodawcy, gdyż dostrzega się w nim pozytywną rolę dla zdrowia publicznego, natomiast sport profesjonalny zostaje już pozostawiony wyłącznie organizacjom prywatnym, co wiąże się z faktem, że w celu nadania temu fragmentowi rzeczywistości pożądanej, niezbędnej dla niego struktury, pełnią one również rolę prawodawczą.

Przyznanie organizacjom sportowym kompetencji do regulowania sfery sportu profesjonalnego, w sposób bardziej szczegółowy – jak ma to miejsce w odniesieniu do p.z.s. – czy też bardziej ogólny – jak ma to miejsce w odniesieniu do pozostałych krajowych organizacji sportowych (PKOL oraz PKPar) albo brak jakiegokolwiek odniesienia do tej materii²⁰⁶⁰ jawi się tym samym jako działanie naturalne i zarazem słuszne, mające na celu realizację założenia autonomii sportu – której jednym z przejawów jest oprócz możliwości samodzielnego organizowania własnych rozgrywek, właśnie podejmowanie działań o charakterze prawotwórczym. Trudno bowiem wyobrazić sobie działania państwa w określonym zakresie – tj. przykładowo ustanawiania reguł sportowych, organizacyjnych lub dyscyplinarnych w sporcie. Nie ma bowiem wytłumaczenia, dlaczego to państwo miałby przykładowo decydować o tym, kiedy drużynie należy się rzut karny, ile drużyn ma występować

²⁰⁶⁰ W treści u.s. nie odniesiono się w żaden sposób do tego, że kluby sportowe i związki sportowe także ustanawiają własne regulacje wewnętrzne.

w najwyższej klasie rozgrywkowej w kraju, czy też w jaki sposób dochodzi do zmiany przynależności klubowej zawodników. W tym zakresie można zadać przykładowo pytanie o sens regulacji, w ramach której przewiduje się wymóg przyjęcia przez klub sportowy formy prawnej spółki kapitałowej w razie chęci brania udziału we współzawodnictwie sportowym w ramach ligi zawodowej. Teoretycznie, państwu zależy na nadaniu temu rodzajowi rozgrywek określonego stopnia profesjonalizacji, natomiast w praktyce wydaje się to niepotrzebny i niczym nieuzasadniony zabieg o interwencjonistycznym podłożu. Z jednej strony ustawodawca podejmuje taką aktywność legislacyjną, decydując o narzuceniu tego wymogu, w sytuacji gdy z punktu widzenia rozwoju współzawodnictwa sportowego w Polsce pozostaje to raczej bez wpływu na nie. Z drugiej zaś ustawodawca nie wprowadza do systemu prawnego minimalnych warunków stawianych przed prawotwórstwem organizacji sportowych, co prowadzi pomimo interwencjonistycznego podejścia ustawodawcy, do pozostawienia tej sfery działalności organizacji sportowych bez szczegółowej regulacji ustawowej. Pytanie jest więc o zasadność wprowadzania rozwiązań regulujących wybrane zagadnienia związane ze współzawodnictwem sportowym, a nie odnoszące się do tytułowego problemu. Powyższe rozważania sformułowane są w oparciu o obecnie obowiązujące regulacje prawne, przy czym pewnym wyjściem (pytanie, czy nie najbardziej zasadnym) jest zaniechanie regulowania kwestii współzawodnictwa sportowego przez organizację państwową.

Uznawanie prawnej autonomii sportu należy globalnie uznać za zjawisko pozytywne, z tym zastrzeżeniem, że autonomia ta nie powinna osiągać niczym nieograniczonego wymiaru. Znajduje to swoje odzwierciedlenie także w treści dokumentów urzędowych UE, w których wskazano, że „organy zarządzające sportem powinny móc zachować wysoki stopień autonomii w wypełnianiu ich roli we wszystkich dziedzinach sportu. Wiąże się to z dorozumianym założeniem, że taki autonomiczny status uzyskuje się dzięki dobremu zarządzaniu i przestrzeganiu najwyższych standardów uczciwości w danej dziedzinie sportu.”²⁰⁶¹. Ponadto, w treści niniejszej dysertacji wielokrotnie podkreślano, że wszelkie regulacje pochodzące od organizacji sportowych muszą być zgodne z prawem powszechnie obowiązującym.

Sport w przeważającej mierze „rządzi się sam”, jednakże należy rozważyć, czy taka sytuacja jest po prostu sprawiedliwa dla uczestników współzawodnictwa sportowego. Organizacje sportowe stoją na stanowisku, że specyfika prowadzonej przez nie działalności wykształcona na przestrzeni lat, powinna stanowić wystarczający argument do tego, aby ich sferę działań pozostawić – najlepiej w całości – wolną od wpływu państwa. Taka teza jest

²⁰⁶¹ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie zwalczania korupcji w sporcie (Dz. U. UE C 416/03 z 11.12.2019 r.).

natomiast zbyt daleko idąca, gdyż podmioty te zgodnie z okolicznością, że wszyscy są równi wobec prawa, powinny podlegać takim samym zasadom, jak inne organizacje społeczne, które przyjmują analogiczną formę prawną. Struktura światowego sportu jest jednakże ukształtowana w ten sposób, że *de facto* następuje „wyegzekwowanie” uznania obecnie istniejącego stanu rzeczy, w ramach którego organizacje sportowe mogą zostać uznane za usytuowane ponad prawem państwowym²⁰⁶². Dotyczy to praktycznie każdego ich rodzaju z prostego powodu, który był wielokrotnie analizowany w ramach niniejszej dysertacji – każda organizacja krajowa jako element światowego systemu sportu, będącego wytworem działalności międzynarodowych organizacji sportowych jest objęta „parasolem ochronnym” z jego strony, który ma na celu zagwarantowanie i utrzymanie ich niezależności. Międzynarodowe organizacje sportowe pomimo swojego statusu prawnego – tj. pozostawania prywatnoprawnymi organizacjami sportowymi funkcjonującymi w oparciu o dane prawo krajowe – najczęściej szwajcarskie – w praktyce posiadają dominującą pozycję w światowym sporcie, która jest rezultatem lat jej wypracowywania i która obecnie wydaje się być niepodważalna. Próbą negacji współczesnej struktury światowego sportu jest powstanie Superligi oraz zawisła przed TSUE sprawa, w ramach której Trybunał analizuje, charakter autonomii UEFA oraz FIFA w zakresie posiadania przez nie wyłącznego prawa do organizowania współzawodnictwa sportowego dla europejskich klubów piłkarskich.

Podejście polskiego ustawodawcy do sportu pozostaje raczej niekonsekwentne – z jednej strony z uzasadnienia projektu u.s. wybrzmiewa chęć pozostawienia tej dziedziny życia publicznego „samej sobie”, jednakże z drugiej strony rzeczywiste działania podejmowane przez ustawodawcę takiemu stanowi rzeczy niekiedy przeczą. Przede wszystkim wyraża się to w niepotrzebnym przyjęciu definicji legalnej sportu, następnie przyznaniu ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej kompetencji do udzielania zgody na utworzenie p.z.s., akceptacji jego statutu oraz każdej jego zmiany, a także udzielenie mu szerokich kompetencji nadzorczych w stosunku do nich, które mogą być potencjalnym źródłem nieporozumień na linii państwo polskie – organizacje sportowe²⁰⁶³.

Przy okazji analizy regulacji u.s., można uznać, że odnoszą się one do praktycznie każdego rodzaju sportu, właśnie z uwagi na wprowadzenie do systemu prawa definicji o takim stopniu ogólności. Krytycznie należy tym samym ocenić jakość przyjętych rozwiązań legislacyjnych, które pomimo argumentacji zawartej w treści uzasadnienia projektu u.s.

²⁰⁶² Międzynarodowe organizacje sportowe nazywane są często „ponadnarodowymi”. O ponadnarodowym charakterze *lex sportiva* pisze T. Widlak, *Wybrane uwagi...*, s. 87.

²⁰⁶³ Inne ograniczenia autonomii sportu zostały natomiast szerzej opisane w treści rozdziału II.

wprowadziły niepotrzebny chaos interpretacyjny. W treści u.s. zawarte zostały dość nieprecyzyjne regulacje, które nadają polskiemu sportowi zawodowemu pewien zarys, natomiast status praktycznie każdej krajowej organizacji sportowej oprócz p.z.s. został uregulowany w bardzo oszczędny sposób, nie przesądzając (mimo wskazywania takiego założenia w treści uzasadnienia u.s.) o ich „wyjątkowości”, co może i jest działaniem świadomym, natomiast stwarzającym wiele wątpliwości w zakresie rzeczywistego uznania przez prawodawcę specyfiki i autonomii sportu. Skoro bowiem, dochodzi do ich uznania przez państwo, to pytanie dlaczego działalność klubów sportowych, związków sportowych, ligi zawodowej, PKOL oraz PKPar nie jest objęta bardziej szczegółowymi regulacjami, które potwierdzałyby ten „wyjątkowy” charakter? W teorii, PKOL oraz PKPar to zwykłe związki stowarzyszeń mające niezwykle ogólnie sformułowane kompetencje odnoszące się do odpowiednio ruchu olimpijskiego i paralimpijskiego, natomiast liga zawodowa zarządzana jest przez spółkę prawa handlowego. Specyfika ich działalności nie jest praktycznie w żaden sposób odnotowana w treści u.s., natomiast znaczenie praktyczne tych organizacji dla profesjonalnego sportu w Polsce pozostaje niebagatelne. Ponadto, każda z organizacji sportowych, której został poświęcony w treści u.s. chociaż jeden przepis, ustanawia własne regulacje wewnętrzne, które mają następnie zastosowanie do szeregu adresatów związanych ze współzawodnictwem sportowym.

Przede wszystkim, co pozostaje jednym z najbardziej istotnych wniosków niniejszej pracy – na gruncie prawa polskiego praktycznie nie została dostrzeżona rola prawotwórcza innych niż p.z.s. organizacji sportowych, co teoretycznie wpisuje się w cel, który ustawodawca chciał osiągnąć, a więc ustanowić regulacje odnoszące się do sportu w absolutnie minimalistyczny sposób. Obowiązująca u.s. zawiera ogólnikowe regulacje, które w praktyce nie przesądzają w sposób bezpośredni o występowaniu – albo nie – określonej kompetencji prawotwórczej po stronie krajowych organizacji sportowych innych niż p.z.s., a dotyczy to w szczególności PKOL oraz PKPar. Podmioty te są generalnie oddelegowane do prowadzenia spraw olimpijskich i paralimpijskich, jednakże ustawa nie wychodzi poza ten lakoniczny opis. Oznacza to, że wszelkie relacje między nimi a ich członkami to regulacje umowne z uwagi na formę prawną podmiotu, w ramach którego one występują funkcjonują, z tym zastrzeżeniem, że oczywiście PKOL oraz PKPar są wobec nich *de facto* nadrzędne, co wynika wprost z uznania ich roli w ramach ruchu olimpijskiego oraz paralimpijskiego, który prowadzony jest odpowiednio przez MKOL oraz MKPar. Nie wynika to jednakże w żaden sposób z przepisów polskiego prawa sportowego powszechnie obowiązującego. Za pośrednictwem takiego rodzaju uregulowań prawnych doprowadzono do sytuacji, w której analiza samych przepisów u.s.

w celu odczytania funkcji, kompetencji oraz misji PKOL oraz PKPar (ale także klubów sportowych, związków sportowych, ligi zawodowej i w pewnym zakresie także p.z.s.) jest niewystarczająca. Do tego niezbędne jest zgłębienie aktów prawa sportowego wewnętrznego, z których wynika natomiast w jaki sposób organizacje te funkcjonują, jakie są ich rzeczywiste funkcje oraz kompetencje.

Absolutnie natomiast nie można się zgodzić z podejściem ustawodawcy, w ramach którego „znaczna część aktywności w zakresie kultury fizycznej, w tym sportu, odbywa się poza sferą regulacji prawnych”²⁰⁶⁴ – wydaje się, że ustawodawcy przyświecała idea, zgodnie z którą współzawodnictwo sportowe występujące poza auspicjami p.z.s. jest właśnie tego przykładem. Treść przedmiotowej dysertacji jest natomiast zaprzeczeniem tezie w takim brzmieniu.

Pozostawienie regulacji organizacji sportowych „samym sobie” jest ryzykownym działaniem ze strony ustawodawcy. Wyjściem z takiej sytuacji, jak wydaje się nie byłoby objęcie wszystkich organizacji, o których mowa w u.s. nadzorem ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej – charakter i zakres jego nadzoru nad p.z.s. jest bowiem przedmiotem znacznej krytyki oraz źródłem potencjalnych konfliktów na linii państwo – międzynarodowa organizacja sportowa. Takie działanie doprowadziłoby też do jeszcze większego stopnia interwencjonizmu ze strony państwa, co byłoby działaniem niepożądanym i – z punktu widzenia i tak już nadmiernie postępującej jurydyzacji życia publicznego – niepożądanym.

Należy się natomiast zastanowić, czy obecne pozostawienie krajowych organizacji sportowych nadzorowi o charakterze ogólnym jest w stanie przyjąć rzeczywisty wymiar? Mowa wprost o tym, czy można założyć, że starosta odpowiedzialny za nadzór nad działalnością przykładowo klubu sportowego działającego w formie stowarzyszenia albo okręgowego związku sportowego, obiektywnie będzie w stanie ocenić, czy jego działania są zgodne z przepisami prawa i postanowieniami statutu? Sytuacja wydaje się więc faktycznie nierozwiązywalna, gdyż przewidywanie nadzoru ze strony ministra właściwego do spraw sportu może zostać uznane za działanie niewspółmierne, natomiast nadzór „ogólny” wydaje się iluzoryczny. Wyjściem nie jest także całkowite „wyjęcie” organizacji sportowych spod prawa – taka sytuacja jest bowiem prawnie niemożliwa, gdyż w zależności od przyjętej formy prawnej, zawsze istnieje jakieś powiązanie z państwowymi organami nadzoru, a zgodnie z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP wszyscy są wobec prawa równi.

²⁰⁶⁴ Uzasadnienie projektu u.s., s. 3.

Pożądanym działaniem ze strony ustawodawcy mogłoby być natomiast wprowadzenie minimalnych warunków dla regulacji ustanawianych i realizowanych przez krajowe organizacje sportowe, które powinny zawierać w sobie szereg naczelných zasad, towarzyszących podejmowaniu działań o charakterze legislacyjnym przez każdą z krajowych organizacji sportowych. Generalnie rzecz ujmując, nie ma jednolitego wzoru procedury stanowienia przez te podmioty ich przepisów wewnętrznych. O ile w wielu zagadnieniach pozostają one do siebie zbliżone treściowo, o tyle różnią się one od siebie przyjmowanymi rozwiązaniami wewnętrznymi. Taka okoliczność jest niewątpliwie powiązana z potencjałem organizacyjnym oraz marketingowym krajowych podmiotów sportowych i zauważyć należy sposobność, że im większy potencjał ekonomiczny danej organizacji, tym bardziej sformalizowane pozostaje współzawodnictwo sportowe w ramach danej dyscypliny sportu.

Zagadnienie to wymaga szerszego omówienia w kontekście „ogłaszania aktów prawa sportowego wewnętrznego”. Powinno się na nie spojrzeć z punktu widzenia uniwersalnych zasad prawa, które „swoim zasięgiem obejmują cały obowiązujący porządek prawny w państwie” oraz „wywodzą swoje normatywne podstawy z regulacji ponadustawowych, bądź z międzynarodowych aktów normatywnych przyjętych do systemu prawa krajowego”²⁰⁶⁵. Pamiętać należy o tym, że przy okazji analizy aktów prawa sportowego wewnętrznego SN brał pod uwagę „ogólnie przyjęte w prawoznawstwie reguły interpretacyjne”²⁰⁶⁶. Rozważania te dotyczą aktów prawa sportowego wewnętrznego odnoszących się do współzawodnictwa sportowego. Mogą one dotyczyć także w pewnym zakresie regulacji stanowionych na podstawie ustaw współtworzących katalog źródeł prawa sportowego *sensu stricto*. Te bowiem niekiedy nie określają w sposób szczegółowy sposobu ogłoszenia (opublikowania/uzewnętrznienia) danego rodzaju regulacji przez organizację sportową po jej ustanowieniu. Przykładowo, w treści art. 6 ust. 3 u.b.i.m. mowa jest o tym, że organizator udostępnia osobom uczestniczącym w imprezie masowej regulamin obiektu (terenu) oraz opracowuje i udostępnia tym osobom regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych. Sposób tego „udostępnienia”, a więc *de facto* ogłoszenia regulacji, z uwagi na nieprzestrzeganie której uczestnik sportowej imprezy masowej może zostać usunięty z terenu jej odbywania²⁰⁶⁷, pozostawiony jest

²⁰⁶⁵ T. Bąkowski, *Podstawowe zasady o charakterze uniwersalnym* [w:] *System prawa administracyjnego procesowego. Tom. IV. Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowanie niejurysdykcyjne*, red. A. Matan, Warszawa 2021, s. 971.

²⁰⁶⁶ Wyrok SN z 10.06.2009 r., III PO 11/08, LEX nr 518069.

²⁰⁶⁷ Na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 2 u.b.i.m.

organizatorowi tego wydarzenia²⁰⁶⁸, co może prowadzić do niejednolitej praktyki w tym zakresie, prowadzącej do znacznego zróżnicowania możliwości zapoznania się z treścią tego regulaminu przez jego adresatów, w zależności od miejsca odbywania zawodów sportowych.

Przykładowo, w odniesieniu do administracyjnego postępowania prawotwórczego T. Bąkowski wyróżnia cztery konstytucyjne zasady: legalizmu, pomocniczości, proporcjonalności i partycypacji²⁰⁶⁹. Organizacje sportowe nie są organami władzy publicznej, w związku z czym nie ma do nich zastosowania zasada legalizmu określona w art. 7 Konstytucji RP. Niemniej jednak, także i ich autonomia jest bez wątpienia wyznaczana granicami prawa – zarówno w odniesieniu do systemu prawa sportowego wewnętrznego, kształtowanego przez te organizacje, jak i w odniesieniu do przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Także i te podmioty powinny działać na podstawie i w granicach prawa – takie stwierdzenie pozwala natomiast na ukształtowanie zasady o analogicznym brzmieniu w odniesieniu do tych podmiotów prawa i pytanie, czy nie powinna ona znaleźć swojego odzwierciedlenia chociażby w przepisie rangi ustawowej (przykładowo poprzez wprowadzenie do u.s. przepisu o takiej treści). Pożądane byłoby także określanie tej okoliczności przez same organizacje sportowe w treści swoich aktów pierwotnych. Objęcie działalności organów władzy publicznej zasadą legalizmu ma swoje konsekwencje na płaszczyźnie materialnoprawnej i proceduralnej²⁰⁷⁰. Zagadnieniem kluczowym (w kontekście omawianej zasady legalizmu) pozostaje więc rozważenie sytuacji, w ramach której występuje konflikt na linii powszechnie obowiązujące prawo krajowe – regulacje wewnętrzne organizacji sportowych²⁰⁷¹. Kazimierz Romaniec uważa, że prawo sportowe samo w sobie dynamicznie się rozwija właśnie z uwagi na fakt, że jest ono przedmiotem regulacji ze strony publicznoprawnej oraz prywatnoprawnej, przy czym uznaje, że „regulacje związkowe dostosowane muszą być do prawa powszechnie obowiązującego”²⁰⁷². W doktrynie pojawiają się głosy, że ewentualny konflikt pomiędzy dwoma rodzajami norm – pomimo swojej nieuniknioności²⁰⁷³ – jest praktycznie nierozwiązywalny²⁰⁷⁴. Postulowana jest tym samym zasada *ultima ratio* w odniesieniu do

²⁰⁶⁸ C. Kąkol podkreśla, że: „udostępnienie regulaminów powinno nastąpić w taki sposób, aby każdy z uczestników imprezy masowej mógł się z ich treścią swobodnie zapoznać. Wybór sposobu udostępnienia treści regulaminów pozostawiono organizatorowi. Jest to realizowane np. w formie umieszczenia tablicy z treścią obu regulaminów przed wejściem do obiektu albo na teren imprezy masowej, w postaci stosownych komunikatów spikera zawodów sportowych czy prowadzącego imprezę masową, na stronie internetowej organizatora, w jego siedzibie itd.”, C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez...*, s. 154-155.

²⁰⁶⁹ Tamże, s. 971.

²⁰⁷⁰ Tamże, s. 972.

²⁰⁷¹ Zarówno krajowych, jak i międzynarodowych.

²⁰⁷² K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 79.

²⁰⁷³ O tym, że konflikt ten jest nieunikniony pisze także K. Romaniec, *Zjawisko niekompatybilności...*, s. 101.

²⁰⁷⁴ M. Badura, et al., *Ustawa...*, s. 26.

projektowanych rozwiązań legislacyjnych, które wkraczają w tę organizowaną i samorządnie zarządzaną prywatną sferę działań²⁰⁷⁵. Dlatego też krytycznie należy odnieść się do nowelizacji u.s. z 2017 r., w ramach której rozszerzone zostały uprawnienia nadzorcze ministra właściwego do spraw sportu także na postanowienia regulaminów wewnętrznych.

Wskazuje się natomiast, że „oczywistym” pozostaje założenie, że w ramach polskiego systemu prawa prymat powinien zostać przyznany przepisom prawa o charakterze bezwzględnie obowiązującym²⁰⁷⁶. W podobnym tonie wypowiada się również A. Szwarc, który uważa, że „pożądana jest wstrzemięźliwość w zakresie nadmiernego w ogóle przeregulowywania pewnych dziedzin ludzkiej aktywności, do których – przynajmniej w pewnych kwestiach – należy także sport”²⁰⁷⁷. Wynika to także z konieczności podporządkowania się art. 83 Konstytucji RP, zgodnie z którym każdy ma obowiązek szanowania prawa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek ten jest bowiem „jednym z koniecznych warunków funkcjonowania demokratycznego państwa prawnego”²⁰⁷⁸. Jest on skierowany nie tylko do osób fizycznych, ale także do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, co więcej w jego ramach uwzględnić należy także hierarchię aktów prawnych stanowiących w Polsce²⁰⁷⁹. Ponadto, w polskim porządku prawnym obowiązuje także zasada równości wobec prawa określona w art. 32 Konstytucji RP.

Tym samym – rozważyć należy, w jaki sposób może zostać rozstrzygnięta sytuacja, kiedy prawo wewnętrzne krajowej organizacji sportowej jest niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Przy okazji omawiania kompetencji legislacyjnych p.z.s., niektórzy autorzy wskazują, że sytuacja występująca w polskim ustawodawstwie jest patowa i przypomina „błędne koło”, w związku z czym należy ocenić ją negatywnie²⁰⁸⁰. Nieopatrzenie przepisów pochodzących od krajowych organizacji sportowych żadnym „specjalnym” statusem, doprowadza do sytuacji, że nie można wysnuć innego twierdzenia niż tego, że to organizacja sportowa ma dostosować swoje prawo do ustawodawstwa krajowego. Z drugiej jednak strony, w celu możliwości brania udziału we współzawodnictwie sportowym na określonym jego szczeblu, istnieje konieczność przynależności do wybranej krajowej lub międzynarodowej organizacji sportowej. Te natomiast mogą przewidywać swoje własne

²⁰⁷⁵ Tamże, s. 26.

²⁰⁷⁶ Tamże, s. 26, 87. Tak też: E. Krześniak, *Ustawa...*, s. 242.

²⁰⁷⁷ A. Szwarc, *Kompatybilność regulacji sportowych...*, s. 27.

²⁰⁷⁸ M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 269.

²⁰⁷⁹ Tamże.

²⁰⁸⁰ M. Badura et al., *Ustawa...*, s. 87.

przepisy wewnętrzne – np. w odniesieniu do wymogu kontraktów zawodników – które mogą być niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, ale są zgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego w państwie, w którym organizacja ta ma swoją siedzibę. Podmiot, którego prawa są naruszane jest pozbawiony możliwości uzyskania pomocy prawnej w ramach sądownictwa powszechnego, z uwagi na wymóg poddania wszelkich sporów, posiadających zdolność ugodową, pod sąd arbitrażowy – najczęściej funkcjonujący w ramach samej organizacji, którego członkowie są powoływani przeważnie przez zarząd i nie muszą posiadać kompetencji oraz cech, którymi legitymują się sędziowie sądów powszechnych. Wymóg ten funkcjonuje od samego szczytu piramidy sportu, tj. od postanowień Karty Olimpijskiej, aż po relacje na linii klub sportowy – trener/zawodnik/członek personelu medycznego, itp.

W odniesieniu do drugiej z zasad – pomocniczości – T. Bąkowski upatruje jej źródła w art. 2 Konstytucji RP – zgodnie z jego treścią Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W ocenie przywołanego autora, zasada ta powinna mieć szczególny wpływ także „na etapie sporządzania (redagowania) treści projektu aktu normatywnego”²⁰⁸¹. Pytanie, czy jej treść także nie powinna mieć zastosowania do prawotwórstwa organizacji sportowych, a jeśli tak, to w jaki sposób. W doktrynie wskazuje się bowiem, że z zasady demokratycznego państwa prawa wynikają także zasady prawidłowej legislacji, które „nakazują, aby przepisy formułowane były w sposób poprawny, jasny i precyzyjny, zwłaszcza wówczas, gdy dotyczą praw i wolności jednostki”²⁰⁸². Treść tej zasady przejawia się w tym, że niejasność i nieprecyzyjność przepisów „rodzi u jego adresatów co do zakresu ich praw i obowiązków”, natomiast organy, które je stosują mają „zbyt dużą swobodę i możliwość zastępowania prawodawcy w zakresie przesądzania tych kwestii, które uregulował on w sposób niejasny i nieprecyzyjny”²⁰⁸³. Tę zasadę należy przeanalizować wspólnie z trzecią z podstawowych zasad o charakterze uniwersalnym, którą jest zasada proporcjonalności. Jej treść wywodzi się przeważnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, co oznacza, że można zakładać, że jej treść odnosi się wyłącznie do działalności ustawodawczej²⁰⁸⁴. Tomasz Bąkowski zauważa, że należy postrzegać także art. 2 Konstytucji RP, jako przepis w treści którego zasada ta znajduje swój konstytucyjny wyraz²⁰⁸⁵. W odniesieniu do procesu

²⁰⁸¹ T. Bąkowski, *Podstawowe zasady...*, s. 972.

²⁰⁸² M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, s. 31. Zob. także: wyrok TK z 11.01.2000 r., K 7/99, OTK 2000/1/2, LEX nr 39281.

²⁰⁸³ M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej...*

²⁰⁸⁴ T. Bąkowski, *Podstawowe zasady...*, s. 972.

²⁰⁸⁵ Tamże, s. 973.

prawotwórczego, autor podkreśla, że wynikające z omawianej zasady dyrektywy „odnoszą się zarówno do projektowanej i stanowionej treści aktu normatywnego, jak i do samego przebiegu tego postępowania”²⁰⁸⁶. Pod tym kątem należy przeanalizować prawotwórstwo organizacji sportowych.

Państwo próbuje wpływać na jakość wewnętrznej legislacji w ramach organizacji sportowych, czego przykładem jest chociażby przyjęty przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej „Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych”²⁰⁸⁷. Dokument ten, chociaż zmierza do poprawy jakości działalności p.z.s., w tym jakości i transparentności w działalności prawotwórczej p.z.s., to jest to „tzw. narzędzie pozalegislacyjne. Oznacza to, że nie stanowi on dla adresatów – czyli związków – źródła prawa, jak ustawa czy rozporządzenie. Jest to raczej rodzaj podręcznika, katalogu zaleceń i dobrych praktyk, który może być użyteczny dla zarządów chcących reformować swoją organizację”²⁰⁸⁸. Określonych zostało 12 obszarów funkcjonowania p.z.s., co do których Ministerstwo Sportu i Turystyki zaprezentowało swoje wytyczne. Wśród nich nie zostało wyodrębnione natomiast zagadnienie ustanawiania przepisów wewnętrznych przez te organizacje – pożądanej ich treści, sposobu ich ustanawiania. W treści „Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych” można odnaleźć wytyczne przykładowo odnoszące się do kwestii publikowania prawa sportowego wewnętrznego przez te podmioty²⁰⁸⁹. Uwagę zwraca to, że państwo ponownie odniosło się do sposobu funkcjonowania samych p.z.s., nie formułując wniosków dla innych organizacji sportowych, pełniących także rolę prawotwórczą, jak chociażby związki sportowe, których znaczenie jest bardzo istotne z punktu widzenia rozwoju regionalnego współzawodnictwa sportowego.

Pozostawienie organizacjom sportowym autonomicznego ustalenia sposobu ustanawiania oraz publikowania swoich przepisów wewnętrznych, powoduje że może dochodzić do niepożądanego z punktu widzenia uczestników współzawodnictwa sportowego sytuacji związanej z niepewnością prawną w ramach rozgrywek. Nie tylko w sporcie powinna

²⁰⁸⁶ Tamże, s. 973.

²⁰⁸⁷ Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kodeks dobrego zarządzania dla PZS*, <https://www.gov.pl/web/sport/kodeks-dobrego-zarzadzania-dla-pzs45> [dostęp: 01.10.2022].

²⁰⁸⁸ Tamże.

²⁰⁸⁹ „Podkreśla się w nich, że organizacje działające w sporcie powinny dążyć w sposób transparentny do przyjęcia, a następnie publikować najważniejsze dokumenty dotyczące zarządzania (statut, regulaminy itd.), a także plany działalności i strategię. Proces przygotowywania tych dokumentów powinien obejmować element przeprowadzanych w odpowiednim terminie konsultacji z właściwymi członkami danej organizacji i zainteresowanymi stronami. Najlepszym narzędziem realizacji przez organizację działającą w sporcie postulatu przejrzystości jest jej strona internetowa, na której mogą być publikowane wszystkie ważne dokumenty, w tym statut, regulaminy czy strategię.”, Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kodeks...*, s. 54.

znajdować zastosowanie reguła, zgodnie z którą „nie zmienia się reguł w trakcie gry”²⁰⁹⁰, natomiast powinna ona zostać uzupełniona także o przyrostek „ani tuż przed jej rozpoczęciem”. Modelowym przykładem takiego działania, jest aktywność legislacyjna PZPN poświęcona uregulowania kwestii uczestnictwa w rozgrywkach piłkarskich zawodnika o statusie młodzieżowca, która została uregulowana na zaledwie 4 dni przed startem rozgrywek sezonu 2022/2023 PKO BP Ekstraklasy²⁰⁹¹. Sposób wprowadzenia regulacji w taki sposób – a więc tuż przed rozpoczęciem rozgrywek oraz bez konsultacji ze środowiskiem piłkarskim był krytykowany²⁰⁹².

Zasada „niezmieniania reguł w trakcie gry, ani tuż przed jej rozpoczęciem” – choć teoretycznie oczywista dla współzawodnictwa sportowego, nie jest jednak natomiast przestrzegana, czego przykładem są opisane działania PZPN, dlatego też ciekawym jest rozwiązanie zaproponowane przez M. Stankiewicza, w ramach której wyznaczana jest data graniczna zmiany przepisów odnoszących się do sposobu prowadzenia rozgrywek w danym

²⁰⁹⁰ Przykładowo, z krytyką byłego reprezentanta Polski w piłce siatkowej Łukasza Kadziewicza spotkała się decyzja podjęta przez organizatorów Igrzysk Olimpijskich w Tokio wraz z władzami FIVB odnośnie do godziny meczu rozegrania meczu ćwierćfinałowego pomiędzy Polską a Francją. Godziny i harmonogram meczów były ustalone przed turniejem, przy czym w jego trakcie mogły ulegać one zmianie z uwagi na potrzeby telewizji relacjonującej przebieg Igrzysk. Zob. K. Drąg, *Kadziewicz: To skandal, ale bez wpływu na wynik*, <https://przegladSPORTOWY.onet.pl/siatkowka/tokio-2020-polska-francja-lukasz-kadziewicz-ostroozmianiegodziny-meczu/59h2kxm> [dostęp: 01.10.2022].

²⁰⁹¹ Doszło do fundamentalnej zmiany w przepisach, zgodnie z którą nieobecność zawodnika o takim statusie na boisku nie wiązała się z walkowerem dla drużyny, która tego przepisu nie przestrzegala – zamiast wprowadzono tabelkę określającą minimalny czas, jaki zawodnicy o takim statusie w ramach danej drużyny muszą spędzić na boisku w trakcie całego sezonu rozgrywkowego, natomiast w razie niewypełnienia danej normy, klub sportowy będzie zmuszony zapłacić karę finansową (której wysokość jest zależna od ilości minut spędzonych przez zawodnika o statusie młodzieżowca na boisku w sezonie). Innym przykładem takiej działalności legislacyjnej jest przyjęta chwała nr 29/2022 z 30.08.2022 roku Komisji ds. Nagłych PZPN w sprawie zmiany Uchwały nr VI/71 z 23.05.2022 roku Zarządu PZPN w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2022/2023 i następne, która została podjęta w trakcie rozgrywek piłkarskich i choć jej założenia są słuszne (przed nowelizacją, zawodnik posiadający obywatelstwo polskie, który w młodym wieku wyjechał z kraju i nie grał w drużynach młodzieżowych nie miał statusu zawodnika wyszkolonego w Polsce), natomiast stanowiły w tamtym momencie realizację interesów jednego klubu piłkarskiego, tj. Lecha Poznań, który nie mógł rejestrować nowych piłkarzy pochodzących z zagranicy, z uwagi na fakt, że dwaj jego zawodnicy – B. Salamon oraz F. Bednarek nie kwalifikowali się jako zawodnicy wyszkoleni w Polsce. Tym samym, umożliwiło to Lechowi Poznań dokonanie następnych transferów przed zamknięciem okna transferowego. Co istotne, na zasadność przeprowadzenia konsultacji wszelkich zmian statutu, regulaminów i innych dokumentów regulujących funkcjonowanie danego p.z.s. z członkami p.z.s. zwraca się uwagę w Kodeksie dobrego zarządzania dla p.z.s., zob. Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kodeks...*, s. 63.

²⁰⁹² A w sprawie wypowiedział się m.in. dyrektor ds. rozwoju sportowego w Śląsku Wrocław, K. Paluszek, który krytycznie odniósł się do takiego sposobu podjęcia aktywności o charakterze prawotwórczym: „Dla nas to decyzja niezrozumiała, na dodatek wprowadzona dosłownie kilka dni przed startem rozgrywek. Nie rozumiemy, jaki jest sens szkoleniowy. Nie odbyły się szerokie konsultacje, a przynajmniej nikt z nami tego nie skonsultował. O uchwale dowiedzieliśmy się z mediów”, zob. J. Czaplewski, *Co zmieni nowy przepis o młodzieżowcu w PKO Ekstraklasie?*, <https://sportowy24.pl/co-zmieni-nowy-przepis-o-mlodziejowcu-w-pko-ekstraklasie/ar/c2-16488945> [dostęp: 01.10.2022]; B. Cabaj, *Kontrowersyjna zmiana przepisów o młodzieżowcu*, <https://prawosportowe.pl/a/kontrowersyjna-zmiana-przepisow-o-mlodziejowcu> [dostęp: 01.10.2022].

sezonie²⁰⁹³. W przepisach międzynarodowych organizacji sportowych, wyraża się konieczność wejścia w życie oraz opublikowania reguł odnoszących się do rozgrywek sportowych²⁰⁹⁴ oraz zakaz ich zmiany po rozpoczęciu tychże rozgrywek²⁰⁹⁵. W regulacjach polskich organizacji sportowych – a w szczególności regulacjach p.z.s. nie sposób odnaleźć analogicznych rozwiązań, co być może powinno skłonić ustawodawcę, do wprowadzenia nowelizacji u.s., w ramach której doszłoby do określenia minimalnych wymogów stawianych regulacjom wewnętrznym w ramach organizowanego współzawodnictwa sportowego.

Analogicznie do rozwiązań odnoszących się do krajowych organizacji sportowych, także i w stosunku do działalności prawotwórczej międzynarodowych organizacji sportowych, nie sposób odnaleźć jakiegokolwiek aktu prawnego rangi międzynarodowej, który narzucałby międzynarodowym organizacjom sportowym określonego sposobu przeprowadzania procedury legislacyjnej wewnątrzorganizacyjnej. Co więcej, w ustawodawstwie szwajcarskim, również nie sposób odnaleźć przepisów rangi ustawowej, które regulowałyby tę materię. W przypadku posiadania przez międzynarodową organizację sportową swojej siedziby w państwie innym niż Szwajcaria, w takim wypadku organizacja ta podlega regułom ogólnym obowiązującym w tym kraju, o charakterze analogicznym do tych omówionych powyżej przy okazji opisywania procedury stanowienia aktów wewnętrznych przez krajowe organizacje sportowe. Dlatego też, to od samych organizacji zależy, jak podchodzą one do tego zagadnienia, przy czym określenie wewnętrznej choćby bardzo ograniczonej grupy przepisów odpowiadającej treścią r.z.t.p. nie jest powszechnie spotykany.

Przeważnie, międzynarodowe organizacje sportowe określają zakres zagadnień, podlegających swoim kompetencjom legislacyjnym²⁰⁹⁶, ale nie opatrują go także w szereg przepisów dodatkowych, gwarantujących określony sposób ich stanowienia²⁰⁹⁷. W tym zakresie modelowy pozostaje przykład regulacji stanowionych przez IHF, która to organizacja w treści swoich przepisów wyznaczyła wytyczne dotyczące przeprowadzania wewnątrzorganizacyjnego procesu prawotwórczego, zapewniając tym samym pewność oraz przejrzystość zasad gry. I tak w treści statutu IHF wskazano, że „IHF zapewnia, że przepisy

²⁰⁹³ Autor ten pisze: „Myślę że dobra byłaby zasada jak w podatkach gdzie zmiany na kolejny rok muszą być opublikowane do 30 listopada. Zmiany do regulaminów rozgrywek w sezonie startującym w lipcu powinny być uchwalane i publikowane np. do 31 maja, M. Stankiewicz, *Wpis na portalu X*, https://twitter.com/Mat_Stankiewicz/status/1547297139142934529 [dostęp: 01.10.2022].

²⁰⁹⁴ Tak: art. 3 ust. 2 pkt 3 (3) statutu IHF.

²⁰⁹⁵ Tak: art. 3 ust. 2 pkt 3 (4) statutu IHF.

²⁰⁹⁶ Tak jak w art. 5 statutu FIBA.

²⁰⁹⁷ Pomijam tutaj kwestie związane ze sposobem podejmowania uchwał wewnątrz organizacji, takie jak: wymagane kworum, czy wymagana większość przy okazji głosowania nad podjęciem uchwały.

międzynarodowe są napisane i przestrzegane zgodnie z jasną zasadą prawną. Przepisy dotyczące zawodów IHF są oparte na następujących zasadach:

- 1) przepisy powinny być oparte na obiektywnych kryteriach;
- 2) przepisy powinny być sformułowane w sposób jasny;
- 3) przepisy powinny być przyjęte i opublikowane przed rozpoczęciem zawodów;
- 4) regulamin i zasady nie mogą być zmieniane po rozpoczęciu zawodów”²⁰⁹⁸.

Jest to wzorcowy przykład dbania o pewność prawa dla uczestników współzawodnictwa sportowego, którzy w ten sposób, mimo uczestnictwa w zmaganiach prowadzonych przez podmiot nie-państwowy, posiadają zapewnienie, że przepisy współzawodnictwa, w którym uczestniczą, nie ulegną zmianie w sposób niepożądany. Nie jest to jednakże regułą i międzynarodowe organizacje sportowe, jako podmioty niezwiązane żadną zwierzchnią władzą państwową, pozostają praktycznie niczym nieograniczone, jeśli chodzi o określanie wewnętrznego sposobu formułowania swoich przepisów. Analogicznie, jak w odniesieniu do krajowych organizacji sportowych, także i w tym wypadku, wewnętrzna działalność prawotwórcza, a w szczególności jej zakres oraz częstotliwość ustanawiania nowych regulacji, zależy od organizacyjnego rozwoju danego podmiotu, a w tym kontekście – posiadania – albo nie – rozbudowanej jednostki wewnętrznej oddelegowanej do nadzorowania spraw prawnych, w tym tworzenia wewnętrznych aktów prawnych. Ostatecznie, należy także wskazać, że w treści Karty Olimpijskiej nie zostały zawarte żadne wytyczne odnoszące się do sposobu stanowienia aktów prawnych przez organizacje sportowe.

Postulować można więc coś na kształt obecnie obowiązującego art. 45b u.s. także w odniesieniu do innych reguł występujących w sporcie, w szczególności organizacyjnych mających zastosowanie w profesjonalnym sporcie. O ile bowiem reguły sportowe pozostają w praktyce domeną międzynarodowych organizacji sportowych i w tym zakresie wyznaczenie jakichkolwiek ich ram wydaje się nierealne, o tyle rozważyć można takie działanie właśnie w odniesieniu do reguł organizacyjnych, z uwzględnieniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego. W tym obszarze państwo podejmowało próby wpłynięcia przykładowo na jakość przepisów prawnych stanowionych przez p.z.s. w postaci wprowadzenia „Kodeksu dobrego zarządzania dla p.z.s.”, natomiast takie działanie o charakterze „miękkim” wydaje się

²⁰⁹⁸ Art. 3 ust. 2 pkt 3 statutu IHF, tekst oryginalny: *It shall ensure that international regulations are written and observed according to clear legal principle; The Regulations for IHF Competitions shall be based on the following principles: (1) The regulations shall be based on objective criteria. (2) The regulations shall be formulated in a clear way. (3) The regulations shall be adopted and published before the competition starts. (4) The regulations and rules cannot be changed after the competition has started.*

nie być wystarczające, w szczególności z uwagi na brak sankcji za nieprzestrzeganie przedstawionych przez państwo wytycznych.

Pytanie jednakże, na ile takie rozwiązanie – w postaci *de facto* wprowadzenia swoistego odpowiednika r.z.t.p., ale skierowanego do organizacji sportowych – wydaje się prawnie prawdopodobne i z jaką reakcją organizacji sportowych (w szczególności międzynarodowych) by się to spotkało. Nie byłoby ono bezpośrednią ingerencją w treść norm stanowionych przez organizacje sportowe – nie dochodziłoby bowiem do „narzucania” ich treści, ale wyznaczone zostałyby jedynie nieprzekraczalne granice, które wydają się być oczywiste w świecie profesjonalnego sportu, a naczelnymi przykładami mogłyby być zasada niemożności zmiany zasad w trakcie rozgrywek oraz wyznaczenie terminu – przykładowo na dwa miesiące przed rozpoczęciem sezonu rozgrywkowego, kiedy mogłyby dojść do zmiany przepisów odnoszących się do organizowania współzawodnictwa sportowego. Można natomiast by się spodziewać i tak reakcji ze strony międzynarodowych organizacji sportowych, uznających, że „sport rządzi się sam” i tym samym nawet wytyczenie minimalnych warunków, jakie muszą spełniać przepisy wewnętrzne jest już samo w sobie zbyt daleko idącą ingerencją, od której przecież statuty międzynarodowych organizacji „bronią” swoich członków.

Państwo nie powinno bowiem tolerować sytuacji, w której regulacje stanowione przez autonomiczne podmioty uchwalane są w niedopuszczalny sposób, niezapewniający uczestnikom współzawodnictwa sportowego równości – profesjonalny sport w przeważającej większości „rządzi się swoimi prawami”, natomiast mimo wszystko odbywa się na terytorium prawnym, na którym obowiązują przepisy prawa powszechnie obowiązującego – i to nie tylko prawa polskiego, ale także prawa UE, czy też prawa międzynarodowego. O ile klub sportowy przyjmuje wewnętrzne regulacje prawne, które są pochodną nawiązywanych bezpośrednio stosunków, czy to o charakterze członkowskim, czy też na podstawie umowy regulowanej w oparciu o przepisy prawa pracy albo prawa cywilnego, o tyle każda pozostała organizacja sportowa jest uprawniona do tego, aby bezpośrednio wpływać na sytuację prawną podmiotu, z którym nigdy nie nawiązała żadnego stosunku prawnego. Mowa w tym wypadku o tzw. „osobach podporządkowanych”, które z samego faktu brania udziału we współzawodnictwie sportowym na określonym poziomie, mogą podlegać pod „jurysdykcję” kilku organizacji sportowych. Pytanie więc, czy status prawny tego rodzaju osób nie powinien być także objęty postulowanym wymogiem minimalnych warunków stawianych regulacjom organizacji sportowych – natomiast niewątpliwie przykładem z praktyki, który przyczynia się do wysuwania takich twierdzeń są regulacje statutu PZPN (korzystające z domniemania zgodności

z przepisami prawa wobec udzielania przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej zgody na ich zawarcie w treści statutu), w ramach którego Związek może w drodze uchwały określić sprawy, w których „osobom podporządkowanym” przepisom PZPN przysługuje prawo zaskarżenia ostatecznych orzeczeń organów jurysdykcyjnych, jeżeli prawo to nie wynika z przepisów u.s., o czym jest mowa w art. 58 statutu PZPN.

Czwartą z podstawowych zasad o charakterze uniwersalnym jest zasada partycypacji, która wywodzi się z art. 1, 2 oraz preambuły Konstytucji RP²⁰⁹⁹. Jest ona realizowana w ten sposób, że w administracyjnoprawnym postępowaniu prawotwórczym udział biorą także organizacje społeczne, ponadto określana jest forma ich udziału (w postaci konsultacji, opinii, wniosków, uwag, czy udziału w dyskusji publicznej)²¹⁰⁰. Tomasz Bąkowski zauważa wprost, że „udział podmiotów spoza systemu zinstytucjonalizowanej władzy publicznej w procesie stanowienia prawa jest także postrzegany przez pryzmat >pokrewnej< zasadzie partycypacji konstytucyjnej zasady partnerstwa i dialogu.”²¹⁰¹. Tytułowa działalność prawotwórcza organizacji sportowych jako zjawisko tworzenia prawa samo w sobie nie jest natomiast formą partycypacji w omawianym powyżej zakresie. Można by ją uznać za taką, w sytuacji gdyby państwo, podjęło danego rodzaju aktywność legislacyjną, uwzględniającą przykładowo treść przepisów prawa sportowego wewnętrznego do aktów prawnych o charakterze powszechnie obowiązującym. Procesu stanowienia przez organizacje sportowe regulacji wewnętrznych nie można uznać więc za rodzaj „konsultacji, wniosków, czy uwag”. Organizacje sportowe brały natomiast udział w konsultacjach publicznych projektu nowelizacji u.s. z 2017 r.²¹⁰² i w tym zakresie – podkreślając negatywny wpływ proponowanej zmiany u.s.²¹⁰³ próbowały wpłynąć na kształt polskiego prawa sportowego powszechnego.

Odrębnym wnioskiem niniejszej dysertacji jest to, że organizacje sportowe w ramach swojej działalności prawotwórczej mają prawo do samodzielnego określania, w jaki sposób dochodzi do realizacji praw jednostki uczestniczącej we współzawodnictwie sportowym – mowa tu nie tylko o członkach, ale także o „osobach podporządkowanych”. Za niedopuszczalną należy uznać sytuację, w której pozostawienie szerokiej autonomii o charakterze normatywnym może w sposób bezpośredni wpłynąć negatywnie na sytuację prawną jednostki w polskim prawie i powodować brak możliwości odwołania się od niekorzystnej dla siebie decyzji zarówno w ramach sądownictwa powszechnego, jak i w ramach sportowego wymiaru

²⁰⁹⁹ T. Bąkowski, *Podstawowe zasady...*, s. 973.

²¹⁰⁰ Tamże, s. 973.

²¹⁰¹ Tamże, s. 973.

²¹⁰² PZGim, *Uwagi PZGim...*; PZM, *Uwagi PZM...*; PZP, *Stanowisko PZP...*

²¹⁰³ Która ostatecznie weszła w życie.

sprawiedliwości – jest to kolejny z potencjalnych minimalnych wymogów, który mógłby zostać sformułowany w odniesieniu do organizacji sportowych.

W omawianym na poprzednich stronach przykładzie, w razie nieprzewidzenia w formie uchwały PZPN możliwości zaskarżenia którejś z jego decyzji w stosunku do „osoby podporządkowanej”, w teorii taka osoba pozostaje pozbawiona ochrony prawnej, nie mogąc skorzystać zarówno z trybu odwoławczego w ramach prawa sportowego powszechnie obowiązującego oraz prawa sportowego wewnętrznego. W odniesieniu do tego zagadnienia, należy zwrócić uwagę na ewentualne wprowadzenie regulacji prawa powszechnie obowiązującego, które określałyby wymagania w stosunku do osób sprawujących „władzę sądowniczą” w ramach krajowych organizacji sportowych na wzór rozwiązania przyjętego w stosunku do arbitrow Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu, o którym mowa w art. 45a ust. 5 u.s. Nie jest wykluczone, aby same organizacje sportowe w swoich przepisach wewnętrznych samodzielnie zawarły regulację o takim charakterze.

Wskazania bowiem wymaga, że sprawa podmiotu biorącego udział we współzawodnictwie sportowym jest rozpatrywana wewnętrznie przez osoby, które zostały powołane do pełnienia funkcji w związku, zazwyczaj z nadania zarządu. Częstokroć są to osoby nie posiadające wykształcenia prawniczego, nie wykonujące żadnego z zawodów prawniczych, co już samo przez się może oznaczać, że mogą nie zostać dochowane standardy wymagane dla postępowań o charakterze represyjnym, w ramach których organy dyscyplinarne organizacji sportowej orzekają jednak mimo wszystko w dalszym ciągu także na podstawie Konstytucji RP, na co uwagę zwrócił Trybunał Arbitrażowy do spraw Sportu w jednym ze swoich wyroków²¹⁰⁴. Pytanie jest też o motywację kierującą tymi osobami do przyjęcia takiej roli. Nie można bowiem w żaden sposób stawiać znaku równości, pomiędzy „orzekaniem” przez takie osoby, a realizowaniem konstytucyjnego prawa do sądu przed niezawisłym i bezstronnym sądem, w którym sprawę prowadzi sędzia posiadający niezbędne przymioty.

Jest to jednakże kolejny przejaw autonomii sportu – w tym zakresie właśnie w wymiarze *quasi*-sądowniczym. Sposób rozstrzygnięcia sporów w sporcie jest niewątpliwie czymś unikatowym²¹⁰⁵, co *de facto* przesądza o tym, w jaki sposób należy postrzegać rodzaj stosunków prawnych istniejących w sporcie. Od samego szczytu piramidy sportu, aż po podmioty usytuowane najniżej w hierarchii – wszędzie wymagane jest zobowiązanie się do

²¹⁰⁴ W wyroku z 3.04.2019 r. w sprawie o sygn. akt 19/S/2018, Trybunał Arbitrażowy do Spraw Sportu uznał, że nie ulega wątpliwości, iż zarówno Trybunał, jak i organy dyscyplinarne p.z.s. przy wydawaniu orzeczeń dyscyplinarnych związane są Konstytucją RP.

²¹⁰⁵ Z uwagi na powszechne stosowanie w sporcie arbitrażu.

poddania wszelkich ewentualnych sporów pod rozstrzygnięcie arbitrażowe²¹⁰⁶. Wyłącza się tym samym świadomie państwową drogę sądową – w obecnym stanie prawnym u.s. nie przewiduje możliwości skierowania którejkolwiek ze spraw związanych ze współzawodnictwem sportowym oraz działaniem organizacji sportowej²¹⁰⁷ do sądu powszechnego²¹⁰⁸. Tym samym, ustawodawca nie widzi konieczności angażowania sądownictwa powszechnego w profesjonalny sport – jak bowiem sam wskazuje, celem u.s. „jest regulacja prawna wyłącznie tych aspektów uprawiania sportu, które bezspornie i jednoznacznie wymagają dla prawidłowego funkcjonowania interwencji prawnej państwa. Projekt ustawy nie zawiera regulacji takich sfer aktywności sportowej, które mogą być realizowane w oparciu o obowiązujące obecnie przepisy.”²¹⁰⁹.

Wpisuje się to niewątpliwie w charakter stosunków prawnych, jakie występują w sporcie – pomiędzy organizacjami sportowymi nie sposób szukać stosunków o charakterze administracyjnoprawnym, jako że państwo nie zrównało działalności żadnej z nich ze swoją działalnością. Tym samym, w odniesieniu do profesjonalnego współzawodnictwa sportowego nie ma mowy o powstawaniu uprawnień oraz obowiązku administracyjnoprawnego po stronie jednostek biorących udział we współzawodnictwie sportowym oraz istnienia kompetencji materialnoprawnych po stronie organizacji sportowych.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest fakt, że sport faktycznie pozostaje sprawą wyłącznie prywatną²¹¹⁰ – z nielicznymi wyjątkami określonymi w u.s., odnoszącymi się do utworzenia oraz następnie funkcjonowania p.z.s. Uczestnictwo w zmaganiach sportowych na każdym jego szczeblu jest dobrowolne i wiąże się z uznaniem faktycznego zwierzchnictwa organizacji sportowej – w tym przede wszystkim w ujęciu normatywnym, co jest konsekwencją uznawania przez państwo specyfiki i autonomii sportu. Sport o charakterze profesjonalnym w Polsce odbywa się zawsze na warunkach dobrowolności uczestnictwa w nim – nie ma możliwości, aby udział we współzawodnictwie był przymusowy. Skoro światem sportu rządzą powiązania o charakterze cywilnoprawnym, to nie jest możliwym, aby skorzystać z aparatu państwowego w celu przymuszenia kogoś do prowadzenia, organizowania albo uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym.

²¹⁰⁶ O „obligatoryjności” arbitrażu sportowego pisze K. Grabska-Luberadzka, *Arbitraż sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017, s. 9.

²¹⁰⁷ Wcześniej najbardziej jaskrawym przykładem sądowej kontroli działania organizacji sportowych była możliwość zaskarżenia decyzji licencyjnej p.z.s. do WSA.

²¹⁰⁸ Mowa była o tym, że sprawa dyscyplinarna rozstrzygana przez p.z.s. może trafić przed sąd w ujęciu konstytucyjnym dopiero w ramach „4 instancji”.

²¹⁰⁹ Uzasadnienie projektu u.s., s. 6.

²¹¹⁰ Chociaż organizacje sportowe wykonują zadania publiczne i otrzymują publiczne środki finansowe.

Wreszcie, niniejsza rozprawa może skłonić do przemyśleń na temat tego, aby nie podejmować działań o charakterze reaktywnym oraz *ad hoc* – w razie wystąpienia sytuacji konfliktowej na linii prawo sportowe wewnętrzne – prawo sportowe powszechnie obowiązujące. Odnosi się to nie tylko do wprowadzenia odpowiedników art. 45b ust. 2 w stosunku do pozostałych rodzajów przepisów mających zastosowanie w sporcie, ale także do bezpośredniego wskazania w treści aktu prawnego o charakterze powszechnie obowiązującym konieczności przestrzegania przez organizacje sportowe przepisów prawa powszechnie obowiązującego, a więc nie tylko prawa krajowego, ale także prawa UE oraz prawa międzynarodowego. W teorii ma to miejsce także obecnie, natomiast w praktyce, zasadnym wydaje się szersze „uświadomienie” organizacji sportowych o ich funkcjonowaniu nie „poza prawem”, ale w granicach prawa, z uwzględnieniem znacznie szerszej możliwości autoregulacji swoich spraw w porównaniu do innych prywatnoprawnych organizacji społecznych. Możliwość ta może być jednak ograniczona, z uwagi na potencjalne reakcje obronne międzynarodowych organizacji sportowych w celu ochrony niezależności od państwa swoich krajowych organizacji członkowskich. Skoro tak – pracę można zakończyć prowokacyjnym pytaniem – czy w związku z powyższym, w obecnie ukształtowanej strukturze światowego sportu można w ogóle coś zmienić bez zgody samych organizacji sportowych?

Bibliografia

Wykaz źródeł prawa

Konstytucja

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.).

Umowy międzynarodowe

Traktat z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego, przyjęty w Nairobi 26.09.1981 r. (Dz.U. 1997 nr 34 poz. 201)

Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, sporządzona w Strasburgu z 19.08.1985 r. (Dz.U. 1995 nr 129 poz. 625)

Międzynarodowa Konwencja przeciw apartheidowi w sporcie, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 10.12.1985 r. (Dz.U. 1988 nr 14 poz. 100)

Międzynarodowa Konwencja o zwalczaniu dopingu w sporcie, sporządzona w Paryżu 19.10.2005 r. (Dz.U. 2007 nr 142 poz. 999)

Konwencja Rady Europy w sprawie zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa, zabezpieczenia i obsługi podczas meczów piłki nożnej i innych imprez sportowych, sporządzona w Strasburgu 4.05.2016 r. (Dz.U. 2017 poz. 2099) Traktat z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego, przyjęty w Nairobi 26.09.1981 r. (Dz.U. 1997 nr 34 poz. 201)

Prawo Unii Europejskiej

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016).

Dyrektywa 2005/36/WE PE i Rady z 7.09.2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz. U. UE, L 255 z 30.9.2005)

Dyrektywa Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347 z 11.12.2006)

Biała Księga Komisji Europejskiej na temat sportu opublikowana 11.07.2007 r., COM/2007/391 wersja ostateczna

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE.L z 2016, poz. 119, nr 1.)

Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2021/817 z 20.05.2021 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013 (Dz.U. UE, L 189 z 28.5.2021)

Ustawy

Ustawa z 14.06.1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 775 ze zm.)

Ustawa z 23.04.1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1610 ze zm.)

Ustawa z 17.11.1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.)

Ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2119 ze zm.)

Ustawa z 26.06.1974 r. Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1465)

Ustawa z 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz.U. z 2022, poz. 1184)

Ustawa z 3.07.1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. 1984 nr 34 poz. 181 ze zm.)

Ustawa z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 338 z późn. zm.).

Ustawa z 14.03.1985 r. o społecznej inspekcji pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 567 ze zm.)

Ustawa z 14.03.1985 r. o społecznej inspekcji pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 567 ze zm.)

Ustawa z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 338 ze zm.)

Ustawa z 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 195 ze zm.)

Ustawa z 7.04.1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2261)

Ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2647 ze zm.)

Ustawa z 15.07.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2587 ze zm.)

Ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2509)

Ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 682 ze zm.)

Ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz. U. z 2023, poz. 120)

Ustawa z 18.01.1996 r. o kulturze fizycznej (Dz.U. 1996 nr 25 poz. 113 ze zm.)

Ustawa z 06.06.1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138)

Ustawa z 20.06.1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1047 ze zm.)

Ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2023, poz. 344).

Ustawa z 29.08.1997 o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn.: Dz. U. z 2022, poz. 2025)

Ustawa z 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2512 ze zm.)

Ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.)

Ustawa z 18.12.1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst. jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 177)

Ustawa z 21.05.1999 r. o broni i amunicji (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2516 ze zm.).

Ustawa z 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. 2022 poz. 1467 ze zm.)

Ustawa z 21.12.2000 r. o żegludze śródlądowej (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1097 ze zm.)

Ustawa z 24.08.2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 457 ze zm.)

Ustawa z 6.09.2001 o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 902).

Ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2301 ze zm.)

Ustawa z 30.08.2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1634 ze zm.)

Ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn. Dz. U. 2023 r., poz. 571 ze zm.)

Ustawa z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1100 ze zm.)

Ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807, ze zm.)

Ustawa z 29.07.2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz.U. Dz.U. 2005 nr 155 poz. 1298 z późn. zm.)

Ustawa z 13.04.2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1614 ze zm.)

Ustawa z 7.09.2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 2008)

Ustawa z 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 616)

Ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2170 ze zm.)

Ustawa z 25.06.2010 r. o sporcie (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 2048)

Ustawa z 9.06.2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 ze zm.)

Ustawa z 15.07.2011 r. o kontroli w administracji rządowej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 224)

Ustawa z 18.08.2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 714 ze zm.)

Ustawa z 18.08.2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (tekst jedn. Dz. U. 2023 r., poz. 1154 ze zm.)

Ustawa z 14.12.2016 r. - Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. 2023 poz. 900 ze zm.)

Ustawa z 21.04.2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1258)

Ustawa z 20.07.2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 1600)

Ustawa z 20.07.2017 r. Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1478 ze zm.)

Ustawa z 6.03.2018 r. - Prawo przedsiębiorców (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 221 ze zm.)

Ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019, poz. 1781)

Rozporządzenia

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27.10.1933 r. Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych (Dz. U. z 1933 r., nr 85, poz. 632)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15.03.2000 r. w sprawie wzorcowego regulaminu strzelnic (Dz.U. 2000 nr 18 poz. 234)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 283)

Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.11.2010 r. w sprawie wzoru wniosku dotyczącego uznania kwalifikacji w zawodzie trenera lub instruktora sportu (Dz. U. z 2010 r., nr 225 poz. 1469)

- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.01.2011 r. w sprawie wykazu zawodów sportowych osób niepełnosprawnych odbywających przed 1992 r., będących odpowiednikiem igrzysk paralimpijskich, oraz wykazu zawodów sportowych odbywających się przed 2001 r., będących odpowiednikiem igrzysk głuchych (Dz. U. z 2011 r., nr 20 poz. 105)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 18.02.2011 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania kwalifikacji zawodowych w sporcie (Dz. U. z 2011 r., nr 44 poz. 233)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14.04.2011 r. w sprawie zakresu i sposobu realizowania opieki medycznej nad zawodnikami zakwalifikowanymi do kadry narodowej w sportach olimpijskich i paralimpijskich (Dz. U. z 2011 r., nr 88 poz. 501)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14.04.2011 r. w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania orzeczenia lekarskiego (Dz. U. 2011 nr 88 poz. 502)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 15.07.2011 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dotyczącego okresu pobierania stypendiów sportowych (Dz. U. 2011 nr 156 poz. 933)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 18.10.2011 r. w sprawie ewidencji klubów sportowych (Dz. U. z 2011 r., nr 243 poz. 1449).
- Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 29.12.2011 r. w sprawie określenia wzorów znaków nakazu, zakazu, informacyjnych i ostrzegawczych stosowanych do oznakowania w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. z 2011 r., poz. 295, nr 1751)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 2.10.2012 r. w sprawie określenia rodzajów wyróżnień i wysokości nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2012 r., poz. 1107)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 10.10.2012 r. w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1126)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 15.10.2012 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2012 r., poz. 1130)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 9.04.2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 460 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki oraz Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z 22.05.2013 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania upoważnienia do przeprowadzania egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz warunków kadrowych i organizacyjnych koniecznych do przeprowadzania tego egzaminu (Dz.U. 2013 poz. 602 z późn. zm.)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 22.07.2016 r. w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu i częstotliwości wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania tych orzeczeń (Dz. U. z 2016 r., poz. 1172)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 17.08.2016 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2016 r., poz. 1308)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 26.09.2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2016 r., poz. 1551)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 1.02.2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2017 r., poz. 217)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 14.11.2017 r. w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2017 r., poz. 2145)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 14.11.2017 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 2135)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 16.11.2017 r. w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2017 r., poz. 2171)
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 24.11.2017 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dotyczącego okresu pobierania stypendiów sportowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2185)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 31.01.2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej (Dz. U. z 2018 r., poz. 293)
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z 12.12.2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2018 r., poz. 2338)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 27.02.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wydawania zawodnikom orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia oraz zakresu i częstotliwości wymaganych badań lekarskich niezbędnych do uzyskania tych orzeczeń (Dz. U. z 2019 r., poz. 395).
- Rozporządzenie Ministra Sportu z 22.05.2020 r. w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 929)
- Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z 23.12.2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wyróżnień i nagród pieniężnych za wybitne osiągnięcia sportowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 2407).
- Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z 23.12.2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie odznak, wyróżnień oraz nagród pieniężnych za osiągnięcia w działalności w zakresie sportu (Dz. U. z 2020 r., poz. 2394)

Rozporządzenie Rady Ministrów z 27.10.2021 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Sportu i Turystyki (Dz.U. 2021 poz. 1953)

Wykaz źródeł prawa sportowego wewnętrznego

- Akademicki Związek Sportowy, *Statut*, <http://azs.pl/images/dokumenty/aktywne/StatutAZS2022.pdf> [dostęp: 27.06.2023]
- BWF, *Constitution of the Badminton World Federation*, <https://extranet.bwfbadminton.com/docs/documentssystem/81/1466/1467/1.1%20BWF%20Constitution%20-%2030%20January%202021.pdf> [dostęp: 25.06.2022]
- Dolnośląski Związek Piłki Nożnej, *Statut*, <https://dolzpn.pl/wp-content/uploads/2013/10/TEKST-JEDNOLITY-STATUTU.pdf> [dostęp: 15.02.2023].
- Ekstraklasa S.A., *Regulamin Marketingowy. Zasady regulujące pracę zespołów marketingowych, branding stadionowy oraz warunki techniczno-produkcyjne niezbędne do realizacji kontraktów marketingowych i przeprowadzenia transmisji z Rozgrywek o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2021/2022*, https://umpire-esa-images-production.s3.eucentral1.amazonaws.com/1/documents/Regulamin_Marketingowy_2021-22.pdf [dostęp: 28.09.2022]
- Ekstraklasa S.A., *Statut Ekstraklasy S.A.*, https://umpire-esa-images-production.s3.eu-central-1.amazonaws.com/1/documents/Statut_Ekstraklasa_SA.pdf [dostęp: 18.07.2022]
- Ekstraklasa S.A., *Zasady organizacji meczów w ramach Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy w sezonie 2023/2024. Wersja 1.0*, https://umpire-esa-images-production.s3.eucentral1.amazonaws.com/de5a136b59d140ce8b51c043a004751b/Podrecznik_Sezon_2023-2024-interaktywny_230721.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- Ekstraklasa S.A., *Załącznik nr 2 do Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2023/2024 Regulamin Strojów Meczowych*, https://umpireesaimagesproduction.s3.eucentral1.amazonaws.com/de5a136b59d140ce8b51c043a004751b/Podrecznik_Sezon_20232024interaktywny_230721.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Ekstraklasa S.A., *Załącznik nr 3 do Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2023/2024 Regulamin Medialny*, https://umpireesaimagesproduction.s3.eucentral1.amazonaws.com/de5a136b59d140ce8b51c043a004751b/Podrecznik_Sezon_2023-2024-interaktywny_230721.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Ekstraliga Żużlowa sp. z o.o., *Regulamin drużynowych mistrzostw Polski (DMP)*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2024/regulaminy/2024_dmp_20231027.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- Ekstraliga Żużlowa sp. z o.o., *Regulamin organizacyjny rozgrywek DMP*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2023/regulaminy/rodmp_2023_20.01.2023.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- EuroLeague Properties, *2022-23 Turkish Airlines EuroLeague Bylaws*, http://ftpserver.euroleague.net/general/2022_23_EuroLeague_Bylaws.pdf [dostęp: 26.06.2023]

- FIA, *FIA Statutes*, https://www.fia.com/sites/default/files/2021_fia_statutes_fr-en.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- FIBA, *Document library*, <https://www.fiba.basketball/documents#tab=b1506ff3-8ed5-4367-9cae-dc3e448a922f> [dostęp: 30.09.2022]
- FIBA, *FIBA General Statutes*, <https://www.fiba.basketball/documents/fiba-general-statutes.pdf> [dostęp: 25.06.2022]
- FIBA, *FIBA Internal Regulations – Book 3*, <https://www.fiba.basketball/en/Module/c9dad82f-01af-45e0-bb85-ee4cf50235b4/703844b2-fa7e-4d6d-9a20-2298ab604406> [dostęp: 30.09.2022]
- FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 2 Competitions*, <https://www.fiba.basketball/en/Module/85132837-66aa-4ff3-a063-8cdf44ea14d/af6105e1-fac3-4456-8430-ee55ed3d2196> [dostęp: 30.09.2022]
- FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 3 Players and Officials*, <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> [dostęp: 30.09.2022]
- FIBA, *FIBA Internal Regulations. Book 4 Anti-Doping*, <https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book4/anti-doping.pdf> [dostęp: 30.09.2022].
- FIFA, *FIFA Legal Handbook. Edition September 2022*, <https://digitalhub.fifa.com/m/8222fe0e3964060/original/FIFA-LEGAL-HANDBOOK-EDITION-SEPTEMBER-2022.pdf> [dostęp: 30.09.2022].
- FIFA, *FIFA Statutes. Regulations governing the application of the statutes. Standing orders of the Congress. May 2022 edition*, https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf [dostęp: 04.07.2022]
- FIFA, *Official documents*, <https://digitalhub.fifa.com/m/8222fe0e3964060/original/FIFA-LEGAL-HANDBOOK-EDITION-SEPTEMBER-2022.pdf> [dostęp: 30.09.2022].
- FIFA, *Regulations on the Status and Transfer of Players July 2022 edition*, <https://digitalhub.fifa.com/m/cb37201b05fe8f7/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-July-2022-edition.pdf> [dostęp: 30.09.2022]
- FIFA, *Football agent regulations*, https://pzpn.pl/public/system/files/articles/11204/5474-FIFA%20Football%20Agent%20Regulations_EN.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- FIG, *Statutes. Edition 2022*, https://www.gymnastics.sport/publicdir/rules/files/en_Statutes%202022.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- FIM, *Statutes*, https://www.fimmoto.com/fileadmin/user_upload/Statutes_En.pdf?t=1656188018 [dostęp: 25.06.2022]
- FIVB, *Sports regulations. Volleyball*, https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%20sports%20regulations_clean%20version_website_19062022.pdf?la=en&hash=1AD8D66287BEACB0C594AF5AE5A8A5FC [dostęp: 30.09.2022]

- FIVB, *Constitution. Edition 2022*, https://www.fivb.com//media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%202022%20constitution_clean%20version_website_24102022.pdf?la=en&hash=C6B2622367745DCED13B74141EAE4221 [dostęp: 25.06.2023]
- FIVB, *Event regulations. Volleyball*, <https://www.fivb.com//media/2020/fivb%20corporate/fivb/legal/event%20regulation/updated/fivb%20event%20regulations%20202020201113clean.pdf?la=en&hash=6406948D18B0915DA35E8DC9725D47AD> [dostęp: 30.09.2022]
- Futsal Ekstraklasa sp. z o.o., *Umowa „Fustal Ekstraklasa” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, <https://futsalekstraklasa.pl/uploads/d3a91bbc-a1b0-4530-8ea2-a244d1b60edd-umowa-spolki-2015.pdf> [dostęp: 21.08.2023]
- IFAB, *IFAB Statutes*, <https://www.baseboll-softboll.se/globalassets/svenska-bsf/dokument/idrottsjuridik/ibaf-stadgar.pdf> [dostęp: 25.06.2022]
- IFAB, *Przepisy gry 2020/2021*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/3525-Przepisy%20Gry%202020_2021.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- IGF, *Constitution*, <https://gsites.brightspotcdn.com/b0/d2/bab20828715d61567370518ccffc/igf-constitution-version-090918-5-06-2019.pdf> [dostęp: 25.06.2022]
- IHF, *Statutes*, https://www.ihf.info/sites/default/files/2022-02/01%20-%20Statutes_E.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- IJF, *IJF Statutes*, https://78884ca60822a34fb0e6082b8fd5551e97bc65e327988b444396.ssl.cf3.rackcdn.com/up/2020/04/IJF_Statutes_Hungarian_Associa-1587039969.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- ISSF, *ISSF General Regulations*, https://www.issfsports.org/getfile.aspx?mod=docf&pane=1&inst=455&file=ISSF-General-Regulations_June_2022.pdf [dostęp: 25.06.2022];
- ISU, *Constitution and General Regulations 2022*, <https://www.isu.org/inside-isu/rules-regulations/isu-statutes-constitution-regulations-technical/29326-constitution-general-regulations-2022/file> [dostęp: 18.10.2022]
- ITF, *The Constitution of ITF Limited 2022*, <https://www.itftennis.com/media/2431/the-constitution-of-the-itf-english-2022-web.pdf> [dostęp: 25.06.2022]
- Klub Narciarski Centrum Młodzieży „Slalom”, *Regulamin zawodów narciarskich „XIV Mistrzostwa Klubu Narciarskiego Centrum Młodzieży „Slalom”*, <http://www.slalom.krakow.pl/ZAWODY/2018/msl18reg.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- Klub Sportowy „Ski Racing Club Biestrzyków”, *Regulamin zawodów*, <https://skiracingclub.pl/?p=24> [dostęp: 26.08.2023]
- Klub Sportowy AZS Wrocław, *Regulamin korzystania z pływalni krytej*, <https://gemhotel.pl/wp-content/uploads/2021/07/REGULAMIN-basenu.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- Klub Sportowy RYUSHINKAI, *Regulamin Klubu Sportowego RYUSHINKAI*, <https://ryushinkai.pl/documents/regulamin%202020.pdf> [dostęp: 29.09.2022]

Klub Sportowy Turbacz XC, *Regulamin Puchar Turbacza XC w sprincie. Klikuszowa I edycja*, <http://turbacz-xc.pl/wp-content/uploads/2022/02/Regulamin-2022-Sprint.pdf> [dostęp: 26.08.2023]

Klub Sportowy Futsal Leszno, *Statut*, <http://www.futsal.leszno.pl/wpcontent/uploads/2020/07/Tekst-jednolity-statutu.pdf> [dostęp: 28.09.2022]

Klub Sportowy Raszyn, *Regulamin Klubu Sportowego Raszyn*, https://www.ksraszyn.pl/?page_id=1295 [dostęp: 15.09.2023]

Klub Sportowy Sokół Serock, *Regulamin klubu*, <http://kssokol.serock.pl/regulamin-klubu/> <http://kssokol.serock.pl/regulamin-klubu/> [dostęp: 15.09.2023]

Kolejowy Klub Wodny 1929, *Regulamin obiektu sportowego*, <https://www.kkw29.pl/regulamin-obiektu-sportowego/> [dostęp: 26.08.2023]

KS Kutno, *Statut klubu*, <http://kskutno.pl/statut/> [dostęp: 01.10.2022]

KSS „Sokół”, *Regulamin strzelnicy klubu strzelectwa sportowego „Sokół” w Sokołowie Podlaskim*, <https://www.ksssokol.pl/regulamin-strzelnicy/> [dostęp: 14.08.2023]; KSS Patron, *Regulamin strzelnicy*, https://ksspatron.pl/?page_id=117 [dostęp: 14.08.2023]

Kujawsko-Pomorski Związek Koszykówki, *Statut*, <http://www.kpzkosz.com/Statut.html> [dostęp: 26.08.2023]

LKS Radziszowianka Radziszów, *Regulamin Klubu Sportowego Radziszowianka*, <https://radziszowianka.pl/wpcontent/uploads/2020/01/RegulaminKlubuRadziszowianka-v.1.0.pdf> [dostęp: 15.09.2023]

Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, *Statut*, <http://www.mzpn.pl/zwiazek/statut/> [dostęp: 26.08.2023]

Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, *Regulamin Rozgrywek Piłkarskich. Sezon 2023/2024*, <http://www.mzpn.pl/wp-content/uploads/2023/08/Regulamin-23-24-Naprawiony.pdf> [dostęp: 25.11.2023]

Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Statut*, <https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2022/05/Statut-MWZPS.docx> [dostęp: 26.08.2023]

Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Przepisy Sportowo – Organizacyjne Mazowiecko-Warszawskiego Związku Piłki Siatkowej*, <https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2023/07/Przepisy-Sportowo-Organizacyjne-MWZPS-2023-24.pdf> [dostęp: 25.11.2023]

Mazowiecko-Warszawski Związek Piłki Siatkowej, *Warunki gry i wyposażenie obiektu sportowego Mazowiecko-Warszawskiego Związku Piłki Siatkowej*, https://mwzps.pl/wp-content/uploads/2023/07/009_Warunki-gry-i-wyposazenia-obiektu-sportowego.pdf [dostęp: 25.11.2023]

Miejski Klub Sportowy „Avia” Świdnik, *Regulamin ogólny Parku Avia w Świdniku*, https://parkavia.pl/wpcontent/uploads/2023/03/2023_REGULAMIN_OG%C3%93LN_Y_PARKU_AVIA.pdf [dostęp: 26.08.2023]

- Miejski Młodzieżowy Klub Concordia Elbląg, *Statut*, <http://www.concordia.elblag.pl/strony/690/statut-klubu> [dostęp: 28.09.2022]
- MKOL, *Annuaire du Comité International Olympique z 1911 r.*, <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/64461/annuaire-comite-international-olympique> [dostęp: 29.09.2022]
- MKOL, *Annuaire du Comité International Olympique z 1920 r.*, <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/64461/annuaire-comite-international-olympique> [dostęp: 29.09.2022]
- MKOL, *Kodeks etyczny MKOL*, https://olimpijski.pl/wp-content/uploads/2020/09/Kodeks_Etyczny_MKO1.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- MKOL, *Olympic Charter*, https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf?_ga=2.58183594.1683278921.1656174056-2123702212.1656174056 [dostęp: 25.06.2022]
- MKOL, *Karta Olimpijska*, <https://www.olimpijski.pl/Media/files/Karta-Olimpijskav9-10-2018.pdf> [dostęp: 20.01.2022]
- MKPar, *Constitution*, <https://www.paralympic.org/sites/default/files/202209/IPC%20Constitution%20%20final%20%28ENGLISH%20VERSION%29%20%2016.06.2022%20%28clean%29.pdf> [dostęp: 30.09.2022]
- MKS Cracovia, *Regulamin imprez masowych organizowanych na terenie stadionu MKS „Cracovia” SSA przy ul. Kałuży 1 w Krakowie*, https://cracovia.pl/filesapp/file_333/Regulamin_impreszy_masowe.pdf [dostęp: 23.08.2023].
- MKS Cracovia, *Regulamin korzystania ze stadionu MKS „Cracovia” SSA przy ul. Kałuży 1 w Krakowie*, https://cracovia.pl/filesapp/file_333/REGULAMIN_OBIEKTU_MKS_CRACOVIA_SSA.pdf [dostęp: 23.08.2023].
- Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin Rozgrywek Ligi Zawodowej w Piłce Ręcznej Mężczyzn „PGNiG Superliga” w Sezonie 2022/2023*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2022/08/Regulamin_rozgrywek_Superliga_22_23.pdf [dostęp: 28.09.2022]
- Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin Postępowania Licencyjnego PGNiG Superligi 2022-2023*, <https://orlen-superliga.pl/wp-content/uploads/2022/06/RegulaminPostepowania-Licencyjnego-PGNiG-Superligi-2022-2023.pdf> [dostęp: 25.11.2023]
- Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin marketingowy dla klubów Orlen Superligi na sezon 2023/2024*, https://orlensuperliga.pl/wpcontent/uploads/2023/08/Zalacznik_1_Regulamin_Marketingowy_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Orlen Superliga sp. z o.o., *Regulamin medialny dla klubów Orlen Superligi na sezon 2023/2024*, https://orlensuperliga.pl/wpcontent/uploads/2023/08/Zalacznik_2_Regulamin_Medialny_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Orlen Superliga sp. z o.o., *Manual strojów na sezon 2023/2024*, https://orlen-superliga.pl/wp-content/uploads/2023/08/Zalacznik_4_Manual_Strojow_ORLEN_Superliga_23_24.pdf [dostęp: 01.10.2023]

- PKOL, *Informacje dotyczące wykorzystywania Wizerunku Uczestników podczas XXIV Zimowych Igrzysk Olimpijskich (Igrzyska) Z uwzględnieniem zapisów Regulaminu wykorzystywania wizerunku Członka Polskiej Reprezentacji Olimpijskiej przyjętego przez PKOL*, https://olimpijski.pl/wpcontent/uploads/2021/10/Informacje_dotyczacee_wykorzystywania_wizerunku_uczestnikow_podczas_ZIO_Pekin2022.pdf [dostęp: 29.07.2022]
- PKOL, *Korzystanie z logotypów PKOl, MKOl oraz Igrzysk Olimpijskich*, <https://olimpijski.pl/pkol/regulacje-i-dokumenty/zasady-korzystania-z-logotypow-pkol-mkol-oraz-io/> [dostęp: 29.07.2022].
- PKPar, *Zasady w zakresie używania logotypu i identyfikacji wizualnej Polskiego Komitetu Paralimpijskiego*, <https://paralympic.org.pl/wp-content/uploads/2023/05/zasady-w-zakresie-uzywania-logotypu-i-identyfikacji-wizualnej.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- PLK S.A., *Regulamin rozgrywek PLK S.A.*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/REGULAMIN%20ROZGRYWEK%20POLSKIEJ%20LIGI%20KOSZYK%C3%93WKI%20SA.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- PLK S.A., *Zasady marketingowe – sezon 2023/2024*, [https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_MARKETINGOWE_2023-24\(1\).pdf](https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_MARKETINGOWE_2023-24(1).pdf) [dostęp: 01.10.2023]
- PLK S.A., *Zasady wyposażenia hali na sezon 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_WYPOSAZENIA_HALI_2023_2024.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- PLK S.A., *Zasady rozgrywania meczu w sezonie 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY_ROZGRYWANIA_MECZU_2023_2024.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- PLK S.A., *Zasady współpracy z mediami na sezon 2023/2024*, https://www.plk.pl/internalfiles/fckfiles/file/dokumenty/regulaminy2023_24/ZASADY%20WSP%C3%93C%581PRACY%20Z%20MEDIAMI%202023-24.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PLS S.A., *System rozgrywek – PlusLiga [PL] sezon 2023/2024 (16 drużyn)*, https://dl.siatkarskaliga.pl/555575/attachment/a877e7/SystemRozgrywek_PL23%3A24.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- Podkarpacki Związek Koszykówki, Lubelski Związek Koszykówki, *Regulamin rozgrywek strefy podkarpacko – lubelskiej prowadzonych przez Podkarpacki Związek Koszykówki i Lubelski Związek Koszykówki w sezonie 2023/2024 r.*, https://www.podkarpackikosz.com.pl/dokumenty/pobierz/104/PZKLZKosz_Regulaminy%20rozgrywek%20sezonu%2020232024_strefy%20VIII%20_zatwierdzony%2024.07.2023.pdf [dostęp: 25.11.2023]
- Pomorski Klub Sportowy, *Regulamin Zawodów SL 29.02.2020 r. Puchar Wieżycy – SLALOM edycja VII*, https://pomorskiklubsportowy.pl/wp-content/uploads/2020/01/Regulamin-Zawod%C3%B3w-SL_PKS.pdf [dostęp: 26.08.2023].

- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Statut*, https://www.pomorski-zpn.pl/documents/1280/aae8788c08bab7f548977027a7727b5_documents_JHxEzF2.pdf [dostęp: 28.07.2022]
- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Uchwała nr 183/Z/2021 z 02.08.2021 r.*, https://cdn.bsbox.pl/files/pomorski_zpn_test/Mjg7MDA_/7604e522b4087a4e83efcee26e67235d_documents.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Uchwała nr 187/Z/2021 z 02.08.2021 r.*, https://cdn.bsbox.pl/files/pomorski_zpn_test/Nzk7MDA_/ef91a6d2a50c9d640d137495605d6cb0_documents.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Uchwała nr 278/Z/2022 z 09.05.2022 r.*, https://cdn.bsbox.pl/files/pomorski_zpn_test/M2U7MDA_/f0d9950c5078c3cdf90540a458fb52a6_documents.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Uchwała nr 350/Z/2022 z 25.07.2022 r.*, https://cdn.bsbox.pl/files/pomorski_zpn_test/MGQ7MDA_/48b3221633b497d107cc6da8db6f5df1_documents.pdf [dostęp: 29.02.2022]
- Pomorski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin rozgrywek Extraligi młodziczek U-13 w piłce nożnej na sezon 2022/2023*, <http://www.mzpn.pl/wp-content/uploads/2022/09/Mlodziczki-22-23mjk-1-1.pdf> [dostęp: 25.11.2023]
- Pomorski Wojewódzki Związek Piłki Ręcznej, *Regulaminy*, <https://pomorskiwzpr.pl/index.php?cat=regulaminy> [dostęp: 01.10.2023]
- PZB, *Przepisy WPA Wersja 21/12/2007 (obowiązująca od 01.01.2008)*, http://www.billard-sport.pl/files/przepisy_gry/01_przepisy_ogolne.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZG, *Regulamin powoływania reprezentacji narodowej w gimnastyce sportowej kobiet na lata 2017-2022*, <https://pzg.pl/pliki-do-pobrania/12476/> [dostęp: 28.09.2022]
- PZJ, *Regulamin powoływania do kadry narodowej PZJ*, <https://pzj.pl/wp-content/uploads/2020/11/Regulamin-powolania-KN-ostateczny.pdf> [dostęp: 18.10.2023]
- PZJ, *Kodeks Postępowania z Koniem*, http://www.pzj.home.pl/PZJ_BETA/poczatkujacy/article-kodeks-postepowania-z-koniem.html [dostęp: 29.09.2022]
- PZJ, *Przepisy ogólne*, <https://pzj.pl/wp-content/uploads/2020/12/Przepisy-Ogolne-1-1-2-12-2020-CLEAN.pdf> [dostęp: 29.09.2022]
- PZJ, *Wszechstronny konkurs konia wierzchowego. C. Regulamin rozgrywania zawodów krajowych* [dostęp: 01.10.2023]
- PZKaj, *Zasady użyczenia i przekazywania sprzętu sportowego członkom Polskiego Związku Kajakowego* przez PZKaj, https://pzkaj.pl/dane/przepisy/2022_Zasady_uzyczenia_przekazywania.pdf [dostęp: 29.09.2022]

- PZKosz, *Regulamin dyscyplinarny*, https://pzkosz.pl/dokumenty/pobierz/3499/Regulamin-DyscyplinarnyPZKosz2022_06_06_22.pdf [dostęp: 20.08.2023]
- PZKosz, *Statut PZKosz*, <https://pzkosz.pl/m/files/270214/statut-pzkosz.pdf> [dostęp: 27.06.2023]
- PZKosz, *Oficjalne przepisy gry w koszykówkę 2018*, <https://sedziowanie.pzkosz.pl/internalfiles/fckfiles/file/pliki/SEDZIOWIE/Oficjalne%20Przepisy%20Gry%20w%20Koszyk%C3%B3wk%C4%99%202018.pdf> [dostęp: 29.09.2022]
- PZLA, *Statut Polskiego Związku Lekkiej Atletyki*, <https://www.pzla.pl/file/8674-status-polskiego-zwiazku-lekkiej-atletyki> [dostęp: 25.03.2023]
- PZLA, *Regulamin korzystania z wizerunku członka kadry narodowej w lekkiej atletyce w stroju reprezentacji kraju*, <https://www.pzla.pl/file/3591-regulamin-korzystania-z-wizerunku-czlonka-kadry-narodowejwlekkiejatletyce.pdf> [dostęp: 18.10.2023].
- PZM, *Regulamin przynależności klubowej w sporcie żużlowym*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2024/regulaminy/2024_rpk_20231031.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PZM, *Zbiór zasad etyki oraz dobrych praktyk w sporcie żużlowym*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2020/Regulaminy/zbior_zasad_etyki.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PZM, *Regulaminy i kalendarz sportu żużlowego na 2023 rok*, https://pzm.pl/pliki/zg/zuzel/2023/regulaminy/01_wykaz_2023_2023.03.27_0.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt I Biegi Narciarskie*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1654800108_16547082492022-nrs-skoki-i-kn-precisions-na-strone.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt II Skoki Narciarskie i Kombinacja Norweska*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1654800108_16547082492022-nrs-skoki-i-kn-precisions-na-strone.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt III Narciarstwo Alpejskie*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1637089358_16370644442022-nrs-alepjskie-16112021.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZN, *Narciarski Regulamin Sportowy. Zeszyt IV Snowboard*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1637101776_1637064444pzn-przepisy-snowboard-2015-003.pdf [dostęp: 29.09.2022].
- PZN, *Regulamin. Prawa i obowiązki zawodników PZN powołanych do kadry narodowej*, https://www.pzn.pl/uploaded_images/1599007307_15989562492020-prawa-i-obowiazki-zawodnika-pzn.pdf [dostęp: 18.10.2023]
- PZPN, Futsal Ekstraklasa Sp. z o.o., *Umowa o zarządzanie ligą zawodową określająca zasady funkcjonowania ligi zawodowej – Ekstraklasy Futsalu z 10.09.2015 r., zawarta pomiędzy PZPN a FUTSAL EKSTRAKLASA sp. z o.o.*,

- <https://futsalekstraklasa.pl/uploads/umowa%20Futsal%20Ekstraklasa.pdf> [dostęp: 12.07.2022].
- PZPN, *Informacja Organizatora Zawodów (IOZ) – Ekstraklasa*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/478419892017_07_01_INFORMACJA_ORGANIZATORA_ZAWOD%C3%93W_EKSTRAKLASA.DOCX [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Podręcznik licencyjny PZPN (art. 9.1. nr I.01, kategoria A)*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5097-Podrecznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20Ekstraklasy%20na%20sezon%202023_2024%20i%20nast%C4%99pne.pdf [dostęp: 18.10.2023]
- PZPN, *Uchwała nr I/9 z 28.01.2019 roku Zarządu PZPN w sprawie opłaty ryczałtowej dla klubu odstępującego zawodnika*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3071Uchwa%C5%82a%20nr%20I.9%20z%2028.01.2019%20%20op%C5%82ata%20rycza%C5%82towa%20dla%20klubu%20odst%C4%99puj%C4%85cego.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr II/33 z 19.02.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu wynagradzania zawodników reprezentacji Polski z tytułu wykorzystania wizerunku przez sponsorów*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/934KOMUNIKAT%20ZARZ%C4%84DU%20PZPN%20II%202015.pdf [dostęp: 18.10.2023]
- PZPN, *Uchwała nr III/39 z 9.10.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN*, [https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4258REGULAMIN%20PSP%20PZPN%20\(OBOWI%C4%84ZUJ%C4%84CY%20OD%20DNIA%209.10.2021%20R.\).pdf](https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4258REGULAMIN%20PSP%20PZPN%20(OBOWI%C4%84ZUJ%C4%84CY%20OD%20DNIA%209.10.2021%20R.).pdf) [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr III/42 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie współpracy z pośrednikami transakcyjnymi*, <https://www.pzpn.pl/public/system/files/articles/3102/952UCHWA%C5%81A%20PO%C5%9AREDNICZY%2027%2003.pdf> [dostęp: 25.08.2023]
- PZPN, *Uchwała nr III/43 z 9.10.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Regulaminu Komisji ds. Rozgrywek i Piłkarstwa Profesjonalnego PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4252Regulamin%20Komisji%20ds.%20Rozgrywek%20i%20Pi%C5%82karstwa%20Profesjonalnego%20PZPN.pdf [dostęp: 04.08.2023]
- PZPN, *Uchwała nr III/54 z 27.03.2015 roku Zarządu PZPN - Minimalne Wymagania dla standardowych kontraktów zawodników w sektorze zawodowej piłki nożnej*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/1010Uchwa%C5%82a%20nr%20III%2054%20Minimalne%20Wymagania%20dla%20standardowych%20kontrakt%C3%B3w%20zawodnik%C3%B3w%20w%20sektorze%20zawodowej%20pi%C5%82ki%20no%C5%BCnej.pdf [dostęp: 28.09.2023].
- PZPN, *Uchwała nr IV/44 z 16.03.2022 roku Zarządu PZPN w sprawie uzgadniania projektów infrastruktury piłkarskiej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/48064536Uchwa%C5%82a%20nr%20IV%2044%20z%20dnia%2016%20marca%202022%20roku%20Zarz%C4%85du%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20N

- o% C5% BCnej% 20w% 20sprawie% 20uzgadniania% 20projekt% C3% B3w% 20infrastruktury% 20pi% C5% 82karskiej.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr IV/63 z 29.04.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Rozgrywek Piłkarskich o Mistrzostwo Ekstraklasy na sezon 2021/2022 i kolejne*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/391052.KOMUNIKAT%2029.04.2021.pdf [dostęp: 28.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 r. Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną*, [https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/265-organizacja_rozgrywek\(2\).pdf](https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/265-organizacja_rozgrywek(2).pdf) [dostęp: 10.10.2023]
- PZPN, *Uchwała nr IX/140 z 3 i 7.07.2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (tekst jednolity)*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4909Uchwa%C5%82a%20nr%20IX140%20z%203%20i%207%20lipca%202008%20r.%20%20organizacja%20rozgrywek%20w%20pi%C5%82k%C4%99%20nozn%C4%85%20tj.%2031.08.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr XI/200 z 7.12.2018 roku Zarządu PZPN w sprawie określenia liczby zawodników cudzoziemców spoza obszaru UE występujących w meczach piłki nożnej w sezonie 2019/2020 i następnych*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4449Uchwa%C5%82a%20nr%20XI.200%20z%207.12.2018%20r.%20%20cudzoziemcy%20spoza%20UE%20tj.%2027.02.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr IX/142 z 4.11.2020 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia Kodeksu Etycznego PZPN*, https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4045-KODEKS%20ETYCZNY%20PZPN%202020.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PZPN, *Uchwała nr V/88 z 23.05.2018 roku Zarządu PZPN w sprawie określenia zasad ustalania ekwiwalentu za wyszkolenie zawodników*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4382Uchwa%C5%82a%20nr%20V.88%20z%2023.05.2018%20%20ekwiwalent%20za%20wyszkolenie%20zawodnik%C3%B3w%20tj.%2029.04.2021.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr V/94 z 24.05.2016 roku Zarządu PZPN w sprawie przyjęcia regulaminu programu Pro Junior System na sezon 2016/2017 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4853Regulamin%20PJS%2003.08.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr VI/109 z 17.07.2021 roku Zarządu PZPN w sprawie szczegółowych zasad uprawniania zawodników do klubów 1. Ligi, 2. Ligi i 3. Ligi na sezon 2021/2022 i następne*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4238Uchwa%C5%82a%20nr%20VI.109%20z%20dnia%2017.07.2021-uprawnianie.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr VII/93 z 13.06.2022 roku Zarządu PZPN – Konwencja Sędziowska PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/941/4736Konwencja_s%C4%99dziowska_PZPN.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr VIII/124 z 14.07.2015 roku Zarządu PZPN w sprawie statusu zawodników oraz zasad zmian przynależności klubowej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/124/124-Uchwa%C5%82a%20nr%20VIII%20124%20z%2014.07.2015%20r.%20w%20sprawie%20statusu%20zawodnik%C3%B3w%20oraz%20zasad%20zmian%20przynale%C5%BCno%C5%99ci%20klubowej.pdf

- tent/635/4450Uchwa%C5%82a%20nr%20VIII.124%20z%2014.07.2015%20r.%20%20Status%20zawodnikow%20i%20zasady%20zmian%20przynalezn%C5%9Bci%20klubowej%20tj.%2027.02.2022.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr III/21 z 26.07.2002 roku Zarządu PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/221Zasady%20reguluj%C4%85ce%20stosunki%20pomi%C4%99dzy%20klubem%20sportowym%20a%20zawodnikiem%20o%20statusie%20amatora.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr XII/194 z 11.12.2015 roku Zarządu PZPN o członkostwie*, https://zzpn.pl/images/WGiE/regulaminy/uchwa%C5%82a_o_cz%C5%82onkostwie_2015.pdf [dostęp: 25.03.2023]
- PZPN, *Wytyczne i dobre praktyki w zakresie infrastruktury stadionowej oraz organizacji meczów piłki nożnej. Część I. Infrastruktura stadionowa*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/48161372Wytyczne%20i%20dobre%20praktyki%20Departamentu%20Organizacji%20Imprez%20Bezpiecze%C5%84stwa%20i%20Infrastruktury%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej%20w%20zakresie%20infrastruktury%20stadionowej%20oraz%20organizacji%20mecz%C3%B3w%20pi%C5%82ki%20no%C5%BCnej%20Cz.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Regulamin komisji rewizyjnej*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/885/4117-Regulamin%20Komisji%20Rewizyjnej%20-03.09.2021.pdf [dostęp: 07.09.2023]
- PZPN, *Uchwała nr XI/160 z 17.10.2022 roku Zarządu PZPN w sprawie licencji trenerskich uprawniających do prowadzenia zespołów uczestniczących w rozgrywkach piłki nożnej w Polsce*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/499716.KOMUNIKAT%20ZARZ%C4%84DU%2017%2010%202022.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZPN, *Uchwała nr VII/116 z 8.08.2023 roku Zarządu PZPN – Regulamin Agentów Piłkarskich PZPN*, https://pzpn.pl/public/system/files/articles/11204/5530Regulamin_Agent%C3%B3w_Pi%C5%82karskich_PZPN.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- PZPN, *Statut*, https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5244STATUT%20POLSKI%20EGO%20ZW1%C4%84ZKU%20PI%C5%81KI%20NO%C5%BBNEJ%20.pdf [dostęp: 25.03.2023]
- PZPS, *Kodeks etyki i postępowania PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/przepisy/kodeks> [dostęp: 01.10.2023]
- PZPS, *Oficjalne przepisy gry w piłkę siatkową 2021-2024*, https://sedziowie.pzps.pl/sedziowie/index.php/dopobrania?task=callelement&format=r aw&item_id=448&element=fd47bf8f194a4716a3c377a506f53597&method=download [dostęp: 29.09.2022]
- PZPS, *Regulamin wydawania licencji klubowych dla drużyn szczebla centralnego PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/wydzialy-i-komisje/komisja-licencyjna/regulaminy-wydawania-licencji/1351-regulamin-wydawania-licencji-klubowych-na-sezon-2023-2024> [dostęp: 18.10.2023]

- PZPS, *Warunki gry i wyposażenia obiektu sportowego w rozgrywkach PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/rozgrywki/informacje/regulaminy-i-przepisy/1036-warunki-gry-i-wyposazenia-obiektu-sportowego-2022> [dostęp: 29.09.2022]
- PZPS, *Warunki gry i wyposażenia obiektu sportowego w rozgrywkach PZPS*, <https://www.pzps.pl/pl/rozgrywki/informacje/regulaminy-i-przepisy/1036-warunki-gry-i-wyposazenia-obiektu-sportowego-2022> [dostęp: 18.10.2023]
- PZPS, *Statut Polskiego Związku Piłki Siatkowej*, <https://www.pzps.pl/pl/zwiazek/przepisy/statut-pzps/163-statut-pzps> [dostęp: 25.03.2023]
- PZSS, *Ogólne zasady bezpieczeństwa w sporcie strzeleckim*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/dokumenty/ogolne-zasady-bezpieczenstwa-w-strzelectwie-sportowym.pdf> [dostęp: 14.08.2023]
- PZSS, *Regulamin egzaminów stwierdzających posiadanie kwalifikacji niezbędnych do uprawiania sportu strzeleckiego*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/licencyjnopatentowa/regulaminpatentustrzeleckiego01.08.2020.pdf> [dostęp: 14.08.2023]
- PZSS, *Zbiór regulaminów PZSS oraz zasad organizacji i przeprowadzania zawodów w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa sportowego w konkurencjach objętych programem ISSF na lata 2022-2024*, <https://www.pzss.org.pl/assets/files/metodyczno-szkoleniowa/poprawione-23-sierpnia-2022-zbior-regulaminow-pzss-2022-24.pdf> [dostęp: 01.10.2023]
- PZSSan, *Regulamin użytkowania sprzętu sportowego Polskiego Związku Sportu Saneczkowych*, https://www.pzssan.pl/images/inne/regulamin_sprzetowy.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- PZSum, *Regulamin sportowy i organizacyjny PZSum na 2021 rok*, <https://www.pzsumo.org/wpcontent/uploads/2021/03/RegulaminSportowyiOrganizacyjnyPolskiegoZwi%C4%85zku-Sumo-na-rok-2021.pdf> [dostęp: 01.10.2023]
- PZSW, *Regulamin powoływania zawodników do kadry narodowej seniorów i juniorów*, <https://pzsw.org/wp-content/uploads/2018/06/za%C5%82-deskorolka.pdf> [dostęp: 28.09.2022]
- PZŻ, *Instrukcja Polskiego Związku Żeglarskiego nr 1/2016 w sprawie przeprowadzania egzaminów na patenty żeglarskie*, https://pya.org.pl/files/dzialszkolenia/egzaminy/dok/instrukcjapzznr1_2016_wsprawieprzeprowadzania-egzaminow-na-patenty-zeglarskie.pdf [dostęp: 14.08.2023]
- PZŻ, *Regulamin zakupu, przychodu, przechowywania oraz wydawania sprzętu w PZŻ*, <https://pya.org.pl/files/dzial-sportu/dok/regulamin-zasady-organizacyjno-finansowe-kn-pzz-zal-14-regulamin-zakupu-wydawawania-sprzetu-w-pzz.pdf> [dostęp: 29.09.2022]
- RKS Okęcie Warszawa, *Regulamin sekcji piłki nożnej – RKS Okęcie Warszawa*, <https://rksokecie.pl/sites/default/files/regulamin.pdf> [dostęp: 29.09.2022]

- Świątokrzyski Związek Piłki Ręcznej, *Regulamin rozgrywek wojewódzkich grup młodzieżowych w sezonie 2020/2021*, <http://www.szpr.kielce.pl/wp-content/uploads/2022/06/REGULAMIN-2020-2021-gotowy.pdf> [dostęp: 28.07.2022]
- UCI, *UCI Constitution*, https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/2uOSbE8gAbYJWGZF6Zdb0c/83ce4e80c45d61ff20adcc23b43d382d/2021_UCI_CONSTITUTION__CONGRSS_EN.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- UEFA, *UEFA Statutes*, <https://documents.uefa.com/v/u/OsXl2S7PUiUKy7gCop4Q5w> [dostęp: 12.07.2022]
- UWW, *Constitution*, https://cdn.uww.org/s3fpublic/202112/constitution_final_oct2021_eng.pdf?VersionId=8R300xkHAbgBdGos7wVAnq715y.Sdv3r [dostęp: 25.06.2022]
- Warszawski Okręgowy Związek Koszykówki Województwa Mazowieckiego, *Statut*, <http://www.wozkosz.pl/statut.html> [dostęp: 26.08.2023]
- Wielkopolski Związek Piłki Nożnej, *Regulamin rozgrywek seniorów IV ligi, klas niższych oraz klas młodzieżowych na sezon 2022/2023*, https://wielkopolskizpn.pl/documents/2461/4ea9ca007bd45e35381574d509710ab6_documents.pdf [dostęp: 28.07.2022]
- Wielkopolski Związek Piłki Ręcznej, *Regulamin rozgrywek prowadzonych przez Wielkopolski Związek Piłki Ręcznej w Poznaniu ważny od dnia 01.09.2018 r.*, <http://wzprpoznan.pl/attachments/article/9/REGULAMIN-ROZGRYWEK.pdf> [dostęp: 25.11.2023]
- World Athletics, *Book of rules*, <https://www.worldathletics.org/about-iaaf/documents/book-of-rules> [dostęp: 30.09.2022]
- World Athletics, *Competition rules. Book C – C1.1*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=117e4572be074feea7345b878420e525.pdf&urlslug=C1.1%20-%20Competition%20Rules> [dostęp: 30.09.2022]
- World Athletics, *Eligibility Regulations for Transgender Athletes*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=f911778e5bfa4d49b0449920fc743216.pdf&urlslug=C3.5A%20%E2%80%93%20Eligibility%20Regulations%20Transgender%20Athletes%20%E2%80%93%20effective%2031%20March%202023> [dostęp: 25.03.2023]
- World Athletics, *Constitution*, <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=7f875f768eb248aea4e718b8bf6cefea.pdf&urlslug=A1%20-%20The%20Constitution> [dostęp: 25.06.2022]
- WRF, *World Rowing Rule Book*, <https://worldrowing.com/technical/rules/2021-rule-book/> [dostęp: 25.06.2022]
- ZPRP, *Przepisy gry w piłkę ręczną obowiązujące od 1 lipca 2016 r.*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2016/12/Przepisy_gry_pilka_reczna_2016.pdf [dostęp: 28.09.2022]
- ZPRP, *Regulamin wykonywania funkcji delegata ZPRP oraz sędziego głównego turniejów piłki ręcznej i piłki ręcznej plażowej. (zatwierdzony uchwałą nr 46/14 Zarządu ZPRP z*

- 13.12.2014 r.), <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2015/02/Regulamin-wykonywania-funkcji-delegata-ZPRP-plik-PDF.pdf> [dostęp: 28.09.2022]
- ZPRP, *Regulamin ZPZP zmiany barw klubowych*, <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2023/07/Regulamin-2023.pdf> [dostęp: 01.10.2023]
- ZPRP, *Uchwała nr/22 Zarządu ZPRP z08.2022 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminów rozgrywek PGNiG Superligi kobiet i mężczyzn w sezonie 2022/2023*, https://zprp.pl/wpcontent/uploads/2022/08/Uchwała numer.....Regulaminy_rozgrywek_PGNiGSuperligi_08082022_RC_obiegowo.pdf [dostęp: 28.09.2022]
- ZPRP, *Uchwała nr 30/13 Zarządu ZPRP z 1.09.2013 r. w sprawie zasad i warunków prowadzenia zespołów piłki ręcznej w zawodach i rozgrywkach organizowanych przez ZPRP, EHF lub IHF*, https://zprp.pl/upload/pliki/Prowadzenie%20zespolow_uchwała_zarządu_09.13.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- ZPRP, *Uchwała nr 36/17 Zarządu ZPRP z 1.09.2017 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Agentów Piłki Ręcznej*, <https://zprp.pl/wp-content/uploads/2017/09/Uchwa%C5%82a-nr-36-w-sprawie-zatwierdzenia-Regulaminu-Agenta-Pi%C5%82ki-R%C4%99cznej.pdf> [dostęp: 29.09.2022]
- ZPRP, *Regulamin agentów piłki ręcznej*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2020/06/Regulamin-AgentaPiłkiRecznej_nowelizacja_20.06.2020.pdf [dostęp: 29.09.2022]
- ZPRP, *Statut Związku Piłki Ręcznej w Polsce*, https://zprp.pl/wp-content/uploads/2023/02/Statut_tekst-jednolity_wersja-na-stron__RC.BES_.pdf [dostęp: 25.03.2023]

Wykaz orzecznictwa

Trybunał Konstytucyjny

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego

Orzeczenie TK z 19.06.1992 r., U 6/92, OTK w 1992 r., cz. I, poz. 13

Orzeczenie TK z 15.07.1996 r., U 3/96, OTK ZU Nr 4/96/31

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego

Wyrok TK z 7.06.1989 r., U 15/88, OTK, poz. 10

Wyrok TK z 1.12.1998 r., II K 21/98, OTK 1998/7/116

Wyrok TK z 27.04.1999 r., P 7/98, OTK 1999/4/72, LEX nr 37317

Wyrok TK z 21.06.1999 r., U. 5/98, OTK ZU Nr 5/99/99

Wyrok TK z 9.11.1999 r., K 28/98, OTK 1999/7/15

Wyrok TK z 15.12.1999 r., P. 6/99, OTK ZU Nr 7/99/164

Wyrok TK z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK 2000/5/141

Wyrok TK z 4.07.2002 r., sygn. P 12/01, OTK ZU nr 4/A/2002/50

Wyrok TK z 10.06.2003 r., SK 37/02, OTK ZU nr 6/A/2003/53

Wyrok TK z 18.02.2004 r., P 21/02, OTK-A 2004/2/9

Wyrok TK z 3.11.2004 r., sygn. K 18/03, OTK ZU nr 10/A/2004/103

Wyrok TK z 6.12.2004 r., sygn. SK 29/04, OTK ZU nr 11/A/2004/114

Wyrok TK z 16.1.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007/1/3

Wyrok TK z 19.03.2007 r., sygn. K 47/05, OTK ZU nr 3/A/2007/27

Wyrok TK z 03.06.2008 r., sygn. akt K 42/07

Wyrok TK z 16.11.2011 r., SK 45/09, OTK ZU nr 9/A/2011/97

Wyrok TK z 3.07.2012 r., K 22/09, OTK ZU nr 7/A/2012/74

Wyrok TK z 14.04.2014 r U 8/13, OTK-A 2014/4/39

Wyrok TK z 28.10.2014 r., K 8/14, OTK-A 2014/9/105

Wyrok TK z 10.02.2015 r., SK 50/13, OTK-A 2015/2/12

Wyrok TK z 10.03.2015 r., P 38/12, OTK-A 2015/3/29

Wyrok TK z 2.06.2015 r., K 1/13, LEX nr 1730123

Wyrok TK z 24.10.2017 r., K 3/17, OTK-A 2017/68

Wyrok TK z 1.12.2018 r., K 21/98, OTK 1998/7/116

Wyrok TK z 20.04.2020 r., U 2/20, OTK-A 2020/61

Wyrok TK z 8.10.2022 r., K 36/00, OTK-A 2002/5/63

Postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

Postanowienie TK z 14.12.1999 r., U 7/99, OTK ZU nr 7/1999/170

Postanowienie TK z 29.03.2000 r., P 13/99, OTK 2000/2/68, LEX nr 40001

Sąd Najwyższy

Uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego

Uchwała 7 sędziów SN - zasada prawna z 15.10.1985 r., III CZP 40/85, OSNC 1986/6/86, LEX nr 3144

Uchwała 7 sędziów SN z 18.09.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014/3/23, LEX nr 1363174

Uchwały Sądu Najwyższego

Uchwała SN z 9.06.1995 r., III CZP 72/95, OSNC 1995/10/146

Uchwała SN z 6.01.2005 r., III CZP 75/04, OSNC 2005/11/188, LEX nr 140681

Uchwała SN z 11.05.2005 r., III CZP 16/05, OSNC 2006/3/49, LEX nr 148431

Wyroki Sądu Najwyższego

Wyrok SN z 24.01.2000 r., III CKN 531/98, OSP 2000/10/146, LEX nr 42120

Wyrok SN z 27.02.2003 r., IV CKN 1811/00, LEX nr 83832

Wyrok SN z 8.04.2003 r., IV CKN 39/01, LEX nr 78893
Wyrok SN z 24.10.2007 r. IV CSK 260/07, OSNC-ZD 2008/3/87, LEX nr 435661
Wyrok SN z 20.01.2009 r., II CSK 419/08, LEX nr 491555
wyrok SN z 20.01.2009 r., II CSK 419/08, LEX nr 491555
Wyrok SN z 10.06.2009 r., III PO 11/08, LEX nr 518069
Wyrok SN z 14.09.2009 r., V CSK 148/09, LEX nr 627244
Wyrok SN z 16.12.2009 r., I CSK 160/09, OSNC 2010/7-8/114, LEX nr 566088
Wyrok SN z 29.06.2010 r., I PK 44/10, LEX nr 607099, OSNP 2011/23-24/294.
Wyrok SN z 4.02.2011 r., III CSK 198/10, LEX nr 846589
Wyrok SN z 20.04.2011 r., I CSK 391/10, LEX nr 936480
Wyrok SN z 16.02.2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382
Wyrok SN z 24.05.2016 r., I PK 143/15, LEX nr 2051468

Postanowienia Sądu Najwyższego

Postanowienie SN z 23.05.2018 r., IV CSK 254/17, LEX nr 2556108, OSNC 2019/4/48

Sądy administracyjne

Wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego

Wyrok NSA z 14.04.2016 r., II GSK 2397/14, LEX nr 2065265
Wyrok NSA z 14.04.2016 r. II GSK 2397/14, LEX nr 2065265
Wyrok NSA z 11.04.2017 r., II GSK 2185/15, LEX nr 2303271
Wyrok NSA z 24.01.2018 r., II OSK 1462/17, LEX nr 2446376
Wyrok NSA z 30.04.2020 r., II OSK 2131/19, LEX nr 3034300
Wyrok NSA z 11.08.2020 r., I OSK 158/20, LEX nr 3049125

Postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego

Postanowienie NSA z 20.11.1981 r., II SA 848/81, LEX nr 9652

Wyroki Wojewódzkich Sądów Administracyjnych

Wyrok WSA w Warszawie z 28.03.2011 r., III SA/Wa 1695/10, LEX nr 860026

Wyrok WSA w Warszawie z 26.04.2013 r., VI SA/Wa 240/13

Wyrok WSA w Warszawie z 20.11.2013 r., VI SA/Wa 1944/13, LEX nr 1729618

Wyrok WSA z 8.04.2014 r., VI SA/WA 1853/13, LEX nr 1582869

Wyrok WSA z 8.04.2014 r., VI SA/WA 1853/13, LEX nr 1582869.

Wyrok WSA w Warszawie z 22.01.2015 r., VI SA/Wa 3139/14

Wyrok WSA w Warszawie z 8.05.2015 r. VI SA/Wa 3690/14, LEX nr 2003290

Wyrok WSA w Warszawie z 11.05.2015 r., VI SA/Wa 3529/14

Wyrok WSA w Warszawie z 11.09.2015 r., VI SA/Wa 1377/15

Wyrok WSA z 23.06.2017 r., II SA/Wa 2019/16, LEX nr 2313687

Wyrok WSA w Lublinie z 15.11.2017 r., III SA/Lu 216/17, LEX nr 2407704

Wyrok WSA w Warszawie z 27.03.2019 r., sygn. III SA/Wa 1079/18, LEX nr 2691347

Wyrok WSA w Kielcach z 13.02.2020 r., II SA/Ke 1117/19, LEX nr 2804044

Wyrok WSA w Kielcach z 13.02.2020 r., II SA/Ke 1117/19, LEX nr 2804044

Sądy powszechne

Wyroki sądów apelacyjnych

Wyrok SA w Poznaniu z 31.01.1996 r., I ACr 615/95, LEX nr 1680543

Wyrok SA w Warszawie z 20.02.2003 r., I ACa 732/02, LEX nr 1681050

Wyrok SA w Łodzi z 9.04.2013 r., I ACa 1294/12, LEX nr 1313313

Wyrok SA w Warszawie z 6.06.2017 r., I ACa 514/16, LEX nr 2460064

Wyrok SA w Gdańsku z 21.03.2018 r., III AUa 1266/17, LEX nr 2514378

Wyrok SA w Krakowie z 8.05.2019 r., I ACa 617/18, LEX nr 2784440

Wyrok SA w Szczecinie z 30.01.2020 r., I ACa 716/19, LEX nr 2937474

Postanowienia sądów apelacyjnych

Postanowienie SA w Katowicach z 24.09.1997 r., I ACa 493/97, LEX nr 33857

Postanowienie SA w Katowicach z 31.03.2000, I ACa 215/00, LEX nr 48347

Postanowienie SA w Warszawie z 8.06.2000 r., I ACa 806/00, LEX nr 50073

Postanowienie SA w Warszawie z 8.06.2000 r., I ACa 806/00, LEX nr 50073

Postanowienie SA w Warszawie z 8.01.2004 r., I ACa 1380/03, LEX nr 1642143

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Wyrok TSUE z 12.12.1974 r. w sprawie 36/74 *Walrave and Koch* przeciwko *Association Union Cycliste Internationale and Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federacion Espanola Ciclismo*

Wyrok TSUE z 15.12.1995 r. w sprawie 415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman*.

Wyrok TSUE z 18.07.2006 r. w sprawie 519/04 *David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities*.

Wyrok TSUE z 26.10.2017 w sprawie C-90/16 *The English Bridge Union Limited vs Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*

Sportowe sądy arbitrażowe

Wyroki sportowych sądów arbitrażowych

Wyrok CAS 2007/A/1370 *FIFA v. Superior Tribunal de Justiça Desportiva do Futebol & Confederação Brasileira de Futebol & Mr Ricardo Lucas Dodô*

Wyrok CAS 2007/A/1376 WADA v. Superior Tribunal de Justiça Desportiva do Futebol & Confederação Brasileira de Futebol & Mr Ricardo Lucas Dodô.

Wyrok CAS 2008/A/1588 FIFA v. Malta Football Association & Claude Mattocks

Wyrok CAS 2008/A/1629 WADA v. Malta Football Association & Claude Mattocks

Wyrok CAS 2008/A/1576 FIFA v. Malta Football Association & Ryan Grech

Wyrok CAS 2008/A/1628 WADA v. Malta Football Association & Ryan Grech

Wyrok CAS 2008/A/1575/FIFA v. Malta Football Association & Gilbert Martin

Wyrok CAS 2008/A/1627 WADA v. Malta Football Association & Gilbert Martin

Wyrok Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy PKOL z 3.04.2019 r., 19/S/2018

Wykaz literatury

- Adamiak P., Charycka B., Gumkowska M., *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań*, Warszawa 2016
- Andreff W., *Recent Developments in the Economics of Sport*, Cheltenham-Northampton 2011
- Andreff W., Szymanski S., *Handbook on the Economics of Sport*, Cheltenham 2006
- Anshel M.H., Freedson P., *Dictionary of the Sport and Exercise Sciences*, Champaign 1991
- Antonioni P., Cubbin J., *The Bosman Ruling and the Emergence of a Single Market in Soccer Talent* [w:] *European Journal of Law and Economics*, nr 9, Nowy Jork 2000
- Badura M., Basiński H., Kałużny G., Wojcieszak M., *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011
- Bairner A., Kelly J., Lee J.W., *Routledge Handbook of Sport and Politics*, Nowy Jork 2017
- Bałaban A., *Akty normatywne wewnątrznie obowiązujące* [w:] *Konstytucyjny system źródeł prawa*, red. A. Szmyt, Warszawa 2005
- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012
- Baran K.W. [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2016
- Barani L., *The Role Of The European Court Of Justice As A Political Actor In The Integration Process: The Case Of Sport Regulation After The Bosman Ruling* [w:] *Journal of Contemporary European Research*, vol. 1, nr 1, Londyn 2005
- Bartosiewicz M., *Definicje legalne w świetle zasady określoności prawa* [w:] *Dookoła Wojtek... Księga pamiątkowa poświęcona Doktorowi Arturowi Wojciechowi Preisnerowi*, red. R. Balicki, M. Jabłoński, Wrocław 2018
- Bartoszewicz M., *Komentarz do art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. M. Haczkowska, Warszawa 2014, LEX/el.
- Barzycka-Banaszczyk M., *Prawo pracy. 19 wydanie*, Warszawa 2018
- Bąkowski T., *Administracyjnoprawna sytuacja jednostki w świetle zasady pomocniczości*, Warszawa 2007
- Bąkowski T., *Kilka krytycznych uwag i spostrzeżeń dotyczących formułowania definicji legalnych we współczesnym prawodawstwie* [w:] *GSP*, t. XXXVI, Gdańsk 2016
- Bąkowski T., *Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne polskich obszarów morskich. Problematyka administracyjnoprawna*, Gdańsk 2018
- Bąkowski T., Tarno J.P. (red.), *Prawotwórstwo sądów administracyjnych*, Warszawa 2015
- Bąkowski T., Ważny K., *Prywatyzacja zadań publicznych* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016

- Białkowska E., *Sport – instrument polityczny służący kreacji wizerunku państwa na arenie międzynarodowej* [w:] *Kwartalnik Naukowy Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego „e-Politikon”*, nr 8, Warszawa 2013
- Bidziński D., *Kontrola i nadzór nad polskimi związkami sportowymi* [w:] *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, red. T. Gardocka, D. Jagiełło, Warszawa 2015
- Bielska-Brodziak A., *Kłopoty z definicjami legalnymi* [w:] *System prawny a porządek prawny*, red. O. Bogucki, S. Czepita, Szczecin 2008
- Bielski J., *Sport i sztuka w cywilizacji antycznej*, Warszawa 2003
- Biernat S., *Prywatyzacja zadań publicznych: problematyka prawna*, Warszawa-Kraków 1994
- Bigo T., *Prawo administracyjne. Część I. Instytucje ogólne. Opracowane przez Dr. Władysława Kawkę, Adiunkta U. Wr. na podstawie wykładów uniwersyteckich prof. dr. T. Bigo*, Wrocław 1948
- Biliński M., *Państwo a sport. Węzłowe zagadnienia prawne*, Kraków 2011
- Biliński M., *Sport elektroniczny. Charakter prawny*, Warszawa 2021
- Binder J.J., Findlay M., *The Effects of the Bosman Ruling on National and Club Teams in Europe* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 13, nr 2, Londyn 2012
- Biuro Organizacyjne II Międzynarodowych Igrzysk Sportowych Młodzieży, *Słownik sportowy*, Warszawa, 1955, t. 1-22
- Black Publishers A & C Ltd, *Dictionary of Sport and Exercise Science*, Londyn 2006
- Blackshaw I.S., *International Sports Law: An Introductory Guide*, Nowy Jork 2017
- Błaszczyk M., Jankowski W.J., Zbrojewska M., *Prawo i postępowanie w sprawach o wykroczenia*, Warszawa 2013
- Błażejczak B., *Formy prowadzenia działalności gospodarczej a sport zawodowy* [w:] *Prawne problemy sportu zawodowego*, red. A. Kijowski, Poznań 1995
- Bochentyn A., Szlachetko J., Ważny K., *Współdziałanie administracji publicznej ze społeczeństwem* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016
- Boć J., Kuta T., *Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1984
- Boć J., *Prawo administracyjne*, Wrocław 1993
- Boć J. [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998
- Boć J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2006
- Bogusz M., *Problem charakteru prawnego Zasad Techniki Prawodawczej* [w:] *Zagadnienia nauki prawa. W 40-lecie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego*, red. J. Warylewski, GSP, t. 24, Gdańsk 2010

- Bojanowski E., *Wybrane zjawiska w administracyjnym prawie (tezy do głosu w dyskusji)* [w:] *Prawo administracyjne w okresie transformacji ustrojowej*, red. A. Knosala, A. Matan, G. Łaszczyca, Kraków 1995
- Bojanowski E., *Podstawowe problemy prawa administracyjnego*, Koszalin 1997
- Bojarski T., *Zasady odpowiedzialności* [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019
- Bolek T., Dobruk M., *Ustawa o kontroli w administracji rządowej. Komentarz z wzorami dokumentów*, Warszawa 2018
- Bończak-Kucharczyk E., *Ustawa o gospodarce nieruchomościami. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2023
- Borówka K., *Zarządzenie zastępcze wojewody*, Warszawa 2018
- Borszowski P., *Określenia nieostre i klauzule generalne w prawie podatkowym*, Warszawa 2017
- Bosiacki S., Śniadek J., *Sport jako element strategii promocji miasta* [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzanie. Marketing sportowy wyzwaniem dla miast i regionów*, t. 13, nr 10, Łódź 2012
- Bosman P., *Ancient debates on autarkeia and our global impasse* [w:] *Phonimon*, vol. 16, nr 1, Pretoria 2015
- Boyes S., *Globalisation, Europe and the Re-regulation of Sport* [w:] *Professional Sport in the EU: Regulation and Re-regulation*, red. A. Caiger, S. Gardiner, Haga 2000
- Brassington I., *The concept of autonomy and its role in Kantian ethics* [w:] *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, vol. 21, nr 2, Cambridge 2012
- Brodecki Z., Rischka-Słowik B., *Jaki świat, takie igrzyska* [w:] *GSP*, t. 26, Gdańsk 2011
- Brol J., *Prawo o stowarzyszeniach z komentarzem oraz przepisami wykonawczymi i związkowymi*, Zielona Góra 1994
- Brożek B., *Normatywność prawa*, Warszawa 2012
- Brożek B., *Pojęcie normatywności* [w:] *Fenomen normatywności*, red. A. Brożek, B. Brożek, J. Stelmach, Kraków 2013
- Brzeski M., *Zadanie publiczne* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Warszawa 2016
- Bukstein S., *Collective bargaining in professional sports: player salaries, free agency, team ownership, league organizational structures and the power of commissioners*, Nowy Jork 2020
- Buy F., Marmayou J.M., Poracchia D., Rizzo F., *Droit du sport*, L.G.D.J. Lextenso éditions 2009

- Cain L., Haddock D., *Similar Economic Histories, Different Industrial Structure: Transatlantic Contrasts in the Evolution of Professional Sport Leagues* [w:] *The Journal of Economic History*, vol. 65, nr 4, Cambridge 2005
- Cajsel W., *Podstawy prawne zatrudniania zawodników profesjonalnych*, Toruń 2004
- Cajsel W., *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, Warszawa 2006
- Cajsel W., *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011
- Cattaneo A., Parish R., *Sports law in the European Union*, Haga 2020
- Cedro P., *Spoleczna rola sportu* [w:] *Rozprawy Społeczne*, t. 7, nr 2, Biała Podlaska 2013
- Cha V.D., *A Theory of Sport and Politics* [w:] *The International Journal of the History of Sports*, vol. 26, nr 11, Londyn 2009
- Chappelet J.L., *Autonomy of sport in Europe*, Strasbourg 2010
- Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa. 8 wydanie*, Warszawa 2013
- Chauvin T., *Umowy prawotwórcze jako umowy prawa publicznego* [w:] *Kwartalnik Prawa Publicznego*, vol. 3, nr 2, Warszawa 2003
- Chełmecki B., *Menedżer w Polskim Związku Sportowym. Studium zawodu*, Warszawa 2017
- Chełmecki B., *Rola menadżera w polskim związku sportowym a jego przygotowanie zawodowe*, Warszawa 2016
- Chlipała M., *Charakter prawny zarządzeń starosty i marszałka województwa* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, Kraków 2013
- Chlipała M., *Zasada proporcjonalności nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego* [w:] *Samorząd Terytorialny*, nr 3, Warszawa 2014
- Chłopecki A., *Zakres, sposób i skutki stosowania „miękkiego prawa” jako alternatywy dla regulacji ustawowych – na przykładzie rynku finansowego* [w:] *Wiadomości Ubezpieczeniowe numer specjalny 3/2013*
- Chochowski K., *Zasada pomocniczości jako zasada ustrojowa* [w:] *International Journal of Legal Studies*, vol. 8, nr 2, Warszawa 2020
- Coakley J., *Sport in Society: Issues and Controversies*, Mosbey, St. Louis 1994
- Coakley J., *Sports in Society: Issues and Controversies. 13th edition*, Nowy Jork 2021
- Colon Semenza G.M., *Sport, Politics and Literature in the English Renaissance*, Cranbury 2003
- Considine T., *The Language of Sport: A Handy Dictionary of Sporting Terms*, Londyn 1982
- Conway J., Isselhard C., Urbanski E., *The Economic Impact of Sport* [w:] *The Review: A Journal of Undergraduate Student Research*, vol. 9, Pittsford 2007
- Crouch D., *The Birth of Nobility: Constructing Aristocracy in England and France 900–1300*, Harlow 2005
- Dawidowicz W., *Zagadnienia ustroju administracji państwowej w Polsce*, Warszawa 1970

- Dawidowicz W., *Polskie prawo administracyjne*, Warszawa 1978
- Dąbrowski M., *Źródła prawa powszechnie obowiązującego w Konstytucji z 1997 r.: katalog zamknięty czy otwarty?* [w:] *Studia Prawnoustrojowe*, nr 3, Olsztyn 2004
- de Wegner F., *The Jurisprudence of the FIFA Dispute Resolution Chamber. Second edition*, Haga 2016.
- Delacroix S., *Legal Norms and Normativity. An Essay in Genealogy*, Oxford and Portland, Oregon 2006
- Demirel D.H., Yildiran I., *The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment* [w:] *European Journal of Education Research*, vol. 2, nr 4, Hanover 2013
- Dimitrov D., Helmenstein C., Kleissner A., Moser B., Schindler J., *Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Sektion Sport*, Wiedeń, 2006
- Dobosz P., *Problemy metodologii współczesnej nauki prawa administracyjnego na tle metody historyczno-prawnej* [w:] *Kwartalnik Prawa Publicznego* 2001, 1/1
- Dobosz P., Zagadnienia terminologiczne na tle problemu wyodrębnienia części ogólnej i części szczegółowej prawa administracyjnego a próba nowej definicji prawa administracyjnego [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego: księga jubileuszowa profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, red. I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosz, D. Dąbek, M. Smaga, Kraków 2001
- Dobosz P., *Bezczynność administracji publicznej w postępowaniu administracyjnym* [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie kodeksu postępowania administracyjnego*, red. J. Niczyporuk, Lublin 2010
- Dobosz P., *Milczenie i beczynność w prawie administracyjnym*, Kraków 2011
- Dobosz P., Hałys J., Śledziona L., *Piłka nożna w Polsce 1918-1926. Tom 2*, Kraków 2017
- Dobosz P., Biliński M., Górny W., Mazur A., Hadel M., Kozień A. (red.), *Problemy ochrony prawnej sportowego dziedzictwa kulturowego i mechanizmy prawa sportowego*, Kraków 2018
- Dobosz P., *Skuteczność normatywna polskiego systemu prawnej ochrony dziedzictwa sportowego* [w:] *Problemy ochrony prawnej sportowego dziedzictwa kulturowego i mechanizmy prawa sportowego*, red. P. Dobosz, M. Biliński, W. Górny, A. Mazur, M. Hadel, A. Kozień, Kraków 2018
- Dobosz P., Hałys J., Kowszewicz E., Śledziona L., *Piłka nożna w Polsce 1927-1939. Tom 3*, Kraków 2020
- Dobosz P., *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji w sferze ochrony zabytków* [w:] *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, red. B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki, Warszawa 2020
- Dobosz P., Puczko A. (red.), *Relacje pomiędzy sferą zewnętrzną i sferą wewnętrzną działań administracji publicznej*, Warszawa 2023

- Dobrowolski W., *Sport i Igrzyska Olimpijskie w starożytnej Grecji* [w:] *Sport i igrzyska olimpijskie w starożytności*, red. J. Gmurek, E. Zdonkiewicz, Warszawa 2004
- Dolnicki B., *Ewolucja nadzoru nad samorządem terytorialnym, Wnioski de lege ferenda, Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania*, Toruń, 2005
- Dolnicki B., *Nadzór nad samorządem terytorialnym* [w:] *Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce i w Niemczech. Analiza prawnoporównawcza*, red. J. Jagoda, Warszawa 2018
- Downey B., *The Bosman Ruling: European Soccer – Above the Law?* [w:] *Asper Review of International Business and Trade Law*, vol. 1, Edmonton 2001
- Drózd M., *Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2020
- Duchliński P., *Normatywność – jej źródła i sposoby badania. Analiza metateoretyczna* [w:] *O normatywności w etyce*, red. P. Duchliński, A. Kobyliński, R. Moń, E. Podrez, Kraków 2015
- Dudek D., *Pojęcie klubu sportowego* [w:] *Studia Humanistyczne. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie*, Kraków 2005
- Dudek D., *Zarys dziejów i organizacja stowarzyszeń kultury fizycznej* [w:] *Studia i Monografie*, nr 16, Kraków 2000
- Dumkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020
- Duniewska Z., Jaworska-Dębska B., Michalska-Badziak R., Olejniczak-Szałowska E., Stahl M., *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2004
- Dytko J., *Determinanty ingerencji nadzorczej i sądowej kontroli działalności polskiego związku sportowego* [w:] „*Jus et Administrativo*” 2014/4
- Dzbeńska E., Sztekier-Łabuszewska M. [w:] *Fundacje i stowarzyszenia. Prawo i praktyka*, red. D. Bugajna-Sporczyk, E. Dzbeńska, I. Janson, M. Sztekier-Łabuszewska, Warszawa 2005
- Dziurda M., *Prawne instrumenty reagowania na niedopuszczalną niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi w sferze prawa cywilnego i handlowego w postępowaniu cywilnym* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014
- Fal A., *Arbitraż w sprawach dyscyplinarnych dotyczących polskich podmiotów prawa sportowego*, Gdańsk 2020
- Filipowicz A., *Pojęcie i funkcje nadzoru w administracji*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1984
- Firek W., *Filozofia Olimpizmu Pierre’a de Coubertina*, Warszawa 2016
- Firlus J., Ozimek A., *Definiowanie oraz wykładnia pojęć w prawie administracyjnym na przykładzie procesów inwestycyjnych* [w:] *Forum Prawnicze*, nr 5, Warszawa 2016

- Florczak-Wątor M., *Komentarz do art. 58 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2019
- Florczak-Wątor M., *Komentarz do art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2019
- Foks J., *Prawo krajowe a prawo międzynarodowe w sporcie - casus Polska* [w:] *Sport Wyczynowy*, nr 1-2, Warszawa 2006
- Frąckowiak J. [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, Warszawa 2007
- Frąckowiak J. [w:] *t. 1 - Prawo cywilne - część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007
- Frąckowiak J. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III. Komentarz do art. 301–490*, red. A. Kidyba, Warszawa 2020, LEX/el.
- Frick B., *Globalization and Factor Mobility: The Impact of the "Bosman-Ruling" on Player Migration in Professional Soccer* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 10, nr 1, Londyn 2009
- Frick B., Simmons R., *The footballers' labour market after the Bosman ruling* [w:] *Handbook on the Economics of Professional Football*, red. J. Goddard, P. Sloane, Cheltenham 2014
- Fundowicz S., *Konstytucyjne podstawy decentralizacji administracji publicznej* [w:] *Dylematy rozwoju kadr administracji publicznej. Materiały z sympozjum zorganizowanego przez Wyższą Szkołę Handlową w Radomiu*, red. S. Wrzosek, Radom 2002
- Fundowicz S., *Zakłady publiczne* [w:] *Prawo administracyjne ustrojowe - podmioty administracji publicznej*, red. J. Stelmasiak, J. Szreniawski, Bydgoszcz - Lublin 2002
- Fundowicz S., *Człowiek i administracja publiczna* [w:] *Prawość i godność. Księga pamiątkowa w 70. Rocznicę urodzin Profesora Wojciecha Łączkowskiego*, red. S. Fundowicz, F. Rymarz, A. Gomułowicz, Lublin 2003
- Fundowicz S., *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*, Lublin 2005
- Fundowicz S., *Dynamiczne rozumienie zadania publicznego* [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009
- Fundowicz S., *Prawo sportowe*, Warszawa 2013
- Fundowicz S., *Zasada decentralizacji administracji publicznej w świetle personalistycznej koncepcji administracji publicznej i prawa administracyjnego* [w:] *Roczniki Nauk Prawnych* 2021, t. XXXI, nr 3
- Gajda A., *Jednostki organizacyjne powołane do prowadzenia działalności na rzecz sportu w wybranych miastach w Polsce* [w:] *GSP*, nr XXXIV, Gdańsk 2015
- Gardiner S., James M., O'Leary J., Welsh R., Blackshaw I., Boyes S., Caiger A., *Sports law*, Routledge-Cavendish 2006

- Gardiner S., O'Leary J., Welch R., Boyes S., Naidoo U., *Sports Law. Fourth Edition*, Routledge 2011
- Gardiner S., Welch R., *The winds of change in professional football: the impact of the Bosman ruling* [w:] *Contemporary Issues in Law*, vol. 3, nr 4, Oxford 1998
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2004
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2022
- Gawryluk M., *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013
- Giętkowski R., *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych haseł*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Gdańsk 2016
- Glejt P., Ważny K., *Władztwo administracyjne* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego materialnego. 100 podstawowych pojęć*, red. T. Bąkowski, K. Żukowski, Gdańsk 2015
- Gniatkowski M., Kokot P. [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, red. M. Gniatkowski, Warszawa 2011
- Gniewek E. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, t. I, Warszawa 2004
- Goddard J., Sloane P.J., Wilson J.O.S., *Chapter 14. The Bosman Ruling and Labor Mobility in Football (Soccer)* [w:] *The Oxford Handbook of Sports Economics. Volume 1: The Economics of Sports*, red. L.H. Kahane, S. Shmanske, Nowy Jork 2012
- Godlewski P., *Współczesne heterogeniczne oblicze sportu – refleksja terminologiczna i metodologiczna* [w:] *Wkład nauk humanistycznych do wiedzy o kulturze fizycznej. Historia kultury fizycznej*, red. J. Chełmecki, T. Rychta, t. I, Warszawa 2003
- Godlewski P., *Globalny i lokalny wymiar współczesnego sportu* [w:] *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 78, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 689, Szczecin 2011
- Gołębiowska A., Kociołek-Pęksa A., *Kontrola i nadzór w prawie administracyjnym – wybrane zagadnienia teoretycznoprawne i dogmatycznoprawne* [w:] *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej*, 2018, nr 67/3
- Gostkowski R., *Sport w starożytności*, Warszawa 1959
- Goździewicz G., Zieliński T. [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, wyd. VII, red. L. Florek, Warszawa 2017, LEX/el.
- Góralczyk W., *Podstawy prawa*, Warszawa 2009
- Górny W., *Prawo sportowe wewnętrzne jako determinanta rozwoju w sporcie* [w:] *Casus*, nr 93, Kraków 2019
- Górski M., *Potrzeby legislacyjne w zakresie ochrony środowiska morskiego* [w:] *Legislacja administracyjna. Materiały ze Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa i Postępowania Administracyjnego*, red. E. Bojanowski, Gdańsk 1993

- Grabowski A., *Znaczenie ekonomiczne sportu w Unii Europejskiej* [w:] *Studia Ekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, t. 176, Katowice 2014
- Grabowski A., *Analiza rachunku satelitarne sportu w krajach Unii Europejskiej* [w:] *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 316, Katowice 2017
- Grabowski A., *Ekonomia sportu. Zagadnienia metodologiczne i wybrane doświadczenia*, Warszawa 2019
- Grabska, Luberadzka K., *Karta olimpijska* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Arbitraż sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Polski Komitet Olimpijski (PKOL)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Ruch olimpijski* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu przy PKOL (TA przy PKOL)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w Lozannie (CAS)* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Grabska-Luberadzka K., *Zasada fair-play* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Gratton C., Liu D., Ramchandani G., Wilson D., *The Global Economics of Sport*, London 2012
- Gregorczyk K., *Fakt prawny* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017
- Gregorczyk K., *Obowiązki prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017
- Grochala B., *Język sportu w perspektywie mediolingwistycznej – zarys problematyki* [w:] *Poradnik Językowy*, nr 4, Warszawa 2021
- Gronkiewicz A., *Niezorganizowane źródła prawa* [w:] *Administracja. Prawo administracyjne. Część ogólna*, red. J. Blicharz, I. Zacharko, Katowice 2018
- Grzonka L., *Legislacja administracyjna. Zarys zagadnień podstawowych*, Warszawa 2015
- Guyer P., *Kant on the theory and practice of autonomy* [w:] *Social Philosophy and Policy*, vol. 20, nr 2, Cambridge 2003
- Haas U., Martens D.R., *Sportrecht*, Zurych 2012
- Hadel M., *Koncepcje zakładu administracyjnego w nauce prawa administracyjnego*, Kraków 2019

- Hadrowicz E., *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2020
- Halasz A., *Definicje pojęć prawnych w ustawodawstwie dotyczącym podatków obrotowych*, Wrocław 2019
- Halgreen L., *European Sports Law. A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport*, Kopenhaga 2004
- Hałys J., *Piłka nożna w Polsce. Tom 1*, Warszawa 1990
- Harewood H., *A Dictionary of Sports; or Comptation to the Field, the Forest, and the River Side, containing Explanations of Every Term applicable to Racing, Shooting, Hunting, Fishing, Hawking, Archery, etc. etc. with Essays Upon All National Amusements*, Londyn 1835
- Harter-Uibopuu K., Kruse T., *Sport und Recht in der Antike*, Wiedeń 2014.
- Hauser R., *Aspekty administracyjnoprawne w ustawie o sporcie* [w:] *Ustawa o sporcie*, red. A. Szwarc, Poznań 2012
- Healey D., *Sport and the law*, Sydney 2009
- Heineman K., *Sport in post-modern society* [w:] *Sport w procesie integracji europejskiej*, red. Z. Krawczyk, J. Kosiewicz, K. Piłat, Warszawa 2015
- Hill J., *Introduction: Sport and Politics* [w:] *Journal of Contemporary History*, vol. 38, nr 3, Londyn 2003
- Hoc S. [w:] S. Hoc, J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2020
- Hotel M., Rychlewska A., *Jurydyzacja życia a skuteczność prawa* [w:] *Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia*, nr 1, Poznań 2015
- Houlihan B., *Sport, Policy and Politics A Comparative Analysis*, Routledge 1997
- Husson S., *Utopia and the quest for autarkeia* [w:] *Utopias in Ancient Thought*, red. P. Destrée, J. Opsomer, G. Roskam, Berlin 2021
- Ibbetson D., *Athletics in Ancient Law* [w:] *Legal Information Management*, vol. 12, nr 2, Cambridge 2012
- Ibsen B., Jorgensen P., *Denmark: The cultural and voluntary development of sport for all* [w:] *Worldwide experiences and trends in sport for all*, red. L. Da Costa, M. Miragaya, Oxford 2002
- Izdebski H., Kulesza M., *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2003
- Izdebski H., *Fundacje i stowarzyszenia*, Krasnobród 2005
- Jabłońska-Bonca J., *Wstęp do nauk prawnych*, Poznań 1996
- Jabłońska-Bonca J., *Istota spójności regulacji prawnych oraz niesprzeczności regulacji pozaprawnych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014

- Jackiewicz A. [w:] *Prawo konstytucyjne. Wydanie drugie*, red. M. Grzybowski, Białystok 2009
- Jackiewicz A., *Uwagi na temat „niedomknięcia” źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.* [w:] *Prawo, parlament i egzekutywa we współczesnych systemach rządów: księga poświęcona pamięci Profesora Jerzego Stembrowicza*, red. S. Bożyk, Białystok 2009
- Jamroz A. (red.), *Wstęp do nauk prawnych*, Białystok 1997
- Janowicz Z., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa-Poznań 1992
- Jarra E., *Ogólna teoria prawa*, Warszawa 1922
- Jarvie G., *Sport, Culture and Society*, Londyn 2006
- Jarzęcka-Siwik E., Skwarka B., *Najwyższa Izba Kontroli. Komentarz do ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli*, Warszawa 2017
- Jastrzębski W., *Historia kultury fizycznej*, Bydgoszcz 2005
- Jaśkowski K. [w:] *Kodeks pracy. Komentarz aktualizowany*, red. E. Maniewska, K. Jaśkowski, Warszawa 2023
- Jaworski Z., *Sport z dystansu. Fakty i refleksje*, Warszawa 2015
- Jedel J., Kończak J., *Rynek sportu i sponsoringu sportowego w Polsce*, Gdańsk 2019
- Jelowicki M., Kieżun W., Leoński Z., Ostapczuk B. [w:] *Teoria organizacji i kierownictwa*, red. B. Ostapczuk, Warszawa 1979
- Jędruch S., *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa 1972
- Jędrzejewski S., *Kontrola administracji państwowej*, Toruń 1971
- Joseph L.H., *Physical education in the middle ages* [w:] *Sport and physical education in the Middle Ages*, red. E.F. Zeigler, Trafford 2006
- Jóźwiak P., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, Poznań 2014;
- Jurkowska A., Oswiak K., *Realizacja zasady pomocniczości w warunkach polskich – wybrane przykłady* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 840, Kraków 2010
- Kaczocha M., *Ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2023, LEX/el.
- Kahane L.H., Shmanske S., *The Oxford Handbook of Sports Economics: The Economics of Sports Volume 1*, Oxford 2011
- Kalinowski J., *Teoria poznania praktycznego*, Lublin 1960
- Kamiński A., *Metoda, technika i procedura badawcza w pedagogice empirycznej* [w:] *Metodologia pedagogiki społecznej*, red. R. Wroczyński, T. Pilch, Warszawa – Wrocław – Kraków – Gdańsk 1974

- Kammerer A.W., Sprecher T., *Swiss Association*, Zurych 2011
- Kang S.M., *Defining Sport: Philosophical conflicts between the practices of sport and cybersport*, New Brunswick 2009
- Kawałek P., *Formy działania klubów sportowych* [w:] *Prawo sportowe i turystyczne – między regulacją a deregulacją*, red. M. Kaliński, J. Koszowski, Kraków 2011
- Kąkol C., *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz, wyd. II*, Warszawa 2020
- Kąkol C., *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2021
- Kelsen H., *General Theory of Law and State*, Cambridge 1945
- Kent M., *Oxford Dictionary of Sports Science and Medicine*, Nowy Jork 2006
- Kędzior M., *Autonomia organizacji sportowych w świetle prawa polskiego i unii europejskiej* [w:] *Sport wyczynowy*, nr 1-3, Warszawa 2007
- Kidyba A., *Ustawa o fundacjach. Prawo o stowarzyszeniach*, Warszawa 1997
- Kidyba A., *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2002
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2018
- Kidyba A. [w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, red. M. Dumkiewicz, A. Kidyba, Warszawa 2023
- Kidyba A., *Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych*, Warszawa 2023
- Kijowski A., *Stosunki prawne sportowców z klubami sportowymi* [w:] *Status prawny sportowców*, red. A. Kijowski, Poznań 2001
- Klein S.E., *Defining sport. Conceptions and Borderlines*, Maryland 2017
- Klisiński M., Szwaja M., *Zarządzanie ligą zawodową w systemie sportu profesjonalnego* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 786. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 64/1, Szczecin 2013
- Kmieciak Z., *Prawotwórstwo sędziowskie w sferze jurysdykcji sądów administracyjnych* [w:] *PiP*, 61(12), Warszawa 2006
- Kobiela F., *Towards a High Definition of (Olympic) Sport*, [w:] *CCD. Cultura Ciencia Deporte*, vol. 13, nr 38, Murcia 2018
- Kobierecki M.M., *Kultura fizyczna a kultura – rozważania teoretyczne* [w:] *Zbliżenia Cywilizacyjne*, nr 1, vol. 1, Włocławek 2016
- Kochanowski J., *Deregulacja jako pierwszy etap reformy systemu tworzenia prawa*, [w:] *Wymiar sprawiedliwości i legislacja, „Ius et Lex”*, nr 1, Warszawa 2005
- Kochanowski J., *Jurydyzacja życia* [w:] *Palestra*, nr 7-8, Warszawa 2002
- Kokoszcyński M., *Komentarz do § 146 r.z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, red. J. Warylewski, Warszawa 2003

- Kokoszcyński M., *Komentarz do § 147 r.z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, red. J. Warylewski, Warszawa 2003
- Kołaczkowski B. [w:] *Kształtowanie się regulacji prawnej zrzeszeń sportowych Wybrane aspekty krajowe i prawnomiędzynarodowe*, red. B. Kołaczkowski, B.S. Diallo, Poznań 2016
- Komorowski E. [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Chmaj, Warszawa 2007
- Konning R.H., Kesenne S., *A Modern Guide to Sports Economics*, Cheltenham-Northampton 2021
- Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1994
- Korczak J. [w:] *Nauka organizacji i zarządzania*, red. A. Chrisidu-Budnik, J. Korczak, A. Pakuła, J. Supernat, Wrocław 2005
- Koszowski M., *Dwadzieścia osiem wykładów ze wstępu do prawoznawstwa*, Warszawa 2019
- Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1969
- Koźmiński A., Latusek-Jurczak D., *Rozwój teorii organizacji. Od systemu do sieci*, Warszawa 2011
- Koźmiński K., *Jurydyzacja życia społecznego* [w:] *Socjologia prawa. Główne problemy i postacie*, red. Z. Cywiński, A. Kojder, Warszawa 2014
- Krajewski M., *Sztuka jako sport* [w:] *Spoleczne zmagania ze sportem*, red. Ł. Rogowski, R. Skrobacki, Poznań 2011
- Krauze K., *Instytucja nadzoru w nauce prawa* [w:] AUWr, 1973, PPIA XXXXVII, Wrocław 1997
- Krawański A., *Ciało i zdrowie człowieka w nowoczesnym systemie wychowania fizycznego*, Poznań 2003
- Krawczyk Z., *Natura, kultura – sport. Kontrowersje teoretyczne w Polsce*, Warszawa 1970
- Krawczyk Z., *Spoleczno-kulturowe wartości sportu w świetle badań empirycznych* [w:] *Wychowanie Fizyczne i Sport*, nr 3, Warszawa 1983
- Kruk M., *Wokół zasady pomocniczości. Kilka uwag o jej znaczeniu i gwarancjach w Unii Europejskiej* [w:] *Ius Novum*, vol. 10, nr 4, Warszawa 2016
- Krupski R., *Podstawy organizacji i zarządzania. Wydanie 5 zmienione*, Wrocław 2004
- Krześniak E., *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016
- Krześniak E., *Status prawny Polskiego Komitetu Olimpijskiego* [w:] *Problemy ruchu olimpijskiego w polskim prawie*, red. A. Szwarc, Poznań 2018
- Krześniak E., *Kształtowanie się polskiego prawa sportowego – dorobek legislacyjny, soft law i lex sportiva* [w:] *Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego*, red. A. Szwarc, Poznań 2019

- Krześniak E., *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020
- Krzyżanowski L., *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, Warszawa 1992
- Kubala W., *Prowadzenie działalności gospodarczej przez spółki handlowe* [w:] *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 11, Warszawa 2001
- Kubkowski P., Kurz I., *Kulturowe przedstawienia sportowe. Sport. I co z tego? Co widać w przedstawieniu sportowym* [w:] *Kultura Współczesna*, nr 1, vol. 94, Warszawa 2017
- Kuc I., *Problematyka aktów prawa zakładowego* [w:] *Swoiste źródła prawa*, red. B. Dolnicki, Katowice 2015
- Kulesza M., „*Źródła prawa*” i przepisy administracyjne w świetle nowej konstytucji [w:] *PiP*, nr 2, Warszawa 1998
- Kurnal J. [w:] *Teoria organizacji i zarządzania*, red. J. Kurnal, Warszawa 1979
- Kutwa K., M. Rafał, *Polski rynek sportu. Wyzwania – wpływ społeczno-gospodarczy – trendy*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2019
- Kwaśnicki R.L. [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. R.L. Kwaśnicki, Warszawa 2005
- Lang W., Wróblewski J., Zawadzki S., *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979
- Langrod J., *Instytucje prawa administracyjnego*, Kraków 2003
- Laskowski J., *Prawne aspekty zmiany przynależności klubowej zawodnika piłki nożnej*, Warszawa 2016, niepubl.
- Laurie S.S., *Studies in the History of Educational Opinion*, Cambridge 1905
- Leciak M. (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie aktualne problemy prawne*, Toruń 2016.
- Leciak M. (red.), *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017
- Leciak M., *Prawo sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Leciak M., *Odpowiedzialność karna w sporcie* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Leeds M.A., von Allmen P., Matheson V.A., *The Economics of Sports. Sixth edition*, Routledge 2018
- Lennartz K., Wassong S., *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement*, Westport 2004
- Lewandowski K., *Działalność gospodarcza w sporcie*, Lublin 2020
- Levestarm F.H., *Sport* [w:] *Encyklopedia powszechna*, t. 23 red. S. Olgebrand, Warszawa 1866
- Levitin D.J., *The Organized Mind. Thinking Straight in the Age of Information Overload*, New York 2014
- Lipoński W., *Historia sportu na tle rozwoju kultury fizycznej*, Warszawa 2012

- Lipoński W., *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa 1987
- Lisowski P., *Z problematyki postępowania administracyjnego na forum szkoły samorządowej* [w:] *Nauka administracji wobec wyzwań współczesnego państwa prawa. Międzynarodowa Konferencja Naukowa Cisna 2-4 czerwca 2002 r.*, Rzeszów 2002
- Ławniczak P., *Społeczny, ekonomiczny i kulturowy wymiar widowiska sportowego* [w:] *Pedagogiczny wymiar kultury fizycznej i zdrowotnej w życiu współczesnego człowieka*, red. A. Kaźmierczak, J. E. Kowalska, A. Maszorek-Szymala, A. Makarczuk, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016
- Łączyński Z., *Prawo o stowarzyszeniach związkach zawodowych i zgromadzeniach, ustawy, dekryty, rozporządzenia, okólniki, wzory statutów, regulaminów i podań do władz*, Kraków 1937
- Łebek P., *Autonomia organizacji sportowych* [w:] *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego*, vol. IX, Kraków 2011
- Łuczka K., *Zasada pomocniczości jako fundament nowoczesnego państwa* [w:] *Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej*, nr 13, Rzeszów 2006
- Maj S., *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2010
- Małecki J., *Prawotwórcza rola orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach podatkowych* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, rok LV, zeszyt 4, Poznań 1993
- Mańkowski D., *Polski związek sportowy jako organizacja w teorii pól Fligsteina i McAdama* [w:] *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica*, nr 65, Łódź 2018
- Marek A., Ossowska A., *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2021
- Masłowski P., *Organizacja i funkcjonowanie sportu w Polsce – zagadnienia administracyjnoprawne*, Olsztyn 2021
- Mazurkiewicz M., *Średniowieczna geneza idei fair play i jej funkcjonowanie we współczesnym sporcie – od turniejów rycerskich do nowoczesnego współzawodnictwa na arenach sportowych* [w:] *Ethos rycerski w kulturze. Tradycje i kontynuacje. T. I: W kręgu średniowiecza*, Katowice 2017
- McBride F., *Towards a non-definition of sport* [w:] *Journal of Philosophy of Sport*, vol. 2, nr 1, Abingdon 1975
- McCormick P.J., *Two Medieval Catholic Educators: I. Vittorino da Feltre* [w:] *The Catholic University Bulletin*, vol. 12, Waszyngton 1906
- McIntosh P., Edmundson J., *Sport and society* [w:] *The Journal of the Royal Institute of Public Health and Hygiene*, vol. 23, nr. 5, Oxford 1960
- McLelland J., *Body and Mind Sport in Europe from the Roman Empire to the Renaissance*, Londyn 2006
- Merkel U., *Sport as a foreign policy and diplomatic tool* [w:] A. Bairner, J. Kelly, J.W. Lee, *Routledge Handbook of Sport and Politics*, Nowy Jork 2017

- Mestre A.M., *The Law of the Olympic Games*, Haga 2009
- Meuret J.L., *The Fisa Centenary Book*, Oberhofen 1992
- Miaskowska-Daszkiwicz K., Serafin S., Szmulik B., *Zarys prawa administracyjnego. 4 wydanie*, Warszawa 2017
- Miazek A., *MKOL i FIFA jako aktorzy stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2019
- Mielczarek J., *Prawotwórcza działalność administracji – de lege lata i de lege ferenda* [w:] *Administracja publiczna wobec wyzwań i oczekiwań społecznych*, red. M. Gięda, R. Raszewska-Skałeczka, Wrocław 2015
- Miemiec M., *Pojęcie statutu w nauce prawa* [w:] AUWr, No 318, "Prawo", t. LIV, Wrocław 1975
- Miller S.G., *Ancient Greek Athletics*, Yale University Press, New Haven and London 2004
- Millon-Delsol Ch., *Zasada pomocniczości*, tłum. Cz. Porębski, Kraków 1995
- Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2008
- Modrzejewski J., Wiśniewski C. [w:] *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, M. Modrzejewska, Warszawa 2016
- Morawski L., *Główne problemy współczesnej filozofii prawa*, Warszawa 2005
- Morawski L., *Wstęp do prawoznawstwa. Wydanie XII*, Toruń 2009
- Mulhern J., *A History of Education*, Nowy Jork 1946
- Nafziger J.A.R., *International Sports Law*, Nowy Jork 1988
- Nauright J., Pope S.W., *Routledge Companion to Sports History*, Nowy Jork 2010
- Nawrot O., *Wprowadzenie do logiki dla prawników. 2 wydanie*, Warszawa 2012
- Nita-Jagielski G. [w:] *Prawo spółek kapitałowych*, t. 17A, red. S. Sołtysiński, Warszawa 2015
- Nosal P., *Spoleczne ujęcie sportu. (Trudne) definiowanie zjawiska i jego dyskurs* [w:] *Przegląd Socjologii Jakościowej*, t. 11, nr 2, Łódź 2015
- Nowak P.F., *Edukacja zdrowotna jako wyzwanie dla współczesnej kultury fizycznej* [w:] *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika*, t. XXV, nr 2, Częstochowa 2016
- Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985
- Nowowiejski B., *Polskie słownictwo sportowe z perspektywy słowników XX wieku* [w:] *Prace Filologiczne*, nr 58, Warszawa 2010
- Nowowiejski B., *Zróżnicowanie polskiej leksyki sportowej (między specjalistyczną terminologią a słownictwem potocznym i środowiskowym)* [w:] *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, nr 28, Poznań 2014

- Ochendowski E., *Pozycja prawna studenta uniwersytetu – użytkownik zakładu publicznego czy członek korporacji publicznej*, [w:] *Jednostka w demokratycznym państwie prawa*, red. J. Filipek, Bielsko-Biała 2003
- Oleson E.A., *Physical education in liberal education in the Renaissance and the twentieth century*, Montana 1959
- Opalski A. [w:] *Prawo spółek kapitałowych*, t. 17A, red. S. Sołtysiński, Warszawa 2016
- Opolski J., *Zdrowie publiczne – geneza, przedmiot i zakres. Wprowadzenia do zagadnienia* [w:] *Zdrowie publiczne. Wybrane zagadnienia. Tom 1*, red. J. Opolski, Warszawa 2011
- Osterloff W., *Historia sportu*, Warszawa 1976
- Ostheimer J., *Ład społeczny. Zasada pomocniczości i jej znaczenia dla społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Zeszyty Naukowe KUL*, vol. 56, nr 1 (221), Lublin 2013
- Ożdżyński J., *Polskie współczesne słownictwo sportowe*, Warszawa 1970
- Pabis R., *Tworzenie spółki akcyjnej, cz. 1* [w:] *Prawo Spółek*, nr 1, Warszawa 2002
- Pajor T., *Odpowiedzialność cywilna organizatora imprezy sportowej* [w:] *Przegląd Sądowy*, nr 10, Warszawa 2002
- Palmirski T., *Recenzja Paweł Suski, Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2005 [w:] *Rejent*, nr 10(186), Warszawa 2006
- Pałucka D., *Obowiązek przynależności p.z.s. do międzynarodowej organizacji sportowej* [w:] *Ius Novum*, nr 4, Warszawa 2016
- Parrish R., *Case C-36/74 Walrave and Koch [1974] ECR 1405* [w:] *Leading Cases in Sports Law*, red. J. Anderson, Haga 2014
- Paśnik J., *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Warszawa 2000
- Paśnik J., *Prawo jednostki do bezpieczeństwa w państwie czy też prawo jednostki do bezpiecznego państwa – wybrane kwestie* [w:] *Prawa człowieka. Współczesne zjawiska, wyzwania, zagrożenia*, t. 1, red. A. Kalisz, Sosnowiec 2015
- Paśnik J., *Projekt ustawy o ochronie państwa polskiego przed roszczeniami dotyczącymi mienia bezspadkowego jako przykład populizmu prawnego* [w:] *Społeczeństwo i Polityka* 2019, 4(61)
- Paśnik J., *Sprawozdanie z Interdyscyplinarnej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawo i medycyna – wybrane zagadnienia” (Opole, 30 XI 2018)* [w:] *Przegląd Prawa Publicznego* 2019/3
- Paśnik J., *Wybrane aspekty organizacji i działalności Trybunału Arbitrażowego do spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim* [w:] *Przegląd Prawa Publicznego*, 2020/4
- Paśnik J. [w:] S. Hoc, J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2020

- Paśnik J., *Kilka refleksji o genezie i rozwoju unormowań dot. naruszenia zasad etyki zawodowej jako przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych* [w:] *Roczniki Administracji i Prawa* 2022, nr XX, z. 2
- Pawłowski R., *Prawo sportowe. Struktury organizacyjne sportu*, Kielce 2021
- Pawłowski S., *Odesłania do norm pozaprawnych jako nieformalnego źródła prawa administracyjnego ze szczególnym uwzględnieniem norm moralnych na wybranych przykładach* [w:] *Teoria instytucji prawa administracyjnego. Księga pamiątkowa Profesora Jerzego Stefana Langroda*, red. J. Niczyporuk, Paryż 2011
- Pazdan M. [w]: Banaszczyk Z., Brzozowski A., Mojak J., Ogiegło L., Pazdan M., Pietrzykowski J., Popiołek W., Safjan M., Skowrońska E., Szachułowicz J., Zawada K., *Kodeks cywilny. Komentarz, t. I*, Warszawa 1997
- Piątek Z., *Dzieje kultury fizycznej w zarysie (Antyk-Oświecenie)*, Gdańsk 1995
- Piechota R., *Klub sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Piechota R., *Klub sportowy* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Piechota R., *Minister właściwy ds. kultury fizycznej* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2017, red. M. Leciak
- Piechota R., *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze pozarządowym* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Piechota R., *Organizacja i zarządzanie sportem w sektorze rządowym i samorządowym* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Piechota R., *Polski związek sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Piechota R., *Związek sportowy* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Piekarski M., *Jedna czy wiele normatywności?* [w:] *Studia Philosophiae Christianae UKSW*, vol. 54, nr 2, Warszawa 2018
- Pietrzyk M., *Soft law i hard law w europejskim prawie administracyjnym: relacja alternatywy, uzupełnienia, wykluczenia oraz przejścia* [w:] *Administracja publiczna wobec wyzwań i oczekiwań społecznych*, red. M. Giełda, R. Raszewska-Skałecka, Wrocław 2015
- Pisarczyk Ł., *Autonomiczne źródła prawa pracy*, Warszawa 2022.
- Pittman A.T., *The Interaction of Sport and Law: Where Has it Been, Where Is It Now, and Where Is It Going* [w:] *Journal of Legal Aspects of Sport*, vol. 2, nr 2, Conway 1992
- Piwowarczyk D., *Słynni rycerze Europy. Rycerze Chrystusa*, Warszawa 2007
- Piwowarski J., *Ethos rycerski. Przyczynek do budowy kultury bezpieczeństwa Policji*, Kraków 2014
- Płowiec W., *Koncepcja aktu prawa wewnętrznego w Konstytucji RP*, Poznań 2006

- Popiołek W. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. W. Pyzioł, Warszawa 2008
- Popiołek W. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, Warszawa 2012
- Porwolik M., *Nazwy nieostre* [w:] *Studia Philosophiae Christianae UKSW*, t. 41, nr 2, Warszawa 2005
- Potulski J., *Penalizacja korupcji w sporcie – uwagi krytyczne* (w:) *Prokuratura i Prawo*, nr 3, Warszawa 2012
- Prutis S., *Metody regulacji prawnej stosunków społecznych a uwarunkowania prawne mediacyjnych (ugodowych) form rozstrzygnięcia sporów* [w:] *Państwo, gospodarka, prawo. Księga dedykowana Profesorowi Cezaremu Kosikowskiemu z okazji jubileuszu pracy naukowej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku*, red. A. Piszcz, M. Olszak, M. Etel, Białystok 2015
- Przełęcki M., *W sprawie terminów nieostrych* [w:] *Studia Logica*, t. 8, Warszawa 1958
- Puczko A., *Wpływ niezorganizowanych źródeł prawa na system prawa administracyjnego* [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022, s. 75.
- Pulka Z. [w:] *Wstęp do prawoznawstwa*, red. S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, Wrocław 2001
- Radecki W., *Granice ingerencji prawa karnego w stosunki pracy* (w:) *Prokuratura i Prawo*, nr 6, Warszawa 2005
- Radke H., *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?* [w:] *Sport wyczynowy*, nr 7-9, Warszawa 2007
- Radke H., *Prawo międzynarodowych federacji sportowych a prawo krajowe* [w:] *Pluralizm prawny. Tradycja, transformacje, wyzwania*, red. D. Bunikowski, K. Dobrzeńcki, Toruń 2009
- Radke H., *Autonomia sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Radke H., *Komercjalizacja i profesjonalizacja sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Radke H., *Lex sportiva* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak Warszawa 2017
- Radke H., *Liga zawodowa* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Radke H., *Reguły sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Radke H., *Sport* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Radke H., *Międzynarodowe federacje sportowe* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017

- Radke H., *Autonomia sportu* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Radke H., *Europejski a amerykański model organizacyjny sportu* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Radke H., *Prawo sportowe powszechne a prawo sportowe wewnętrzne* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Radke H., *Sport w świetle prawa* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Radoman M., *Labor Market Implications of Institutional Changes in European Football: The Bosman Ruling and Its Effect on Productivity and Career Duration of Players* [w:] *Journal of Sports Economics*, vol. 18, nr 7, Londyn 2017
- Raduła M., *Prywatyzacja podmiotów leczniczych a prawo do ochrony zdrowia*, Wrocław 2021
- Radziewicz P., *Komentarz do art. 93 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, red. P. Tuleja, Warszawa 2019
- Raszewska-Skałewcka R., *Niezorganizowane źródła prawa oświatowego w prawie administracyjnym – wybrane kwestie* [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022
- Razowski P., *Publicznoprawny status izb adwokackich – zarys problematyki* [w:] *Palestra*, 11-12/2013
- Redelbach A., Wronowska S., Ziemiński Z., *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 2003
- Rischka-Słowik B., *Konstytucja sportu w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014
- Rischka-Słowik B., *Historia prawa sportowego* [w:] *Leksykon prawa sportowego*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Rischka-Słowik B., *Polityka sportowa UE* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Rischka-Słowik B., *Specyfika sportu* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Rischka-Słowik B., *Specyfika sportu jako okoliczność usprawiedliwiająca niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014
- Rischka-Słowik B., *Sport a gospodarka* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Rischka-Słowik B., *Sport a kultura* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017
- Rischka-Słowik B., *Sport a kultura* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Rischka-Słowik B., *Sport a polityka* [w:] *Prawo sportowe*, red. M. Leciak, Warszawa 2018
- Rischka-Słowik B., *Źródła prawa sportowego* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, red. M. Leciak, Warszawa 2017

- Rischka-Słowik B., *Źródła prawa sportowego* [w:] *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, M. Leciak (red.), Warszawa 2017
- Romaniec K., *Zjawisko niekompatybilności pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014
- Room A., *Dictionary of Sports and Games Terminology*, Jefferson 2010
- Rosiński M., *Sport i Igrzyska Olimpijskie w Starożytnej Grecji*, Łódź 2019
- Rosłoń M., *Mowa trawa 2.0*, Warszawa 2021
- Rybicki Z., Piątek S., *Zarys prawa administracyjnego i nauki administracji*, Warszawa 1988
- Rynkowski M., *Postępowania dyscyplinarne w sprawach dopingowych – zagadnienia prawnomiędzynarodowe i porównawcze*, Warszawa 2019
- Rytel Z., *Teoretyczne podstawy organizacji*, Kraków-Poznań 1947
- Rzetecka-Gil A., *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2022, LEX/el.
- Sandy R., Sloane P.J., Rosentraub M.S., *The Economics of Sport. An International Perspective*, Nowy Jork 2004
- Sanecki M., *Epidemiologia jako podstawowe narzędzie zdrowia publicznego. Determinanty zdrowia. Diagnozowanie sytuacji zdrowotnej* [w:] *Zdrowie publiczne. Wybrane zagadnienia. Tom 1*, red. J. Opolski, Warszawa 2011
- Sanetra W., *Zmiana klubu sportowego przez sportowca w świetle polskiego prawa* [w:] *Tzw. sprawa Bosmana z polskiej perspektywy*, red. A. Szwarc, Poznań 2006
- Sarnecki P., *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Zakamycze 2002
- Sarnecki P., *Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz*, Warszawa 2007
- Scanlar Jr. J.A., Cleveland G.E., *The Past as Prelude: The Early Origins of Modern American Sports Law* [w:] *Ohio Northern University Review*, vol. VIII, nr 3, Ada 1981
- Schneider M., *Sponsoring von Hochleistungssportlern unter rechtshistorischen und verfassungsrechtlichen Gesichtspunkten*, Frankfurt am Main 1998
- Seweryniak T., Stosik A., *Struktura zatrudnienia w klubach sportowych w okresie zmian formalnoprawnych* [w:] *Studia Ekonomiczne*, nr 161, Katowice 2013
- Siarkiewicz K., *Nadzór nad radami narodowymi i ich organami*, Warszawa 1968
- Siekiera R., *Początki polskiej publicystyki sportowej w ujęciu genologicznym. „Przegląd Sportowy” w latach 1921-1925*, Łódź 2016
- Siekmann R., *Introduction to International and European Sports Law. Capita Selecta*, Haga 2012
- Simmons R., *Implications of the Bosman ruling for football transfer markets* [w:] *Economic Affairs*, vol. 17, nr 3, Buckingham 2008

- Singer R., *Physical Education: Foundations*, Holt, Rinehart and Winston, New York 1976
- Siwek-Ślusarek A., *Komentarz do art. 165 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* [w:] *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz. Tom II (art. 90-222)*, red. K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer, A. Wróbel, Warszawa 2012
- Skoczylas A., Piątek W., *Prawno-administracyjne instrumenty reagowania na niedopuszczalną niekompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi w sferze rozstrzygania sporów sportowych* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014
- Skotnicka M., Pieszko M., *Aktywność fizyczna receptą na długowieczność* [w:] *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu*, t. 20, nr 4, Lublin 2014
- Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2013
- Skuczyński P., *Soft law w perspektywie teorii prawa* [w:] *System prawny a porządek prawny*, red. O. Bogucki, S. Czepita, Szczecin 2008
- Skuczyński P., *Granice odpowiedzialności dyscyplinarnej* [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000-2005*, red. P. Skuczyński, P. Zawadzki, Warszawa 2008
- Slusher H., *Men, Sport and Existence: A critical Analysis*, Lea and Febiger, Philadelphia 1967
- Sobol E., *Podręczny słownik języka polskiego*, Warszawa 1996
- Sobotka R., *Zur Definition des Sports* [w:] *Sportwiss*, 1981, vol. 11
- Sondel K., *Prawo o stowarzyszeniach i związkach sportowych w Drugiej Rzeczypospolitej* [w:] *Czasopismo Prawno-Historyczne*, nr 2, Poznań 2004
- Stahl M. [w:] *System prawa administracyjnego*, red. R. Hauser, A. Wróbel, Z. Niewiadomski, t. 6, *Podmioty administrujące*, Warszawa 2011
- Stankiewicz R., *Konstytucyjna zasada proporcjonalności i jej zastosowanie w prawie gospodarczym publicznym* [w:] *Kierunki rozwoju prawa administracyjnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2011
- Starosta L., *Teoretyczne podstawy nauki prawa sportowego*, Gdańsk 2023
- Starościak J., *Elementy nauki administracji*, Warszawa 1957
- Stosik A., *Organizacja sportowa – jej uwarunkowania w ujęciu wielowymiarowym* [w:] *Strzelectwo sportowe (Nowoczesne rozwiązania szkoleniowe)*, zeszyt 6, Wrocław 2009
- Strzeszewski C., *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 2003
- Strzyczkowski K., *Rola współczesnej administracji. Zagadnienia prawne*, Warszawa 1992
- Sulikowski A., *Wstęp do prawoznawstwa. Krótki kurs*, Wałbrzych 2007
- Supernat J. [w:] *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Warszawa 2022

- Suski P., *Stowarzyszenia w prawie polskim*, Warszawa 2002
- Suski P., *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2005
- Suski P., *Stowarzyszenia i fundacje. Komentarz, wyd. IV*, Warszawa 2011, LEX/el.
- Suski P., *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa 2018
- Sut P., *Autonomia prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017
- Szatkowska E., *Komercjalizacja wizerunku członków kadry narodowej i reprezentacji olimpijskiej, tj. problematyczny art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Analiza systemowa* [w:] *Współczesne problemy prawa do wizerunku. Zagadnienia wybrane*, red. E. Szatkowska, Gdańsk 2020
- Szatkowski M., *Prawo do wizerunku zawodników kadry narodowej i reprezentacji olimpijskiej* [w:] *Młodzi o sporcie 2018. Menedżer wobec przedsięwzięć sportowych*, red. J. Batorski, I. Perechuda, Kraków 2018
- Szatkowski M., *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 27.03.2019 r. (sygn. III SA/Wa 1079/18)* [w:] *Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM*, red. M. Jędrzejczak Poznań 2021
- Szatkowski M., *Ligi zawodowe sportów halowych w obliczu pandemii COVID-19 w Polsce* [w:] *Młodzi o sporcie 2020. Zarządzanie z kodeksem*, red. J. Batorski, I. Perechuda, Kraków 2020
- Szczepek S., *Moja historia futbolu*, t. 1, Kraków 2005
- Szeliga Z., *Źródła prawa w Konstytucji RP z 2 IV 1997 r.* [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2005
- Szewczyk M., *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym: Administracja wobec wolności i innych praw podmiotowych jednostki*, Poznań 1995
- Szewczyk M., *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym*, Poznań 1996
- Szumański A., *Czynności prawne spółki podjęte przez jej zarząd bez zgody rady nadzorczej lub zgromadzenia wspólników* [w:] *Przegląd Prawa Handlowego*, 1997, nr 7
- Szuter S., *Zwyczaj jako źródło prawa administracyjnego* [w:] *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100 rocznicy urodzin profesora Jerzego Stefana Langroda. Uniwersytet Jagielloński – 23 kwietnia 2004 r.*, red. P. Dobosz, J. Zimmermann, Zakamycze 2005
- Szwarc A., *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977
- Szwarc A. (red.), *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2014
- Szwarc A. (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie*, Poznań 2001

- Szwarc A., *Kompatybilność regulacji sportowych i prawnych w kontekście prawnej reglamentacji sportu* [w:] *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, red. A. Szwarc, Poznań 2014
- Szydzik A., *Klub sportowy jako przedsiębiorca w polskim porządku prawnym* [w:] *Przegląd Naukowy. Disputatio*, t. XXVI, Gdańsk 2018
- Szymczak M., *Słownik języka polskiego PWN*, t. I, Warszawa 1998
- Szypuliński Z., *Prawo o stowarzyszeniach. Wzory pism – statutów i innych aktów z komentarzem oraz przepisami związanymi z prawem o stowarzyszeniach*, Wrocław 1997
- Świercz J., *Historia kultury fizycznej. Fakty i ciekawostki*, Brzeście 2005
- Śwital P., *Zwyczajowe działanie administracji samorządowej* [w:] *Źródła prawa w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2018
- Taplin W., *The Sporting Dictionary and Rural Repository of General Information upon every subject appertaining to the Sports of the Field inscribed to the Right Honourable the Earl of Sandwich, Master of His Majesty's Stag Hounds*, vol. I,II, Londyn 1803
- Taylor P., Gratton C., *The Economics of Sport and Recreation. An Economic Analysis*, London 2000
- Taylor R.S., *Kantian personal autonomy* [w:] *Political Theory*, vol. 33, nr 2, Nowy Jork 2005
- Tetlak K., *Immunitet podatkowy MKOL* [w:] *Współczesne wyzwania prawa sportowego: pomiędzy kulturą, biznesem a potrzebą bezpieczeństwa*, red. K. Wróbel, Warszawa 2015
- Thorpe L., *Kant on the relationship between autonomy and community* [w:] *Kant and the concept of community*, red. C. Payne, L. Thorpe, Rochester 2011
- Tomlinson, A., *A Dictionary of Sports Studies*, Nowy Jork 2010
- Trzeciński J., Wiącek M., *Komentarz do art. 68 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016
- Tuleja P., *Komentarz do art. 12 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019
- Twining W., Miers D., *How do to Things With Rules. Fourth edition*, Londyn 1999
- Uliasz B., *Wykonywanie i organizowanie sportu w Polsce. Studium administracyjno-prawne*, Toruń 2019
- Uziębło P., Wierczyński G., *Tworzenie prawa* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2017
- Wach A., *Alternatywne formy rozstrzygania sporów sportowych*, Warszawa 2005
- Wach A., *Próba nowego zdefiniowania terminu sport* [w:] *Prawo. Sport. Finanse. Pomiedzy integralnością autonomicznych regulacji w sporcie a przepisami prawa powszechnie obowiązującymi*, red. A. Ciołek, J. Wnorowski, Warszawa 2018

- Washington R.E., Karen D., *Sport and society* [w:] *Annual Review of Sociology* vol. 27, San Mateo 2001
- Weatherhill S., *Bosman Changed Everything: The Rise of EC Sports Law* [w:] *European Sports Law. Collected Papers. 2nd Edition*, red. S. Weatherhill, Haga 2014
- Weatherhill S., *Is There Such a Thing as EU Sports Law?* [w:] *European Sports Law. Collected Papers. 2nd Edition*, red. S. Weatherhill, Haga 2014
- Weatherhill S., *Principles and Practice in EU Sports Law*, Oxford 2017
- Weatherhill S., *Sources and origins of EU sports law* [w:] *Research Handbook on EU Sports Law and Policy*, red. J. Anderson, R. Parrish, B. Garcia, Cheltenham 2018
- Whannel G., *Media Sport Stars: Masculinities and Moralities*. Routledge 2005
- Wiącek M. [w:] *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, red. M. Safjan, R. Bosek, Warszawa 2016
- Widłak T., *Wybrane uwagi na temat charakteru i statusu lex sportiva w przestrzeni prawnomiędzynarodowej* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2015/4
- Wierczyński G., *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, Warszawa 2010
- Wierczyński G., *Komentarz do rozporządzenia w sprawie "Zasad techniki prawodawczej"* [w:] *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, red. G. Wierczyński, wyd. II, Warszawa 2016
- Wierzbowski M., *Charakter prawny stosunków w organizacjach społecznych* [w:] *PiP*, nr 8-9, Warszawa 1970
- Wierzbowski M., *Rozstrzyganie spraw wynikających z członkostwa w stowarzyszeniach* [w:] *PiP*, nr 11, Warszawa 1973
- Wiktorowska A., *Zasada subsydiarności* [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, red. I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosz, D. Dąbek, M. Smaga, Kraków 2001
- Wild A. (red.), *CAS and Football: Landmark Cases*, Haga 2012.
- Wilk J., *Stowarzyszenia* [w:] *Materialne prawo administracyjne*, red. M. Miemiec, Warszawa 2013
- Winczorek P. [w:] *Teoria państwa i prawa*, red. J. Kowalski, W. Lamentowicz, P. Winczorek, Warszawa 1983
- Winczorek P., *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej. Wydanie 1*, Warszawa 2003
- Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Warszawa 2008
- Winslow C-E.A., *The untilled fields of public health* [w:] *Science*, vol. 51, nr 1306, Waszyngton 1920
- Wojnowicz J. (red.), *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 25, Warszawa 2004

- Wojtczak S., *Zasady techniki prawodawczej – luka w prawie?* [w:] PiP, nr 1, Warszawa 2005
- Woleński J., *Nieostrość i definicje regulujące* [w:] *Odmiany współczesnej nauki o polityce*, red. P. Borowiec, R. Kłosowicz, P. Ścigaj, t. 1, Kraków 2014
- Woodward W.H., *Vittorino da Feltre and Other Humanist Educators*, Cambridge 1905
- Woźniak W., *Polityka wobec sportu. Sport jako element polityki publicznej* [w:] „*Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*”, vol. 2, nr 37, Warszawa 2020
- Wronkowska S., Zieliński M., *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993
- Wronkowska S., Zieliński M., *Komentarz do zasad techniki prawodawczej z dnia 20 czerwca 2002 r.*, Warszawa 2012
- Wronkowska S., Zieliński M., *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993
- Wronkowska S., *Systematyzacja norm prawnych – gałęzie prawa* [w:] *Zarys teorii prawa*, red. S. Wronkowska, Z. Ziemiński, Poznań 2001
- Wronkowska S., *O meandrach skuteczności nowych zasad techniki prawodawczej* [w:] „*Przegląd Legislacyjny*”, nr 4, Warszawa 2004
- Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005
- Wróblewski J., *Zagadnienia teorii wykładni prawa ludowego*, Warszawa 1959
- Zedler F., *Postępowanie polubowne w sporcie* [w:] *Ustawa o sporcie*, red. A. Szwarz, Poznań 2011
- Zeidler K., *Przestrzenie badawcze prawa ochrony dziedzictwa kultury* [w:] *GSP*, t. XXXIII, Gdańsk 2015
- Zieleniewski J., *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa 1969
- Zieliński E., *Nauka o państwie i polityce*, Warszawa 2006
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2008
- Zieliński M., *Wyznaczniki reguł wykładni prawa* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, rok LX, zeszyt 3,4, Warszawa 1998
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2008
- Ziemiński Z., *Etyczne problemy prawoznawstwa*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1972
- Ziemiński Z., *Tworzenie a stanowienie i stosowanie prawa* [w:] *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 55(4), Poznań 1993
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne. 7 wydanie*, Warszawa 2017
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018

Zubik M., Sokolewicz W., *Komentarz do art. 12 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II*, red. L. Garlicki, Warszawa 2016, LEX/el.

Zumerchik J., *Encyclopedia of sports science*, vol. I, II, Nowy Jork 1997

Żukowski K., *Prawo administracyjne – ustrojowe* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. E. Bojanowski, K. Żukowski, Warszawa 2009

Żukowski K., *Ustrój administracji publicznej* [w:] *Leksykon prawa administracyjnego. 100 podstawowych pojęć*, red. E. Bojanowski, K. Żukowski, Warszawa 2009

Żyśko J., *Zmiany we współczesnych systemach zarządzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich*, Warszawa 2008

Wykaz stron internetowych

- Auzbiter M., *Superliga nie odpuszcza i pozywa UEFA i FIFA do TSUE*, <https://www.rp.pl/prawo-dla-ciebie/art36442531-superliga-nie-odpuszcza-i-pozywa-uefa-i-fifa-do-tsue> [dostęp: 27.09.2022]
- Baka A., *FSZP: Kodeks drogowy... biegacza*, <https://www.festiwalbiegowy.pl/festiwalbiegowy/fszp-kodeks-drogowy-biegacza#.ZEGyR3ZBw2w> [dostęp: 20.04.2023]
- BBC, *Beer 'must be sold' at Brazil World Cup, says Fifa*, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-16624823> [dostęp: 20.01.2022]
- BBC, *Brazil World Cup beer law signed by President Rousseff*, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18348012> [dostęp: 20.01.2022]
- BBC, *Wiltshire vicar revives ancient archery law*, BBC 2010, <https://www.bbc.com/news/10300924> [dostęp: 24.01.2021]
- Bielewicz P., *Polskie zobowiązania i gwarancje na UEFA EURO 2012 w zakresie ochrony własności intelektualnej i zagadnień powiązanych*, Forum Prawnicze, <https://forumprawnicze.eu/attachments/article/91/9-2012%20Bielewicz.pdf> [dostęp: 20.01.2022]
- Broda M., *Kodeks etyki a regulamin dyscyplinarny polskiego związku sportowego*, <https://prawosportowe.pl/a/kodeks-etyki-a-regulamin-dyscyplinarny-polskiego-zwiazku-sportowego> [dostęp: 01.10.2023]
- Cabaj B., *Kontrowersyjna zmiana przepisów o młodzieżowcu*, <https://prawosportowe.pl/a/kontrowersyjna-zmiana-przepisow-o-mlodziejowcu> [dostęp: 01.10.2022]
- Cambridge Dictionary, *Sportswashing*, <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/sportswashing> [dostęp: 05.05.2023]
- Chappelet J.L., *Autonomy and governance: necessary bedfellows in the fight against corruption in sport*, https://www.transparency.org/files/content/feature/1.3_AutonomyAndGovernance_Chappelet_GCRSport.pdf [dostęp: 25.06.2022]
- Czaplewski J., *Co zmieni nowy przepis o młodzieżowcu w PKO Ekstraklasie?*, <https://sportowy24.pl/co-zmieni-nowy-przepis-o-mlodziejowcu-w-pko-ekstraklasie/ar/c2-16488945> [dostęp: 01.10.2022];
- Drąg K., *Kadzewicz: To skandal, ale bez wpływu na wynik*, <https://przegladSPORTOWY.onet.pl/siatkowka/tokio-2020-polska-francja-lukasz-kadzewicz-ostroozmianiegodziny-meczu/59h2kxm> [dostęp: 01.10.2022].
- Deng B., *NBA: Black Lives Matter and basketball's role in discussion on racism*, BBC News, <https://www.bbc.com/sport/basketball/53556565> [dostęp: 20.01.2022]
- Dziadur J., *Lex sportiva - współczesny charakter prawa sportowego*, <https://www.infor.pl/prawo/prawa-konsumenta/prawa-konsumenta/5135510,Lex-sportiva-wspolczesny-charakter-prawa-sportowego.html> [dostęp: 27.09.2023]

- Dziennik Gazeta Prawna, *Kurator w PZPN? Historia kontroli w polskiej centrali sportu pokazuje, że raczej nie*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/573598,kurator-w-pzpn-historia-kontroli-w-polskiej-centrali-sportu-pokazuje-ze-raczej-nie.html> [dostęp: 05.09.2022]
- Ekstraklasa S.A., *O spółce*, <https://www.ekstraklasa.org/ekstraklasa> [dostęp: 28.09.2022]
- Encyklopedia PWN, *Isonomia*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/isonomia;3915592.html> [dostęp: 22.01.2021]
- FIFA, *FAQ: Setting the record straight*, <https://digitalhub.fifa.com/m/6527c87b9112737c/original/xrpfz7fhkjcezznkwaopdf.pdf> [dostęp: 12.07.2022]
- Gardner J., *New deal with Premier League poised to provide extra funds for PFA*, <https://www.independent.co.uk/sport/football/premierleaguepfaordontaylorrichardmasteerspremierb2128494.html> [dostęp: 24.07.2023]
- Hall S., *Czy organizacja Pucharu Świata się opłaca? Gospodarze inwestują miliardy*, <https://forsal.pl/artykuly/1132671,rosja-gospodarzem-pucharu-swiata-czy-organizacja-mundialu-sie-oplaca.html> [dostęp: 26.09.2022]
- Hall S.B., *Does hosting a World Cup make economic sense?*, <https://www.weforum.org/agenda/2018/06/world-cup-football-smart-investment-russia-host> [dostęp: 26.09.2022];
- IFAB, *The IFAB Background*, <https://www.theifab.com/background/> [dostęp: 03.07.2022]
- Internet Encyclopedia of Philosophy, *Autonomy*, <https://iep.utm.edu/autonomy/#H1> [dostęp: 25.06.2022]
- Judycki S., *Filozofia sportu*, https://www.kul.pl/files/57/wydzial/judycki/filozofia_sportu.pdf [dostęp: 18.04.2023]
- Kania K., *Kodeks etyczny w klubie lub polskim związku sportowym*, <https://prawosportowe.pl/a/kodeks-etyczny-w-klubie-lub-polskim-zwiazku-sportowym> [dostęp: 01.10.2023]
- Katsarova I., Halleux V., *EU sports policy. Going faster, aiming higher, reaching further*, European Parliamentary Research Service 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI\(2019\)640168_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640168/EPRS_BRI(2019)640168_EN.pdf) [dostęp: 21.05.2022]
- Kołodziejczyk M., *Boniek złamał bunt Lewandowskiego i Błaszczykowskiego*, <https://www.rp.pl/pilka-nozna/art12918351-boniek-zlamal-bunt-lewandowskiego-i-blaszczykowskiego> [dostęp: 18.10.2023]
- Korsgaard Ch., *The Sources of Normativity*, Tanner Lectures on Human Values, <http://www.tannerlectures.utah.edu/lectures/documents/korsgaard94.pdf>, 1994
- Kossakowski R., *Sport w supermarkecie kultury*, <https://nck.pl/szkolenia-i-rozwoj/projekty/kultura-sie-liczy-/blog/sport-w-supermarkecie-kultury> [dostęp: 28.07.2020]

- Krzysztofik M., *Ile naprawdę kosztował mundial?*, <https://www.forbes.pl/csr/koszty-mistrzostw-swiata-w-pilce-noznej/dkk3b02> [dostęp: 26.09.2022]
- Lauretta A., *The Runner's Code: 10 Things All Runners Need to Know*, <https://blog.mapmyrun.com/runners-code-10-things-runners-need-know/> [dostęp: 28.04.2021]
- Lutz T., McCarthy K., *Has football ever been illegal in Britain?*, *The Guardian* (The Knowledge. Football) 2007, <https://www.theguardian.com/football/2007/feb/07/theknowledge.sport> [dostęp: 24.01.2021]
- Maciejewski A., *Ewolucja definicji sportu* [w:] „Miesięcznik Literacki Akant” 2017, nr 12, <https://akant.org/archiwum/191-archiwum-miesiecznik-literacki-akant-2017/akant-2017-nr-12/6449-andrzej-maciejewski-ewolucja-definicji-sportu> [dostęp: 13.12.2021]
- Majak M., *Savoir vivre biegacza. Czego lepiej nie robić?*, *Radio Zet*, <https://aktywnie.radiozet.pl/Nowe/Na-luzie/Savoir-vivre-biegacza.-Czego-lepiej-nie-robic> [dostęp: 28.04.2021]
- Marek W., *Nielatwe tworzenie prawa wewnętrznego w spółce akcyjnej*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/nielatwe-tworzenie-prawa-wewnetrznego-w-spolce-akcyjnej,36474.html> [dostęp: 21.08.2023]
- Martin J., Lev J., *NBA season restarts with a nod to Black Lives Matter and 2 games that went down to the wire*, *CNN*, <https://edition.cnn.com/2020/07/31/us/lebron-james-black-lives-matter-nba-spt-trnd/index.html>. [dostęp: 20.01.2022]
- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Pismo do Rzecznika Praw Obywatelskich z 6.07.2023 r., DP-WNS.070.4.2023*, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/202307/Odpowiedz_MSiT_sport_dziewczyny_dyskryminacja_6.07.2023.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program Wsparcia Mistrzów – ponad pół miliarda złotych dla drużyn walczących o europejskie puchary!*, <https://www.gov.pl/web/sport/program-wsparcia-mistrzow--ponad-pol-miliarda-zlotych-dla-druzyn-walczacych-o-europejskie-puchary> [dostęp: 27.09.2023]
- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Wykaz podmiotów, które uzyskały upoważnienie do przeprowadzania egzaminów w zakresie uprawiania turystyki wodnej*, https://www.gov.pl/documents/292437/436728/DSW_wykaz_podmiotow_uprawnionych_ZESTAWIENIE_1005.pdf/3f3a9d3b-bac4-9d42-812e-e9dfe889520c [dostęp: 15.08.2023]
- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Wykaz prac legislacyjnych Ministra Sportu i Turystyki, sporządzony w dniu 10.08.2023 r.*, <https://www.gov.pl/attachment/3fa0c0cc-297f-4cc0-a460-836fc938889f> [dostęp: 01.10.2023]
- MKOL, FIBA, FIFA, IIHF, IRB, *Common position of the Olympic and Sports Movement on the implementation of the new Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) on sport (Lisbon Treaty)*, 02.01.2010, https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/ed8107d55ad049dfa26b610dbbaac62c/common_position_of_the_olympic_and_sports_movement.pdf [dostęp: 20.01.2022]

- MKOL, *I Olympic Congress Paris 1894*, <https://olympics.com/ioc/paris-1894-olympic-congress> [dostęp: 11.08.2022]
- MKOL, *Olympic Movement*, <https://olympics.com/ioc/olympic-movement> [dostęp: 21.07.2022]
- MKOL, *Q&A on solidarity with Ukraine, sanctions against Russia and Belarus, and the status of athletes from these countries*, <https://olympics.com/ioc/news/q-a-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries> [dostęp: 25.03.2023]
- MKOL, *The olympic charter*, https://library.olympics.com/default/olympic-charter.aspx?_lg=en-GB [dostęp: 29.09.2022]
- MKOL, *International Sports Federations*, <https://olympics.com/ioc/international-federations> [dostęp: 26.06.2023]
- Newman S., *Sports in the Middle Ages*, <https://www.thefinertimes.com/sports-in-the-middle-ages> [dostęp: 24.01.2021]
- Otto-Duszczyk P., *Stok narciarski – kosztowny, ale i zyskowny biznes*, <https://forsal.pl/artykuly/734344,inwestycja-w-stok-narciarski.html> [dostęp: 26.08.2023]
- Oxford Learner's Dictionary, *Sport*, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/sport_1?q=sport [dostęp: 22.07.2021]
- Pereira I., *Why Russian athletes are competing under the ROC at Olympics*, <https://abcnews.go.com/Sports/russian-athletes-competing-roc-olympics/story?id=79069924> [dostęp: 29.09.2022]
- PKOL, *34 państwa sprzeciwiają się udziałowi Rosjan i Białorusinów w IO Paryż 2024!*, <https://olimpijski.pl/34-panstwa-sprzeciwiaja-sie-udzialowi-rosjan-i-bialorusinow-w-io-paryz-2024/> [dostęp: 25.03.2023]
- Podkarpacki Związek Piłki Ręcznej, *Dokumenty*, <https://podkarpackiwzpr.pl/dokumenty/> [dostęp: 26.11.2023]
- Polsat Sport, *Piłkarska Superliga kontra UEFA i FIFA przed TSUE*, <https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2022-07-11/pilkarska-superliga-kontra-uefa-i-fifa-przed-sadem/> [dostęp: 27.09.2022]
- Poranny Biegacz, *Kodeks biegacza*, <https://porannybiegacz.pl/2019/12/20/kodeks-biegacza/> [dostęp: 20.04.2023]
- Premier League, *Premier League announces partnership with Stonewall*, <https://www.premierleague.com/news/511487> [dostęp: 20.01.2022]
- Press.pl, *Lewandowski, Błaszczykowski i Szczęsny odmawia udziału w reklamie Orange – PZPN i Orange odpowiadają*, https://www.press.pl/tresc/32346,lewandowski_-blaszczkowski-i-szczesny-odmawia-udzialu-w-reklamie-orange---pzpn-i-orange-odpowiadaja [dostęp: 18.10.2023]

- Przegląd Sportowy, *Porażka rządowego programu wsparcia dla klubów. Minister sportu wyjaśnia przyczyny*, <https://przegladsportowy.onet.pl/inne-sporty/porazka-rzadowego-programu-wsparcia-dla-klubowministersportu-wyjasnia-przyczyny/gm88rrk> [dostęp: 27.09.2023]
- Pulfer P., Luongo L., *An overview of the Swiss philanthropic sector*, https://www.walderwyss.com/user_assets/publications/2397.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- PZPN, <https://www.laczynaspilka.pl/> [dostęp: 30.12.2021]
- Regonini S., *Towards a definition of sport*, https://www.academia.edu/3274587/Towards_a_Definition_of_Sport [dostęp: 15.12.2021]
- Rosiak D., *Święto FIFA na koszt RPA*, <https://www.rp.pl/wydarzenia/art15139621-swieto-fifa-na-koszt-rpa> [dostęp: 26.09.2022]
- Rozsak M., *Piłkarska Superliga nie składa broni. Na posiedzeniu TSUE walczy z monopolem rozgrywek piłkarskich w Europie*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8489762,superliga-posiedzenie-tsue-monopol.html> [dostęp: 27.09.2022]
- Rzeczpospolita, *Organizacja mundialu nie poprawiła sytuacji Brazylijczyków*, <https://www.rp.pl/wydarzenia/art12498951-organizacja-mundialu-nie-poprawila-sytuacji-brazylijczykow> [dostęp: 26.09.2022]
- Schill S.W., *Lex mercatoria* [w:] *Max Planck Encyclopedias of International Law*, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law9780199231690-e1534?rkey=RtGUDR&result=1&prd=MPIL> [dostęp: 22.03.2023]
- Shaw P., *After 400 years, history is made next to the A323*, *The Independent* 2002, <https://web.archive.org/web/20180328164848/https://www.independent.co.uk/sport/cricket/after-400-years-history-is-made-next-to-the-a323-184142.html> [dostęp: 14.02.2021]
- Skowronek M., *Biegowa Grupa Wsparcia: Niepisany Kodeks Biegacza*, *Radio Kraków*, <https://www.radiokrakow.pl/sport/biegowa-grupa-wsparcia-niepisany-kodeks-biegacza/> [dostęp: 28.04.2021]
- Słownik Języka Polskiego PWN, *Autonomia*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/autonomia.html> [dostęp: 25.06.2022]
- Słownik Języka Polskiego PWN, *Nieostry*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/nieostry.html> [dostęp: 29.12.2021]
- Słownik Języka Polskiego PWN, *Popieranie*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/popieranie.html> [dostęp: 27.09.2023]
- Słownik Języka Polskiego PWN, *Wieloznaczny*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/wieloznaczny.html> [dostęp: 29.12.2021]
- Słownik Języka Polskiego, *Sport*, <https://sjp.pl/sport> [dostęp: 29.03.2021]
- Słownik Języka Polskiego, *Warunkować*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/warunkowac;2534751.html> [dostęp: 15.10.2023]

- Stanford Encyclopedia of Philosophy, *Kant's Moral Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/kant-moral/#Aut> [dostęp: 25.06.2022]
- Stankiewicz M., *Wpis na portalu X*, https://twitter.com/Mat_Stankiewicz/status/1547297139142934529 [dostęp: 01.10.2022]
- Stopczyński M., *Czy art. 14 ust. 1 i 3 prawa o sporcie jest zgodny z Konstytucją? Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2009 roku (I CSK 160/09)*, <http://www.prawowity.pl/aktualnosci/18/1,,42/> [dostęp: 28.09.2022]
- Stróżyk J., *Rusza czwarta wojna o PZPN*, <https://www.rp.pl/pilka-nozna/art6060811-rusza-czwarta-wojna-o-pzpn> [dostęp: 05.09.2022]
- The Football Association, *The History of the FA*, <https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history> [dostęp: 08.03.2021]
- The Telegraph, *Carlisle Bells, world's sport's oldest trophy, the prize for winner of Cumbria's most celebrated flat race*, 2017, <https://www.telegraph.co.uk/racing/2017/06/27/carlisle-bells-worlds-sports-oldest-trophy-prize-winner-cumbrias/> [dostęp: 14.02.2021]
- Thompson W.N., *Sports*, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/sports/sports> [dostęp: 19.12.2021]
- Tiedemann C., „*Sport*” – *a suggested definition*, <http://www.sportgeschichte.de/tiedemann/documents/sportdefinitionEnglish.html> [dostęp: 14.07.2021]
- Tiedemann C., „*Sport – Vorschlag einer Definition*”, <http://kulturwiss.info/tiedemann/documents/DefinitionSport.pdf> [dostęp: 15.12.2021]
- Trybunał Arbitrażowy do spraw Sportu przy PKOL, *Statut Trybunału Arbitrażowego do spraw sportu przy PKOL*, https://www.trybunalsport.pl/userfiles/download/14_1.pdf [dostęp: 01.10.2023]
- Wesołowicz P., *Koszykówka w Korei: Rzut za osiem punktów* [w:] *Rzeczpospolita*, <https://www.rp.pl/koszykowka/art3867021-koszykowka-w-korei-rzut-za-osiem-punktow> [dostęp: 21.02.2023]
- Wojczyński J., *Equality, freedom, sloboda, kiahaha, koszykarze NBA zagrają z hasłami zamiast nazwisk*, *Przegląd Sportowy*, <https://www.przegladsportowy.pl/koszykowka/nba/koszykowka-w-nba-zagraja-z-haslami-zamiast-nazwisk-black-lives-matter-i-inne/w0ex48p> [dostęp: 20.01.2022]
- Wojczyński J., *Koszykarze: Oświadczenie klubów to zakazane ograniczenie konkurencji*, <https://przegladsportowy.onet.pl/koszykowka/polska-liga-koszykowki/energia-basketliga-po-zamknieniu-oswiadczenie-koszykarzy-wodpowiedzinaoswiadczenie/kb9sepm> [dostęp: 24.07.2023]
- www.nabiegowkach.pl., *Kodeks drogowy na biegówkach*, <http://nabiegowkach.pl/Zyzia/Kodeks-drogowy-na-biegowkach.html> [dostęp: 20.04.2023]

Żukowski M., *Lewandowski, Błaszczkowski - spór o udział w reklamie Orange*,
<https://www.rp.pl/komentarze/art12918341-lewandowski-blaszczykowski-spor-o-udzial-w-reklamie-orange> [dostęp: 18.10.2023]

Wykaz pozostałych źródeł

- Baran J., Lis M., Magda I., *Ocena korzyści społecznych inwestycji w sport w odniesieniu do ponoszonych kosztów. Raport analityczny*, Warszawa 2016
- DLF Invest Sp. z o.o., *Regulamin korzystania ze Stacji Narciarskiej "Szwajcaria Bałtowska"*, <https://szwajcariabaltowska.pl/wp-content/uploads/2022/06/Regulamin-korzystania-ze-stacji-narciarskiej-Szwajcaria-Baltowska-.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- European Olympic Committees, *Guide to EU Sport Policy*, http://www.eurolympic.org/files/guide_to_EU_Sport_Policy-paginas-1-13.pdf [dostęp: 21.05.2022]
- FIFA, *Overview of Government Guarantees and the Government Declaration*, <https://digitalhub.fifa.com/m/502252882e0edd0e/original/ufybnq0f1kd2g1nhw5pc-pdf.pdf> [dostęp: 20.01.2022]
- FIFA, *Rules and reports*, <https://www.fifa.com/legal/documents> [dostęp: 26.09.2022]
- Instytut Statystyki Publicznej, Główny Urząd Statystyczny, *Rachunek satelitarny sportu dla Polski*, Warszawa 2010
- Karski K., *Zapytanie nr 1592 do prezesa Rady Ministrów w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf> [dostęp: 26.09.2022]
- Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka S.A., *Regulamin korzystania ze Stacji Narciarskiej Jaworzyna Krynicka w Krynicy-Zdroju*, https://jaworzynakrynicka.pl/assets/public/regulaminy/18122017REGULAMIN%20S TACJI%20NARCIARSKIEJ_01052016.pdf [dostęp: 26.08.2023];
- Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie zwalczania korupcji w sporcie (Dz. U. UE C 416/03 z 11.12.2019 r.).
- Liberda B., Tomaszewicz Ł., Świeczewska I., Trębska J., *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2008 rok*, Warszawa 2013
- Liberda B., Tomaszewicz Ł., Świeczewska I., Trębska J., *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2010 rok*, Warszawa 2015
- Liberda B., Tomaszewicz Ł., Świeczewska I., Trębska J., *Rachunek satelitarny sportu dla Polski za 2012 rok*, Warszawa 2017
- Lipiec T., *Odpowiedź ministra sportu - z upoważnienia prezesa Rady Ministrów - na zapytanie nr 1592 w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/4A1EA3F5> [dostęp: 27.09.2022]
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie, *Regulamin MOSiR Kumowa Dolina*, <https://www.mosir.chelm.pl/content/view/946/1/> [dostęp: 26.08.2023]

- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kodeks dobrego zarządzania dla PZS*, <https://www.gov.pl/web/sport/kodeks-dobrego-zarzadzania-dla-pzs45> [dostęp: 01.10.2022]
- Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Założenia do projektu ustawy o sporcie*, Warszawa 2008, https://bip.msit.gov.pl/download/2/408/Projekt_zalozen_do_ustawy_o_sporcie_4_09_2008_na_Rade_Ministrow.pdf. [dostęp: 10.07.2022]
- Mucha J., *Odpowiedź ministra sportu i turystyki na interpelację nr 19083 w sprawie definicji współzawodnictwa sportowego na gruncie obowiązującej ustawy o sporcie*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=29A6CA65> [dostęp: 21.02.2023]
- Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31.08.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczania obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag (Dz. U. z 2022 r., poz. 1979)
- Opinia Rzecznika Generalnego M. Szpunara przedstawiona w dniu 15.06.2017 r., C-90/16, *The English Bridge Union Limited vs Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*
- PKOl, *Stanowisko dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7308/Uwagi_-_PKOl.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- Polskie Koleje Linowe S.A., *Regulamin Korzystania przez Konsumentów z Ośrodka Turystyczno-Narciarskiego Kasprowy Wierch znajdującego się na zorganizowanych terenach turystyczno-narciarskich (wersja obowiązująca od 25.01.2021r.)*, <https://www.pkl.pl/data/posts/1404/Regulamin%20Ośrodka%20PKL%20SA%20-%20Kasprowy%20Wierch.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- Przemyski Ośrodek Sportu i Rekreacji, *Regulamin korzystania ze stoku narciarskiego w Przemysłu*, <https://posir.pl/wp-content/uploads/2019/01/RegulaminKorzystaniaStokNarciarski.pdf> [dostęp: 26.08.2023]
- Pulfer P., Luongo L., *An overview of the Swiss philanthropic sector*, https://www.walderwyss.com/user_assets/publications/2397.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- PZGim, *Uwagi PZGim z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7288/Uwagi_-_PZGim.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- PZM, *Uwagi PZM z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7310/Uwagi_-_PZMot.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- PZP, *Stanowisko PZP z 12.01.2017 r.*, https://bip.msit.gov.pl/download/2/7309/Uwagi_-_PZPlywacki.pdf [dostęp: 10.10.2022]
- Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410 z 16.03.2017 r.,

- <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410-ustawa.docx> [dostęp: 25.03.2021]
- Rzecznik Praw Obywatelskich, *Jak państwo ułatwi aktywność fizyczną obywateli? RPO pyta Ministra Zdrowia*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-jak-panstwo-ulatwi-aktywnosc-fizyczna-obywateli> [dostęp: 27.09.2023]
- Rzecznik Praw Obywatelskich, *Projekt zmian ustawy o sporcie może rozwiązać kwestie przemocy i molestowania seksualnego. Rzecznik do sejmowego zespołu*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-sport-ustawa-projekt-przemoc-molestowanie-sejm> [dostęp: 01.10.2023]
- Sorts Econ Austria, Institute of Sports Economics, Sheffield Hallam University, Sport Industry Research Centre, *Study on the Economic Impact of Sport through Sport Satellite Accounts – Research Report*, European Union 2018
- Sprawa C-333/21, Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości, <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=244284&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=493835> [dostęp: 27.09.2022]
- Stacja Narciarska Tylicz sp. z o.o., *Regulamin stacji narciarskiej Tylicz*, <https://www.tylicz.ski/wpcontent/uploads/2019/11/Regulamin%20Stacji%20Narciarskiej%20TYLICZ.ski%202019-20.pdf> [dostęp: 26.08.2023].
- UEFA, *Financial Report 2017/2018 Annex*, https://editorial.uefa.com/resources/024e-0f842e7f6740-94cb85db46e2-1000/2017_18_uefa_financial_report_-_annex.pdf [dostęp: 12.07.2022]
- UEFA, *Financial Report 2019/2020*, https://editorial.uefa.com/resources/0268-1215a6daaf78-a6ca16cd1df1-1000/04_uefa_financial_report_2019-20_en.pdf [dostęp: 18.01.2022]
- UEFA, *Football's social responsibility: UEFA raises its game*, <https://www.uefa.com/returntoplay/news/026a-128ee7eea52a-2bae3b1fbd3e-1000--footballsocialresponsibility-uefa-raises-its-game/> [dostęp: 27.01.2023]
- UEFA, *UEFA EURO 2024. Tournament Requirements*, https://www.uefa.com/multimediafiles/download/officialdocument/uefaorg/regulations/02/46/30/61/2463061_download.pdf [dostęp: 27.09.2022]
- UEFA, *UEFA's position on Article 165 of the Lisbon Treaty*, https://www.uefa.com/multimediafiles/download/uefaorg/europeanunion/01/57/91/67/1579167_download.pdf [dostęp: 21.05.2022]
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o broni i amunicji, druk nr 479, [https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/479/\\$file/479.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/479/$file/479.pdf) [dostęp: 10.07.2022]
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410 z 16.03.2017 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410-uzasadnienie.docx> [dostęp: 25.03.2021]

Uzasadnienie komisyjnego projektu ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, druk nr 3448 z 22.07.2022 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3448> [dostęp: 01.10.2023]

Uzasadnienie komisyjnego projektu ustawy o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich oraz o zmianie niektórych ustaw, druk sejmowy nr 3447 z 29.10.2010 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3447> [dostęp: 01.10.2023]

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie, druk sejmowy nr 1184 z 28.12.2016 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1184> [dostęp: 01.10.2023]

Wypowiedz K. Działochy [w:] Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, 1996, nr 21

Wypowiedź A. Szwarca podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki, 07.04.2010

Zarządzenie nr 248 Prezesa Rady Ministrów z 4.11.2021 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Sportu i Turystyki (M.P. 2021 poz. 1005)